

საქართველოს საისტორიო და საეტიკოგრაფიკო
საზოგადოების გამომცემი

საქართველოს სიძველენი

ტომი III

ა. თაყაიშვილის რედაქციით

ტფილისი. 1910

Издание Грузинскаго Общества Исторіи и Этнографіи

ГРУЗИНСКІЯ ДРЕВНОСТИ

ТОМЪ III

Подъ редакціею Е. ТАКАЙШВИЛИ

Edition de la Société géorgienne d'histoire et d'ethnographie

LES ANTIQUITÉS GÉORGIENNES

TOME III

Sous la rédaction de E. Takatchvili

TIFLIS. 1910

ელექტრო-მბეჭდავი სპირიდონ ლო-
საბერიძისა, მოსკოვის ქ. № 5.

Электро-печатня Спиридоны Ло-
саберидзе, Моск. ул., № 5.

წინასიტყვაობა

შესამე ტომი „საქართველოს სიძეულების“ შეიცავს სულ 587 სიგელ-გუჯარს და სხვა-და-სხვა საბუთს. ქრონოლოგიის მიხედვით საბუთები ეკუთვნიან 1408—1836 წლებს. შინაარსით კი ეხებიან უგულა დარგს საქართველოს ცხოვრებისას. რამდენიმე მაგალითის ზეგნებას საკმაო იქნება, თუ რა და რა ახალ ცნობებს გვაძლევენ აქ შეპოკრებიდნი საბუთები.

სასისხლო სიგელი ცირლილასძეთა¹⁾ (№ 401) ამართლებს ბატონიშვილი ვახუშტის ცნობას, რომ ბაგრატ V-ის დიდის შემდეგ († 1395) ქართლში შეუფობდა ჯერ გიორგი V^{II} და შემდეგ კოსტანტინე II. ამ სიგელში მოხსენებულნი შვილები კოსტანტინე II-ისა, ალექსანდრე, ბაგრატ და გიორგი, ცნობილნი არ იყვნენ აქამომდე. აგრეთვე არ ვიცოდით დასაწყისი კოსტანტინე II-ის შეუფობისა, რომელიც, როგორც ჩვენი საბუთადგან სჩანს, გამოეუბულა 1405 წელს.

სასისხლო სიგელი არაღელისძეთა-კვიტაშვილთა ბოძებული შეუე გიორგი IX-ის მიერ 1463 წ. (№ 462) შეიცავს ახალ ცნობებს დადიან ლიხარიტზე და მის შვილ გურიელ მამიაზე და ძლიერ საეურადღეთა ქართული სამართლის შესასწავლად.

გუჯარი ქსნის ერისთავის ქვენიფნაველის მღვასნი 1470 წ. იძლევა დაწვრილებითი ცნობებს, თუ რა შენობანი აუგია და რა უღვაწია ღარგვისის მონასტრისთვის მღვსა ერისთავს და დაწვრილებითი

¹⁾ როგორც შეტომათა სიაში მოვიხსენიეთ სიგელის პატრონების გვარი ცირლილასძენია და არა ტირლილასძენი. ცირლილასძე ეხლაც არის გვარი ოკრიბაში ქუთაისის მაზრაში და ერთ მათ ოჯახში შენახულა ეს სიგელი, ხოლო სიგელი ძლიერ გაფუჭებულია და ნაწერი გადასულია. სიგელში იხსენიებიან „კურსები“, ესე იგი კურსებულები. კურსები სოფელია გელათის ზემოთ ოკრიბის საზოგადოებისა.

განმარტავს, თუ რა სისჯული უნდა მიესჯოს იმათ, ვინც მონასტრის კარ-მიდამოში რაიმე დანაშაულობას ჩადენს. ამ სახათ ეს გუჯარი წარმოგვიდგენს განცალკევებულს კანონმდებლობას.

გუჯარი იტრიის მონასტრის მეთექვსმეტე საუკუნის დასვევის (№ 155) ვრცლათ მოგვითხრობს ამ მონასტრის ამენების ისტორიას დორთოეთს კათალიკოსის მიერ და გვასლევს ბევრ ცნობებს შესახებ მსჯ-თამაზ ეგენის მიერ ქართლის აკლემიას და შესახებ მეფეებისა. სიგელი V III-ის, ლუარსაბ I-ისა და სვიმონ I-ისა.

სოლომონ ლიონიძის სიგელი 1804 წ. (№ 587) დაწვრილებით მოგვითხრობს როსტომ რაჭის ერისთავის ამბოხებას სოლომონ I წინააღმდეგ და სოლომონ ლიონიძის დასახლებას ამერეთში.

სიგელი როსტომ მეფისა 1638 წ. (№ 585) იძლევა დაწვრილებით ცნობებს, თუ რა ერგება მორდაღს, ესე იგი მეფას ბეჭდის შემნახავს, ბეჭდის დასმაში სიგელზე. ეს საბუთი შეტანილია ვახტანგ VI-ის დასტულამდში და წარმოგვიდგენს ერთი წყაროს ვახტანგ VI-ის დასტულამდის.

სიგელები №№ 160 და 161 დაწვრილებით გვამცნევენ, თუ რა ბაგები არსებობდნენ ვახეთის სამეფოში და როგორ ანაწილებდნენ ბაგებს მეფისა, მთურავისა და სხვა მონელებთა შორის.

სიგელი № 530 გვანჩუხებს. როგორ იყო განწყობული სარუსოკელი დროშა. რომელი ვახეთის სოფლების მცხოვრებნი უნდა მასოფლიევენ რუსთავის ეპისკოპოსის დროშაზე, ვინ იყო შედროშე. როგორ ანაწილებდნენ სამოვარს. ტყვეს და სხვა.

რამდენიმე სიგელი მოგვითხრობს თეიმურაზ II-ის და ერეკლე II-ის სმარსეთში გამგზავრების ამბავს, მათ თავ-გადასავალს და მონაწილეობას ირაკლი მეორისას ნადირ-შაჰის ინდოეთის ომებში.

მრავალნი სიგელინი მოგვითხრობენ აგრეთვე ერეკლე II-ის ომებს ლეკებთან და სმარსელებთან და გვადლევენ დაწვრილებით ცნობებს ამ ომების შესახებ.

საუურადლებო მზიათვის წიგნები (№№ 518, 519) გვამცნევენ. თუ რას ატანდნენ თავიანი ქალებს მზიათვით მეფეებია და ერისთავნია მეფურამეტე საუკუნის დასაწყისში და გვიმღიან თვალ წინ იმ დროის ოჯახის მოწყობილებას, დიდებულთა სამკაულს, ჩაცმა-დახურვას, ა-

დას და აკეჟეულობას. ესევე მზითვის წიგნები გვამცნებენ დიდ გულ-ტურულ გავლენას სწარსულისა საქართველოზე. უმეტესი ნაწილი ამ მზითვის წიგნებში ჩამოთვლილის წიგნებისა და იარაღებისა სწარსულია.

დიდი ნაწილი ამ ტომში დასტამბული სპუთებისა ეკუთვნის მე-XVIII საუკუნეს. აქ მოთავსებულია სიგელება, პრძნებანი და წერილები მეფეთა ვანტანგ მე-VI-ისა, ბაქარ მეფისა, აესე მეფისა, თეიმურაზ II-ისა, ერეკლე II-ისა. გიორგი XII-ისა და ოსმალთა მიერ საქართველოში დამყარებულის მმართველებისა, ისაყ-ფაშისა, უსუფ-ფაშისა და სხვათა.

მაგრამ ყველაზე მეტი ადგილი ამ ტომში უჭირავს წერილების მეფეთა, დედოფალთა, ბატონიშვილთა და სხვა წარჩინებულ გვამთა შეთვრამეტე საუკუნისა დასასრულისა და მეცხრამეტეს დასაწყისისა.

ამათა ში წერილი ეკუთვნის ღარქვან დედოფალს, მეფის ერეკლე მეორის მეუღლეს, ესე იგი დედოფალს მაუწყერია სხვეპისთვის, თუ მისთვის მოუწყერათ სხვა-და-სხვა ზირებს; 78 წერილი ეკუთვნის მალაჩარ-ბაშის იოსებ ანუ ოსკეთა ყორღანაშვილს და მის შვილს ალაღას და მათ ოჯახებს საერთოთ, ხოლო უმეტესა ნაწილი, ესე იგი 114 ეტიბან მამარბაშის იოსებ ბებუთაშვილს, ესე იგი იოსებისა დამიანი მიწერაღან ანუ მას მაუწყერია სხვეპისთვის. ამ აოსებან წერილები ღრას მახეღვით ეკუთვნის 1784—1822 წლებს. იოსებ ბებუთაშვილს ცალათ ჭეჟად ოსკეთა ყორღანაშვილის ასული მარამი, უფრო ცნობილია „ქალუას“ სახელით. იოსებ ბებუთაშვილი მეფე ერეკლეს კარზე იყო აღზრდილი ბატონიშვილების ერთათ. იოსები აყდესახინო კანა იყო და დიდი გავლენა ჰქონდა მეფე ერეკლეს უანსკნელ დროის მეფობაში და ზირველ ხანებში რუსების მიფლობელობას ეკვანაში. მეფენი ერეკლე მეორე, გიორგი მეორამეტე და სქარაველას გამტენი არა ერთხელ გზავნაღენ მას დიფლობატიურან მინდობილობით განჯის ხანათ, ახალციხის ფაშეთათ და სხვა მეზარონებთან. იოსები იღებდა მანაწილებთან ყველა სახელმწიფო საქმებში და ასეთი გავლენა ჰქონდა, რომ ბატონიშვილები მას მიმართავდენ ხმარათ და სთხოვდენ მუამდგომლობას და დახმარებან მეფის წანაშე თავიანთ საქმეების შესახებ.

დიდი დახმარება გაუწია იოსებმა რუსის მთავრობასაც და ჭილ-

დოთ მიიღო ზოგჯერნიკის ჩანი, ორდენები და მამულები ბარჩალოში და კახეთში.

ამ ტომში დასტამბულია (№ 133) მისი მოხსენება საქართველოს მმართველის ზ. დ. ციციანოვისადმი მისი სამსახურის შესახებ ქართველ მეუბეების დრას. ჩვენ ხელთა გვაქვს კადეჯ მის მიერ 1818 წელს რუსულათ შედგენილი წერილი, თუ რა და რა თანამდებობანი ჰქონია მას და რა და რა სამსახური გაუწევია საქართველოს მეუბეთათვის და რუსების მოყვრებისათვის. ამ წერილის ანუ მოხსენებების მიხედვით შედგენილია იმავე 1818 წელს მისი „ზოგილუქნია სწავლისო“, და ეს უკანასკნელიც ჩვენ ეხლა ხელთა გვაქვს. ამში აგიგნობებია, რაც მოხსენებულაა იასების წერილში, მხოლოდ აქ უფრო სწორი რუსულათ არის აგიგნ დაწერილი. როგორც სწინს ამ საბუთებიდან მიჰკარბაძა იასები ყოფილან ჰვილი ვასილ ბუბუთაშვილისა. ამ ვასილ ბუბუთაშვილისათვის თუამურაზ მუარის დრას აბრეიშ-შაჰს უბოძებია მიჰკარბაძობა, ესე იგი მონადარეთ უხუცესობა ანუ ბაზირთ უხუცესობა (ეგრემეისტრობა) და დუნიშნავს მისთვის ჯამაგირით ბორჩალოს შემოსავლიდან ასე თუშნა. ვასილ ბუბუთაშვილის სიკვდილის შემდეგ მუბე ერეკლე მუარემ ვასილის უფროს შეიღეს ავეტიქის უბობა შელიქობა, მამასხლასობა და ხაჯვლობა ტეფელისისა. მუარე მის შეიღეს ათანეს— მიჰკარბაძობა, ხოლო მესამე შეიღო ვასილის იასები ირავლიმ განაწესს სამსახურში თავის შეიღთან აულაონთან 1777 წელს, შემდეგ 1778 წელს ერეკლემ მას უბობა მონადარეთ-უხუცესობა, ხოლო როდესაც გადაიყვანა მიჰკარბაძობა ითანე, ერეკლემ მიჰკარბაძობა უბობა იასებს 1784 წელს და იასები მიჰკარბაძობის წოდებას ატარებდა საქართველოს რუსეთთან მუერთობადის. 1787 წელს მუბე ერეკლემ უახახის ოლქის მმართველათ განაწესს თავის შეიღო აულაონა და მიჰკარბაძობა იასებია დანიშნა ამ ალქის მთურავად. ამ თანამდებობაში იასებია დარჩა 1792 წლამდის. ამავე წელს მას ჩაბარეს სიბუჯე ბაღდარის მთურათობაც ბორჩალოს მხრამში, ხოლო ტეფელისის ქალაქის ახრების შემდეგ ალა-შაჰ-მად-ხანის მიერ 1795 წელს მუბე ერეკლემ იასებია დანიშნა ქალაქის მმართველათ. რუსთა მოვლობელობის დამყარების შემდეგ 1806 წელს იასები დანიშნა უახახის ოლქის მმართველათ ანუ მთურავად

და ამ თანამდებობაში დარჩა 1809 წლამდის. შემდეგ სხვა-და-სხვა თემებში იღებდა მონაწილეობას, ხალხთა 1811 წელს იოსებია ხელმძღვანელად განაწესეს ყაზახის ალქის მოურავად და დაითხოვეს ამ თანამდებობიდან 1813 წ. ბოლო დრას 1818 წ. თავად-ახუნურიბის არჩევით იოსები დაინიშნა „ისპანნიკელნი კესპედაციის“ სოცეტნიკათ. იოსები ბებუთაშვილი დიდ მხნეობას იჩენდა როგორც ირავლი შეორის დროის სხვა-და-სხვა თემებში, ისე რუსთა თემებში საქართველოს მონახლავრე ხაფხია წინააღმდეგ. დიდი დახმარება გაუწია მსნ რუსებს ბატონიშვილის აღექსანდრეს წინააღმდეგ ბრძოლაში და ორჯერ შეიტყო და ჩამაფა მასი შემოსვლა საქართველოში სმარსელების ჯარით. ასეთივე სმსახური გაუწია მსნ რუსის მთავრობას კახეთის ამბახების დაწუნარებაშიც 1812 წელს. აღექსანდრე ბატონიშვილთან ხშირი შეგობრული მიწერ-მოწერა ქქახდა იასები მიქარბაში და ურჩეკდა მსნ და მას თანამხლებლების დაბრუნებულთევენ სსქართველოში და შერიკებოდნენ რუსის მთავრობას, მაგრამ ვერაფერს გახდა¹⁾. იოსები მიქარბაში ცადაცვალა რვა აკვასტოს

¹⁾ ერთი ნათესავი იოსებ ბებუთაშვილისა ივანე არსენის ძე ბებუთაშვილი ძრიელ შეთვისებული იყო აღექსანდრე ბატონიშვილთან. ივანე შევიდა სამსახურში გრენადერის პოლკში პოდპრაპორშიკის ჩინით, მაგრამ 1821 წელს მიატოვა პოლკი და გაიქცა ბატონიშვილ აღექსანდრესთან სპარსეთში, რომელიც მას ძრიელ უყვარდა. აღექსანდრე მისი ნათესავიც იყო. ცოლი ბატონიშვილის აღექსანდრესი მარიამი იყო ასულღი ერეენის მელიქის სააკასი და ამ მარიამის დედა თაყუჩ ნათესავი იყო ივანე ბებუთაშვილისა. ივანე არსენის ძე ბებუთაშვილი დარჩა სპარსეთში აღექსანდრე ბატონიშვილთან 1826 წლამდის. ამ წელს მამა ივანესი არსენი გამეგზავრა სპარსეთში დიდის ძღვენით და გამოსთხოვა შაჰის თანხმობა და მოიყვანა თავის შვილი სპარსეთიდან. რაკი ივანე გაიქცა სპარსეთში, რუსებმა ის დაკარგულათ ჩასთვალეს და გამორიცხეს სამსახურიდან. როდესაც დაბრუნდა, სამართალში მისცეს სპარსეთში გაქცევისათვის, შემდეგ აპატიეს დანაშაული და უბრალო სალდათათ ჩარიცხეს პოლკში. 1827 წელს მას პრაპორშიკობა მისცეს და თენგინის პოლკში განაწესეს, შემდეგ აფშერონის პოლკში გადაიყვანეს პორუჩიკის ჩინით, მაგრამ 1837 წელს გადაიცივალა.

ეს ცნობები გადმოგვცა ღენერალ-მაიორმა არსენ ივანეს ძე ბებუთაშვილმა, ამ ივანე არსენის ძის შვილმა, და მანვე გადმოგვცა თავის მამის „ფორმულარნი სპისოკი“.

1922 წელს და დასთვლავებულა აკადემარში ხოჯივანქას ეკლესიას გადგანში¹).

იოსებ მაჭარიაშის შვილებს შორის დიდი სახელი გააჩქა ღებრაძეა ყსიღ იოსების ძემ ბეუთაოგმა, რომელიც ცნობილი ეკვ-
კასიის მხედარი იუა და მოღვაწე.

იოსებ ბეუთაძეის წერადს მისა სამსახურას შესხები ქვე-
მოთა გებედაფა და ამ წერიდს ვუმატებთ ცნობების მისა „ფორმულარ-
ნი სწისოგი“-დან.

ეკვლა თქმულიდან ცხდათ სწისს, რომ ამ ტომში „საქართვე-
ლოს საბეღანას“ შეკრებილია ძვირვანი მასალა არა თუ საქართვე-
ლოს ისტორიასათვის. არამედ სწარსეთისა და ოსმალეთას ისტორია-
ისათვისაც და განსაკუთრებით რუსის მფლობელობის დამყარების ას-
ტორიასათვის ეკვასიაში. ამ შემთხვევაში აქ შემთავრებილი მასალა
საუჩხაოთა ავსებს „აქტის“, რომელნიც გამოსცა ეკვასიის არხო-
გრაფიუდმა კომისიამ. შერისც ვატიკეათ, თუ არ ეს მასალა, ბეუთა
რამ გუგეირი იქნებოდა ხსენებულს აქტებში.

დასასრულ ჩვენ მოვადეთ ვაქვდათ ჩვენს თაეს გამაფრება-
ლოთ ჩვენა გულთიადი მადლობა დესკრად-მათარს თ-ს არსეს ავა-
ნეს ძეს ბეუთაოგს, რომლის ცხთადებულას მეცადინეობითა შეკრე-
ბილ იქმნა უმეტესა ჩაწილი წერილებითა, რომელნიც დასტაბეუდნა
არბან ამ გამოცემაში და რომელთა დედნიები ედმოცვა ჩვენს საზო-
გადობას. მსნვე დავავალა და შეკვიდგინა ჩამომავლობითი ცხრიდა
ბეუთაოგების ეკარისა, რომელიც ქვემოთ მოცეუეს და რომელიც
ჩვენ შეკავსეთ მხოლოთ გუგრების და ქრანოფაგეთის მანაწერების
მიხედვით.

ე. თაყიშვილი.

¹ ფორმულიარნი სწისოგის ცნობით იოსებ ბებუთაშვილი 1818 წ.
იყო მწ წლის კაცი. მაშასადამე უნდა დაბადებულიყოს 1782 წ.

ПРЕДИСЛОВІЕ

Третій томъ «Древностейъ грузинскихъ» заключаетъ въ себѣ всего 587 разныхъ документовъ. Хронологически эти документы относятся къ 1408—1836 годамъ, а по содержанію касаются всѣхъ сторонъ грузинской жизни. Нѣсколько примѣровъ будетъ достаточно, чтобы показать, какія свѣдѣнія даютъ собранныя въ этомъ томѣ акты.

Сигель, опредѣляющій цѣну крови Циргиладзевыхъ (№ 401, кромѣ того что служить важнымъ юридическимъ документомъ, оправдываетъ извѣстіе историка паревича Вахушта, что послѣ царя Баграта V-го Великаго († 1395) въ Грузіи царствовали сначала Георгій VII, а потомъ Константинъ II. Это извѣстіе напрасно было отвергнуто академикомъ Броссе¹⁾. Сыновья Константина II Александръ, Багратъ и Георгій впервые становятся извѣстными изъ этого акта. Мы не знали также начала царствованія Константина II, который, какъ оказывается, сталъ царствовать съ 1405 года.

Важное значеніе имѣетъ также для изученія грузинскаго права сигель, опредѣляющій цѣну крови Ораташадзевыхъ Квиташвилевыхъ, данный царемъ Георгіемъ IX въ 1463 г. (№ 462). Этотъ актъ даетъ свѣдѣнія о Дадіани Липаритѣ и его сынѣ Маміи Гуріели, почти неизвѣстныхъ изъ другихъ источниковъ.

¹⁾ Hist. de la Géorgie II, 1, p. 625.

Гуджаръ Ксанскаго Эрпстава Шалвы Квеншинавели 1470 г. (№ 578) даетъ подробныя свѣдѣнія о Ларгвисскомъ монастырѣ и его личномъ строителствѣ въ этомъ монастырѣ и затѣмъ подробно опредѣляетъ, какія наказанія должны быть налагаемы на тѣхъ, которые провинятся въ тѣхъ или иныхъ проступкахъ въ предѣлахъ монастыря и его подворья. Въ этомъ смыслѣ гуджаръ представляетъ изъ себя особый законодательный актъ.

Гуджаръ Итрійскаго монастыря, близъ Сурама, конца XVI в. (№ 155), даетъ подробнѣйшую исторію постройки названнаго монастыря католикосомъ Доротеемъ, или Доротеосомъ и сообщаетъ очень много цѣнныхъ свѣдѣній относительно опустошенія Карталинїи шахомъ Шахъ-Тамазомъ и относительно грузинскихъ царей Георгія VIII-го, Луарсаба I-го и Свимиона I-го.

Сигель, данный послѣднимъ имеретинскимъ царемъ Соломономъ II въ 1804 г. Соломону Лионидзе (№ 587), сообщаетъ подробныя свѣдѣнія о неоднократныхъ возмущенїяхъ рачинскаго эрпстава Ростомъ противъ имеретинскаго царя Соломона I-го, о поселенїи самого Лионидзе въ Имеретїи и о тѣхъ земляхъ, которыя ему были пожалованы.

Сигель царя Ростомъ 1638 г. (№ 565) даетъ цѣнныя свѣдѣнія о томъ, какая плата полагалась хранителю царской печати, когда послѣдній прикладывалъ печать къ жалованной грамотѣ царя. Содержаніе этого акта цѣлкомъ внесено въ «Дастуламалъ» царя Вахтанга VI-го, и такимъ образомъ актъ является однимъ изъ источниковъ названнаго труда Вахтанга.

Два сигеля (№№ 160 и 161) знакомятъ насъ очень подробно, какія пошлины имѣли мѣсто въ Кахетин-

скомъ царствѣ и какъ распредѣлялись эти пошлины между царемъ, моуравомъ и другими должностными лицами.

Одинъ сигель (№ 530) опредѣляетъ порядокъ собиранія войска подъ знаменемъ Руставскаго епископа. Тутъ подробно указывается, жители какихъ селеній и деревень должны были собраться подъ названнымъ знаменемъ, кто былъ знаменосцемъ, какъ дѣлили плѣнныхъ, добычу и т. д.

Нѣсколько сигелей даютъ подробныя свѣдѣнія о поѣздкахъ царей Теймураза II и Ираклія II-го въ Персію, объ ихъ пребываніи въ Персіи и объ участіи царя Ираклія II-го въ индійскомъ походѣ Надиръ-Шаха.

Не мало сигелей касаются также войнъ царя Ираклія II съ лезгинами и персами и сообщаютъ подробныя свѣдѣнія объ этихъ войнахъ.

Акты, заключающіе въ себѣ описи приданого (№№ 518, 519), знакомятъ насъ съ тѣмъ, что получали въ приданое дочери царей и эриставовъ въ началѣ XVIII в., какая обстановка, мебель, посуда, туалеты и украшенія существовали въ то время въ Грузіи и подъ чьимъ культурнымъ вліяніемъ Грузія тогда находилась. Большинство вещей и украшеній, указанныхъ въ этихъ описяхъ, персидскаго происхожденія.

Громадное большинство актовъ и документовъ, вошедшихъ въ этотъ томъ, принадлежитъ XVIII вѣку. Здѣсь собраны сигели, приказы и письма царей Вахтанга VI-го, Бакара, Теймураза II, Ираклія II, Георгія XII и правителей, назначенныхъ надъ Грузією турками османами, Исака-Паши, Усуна-Паши и другихъ. Но больше мѣста удѣлено письмамъ царей, царицъ, царевичей и царевнъ конца XVIII и начала XIX вѣка. Изъ всѣхъ этихъ документовъ 98 относятся

ся къ царниѣ Даріи, супругѣ царя Ираклія II, т. е. писаны ею разнымъ лицамъ или получены отъ разныхъ лицъ, 78 имѣютъ отношеніе къ Іосифу Корганавили, его сыну Агало и ихъ семейству. Большинство же писемъ, а именно 114 адресованы «мишкарбану» (егермейстеру) Іосифу Бебутову или написаны имъ разнымъ лицамъ. Хронологически письма, касающіяся Іосифа Бебутова, относятся къ 1784—1822 гг. Іосифъ Бебутовъ былъ женатъ на дочери Іосифа Корганова Маріи, больше извѣстной подъ именемъ Калау, и игралъ большую роль въ концѣ царствованія Ираклія II, во время царствованія Георгія XII и въ первые годы русскаго владычества на Кавказѣ. Цари Ираклій II, Георгій XII и правители Грузіи не разъ посылали его съ дипломатическими дѣлами къ Ганджійскому хану, ахалцхскимъ шахамъ и другимъ владѣтелямъ. Онъ принималъ участіе во всѣхъ государственныхъ дѣлахъ и пользовался такимъ вліяніемъ, что царевичи часто обращались къ нему за помощью и ходатайствомъ предъ паремъ въ ихъ личныхъ дѣлахъ. Онъ оказалъ большія услуги и русскому правительству и былъ награжденъ чиномъ полковника, орденами и пожалованіемъ имѣній въ Борчалинскомъ уѣздѣ и въ Кахетіи. Въ этомъ томѣ напечатана его докладная записка главноуправляющему въ Грузіи П. Д. Циціанову о своей службѣ при грузинскихъ царяхъ (№ 133). Кроме того у насъ имѣется въ рукахъ составленная имъ въ 1818 г. подробная записка на русскомъ языкѣ, въ которой онъ излагаетъ, какія должности онъ занималъ и какія услуги оказалъ грузинскимъ царямъ и русскому правительству. На основаніи этой записки, какъ видно, составленъ въ томъ же 1818 г. его формулярный списокъ, который тоже имѣется у насъ. Фор-

мулярный синсокъ сообщаетъ тѣ же свѣдѣнія, что и докладная записка, только первый писанъ грамотѣе, чѣмъ послѣдняя. Изъ этихъ документовъ видно, что Юсифъ Бебутовъ былъ сынъ Василия Бебуташилин¹⁾, которому при грузинскомъ царѣ Теймуразѣ II Шяхъ-Ибренемъ пожалованъ званіе мишкарбаши, т. е. егермейстера, и опредѣлили ему въ жалованіе изъ доходовъ Борчалинской провинціи сто тумановъ (1000 р.). Послѣ смерти Василия грузинскій царь Ираклій одного его сына Аветика сдѣлалъ меликъ-мамасахансомъ и наваломъ города Тифлиса, другого, Іоанна, пожаловалъ въ мишкарбаши, а третьяго, нашего Юсифа, опредѣлили на службу къ своему сыну Юлиону въ 1777 г. и черезъ годъ пожаловалъ ему званіе молареть-хунеса, или казнохранителя, а по смерти его брата Іоанна въ 1784 г. онъ получилъ званіе мишкарбаши и оставался въ этомъ званіи до присоединенія Грузіи къ Россіи. Въ 1787 г. былъ назначенъ моуравомъ Казахской провинціи, въ каковой должности оставался до 1792-го года. Въ этомъ же году ему поручено было управленіе села Байдаръ въ Борчалинской провинціи, а послѣ опустошенія Тифлиса Ага-Магометъ-Ханомъ онъ назначенъ царемъ Иракліемъ въ 1795 г.

---

¹⁾ Родоначальникомъ Бебутовыхъ считается Бебутъ-бекъ, который получилъ отъ шаха Аббаса грамоту въ 1621 г. У него были сыновья Хати и Асланъ, иначе Ходжа-Бебутъ или Меликъ-Бебутъ, который въскетъ съ своей женою Лали построилъ Ходживанскую церковь на Авлабарѣ въ 1655 г. Сынъ Аслана былъ Ашхаръ-бекъ (жена его Маріамъ, дочь Отара-мливана Туманова). У Ашхаръ-бека были сыновья: Бебутъ, Василій, или Меликъ-Ага (жена его Анна) и Стефанъ. У этого Василия были: Меликъ-Аветикъ, Іоаннъ мишкарбаши и нанъ Юсифъ мишкарбаши.

правителемъ города Тифлиса. При русскомъ правительствѣ въ 1806 г. онъ былъ назначенъ моуравомъ или правителемъ Казахской провинціи и оставался въ этой должности до 1809 г. Затѣмъ онъ принималъ участіе въ разныхъ походахъ русскихъ войскъ, а въ 1811 г. снова былъ назначенъ моуравомъ Казахской провинціи; уволенъ отъ этой должности въ 1813 г. Въ 1818 г. по выбору дворянства онъ былъ назначенъ совѣтникомъ Исполнительной Экспедиціи. Іосифъ Бебутовъ не разъ принималъ участіе и выказывалъ много энергіи и распорядительности въ войнахъ Ираклія II, Георгія XII и русскихъ противъ горцевъ, персовъ и другихъ пограничныхъ съ Грузіею народовъ. Большую услугу оказалъ онъ русскому правительству въ подавленіи востанія въ Кахетіи въ 1812 г. и въ борьбѣ съ царевичемъ Александромъ, который бѣжалъ въ Персію и не разъ приводилъ персовъ и горцевъ противъ русскихъ. Онъ, между прочимъ, во время узналъ и два раза разстроилъ вторженіе царевича съ персіянами въ Грузію. Съ царевичемъ Александромъ онъ находился въ дружеской перепискѣ и не разъ совѣтовалъ ему и его свитѣ вернуться въ Грузію и передать русскому правительству, но его письма не имѣли успѣха¹⁾. Умеръ Іосифъ Бебутовъ 8 августа

---

¹⁾ Одинъ изъ родственниковъ Іосифа Бебутова Иванъ Арсеньевичъ Бебутовъ съ дѣтства находился въ дружескихъ отношеніяхъ съ царевичемъ Александромъ. Онъ въ 1818 г. поступилъ въ Грузинскій гренадерскій полкъ подпоручикомъ, но въ 1821 г. оставилъ полкъ и бѣжалъ къ царевичу Александру, съ которымъ находился въ свойствѣ со стороны матери. (Царевичъ Александръ былъ женатъ на дочери эриванскаго мелика Саака Маріи, а мать ея Такуй (თაკუი) была въ родствѣ съ матерью Ивана Арсеньевича). Иванъ Арсеньевичъ оставался въ

1822 г. и похороненъ въ оградѣ Ходживанкской церкви на Авлабарѣ¹⁾. Изъ его сыновей особенно прославился Василий Осиповичъ Бебутовъ, хорошо извѣстный кавказскій герой и дѣятель²⁾.

Изъ сказаннаго легко замѣтить, что въ этомъ томѣ «Древностей Грузинскихъ» собраны весьма цѣнные матеріалы не только для исторіи Грузин, но и для исторіи Персін, Турціи и въ особенности для исторіи утвержденія русскаго владычества на Кавказѣ. Въ послѣднемъ отношеніи собранные тутъ матеріалы служатъ прекраснымъ дополненіемъ «Актовъ», изданныхъ Кавказскою археографическою комиссіею. Скажу больше, безъ этого матеріала многое было бы непонятно въ названныхъ «Актахъ».

Въ заключеніе считаемъ нравственною своею обязанностью выразить свою глубокую благодарность ге-

Персін съ наравичемъ Александромъ до 1826 г., когда его отецъ Арсеній, уже въ преклонныхъ лѣтахъ, отправился съ подарками въ Персію и черезъ приближенныхъ Шаха получилъ разрѣшеніе взять сына въ Грузію. По удаленіи въ Персію Иванъ Арсеньевичъ былъ объявленъ безъ вѣсти пропавшимъ и выключенъ изъ службы, а по возвращеніи надъ нимъ наряженъ судъ за самовольный побѣгъ, но потомъ онъ былъ прощенъ и принятъ на военную службу простымъ рядовымъ въ 1826 г., въ 1827 г. произведенъ въ прапоршники въ Тенгинскій полкъ, а въ 1836 г. переведенъ въ Апшеронскій полкъ поручикомъ, но въ февралѣ 1838 г. скончался. Сообщеніемъ этихъ свѣдѣній мы обязаны нынѣ здравствующему сыну этого Ивана Бебутова, генерал-майору Арсенію Ивановичу, который передалъ намъ и формулярный списокъ своего отца.

¹⁾ Въ 1818 году, какъ видно изъ формулярнаго списка, Иосифу было 56 лѣтъ, значитъ, онъ родился въ 1762 г.

²⁾ Кромѣ Василія у Иосифа Бебутова были сыновья: Григорій, Іавилъ, Александръ и Павелъ и двѣ дочери: Софія и Марія.

нераль-майору кн. Арсенію Ивановичу Бебутову, просвѣщенной заботливостью котораго собрано большинство тѣхъ писемъ царей, царицъ, царевичей, царицъ и другихъ высокопоставленныхъ лицъ грузинскаго царства, которыя теперь напечатаны въ этомъ томѣ и оригиналы которыхъ переданы нашему Обществу. Ему же я обязанъ составленіемъ прилагаемой генеалогической таблицы рода Бебутовыхъ, которая мною дополнена на основаніи имѣющихся у меня грамотъ и хронологическихъ записей.

Е. Такайшвили

Прилагаемъ записку Іосифа Бебутова о своей служебной дѣятельности и дополняемъ ее выписками изъ формулярнаго его списка.

Записка Іосифа Васильевича Бебутова о своей служебной дѣятельности, составленная въ 1818 г.

Въ 1777 году вступилъ я въ службу къ покойному царевичу Ивлону Иракліевичу и черезъ годъ былъ пожалованъ въ званіе моларетъ-хуцеса (т. е. оберъ-казначея), находился при немъ во всѣхъ походахъ.

Въ 1784 году былъ пожалованъ покойнымъ царемъ Иракліемъ въ званіе мишкарбаша, т. е. своего оберъ-егермейстера, исправляя обѣ сіи должности со всѣмъ усердіемъ и ревностью.

Того же года при пораженіи царемъ Иракліемъ лезгинъ соединенными войсками грузинскими и російскими, бывшими тогда подъ начальствомъ графа Самуилова, на Алазанѣ, гдѣ я поразилъ лично одно-

го лезгина, былъ тяжело раненъ въ правое плечо на вылетъ пулею.

Въ 1787 году, съ порученіемъ царемъ Иракліемъ сыну его царевичу Ивлону въ управленіе Казахской дистанціи, возложена была, съ воли самого царя, на меня должность моурава помянутой дистанціи¹⁾; и того же года былъ я отправленъ отъ царя съ казахскою конницею, состоявшею въ собственномъ распоряженіи моемъ, на Эривань и Нахичевань противъ персіянъ, которые были совершенно разбиты, при чемъ подо мною убита лошадь.

Во время управленія моего Казахскою дистанціею²⁾ былъ я (отправленъ) съ казахскою конницею, подъ предводительствомъ царевича Ивлона, отправленнаго отъ царя Ираклія вмѣстѣ съ російскими войсками, командуемыми полковникомъ Бурнашовымъ, изъ Елисаветполя противъ карабахскаго хана, гдѣ за оказанную мною храбрость и мужество получилъ лично отъ царя признательность, былъ отпущенъ къ исправляемой мною тогда должности казахскаго моурава, исправляя оную должность три года сряду со всѣми усердіемъ и дѣятельностью.

Въ 1789 году былъ посланъ съ казахскою конницею на вспоможеніе елисаветпольскому Джаватьхану противъ карабахскаго хана, каковую порученность я исполнилъ во всей точности.

Въ 1790 году былъ отправленъ отъ царя въ Эривань съ разными войсками, подъ командою моею состоявшими, на вспоможеніе эриванскому Мамадьхану

---

¹⁾ Формулярный списокъ прибавляетъ: отъ сей должности по прошенію уволенъ въ 1790 г.

²⁾ Форм. спис. прибавляетъ: въ 1788 году.

противъ нахичеванскаго хана, принужденнаго дѣйствіемъ сего похода примириться съ эриванскимъ ханомъ.

Въ 1791 году былъ посланъ отъ царя Ираклія посломъ къ ахалцихскому Исакъ-пашѣ съ важнымъ порученіемъ, которое стараніемъ моимъ было отъ него паши исполнено.

Въ 1792 году былъ отправленъ отъ помянутаго царя съ войсками на вспоможеніе ахалцихскому пашѣ противъ другаго паши, намѣревавшагося получить ахалцихскій пашалыкъ въ свое управленіе, который я съ войсками, мнѣ ввѣренными, соединенно съ тамошнимъ пашею защищаль 5 мѣсяцевъ до рѣшенія самимъ султаномъ турецкимъ судьбы сихъ двухъ противоборствовавшихъ между собою пашей.

Того же года поручено мнѣ въ управленіе, съ воли царя, царевичемъ Ивлонемъ Борчалинской дистанціи селеніе Байдаръ, а потомъ утверждено было и послѣднимъ царемъ Георгіемъ.

Въ 1795 году въ сраженіи при нашествіи на Тифлисъ персидскаго Ага-Магометъ-Хана поразилъ одного персіянина, и лошадь подо мною была убита.

Того же года, по разореніи города Тифлиса, былъ отправленъ отъ царя въ помянутый городъ съ порученіемъ онаго въ мое управленіе, при чемъ большимъ моимъ стараніемъ жители возвращены на свои жилища и возстановленъ порядокъ и устройство въ столь бѣдственное время, защищая оный отъ всѣхъ покушеній лезгинскихъ войскъ¹⁾.

---

¹⁾ Форм. списокъ прибавляетъ: кромѣ сего былъ во всѣхъ походахъ при царѣ Иракліѣ. Нѣсколько разъ посылаемъ его высочествомъ въ сосѣдственныя ханства съ порученіями.

Въ 1796 году былъ посланъ отъ царя Ираклія къ елисаветпольскому Джавать-хану, бывшему тогда со всѣмъ городомъ въ блокадѣ, съ порученіемъ по разнымъ предметамъ, которое мною исполнено, причемъ стараніемъ моимъ возвращено было плѣнныхъ христіанъ 500 душъ, а магометанъ 200, увлеченныхъ въ плѣнъ персіянами при разореніи города Тифлиса.

Въ 1799 году, по вступленіи послѣдняго грузинскаго царя Георгія на царство грузинское, находясь и при немъ въ званіи мишкарбаша, былъ отправленъ по слову къ елисаветпольскому Джавать-хану, который стараніемъ моимъ имѣлъ съѣздъ въ назначенномъ для сего мѣстѣ съ царевичемъ Давидомъ Георгіевичемъ и принялъ на себя платить царю ежегодно дань, которую на первый разъ я доставилъ царю.

Также неоднократно былъ отправляемъ къ помянутому хану отъ царя съ важными порученіями.

По смерти послѣдняго царя Георгія былъ я посланъ командовавшимъ въ Грузіи войскомъ покойнымъ генераль-майоромъ Лазаревымъ къ покойному послѣднему имеретинскому царю Соломону съ важными по службѣ порученіями, куда я, отправясь съ собственными моими людьми, употребилъ всемѣрное стараніе о исполненіи порученій начальства.

Такъ равно былъ я отправленъ отъ бывшаго правителя Грузіи Коваленскаго къ елисаветпольскому Джавать-хану съ порученіемъ, которое стараніемъ моимъ было отъ помянутаго хана исполнено.

Въ 1803 году при взятіи форштита Ганжи, а потомъ крѣпости¹⁾ штурмомъ російскими войсками, командуемыми покойнымъ генераломъ отъ инфантеріи

---

¹⁾ Эти четыре слова добавляемъ изъ форм. списка.

княземъ Циціановымъ, находясь съ собственными своими людьми, оказалъ мужество и храбрость, поразивъ двухъ человекъ въ сраженіи, и лошадь подо мною была убита, за каковой мой подвигъ высочайше пожалованъ орденомъ св. Анны 3 класса.

Въ 1804 году, января 29-го, въ вознагражденіе за отправляемую при грузинскихъ царяхъ должность высочайше пожалованъ въ надворные совѣтники съ опредѣленіемъ по 250 руб. по смерти пенсін.

Того же года въ походѣ подъ Эриванью (былъ) при покойномъ генералѣ князѣ Циціановѣ съ начала выступленія до окончанія сей экспедиціи, въ продолженіи которой находился во всѣхъ сраженіяхъ противъ персидскихъ войскъ, бывшихъ прежде подъ предводительствомъ Шахзады-Аббасъ-Мирзы, а потомъ и самого шаха, и въ особенности еще при отрядѣ генераль-майора Портнягина, посланнаго ночью для нападенія на лагерь самого шаха, гдѣ при жестокомъ сраженіи получилъ контузію въ двухъ мѣстахъ и за отличіе, при семъ случаѣ оказанное, получилъ вмѣстѣ съ прочими высочайшее благоволеніе, такъ равно имѣю похвальный листъ отъ покойнаго генерала князя Циціанова за труды и усердіе, въ сей экспедиціи мною оказанное¹⁾, гдѣ также убита въ сраженіи подо мною лошадь въ виду самого покойнаго генерала Циціанова.

Въ 1805 году былъ при вступленіи въ подданство Всероссийской имперіи ханствъ Карабахскаго и Шакинскаго и въ походѣ на Карабахъ противъ пер-

¹⁾ Форм. списокъ: за отличное усердіе и ревность, оказанные въ Эриванской экспедиціи, по высочайшему повелѣнію объявлено главнокомандовавшимъ княземъ Циціановымъ особенное его императорскаго величества благоволеніе въ 1804 г.

сидскаго шаха, прибывшаго тогда въ сіе владѣніе съ войсками своими.

Въ 1806 году, по извѣстности правительству объ усердіи и преданности въ разныхъ службахъ, неоднократно опытами мною доказанныхъ, былъ я опредѣленъ моуравомъ Казахской дистанціи; должность сію исправляя со всеѣмъ усердіемъ и дѣятельностью, я не оставлялъ доставлять начальству нужныхъ свѣдѣній для принятія мѣръ¹⁾, равно и двухъ пойманныхъ мною шпионовъ съ гозмутительными письмами отъ эриванскаго Гусейнъ-хана и отъ царевича Александра, увѣдомляющихъ о намѣреніяхъ своихъ сдѣлать нападеніе съ войсками, бывшими подъ предводительствомъ ихъ, на ввѣренную мнѣ дистанцію, отъ чего однако жъ принятыми мною мѣрами осторожности отвращены и принуждены были потомъ обратиться на Шамшадильскую дистанцію, но посланнымъ противъ нихъ отрядомъ войскъ подъ командою генераль-майора Эристова, при которомъ я находился съ конницею ввѣренной мнѣ дистанціи, были они прогнаны и обращены въ бѣгство²⁾.

¹⁾ Форм. списокъ: имѣлъ случай 1-е доставлять начальству важныя свѣдѣнія на счетъ неблагонамѣренныхъ.

²⁾ Въ форм. списокѣ сказано: въ 1807 году, когда бѣглый царевичъ Александръ и Гусейнъ-Кули-Ханъ сардаръ съ значительнымъ корпусомъ персидскихъ войскъ придвинулись къ границѣ Казахской и угрожали разореніемъ оной, тогда князь Бебутовъ, вооруживъ обывателей, занялъ все проходы въ горахъ, отдѣляющихъ единственное владѣніе отъ казахцевъ и коль скоро прибылъ отрядъ войскъ его императорскаго величества въ подкрѣпленіе ему и для устрашенія непріятеля, то выше названный Бебутовъ, начальствуя казахскою конницею, присоединился къ отряду и способствовалъ отлично своею храбростію къ раз-

Того же года стараніемъ моимъ возвращены изъ Эривани и Карса бѣжавшіе 15 агаларовъ и до 200 домовъ жителей. За всѣ сн мои подвиги и усердіе высочайше переименованъ въ армейскіе полковники и имѣются у меня похвальные листы отъ начальства.

Въ 1807 году въ бытность на Арпачаѣ російскихъ войскъ подъ начальствомъ фельдмаршала графа Гудовича противъ турецкихъ войскъ, предводительствуемыхъ тогда Юсунъ-паншею, защищалъ дистанцію, мнѣ ввѣренную, отъ персидскихъ войскъ, состоявшихъ подъ начальствомъ эриванскаго сардара Гусейнъ-хана въ близости къ управляемой мною дистанціи, доставлялъ начальству свѣдѣнія о намѣреніяхъ непріятельскихъ и провіантъ для продовольствія войскъ, на Арпачаѣ бывшихъ и имѣвшихъ большую въ томъ нужду. Получилъ я письменно признательность отъ фельдмаршала графа Гудовича какъ за то, такъ и за представленныхъ мною къ нему трехъ шпионовъ турецкихъ, присланныхъ въ ввѣренную мнѣ дистанцію съ возмутительными письмами. Въ томъ же году въ вознагражденіе сихъ отличныхъ моихъ трудовъ и усердій и за хорошее управленіе ввѣренной мнѣ дистанціи высочайше пожалованъ кавалеромъ св. Анны 2-го класса.

Въ 1808 году, имѣя совершенное усердіе и ревность къ пользамъ службы, я не оставилъ употребить старанія своего съ позволенія начальства о наклоненіи бѣглыхъ бамбакскихъ жителей до двухъ сотъ семействъ возвратиться изъ Эривани на прежнее свое жилище, куда они уже были возвращены посланною мною для

.....
битію авангардныхъ, переднихъ, персидскихъ войскъ, въ тогдашнее время грузинскому царевичу Александру ввѣренныхъ.

прикрытія ихъ казахскою конницею. Того же года въ походѣ подѣ Эриванью подѣ начальствомъ графа Гудовича, находясь съ казахскою конницею, исполнялъ всѣ порученія по службѣ и въ особенности командированъ былъ съ конницею къ отряду генераль-майора Пуртнягина противъ эриванскаго Гусейнъ-хана, котораго разбилъ, и весь лагерь его достался побѣдителямъ; преслѣдуя его за Араксъ два раза, еще затѣмъ переправясь за Араксъ съ моею конницею, исполнялъ всѣ порученія начальства¹⁾.

Въ 1810 году по повелѣнію командовавшаго въ Грузіи генерала отъ кавалеріи графа Торماسова, былъ командированъ къ полковнику (что нынѣ генераль-майоръ) Дренякину во время экспедиціи подѣ Ахалцихъ для исправленія дороги, ведущей къ Ахалциху, и для построенія моста черезъ рѣку Куру, а потомъ находился при авангардѣ съ вожатыми до самаго города Ахалциха и во всѣхъ сраженіяхъ, тогда бывшихъ, какъ во время слѣдованія войскъ, такъ и при блокадѣ сего города, за каковое мое усердіе и подвигъ высочайше пожалованъ орденомъ св. Анны 2-го класса, брилліантами украшеннымъ.

Въ 1811 году былъ командированъ отъ командовавшаго въ Грузіи Маркиза Паулуччи съ конницею шамшадильской, казахской и борчалинской, числомъ до 2000 человекъ, къ генераль-майору Лисаневичу, чтобы слѣлать репрессалию на Эриванское владѣніе.

Того же года, по возвращеніи изъ сего похода, былъ опредѣленъ отъ помянутого главнокомандующаго, по извѣстности ему объ усердіи и ревности моей

¹⁾ Форм. списокъ прибавляетъ: отъ должности иоурава уволенъ въ 1809 г.

къ службѣ, моуравомъ Казахской дистанціи, которую должность исправляя со всею дѣятельностью, я не оставлялъ всѣ мѣры старанія сохранить между жителями ввѣренной мнѣ дистанціи тишину и спокойствіе.

Въ 1812 году, во время возникшаго въ Кахетіи перваго бунта, неоднократно были присылаемы какъ самому мнѣ, такъ и къ казахскимъ агаларамъ¹⁾ возмутительныя письма и отъ меня представляемы къ начальству, равно какъ и свѣдѣніе обо всемъ происходившемъ, получаемое мною чрезъ посланныхъ отъ меня какъ въ Кахетію, такъ и въ другія мѣста лазутчиковъ. Также склонялъ 2 жителей ввѣренной мнѣ дистанціи къ отвозу въ Тифлисъ на продажу хлѣба, въ которомъ тергѣль городъ сей тогда великій недостатокъ. За всѣ сіи труды и усердіе къ службѣ, сопровождаемые всемѣрною дѣятельностью и предосторожностью, при столь смутныхъ обстоятельствахъ мною употребленными, былъ представленъ отъ генерала Маркиза Паулуччи къ награжденію меня каналомъ, называемымъ Гултапа, въ Борчалинской дистанціи въ потомственное владѣніе.

Не менѣе того я старался оказывать усердія свои и ревности къ службѣ и во время втораго бунта въ Кахетіи въ командованіе генерала отъ инфантеріи Ртищева, бывшаго тогда на границѣ при переговорахъ съ персіянами. Въ сіе время бѣглый царевичъ Александръ, пробравшись въ Кахетію, возмутилъ народъ кахетинскій. При семъ случаѣ я употреблялъ всѣ мѣры къ сохраненію между жителями ввѣренной мнѣ дистанціи тишины и совершеннаго спокойствія, доставляя всѣ

¹⁾ Отъ словъ «какъ самому мнѣ», добавляю изъ форм. списка.

свѣдѣнія, получаемыя мною изъ разныхъ мѣстъ чрезъ употребленныхъ мною лазутчиковъ, какъ къ начальству въ Тифлисъ, такъ и командовавшему въ Кахетин отрядомъ, бывшимъ для усмиренія бунтовавшихъ, отправляя провіантъ въ столь смутныя обстоятельства въ Бамбакъ и Тифлисъ. По возвращеніи генерала Ртищева изъ переговоровъ были мною представлены пойманные мною 10 человѣкъ съ письмами, отправленными отъ вышесказаннаго царевича въ Персію, равно и 8 человѣкъ, слѣдовавшихъ изъ Эривани къ нему, царевичу, съ письмами. Обо всемъ семъ имѣются у меня отъ начальства письменныя признательности и удосто- вѣреніе, что таковыя труды мои и усердіе на пользу службы будутъ представлены отъ него на высочайшее воззрѣніе ¹⁾).

Въ 1814 году былъ я опредѣленъ отъ г. генерала Ртищева членомъ Комитета о приведеніи въ извѣстность казенныхъ имѣній, завладѣнныхъ другими.

Въ 1818 году поступилъ по выбору дворянства совѣтникомъ въ Исполнительную Экспедицію, гдѣ и продолжаю службу.

---

¹⁾ Форм. списокъ прибавляетъ: отъ должности маурава уволенъ въ 1813 г. 15 мая.

Préface.

Le troisième volume des «Antiquités géorgiennes» contient 587 documents différents. Au point de vue chronologique, ces documents se rapportent aux années 1408—1836; quant à leur contenu, ils touchent à tous les points la vie géorgienne. Il suffit d'en citer quelques exemples pour montrer quels renseignements nous donnent les actes réunis dans ce volume.

Le sigeli*), déterminant le prix du sang des Tzirghiladzé (n° 401) document judiciaire d'une grande valeur, confirme le renseignement donné par l'historien Vakhoucht, disant qu'en Géorgie après le roi Bagrat V le Grand († 1395) régna d'abord Giorgi VII, ensuite Costantiné II. Cette assertion a été rejetée injustement par l'académicien Brosset**). Les fils de Costantiné II, Alexandre, Bagrat et Giorgi arrivent à notre connaissance grâce à ce document. Nous ne connaissions pas non plus jusqu'ici le commencement du règne de Costantiné II, qui, comme il est maintenant avéré, monta sur le trône en 1405.

Le sigeli, donné par le roi Giorgi IX en 1463 (n° 462) déterminant le prix du sang des Oraléisdzé-Cvitachvili, a aussi une grande importance pour l'étude du droit géorgien. Ce document donne des renseignements sur Dadiani Liparit et sur son fils Mamia Gouriéli, presque inconnus dans les autres sources.

Le goudjari***) d'eristhavi (chef d'une province) de Ksani Chalva Kvénipnaveli daté de 1470 nous donne des renseignements détaillés sur le monastère de Largvis et sur les constructions qu'il y avait faites à ses frais; puis il énumère en détail, quelles punitions devaient être infligées à ceux, qui s'étaient rendus coupables

*) Lettre patente.

**) Histoire de la Géorgie II, 1, p. 625.

***) Acte de donation.

de n'importe quel crime dans l'enceinte du monastère et de son hôtellerie. Dans ce sens le goudjari représente un document législatif particulier.

Le goudjari du monastère d'Itria, qui est près de Souram, daté de la fin du XVI-e siècle (n° 155) donne l'histoire détaillée de la construction de ce monastère par le catholikos Dorothéos, et offre beaucoup de renseignements très précieux sur les ravages de la Kartalinie par le chah Chah-Tamaz et sur les rois géorgiens Giorgi VIII, Louarsab I et Simon I.

Le sigeli, donné par le dernier roi d'Imérétie, Solomon II en 1804, à Solomon Léonidzé, nous livre tous les détails sur les révoltes nombreuses d'éristavi de Ratcha Rostom contre le roi d'Imérétie Solomon I, ainsi que sur l'établissement de Léonidzé lui-même en Imérétie et sur les domaines, qui lui étaient attribués.

Le sigeli du roi Rostom de 1638 (n° 565) donne des renseignements précieux sur la rétribution reçue par le garde du sceau quand il l'apposait à un acte donné par le roi. Le contenu de cet acte se trouve en entier dans le «Dastoulamal» du roi Vakhtang VI; de cette manière ce document est l'une des sources de l'oeuvre citée de Vakhtang.

Deux sigelis (n° n° 160 et 161) nous font connaître en détail quels impôts étaient perçus dans le royaume de Cakhétie et comment ces impôts étaient répartis entre le roi, le moouraw et d'autres fonctionnaires de l'administration.

Un sigeli (n° 530) détermine le mode de convocation des troupes sous la bannière de l'évêque de Roustaw. Nous y voyons en détail de quels villages ou bourgs les habitants devaient se réunir sous cette bannière, quel était le porte-bannière et comment on répartissait le butin, les prisonniers etc...

Plusieurs sigelis donnent des renseignements détaillés sur les voyages des rois Teïmouraz II et Eréclé II en Perse, sur leur séjour dans ce pays, sur la participation du roi Eréclé II à la campagne de Nadir-Chah dans l'Indoustan.

Plusieurs sigelis font mention des guerres entreprises par le roi Eréclé II contre les Lesghiens et les Persans et nous donnent des renseignements copieux sur ces guerres.

Les inventaires dotaux (n° n° 518, 519) nous font connaître ce que recevaient en dot les filles des rois et celles des éristavis au commen-

gement du XVIII-e siècle, quel ameublement, vaisselle, toilettes et ornements existaient en Géorgie à cette époque, et sous quelle influence la Géorgie se trouvait alors. La plupart des objets et des ornements, désignés dans ces inventaires, étaient d'origine persane.

La majeure partie des actes, contenus dans ce volume, appartient au XVIII-e siècle. Ici sont réunis des sigelis, des ordonnances et des lettres des rois Vakhtang VI, Bakar, Teimouraz II, Eréclé II, Giorgi XII et des gouverneurs, nommés en Géorgie par les Turcs Osman Isaak-Pacha, Youssouf-Pacha etc. Mais la principale place est réservée aux lettres des rois, des reines, des princes, des princesses de la fin du XVIII-e siècle et du commencement du XIX-e siècle. 98 documents ont rapport à la reine Daredjan, femme du roi Eréclé II, c'est-à-dire, ils sont écrits par elle à diverses personnes et reçus de ces mêmes personnes; 78 documents ont rapport à Ioseph Korghanachvili, à son fils Aghalo et à leur famille. Mais la plupart des lettres sont adressées au «michcarbakh» (grand-veneur) Ioseph Béboutoff, ou sont écrites par lui à diverses personnes. Au point de vue chronologique, ces lettres se rapportent aux années 1784—1822; Ioseph Béboutoff était marié à la fille de Ioseph Korganoff, Marie, connue plutôt sous le nom de Kaloua; il joua un grand rôle à la fin du règne d'Eréclé II, pendant le règne de Giorgi XII et les premières années de la domination russe au Caucase. Les rois Eréclé II, Giorgi XII et les gouverneurs de la Géorgie l'envoyèrent plusieurs fois en mission diplomatique chez le khan de Gandja, chez les pachas d'Akhaltzikh et chez d'autres seigneurs. Il prit aussi part à toutes les affaires d'Etat et eut une telle influence que les princes royaux s'adressaient souvent à lui comme aide ou solliciteur auprès du roi dans leurs affaires personnelles. Il rendit de grands services au gouvernement russe et reçut le grade de colonel, des décorations et des domaines dans la province de Bortchala et en Cakhétie. Dans ce volume sont imprimés ses mémoires au gouverneur général de la Géorgie P. D. Tzitzianoff sur son service auprès des rois de Géorgie (n° 133). En outre, nous avons entre les mains des mémoires, écrits par lui en russe, où il expose, quel poste il occupait et quels services il rendit aux rois géorgiens et au gouvernement russe.

Grâce à ces documents dans la même année 1818 on composa ses états de service que nous avons entre les mains. Les états de

service comportent les mêmes renseignements que les mémoires, seulement les premiers sont écrits plus correctement que ces derniers. On voit d'après ces documents que Joseph Béboutoff était le fils de Basile Bébouthachvili ¹⁾, à qui sous le règne du roi Teimouraz II Chah-Ibrahîm conféra le titre de michcarbachi c'est-à-dire grand-veneur et lui donna comme émoluments cent tomans (mille roubles) pris sur les revenus de la province de Bortchala. Après la mort de Basile, le roi de Géorgie Eréclé fit l'un de ses fils, Avétik, m. massakhlis et natsval de la ville de Tiflis; l'autre, Jean devint michcarbachi, et le troisième, notre Joseph, il le fit, en 1777, entrer au service de son fils Ioulou. Un an après, il lui donna le titre de michcarbachi qu'il garda jusqu'à l'annexion de la Géorgie à la Russie. En 1787 il fut nommé moouraw de la province de Cazakh et resta dans ce poste jusqu'en 1792. La même année on le chargea de la direction du village Baidour dans la province de Bortchala. Après la destruction de Tiflis par Agha-Mahomet-Khan il fut nommé en 1795 par le roi Eréclé gouverneur de la ville de Tiflis. Pendant le gouvernement russe en 1806, il fut investi de la charge de moouraw ou gouverneur de la province de Cazakh qu'il conserva jusqu'en 1809. Ensuite il prit part dans les différentes campagnes des armées russes, et en 1811 il fut de nouveau nommé moouraw de la province de Cazakh qu'on lui retira en 1813. En 1818 par élection de la noblesse, il fut désigné comme conseiller auprès de la Commission Exécutive. Joseph Béboutoff prit part plusieurs fois aux guerres d'Eréclé II, de Giorgi XII et des Russes contre les montagnards, les Persans et d'autres tribus à la frontière de la Géorgie et montra, dans ces expéditions beaucoup d'énergie et d'activité. Il rendit un grand service au gouvernement russe pour réprimer la sédition en Cakhétie en 1812 et pour lutter contre le prince royal Alexandré, qui s'était enfui en Perse et avait excité plus d'une fois les Persans et les montagnards contre les Russes.

¹⁾ La souche de la famille Béboutoff est Bébout-Bek, qui reçut son titre de noblesse du chah Chah-Abbas en 1621. Il eut comme fils Khati et Aslan, autrement Khodja-Bébouth ou Melik-Bébouth qui avec sa femme Lali construisit l'église de Khodjévan à Avlabar en 1655. Le fils d'Aslan fut Achkhar-bek (sa femme Mariam, fille d'Otar-mdivan Toumanoff). Les fils d'Achkhar-bek furent Bébouth, Basile ou Melik-Agha (sa femme Anne) et Stéphan. Ce Basile eut comme ils Melik-Avetik, Jean michcarbachi et notre Joseph michcarbachi.

Entre autres, il apprit à temps et empêcha deux fois l'invasion en Géorgie du prince royal uni aux Persans. Il entretenait une correspondance amicale avec ce prince et lui conseilla plusieurs fois, ainsi qu'à sa suite, de rentrer dans son pays, et de se livrer au gouvernement russe, mais ses lettres n'eurent pas de succès ¹⁾. Joseph Béboutoff mourut le 8 août 1822 et fut enterré dans l'enceinte de l'église de Khodjivan à Avlabar ²⁾. De tous ses fils c'est Basile Ossipovitch Béboutoff, qui devint le célèbre héros du Caucase ³⁾.

On voit par conséquent que dans ce volume des «Antiquités géorgiennes» se trouvent des matériaux très précieux non seulement pour l'histoire de la Géorgie, mais aussi pour l'histoire de la Perse, de la Turquie et surtout pour celle de l'affermissement de la domination russe au Caucase. A ce dernier point de vue, les matériaux recueillis servent de supplément excellent aux «Actes», publiés par la Commission archéographique du Caucase. Je dirai davantage, sans ses matériaux, plusieurs passages en seraient incompréhensibles.

¹⁾ L'un des parents de Joseph Béboutoff Ivan Arséniévitch Béboutoff fut dès l'enfance en relations d'amitié avec le prince royal Alexandré. En 1818, il entra au service du régiment géorgien des grenadiers comme sous-enseigne, mais en 1821 il quitta le régiment pour se sauver chez le prince royal Alexandré avec lequel il était apparenté par sa mère. (Le prince Alexandré avait épousé Marie fille du mélik d'Érivan Saak, et sa mère Takouhi était parente de la mère de Ivan Arséniévitch). Ivan Arséniévitch restait en Perse avec le prince royal jusqu'en 1826, quand son père Arsène, déjà d'un âge avancé, se rendit en Perse avec des présents. Par l'entourage du Chah il obtint la permission de prendre son fils en Géorgie. Après sa fuite en Perse Ivan Arséniévitch avait été déclaré comme complètement disparu et avait été exclu du service; à son retour il fut traduit en justice à cause de sa désertion volontaire; plus tard il fut grâcié et rentra au service militaire comme simple soldat en 1826; en 1827 il fut promu enseigne dans le régiment de Tengulne, en 1836 il fut nommé lieutenant dans le régiment d'Apcheron, mais il mourut au mois de février 1838. Nous devons ces renseignements au fils vivant de ce Jean, le général Arsène Ivanovitch prince Béboutoff, qui nous a remis les états de service de son père Ivan Arséniévitch.

²⁾ En 1818, comme on le voit par ses états de service, Joseph avait 56 ans. or il naquit en 1762.

³⁾ Outre Basile, Joseph Béboutoff eut comme fils: Gregoire, David, Alexandre et Paul, et trois filles: Gaiané, Sophie et Marie.

Pour conclure, nous estimons de notre devoir d'exprimer notre profonde reconnaissance au général Arsène Ivanovitch prince Béboutoff, grâce à l'empressement éclairé duquel la plupart des lettres des rois, des reines, des princes, des princesses et d'autres seigneurs du royaume de Géorgie ont été recueillies et imprimées à présent dans ce volume et dont les originaux ont été remis à notre Société. Je lui dois aussi la table généalogique de la famille Béboutoff, qui a été complétée par moi au moyen des actes et des tableaux chronologiques à ma disposition.

E. Takaïchvili.

საქართველოს სიძველენი

1. სიგელი მეფის თეიმურაზ I-ისა, ბოძებული იოთამ ამილახორისადმი, 28X18 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მორგვალა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თავი და ბოლოს ერთი კუთხე დაზიანებულია.

1636. ქ. სხველითა სხველის ანსება დაესაბამოს დ^რთოს მამის, დ^რთოს ძის და სულის წმადისთა, თაყუბობითა, მანდაობითა და შუამდგომელადითა უაუღად ზემო-კურთხეულასა დედაოვლას ზეინ(ა)ს დ^რთისმშობელასა და მარადის ქალწულის მარაამოსითა: ძლიერებითა ცხიკელს-მეფისა, მატრისისა ჯვარისა; წმადისა, დადებულისა წინაწარმეტყველასა, წინამარბელისა იოვანესა ივანესმცემელასთა და უაუღათა წმადათა დ^რთოსთა, ზეცისა და ქუეყნისთა, კორციელთა და უკორცილთა ზეინ, დ^რთოე კარკინოსანსმან, მკეუმან, მატრანსმან თ ე ა მ უ რ ა ზ და თან-მცემელდრემან ზეინსმან, დედაოვლანს, მატრანსმან ხ უ ა რ ა მ ა ნ და მკემან ზეინსმან, მატრანსმან დ ა კ ა თ, ესე ჯამთა უკუინსმდე ვასთაუბელი წიგნი მოგვითა თქვენ. ა მ ა და ხ ო რ ს ა, მატრანს ო თ ა მ ს და შვიდთა თქვენთა ივ ა რ ე მ უ ზ ს ა და გ ო ე ს ა, ასრე და ამ მარს ზედა, რადესაც კვაჯებით თქვენის განყოფილთა თამაზს მამულსა, კონსინეთა და ვიგულსმოდგინეთ აქა თქვენა და ვიდოდეთ, რას(მც) თქვენა განყოფილთა თამაზს მამულის მქონებელი ვიდიდლით, კელმეულად და მოუქვეყნად თქვენთა კვაბოდეთა. (გ)ქანდეს და ვიდენიეროს დ^რთის ზეინს ერთგულად სმსახურსა ქუემე. ვინცა და რამსცა კაცმან, ასე კელმწიფებს მაგამდას, რასხაესმცა დ^რთი და ამ ზემო-წერილთა წმადთა ზეცისთა და ქუეყნისთა, კორციელთა და უკორცილთა, ხოლო დამცემელდრემანს ამისთა დ^რთის აკურთხენს. დაწერა სიგელი ესე ქანს ( ) კ დ. თ ე ა მ უ რ ა ზ. ხ უ ა რ ა მ ა ნ (ხართულები).

2. სიგელი როსტომ მეფისა, ბოძებული ეჯუბისშვილის დონდა-რასათვის, 56,5X29 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე მორგევალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში სპარსული წარწერა აქვს.

1651. ქ. ნებიოს და შეწვენიოს ღოთისთაო ჩუენ, ღოთიე კუარგუინოსხსნამს, შეკუეო შეკუემს, ზეტრონიხს რ ო ს ტ ო მ და თა-სა-შეძტხედრემს ჩუენის, დედოფალთა დედოფალმა, ზეტრონიხს შა-რა ი ა შ, ესე უკუნიხმდის ხსითა და უმითა ვასთაეგებელი, სამუედრო და სობლოთა, მტკიცე და შეუცვლადქელი წყალობის წიგნი და სი-გელი შეგაწყადეთ და გიბოძეთ თქუენ, ჩუენს ერდგულს და წესი-სებერ ნამსახურსა ემას ე ჯ უ ბ ი ს შ ვ ა ლ ს ა, კრასა ჩუენისა შე-სტუმრეს დ ო ნ დ ა რ ს და ძმისა თქუენსა ზ უ რ ა ბ ს, ძმისწულსა შენსა მ ი რ ზ ა - ა ლ ი ს, შვილთა თქუენთა შ ა ვ კ რ დ ა ს და ვ ა მ - რ ა კ ს, შვილთა და მამავლთა ეოველითავე სხლასა თქუენისთა მს უმსა, ოდეს ბედნიერთ კელმწივეთა ზნა-მამთა ჩუენთა ზნა თქუენა და მამ თქუენა ღორადლამ აკურა და სომხითს კანდმოესხ და ბუ-დნიერს ზნასა ჩუენსა, შეკუესა, ზეტრონსა დ უ ა რ ს ა ბ ს და შეკუესა, ზეტრონსა ს ვ ი მ ო ხ ს ზნა-მამთა თქუენთათვის წყალობა ექს და ებოძებინა სომხითს ოკრო სსოიულთა უედრო და სსოიულთა მა-ხიბანა. და ზნა-მამთა თქუენთა აქუესა და სამუედროდ დაგრხომო-და, და დედესილამდის კელმწივეთი აღარა შექმდა; აგრევე შელა-კურს ერთა ვენაჲ მამის თქუენისაგან სსიედა; კადევე მამხუცის თაგს სსიედა შთის მაწება, ესე(ე)ბა ეოვლას კანასგან შემო-უსრჩელედა. კელთა გქანდა ამების წიგნებდა და სსიე კადევე ჩუენგან და ბედნიერს ჩუენის ძმისა და ძმისწულსა ნბოძება მამუ-ლისა სიგლებდა ოვთურაგისა საქშითა დაგწოდა, დამწკარა წიგნებ-და შაიტანეთი და გვამუენეთი და წიგნებისა ვახდეგსსა დაგუეკუენთ. ჩუენ ვისმანეთი აკა და მოხსენებ თქუენი, შეგაწყადეთ და სიგლი-თა ამითა გავახლეთ და გიბოძეთ სიიგელი უედრო და სიიგელი მახიბანა შთის სსოიულთარებთა, რისგ მქანებელი ეოვიდაეკუენს, და შელაკურს თქუენი სსიედა ვენაჲ და მამხუცის თაგს სსიედა შთის მაწება, ესე(ე)ბა მისას შთითა, ბართა, წყლითა, წასქედიითა.

კელითა, კენჯითა, სკანჯითა და სთაბითა და ყოველას მისას სს-
მაროდანისა სამხედროთა და საქმათა სსმკურნალოდ და სსმოდანად
თქუენთისა და თქუენთა მკაღითაოვას გუბოდებთა. გქონდეს და გი-
ბედნაეროს ღონს ჩუენსა ერდგულაობასა და სსმსხერსა შიგას. აწე
გამბძებთ, გარისა ჩუენისა გქილდ-გუჭარსო, მდაოხნო და სსხე-
ნო მისასქქნო, კინ-გინდ-გინ თუენთა და ასე ვინ-გინდა აქნობდეთ,
მერმე ბძნება და ნაძნია ესე ჩუენი თქუენცა ასრე დაუმტკიცეთ, რა-
რაცაცა ამ ჩუენგან ნაწყაღობევსა ფარგანაშაგა ეწეროს, ნურცა რას
თქუენ მუეძლით და მუ(ე)ცაღებთ, იუთიერ თანადგომასა და მუ-
წეგნისგან ვადე. დააწერას ნაძნია და ბძნება ესე ჩუენი ქვსა ო და თ,
კელითა გარისა ჩუენისა მდაოვან-მწიგნობრისა მ ა რ ტ ი რ ო ზ ა ს -
მ ვ ი ლ ა ს ა ვ ო ა ნ დ ი ლ ა ს ი თ ა . რ ო ს ტ ო მ . ლ უ ა რ ს ა ბ
(ხართულები).

3. ნასყილობის წიგნი ქალაქის მოურავის მანუჩარისა, 29 X 23, ო
სანტ., დაწერილია ქალაქდზე მორგველო მხედრულის ხელით.
ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1673, ანხორას 1. ქ. სეითას ღონისათა ესე წაგნა და-
გაწერეთ და მოგუგით ჩუენ, ხ ა რ ა ( ) ა ს მ ვ ა ლ მ ა ე ლ ა ზ ბ ა -
რ ა მ ა და ჩუენსა მძამ მუერმასა ზ ა ს ა ს ა მ ა და ჩუენსა მძამწუღამს ზ უ -
რ ა ბ ა მ ა თქუენ, ქალაქის მოურავს მ ა ს ე ხ ა რ ს და თქუენს მკიდს
სეიფრასს ი მ ა მ ე უ ლ ა ს და მ ა ტ ა ბ ე ტ ს, ასე და ამა შარსა ზე-
და, რომე მამასსილასსაგან ხსეიდი მამულა გუქონდა უმეკას სს-
ხელების შირდამირ, ის თქუენ მოგუგით და თქუენ ამ სსხელების სს-
ხეცულად ჩუენს დერკეანში რომ თქუენი სსჯინაბო იყო, ის მოგუ-
გით, და თუ ამ მამულების მგაღე და ან მოდაგე გამოჩნდეს, კრომ-
ნეროს შასეხა გავერეთ. არას ამისა მოწამე თაკად ღონ(sio) და
გაციოკანს მელაქა ესადა. და მუ მამასსილასსა ასდამასსა ვადეც მამა-
ეადა და მოწამეცა ვარ, და ხეცულა დითიხა და მომმტკაღით უმე-
კა და ხარამხასსილადი ბადასარა და აფეგუგელასი გასმარა და გო-
გინაშეაღი მამეა. და მუ მწერადის მ ა რ ტ ი რ ო ზ ა ს და მამწერი და
მოწამეცა ვარ. დააწეათ ესე წაგნა ანხორას ა, ქვსა ო ნ ი ა . მერმე

არის იმ საჭინბოს გუერდი ორი თქუენი ქ(უ)ღბაქის უკანა კედელი და საჭინბოს სიგრძე რუა ადლი და განა ექუსი ადლი და ნახუკარი. + + +.

4. სიგელი მეფისა ერეკლე I-ისა ანუ ნაზარალიხანისა, ბოძებუ-ლი ყორანაშვილებისადმი, 4,2,5 X 25 სანტ., დაწერილია ქალღღმე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1689. ქ. ხუბითა და მუწეხითა მღ'თისათა ჩუენ, მღ'თიუ აღმატებულმან, მღ'თიუ დასუარებულმან და მღ'თიუ ზეცით გვარგვი-ნოსანმან ასიან, დავითიან, სოლომონ(ხ)იან, ბატრატოასმან, შეფეთი მუფემან და კელმწიფემან ზატროსმან ნა'ზარალიხან და დედამან ჩუენმან, დედოფალი დედოფალმან, ზატროსმან ელენემ, ზარმომან და სსურველმან ძემან ჩუენმან, ზატროსმან იმამეულამ, კალსტანდიელემ და ისლამირ'ზამ, ესე ამიერთი უკუნისამდე ვაშთა და ხანთა გასთავებელი, მტვიცე და მუუცვალეილი წყალობის წიგნა და ნიშანი შეგაწყალოთ და გაბოძეთ თქვენ, ჩუენთა ერთგულთა ემა-თა, ჩუენს სახსო ა'სსურმეალთა ყორანაშვილებს, ზატრამელებს, შერაბაშვილებს, ივანსადანიშვილებს, ზაზუნაშვილებს, გიორგისა და მის ძმებს, ქანდაშვილებს, გარსიუვანიშვილებს, მთაშაშვილებს, ზაადაშვი-ლებს. ავთანდილიშვილს, ბერუსსა და მას ძმებს, გურგენიშვილებს, შადვაშვილს რაიხასა და მას ძმებს, მას ვაშსა, ოდეს მოკითხულა ვქენით და ძველი საგლებიც განახეთ და აღრადგანვე ჩუენი სახსო ა'სსურმეალნი ყოფილიყუენითა, ახლაც სიგლით ამით დავითრეციეთ და სამკვიდროდ და საბოლოოდ ჩუენად სახსიოდ დავუკვირავხართ. არც ჩუენა და არც ჩუენის გვარის მუფემან და მუზატროსემ არაოდეს არ გაგცესთ უკუნისამდე დღეს რისაც მამულის მქონებელი ან ენა-გითს და ან სხვაგან თუქეთ, არ დავამცროთ, არც სამკვიდროთა და არც ნაწყალობეკითა. გქონდესთ და გაბედნიეროს ღ'თის ჩუენსა ერთ-გულად სამსახურსა შინა. არაოდეს არ მოგემალოს არა ჩუენგან და არა შეძგომთა ჩუენთა მუზატროხეთაგან. აწუ გიბძახებთ, კარისა ჩუენისა ვექიდ-ეუზირსო, ბრძახებთ და ნამსია ესე ჩუენა თქვენცა ასრე

გაუთავებო და თუანაურ თანა დგომისა და შეწყვეთისგან კიდე ნუ შე-
ეცდილებით. დაიწერა ბრძანება ესე ქვეს ოცს, კელათა კარისა ჩუ-
ნისა მღვან-მწიგნობრის თუ მან იმედი ის ცივი სითა.

მეფე ხაზარალიზან .

5. არხა უმეკანთ სტეფანასშვილისა და არხაზე მიწერილი ბრძა-
ნება მეფე ერეკლე II-ისა, 23X19,5 სანტ., დაწერილია ქა-
ლალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-
ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1764, ქრისტეშობისთვის 17. ქ. ანთ ბუღაურის კელ-
მწიფის ჭირი თქვენს იგებთა მანა-მტკერს, მოქალაქე უმეკანო სტე-
ფანასს იმედი ის ოსეი ევას ცოდს და შეიღებს მოსცეს. მერმე
ამას კეხეკეწითა ბუღაურს კელმწიფეს, მამის ვალა დარხა, მოვალე-
ბის შიშით აქ კედარ დადგა, ათა წელიწადი არის კარდაკარ იარეა.
სათაც წავიდა, ხელი არ მოემართა, ცოდი-მედილი აქ მშარა ეხატე-
ბა. მოვალეობა ცალკე გვადონებენ. თქვენგან ამ წყალობას ვითხოვთ,
რომ მამის სისლ-კარა დარხობა, ერთის თქმის წყალობა უეთო,
მოვიდეს. გაეადოს, მოვალეობის მისცეს. თითის აქ, ქალაქში დად-
გეს, ამ ქვეყნიდან არ დ(ა)იკარტოს, მოვიდეს, მღვანობათა მოვალე-
ობებს მისცეს, ვის როგორ ცახვდეს, თქვენის მუდლის სადღეგე-
ლოდ და თქვენდა ეასმარეგებლად. შეიღებო მშარა-ეხატება. ქრი-
სტიშობის ოცს, ქვეს უნბ.

თავში აქვს წარწერა:

ქ. ჩუენი ბძანება არის! მერმე მარამდინ ამ ანთის ზატრანს
ქმარი მოუეადოდეს, მარამდინ უნდა დაეცალათ, როცა მოვიდეს, სი-
ხლი ჭქონდეს, თუ სხვა რამ ცაჭეიდაოს და ზსრუხა გაცეცი, და თუ
ამ დედაკაცს სიბუთს უზამთ, რომ ვალის გარდასახადა ჭქონდეს რა-
მე, ჩვენ მოგვასხეხეთ და სამართლით მოვაცემინებთ. აღიწერა იან-
ვარს კბ, ქვეს უნგ ერეკლე I.

ქ. მისკარ-ბისო, ამისი აღილათი*) სწორე მოცეახსენე. ქრისტეს-
შობის კე, ქვეს უნბ | ერეკლე I.

*) აღილათი—ჰაყიყათი—სიმართლე

უკანა გვერდზე სხვა ხელით:

ქ. ღონ ბედნიერის კელმწიფის ჭირა მამიქეს! ამ არხის ზე-
ტრანსს რომ მოეხსენებია, სწორეთ არის, მოვალე არის ამისა გა-
ცი, მოვალეებმაც იციან, რომ არა აქვს რა. □.

6. სიგელი ბოძებული მეფის ძის გიორგის მიერ სვიმონ მაყა-
შვილისადმი, 45X21 სანტ., დაწერილია ქალაღზე. მორგეა-
ლო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1768, ივებერკელის 7. ქ. წყალბაისა ღონისათა ზეჲს სა-
ქართველსა უეღლისწელმან, ბორხაღოს ბატონმან, ბატონასმვალმან
გიორგიმ, ესე წყალბაის წიგნა გიბოძეთ მენ, ზეჲსა ერთგულსა
და თავდადებით ნამოსხურს ზეჲსის კარის ემიგადას-ბაჲს მათას შვიდს
სკაბონს და მვიდსა მენსა აღექსისანდრეს, ასე რომ ერთს
შესადეს გაცს დაგვეჯებით, ზეჲსა ვისმინეთ აჯა და მოხსენებთ მენსა
და გიბოძეთ ღონისა არდეკელა შეღიქის საყიქვა მარქარასმვილა ავა-
ქა ემათა, სცა რომ მენ გინდოდეს, იქ წაიუვანო და დაეენო, რავა-
რადაც ბატონ-ემობის წესა აეთს, იმკვარად ამოსხურო და ზეჲს იმას
მაგირის შეღიქს ან გაცს მოეცემთ და ან სხვას წყალბაის დაუმარ-
თებთ, და ეს ავაქა გუქსადე და გიბედნიეროს ღონს ზეჲსსა ერთგუ-
ლად სამოსხურსა მანა. ანაოდეს მოგუქმალის არცა ზეჲსგანა და არცა
სხვათა შესატახეთაგან. აწე გიბრძინებთ, კარისა ზეჲსისა გამრიცხო,
თქვენცა ასე დაუბტვიეთ და სე მოუძლიათ თვანიერ თანამდგამისა
და შექეჲსისაგან კადე. აღიწერა ივლითა კარისა ზეჲსისა მდიან-მწიგ-
ნობარის სუმბატანს მათეუმბათას შვიდის გავუჭაროსითა. თეჲ-
სა თეჲსკვადსა ზ. ქენს უნკ. მეფის ძე გიორგი.

7. არზა უმიკანთ ოსეთასი და არზაზე მიწერილი ბრძანება
ერეკლე მ-ისა, 27,3X13,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე
მორგეალი მხედრულის ხელით. ნიშნები არზას არა აქვს, ხოლო
წარწერაში ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1768, მარტის 7. ქ. ღონ ბედნიერის კელმწიფის ჭირა
მოხსენეს მამიქელაქ სადელდოელა ემიკანთ ოსეთასს გადაბის, შემრე

ჩემი ქმარ-მზღლი შავადის კელისაგან ასერ(sic) ათა წელიწადია, გაქცეულსი არიან, ორი ვაჟი გაუშვეს ჩემს კისერზედ, ჩემის ჩქიდის წვერით ეს უმარწვილები დაეზარდე. ასერ შვადი წელიწადია შიხ-მანჭ-მადა ჩემს სხლში დაეენეს. შიხ-მანჭმადამც თავის სიმამრი თავისთან შოიუკანა. მე ჩემის შვილებით ეხოში გამოგვეყარეს მე უთხარ შიხ-მანჭმადან: შენ დაგაეენეს, სიმამრი რადათ მოგვაფს-შეთაქი. თორმეტი აბაზი იმის სიმამრმა მომცა, ეს სხლას ქირათ ზადეო. თუ დავდგე-ნი, კიდევ მოგცემო. ხლას თქვენს ბრძანებით ვადან, მე სხვასაც ვედავები ქირასა და ის თავის თორმეტს აბაზს მოხფეს, ან ვადან. ამას სიმართალი მდარსეთ. მარტის 8, ქწს უნ ვ.

თავში წარწერა აქვს:

ქ. ჩუენი ბრძანება არის ამ არჩის ზეტრონო, თუ იქნებოდეს, ხლას ზამთარი არის, ამ დროს სად ვაგდებ, ცოტა ხნის კიდევ ქირით დაეენე, მხანადის სხლას იეიქრს იქმოდეს. ამას ბძანებთ კი არ გიბძანებთ, შუამავდობისაკით გუებნებით, რომ ჩუენის გულის-თავის ასე ჭქის. მარტის 8, ქწს უნ ვ ვრეკლ .

8. სიგელი კათალიკოზის ანტონისა, 43,5 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუხსა მხედრულის ხელით. ნიშნებთ ნახმარი თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში უზის დიდი საკათალიკოზო ბეჭედი.

1769, აბრიღის 4. ქ. ჩუენს ყოვდაის საქართველისს მკურთხევედმან, მადლითა შეიუეთა მარჯანდედმან, კათალიკოზ-ზეტრონარქმან, ქემან ქართველთა შეიუთა იესესმან ანტონო, ესე უკუნთ-სამდე ჟამთა და დროთა გამოსადეგი წელიწადის წიგნი და სიგელი შეგაწვადეთ და გიბძანეთ თქვენ, სვეტის-ცხოვდას მკვიდრსა და ემას ჩუენსა ქ ა ბ ე დ ა ს ი ე ს ე ს და მძის შესის გ ო გ ი ა ს, მკიდ-სა თქვენსა ი ვ ა ნ ე ს და დ ი მ ი ტ რ ი ს და მომავლითა სხლასა თქვენისა ყოველთავე, ასე რამე მამ თქვენს წიადს ავის დროსაგან და ჟამთა ვითარებისაგან თავისა ეენაკი გმგელიშვილის ქიტესსათვის მაეეადსა ამ წირობითა, რამე, რაცე მოგვედეთ, რადგან უშვილო ვრო. რაც სვეტისცხოვდას მსიელი მქონდეს ნახედიო, იეკ სვეტის ცხოველსა და თქვენ დაგრჩეთო და, რადგან გმგეშვილი ქიტესა

მოკვდა, და უშვიდრო იქმნა, რაც ჩვენის კბეღისიას და ჩვენი მამული ეჭირა, ისევე ჩვენთაზევე კელი აუმაართო და რადგან თქვენ ჩვენი და სვეტიცხოვლის ემანა იუვათ, მამის თქვენის გასიედული ვენაკი ნახუკარი თქვენ გიბოძეთ და წყალობა გიუვათ და სახუვარი თეატრადე მამასხლას და ვ ი თ ს. აწე გქონდესთ და გიბედნიეროს ღ'ონ სვეტიცხოვლის სმსსხურს და ჩვენს დადათ ერთგულობისს მანა, არ მოკეძაღლოს არა ჩვენგან და არცა სხვათა შენატრონეთაგან, არცა დადათ და არცა შტირეთაგან. აწე თქვენცა შექმდგომად ჩვენს, ყოვლად სანატრელსა კათალიკაზ მატრიარქნო, თქვენცა ასევე დაუშტკიცეთ, რათა თქვენცა გაკებული შტკიცე უთს. არიან ამისა მოწამენი და ნების დაშროველნი ერთობილნი შტხეთელნი. და იწერა რუსეთიადამ უემოქტევითაგან ჩვენით წელაწადს შექმსეს, კოდლოთ კარისა ჩვენისა შროტაზაშ-მღივან-ქადაგ მ ა ღ ა ლ ა ძ ი ს ი ა კ ო ლ ა ზ ი ს ა თ ა, თვესა აზრიღს დ, ქრისტეს აქათ ჩდ.მთ, ქვსა უ ნ ზ. კ ა თ ა ღ ი კ ო ზ ი (ხართულათ).

ამიაზე სხვა ხელით:

ქ. შე საღთხოუტესი კათარგი ამ კარაკების მოწამე ვარ □.

9. არზა უმეკანთ ოსეფასი და არზაზე მინაწერი ბრძანება მეფის ძის ლეონისა, 26,5X21,5 სანტ., დაწერილია ქალალზე მორგავლო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1772. თებერვლის 23. ქ. ღ'ონ ბედნიერას კელმწიუვის ჭირა და სატკეივრა მათიუებით მაწა თქვენს ემას ოსეფას მასტეს. მოვასხენათ ჩვენს მოწაღელს, რომ შამუელი ურავთ ვაღისგან და გაუკითხობისაგან ამ თარელამდინ დაკარგული ვარ. ღ'ონისგან შონეშული ჩემტნათ სეიოთენა ორა მყიღა. თქვენა ემანა, შექმანახ, რომ ამათაც არ დააკარგონ. ახლა მინდა, რომ ქაღაქს წავაღე, მაგრამ შეუთქრებს ვადეუ გაუკითხობისგან. უკედრები თქვენს დიდობის წინაშე. რომ ჭეჭქმს წყალობა მანობათ, რომ ქაღაქს ჩვენსხედ უხამართლოთ არგან მიაღას. რაც რომ ჩვენსხედ წყალობას მიაღეთ. თქვენას კელმწიუვის სადღეუკედლოთ იეთს.

თავში წარწერა აქვს:

ქ. მეფის ძე ღეოან კიბძახებთ, ვინცა ვინ ჩვენის სიტუვის

მორჩილნი იყვნეთ, შერე ამ ო ს ე ო ა ს თავისვე სამკვიდროს მამულ-
 'ზე მოსკელა უნდა, ამას არავინ რა შესცადოს უსამართლო და ჯაბრია
 არავინ უკით, ეკელანია სამართლიანათ მოქმედათ. აღიწერთ ფეტიურვლის
 კბ. ქვს უა □ ბეჭედს აწერია: «მრჩობლთა მეფეთა ძესა, ლეონ სა-
 ხელად მძესა».

10. განჩინება ქალაქის მოურავის დავით ციციშვილისა, დამტკი-
 ცებული მეფე ერეკლეს მიერ, 28,5 X 20,5 სანტ., დაწერილია
 ქალაღღე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-
 ორი წერტილი.

1773, თებერვლის 16. ქ. ბეღნიურას კელმწიფისათვის
 უმკენთ ო ს ე ო ა ს არზა მიერთიშეანა: მამის ზემის ვალი ბეგნი
 დარზა, მოვალეები დიაღ მაწუხებდენო, ილაჯი არა მაქსია და ამ
 მიზეზით შიიღებიღ ეაწღარს გამქმცესო და არ მოღანო, ბეღნი-
 კრს კელმწიფეს სეენ ქაღაქის მოურავა დაფითისათვის და მეღაქ-მ-
 მასხღასი აგეტოქსათვის ოქმი ეთადებინა, რამ ამათი მოვალე(ე)ბი
 ერთად შევჭვართო და ამათი რაღ უზოგნან მოვალეებო, თუქსანათ
 კათიოს და თუ ვერა იზოგნან რა, სხღა გაუქდათ და რაღ თუქ-
 სანოღ ერგოსო, ასე გაუქოთ. ზეენც გამოვანოქო და მოვალეებოღ
 ეღადენ, სხღოს მეტი ვერა უზოკეთ რა, ეს სხღა დაფიანებინო,
 დაფიანდა ოღდა ერთ თუქსათ, ამისი თურთმეტი თუქსანა გირაღდ
 აყო და თორმეტი თუქსანიღ კადეკ ვალი აფალებინო, რამ ამისი
 მოვალეები, ვინც ჭეზურმა იყენენ, თუქსანე ოღდა ათი მურთი ერ-
 გოთ და გაუქეს. სხღი ამ მიზეზით ვერ გაფანადინოთ, რამ რა-
 დგან მოვალის შიით ეაწღარს თავანათვის ბანა ზეუღათ, სხღაღ
 რამ არა ჭქანებოღათ ქაღაქს, რიღას იშეღათ მოვალეღდენ? ეგების
 ამს ოქით ეღადენ და თოგანთ სხღაღ დაიხსნან და ახღაღ რამ
 თორმეტი თუქსანი ვალი აღღეს, რამ მოვალეებს იბიღეს. ისიღ გარ-
 დისღდონ და არღ კელმწიფის ას...ღა დაეკარგოს და არღ მოვალეებს
 მექსობეღო. ამაზეთ ამს უქსანღელი ვალი, რაღ ჭეზურმა მოვალეები
 იყენენ, თუქსანე ოღდა ათი მურთი შიეღათ, და თუ ვინეე აყოს, რამ
 ჭეზურმა არ ეთიეღაყოს და ან იმ ხანათ არ დაჭერებულაყოს, ეგე-
 ლანი ასე უნდა დასჯერდენ, რამ თუქსანე ოღდა ათი მურთი გამო-

არაქან და სხვა რიკად ამ ოსუეასთან და ამას შკადლებთან შაკადებს
 კელი არა აქვთ რა. დაიწერა ესე წიგნი თებერვლის იგ, ქქს უნია.
 □ ბეკედს აწერია: მონა სიძე სიმალლისა მოურავი მყო ტფილისისა,
 დავით (ხუტურათ).

აშიებზე სხვა-და სხვა ხელით:

ქ. ხვეს შევე უ რ ე კ ე ლ ე ამ ქალაქის მოურავისა და შეღაქის
 გარიგებულს სამართადს გამტკიცებთ, თიბთავის ი გ, ქქს უ ა გ- □

ქ. ხვეს ბატონისშვიდი გ ი ა რ გ ი ამ ქალაქის მოურავისა და
 შეღაქისგან გასამართლებულს განჩინებას გამტკიცებთ, ანგრის კ ე,
 ქქს უ ა დ მეფის ძე გიორგი .

ქ. ხვეს ბატონისშვიდი, ნატრონი დ ე ა ნ ამ ქალაქის მოუ-
 რავისა და შეღაქისგან გასამართლებულს განჩინებას გამტკიცებთ,
 მარტის ი, ქქს უ ა გ, □. ბეკედს აწერია: მრჩობლთა მეფეთა ძესა,
 ლეონ სახელად მძესა.

11. არზა ქალაქის მოურავის დავით ციციშვილისა და არზაზე
 მინაწერი ბძანება ერეკლე II-ისა, 29,5 X 14,8 სანტ., დაწერი-
 ლია ქალაქლდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1780. დეკემბრის 15. ქ. დ'ან ბუდნიერას კელმწიფის
 კარა შოსტეს შათ მონას ქალაქის მოურავს და ვ ი თ ს. შერმე ამას
 შავახსენებთ ხვესს კელმწიფეს. ხვესა ადგალება რამ დეკისგან დაი-
 ცადა, შოგუქისქებთ, აქა-აქ სოიფებში შავიდნენ ცალკა-გაცხა და
 არა კომდა გაცი, არა ხუცქესა დაგით ნაქოზელთან შავიდნენ და
 შამა ხეშაჯ ნაქოზელს შაინარა, ამ ავს დროში თქვენიან იეკსენა,
 არსად დაკპარტენია. დდეს აქაშდინ გახდდნენ ნაქოზელთან. დ'თან
 შაწყალებით და თქვენიან დოგლითი დეკისგან შშავადან არის.
 ხეში უშები ვსოხოვე, ერთა გი შამცა და ერთა გი აღარ შამცა.
 წყალობას ვითხავ, თქმა შებამის, ან ხეში ემა შომცეს და ან შამ
 არ'სახე შოაწერას და შომახსენას, რაც ში'ხეზა ქანდეს დიქრო
 წინაშენ. დეკემბერს ი ე, ქქსს უ ა წ.

თავში აქვს წარწერა:

ქ. ე'დ სამღუდელოს ნაქოზელს და ვ ი თ ს ესე უამბო: შერე
 ქალაქის მოურავს და ვ ი თ ს, რაგორც ამ აზრით შოუხსენებთ, ან

თავისი კაცი დასებე და ან თუ მაზურა რამ კაქსი და სიბოიანა სიტყვა, ამ არსაჲს მოსწერე დეკემბრის ივ. ქნის უ ა ს ' უ რ ე ა ლ ე .

12. დამოწმება ტიციშვილის სასისხლო სივლითა, 87 X 24,5 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1783, გორგობასივას 25. ქ. დ ა ვ ი თ სარდარ მოუ რაჲა მოგახსენებო, მისა ბატონო ც ი ც ი შ ვ ი დ ი ზ ა (ა) ტ ა კ ! მერმე ჩუენი თჯახი რომ აკელეს და ბუბიაჩუმა და(ა)ტევევეს, მამან სას- ხლას წიგნი ქონდა ბუბიაჩუმს, დიდი ციცი რომ ზჰ(ა) ჩუენს მოუ- კლა და ჩუენი ემს და მამული ატენას წყალს 'ხეითა რომ სისხლში მადეა ჩუენას განყოფიებასოფანა. ის სასხლას განახენა გამოიტანეს დეკემბ სერამს და შენ გუეიდნა და დაკესხნა და გქონდა მენს თჯახში. მას უკან მამას ჩემისათეინ გუქუენებანს და მამახემს კოქვა მენთიანა: გქონდეს შენს თჯახშია, ნუ დავარკამ. ის წიგნი რა უკავ? დ'თს გაფიტებ, შენს სუელს და შეუვას არავლას მჩესა, დასწერე ამ წიგნშია დეთას წინაშე. რაკორც აცოდე. შედეგ სხვა ხელით:

ქ. ბატონო სარდარ მოურავა დ ა ვ ი თ ზ ა (ა) ტ ა კ ც ი ც ი შ ვ ი დ ი მოგახსენებ: ამ წიგნის საქმე ცეკიათხოთ, რადგანც მუთხოთ და დ'თა მუთხოთ და შეუვის ე რ ე კ დ ე ს მსე, სწორეს მოგახსენებ და სწორეს ვიტყვა: სურამს გახლდი ბიძას ჩემს მუჭეუდახსიანს თქუენ- ნა თჯახი რომ დეკემბს აკელა და გამოვიდნენ, ის სასხლას წიგნი ბუბია თქუენს მქონდა, სურამს დეკემბ დაქქონდა და მე ვიუადე და დავისხენ დეკემბს. მქონდა ჩემს თჯახში, მამ თქუენსაც ვახუენე და მაიხრა მამ თქუენსა, რომ ეგ წიგნი შეინახე, ჩუმიც გამოსაუენე- ბუელია და შენაგათ. გირიდე მოთვარ-ეზისკოზისა ქარელში მოვიდა და ქარელში იყო. დამარაჲი ჩამოკარდა რუისის დ'თაებან სასიუღლოა'ხედ. კ დ ი მ ა ა ს მ ვ ი დ ე ბ ი ა ამბობდენ: ბატონას ჩუენასაკან არ მოგვეცემა, ჩუენის კაციბითი გეამოენია სჯიღლოთა. ამ სასხლას განახენში ეწერა: მესამუდა სასიუღლო დთაებანს, როგორც მამული მოგვეცემა, ასე დთაებანს სასიუღლო მოგვეცემა სუედარში. ამ სიტყუასუედ კარ- იდე მოთვარ-ეზისკოზისა გამომატახანს ის წიგნი. გდახაც იქ იყო

ჩემი ბიძისგან, რაც ვიცი, რომ სწორად უნდა იყოს. ვაჭვრავ კეღა წიგნს და დანია ვირალე მთავარ ენასკობისში. დაღ მუწეხა და დიდად შუკს წუხდი, მტრამ რაღა უნდა შექნა ენასკობისისთვის. რაც ბეჭდებია მჭდარიეა, სულ ამოხეულია აქა. და ას წიგნა თქრას ვარაეა თუ დანატეულია. იმ სისხლის განახეხში ასე ეწერა, რომ . ატეხს ზეით ჩუენი ემა და მამული. რუისის დიახბის მესამედს სსსაფლას და ემასა და მამულის გარდა და არადეოს მ უ ჩ ა თ ა მ ე ე ბ ს გარდა. ჩუენის განაყოფებისთვის დადის ციცის სისხლში მათეათ. შე ალექსის ძეს და ვ ი თ ს ზ ა ა ტ ა ც ი ც ა მ კ ა ლ მ ა მათსრა და დავსწერე. გაორგობის ეკ, ქწხს უ ო ა .

ქ. შე ციცისგანა ზაატა დმერისა ვიციცავ და შეუეს ი თ ა კ ლ ა ის, რაც ამის ზეით სწორად, შე დავსწერანე ალექსის შვიდს და ვ ი თ ს ა. ამის დამსწრე და მგოდნე ვარ შე ზ ა ა ტ ა . ბეჭედა არა ძქონდა და ეს ჩემი ხელა არის. ზ ა ა ტ ა (ხართულათ).

13. სიგელი მეფის ირაკლი II-ისა თავის სიძის სარდალ ქალაქის მოურავის დავითისადმი, 1784 წლის აპრილი, დაწერილია ქალაქის ხელით. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი.

1784, თებერვლის 25. ქ. ჩუენა იძახეა არის ჩუენა სი-
ძუე ც ი ც ა ს მ კ ა ლ ა , სარდალ ქალაქის მოურავო და ვ ი თ ს მერე
რაც ვარადაც ბატონის ზნაის ჩუენის შეუას არ ა კ ლ ა ის დროს და
შეუას ვ ა ს ტ ა ს კ ა ს დროს და სსსატრეელის ბატონის მამის ჩუე-
ნის დროს ქალაქის მოურავებია ეთივალან და ქალაქში უმოურავანათ,
თქვენთვისაც იმე წესით გვამბოძებია მოურავანა. ამ გ'ხით და ამ
რიგით ამოურავეთ. თავაზსა და ხათრს წესიერსა და კანონიერს სი-
მე'ხედ სურავს შეუხსავთ ჩემსარატს სმართავს და ქალაქის მო-
ვლასა და ბეჭითად გარჯას სუ დაცადებთ. ალაწერა თებერვლის ეკ,
ქწხს უ ო ბ. □ ბეჭედს ირგვლივ აწერია: „მე ფებთ-განზანილთა მიერ
აკლესია ვადიდე“, ხოლო ბეჭდის შუაში ხუტურად აწერია: „ერეკლე“.
აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

ქ. ჩუენ საქართველოს და კახეთის დედათავალი-დედათავლის
ბატონის დადიანის ასულა. ზატონია დარეჯან ამ ბძახებს ვამტკი-
ვებთ. მარტის ა, ქწხს უ ო ბ დედოფალი დოეჯან,

ქ. ჩუქნი ეკლესია საქართველოს ზატონის მეთაურის ქე ანტონის, მის უმადლესობის ჩუქნის მის ბრძანებებსა ამის ვამტკიცებო. ფეპურვარს კო, წყლას ჩ დ ზ დ. კ ა თ ა დ ა ე თ ზ ი (ხართულად).

ქ ჩუქნი საქართველოს უფლას წულა ბატონისშვილა გოთონგი, მისას სამადლას ბატონის ბძანებებსა ამას აღმასრულებელსა ვარო. ფეპურვლას კო, ქქნს ეთბ □.

მეორე გვერდზე სხვა ხელით:

ქ. ჩუქნი ბატონისშვილი იულონ ბატონის მამა ჩუქნის მისას უმადლესობის მეთაურის ბძანებებსა აღმასრულებელსა ვარო. მარტას ა, ქქნს უოვ □.

ქ. ჩუქნი ბატონისშვილა ვახტანგ მისას უმადლესობის ბატონის მეთაურის მამის ჩუქნის ბძანებებსა აღმასრულებელსა ვარო. მარტას ა, ქქნს უთბ □.

14. წერილი ირაკლი II-სა ქალაქის მოურავის დავით ციციშვილისადმი, 32×15 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუხხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს, კიდები დაზიანებული აქვს.

1791, აგვისტოს 1. ქ. ჩუქნი მაგიურად ბრწყინვალეს თავადს, ჩუქნს სიძეს, ბატონს ქალაქის მოურავს დავათს მრავალი მთავრობა მთავრობის. მერმე საქქნს საქმეები გვაქვს და ვინც თავადები გვექმნას დიდი კაცნი, ეკლასი და მორეუბნის არიან, რომ ჩუქნის უნდა ჩამოვიდნენ და შენც ამას გწერთ, რომ ფერისცვალებას მესამეს დღეს აქ, ჩუქნის უნდა გამოსცხადდეთ. ჰ(ა)ღობო რომ შენი ჩამოუსვლელობა არ აქნება და ამ კადასი უნდა ჩამოხვიდე. მანდ რომ ასე უღებო გამოგზავნეთ, იმისი გარეგების ბინა უნდა მისცე. ერთერთი მამა მანდ უნდა დაავდო, რომ ეკ საქქე გარეგონს და ეკ საქქანულა მთავრობის და შენ კი უნდა წამოხვიდე ჩუქნის მეთაურის იულონის სოვასი მთავრობა, რომ ისინი ამ კადასი უნდა წამოხვიდე სხვა დიდი კაცნი ჩუქნის მეთაურების და შენც აქ უნდა იყო, რომ უმასობა არ აქნება. აგვისტოს 1. ქქნს უთთ. მსებუქი საქქე არიან რა, დიად, კარგი მოდიდა საქმეები გვაქვს | შედეგად |.

15. გლეხის ნასყიდობის წიგნი ნიკოლაოზ რატიშვილისა, 21,7 X 21,5 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ მორგეალო მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1711, აგვისტოს 2. ქ. სუბათა და მუწუკხათა დროისათა ესე უკუხისამდე ჟამთა და დროთა განსთავებელი მტკიცე და მიზეზ-შემოყდრებელი წიგნია და საგლეხი მოგაროვით ჩუქს, ც ი ც ა მ კ ი დ მ ა ნ ფ ა რ ს ა დ ნ ა ს ქ მ ' ს ა ' ს ა მ . თქუენ, ბ ა ტ ა ნ ს რ ა ტ ი ს მ კ ი დ ს ნ ი კ ა ლ ა ' ს ს, ასე და ამა ზარსა 'ხედა, რომე ჩუქნა მემკვიდრე უმს დახდლისძეგელი, ფარსიაძეგელი ბერი მოგაროვითა და ზედეკითა ფარსა სრეგლი, რითაც ჩუქნა გული მკვკერდებოდათ. არა კაცი და არა ჩუქნა მონათესავე და სახლას კაცა ამასა მგელე და წამომდეკებელი კერაჲს გეგასით, და თუ ვინმე წამოკედეკასით, ზარის და ზარისას გამტემა ჩუქს ვაუეხეთ. ტქონდესთ და გაიკედეკაროს დროს საქართველოს გამტეგელის ბატონისშეგელას ვახტანგას დღეთ სიგრძეს და სამსახერის მანა. არაჲს ამასნა მოწამენა და მუც დაძმდურნი მხეგელე უმასკოჲსთი ბატონი სავალოზ, არქამსდრატი ამაძე ბატონი სიგალოზ, ჩუქნი ახსაურშეგელი, კელიამაძეგელი ბერეკა, და მუ, კათალიკოზის მდივანს მადელაძეს სიგლიმონს დამიწერათ და მოწამეტა კარ ამასა. თუეს აგვისტოს 2. ქსის ტ ე თ □.

16. პირობის წიგნი ციციშვილების მიერ მიცემული შეფე თეიმურაზ მეორისადმი, 31 X 17,5 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი. მარჯვენა მხარე დაზიანებული აქვს.

1760, თებერვლას 14. ქ. ესე წიგნია მოგაროვით ჩუქს ც ი ც ა მ კ ი დ მ ა , ს ა რ დ ა ლ მ ა ა ლ ე ქ ს ა ს დ რ ე მ და ჩუქს ბ ა მ ა მ კ ე ლ მ ს კ ო გ ი ა მ , ზ ა ა ტ ა მ , გ ლ ა ხ ა მ და ნ ი კ ა ლ ა ' ს ჩუქს კ ე მ წ ი ო ე ს , მ ე ე ე ს თ ე ი მ უ რ ა ' ს ს, ასე რომე ჩუქნა ახსაურშეგელი დახდლაძეგელი ბეკას დეკისტან დეკეკედა და თქვენ დახსენით ათ თემნათ, მერმე თუ ჩუქს მკეკელით დახსნა და თქვენა თეითრა ათ თემნა

მოგაროკით, ჩვენი აზნაურშვილი ისევე ჩვენ გვაბობდა, თუ ვერ შევ-
ძლიათ დახსნა, და თქვენ დაგახსნათ და დ'ომე გამარჯვებამა მოგახს-
მართოს. არის ამასი მოწამე სეფერავი ზურაბ და სეფერავა დათა და
მე ათსებ მღუდელს დამიწერათ და მოწამეცა ვარ ამასი. დაიწერა ესე
წიგნი თებერვალი ი დ გასულს, ქსე უ მ ზ   +.

17. დამოწმება იმისი, თუ რომელნი და რამდენი მოხელენი ყოფი-
ლან ქალაქში, სმ X24,ნ სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნებით სხვა-და-სხვა წარწერებში უმე-
ტეს ნაწილათ თითო წერტილია ნახმარი.

1784, მარტის 1. ქ. დ ა ვ ა თ ს რ დ ა დ ი ქ ა ლ ა ქ ა ს მ ი უ რ
რ ა ჯ ი მ ო გ ა ხ ს ე ნ ე ბ . რ ო მ ე ლ ი ც ქ ა ლ ა ქ ა ს ს ო მ დ ი თ ა კ ა ჩ ხ ა ბ ო ძ ხ დ ე ბ ი თ და
ქ ე ლ ხ ე ლ ა ნ ა . გ ა თ ა ე რ ე ბ დ ა მ ბ დ ე ბ ე ჯ ო ს დ ო ს ა წ მ ი დ ა ს ე მ ო მ ა მ ო ს ო ს და
თ ა ქ ე გ ნ ს ლ ო ს , რ ო მ ე ლ ი ც ს წ ო რ ე და ჭ ე მ შ ა რ ი ტ ა ა გ ო დ ე თ და გ ე ნ ს -
ხ ო თ და ე ა გ ე გ ო ს ო თ . ა ს ს წ ო რ ე და ჭ ე მ შ ა რ ი ტ ა ა მ წ ო კ ს ზ ე დ მ ო ა წ ე -
რ ე თ : ა მ ქ ა ლ ა ქ ა მ ი უ ე ს მ ო უ რ ა ვ ა ს მ ე ტ ი მ ა ე რ ა ვ ა და მ ე ლ ა ქ ი ს , მ ა -
მ ა ს ხ ლ ა ს ო ს და ნ ა ც ვ ა ლ ო ს მ ე ტ რ ა ე ო თ ე ი დ ა ვ ა ნ ო მ ე თ უ არ ა ბ ა ტ ო ს ო ს მ ე -
ფ ო ს ო რ ა ე ო ს დ ო ს . მ ე ტ რ ა ს კ ა ხ ო რ ა ს ო ს დ ო ს ა და ს ო ს -
ტ რ ე ჯ ო ს მ ე ტ რ ა ს ო ე ა მ უ რ ა ზ ო ს დ ო ს ა ? ა მ მ ე ტ რ ა ს კ ა რ დ ა ა მ
ქ ა ლ ა ქ ა ს ს ხ ე თ მ ა ხ ე ლ ე ბ ა ა მ მ ე ტ რ ა ს ო ს ვ ა მ ბ ა ე ო ლ ა თ ა ვ ა ს მ ე . თ ე
ა რ ა ვ ა ს რ ა ე ო ლ დ ა ? ს წ ო რ ე და ჭ ე მ შ ა რ ი ტ ა მ ო ა წ ე რ ე თ დ ო ს წ ო ს მ ე .
ა დ ი წ ე რ ა მ ო რ ტ ო ს ა . ქ ს ე უ მ ზ **შ. ს. ს. ს.**

ამის შემდეგ არის სომხური წარწერა სომხურივე ბეჭედით.

*Անժի ա՛յ. ևս Մ՛ր. Նշանի Մ՛նտիսի Տ՛ր. Նիկողայոս ալո-
պէս իմ սուրի Վ՛ր՛անդ պարնի ժամանակին ա. մովսով, մե-
լիս, ա. տանուակր, ա. Նուպիս Նամ Թ՛ւմուր՛ց պարնի ժամա-
նակին .* ბეჭედს აწერია: **ԳԻՆԻՄԻԱԿՍԻ ՏՐ. ՆՆԻՄԼՈՍ ՌՈՂ.Թ**
(1750).

შემდეგ სხვა-და-სხვა ხელით აწერია:

დ'ო წინამე მე მოღსინას მატესიო (ერაზმანჯამ ასე მისხვას,
რომე ქალაქში რომელიც ჩვეუ ბრძახეუელა, მასი ბძახეითი ერთი
მოურავი ეთვიელა, ერთი მელაქ-მამსახლასი და ნაცვალა, ჩვეუ ვახ-
ტახგისა და ჩვეუ თეამურაზის დროს .

ჩვენ მხახვანია ვართ და მამა-მამისგანაც გაცონადნა ვართ, რომ ქალაქში ერთი მოურავი ყოფილა. ერთი შელაქი ყოფილა, ერთი მამსახლისი ყოფილა და ერთი ნაცვალა ყოფილა. სხვის არავის ყოფილან არც მოურავი; არც შელაქ-მამსახლისი და არც ნაცვალა ყოფილა და ხეობ მის სიძლადისა აღსრულდეს.

ბოლოს უზის ორმოცი სხვა და-სხვა ბეჭედი, ქართული და სომხური.

თავში წარწერა ერეკლე II-ისა:

ქ. ჩვენა ბძანებს არის: რადგანც ამდენი სიძულელა და სკერა კაცნა მოწმობენ, რომ ქალაქში ძველადან ერთის მოურავის შელაქი არა ყოფილა, ჩვენ ამდენის კაცის მოწმობას ძალით, ჩვენს მოურავს გარდასად სხვას, ვასც ქალაქში მოურავები ჰყავს, ისინი მოურავი-ბადამ დაგვიყენება. ჩვენს სხვისის ემისც და ქალაქში ვისც ეს ჰყავს, იმათი მოურავი სარდალ-ქალაქის მოურავი ჩვენ სიძე და ვით არის. და თუ ამჟამად გეშხარაი საცეკვა ჰქონდეს, რომ ამდენს მოწმებს ზირს დაუყოფდეს, ის წარმოადგეს.

18. მორიგების წერილი დავით სარდლის ციციშვილისა და შალიკაშვილებისა, 31.5 X 18 სანტ. დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახშირია მძიმეები.

1789, მაისის 30. ქ. ესე წიგნა მოგართვით ჩვენ შადო-გას მკვიდმა ხაზარმა იოანემ და მამან ჩემსან ნიკოლაოს და შეიღმან ჩემსან იოსებ და გიორგი და მისწყულმან ჩემსან დიმიტრამ თქვენ, ბატონს ივანსკე(რ)ეულს ციცაშვილს, სარდალ ქალაქის მოურავს და ვითოს, მისას თქვენსა მამაშს გიორგის და კოსტანტინეს, შეიღოთ თქვენთა აღუქმანდრეს. კესრეთის, ნიკოლაოსს და იოანეს. ასე, რომე სვრას აწიურშეალი ქარაუელის-შეალი და გლეხი მამუკასშეილა და კაკობასშეილა და ერთი ამოურ-დნილას გლეხის მამული თქვენს თვახს ჰსჭეროდ და დღესაც თქვენ გმწარათ თავაჩითის მამულით და გადევ გიჭირავსო. მისს სიძლადეს ჩვენს კელაწივეს შეუეს ერეკლე სიან ხაჩავრა მო-გვიხდა. ჩვენ მეტეების წიგნა გამოფაჩანეთ, რომ ეს მამუკასშეალი

და კაკობახსიანი ამ წიგნებში ჩვენს ემთი ეწერნენ და თქვენც ერთი მზითვის წიგნი გამოახინეთ, რომელიც ას არმოცის წლის იყო, ბიას თქვენსა [და მასა თქვენსაც კელში ჰსტეროდა და თქვენც დღეს კელში გეჭირათ და კადეც გაჭირავსო... გან და ჩვენგან მუდამ ... და სიმძულვარე იყო ... ემსს და მამულზედ, რადგან თქვენი ახლა ხათესაფხა გახლდით ამ...ის ას...დით. ეს ახსურსიანი ქართუელისიანი ავთანდილ და სოლომონ და გლეხი მამუკასიანი და კაკობახსიანი თქვენეუ დაჭირეთ ემთათ. რატორც გეჭირათ და ამათი ხაქთია მამული და ამოკარდნიდის ერთის გლეხის მამული ჩვენ გვიბოძეთ და დაგვანებეთ. გაცოან ჩვენ კელი აღარა გვაქვს და მამულითან თქვენ კელი აღარა გვაქვსო. ამ გზით გაგრიგდით ხათესაფხით და სიუფარულით. თუ წიგნი გამოახნდეს ან აქეთ და ან იქით, ამ წიგნმა გააბათილავს. მასისი ღ, ქვსს უ თ ზ.

შემდეგ სხვა ხელით:

ქ. ჩვენ და საქარაის სვრასი შეიდა კომლი კაცი გვეჭირა: მათიანი, იუქიანი, მამუკასიანი და კაკობახსიანი და სანი კომლი ამოწვევი(თი) კაცი, ჩვენ და თქვენ და საქარაიმ დიდი დაჯა და დახარაკი კარდუხადეთ შეივას ი რ ა კ ლ ი ს წიხს და მსაჯული წიხსი. შენ მრავალი მემკვიდრე, მემკვიდრის წყალობის წიგნები წარმოაჩენეთ, რომ ამ გლეხსა და მამულს სამკვიდროთ თქვენ გიწერდნენ და კადეუდნენ სხელდობდათ. ეს დახარაკი და დაჯაც კარდუხადეთ, ჩვენს კელმწივეს თავი აღარ ვაწებეთ, ასეც ვამჯობისეთ დღეს და დღის იქით მე მამულითან კელი აღარ მავს, შენ კარდობის. ამ შეიდას კომლის კაცში ჩემ საკუთრათ მეჭირა მამუკასიანი, კაკობახსიანი. ... ამოწვევი(თი) კელი ... გლეხის მამული ღმნ შენ მოგახმაროს, მისი მოდავე არეის იქოს. მე ჰქმსართად კელი ამიდა და საქარაის ციცი შეიდას სამართადამ იცის და შენა.

19. ნასყიდობის წიგნი, 38X32,5 სანტ., მრგვალის მხედრულის ხელით ქალაღზე დაწერილი. ნიშნებათ ნახმარია ზოგან მძიმე და ზოგან წერტილი. მარჯვენა მხარე ჩამოხეული აქვს.

1778, თქ(თ)ამბრის 24. ქ. ნუბათ და მემკვიდრის დაუსამოსა ღთისა, მამისა, ძისა და სულას წმიდასათ.

ესე ამიერ უკუნისამდე უძოთა და ხსითა გასათავებელა ჩასვიდობის წიგნი და საგული მოგართვა თქვენ მათის უძალესობის სიძეს, ბატონს სარდარ მოურავს ფანასკენტელს (sic) ც ი ც ი მ კ ი დ ს დ ა ვ ი ა თ ს და ძეთა თქვენთა ზირმძისა და სსურველსა ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ს და ე ს ო ა ტ ე ს და უკუელთავე მოძავალთა სხლასთ თქვენისათა ჩვენ, სსმცხეთის ახნაურთაშვილმან ელითაშვილმან იოსებ და ძმამან ჩემმან იოსებ და ათათარმან, ასე რომე მისმა უწმიდესობამ ჩვენსა კვლდწათვე კათოლიკოსმა თქვენის სსახლის გვერდით სსახლდე [გვიით]და, მაგრა ის სსახლდე სვეტის-ცხოვდისა ვა არ აუთ. ჩვენ ამხე ამაგი და ჭინახიულა] დავსდევით და სხლები გავაკეთეთ. რადგან ეს ჩვენის ბატონის წყალობა [სსახლდე] თქვენის სსახლის მხლადდად აუთ, თქვენა უფრო მართებულა და მონ... იუთ, რომ გქონდათ. ამისჯს თქვენც ანებეთ და ვერც ჩვენ ამხ[ვლ ურხ?] გქმნენათ და მოკუიდეო ჩვენის ბატონის საბოძება სსახლდე აც..... თუმახდ. ავიდეუთ ფასა სრული, რათაც ჩვენა გული მიკვარდებოდათ, არა დარჩომალა რა. დ'თა რაგარც სხვის მოსასიადეს მოკმარებოდაეს თავისა ჩასვიდა, ასე თქვენ მოგ(ა)კმარას გამარჯვებდას. მძღობდას და დღეობდადასო. არავის მცილე და მოლაზარაკე არა გუეს. თუ ვინმე მცილე და მოლაზარაკე გაჩნდეს, მსუხის მამცემა ჩვენ ვიუხეთ. არას ამისა თან დამსწრე და მაწამეხა ზირველ დ'თა, და კაცთავს სარდარი გუდეობის მჯლი მითი, სხლთ უხუცესი მალადაძღვი ამიდობრ □, გუდეობისძღვი ჩაზარა გიორგი და იოსებ □, ბაქაულთ-ხუცესი გარაკანიძე ლუარსაბ, და მე მასის უწმიდესობის მოსის ხუცეს მონაწილის გ ა მ ა დ ი ე დ ს ელითაშვილების სიტუგათ დამაწერათ და მაწამეცა ვარ. აღაწერათ თკლიმურის (sic) კდ, წელსა ჩ ლ ო ლ, ქქს უ მ ვ.

სხვა ხელით: მე იოსებს ელითაშვილმანს ამ საგლის ეთიული მძქეს. ეს ჩემი ხელია და ბეჭედა □. მე სინათ ელითაშვილმანს (sic) ამ საგლის ეთიული მძქეს. ბეჭედა არ მქონდა, ეს ჩემი კელია +.

განის აზიხე: ქ. ჩვენ ამალახვარ მდაყანბევი იესე ამ საგლის მოწამე ვარ. თკლიმურის კ'ს, ქქს უ მ ვ □.

ქ. მე მდივანბეგი ციციშვილი თეიმურაზ ამ სიგლის მოწამე
 კარ მონა დონა მდივანბეგი თეიმურაზ.

ქ. ჩუჩხუნი უოკლის საქართველოს ზეტრიანხი მკუთხი ქე ან-
 ( ) ო ა ნ ი კ ა მ ტ ვ ი ც ე ს ი გ ე ლ ა ს ა მ ა ს . ო კ დ მ კ რ ა ს (S I C) კ ო ს , წ ე ლ ა ს ჩ ლ ო ლ .
 კ ა ო ა ღ ო კ ო ს ი (ხ ა რ თ უ ლ ა დ) .

20. თავდახსნილობის სიგელი, 53,5 X 33 სანტიმეტრი, მრგვალის
 მხედრულის ხელით ქაღალდზე დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია
 აქა-იქ თითო წერტილი.

1782, იანვრის 8. ქ. სხედიოთა ეოკლად ძლიერის ღოი-
 სითა, ესე წიგნი გიბოძეთ ჩუქს, ზურაბის შვილს სეფრავიმ
 ზურაბ, მეს, რამაზას შვილს გურგენას და შვილითა მესთა,
 ასე რომე მძაშენა ჩემს აზნაურსჟილას ეუღლასჟილათს მისეუღლითა და
 იმის მამულში მდგარიეთ. არც ემბობდა, არც ხარჯი და მალი დაე-
 ღო, მკურამ იმის კელათ მდგარიეთ. და როგორც მისეუღლის კაცის
 წესა არის, მობასა და აღდგომას ძღუენი მიერთიძეთ. რა რომ ჩუქსა
 ძველსა დაგვადეთ, მას აქეთ ქალაქში იდეგ და გადეგ ამ რიგით
 ემსხურებოდი ეუღლასჟილდს რევაზას. მსკვან(სი) დასტუჟილი. მესი
 თავი ტუჟიობიდან მესვე დაიქსენ, არც არა ჩუქს, არც არა ეუღლას-
 შილდს მესხედ არა დაგვიხარჯავს რა. ეუღლასჟილი რევაზა მოკვდა და
 ეშვილითა ამოვარდა. მოხეულ და მე მემეხევეწა და განთავისუფლებიან
 წიგნი მოხევე. რადჯან კელმწიფის იძხეუბაც ასე არის, რომ ტუჟი-
 ბიდან მისეუღა კაცი თავისეუღლი შვიქსებაც, ამის მოხეხით მეც ეს
 წიგნი მოგეცე, რომ არას კაცს მესთას კელი არავისა აქეს. და ეუ-
 ღლასჟილიც ამოვარდა, არც იმას ქონდა სობატონით მესთას კელი.
 ეს წიგნი მობიჭო და განთავისუფლებიხარ. არც მე და არც ჩემს
 ნათესავს, არც ეუღლასჟილის ნათესავს კელი არავისა აქეს. ღთს
 მსკადობა მოგეცეს. რომელმანც ნათესავმან ამისად მლად კელ-ეოს,
 იგიმც შეიშლებს თავის სხისაცან. ხოლო დამმტუჟილი ამისი
 ღთს აკურთხოს. არის ამისა მოწამე თავად ღთს, კაცთაცან არა-
 ლისჟილი ემაკადობაში იარადი □, ჩუქსი კარის მღუდეღი დაეთი
 (ხელ-ხართული), ჩუქსი აზნაურსჟილი უსეუფსჟილი გოგია+, გაორ-

გისმავალი დალაქი ქიტესა +. მე სიონის მღვდელს იოვანეს დამა-
წერია ზურაბ სეფრაჯის სიტყვით და მოწამეც ვარ. აღაწერა ან-
ვარს ზ, ქვს უო.

განის არშიებზედ სხვა-და-სხვა ხელით მინაწერი, მეორე გვერდზე:

ქ. მე უსუფაძევილამ(სი) გაოგამ(სი) ბატონის ჩემს სამ-
სუბითა ამისა მოწმე ვარ. ბეჭედი არა მქონდა, ეს ჩემა ხელაა +.

ქ. მე ქიტეს დალაქ-ყოფილი ესაბი ამ აზ(ა)ტობის განთავა-
სუფილებისა წყალობის წიგნის დამწერე და მოწამე ვარ, ბატონის ჩე-
მის გამწადლის ბძნებით ამისა მოწამე ვარ. ბეჭედი არა მქონდა, ეს
ჩემა ხელაა +.

პირველს გვერდზე:

ქ. მე ორბელაანი სარდალ სახლთუხუცესი და ვით ამისა მოწა-
მე ვარ □.

ბეჭედს აწერია: „ვინ დავითს ტომობს სქესობით, სპასვეტ მყო სალო-
ბუ. ეესობით. დავით“.

ქ. მე ანალოვარ მღვანეტი ასე ამ სიგლის მოწამე ვარ □.

ქ. მე მღვანეტი იოვანე ორბელაანი ამ წიგნის მოწმე ვარ □.

ქ. მე მღვანეტი ქაბახარა მოწმე ვარ □.

ქ. ჩვენ ორბელაანი ეპიკლადისა დემეტრე ამ წიგნის მოწამე
ვარო □.

ქ. მე ორბელაანი დანუეტი მზე-ჭაბუკ ზურაბის შეგიით
გებეჭდავ □.

ქ. მე ნიკოლოზ ქავთარისშვილი ზურაბ სეფრაჯის სიტყვით
მოწამე ვარ ამისა □.

ქ. მე ციცაძევილი თეიმურაზ მღვანეტი ამ აზ(ა)ტობის მოწმე
ვარ ზურაბის სიტყვით □.

ქ. მე იანე დოღუენჯისშვილი მოღარეთ ხუცესი ამისა მოწა-
მე ვარ □.

ქ. მე იასეუ მუშრაბი ამ სეფრაჯის ზურაბის სიტყვით, ამ
თავ განსთავისუფლების(სი) სიგლის მოწამე ვარ □.

ქ. მე დავით მესხელაშვილი ზურაბ სეფრაჯის სიტყვით მო-
წამე ვარ ამისა სიგლისა □.

ქ. შე ციცისშვილი ზაზა უზბაში ზურაბ სუფრაჯის სიტყვით მოწამე ვარ ამ სიგლისა. □.

ქ. შე ყორღანაშვილი მუშირიბი დავით ზურაბიშვილი სუფრაჯა ზურაბის სიტყვით ამ განთავისუფლების(სიც) სიგლის მოწამე ვარ □.

ბეჰედს აწერია: „მონა ლთისა და მეფისა ყორღანაშვილი დავით“.

ქ. შე შანშიანთ იარაღის შვალაშან გიორგიშა ზურაბ სუფრაჯის სიტყვით ამ განთავისუფლების(სიც) სიგლის მოწამე ვარ.

ქ. შე ზურაბ სუფრაჯს ამ ჩემის ემის ანსაურშვილის ემისთავის აზატი მაქნია და ეს სიგელა ჩემი და ჩემი ეპიუღია. არავის საქმე არა აქვს ამასთანა. მორღარი ზურაბი.

თავში აწერია:

ქ. ჩვენ, შეფე სრულიად საქართველოს მეორე ი რ ა კ ლ ი, ამ თავ-დახსნილობის სიგელს ვამტკიცებთ. შისის კე, ქვს უო □.

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს დედათაღალი, დადახნის ასრული და რ კ ვ ა ნ ამ თავ-დახსნილობის სიგელს ვამტკიცებთ. ევებერვლის კლ, ქვს უო ა. ფელოთალი დარეჯანი.

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლის წული, ბატონისშვილი გიორგი ამ თავ-დახსნილობის წიგნს ვამტკიცებთ. შისის კდ, ქვს უო ა. მეფის მე გიორგი.

ქ. ჩვენ, ბატონიშვილი იულიან ამ თავ-დახსნილობის წიგნს ვამტკიცებთ. შისის კვ, ქვს უო ა □.

21. ბატონიშვილის გიორგის წიგნი ბატონიშვილს იულონთან მიწერილი, 37 X 14 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახზარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1785, მარტის 24. ქ. შის უგანათღებულესობას ძმას, ბატონს ბატონიშვილს მათი ძმა, ბატონისშვილი გიორგი მრავალს შიგითხვას და ამოდ ბძისების სიამეს მოვასესენებ. შერე შენ რამ ჯარის წამოსუღისა მოგეწერა, ის ჯარი ხუთის დღის უწინ მოსული იყო და საღაღის ზირდაზირ გაღმა დაეკრათ და საღაღისს საქინელს უფრო და ზოგი ფოიღოსიღ წაეღოთ და ჯურ რიცხვი კი არ ვიცით, რაერთი საქინელი დაიკარგა, სი არ მოგესღლაღა ჯურ.

სივას აქიურს ამბავს აკითხამ, მშვიდობა არს. მისის უმადლესობის ბატონის ამბავს იკითხამ, და გოგია ციციშვილი და მამად-ემინ-ბეგ მოკლეს და მისის უმადლესობის წიგნს მოგიტანენ და აქიურს ამბავს იმით სცნაბ. სივას შენის მშვიდობის ამბავს და მანდაურს ამბავს ნუ დაგვაგლებ. და ამ ალაქიშის ორი კომლი კაცი ევს მანდა და ამის კაცების გარიგებაზედ ბეჯითი ბძანდებოდეს, რომ გაურატოთ და უბოძო. მარტის კდ, ქქს უ ა გ. |გიორგი|.

22. წერილი მიშკარბაშ იოსებთან, მისი სიმაჰრის, მილახვარ-ბაშის ოსეფასაგან, 38,5 X 16 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში უწერია: „იოსებს“.

1786, ივლისის 11. ქ. მის ბრწყინუადებ(ა)ს თავადს მიშკარ-ბაშს *) მათის საკუთისა და ზატოისხეობით ბძანების მოწადე მათი სიმაჰრი მილახვარ-ბაში ოსეფას მრავალს მათს შესაფერს სიყვარულით მოკითხვას და, თუ ღთის მადირსუდეს, მშვიდობით ხასხვის წადიდეს მოვასხესებ და თქვენს მშვიდობით ელოვნს ღთის ყვთხოვ, რომ ვამ ყოველ მშვიდობიანათ სუფევდეთ. შემდგომად თუ ჩვენს ამბავს მოიხსენებთ, ღთის შეწყებით ამ ვამად ბატონ-ემინათ მშვიდობ(ი)ანათ ვიძეოფებით, საგარეკას ქურუხულის სახლმა ბძანდებს ბატონი. შერე ეს ხხლ-ქალაქელი ონსა ვიხლეთ მანდა და მისის უმადლესობის შევის წიგნიცა აქვს ბატონიშკალს აუღოთ ონსა და დედათფლისცა. ეს წიგნები ორე თქვენ მთარაყით და ბატონიშვილს აუღონს მოახსენეთ და გაამისჯეთ, რომ ეს ერთი ერთგული მოსამსახურე კაცი ხხლავს და როგორც მისის უმადლესობის წიგნი ჰქონდეს ბატონიშვილთან, ამას საქმეზედ ბეჯითი ბძანდებოდეს და თქვენ გეჰარათ ამხელად და ბატონიშვილთან სამართლიანის საქმით მოეხმარებოდეთ, რომ რაც თავისის დახსნილის ტყვეების სახსრა არის, ის თერთა არ დაეკარგოს და როგორც ბატონის უბძანებია, ყველას მადეჰინოს. რომ ეს ერთი მოსამსახურე

*) აქ ორი სიტყვის ადგილია დატოებული.

კაცა არის, თქვენს მისამისხურე იქნება. ამის საქმეებზედ ბატონი-
შვილთან ბეკაია ბისხდებოდეთ. შე დიდად მადლობელი გახდებით.
შკაიათვის ია, ქვს უა და როსებ.

განის აზიანზე:

ქ ჩემს სსურველს ქვს და თქვენს სხლობას ღამაზ ზარს
ეკავებ.

- 23.** წერილი მეფის ირაკლი II-ისა მიშკარბაშ იოსებისადმი, 33
×12 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით.
ნიშნები არა აქვს.

1787. თქტამბრის ს. ქ ჩვენ მკვირად ჩვენსა იმედათ
მისჩენელს მისკარბაშს იოსებს შაკიათხვა უამბეთ. შერე ქაიხას-
რო შერგანიშვილი შოვიდა და რაც მანდაური ამბავა იყო. ეკელა
გუამბო. ამარ-ხან ბელაქანში ჩამოვიდა დაად შვირის ჭარათ, ასე
ცოტა ჭარი ჭყავს, რომ სათქმელი არ არის. ჩვენთან ცდილობს და
კაცს გვიგზავნის, რომ თქვენი შვილი ვარ და შემირაკეთო, თუმცა
ეგ ხალხი ხათრადამი უნდა გახადო. რომ ამ ხრიადამ სათქმელი
არა აქვსთ რა და ჩვენა შვილი გიორგი დიდის ჭარათ და თოფ-
ხანათ შაკ მხარეს გამოავა, შაკნამ რადკან სიფრთხილუ კადეკ ვარ-
გია, შენ შაკ ხალხს ურჩიე, რომ აქსივარან მხრისაკენ, სამაგრან
აღავს დადგენს და ყარაულებიც ვარგა იყოლაეთ. ქაიხასრო შერგა-
ნიშვილსაც ხვად წყით გამოგზავნით და ჩვენს სატყვას ეკელას
ამის ზარათ გაცდიანეთ. დვინობისთავის კ, ქვს უაე. სამხების
წყით გავზავნის ევადე | გრემლი |.

- 24.** გიორგი ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან მიწე-
რილი, 20 × 15 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით ქალაქზე
დაწერილი, ნიშნები არა აქვს.

1787, აზრილის 10. ქ. მის ბრწყინვალეებს ბატონის ში-
სკარბაშს იოსებს შაკავადა შაკიათხვა მოხსენდეს. შერე შენ ჩვე-
ნის ჭავის ცხენა ანდა მის(ი) შვილი რომ გეყვანდა წითელი ცხენი,

ეკ საჯარო შექმნიდა და ჩვენ ჯოჯისათვის ცხენი არა გვეყავს და ჯოჯისათვის ტვირთი და ეკ ცხენი ჩვენ უნდა დაგვიომო და მანდ ჩვენს შვილს და ვიოთ უნდა მისცე. და დ'თის მოწყვლეებით ჩვენ რომ მანდ ჩამოყვდით, ცხენი იქნება მავკაერი თუ სხვა რამ, მქნს გუელს დაად კარგათ შავიშადრიელეთ და, თუ ჩვენი სიყვარული გაქვს, ამის მოხეზის და უარს სურას იტყვა და კიდევ უნდა მოგვერე მრ ცხენი. აზრდის ი, ქვს უოკ. და თუ ეკ ცხენი არ მოგვერე, კარგი თაკათ წავკვიდა და უფრო წამხდარა შეიქნება და მავის მავ(ა)ერს მქნს გუელს კარგათ შავიშადრიელეთ | გიორგი .

25. მეფის ერეკლე მეორის წიგნი იოსებ მიშკარბაშსა და ქაიხოსრო მურვანის შვილთან მიწერილი, 21×12 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით ქაღალდზე დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1787, სექტემბრის 23. ქ. ჩვენ მავკაურად ჩვენსან იმედათ მასხხეულს მ ა მ კ ა რ ბ ა შ ს ა ო ს ე ბ ს და ქ ა ო ხ ო ს რ ო მ ე რ ვ ა ს ი ს მ ვ ა ღ ს მ რ ა ვ ა ღ ა მ ა ვ ა ი თ ხ ა უ ა მ მ ე თ . მ ე რ ე ჩ ვ ე ნ კ ა რ ა თ ი ყ ა რ ა ხ ო ფ ს კ დ გ ე ვ ა რ ო . ქ ა ს ი ა ს მ ა ვ რ ა ე ა ჩ ვ ე ნ თ ა ნ მ ა ვ ა ი დ ა , ა მ ო რ - ხ ს ი ს ჩ ა მ ო ს ე ღ ა ს ა მ ბ ა ე ა ჟ ე რ მ ა რ ო ა ღ ი არა არას რა. ჩვენს სამ-თოს რაკად კაცა გვეყავდა ამირ-ხანის ამბის შესტყობიდად. ამის სომოსვლას თუ ასლი ჰქონდა, ჩვენს გავჩაყვნიდას გაცემიდად ერთად არას მოვიდოდა და ამბავს მოგვიტანდა. თქვენ მანდაურს საქმეებსე მხნედ და ბეჯითად იყავით და თუ მხნდეთკენ ერთი ჯარის ამბავი იყოს რამე, მადე გვაცნობეთ. ენკენასთვის კვ, ქვს უოკ □.

მეორე გვერდზე სწერია:

ქ. თათრებთან და სომხების დგომასა, რაკორც ბანა არას დადებულა, ამის ნუ მომლოთ, ისე უნდა დააქენათ □.

26. მეფის ერეკლე II-ის წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან მიწერილი, 20,5×11 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით ქაღალდზე დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1787, ოქტომბრის 6. ქ. ჩვენ მავკაურად ჩვენს დადათ

ამედათ მისაჩვენებს მისკარბაშის ბოქსებს მოკითხვა ეუწყოს. შერე უზახნი ვინცა ვინ აქ იფენენ, ასე ბინა დაზღვეს, რაც აათარი არის, უარსუსთან დადგებიან და სომხები მანდ ზეით, სიცა დეცანხ, მანდაე უნდა იდგნენ. ეს ასე უნდა გარიგოთ და ასე დააუქნოთ. ამას წინათ ასი სანჯანე ჰურის შიციქმა მამშადილოელთი რომ მოგჭერეთ, ის ჯერ არ მისცემითა. ეგ ასა სანჯანე ასე უნდა გაურიგო: თრმოცდა ათი სანჯანე სომხების შიციქმინე და თრმოცდა ათი სანჯანე, რომელსაც თათრებს მამშადილოდან ჰური შაკე(უ)ახოს, იმათგან გაურიგე და მიეც. მას გაურიგებულს ნუ დააგდებ. აღიწერა თკლამბრის ვ, ქქს უ ა ე. ეს საქმე შენ და ქახოსროა შურვანიშვიდმა უნდა გაარავთი ერკლე ..

27. იულონ ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან მიწერილი, 30×10 სანტიმეტრი, ნუსხა მხედრულის ხელით ქალალბე დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1787, თქტამბრის ს. ქ. ბატონის შეიღას აუღოსის ჟმ ეოკელ სიკეთით სხსოვარო და არაოდეს არ დასავიწყარო მიშკარბაშო ბოქსებ, მრავალა მოკითხვა ეუწყოს. შერე ქახოსრო შურვანიშვიდამა შენი წიგნი მოგვაცხას და რაც მოგეწერა, კსცხითა და ან რაც ზეზირი ამბავა იუა, ისიც გვაძმა და უმადელს კელ-მწიფე მამა ჩვენსაც მოახსენა და, რომელსაც მუნასობი იქნება, ჰვლბათ იმას ბძახებს და მოგჭერსა და ჩვენ ამას გჭერთ, რომ მანდ სიუ-თხილით შაიქგე და რასაც საქმეზედა ხარ მანდ, იმ საქმეზედ ბე-ჯითი იუა და ჩვენ ვაცით, რომ სიღნაღობა რომ იქნება, სომხის სიღნაღობა ცალგე იქნება და თათრის სიღნაღობა ცალგე იქნება, და შენ უნდა სომხებში დადგე და ქახოსრო თათრებში უნდა დადგეს და რაც მანდაური ამბავა იუოს, ნუ დაგვაკლებ. თკლამბრის ვ, ქქს უ ა ე.

ქ. ალაფილდაის ცხენი რომ არის მანდ, თუ ჩვენი სიუვარული გაქვს და ჩვენი ერთგული ხარ, ეგ ცხენი მაიოდე აღმარდხის საქან-ლოდამ იუოს თუ სხვაგნადამ, საიღამაც იუოს, მაიოდე და გამოგ-ზავნე □.

28. მეფის ერეკლე II-ის წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან მიწერილი. $30,5 \times 11,5$ სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით ქალალბე დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1787, ოქტომბრის 7. ქ. ზუგდიდში მდებარე მონასტერში იოსებ ბატონიშვილი მოკვდავად დაკრძალა. მონასტერი წინა მოკვდავად და რაც მოგვჩვენა, ეკლესია ვსტახათ. ქაიხოსრო მურვანიძისგან გამოსული წიგნი, წიგნი მოგვჩვენა და სიტყვა შემოგვიბოძალა, საცა ან თათრების დგამა მოგვჩვენოს და ან სამხედროსა, ისე ეკლესია თავ-თავის ადგილს დააყენეთ. ახულებს რომ დახარავდნენ, და მოქმედების, როგორც მენ მოგვჩვენა, ზურს რასაც გადევნენ, თუ თავ-თავის უიმედობა ჩაჭერათ, იმათი სიტყვა მართალი იქნება, თუ არა და მის უკან როგორ დ'ის ხეობ იყოს, ისე მოხდეს. მენ საცა სდგება, მათთან საქმეზე ეთავდის მენის შემოღობით შეუათა და ბეჭითი იყავ. სხვან მანდურ ამბავს ნუ დაგვადებ. დონობისთვის ზ, ქს უოე.

ქ. როგორც გვეთქვას, მენცა და ქაიხოსრო მურვანიძისგან დასწავლ ბეჭითი იყავთ და ერთად ამოქმედეთ ერთად.

29. გიორგი ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მიშვარბაშთან მიწერილი, 20,5×15,5 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით ქალაქში დაწერილი. ნიშნებად ნახვარია აკა-იქ თითო წერტილი.

1787, ოქტომბრის 13. ქ. ბატონისგან იოსებ ბატონისგან ეთავდის საკითხით სახსოვრო მონასტერში იოსებ და მურვანის მონასტერი, მრავალი მოკვდავად მოკვდავად. მურვი ხვად რამ ამ თვის ადარის და ხუთმბითი, დ'თით ქადაქადმ კარებით და თათრებისგან გამოვდგებით, მანდ ეახსიანკენ უნდა ჩამოვდეთ. მანდურა ამბავი რაც იყოს, ეკლესია გარეგანი მოგვჩვენოს და გვაცოდინეთ. მანდურა წამოშვალეთ კაცი გ'ახედ შემოგვერება. ოქტომბრის 13, ქს უოე და კადემ კაცები გ'ახედეთ და ქველამ სწორე ამბავი შეიტყვეთ და ისიც მოგვჩვენეთ, კადამაც კაცი გ'ახედეთ წარისკენ და იქიდანაც ამბავი შეიტყვეთ და ისიც გვაცოდინეთ გიორგი.

30. იოანე მურვანის ბატონის წიგნი იოსებ მიშვარბაშთან და მურვანიშვილთან მიწერილი, 32×12 სანტ., ნუსხა მხედრულის

ხელით ქალაღბედ დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1787, ოქტომბრის 14. ქ. მის ბრწყინვალეებს შირშკარ-ბაშს (sic) და მურკანის მკიღს მურსანის ბატონი იოანე მრავალს შოკოთხვას მოგახსენებ. წიგნი მოგეწერათ. მომივიდა. აქაურს ამნავს აკოთხვით, ასოვ ამოვით: ომარხან ურდოზე დგას. თახი დღე არის ერთი ასი კაცი მოემტა ამს. მეტი უკან აღარავინ მოსკლდა, არი სასი კაცი არა ჰყავს. ავწახლიმ მოიხრა: მანდ ქესამსში თურმე ხარ, ეარახზე წინახვად მოგწერე, სუ დადგემა მანდა. ბატონმაც ასე მოგწერა. თუ ეგენი აჭარო და წაიკვანო კარგი, თუ არა სამხეობი წახსხი ბორხაღაში. თუ არც ასინი აიყარენ, შეს მგათში სე დაემწედევი. ამის მეტს ვერას მოგახსენებ. ახლა შეს იგი. ჩვენ ჯარს იკოთხე, კახეთიღამ დაად კარგი ჯარი მოვიდა, მარა რა იუ-აღა, ჩვენ აქ ვართ, ას იქ არის, აღმსხსნე დღეც აქ მობმს-ღებ ჯარით. დვისობისთვის ად, ქეს ეოე სლოტეუტენი იოანე.

31. იულონ ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მიშკარბაშსა და ქაიხოსრო მურვანისშვილთან მიწერილი, 21,5X15 სანტიმეტრი, ნუსხა მხედრულის ხელით ქალაღბედ დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1787, ოქტომბრის 14. ქ. ბატონისშვილის იუღონის გამეკელ სიკეითი სხსოვარხო და არაადეს არ დასავიწარხო მიშკარ-ბაშა იოსებ და მურკანის მკიღს ქაიხოსრო! ჩვენ შირ მრავალი მოკოთხეკ გეუწესით. შერე თქვენი წიგნი მოგვივიდა და რაც მოგეწერათ ვსცნათ და თქვენი არხაც ბატონს მივარავით და იმის ზახეს ბატონის ოქმითა სცნობთ და ეცადენით, რომ სამხეობი ბორხაღაშიკენ წახსხო. ამხუდ დიდათ უნდა ეცადნეთ. ამს წინათაც მოგწერე მანსურას ცხენის სეიდვა, რომ მეტად უცხესთა ვარ, მამა ჩემი სუ მომიკვდება, ჩემა ცხენი ხარაღაც მომივიდა, მარამ კოჭღობს; თუ ჩემა სიყვარული გაქესო, რაგარც იოს, კც ცხენი მივიდეთ და გამოგხახეთ, მარტო ბეპურა ღურჯი ცხენის

ამრასა ვარ და ხაშ იცით დიად მსელია უცხენობა და რაც მოგვე-
წეროს, ამასეჲდ ბეჟათინი იყავით და სიფთხაღათი მოიქცეთ. ოკლომ-
ბრას ი დ, ქქს უ ო ე □ ბეჟედს აწერია: „ტომ-სქესით არ ნაკლი-
საგან, იულონ ირაკლისაგან.

32. მეფის ერეკლე II-ის წიგნი იოსებ მიშკარბაშსა და ქაიხოს-
რო მურვანიშვილთან მიწერილი, 15,5 X 9 სანტ., ნუსხა მხედ-
რულის ხელით დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო
წერტილი.

1787, ოქტომბრის 16. ქ. ზეჟს მავრად ზეჟსა იმედათ
მისახეჟედს მისვარბაშს ი ო ს ე ბ ს და მ უ რ ყ ა ს ი ა მ ე ა დ ს ქ ა ი ხ ო -
ს რ ა ს მ ა კ ი თ ხ ე ა უ მ ბ ი თ, მერე გეჟანას წინ ეარაულმა ომარხანის
გამოსვლის ამბავა რომ მოგვაცანა, ზეჟს მოგწერეთ, მავრამ ცაშო-
სვლა ტყუადა იყო. ზეჟს ვართ აქ თოიყვარადავას მახლობლად,
ქმინდის სტეჟანეს იბადის ვდგავართ. თუ ცამოვიდა დ'თათ ან აქვე
მეგხედებით და ან საითაც წავა, თან გამოვცეკობათ. თქვენ ეარაულს
და თადარიგს სუ მთავლებით და, რაც მასდაჟერა ამბავი აეთის, ეკვლა
გვაცოდისეთ. აღაწერა ოკლომბერს ა ვ, ქქს უ ო ე. როგორც ამას
წინათ მოგვიწერია, თუ ას მუკასრულებით, ხომ კარგა, თუ არ მუ-
კასრულებით ის, ასე მუკასრულებთ, როგორც მამან მოგვიწეროს.
არაჟედ და სამჯერ აღბათ ერეკლე.

33. გიორგი ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მიშკარბაშსა და იესე
უზბაშთან, 25 X 15 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით ქალაღ-
ზედ დაწერილი. ნიშნები არა აქვს.

1787, ოქტომბრის 25. ქ. ბატონა მისვარბაშო ი ო ს ე ბ
და უ'ხანაშო ი ე ს ე და ვახტა ვან მსდ ამყოფებით! მერე თქვენი
ამბავი მოგვიცადა და დიად გვამაზ, ყსწუხდით, რომ აქსამდის თქვე-
ნი ამბავი ვერა მუკაციტყუეთ რა და იმედ(ი) გვაქვს დ'ის მოწყალებით
დღეს ელახანაშა მოხვადლადით ეღათ და თუ ჟერ არ მასრუდხართ და
აღბათ რომ მოხვადით და მსდ რომ მოხვადეთ, თქვენი მსდ მასე-

ღას ამბავი მადე შეგვარეობისით. და მას უკან, როგორც ჩვენს წინა მოგვიადესთ, ასე მოაქვეით და ჩვენს ხელს ღთის მოწყალებით ქესამხას ასურელათ წავადთ, ავერით ღთის შეწყვეთით და წამოკასხამთ. თკლომბრის კე, ქეს უოე, გიორგი .

34. გიორგი ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან მიწერილი, 27 X 15 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით ქალაღღუ დაწერილი. ნიშნები არა აქვს.

1787, თქლომბრის 22. ქ. მისის ბრწეინვაღებას ბატონს მისკარბაშს იოსებს მრავალი მოკათესა მოხსენდე. შერე დღეს ეორღანაშვილი დავით მოვიდა და შენა წიგნი მოგვიტანა და რაც მოგეწერა, ეეკლა ვსცანიით და შენი მოშვილობით მორჩენაც დიდათ გეიამა, და მანდით გუშინ დამ ჩვენი ჯარი გამოკისტურეთ და იმ ჯარის უეფროსებისა და ჯარისათვის მოგვიწერია, რომ მანდ, შენთან მოვლენ და თოგარც შენ ეტევი, ასე მოიქცევიან, რომ შენს სიტეეკას ვერ გადავლენ და მგ სომხების აკრას ეცადე და თუ ჯარი დავჯირღებით, კადევ კაის ჯარს მოგამგეღებით, და სხვას ჩვენს სიტეეკას ეეკლას ეორღანაშვილი დავით გათბობს. თკლომბრის კე, ქეს უოე გიორგი.

ქ. მისკარბაშის რომელღაც მაგარი ქეთიუდა სომეხა კაცი იუას და ან რომლისღაც აძედა არა გქონდეს, ამ სომხებს ჩვენ ძავიერ გამოეცხად(ე), რომ აქ, ჩვენთან მოვიდნენ, საქმე გვაქვს და ასეც მადე გამოკისტურებით და შედიქ ქახუმც აქ ჩვენთან მოვიდეს, საქმე გვაქვს, და მაგასაც მადე გამოკისტურებით და შედიქნიგ და სხვა ქეგებთაც, რომელღაც დავით ეორღანაშვილმა გათხრას, ასინიც გამოტყავნე აქ ჩვენთან. ეკენი რომ აქეთ გამოკისტურთა და გამოიცილო, კარგა შენ შენს საქმეს შეუდეგ, როგორც ამჯობინთა, კარგა გამახვე და ასე მოიქვე [გიორგი].

35. წერილი მიშკარბაშ იოსებისადმი მისი სიღღრის შუშანასაგან, 22 X 13 სანტ., დაწერილია ქალაღღუ ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1787, ღვინობისთვის 24. მისკარბაშა ი ა ს ე ე!

ქ. მუდამ ჟამ, უოგულ სითს ჩემს ტახტადამ მთუ-
შორვებელა და მისკონხრო ჩემო სეიმის შვილა და სე-
ვარელა სიძვე ბატონო. მერე თქვენს მშვიდობის უფაღს ვითხოვი
და ჩემს დამტარებელს შვენიერს თვაღებს და ღამაზ წვერს და-
გიკონაჲ, მითრეთ, თუ ჩვენი ცოდვილა და მწარეთ შვილებზე მე-
წუხებულა და დავადვილი გუღას ანბაჲს მოიხსენიებთ, როდესაც
მასდაური მეთათის ანბაჲ ვისმანეთ, ისრე ვისაც თქვენა ავი და ორ-
გული იუას, იმას მოეკლას გულა. როგორც ჩვენ (მ)წარეთ მეწუხებ
და ძნელი დამე გავათენეთ, მანამ თქენა წიგნი მოგვივადოდა. მერე
ისე შენამც გაიხრო მუდამ შენს სიუმეზე, როგორც ჩვენ შემოგვი-
დგა სიხარული, მაგრამ მანამ შენს შვენიერს თავს ვნახადეთ, მუდამ
ჩვენთვის ასევე წუხარება არის. მას გვეკდრები, ჩემო სიქაო სიფ-
ლის საგვეხრო, შენს თავს გაუფრთხილდი, შენს ცოდს-შვილს ნე
დაადონებ, ეს უნდა შენა გულად მემოწმებოდე, რომ რაიც თქვენ
მაგვეკანს სადამე ბიძადებოდე, ჩვენი გულა და ტახტებ მუდამ მეწუ-
ხებულა და თქენა ავიქნებთ. რაღა ბეგრა თავი ვაწიანო, ჩემო
მარჯვენა თვაღას სინათლე, თუ ასრე არ მეწუხებულავი: ვერც
გაკვიანდარადეთ და ჩემს ბარათს ვახლებდი. მეწუხებამ გამბეღ-
განა. თქვენა უღარსა სიდედრი მეძახს მოკახსეებსო, თქვენს ანბაჲს
ნე დავკვებთ ბატონო. ღვინობისთვის კ დ, ქქს უ ო ე.

36. წერილი გიორგი ბატონიშვილისა მიშკარბაშ იოსებთან;
14X17 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხე-
ლით; ნიშნები არა აქვს.

1787, აქტომბრის 30. ქ. ბატონო მისკარბაშა ი ა ს ე ბს
მერე კვ ელა აერე, დანათავსათს ჩამოიკანე და დაეეჩე: ვერცა-
ვის წინ დავხედება და ვერცა ვის უკან მოგაწვეა. ნე გამსიანს, ჩვენ
აქ ვდგავართ ჟართო, და გუშინ ქალაქის მოურავა და ამიღახვარი
მოკვიანენ ჩვენთან ხუთასის ცხენათს კაცთა და დღეს კადვე ქაზი-
ვის მოურავა არის ორა თათის კაცთა მოსახლეღი და ნურავრას
ფიქრა გაქვს. აერე და ჩამოღათ და დანათავსათს დადექათ, რო-
გორც მოგვიწერათ. აკლამბრის დ, ქქს უ ო ე. და თუ უარა გით-

ხრას ვინმემ, ახლავ შეგვაცუფობინე და თავის თავის იამაშას ის ნა-
სამს მასეგან გიორგი .

37. ქაიხოსრო მურვანის შვილის წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან მი-
წერილი, 21 X 16,5 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით მოლურ-
ჯო ქალაღზე დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია თოლო სიტყვის
შემდეგ ერთი წერტილი.

1787, დეკემბრის 10. აოსენს!

ქ. ამას ბატონს მიშკარბაშს ქ ა ი ხ ო ს რ ო მ უ რ ვ ა -
ნ ი ს მ ე ი ლ ი მათის კასის ზატოოსისა თავის სკადრის მო-
კითხვას მოავხსენებ. შერე წიგნი მოგეწევა, მომავიდა და
ამბავი გეკითხათ. ამის-ხანს ანბავი ეს არის, რომ სამჯერ დაუმარ-
ცხებდათ. ახლს ფათალი-ხანის ჯარი ამის წინ უფრო ცოტა იყო.
ეხლს აღაქამის ეადი და იცმა ჯარით მოშველებიან და ძლიან ჯარი
ჭყავს. იბრეიმ-ხანს ტყუარის ზარს აფავაღუს არის და იქაღამ სურსათის
უგზავნის. ეხლს ამის-ხანი სრხოვის შეიღეს ეხვეწება, რომ ამ აფავს
შენ ჩამავდე, ეხლს მომეშველეო. მაგრამ იმ ვი არ მოღის. ისიც
ფათალი-ხანს დაუბრავს, მგანია, რომ იმისგან წავიდეს. ამის-
ხანი შამხანის ერთ აფავსე დგას. ვერც აქეთ მოსულს და ვერც იქით
წასულს, ას მჭათაღას (sic), მაგრამ იცმის კაცი მოუვიდა ამარ-ხანისა, რომ
დამრუნდათ, თორემ თუ შენ შენს მოეწარეს მოეხმარება, მეც ამას
მოეხმარება. ეხლს იცმის ჯარა რომ მოუკვ, მამის დადი თმი შექე-
ნებათ. ამის-ხანს იბრეიმ-ხანის კაცი გამოეგზავნა, ჯარა ეთხოვა,
ერთი ზარბაზანი და სამა ათისი კაცი ეაზახისა და სომხება ტაგ-
ზავნა. ახლს რომ ამ შელიქების აფავს კაცი დაუსომს, ისინიც ეოფი-
ლახა და დაღ მრავალი დაეხობათ და შეღაქიც მოუკლამათ. მაგრამ
ფათალი-ხანს ჯარისთვის დეგსე ათი თუმანი უთქამს, აქედამ ჯარი
ეზარება და იქ შავა. თუ იბრეიმ-ხანს ანბავს იკითხამ, ხუდათ-ხანს
მოვიდა ეარადაღზე და ამ მხარის რაც კაცი იყო, სულ დამრუნდუნ
ჯარითა. თუ ჩვენი ეღების ანბავს იკითხამ, სულ ეკვლას მოვიღოდა,
მაგრამ თოკელამ მათსწრო და ვკლარ დაიმრეს. ა' ე ხათარ-ჯამი იყავ;
რავორც შენ აქ ხარ, ისე ასინა აქ არიან. ქორ-აღათსა რომ გემ-
ძანა, ბატონს მოვასხენე, თქმს ავარამეკ და გამოეგზავნა. სხვა ამას

მეტი ანბავა არა ვიცადი, რა მოძეხეს. დეკემბერს ი, ქვს
უოკ.

38. წერილი გიორგი ბატონიშვილისა მიშვარბაშ იოსებთან;
21,5×11,5 სანტ.; დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულით;
ნიშნები არა აქვს.

1787. დეკემბრის 13. ქ. მასს ბრწყინვალეობას ბატონს
მაშვარბაშს იოსებს შრავალა მოკითხვა მოხსენდეს. შერე ფანა-
გიდამ მოძვალნი და აქ მსახლიანელნი ათხი კაცი რომ ჯაგუკარა და
იარაღებიც წაკერიშეკანა, ეს სიმი კაცა კი ჩვენ ზუშუათ და თუ ჩვენა
საეკარული გაქვს, რაც ამთა იარაღები აუთს. უკლებლივ და ხლავ
მოც, რომ სიაც მანდ გამოგვავზავნია და ას საღალელი კაცა კი
აქვე ჟინჯიდში არას. ამისი შეს იგი და ამთ კი თავისი იარაღები
უკლებლავ მოც და ერთი კაცა რომ გავცევათ ფანაველი და ამის
თათუა თქვენ დაგნხიამათ, ას თათვიც ხლავ მოცეათ. დეკემბრის
იკ, ქვს უოკ. ეს სიმი მაშადილენა არას და კარვა ხნაა აქ
არის და ის, რომელიც კახახის საღალელი არის და ას აქვე ჟინ-
ჯიდში არის და ამის შეს იგი და ამთ, თავითა იარაღები მოც.
| გიორგი .

39. წერილი იულონ ბატონიშვილისა მიშვარბაშ იოსებთან;
16×10 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალღმერთ ნუსხა მხედ-
რულით; ნიშნები არ უზის.

1787. დეკემბრის 16. ქ. ბატონიშვილის იულონას
კეთილად სახსენებელი მისვარბაშს იოსებს. შერე მანდ რომ ტუ-
საღები იევენს დაჭერადა და ბატონს ზუშუათ, ეცადე, რომ ავა-ზიან-
დას სიძეც აძვიბინა. ქრისტისმობის იკ, ქვს უოკ.

ქ. თავდებობათ თუ ბატონის ნება იუოს, დაად შემაძევეწა ეს
ზიანდაც . ბეჭედს აწერია: ტომ-სქესით არ ნაკლისაგან იულონ
ირაკლისაგან.

40. წერილი იოანე მუხრანბატონისა მიშკარბაშ იოსებთან; 15×10 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით; ნიშნები არ უზის.

1787, დეკემბრის 19. ქ. ძმს ბატონს მიშკარბაშს მ უ ხ რანის ბატონა სავთხუეცესა ი ა ვ ა ნ ე მრავადის შოკითხვას შოკახს-სენებ და შენს მშვიდობის ამბავს ვივითხვ. შერე ბატონის ბატონის-შვილა ი უ ლ ო ნ დანარა და წამობისდეთ; შენც ბატონის შვილს ახუელ და წამოდა. ბედნაურ დღეში არის აქ კოიხა შარიებუელა და რავანის არის, შანდ ნუ დასდგება, წამოდა. ქრისტეშინის ით, ქსს უ ო ვ | ალთხუეცესი იოანე .

41. წერილი მეფის ირაკლი II-ისა მიშკარბაშ იოსებთან; 25×11,5 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით; ნიშნები არ უზის.

1788, ანვრას 31. ქ. ჰეენ შავაურად მისკარბაშს ი ო ს ე ბ ს ასე უანეთი: შერე ხაღვათ-ხანის ეშაკადათ-ბაშა აადემურ გამოვისტუმრეთი, ეახხათ თეორი რომ ვითხოეთ, იმას ასადეთი შანდ შავა. ერთი შენი კაცაც ცა(ა)ტანუ და ბეჯითი შეაქენ, რომ დროხუელ კარბაღეს. არ დაავანას. ანვრის ღ ა, ქსს უ ო ვ □.

42. წერილი ბატონიშვილის იულონისა მიშკარბაშ იოსებთან, 22×16,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არ უზის.

1788, ანვრას 31. ქ. ბატონის შვილის ი უ ლ ო ნ ის კეილაად სხსენებელა მიშკარბაშა ი ო ს ე ბ. შერე შენ უნდა წახ-კადე ეახხათ სომხებში, კარგა ვითხა კაცია უნდა შეშაურაო კარ-გას ცხენითა და არადითა და ხუელ ადრე ჰეენთან უნდა მოხვიდე. ამასი დავითანეთ არ იქნება. დადათ ბეჯითად უნდა მოიქცე და რთ-გარც შენას ერთგულობისკან ვაცადეთ, ასე უგაღებრავ უნდა შე-შაურაო ჟარა, არავასა დავდეთ არ იქნება და შელაღმა უნდა დავხვდე ცხენათის და ქეითის კაცით. ანვრას ღ ა, ქსს უ ო ვ.

ქ. ქედზე კაცი არ უხდა დააკლ(თ) და დილაზედ ადრე მუ-
დალში უნდა დაგვხედე ღთით □. ბეჭედს აწერია: «ტომ-სქესით არ
ნაკლისაგან, იულონ ირაკლისაგან.

- 43.** წერილი ბატონიშვილის ვახტანგისა მისი ძმის იულონისადმი
არხის შესახებ, 28,5×16 სანტ., დაწერილია ლიბურ ქალაღ-
ზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნები არა აქვს.

1788, აპრილის 13. იულონს.

ქ. მის უგანთლესუღების(სი) ბატონისშვილის ბატონს
მათ(ა) ძმა ბატონისშვილი ვახტანგ' სიმსახურის წაღიას მო-
ვასხსენებ და მათს მშვიდობით ბისხეას ღთის ვითხოვ. მერე
ქესამანელი სდამე ჭდავურის არხისათვის თქვენიუას თავი უწყე-
ნათ და აქ მარჯა მისიელამ დიდის კედრებით დაშუქდრა თქვენიას
შესამვლობას. წყალობას ვითხოვ. რომ მკათა ერთი სხვა გზა მას-
ცით. რომ მარჯა გურგახსი აბდუის ევ არხა არ წაკრთავს. მო-
გახსენებ, რომ ამითი და მკელის სცხხოვრებელი ევ არხა არის.
ამ არხის მაზიყად ბატონმა მამს თქვენმაც წიგნა გიბოასო და ჩვენც
წყალობაში სვავდებით. რომ ევ არხა ამით არ მოკმდლასო. აზრალს
ო გ, ქნს უ თ ვ; თუ რომ თქვენსა სწყენი აიოს, როგორც თქვენა
სება არის, ასე კარიგეთ □.

- 44.** წერილი მირზა მისაილისა მიშკარბაშ იოსებთან არხის შესა-
ხებ, 22×12 სანტ., დაწერილია ლიბურ ქალაღზე ნუსხა მხე-
დრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი ყოველი
სიტყვის შემდეგ.

1788, აპრილის 13. იოსებს.

ქ. მისს ბრწყინვალეობას ბატონს მინაშკარბაშს(სი) მათის
სამსახურის მოწადე მარჯა მასილ მრავალს მოკითხვას მო-
ვასხსენებ. მერე შენთვის რამდენჯერ შემომათყობინია, რომ მე
შენას ერდგულობის მცდელი ვარ და ახლაც ამას მოგახსე-
ნებ. რომელაც მე შენის თჯახისათვის მინდოდეს, ღთს მე მომცეს,
და რომელაც შენ ჩემს თჯახისათვის მოინდომო, ღთს შენ მოგ-
ცეს. ახლაც ბატონმა თქმა მოაწერა ჩვენის არხის მაზიყათ და შე-

ნის შწეალობობისკან მოგედი, რომ შენც შემეწიო რასმე და არს-
 ზედ კელა აიღონ, და ახლაც შენ ხარ ზემ იმედი და შენი ძმა არის.
 მე თქვენგან კელის ამღები არა ვარ, და ნუბ: შენია. აზრიდის ი გუ ქქს
 უ ო ვ □.

45. წერილი ირაკლი მეფისა თავის შვილთან იულონთან სურ-
 სთვის შესახებ, 34,5×16,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე
 ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებთ ნახმარია თითო წერტილი.

1788, აზრიდის 20. ქ. ზენო დთის წეალობაც შვილო,
 ბატონო ი უ ლ ო ნ, შრავადო მოკითხვა მოგხსენდეს. მერე ომან
 ღამქარნივისისათვის რომ ერთი შატარა წიგნი მოკეწერა, ის წიგნი
 ზვენ ვახეთ. ირწმუნე, რომ დიდად ვწუხვარა და მაკათის სურსათის
 თადარიგში ვარა და ვარიგებთ და ზოგიერთი სურსათის თადარიგი
 მასდ ელეტიდამც გვიქნია და ომან ღამქარნივისისათვის გამოკვიტ-
 ხებია ოქმები. ვარებს აყლა მიეცით და სურსათი ადებისეთ და
 ზვენ აქედამ სურსათს მალე გამოგზავნით. თქვენსა და მანდაურს
 ამხავს ჩუ დაგუალებთ. თქვენც მაც ადგილიდამ რომ აიურნეთ და
 სხვანია გადინცვლოთ სადმე, ისი სფობს. დავით სარდაღიც მანდ
 თქვენთან იქნება და სდაც ამუაბინოთ, იქ დადკით. აზრიდის ი,
 ქქს უ ო ვ.

ქ. დღეს ათამალას კაცი მოვიდა აქ ზენთან და რაც ქქსამ-
 ნელმა კაცმა ამხავი მოგვიტანა, ამხავც იმეგვარადა თქვა. და ამან ვი-
 დევ ეს მეტი თქვა, რომ ასე თქვა: ზვიბაზე მოვიდათ, და ესეც
 გვითხრა თქვენმა შვილმა იულონს გამოგზავნათ, და მართადი არ ვი-
 ცით. შენც ხომ კაცები გეავს გაგზავნილა და გოდვე-ყასუმიც ხომ
 წასული არის და ადამა რომ მალე შეიტყობ, და რაც ამხავი მოკი-
 ვადეს, მალე გვაცოდინე მეჩვე.

46. წერილი დარეჯან დედოფლისა ქუმჩების შესახებ მიშვარბაშ
 იოსებთან; 20×15,2 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხე-
 დრულის ხელით; ნიშნები არა აქვს.

1788, აზრიდის 21. ქ. დედოფლის დ ა რ ე ჯ ა ნ ი ს უ ჯ

ყოველ სიკეთით სხსნაფარო მიშარბაძო იოსებ, ჩვენ მერ მრ-
კითხვა გეუწოდს. შერე მანდ შედიქებთან სარ ქუში რთ არის
კრანქლნი, ამას წინათ შედიქებს ჩვენ წიხთ მოგწერეთ და გ
ქუშიები ჩვენის ქუშებისთვის ვჭთხოეთ და ასე ვაქსმა, რომ ვეჭონ
შენ გითქომს, რომ ნუ მისცემთ. ხუმრობა არ არის, რამ წამს ეს
ჩვენი წიხნი მოგვიდეს, საქართაა გ სამე ქუში შედიქებს გამო-
ასტუმრებნი, რომ ჩვენს ქუშებთან შევიდნი, რომ ქუშება არ წახ-
დეს. თუ გ ქუშიები ახლავ არ გამოასტუმრე და წახდა რამე, იცა-
დე შესენ გვეწახება. აზრიდას გ, ქს უაგ.

ქ. ჩვენ ქართლისა და კახეთის დედოფალი ვიყენით ღთის
შოწყადებითა, და ჩვენს ქვეყანაში ქუშები ივენენ და ჩვენ ვერ ვი-
შაგნით, ეს როგორია საქმა? სხვა რომელიც ქუშები გვევს ყაყან-
ლოდამ და განჯიად მოვეუყახით. აუ იქიადამ კი შევსდეთ ქუშ-
ჩების შოყანა, ჩვენს ქვეყნიად უფრო არ უნდა გამოვეყანათ?
ახლავ უნდა გ ქუშები გამოასტუმრო და თუ არ გამოასტუმრე,
იცოდე შესენ დიდ გვეწახება, ჩვენ სდ წავიყენით შაგ ქუშებს?
მართადა, თღამს გვიდა გვეგახათ დედოფალი ვარჯანი.

47. წერილი დარეჯან დედოფლისა მიშარბაძ მიხებთან ქუშე-
ბის შესახებ, 21.3X16 სანტ., დარეჯანია ნუსხა მხედრულის
ხელით, ნიშნები არ უზის.

1788, აზრიდას 24. ქ. დედოფლის დარეჯანის რამ
ყოველ სიკეთით სხსნაფარო მიშარბაძ იოსებ, ჩვენ მერ მრ-
ვალი შოკითხვა გეუწოდს. შერე შენი წიხნი მოგვიდა და მოგწერ-
რა: ვისცე თქვენთან დაუბეზდებოვარ, მე და იმას სამართალი უნდა
გვიყოთ. ჩვენ ამას წინათ შედიქ ქაზუმს და შედიქ-ბეგს რქმი.
მოგწერეთ და გ ქუშიები ვჭთხოეთ და შედიქებს ჩვენის კაცისთ-
ვის ასე ეაქვთ: მანამ არ იუღონის რქმს არ მოგვიტანთ და არ
მიშარბაძის წიგნაო. ჩვენ ამ ქუშებს ვერ დავხებთ, და ეს რომ
გვესმა, ის წიხნი იმტომ მოგწერეთ. ჩვენ შაგ გვარის დამარაგ-
ბის არა ვიცი რა, გერ თუ არ გავასტუმროს გ ქუშები, ნუღარ
გვაგყანებ, ახლავ გამოასტუმრე გ ქუშები, რომ ჩვენს ქუშებთან

შავიღენი და მას უკან ღთისი როდესაც მახვადი მენს დამიხვდეთ. მელსა და შუი სმართალი მოგეკეთათ. აზროდის კდ. ქვს უოვ.

ქ. ხუენ ხომ სადგომივლიო უმართ არ ვეცდებიო, მეუთის ემა არის და რა განყოფილება აქვს ხუენსა და მეუთის ემას? რა იქნება ხუენის სმსხვრუხუდ გაისარჯენი, მექითიო ხომ არ გაირჯებიან. თავი-ახისი სმუმაო და კედფისი უკვლებლად მიეცემაო მუშს. ვინც შოი-ზოტიკებს კედფისით, ვეკვანი მოეხმარებიან უკვფისით. ამ სიტყვებს შარტო მენ არა ცქერა. მუდიქენსა და ქვესუნსაც ვატყობისებო, რომ იმითაც ესე იცოდნენ ქვეთილო დაოჯან.

48. წერილი ბატონიშვილის იულონისა მიშვარბაშ იოსებთან, 20X14,3 სანტი., დაწერილია ქალაღხე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნები არა აქვს.

1788, მაისის 30. ქ. ბატონიშვილის კეთილად სხსენე-იქლან შამკარბაშო იო ს კ ბ! მერმე შუი წიგნი შომივიდა, რაც მო-გაწერა ესტანთო, კრმანიო-ოდღაის სუღეღმანის მისვლა მოგაწერა იც და იოის კომლადო. დაღთი გვიამა სვლადიღამიე თოხი კაცი რომ მო-სულან და ჩემოახ წიგნი მოუწერა, ის წიგნიც შოარგმანიე და გა-მოგზახე და შაკითო, რომ მოკეწერა, თქვენი ხახუ სურთო. მუე შ-კათიო ხახუ მეტად მინდა. კარგი იქნებო, თუ წამოვდენ და მხახუც გულ-მ(ა)ქმადანს მუეხვარისა რომ მოკეწერა, იმს გზა მივეციო და კ-მაყსტუმრეო, დამდურეოთდა თქვენი წიგნი არ მეიოთხო, ამით დრი წიგნი მომიწერა. მანდაურს ამბავს ნუ დაგეკადები. აქაურს ამბავს იკაიასამ, ღთის მოჩქადებით ვერ ხანად მშვიდობა არის. მაისის დ, ქვს უოვ □ ბეკედს აწერია: ტომ-სქესით არ ნაკლისაგან იულონ იოაკლისაგან.

49. წერილი ერეკლე მეუთისა მიშვარბაშ იოსებთან და ქაიბოსრო მუოვანიშვილთან იმარ-ხანის ლაშქრობის შესახებ, 21,5X15,3 სანტი., დაწერილია ქალაღხე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშ-ნებით აქა-იქ ნანშარია წერტილი.

1788, თბათვის 11. ქ. ხუენ მიგდერად ხუენსა იბუღათ მისამწუნეს მისკარბაშო იო ს ე ბ ს და მუ რ ე ხ ი მ ე ი ღ ს ქ ა თ

ხ რ ს მ ავითხევა უამბეთ. მერე იმარ-ხან აქვე ურდის ფონზე დგას. თასამდინ კაცი თუ ეუიღება. ჩვენც ჭარები შეპოვიყარეთ. ხედა ქენბითზე ვაძირაითა ჩხვდას. ჯერ ერთმხენრამი დაძარკაცა ცუქეს, მტრამ მხდაც სიუთხილითა დგომი გმართვისთ, ამა მხ-დეთ ერთა ექმკობა არა იხმრონ რა, ასე ცავივანეთ: აბრეიმანს აღიანდა იმარხანთან კამარეზავნის და მხდეთ დაკვირა დაეპტაგნის. მამის ჩვენის მხემა და დედის ჩვენის მხემა, იქიდან გამოძმულე-დებისკან ასე გვექმის ფეცათ, რამ თასა კაცი გერე ვა ჭყავთ. თქვენც თადროკათ აუვიათ. თასრება რაკორეც კეთიქემს, ურთის ზღაგს დაევენეთ და სამხუბის მხდ გვიდიქემს და ის ქანბოსრთს თვის დაგვიბარეთა ბორხანდასკუჩ და იმ მხარეს კარდაქვენეთ. კაც უარაუღები გამოარჩიეთ და შტეკვარს გამოღამ დაევენეთ, კაც სუ-რუელთს დაქმირდათ. თუ მხდეთ წამოსვლას გებუვენ, უბრლოთ არა წახდებიოთ რა. დ'თითა ჩვენც თასა უკან მოკვეებით, ისზე დაჯერებულნი თუკით; რაკორეც მოკვეით, არც ამზე ჭკრა ურთ ჭყავს და... [თიბით]ვის თ ვასულს, ქის უ თ ვ □.

50. წერილი იოანე მუხრან ბატონისა მიშკარბაშ იოსებთან, 33×18 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მუდრულის ხე-ლით; ნიშნებად იშვითად ნახატი: თითო წიქტილი.

1788, სექტემბრის 9. თასქის.

ქ. მის ბრწყინყადეთს მიშკარბაშს მუხრანის ბატონა საღიხეგესა იოანე მრავას შეკითხვას მოგხსენებ და თქვენს მშვიდობითა ბახვიბს ამოვს ვიკითხეთ. წაგნი შაკე-წრათ, უოკელი ვხდნით, რომელაგ იზრა თუა, ამ გ'ხით გუ-მაისტუმრა ის მისულია კაცი. აქვე კარვით ედამარაკ. ამის ჭექქეს რამ ვხედე, ისე ამბობს: შე ჩემის გოგხელის თუეთ ხელის მღებო არა ვარა, თითაინც დაუიხოეთ, აქედამ წაგნი მაართათ ბატონის. შენ ამას მოკახსენებ, რაკორეც აქამდინ მოიქვე, რომ თუ ბატონა ირას ვთბხენებდა, არამა ერკადა, შენ კადეც ისე დაიჭირე სექქე, ამის მოსვლამდინ ხურას იმერხანაკუ. ეს რამე მობახსენებ, თუვის სექქეს თითაინ ხახვს, დ'თითა კველი ურკეთ მოყ. თქვენს ამოვს და მხ-დაურს ხე დაკველეთ. აფრისორა: მომკითხეთ. სეკვეხისოს თ, ქის უ თ ვ □.

51. წერილი იულონ ბატონიშვილისა მიშქარბაშ იოსებთან, $21 \times 15,8$ სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით; ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1788, სექტემბრის 9. ქ. ბატონიშვილის იულონის კეთილ-სახსივარო მისკარბაშ იოსებ, შენე შენი წიგნი მოგვი-
ვიდა, რაც მოგვწერათ, ეგელა შევითქევ, ბატონისთვისაც არზა გვი-
ახლეთა და ბატონის დედათვლისთვისაც, და აღბათ რომ დედოფ-
ლის წიგნი ნახავ, თუ მოინდაშენ, და როგორც მოგვიწერათ ეგელას
იქიდაშ შევითქევ. როგორც შენ მოგვწერათ, ეგელა ასე მოგვწერეთ და
შევითქევ. შენ ბეჯითა იყავ და ქახოსრო შურვანიშვილსაც თუ ში-
შორებ და გვიბ ბეჯითა გახადე; ქახოსრო კიდეც მოგვიგითხე. ეს
თავს ხათრიწამი გაგვიხდა და ასე გამოგვასტუმრეთა. თქვენს და
მანდაურს ამბავს თუ დავკვავებთ. ამ ათს დღეზე ღოთი ხვენი მან-
და ვართ. ესეგნისთვის თ, ქვს თუ ვ □. ბეჯელს აწერია: ტომ-
სქესით არ ნაკლისაგან. იულონ ირაკლისაგან.

52. წერილი იულონ ბატონიშვილისა მიშქარბაშ იოსებთან, $26,5 \times 14,5$ სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულით; ნიშნებად იშვიათათ იხმარება თითო წერტილი.

1788, სექტემბრის 13. ქ. ბატონიშვილის იულონის კეთილ-სახსივარო მისკარბაშ იოსებ, ხვენიგან მოვითხვა გუწეოს.
შენი წიგნი მოგვივიდა და რაც მოგვწერათ, ეგელა ვსრინით. ესახსელ-
თათვას რომ ბატონს მსკვადი უბოძებია ხვენი მაგიერ, ეგ დად და-
ვიამადღე შავათ სქემზე დიად ბეჯითად მოიქვე და რაც შავათ
გასრიგებელა სქემე გემქნებოდეს, ბატონს დედათვადს მოახსენებდე.
დედათვადი ბატონს მოახსენებს და ეგელა გარავთ გარავებთ. შურ-
მანიშვილს(sic) ქახოსროს თუ შიშორებ, შენ და შავათი სიტყვა ერთი
აეთი. ხვენი ღოთის მოწყვადით ამ ცოტას ხანა ჩამოვადთ, ჩამო-
ესვლელა არ დავდებთ. ეთრდანაშვილა დავითა შავიდა და რაც
დაგებარებან, ეგელა გვიანბ. შენ ამასუ ხათრის(sic) ვამ იყავ, რომ

ჩვენებს მაგათზე კელის აღება არ აქნება, არას ჩვენის სიცოცხლის თავით. შენსა და მანდაურს ანბავს ნუ დაგვაკლებ. ენკენისთვის იც, ქის უოკ □ ბეჭედს აწერია: ტომ-სქესით არ ნაკლისავან, იულონ ირაკლისავან.

53. წერილი ბატონიშვილის გიორგისა მიშკარბაშ იოსებისადმი, 27×16 სანტ., დაწერილია ნუსხა მხედრულით, ნიშნები არა აქვს.

1788, ღვინობისთვის 18. ქ. ბატონისძვალის გიორის საკეთათ სხისოვარო ბატონა მაშკარბაშა იოსებ და მურკანას-მედილა ქახისროვ! მეტე თუ ჩვენს ამბავს იკითხნათ, დღეს რომ სამშაბათაა ეშიე-აღა-ბაშის ელში და ბიადარს ამებში ვაქიებით ღთის მოწულებათ. უთაოდ მანდაურა ამებია ეველა სწკირილად (sic) გვაცადეანეთ (sic). როგორც თქვენ მანდაურს ამბავს და საქმეებს დაგვანახებთ, ღთათ ჩვენც ამ რიგად საქმეს დავიჭერთ. ეს ჩვენი წიგნის ზისუხა დუცალი რეკავსაც შეატეობინეთ და მანდაურს ამბავს მადე და საჩქაროდ შეგვატეობინეთ. ღვინობისთვის იც, ქის უოკ. მამშადინდას ამბავიც შეგვატეობინეთ. ათამ-აღა და ისინი სადა დგანან, სადა არა დგანან, რას იქმანე, ეველა მოგვწერეთ გიორგი.

54. სარდალ სალთხუცვის მუხრანის ბატონის იოანეს წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან მიწერილი, 25,5×15,5 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით ქალაღზე დაწერილია, ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1784, ენკენისთვის 9. იოსებ!

ქ. მის ბრწყინვალეობას მიშკარბაშს სარდალ სელაის-ეცისა მუხრანის ბატონი იოანე მრავალს მოკითხვას და ადრე ხადვის წადილს მოგახსენებ. მხოლო, თუ ჩვენს ამბავს მოიხსენებ, ცხების გადამვიდე რა საჩივარი მოგახსენათ, ამის გაჭირებას აფრასიობის მწუხარება გვადლებინებს. სხვეუ ჩვენს ამბავს მოიხსენებ: სხვარიკად იხტილათში გახდავართ, უმა ხორცი და ღვინო დიად ბევრა გვაქვს.

მთის ადგეს ვართ და დიად კარგი მოსავალი სცოდნია, ასეთი იფე-
ტკებიან, რომ ქართლში უკეთესი არ გვინახავს. აფრასიონმა მოგას-
სენათ: დარჩიას მოახსენე თქვენ მანდ იხტილათმა ბძანდებით, მაგრამ
ჩვენი ბუდი კალთაში არავის უხვევიათ. სხვეფ ვითხოეთ თქვენის ძმო-
ბისაგან, არ დაგვივიწყეთ. თუ ვინმე წამოვიდეს, თქვენა მძვიდამის
ამბავი გვიბძანეთ. ეხვევისთვის თ, ქვს უთბ □.

აშიებზე აწერია:

ქ. სოლომან დარჩიას ძმურას სიუფარულათ მომიკითხე.

ქ. შარზა აფრასიონმა თქვენცა და მკათაც მოკითხვა მოგახ-
სენათ.

ქ. შდიკანი სულხან მრავალს მოკითხვას და სამსახურის ნატე-
რას მოგახსენებ.

ქ. იასებ ბარათაშვილი მომიკითხე, გინდადა ჩვენი დაკარგვა
და აღასრულეთქო.

55. ყაზახის ალალარების არზა მეფე ერესლე II-სთან, 41×16,5
სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით მოლურჯო ქადალზე დაწე-
რილი, ნიშნები არა აქვს.

1787, აპრილის 10. ქ. დან ბეღნიერას კელმწიფის
ჭირი მოჭსტეს ვეჭიდეს ამაღდას და ერთობით ყაზახის ადალარებს.
მერმე ამას მოგახსენებთ მათს უმადლესობას: წუხელის ქაღალდზე და
დიდობა-ოდლა კახელით. რაც ჩვენი ქვეყნის სამჯობინარო და ჩვე-
ნი ვედრება აუთ, მოგახსენეთ. თქვენ რომ ყაზახმა ჩამობძანდით,
მამად შარიფიშვილები დანამუდის ზეტრონები იუვენ და კიდევ გა-
იქცენ და ზოგიერთი კაცნიც გაჭეკენ. იფრა-აღა და თაკის შვილი
თქვენს სივარჯელს არ მოშორდნენ და არ გაიქცენ, თუშცა დანამუ-
დის ზეტრონები გახლდნენ. ამათის მიხეზათ სილადი წახდა და ახლაც
ხდება. მოგახსენებთ, რომ სილადი წახდა ჩვენი მოხ-
სენებთ ეს არის და ამ სამჯობინაროს ვხედავთ, რადგან იფრა-აღა და
ამის შვილი არ გაიქცენ. იფრა-აღას ებძანოს, წავიდეს სილადში და
სილადს მოყაროს. გაქცეულნიც მოაყვას და ისინიც დამშვიდოს
და თუ ამისას არ იხებთ, შვილი ხომ აქ გახლამსო. ჩვენი კელ-

მწიფე, რადგანც მირზა-ადისა და ასლანის გასწერომიხარო და იმათი მოყვანა არ გინებიათ, ამასთჳს რომ დანაშაულის ზეტონნი არან და თქვენც მრავალჯერ შეუწყებინართ, ამასთჳს თქვენის რისხვის ღირსნი არიან. რადგანც თქვენი ჰეილა თქვენი ხაიბი არის, იმ ქვეყნის სამჯობინარო არას, რომ ეს სქემე თქვენს შეიღებედ მიაგდით, და თუ თქვენმა ჰეილმა შეუნსიბი ნახოს, იმ ქვეყნის სამჯობინაროდ ეს არის, რომ აიხიბი მოაყვანოს. ჩვენ იმ ქვეყნისათვის ამ სამჯობინაროს ვხედამთ და რომელიც თქვენი უმადლესობა გაძოარჩევს და შეუნსიბის ნახამს, ის ჩვენათვისც სამჯობინარო იქნება და თქვენის ქვეყნისაც, და იძახებთ თქვენი აღსრულდეს. მამად ასანის რომ გეძახებინათ, რომ ჩვენ მოგვანსეხო და რომელსაც ჩვენ მიუნსიბს ვნახამთ, იმას იმ რიგით გზას მოვცემთ. ღთის თქვენი კელმწიფობა უმეტესად აღამადლოს. მამა ამასი ერთი სიხელოვანი კაცი არა გახლდა რა. მკრამ თქვენი მოწყალეობა რომ მაადგა, ელის ზეტონნიც შეიქნა და ჩვენშიაც ზარეელი კაცი გახლდა და თქვენიც ნამსახური გახლდა. ის თქვენი ჭირის სხანცვლო შეიქნა და იმის შვილები დარჩნენ. ამით ემწალობის მაზრებით ავი საქმეი დაიჭარგეს, ღთისა და თქვენის რისხვითაც წახდნენ და რომელსაც დანაშაული ჭქონდა, კიდევ გარდახდა. ახლა ეს მამად-ასან აქ ეელ გადაკაციოლა გახლამსთ და რამდენიმე ოცა ოცდა-ხუთი სული შესანახავიც აქ ქადაქმა ჰეივს, რადგანც ეს ოჯახიც თქვენი გაკეთიებული არის და მამა ამისსხედაც მოწყალეობელი იძინებოდათ, ჩვენც წყალობას კითხოვთ, რომ თაკის შემოვიღოთ და მამს ერთი სარჩოს გზა მისცეთ, და ახლა ნებთ გაქვსთ. აწრილას ი, ქვს უოკ.

ქვემოთ ათი თათრული ბეჭედი უხის.

56. მეუის ერეკლე II-ის წიგნი იულონ ბატონიშვილთან მიწერილი, 32X13 სანტ., ნუსხა მედრულის ხელით ქალაღბე დაწერილი, ნიშნებად აქა-იქ თითო წერტილია ნახმარი.

1787, აგვისტოს 14. ქ. ჩვენო ღთის წყალობათ სიაიკლოვ შეიღო ბატონო აულონი! მრავალი მოკათხვა მოკეხისქნას. მერე დღეს რომ შინათი იყო, ჩვენ აქ ცატეხიდ ხადთან მოკედით.

ხვად აქედამ ავირებით, წამოვად, ზეგ უთუოდ ღთით მხნდ მო-
კადთ. მგრამ სკვლაჳ ათა გვეკუს და კარგა ჳარა გვხლავს. გვეო-
ნია, თქვენ სკვლავის თადარიგი გექნებით და თუ არა გქონდეს ამჳჳე
ბეჳითად თავს უნდა შეიდეათ, სკვლავის თადარიგი გვენხხოთ. ზეგ
რომ არმბათია, სკვლავი არც ჩვენის ქარსნისთოვისა გვეკუს და არც
კარისთაის. ამას ხუღარ დაგვიანებ. აღიწერა აგვისტოს იდ, ქს
უ ო ე | ერეკლე .

- 57.** გიორგი ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მიშკარბაშსა და იესე
უზბაშთან მიწერილი, 17×13,5 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხე-
ლით ქალაღზე დაწერილი, ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო
წერტილი.

1787, ოქტომბრის 26. ქ. ბატონო მისკარბაშა ო ო ს ე ბ
და უზბაშა ი ე ს ე! შერე ღამისა არა საათი ვადეკ არას, რომ
ღთას მოწყდლებით ეარასქესამსმა წაკუდათ, რომ ღთას შეწვენათ
იმთ ავერით და წამოვიყვანთ და თქვენც მაგ ელს გაუძეხათ და
ბორჩხლომა გადავიყვანეთ, ხუღარ დაგვიანებთ. ოვდამბრის კე ქს
უ ო ე. ვანც ავა ამბავი და მჭარი(შიც) მოვიტახოსთ, ხურავის სატეკას
ხე დაიწერებთ, ავად მოეყვართ და ეს მოსჭერთი სწორეთ. და
ხუღარ დაგვიანებთ. დღეს რომ სამამათი არას, ბორჩხლომა უნდა
გადახედეთ | გიორგი .

- 58.** მეფის ერეკლე მეორის წიგნი იულონ ბატონიშვილთან მი-
წერილი. 34,5×16 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით ქალაღ-
ზე დაწერილი, ნიშნები არა აქვს.

1788, აბრილის 28. ქ. ჩვენო ღთას წყალობეჳ შეიდათ
ბატონო ი უ ღ ო ნ! ჩვენ მიერ მრავალა მოკათხვა მოგუხსენოს.
შერმე წიგნება მოგეწერა, მოგვივიდა. რაც ანებთ მოგეწერა ახალ-
ცახური, იუ ქეუთური, ეველა ვცანით. ვადემ რომ კარგი გავიგ-
ზავნია, კარგად გიქნა და ეს ანთვი ამთოვისაც რომ გაცოდინებია,
კარგად გიქნა. ჩემთოვისაც მოგეწერა, რომ წიგნი მიმეწერა და ეს

ახლავე შეგვიხსენებინა. აქ ერეხული კაცი არავინ იყო, რომ გავგეგმვა
 ზავსა, წიგნი მოგვიწერათ, მხედ შენთან გამოგვეგზავნათ, შენც წიგნი
 მისწერე და კაცი გაგზავნე და კიდემ ავადანე. ერთიც ეს, მადანში
 ასი კაცი რომ ამას წინათ გავგზავნიეთ, ისინი წამოხელას და მად-
 ნები უგაგლოთ დაუგდათ. ახლა შელაქიშვილი ასე უხმა გამოგვა-
 გზავნათ. ასი კაცი ახლა სსკ უნდა გაუთავო ოცის დღის ნუხდით.
 არა უხმაშიც უთავუ და ამ ასეს მაინათე. წყადს გაიქვინათ. კაცი
 გაემსღვაროს და გაისტუმროს. ამისა და გვაინებს არ იქნება, საქართველო
 გაართბე და გაისტუმრე. ახრიდს კლ, ქსს უ ა ვ.

ქ. არა რავი წიგნები რომ მოგვეწერათ, ეს ამისა ზსუხები
 არის. ეგ უღები გამოიყვანე, თავ-თავის ადაგს დაეწე, სოფლების
 წახდებენ. ეგ უღები ხრამის თავისაკენ და დურხუვისაკენ ამოწივე,
 ბუდნისაკენ და იმ მხრისაკენ ვარაუღები დაეწე. უვარაულოდ სე გა-
 უშკებ. ესე მინდა მხდა თქვენთან ვარაბა ეთავს, რომ მშაერს კარ-
 გის იღავის ქონა და ჭამა და მწეურვლის კარგის დგინას სმა, მკ-
 რამ საქმე არ მაშკენს. დავით სარდალათ მხდა, გზება კარგად იცის
 და სადაც სკობდეს, ვარაუღები გამოარჩივეთ და დაეწეთ ბუფი-
 თად | ერეხლი .

59. მეფის ერეკლე II-ის წიგნი იულონ ბატონიშვილთან მიწე-
 რილი, 34X15 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით მოლოურჯო
 ქალაქლზე დაწერილი, ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1788, ახრიდის 30. ქ. ხეხია მრავლად დ'თის წყალო
 ბათ სავუღებულათ, ვოკეკლს ჟამს დაუვიწერათ სავისიქულათ შაქლო,
 ბატონთა ი უ ლ ა ნ ს მრავლათ შაკიოსსა და კარგად ეთავნის სიამე
 მოგხსენდეს. შერე დაად მადრიელსი ვართ, რომ ამბავებს არ გვაგ-
 ლები და კიდევ რაც ამბავი შეატეო, უნდა გავცოდანათ. ამას კარდა,
 მადანში ასი კაცი(ს) გავგზავნათ მოგვეწერეთ და ახლაც ამას გვეწერთ,
 რომ ას ორი უხმაში და ას ორი მკვერთი კაცი ეთავ(ე)ც და ასი
 კაცი გავგზავნათ. ოცის დღის სურხათიც უნდა გავცათ. სულარ და-
 ატეხანებს, მადე გავგზავნე. ცხრამეც სავარ ხსეკვარი თქველი გემის
 გამოგვგზავნიეთ, ას მოგიკიდოდათ და დ'თით ხვადაც მიღავს სურ-

სიას კიდევ გამოგვიჩვენით, და სკვლავის რომ მოგვწერა, აქედამ ვარიეტის არ იქნება, ამისთვის რომ თქონა თხოვნა არის და ამასი არსება და მოხსენიება; და კიდევ შეუე არას მოსხსეულელი და უცხო ქარები, ამათვის ზურა და ღვინო უნდა ვარიეტებს. სხვა სტუმრის ხარჯებიც ბევრა არის აქა და სკვლავით ისევე მანდედამ სელი გ'ი-მართით. და ეღებთის მოგვწერე, ან სომეხი და ან თათარი ვინ გამოვადსეს და ვინ არა. და რომელნიც გამოვიდსენ, თავ თავის ადვას დადგენს თუ არა? სხვას აქეთის მხრის ამბავს იკითხამ, რუსეთიდან ამბავი არა არის რა. და შეივას მისხტებელათ ჩემა შვილის-შვილი დავით გაკისტუმრეთ. ხვალ დ'ითი უნდა წავადეს და დარბასელნი გავატანეთ, მუხრანის ბატონი და კიდევ სხვანი. და ფაშას ამბავი ასე შევიტევიეთ, რომ ხერთვისს მოსულეთოს და ახალქვასქს მოსვლას ეთქვას, და ჩვენს სძეს მთურავს დავითს შერიგებისა და ჩვენს ერთობას ელანარაკება. ტუელას ამბოს, თუ მართალი არის ფაშას დახარაკი, ვინ იტის, ასე გა დახარაკობს. სხვა ამბავი არა იყო რა, რომ მოგვწერა. აზრის და, ქვს უთვ. შენ სომ იტი. რომ ჩემი კვლის გამმართავი ეკ მადნება არას და ბერძნების სარჩოც ეკ არას და, დ'თის მადლს, ბევრათა თევაი მკ მადნების საქმეზე და ეკ კაცნი გავსახენე [მრეულე].

60. იულონ ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან მიწერილი, 20,5×14,5 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით ქალალახე დაწერილი, ნიშნები არა აქვს.

1788, მაისის 26. ქ. ბატონიშვილის ი უ დ ა ნ ა ს კეთილად სხსენებელით მიშკარბაში ა თ ს ე ბ შ მერმე შენა წაგნა მოგვივიდა; რაც მოგვწერა, ვსცანით; ათამ-აღა, ხალაღ-აღა და აბღუღას სელოთანი რომ გავგვიჩვენია მათს უმდღესობას, ბატონს მამას ჩვენს ქართო, მავთას ამბავს და ევემოურს ამბავს სე დაგვაკვლით. უახსენელით ამბავც წკრილად გვაცოდინე. აქურს ამბავს იკითხამ, დ'თის მოწყადებით, ეოველგან მშვიდობაა ვერ ხანად. უახსენი დავითხოვეთ, მოვლეს მანდ. ამხე თეად-ეური გეჭირთს. რასაც ამბავს გაიგობიბდე, გავცოდინებდე. მაისის 26, ქვს უთვ.

ქ. სტეფანე მღვდ(ლ)ას შუადს უთხარ: ერთი კარგი ქოფახის მადის ჩხსა შემიკრევის და სხქაროდ გამომავსავნოს. ბჰედს აწერია: „ტომ-სქესით არ ნაკლისაგან, იულონ ირაკლისაგან“.

აშიაზე აწერია:

ქ. შარზა მისეილა სიუვარულია მომიკითხე, მესმის, ეგ რაც ჩემზე ირჯება, ღთის მოწყალებით შეგ კარდვიხდი მაგერს. სხქაროდ წამოკადხენ ეასხსეჯხა და წავსა ველარ მავსქერე, ნე დაშემღერება.

61. წერილი ბატონიშვილის ვახტანგისა მიშკარბაშ იოსებთან, 20 X 24 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულით; ნიშნებად იშვიათათ იხმარება თითო წერტილი.

1788, ნოემბრის 17. ქ. ბატონისშვილის ვახტანგის ვაჟი უოველ ზეცო-სიკეთით სხსისოვრო მაშკარბაშო აო ს ე ბ! მრავალი მოკითხვა გეუწყოს. შერე ჩეხსი ამნავს ივანხამ, ღთის აქ ზავამ-ზედ მშვიდობით ვამყოფებთ და ამ თრ დღეზედ ღთის მაქორს ვაზრობთ მისეულას და იქ მოკედით ივანახისხის და მაქმად სხსისხის კაცსა და იმთის ჯარით გამოსეულას და შენ, რამელისეც საქმეხელა ხარ წასეული, მაგაზედ ბეჯითა უნდა იყო, რამ ეგ დროიან გარაკა და გამოავსავნა. შეღავრის მამასხლისა ალასი გამოვეგვზავნა და შენს ბეჯითობას რაკორც ეკადრებოდეს, ისე გაასრეკე უსერსათით არის ჯარი და თეული სერსათისეკენ უჭირამსო. რასეც გარჯება და დროიან გამოავსავნა, ის სჯობს. ამას გარდა ხომ იცა, რამ ჩეხსი მარხვა არის და ხანს გელაქსური გამოავსავნინე და, მაღმადისინ განჯურს დვინოს დავდეკედო, აგრევე დვინათაც რამ იქოს თეუქთანსა, კარგი იქნება. გიორგობის აზ, ქქსი უო ვ □.

ქ და თრათი სხშადხე კარგი ბრახვაც გარიკე და გამოავსავნინე, და ჯადათაშვილისათეის წიგხი მიგეაწერია, ერთ სიათ სოგობ რამ დავგვიბარებთ, ამავხელაც შენ უნდა მოასიღობა ჰქნა, თუ ჩეხსი სიუვარული გაქეს, და ისე გამოავსავნინა | სიუვარული.

62. წერილი იოანე მუხრან ბატონისა მიშკარბაშ იოსებისადმი.

41,5 X 11,6 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქლდზე ნუსხა მხედრულით; ნიშნები არა აქვს.

1788. ნოემბრის 19. ქ. მის ბრწყინვალეებს მასკარბაშს მუხრანის ბატონი აოანე მრავალს მოკითხვას მოვასხეებ. შერე რა აქედამ წასულხარ, თქვენი ამბავი ვეღარა შევიტყუეთ რა. აქურს ამბავს იკითხავთ, დ'თით მშვიდობის მეტი სხვა ამბავი არა არას რა და თქვენი განცხადების არიან, ვეუღლანი მშვიდობით ბძინდებიან. თქვენ რომ წახვედით, ამის მეორეს დღეს თქვენი ძმის წული დარჩია წავიდა და მთა მშვიდობით გადაიარა. ახალციხიდან მორჩა მისეილას, იოსებ და თავა მოვიდნენ, შერიგებისა დიად მტერიცე ზირობის ამბავი მოატანეს. ამისა ამბავი ბატონისგე გაბძინა და მასეილამგე მოგწერა. ხვეს წვრილათ ამიტომ აღარ მოგწერეთ. თქვენს წასვლას უკან ეახსხელთ კარგი მოვიდნენ, მარზაღლის მსახური კაა ემა რომ იყო. ამას წინათგე აქ იყო. ისა, ასლანისა და კადეგ ბაბა აღას კაცი ამხალღა, ესენი შეიღირვა კარნი იუენენ. ამათა მოსვლა უიფროსი ერთი მძეღებთან იყო. ასლანგე მომგვღარა თანა აღას ძმს და ამის გუღლისათვისაც იყო, რომ ამის სხელში ამბავა მოუტანეს. კადეგ ესეტა, რომ როგორც გავიგონია ამითგან აღანარავი: ჯარის მისვლა, აერა და ამათა წამოსვლა, ესენიგ აღანარავი, ასე რომ თუ აქედამ ჯარა მოვა, ესენიგ აიერებთან და წამოვღეხ, თუ არა და თავიანთ თავათა წამოსვლა. არ შეუძლიანთ. ამას გარდა, თუ ახლა ამბავი არა შეგეტყუოსო რა ბატონისაშვილისა, დღეს რომ ვეირა არის, ამ თვისათ. აქედამ წიგნები მოერთოვა ბატონის, გუშინ რომ შინათი იყო, თანუხადამ აერაღა ბატონისშვილი და ძგამშხედ ხანძანებულა. ბატონისა საქმეზედ ხომ ხვენი მოხსენებდა აღარ გინდა, ვანი, რომ ბეკითი თქნებით აივხხეგდა. მანღური ხანები, ვინგ გინდადესო, მოგვეკითხოთ. კახეთელსა და დეკანოზს ეკებრადებოდეს. თუ თქვენი მოსვლა მოგვიანებოდეს. თქვენი მშვიდობის ამბავს მოგვეწერეთ. აივხხეგის აქეთ წამოსვლა გავიგონეთ, წამოვა თუ არა, ესეც მოგვეწერეთ. გოტობასითვისათ. ქმს უოკ ხალთუცესი იოანე.

24X13,5 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულით ხელით, ნიშნებად ნახმარია წერტილი.

1788, ნოემბრის 24. ქ. ბატონისშეაღის აუღანის კეთილსახსნოვარო მისვარბაშო იოსეს! ჩვენგან მრავალი მოკითხვა გეუწეოს, ახლა ამდენი ხანაა წასულხარ და შენი წიგნი არ მოგვსულია. ეს რისგან არის? ხანამ მხდ იყო, წიგნს მოგვწერდე ხალაქ და შენს ანბანს შეგვტყობინებდე. ბატონის აქმა მოგვიფა შენი არჩის წასუხი და როგორც ეწერას, ბეჭითა იყავ, მასის ბრძანების აღსრულებას ეცადე. აქაც რომ გათხარათ, წაჭაიაშეაღის აღაღუას ბარათი აქვს ათხის ქებისა და ამ ათხს ქებაში არა მახნათის ქება უნდა ასე აღვიგონ და თრი იმზე მომცრო. ამ ქებას საქმეზე ბეჭითა იყავ, თუ ჩვენი სიუყვარული გაქვს. სხვას მასდაურს შენს ანბანს ხე დაგვაკლებ. ეს ერმანაფლის მხ ეცადე, რომ მადე გამაისტუმრო და ხანსაც გეკუა ახექებინო რამე ამისთვის. ნოემბრის კდ. ქვს უოკ □. ბეჭელს აწერია: „ტომ-სქესით არ ნაკლისაგან, იულონ ირალისაგან“.

64. წერილი საზღოთხუცის თეიმურაზისა(?) მიშკარბაშ იოსებისადმი, 21,8X13,5 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულით; ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1788, ნოემბრის 25. იოსებ!

ქ. მშაო ბატონო მიშკარბაშო! მრავალი ხაზის ხატრა მაძახსენებთა.

ქ. აქვენი წიგნი მამაუიდა. ბატონსაც შენი არჩა მაერთოვა, რაც წასუხი იყო, მოგწერა. ეცადე, რომ, როგორც ებრძანებინოს, ასე გარიცო. ბროწეულისა მადლი გიბძახს.

ქ. აქაურს აშაპს მოახსენებ: წარა შამქორზედ ღვას. რაც მოხვდება, ასეც მოგხსენებთ. კახეთადამ დიდი წარი მოკიდა. დ'თითა იქაურა საქმე გარჯად მოხვდება.

ქ. შენმა სიშაპრმა მალაჩვარბაშის მოკითხვის მადლი და თუთათხარ მოკითხვა მოგახსენათ.

ქ. დარსია, შენ რომ წახვედ, შესამეს დღეს წავიდა. დ'თით მთავრად მშვიდობით გარდავადა, მოხდოგიდამ წასული იქნება.

ქ. ამას წინათ დავაითის კელათ წიგნი მოგწერე, როგორც მო-
მეწეროს, თუ ისე არა ჭქენი, არ იქნება. ეცადე, რომ შენსავ მანდ
კოფაში გაარბებინა და დავითის მიაბარო, რომ ეანისთვის არის
კადადეუელი. ოსიქვასაც ოცი თუმანი უნდა მიაცემინა; ჰვალათ რომ
ეს ხვენი საქმე გაურბებელ არ დავრჩეს. რომ საქმე წავგვიდეს.
ეცადე, რომ შენი საქმიეები მადეუ გაარიგო და არ დაგვანო. შენს
სიკეთის ამავსა სუ დავგავლებ. გიორგობის გი, ქვს უოე □.

65. მეტეხში მსახლობელთ არზა მეფე ერეკლე მეორესთან და მე-
ფის განაჩენი, 22×16 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით
მოლურჯო ქალაღზე დაწერილი, ნიშნები არა აქვს.

1789, აპრილის 26. ქ. დ'თნ ვოვლად მოწყალის კელმწი-
ვის ჭირი მოსტეს მათ მოწათ ერთობრივ ქურვიათ და ოხერთ მე-
ტეხში მსახლობელთ. მერეთ ამას მოვასხიქებთ ხვენი კელმწივეს:
მოგესხიქებთ ჩქნნი ცხორება, რომ თუ არ დიდა დაჭირება, თო-
რემ აქ მართებული კაცი ვინ დავგება და ან ვინა დგას, თათთა სხ-
ქათმებსა გავს ქობებში ვერვივართ, დღიურათ ვრჩებით, მწარეთ უო-
ლაჯონი და გლახები. ახლათ ოქმი გაბძინებთ, რომ მეტეხის ტანის
კარს ზეთი კელელათ გადაქტეული, მეტეხელეებთ უნდა ატონო. ხემა
კელმწივე, ამას ორმოც-სამოცი თუმანი ვურ ავებს და ჩქნნი სულ დავაიად-
ნეთ, ორმოც თუმანს არავინ მოგუტემს, წვალში თუ ჩავუეთუთათ(სი),
თარემ ამასი შეიღება ვინა გუაქეს. დ'თი გაგამარჯუებს და გაცოც-
ხლებს, ამის(სი) უსამარილდს სუ გუაზამთ, ჩქნნი ცხორება მთავ-
რენე და ისე გუიბძინე, დ'თი შეიღების გიცოცხლებისთ. აპრილის გვ,
ქვს უოე.

ზემოდან სხვა ხელით აწერია:

ქ. შელაქო ავეტიქ! შენ უნდა ჯახვიდე მეტეხში, კალატოზებინ
უნდა გაასხა, იმ დაქტეულს ბურჯს რაც ხარჯი მოუხდება, სწორე
უნდა შეატეო და მოგვასხინო. მათისთა, ქვს უოე. შენ არა ცე-

ლიან, მიშკარბაში იოსებ წავიდექს, კალატოხები წასსხას, სწორე შე-
იტეოს და მოგვასხენოს აღბათ ერეკლე.

66. წერილი ბატონიშვილის დავითისა მიშკარბაშ იოსებ-
თან, 31×10,8 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრუ-
ლის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1789, მაისის 25. მის ბრწეინვალებას ბატონს შეღო-
ქიშკიღს მიშკარბაშს იოსებს, ჩემს სარწმუნოს შეკობარს.
თქვენი წიგნი მომივიღა, გმადლობ ჩემის დაუგდებლობისათვის. და-
რეას მოტანას გმადლობ, მკრამ მანდა მხნათი აეოს. შენის შეკობი-
რობისაგან ამას მოველა, რომ ქუღა არა მქქეს, ერთა კადმუხის
ბოხობა მიბოსე. ჩემს ამავს მოასსენებ, მშვიდობით გახლაკარ. მუ-
ღამ ჯარს მოველი და ჩვენ თადარიგი დაახ ავა გუქქეს, როგორც
ქართველული იცა. გუშან სურამიღამ კაცი მოვიღა, ამას თქვა ტეკის
ბარბაშედ ღეკის ბეღადება ყოფიღაყუნენ. იმთ უთქვაძსო: ფაშას
ვითემ უაფიხღარქეს ზირით აჭარიღამ და ღაეახიღამ ჯარა დაეობეი-
ნოს და ღეკის ჯარსაც დაღს თურმე აელეს(სიცი). ეს ხაღდემლო აეოს.
ვექობ ამარხხსაო, ასე თქვეს ამ კაცთ. ვითხოვ არ დაძაყეყა. მა-
ისის კე, ქვს უოხ, დაკოთ (ხართულად).

67. წერილი იოანე მუზრანბატონისა მიშკარბაშ იოსებთან,
22,5×12,2 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის
ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1789, თიბათუის 28. იოსებს
ქ. მას ბრწეინვალებას ბატონს მიშკარბაშს, მუხრანის
ბატონი სელთხუცესი იოანე მრავალს მოეითხვას მოგახსენებ.
რა აქნებოღა აქამღინ ერთი თქვენი მშვიდობის ამავა გეძ-
ძანს. ამახე შემღურა, კვიცი გავიციო, ფეოხანისა შემოგვი-
ცავ, რომ არ გამეცეს. მარზა აფრასიობინ ამავი თე შეტე-
ეოს რამე და კადმეღეებსა, გვიბძახე. აბელ ჩამოსულა, ან ჯარა ჩა-
მოჭევა რამე, ან ერთი თადარაკი არას რამე, მომქერე. ბანა-აღას

წამოსვლა უნდა, ეგვიპტის ან წამსვლელი მოხდეს, ან ბატონმა მო-
მიკაბახოსა, ამისიღ მომწერე რაშე. ბატონის ზეით წამაძინებს ჩანს
თუ არა? შედიქ მიჯნეუქს ხომ არა ემიზეზება რა? ჩემ მაგიერ მო-
კითხვა მოახსენე. ჩემო ბატონო, რა არის ქალაქს ვეღარ იტანს
თქვენი საქმე და სოფლებში სუამთ. შიბათვის(sic) კნ, ქქს უ ო ზ.

ქ. ამის ზსიუქს თუ მომწერდე, გლახა ამიდახუარი გამომიგ-
ხაზნის, ხვალ ამითი შეკოგვა წამომსვლელი □.

68. მეფის ერეკლე II-ის წიგნი იულონ ბატონიშვილთან მიწე-
რილი, 29×12,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრუ-
ლის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1789, მკათათვის ნ. ქ. ჩვენო ღ'ის წყალობაჲ, შვილო
ბატონო ი უ ლ ო ნ! შერე შენ ლილოზედ უნდა ახვიდე და იქ დას-
დგე, რომელიც ჩვენ აქ კაცი გვინდა, იმას აქ ჩვენ დაგუტერს და
ეაშხსაც მკაცრემთ და სხვანი სულ შენ უნდა გახლენს უკლებლად,
რომელიც დაგაკლდებოთ, ვისაც ჩვენი ეაშხი არ ექნება, ხვალ კი არა,
ზეგ კაცნი უნდა გამოუსითთ და როგორც ან თქვენი ტინდაღეს და
ან მანდ შეიღეს ჯარის კაცთა, იმ დაკლებულს კაცს ისე გარდახდე-
ვინეთ. აიკელით, შიანგრეთ და შიანგრეთ, და ისე უკვლახა უკლებ-
ლად უნდა გამოვიდნენ. კათათვის კ, ქქს უ ო ზ. ვინც დაგაკლდეთ.
თავდაღმეილს ორი თუმანი უნდა წართათ, ახსურძვიდეს თხუთმეტი
შილანთუნი და კვებს კაცს ერთი თუმანი. ასე უნდა გარდახდეკა-
ნთო; რომელიც რომ ჯარში ჩამოსულნი არიან, თუ ჩვენ არ დაგუ-
ტართ ჩვენთვის და ქვეყნის სხსმართ, იმისათან კაცნი რათ უნდა
დადგენს აქ და მანდ თქვენიან არ თევენს. ჩვენი ეაშხი რომელიც
არა ქონდეს, დარბიეთ ერეკლე.

69. წიგნი იულონ ბატონიშვილისა მიშკარბაშ იოსებთან,
33,5×15 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის
ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1789, სეპტემბრის 29. ქ. ბატონისშვილის ი უ ლ ო ნ ი ს

სიკეთის სხსისკარო მისკარბაშო იო ს ე ბ! შერე მენი წიგნი მოგვი-
ვიდა და რაც მოგეწერა, ეგველა შეკატევიო. ახლა, რაც შენ წასულ-
ხარ მანდაური ამბავი არ შეკვიტევი რა. ახლა მანდაური ამბავი
წვრილათ შეკვიტეობინე. გახჯის, ერეკისა, ყარაბაღისა და სხვა
რავი ვათავა (sic). მანდაურის ამბავს შეტეობინე მოგეწერე. მანდაურის
ყარაბაღის ამბავიცა, და თუ ჩვენს ამბავს ვათავა, დროის მოწყალე-
ბით მშვიდობითა ვართ. ბატონიც სურამის ბძინდებს. ამ თარღში ამ
საბრადო ედაჩეღა სომხების წახდენის ხომ შენც ვათავებდა და შე
რავა უნდა მომეწერა. ექვთ სხვა მაგისთანა ამბავი არა იყო რა, რა
მომეწერა. როგორც შენ მოგეწერა, ამისთანა თქმა მომიწერია მანდა
ურისათვის ყარაბაღისა და შენ უჩვენე. შენის მშვიდობის ამბავს სუ
დავაკლებ, მომეწერდე ხოლმე. სეკადემბრის ვო, ქვს უოზ □.
ბეჭედს აწერი; ტომ-სქესით არ ნაკლისაგან, იულონ ირაკლისაგან“.

70. იოანე მუხრან ბატონის წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან მიწე-
რილი, 32,3X15 სანტ., დაწერილია ქალღღებ ნუსხა მხედ-
რულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1789, ნოემბრის 4. იოსებს!

ქ. მისს ბრწყინვალეობას მისკარბაშს მათის სიკეთით ბძინების
წადიერა მესრანატონი იო ა ხ ე სიყვარულით აღსუსეს მოვათხვას
და კარგად ყოველს წადილს მოვახსენებო. შერე თქვენა წაგნი მომი-
ვიდა. რაც მოგეწერა, ვიუწეო. რომელიც მოსახსენებელი იყო,
თითოეულად ამისს სიმადლეს მოვახსენე ის სიტყვები, რომელიც
შენ მოგეწერა. ქაღანთარსაც ვქონდა დაბარებელი, ბატონის მოასსენა
და ამისა მასუხები ბატონმა ხსნს მოწერა. თქვამდ შეიტეობთ და
შეგონა თქვენც თქმა გიბოძოსთ ბატონმა. აქურის ამბავს იკითხე,
აქავ, ამისს ჭლადში ვდგევართ და დავით სამეფარს*) მოველით, და
დროით ერთს კვირარეუ ხვესც დავბრუნდებით. მანდაურსა და თქვენს
ამბავს სუ დავაკლებ. ნოემბერს დ. ქვს უოზ □.

*) დავით ნამეფარი—იმერეთის მეფე, სოლომონისაგან გადაყენე-
ბული.

71. წიგნი ბატონიშვილის იულონისა მიშკარბაშ იოსებთან, 43×16,8 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად იხმარება თითო წერტილი.

1789, დვინობისთუის 10. ქ. ბატონისძვიდის იულონის ქამ უოუელ ზატვი სიკუით სხსოფრო მიშკარბაშ იოსებ, ზეენ შიერ შრავადი შოკოთხვა გუეწეს. შერე შენი არი-საში რივი წიგნები შოკოთხვიდა, რაც შოგუეწერა, ვსცნით და ერთის წიგნის ზასუხი კიდევ შოგუეწერეთ. აქამდაის კიდევ შოგოთხვიდოდა და ახლად რამ სულაჭლოუდისა გამოიქნეს, მანდ განჯაში აღიჯაღ შალაჯაიგაჭ ზეენს ძმას ჯავათხანს შვიდი კარი იოღხისათუის წაურთიშევა და შვიდი კარიც ისშიღასათუის წაურთიშევა და ამას გარდა კიდევ რამდენიმე კარი ეახხელთავან გამოტანებული ჭეღლიათ. რომ ის ეახხელნიც აქ მასსავლეღისი არან, რამელთაც ის კარები გამოტანებიან. ის კარებიც სულ შიღად წაურთიშევა. ამ საქმეზედ ჯავათხანსათუის ზეენც წიგნი შოგუეწერია და შენის ერდგულაბისჯანაც ამას შოგუღით, რომ ზეენ შავიერად ხანს მახსენებ და დიდად ბეჯითად ვაისარჯო და, რაც მანდ ამითუის ან ამითი საკუთარი კარები წაურთიშოს და ან იქიღამ გამოტანებულა კარები წაურთიშოს, თუ ზეენი ხითრი აქვს უგლებრად უბოძოს და გამოისტუმროს. აღბით ამზედ დადად გულს-მოდგინებით ვაისარჯე და ერადე, რომ ეკ საქონელი ამით უბოძოს, და სსუას მანდაურსა და შენას ამიავს სუ დაგვავლემ. მარამ თუ ერთი კარგი-სამღვრე და ერთი კარგი საუონდახე არ გვიმოხენე, არან გზით არ იქნება. ასე ვგონებთ, ჯავათხანს არც კი იცოდაეს ამითის საქონღის წაურთიშევა. კარის კარებთან საქმე იყოს ვისიში, თორემ ხანა რათ იხეებოდა ზეენის უმას საქონღას წაურთიშევას. დვინობისთუის ი, ქვს უოზ □. ბეკედს აწერია: „ტომ-სტესით არ ნაკლისავან, იულონ ირაკლისავან“.

აშიაზე აწერია:

ქ. ბრწეანკადეს თავადს სარდღის ძეს ნაკოღას ზეენ შავიერ შოკოთხვა მახსენე.

72. მეფე ერეკლე II-ის წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან მიწერილი,

33×13,5 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით მოღურჯო ქალაღზე დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1789, გიორგობისოვის 1. ქ. ჩუენ მკაგურად ჩუენგან დაუეწეულად სახსოვარს მიშკარბაშს იოსებს ასე უამბოთ. შერე შენ გაგისტუმრეთ გაღმა მკჳმად ასენ ხანთანა და იუთაღიხანის შვიღს ჯგჳდ-ხანთან. წიგნებიც მოგიუა, უნდა მოხვიდე და როგორც რომ მამაშვიღობისა და ჩუენი ერთობის რიგი არის, ისე უნდა მოკათხო და ჩუენი ერთობა და მამაშვიღობა გამოუცხადო. და მკათი ჩუენთვის მოეწერათ, რომ ჩუენ ჳარი გამოგვეგზავნო განჯაში დასადგომათა. თქვენ სამ საქარდები ხართ და ჳარიცა გუესო და მკათი გარდა, როდესაც სიხოვო, უსახიღამც მოღის და ჩუენი შვიღიც გამოგვიგზავნათ იუღონ უსახში, რომ ისიც იაკისის ჳარით თქვენა ჳურგი და იმეღი იუოს. მკ ხანებს შენ უნდა მოახსენო ასე რიგათ, რომ ხთარჯამი გახადო ჩუენი ერთობისა, რომ ჩუენ მადამღის ივიცა გვაქვს, მტკიცეთ ვართ მამაშვიღობაზედა და ერთობაზედა და არც უჳარათა ვართ განჯაში და არც ჩუენი ერთობა და მამაშვიღობა მოიშლება. ამასეღ ხთარჯამი იუენენ და სხვა რაც ეღჩების რიგი არის, ისე მოთქვენ და შენც მადე გამობრუნდი და მანდური ამბუა ეკელა ტარჩეუათ მოგვეწერე. გიორგობისი ა, ქვს უოს უეღლე.

73. წერილი ბატონიშვიღის დავითისა მიშკარბაშ იოსებთან, 27×12 სანტ., დაწერიღია ქალაღზე ნუსხა მხედრუღის ხელით. ნიშნებად იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი. წინა პირზე უწერია: მის ბრწეინეღლებას მელიქიშვიღს მისკარბაშ იოსებს მიუვიღეს.

1789, დეკემბრის 14. თოსებს.

ქ. მათს ბრწეინეღლებას მადღნს მასკარბაშს მადღანია-შვიღი დავით მრავღს მათს შესიუერს მოკათხვას მოგახსენებ. შერე შენგან ეკ იმეღი როღის მქანდა, რომ აგრე დამოვიწეებდი და ერთხელ შენა ამბუა არა მომწერე რა. დარჩასი მშეღობათ მოსეღა მომღღაცეს, რომ მშეღობათ მოკიდა. ასე

რომ დაძუიწევი, ამის ჯარობად ერთი კარგი ქობახის შალა უნდა გამოგზავნა. სხვებრ ვითხაკ, რომ დაუვიწეებელი ვიეთი და მან-დაურს ამბავს გვაცადიებდე ხოლმე. დეკემბრის იდ, ქქს უ ო ზ □.

- 74.** წერილი ბატონიშვილის იულონისა მიშკარბაშ იოსებთან, 21,5×10,2 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1790, აგვისტოს 7. ქ. ბატონისშვილის იულონის საკეთათ სახსოვარო მისკარბაშო იოსებს მერმე შენ რომ წავხი მოგეწერა, მოგვავიდა და რაც მოგეწერა, ეკელა ვსტანით, და შენ რომ თუკხი გამოგეგზავნა, კარგს დროს მოგვავიდა და დავიმადდე, დმერთმა ჩვენც საკეთაღოთ გარდაგვანდეგინას. ამას ტარდა, კადეკა შენს მშვიდობისა ანბავს და მანდაურს ანბავს სუ დაგეკვლებ, ზემოურსა და ქვემოურს ანბავს ეკელას წვლილად გვაცადიებდე ხოლმე. ჩვენ გვიაშება და შენ არა დაგაკვლებ რა. აგვისტოს 8, ქქს უ ო ზ □. ბექედს აწერია: „ტომ-სქესით არ ნაკლისავან, იულონ ირაკლისავან“.

- 75.** წერილი მეფის ირაკლი II-ისა მიშკარბაშ იოსებთან, 29,5×11,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი.

1790, ენკენისთვის 3. ქ. მიშკარბაშო იოსებს! შენ ხამ იცა, ერკვანა რა არის ჩვენის ქვეუნისათვის. აქიღამ სარგებელი შენცა გაქვს და სხვასაც და ჩვენის მოქალაქებისათვის ხო როგორი სარგებელი არის ის ქვეუნა, ესეც კარგად იცი. ამას სურც ათავალე და სურც დაიზარე, გაისარდე და ებ ჯარა ეკელა შეგუღასე და ურჩიე, რომ წავიდნენ. მუხრანის ბატონი რომ წინა წინ არის წასსვლელი, იმას უნდა გავკვირენ. მაგათი აქ წასვლა უსარგებლო არ აქნება. შეღაქს რომ მუშა გამოგზავნა, მოვიდნენ აქ, შეადგემდის ჩიქნენს, მაგრამ შუა მსურის მადეებს მე არ შეემქდო, დავითხოვე და წამოვიდნენ. არც ახსავებისათვის მიითხოვნა მუშა, ჩემის სარქნადამ

უნდა მასცემოდა საშუალო, მაგრამ ძველი იყო და ასევე დავითისა. ენებისათვის 6, ქს უო ს.

ქ. წინ წამსვლელის კაცისათვის თათრებში სურსათი მათხონათ, რომ სუთი-ქექსა დღის ზურს მასცემენ, ვინც ქალაქადამ კაცა წავა. სახსნიდლოსაც მასცემენ. მაშაწერია, რომ უნდა მასცენ მრავალი.

76. იოანე მუხრანის ბატონის წიგნი იოსებ მიშკარაბაშთან მიწერილი, 23,5 X 11 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1790, ნოემბრის 8. იოსებს.

ქ. მისს ბრწყინვალეებს ბატონს მიშკარაბაშს მუხრანის ბატონი ათასე მრავალს მოკითხვას მოგახსენებ. შერე დიად მიკვირს შენის ამბობისაგან, რა იყვას მოგაშორებ ხოლმე, ასე დამთავრებ. ერთხელ შენი ამბავი და მანდაური არა მომწერე რა. ასე გავიჯობე: ავანე სარდლიშვიდს ატახენა მაგ ქაღს. მაგათი ამბავი და თქვენი მშვიდობისა მომწერეთ. მირზა აფრასიომ ამბავითხე. ერკვანადან რაფრათ მოვიდა, არ ვიცა. მე ასე გამბეს აქ, არ ვიცა რა ვქნა. ორ-სამ დღეში ერთი თქმი მომივა, მანდ აეა, არ ვიცა რა არას. ნოემბერს 8, ქს უო ს. მეორე გვერდზე ბეჭედს აწერია: „სალთ-ხუცესი იოანე“. შემდეგ იმავე ხელით:

ქ. შტონია, აფრასიომ ძალიან მიწერებ აქ ყათვასათვის. მე კი არა შეიათხავს.

აზიაზე აწერია:

ქ. ბატონს სოლამან მსაჯულს მოკითხვას მოგახსენებ. შენ არა შეკანდე, ამისათხა კას სამსხურს არ გამოძარქვენიქო.

77. იულონ ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მიშკარაბაშთან მიწერილი, 43,5 X 12,5 სანტ., დაწერილია მოლურჯო ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1791, იანვრის 4. ქ. ბატონისშვილის იულონის კე-

თად-სახსრავარო მისკარბაშა ი ო ს ე ბ! მერე მრავა(დი) შოკითხვა გეპწეს. შენი წიგნი მომივიდა და რაც მოგეწერა, ეკვლა შევით-ეკვით; მარქეივა რომ იდგა შენს წიგნში, ისიც წავიკითხე. ზავამს იქით აღარა ვიცით რა შენი ამბავი. როგორ მოხდა შენი საქმე და როგორ არა? ესეც კარგათ მომხდარა, რომ სულთნის მხეველიც მხნდეთ წავიუყანათ, აღბათ როგორც სჯობდა, ისე მომხდარა საქმე. ჩემთვის რადგები მოგეწერა ზოგიერთი, მაგრამ შენის ზირ-მაიუ-რადლობისა კი არა ვატი რა. სულ ტყუილია შენი ლაზარკი. აქა-ურს ამბავს, აღბათ აუ არის რამე, შედიქა მოგწერს წიგნსა და იქი-დამ შეიტეობ ეკვლას. რაც მარქეივაში მოგეწერა, შენც ხათრავამი აუგ ღათის მოწეალებით და სხვადა იმხედა. მერე ამ ცხენის მო-ზარკის ამბავი შეტად შექჩარება, რომ შევითეო, როგორ ეოფიდა და როგორ არა. აქნება შენი აზრი და ჩემი დაემოწმოს ერთმანერთის, ან მე როგორც ვიქარობ. შენ იცა, როგორც ბეჭითი იქნები ეო-ეკვლას ჩემ სამჯობინანსს საქმეზედ. ჩემგან მოწერა არც კი გეპწირება. ამხედა ხათრავამი ვარ. მანდაურს ამბავს და შენს მშვიდობისს ნუ დაგეკვლებ, მოგეწერდე ხადმე. შენ იცი, როგორც ეოკვლას საქმეზე რიჯანათა და მართიუღათ მოაქცევი. აღიწერა ახნურის დ, ქის უათ. ბეჭელს აწერია: „ტომ-სქესით არ ნაკლისაგან, იულონ ირაკლი-საგან“.

78. წერილი მეფის ირაკლი II-ისა ხერთვისის ალა იბრეიმ-ბეგთან და მიშკარბაშ იოსებთან, 40,5 X 16,6 სანტ., დაწერილია ქა-ლალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად იშვიათად წერ-ტილ-მძიმეა ნახმარი.

1792. მარტის 2. ქ. შათს ზატოასნიებას ბატანს ხერთ-ვისის აღას ი ბ რ ე ი მ-ბ ე კ ს და ჩვენგან ნიადავ ზატოით სხსსავარს მისკარბაშს ი ო ს ე ბ ს მრავალი მოკითხვა და კარვად ეოფნის წადი-ლი უამბეით. მერე თქვენი წიგნი მოგვივიდა. რაც მოგეწერათ, ვიეწ-ეკო. მისკარბაშო ი ო ს ე ბ! შენ ხომ კარვად იცი, რომ რაც ლევი აქ იეო და გამოკისტუმრეთ, იმის შეტი ლევი ჩვენს ქვეყანაში არ იეო, რომ მოგვემეტებინა, და თათრის ჯარი ათას ხუთასმდის იძხება მო-

ვეციო, რომ ახლავ ზეგნის მიმბაშის ავთანდილისა და ანდუღა სულო-
ნის სარქარდობით ახლებიან. ზეგნს ძმას, ბუღნიერს ვეზარს და ზეგნს
საძეს დავით სარდალ-ქალაქის მოურავს დღეს-ბეჭდ ვისტუმრებთ,
რომ ქართველის წარით სურამსა და ამ ახლო ადგილებში დადგეს,
რომ თუ დასწირდეს ზეგნს ძმას, როგორც იმისი ხეა აყას. ისე
ახლებიან. ეგებთი თქვენ როგორც სინჯუკდეთ, მაგრა სარწმუნო
ბისნდებოდეთ, როგორც თავისი ერთგულნი ემანა, ისე ერთგულად
მსახურებენ ზეგნის ქვეყნის კაცნი ზეგნს ძმას. ამაზე სარწმუნო უნდა
ბისნდებოდეს. ეს, რომელიც უნდა წარა გამავისტუმრეთ, როგორც
მაგათი ნება არის, ბატონს ზეგნს ძმას ისე ერთგულად მსახურებენ.
და თუ ქართლას და ან იმერეთის წარს ითხოვს და ანიუბის, რო-
გორც მაგათი ნება იქნება, ისე ახლებიან და, როგორც ერთგულნი
ემანა, ისე მსახურებენ. ამაზე დადად სარწმუნო ბისნდებოდეს. მარ-
ტის ბ, ქვის უ 2.

ქ. ზეგნის შვილის მეფის სოლომონისგანაც ასე ვკვლიან,
რომ ზეგნის ძმის ბუღნიერის ვეზარსათვის თავისა თავიც არ
დაზოგოს, თორემ არამც თუ თავისი წარი. აგრეთვე ზეგნს ვეზულ-
ბადეთ ზეგნის თავით, ზეგნის შვილებით და ზეგნის დარბაისლებით
და ყოვლის ზეგნის კაცთა. მარტის გ, ქვის უ 3 | ურეკლე |.

79. ქაიხოსრო აბაშიძის წიგნი ირებ მიშკარბაშთან მიწერილი,
მმ X 13,5 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით ქალალბზე დაწე-
რილი. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი თითო სიტყვის
შემდეგ, წიგნი დასველებულია და ძნელი საკითხავია

1792, მარტის 14. ქ. მის ბრწყინვალეებს. ზეგნს საგუ-
თარს ძმას ბატონს ბეჭეუთოვს მიშკარბაშს მათი სისახურის ცრივად-
ლი აბაშიძე ქაიხოსროვ მრავალს მოკათხვას მოკახსენებთ. მერმე
თქვენნი წიგნი შებამს. შენმა უჩემ, თქვენნი წიგნი ზემდამო თქვენს
ნახვის მგზავსა იყო. რასაკვარველია, ჯერ თქვენის მშვიდობის ამბვი-
სათვის და მასუგან ჭირი რომ აღარ ყოფილა იმისათვის, თქვენნი
კეთილი მოთხი გაკვირებდა. სხვა, რაც ვეძიებსა წერილით, თუ
თქვენის კაცს ზირით, ყოველივე შებამსა. თქვენნი მოწერილია წიგ-

ნი საიდუმლოთი ჩემს კელმწიფეს დედოფალს მივართვი. დიდათ მდ-
 ლობელი შეიქნა შენი, და თქმაც გიბოძა. მაგრამ შე კიდევ ამას
 მოგახსენებ, რომ როგორც შენი ხელმწიფე დედოფალი გიუკარდა
 და ან ბატონიშვილი იუღოან, და ამით გარდა შენი თავი, ისე უნდა
 ერთგულად ეცადო და გაისარჯო შენებურათ. ერთი იმისათვის რომ,
 რომელიც საუკუნო მამის სისამართო არის, იმის გულისათვის, შეი-
 რე შენის მამისა და შენის ძმების ერთგულობა ჩემს ხელმწიფეობა-
 ნაცა და ქვეყნაშიაც გამოცხადებული არის, ახლა უფრო სრულდებით
 დამტკიცდა და დამტკიცდება. ჩემგან მოხსენებთ არ გინდა, რასაც
 ვაფს დახდებ შენს კელმწიფეს და ბატონიშვილს იუღოანს, ის შე-
 ნის ოჯახისათვის საუკუნო განიძა, ვისთვისაც თანდობსა სწევ, არც
 ას დარჩება შენი უმისხერო. ჩემთვის ხეშრობა გემძახებინა და აბ-
 შიძობა გეკვედრებინათ. შენის კელმწიფის შტუმ, დიდა დიდათაც
 მცხეკნია და კიდევ მოგერიდება, მაგრამ, რა ვქნა, არ გამამაძკა
 ბატონისა. ამის გულისათვის ჩემი ცოდვა შეკითხა და . . . .
 ზირმაგი შევიქნე, თორემ ერეკისეულ დიდათ მონღოლებული
 ვიეაუ წამოხვალისათვის და თუ მოვსულეოვავ, შენ კეცდებოდი,
 რომ გამსხურებოდი და ვისთვისაც ვაფსა ზღებ, ისიც შემ-
 სხურებინა. მანც სანამდის ცოცხალი არის, როგორც იუღოან
 არის შენი, ისე ისა, შე კიდევ ამას თავს განწყენ(სი) და მოგახსენ-
 ებ, როგორც შენის კელმწიფე დედოფლისათვის გარჯები და იმის
 ხაშობის შეიღებისათვის, იმ გვრათ ცდას და გარჯას სუ დააკლებ
 და თუ ან ერთს (მ)ხარეს დაგაკლდეს, ის შე გადაშახდებინე, მოგა-
 ლე ვიეა შენი. სხვა, ეს გემძახათ ჩემთვის, რომ თუ შენგან სიუ-
 ვარულს ვინახვ, შენ გადახდას კეცდებოდი. შე სულელო, რათ ვერ
 იტან ჩემი გული? ვინც დარეჯან დედოფლის ერთგული იქნება და
 იმის ხაშობას შეიღებინა, ეს ხომ იცა, დიდათს ერწმუნე, ჩემი სი-
 ცოცხლე ის იქნება. და შენ ხომ თავდადებული ხარ და მათის გუ-
 ლისთვის სისხლს ანახევ. და შე ემძაკი არ ვაქნები, რომ შენი
 ერთგული არ ვიყო და კაცობაში ქედმოხდილი. შე ამას გეკვედრე-
 ბი, რომ შენ, როგორც შენის კელმწიფის დედოფლისაგან იმისთვის
 და დაბარებულება გაქნა, იმას ეცადე, და ამისთან ჩვენ ორნივე არ
 შევრცხვეთ, და საკვდილამდის შე შენი მონა ვარ. ამისგან საქმეში

ჩავარსნს(sic) დიდი გაფთხილება მართებს. და შენც ხომ გარგათ იცა ამის გუგნების ამბავი. ამასთან ერთოკულოას სოუგუნოთ დაუკარ-კავია. ჩემა მოხსენება ეს არის. ფაშის ძმა ქიაარამ მობძსენებულა. იმასთან და აიანებთან *) საქმის სიმკვიდრეს ევადო, რომ სამი-ბეკელი აღარ შეირეკს. ამასაც [მოკ]ახსენებ, თუ ქვეყანა უნდა ან გე-ზირსა და ან [იმის?] ძმის ქიას და ან ჩემა კელმწივე სევე უნდა სამტკიცით, დედ[ათულის] დარეჯანის სიეკარულით და იმისის სიტ-უვის დაწერებით იქნება. რადგან იმთაც(?) ვაფსა ზადებ, ესენა მა-გათაც გამოუცხადე, თორემ] ხომ შენც მოკეხსენება, უამისოთ ეველა (ე)ეილია. მარტის ი დ. ქქს უ ზ.

ქ. ეს წიგნი რომ წააკითხო, მძინეუ დახე.

ქ. სულელდა ადაღუა ეორღანაშვილმა პრაგადი სიეკარულით სამსხური და თავის სსსამოგნის ხელს გოცნა მოკახსენა.

ქ. სეიერაჯმა ქაიხარომ მდაბლის სიეკარულით მოკითხვა მოკახსენათ. იასებ, ხანიოქრის ეღა თუ მოსულეთეს მსდ, მსინც სამსხურის წადილით მოსულეს სიხარულის(sic) მოულოცა.

80. წერილი მეფის ერეკლე II-ისა მიშკარბაშთან, 30,5 X 12,2 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშ-ნებად ნახმარია თითო წერტილი.

1792, მარტის 14. ქ. ჩვენ მოგიურად ჩვენგან ზეტოცემით სხსოვარს მისკარბაშს ი ა ს ე ბ ს მოკითხვა ეუწეთ. შერე შენი წიგნი მოკვივიდა და რაც მოკეწერთ, ეველა შეუტეკეთ. აჭარის ამბავიც შეუ-ტეკეთ. სულეისს ფაშაშვილს კაცი რომ გამოუგზავნათ და გარიგება მოუნდოქობა, ისიც შეუტეკეთ. აზრეთს ფაშის გამოცევაგა ვცნათ და მდაგან ავგნდის რომ ვარაზელი (ე)ეე ჭეკუს, იმის ბარობაზე რაც ღაზარავი და დავა გარდაგნდომდა, ესეები ეველა წერილად გი-უწეეთ. ძალით ხომ არ იქნება და თუ დაგვასსენებებ, ჩვენ ღდი-და დაუიმადლებით. ჩვენს მძს-ისე ფაშასაც მიახსენე ჩვენ ზეტე-

*) ა ი ი ა ნ ი დ ო ვ ლ ა თ — თვალნი სახელმწიფოსანი, დიდებულნი, გეზირნი, დინნი გეამნი.

რად, რომ თუ მკ ტყვეს ეძებდა რამე, მკცისი სსდდგვრძელო აქნება. ლეკებიც რომ მოგეწერა, თორმეტი ლეკი არაიო, როცა წამოვალ, თან წამოვიყვანო. დაად კარგი აქნება, ხათრაჯამი კახაჯე და წამოაუყვანე. აჭაურის ჯარის ამბავს ივითხვე, თათარი და ლეკი ათასმადის კაცი წამოვიდა მორაგდის და ფაშბავს კარდა და ისინიც წამოვლენ. თქვენა და მხინდაურა ამბავი სსქტროდ გეცოდინე. მარტის იდ, ქვის ე მ.

ქ. ღთის მოწყვადებით, ჩვენ ასე გვგონია, რომ კნლა ჩვენს ძმას ბედნიერს ვეზირს ასე-ფაშას ჯარი აღარ დასჭირდეს. ასეთი ხამსება და ასეთი ამბება მოსვლიათ. ღთის წყალობას არა ვღიარებთ, რომ ჩვენა ძმ საბუთ-ბეკ ამისთახს წყალობით გაუსტუმრებია ბედნიერს ცათა სწორს გეშვიებს და ჩვენას ძმის ასე-ფაშასათვისაც ფარავნდა და წყალობები უბოძებია. ამ საქმეებზე ჩვენც დიდად მოხარულნი ვართ და ერთობით ჩვენა ქვეყნაც გახარებულა არის. ეგადა, რომ ჩვენა ძმ ქაბბეკ ტყალას მოამსდეს. დაად კარგი აქნება, ჩვენთვისაც კარგი აქნება და მკცისთვისაც ფრევლე.

- 81.** შიგნი ბატონიშვილის იულონისა ხერთვისის აღა იბრემ ბეგთან, და მიშკარბაშ იოსებთან, 33X11 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღბე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე უწერია: „ქ. ღვითთ ხერთვისის აღას იბრემ-ბეგს და მიშკარბაშს იოსებს მიერთოს“.

1792, მარტის 16. ქ. შათის ზატაოსნების თავის შესავლეს და ნადავ სიუჯარულათ სხსსავარს მოვათხვას მოვახსენებით ბატონის ხერთვისის აღას და მოშკარბაშს ათსკის სიუჯარულათ მოვაკათხავთ საქართველოს შეუას ქე აუღოს. შერე თქვენა წიგნი მოგეკავადა და რაც მოგეწერათ, ეკვლა შუგატეკვით და დაას დადავ გამამხარულა თქვენსა წიგნს. შერე დოვლათის კათადამ ქაბბეკასა და ჩვენას კაცის მოსვლა რომ გავატახეთ, ამას კადეკ უფრო მეტად გვასამოვნა ამასიოვას, რომ ბატონის ასე-ფაშას და ჩვენის ოკახის შესამატას გუდაისთავის, რომ ვახცა ვინ ჩვენა შტრება არაინ, თუ ამათ ერთა ხადა ჰქანდათ რომ გულმა, ამ ამბავსეკ

იმათ თავითი ბათხაღი დაეკარგესთ და დაწიქიან ცარიელა. ხლას ამას კელი თქვენი შეკობრობისგანა, რომ რადგან ქაიაბეგს უცნობა ვარ, ამდენი უნდა ჰქნათ, რომ მსჯ ქაია-ბეგს გამცნათ, მამით და მამეკობროთ მსჯას, აღბათ როგორც ჩვენსან შეიძლება ძმათა და სი-ეყარული, კენდებთა, რომ ჩვენი თავი არ შევსებულათ. თქვენიას მშვიდობის ამბავსა და მხნაურს მოგვწერდეთ და შეგვტყუებინებდეთ ხოლამე, დიდათ გვიამბებ. მარტის აგ, ქვს უ ზ □. ბებედს აწე-როია: „ტომ-სქესით არ ნაკლისაგან, იულონ ირაკლისაგან“.

82. წერილი სარდალ-ქალაქის მოურავის დავითისა მიშკარბაშ იოსებთან. 32,5 X 11,2 სანტ., დაწერილია ქალაღბუ ნუხბა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1792, აბრილის 27. აოსიკბს.

ქ. შათ ბრწყინვალეობს ბატონს მასკარბაშს მრავადს მოვითხეს მოვხსხსებთ სარდაღ ქალაქის მოურავა დავით. მერმე წიგნა ებ-და ვეზარსა და ლეკას ამბავი ებძსა, არავუჩელი მუსა არმობი გრბით ამოვიდა აქ და აქ არ მოეშეითა და მხნდ გავითხილადითა, სუ მო-უშეებთ, კა არ უნდა ებძსა, თიხას-ხუთასი კაცისთიკან უნდა ებძსა და ედევნათ და ავით მოაქურთობდეს. აქედამ ჩვენ შევიყრადით კარს და ჩვენც ვდემდით და ავით მოვექურთობდით. ხლას ჩვენ მავიურად ბატონს ბუღნიერს ვეზარს მადლობა მოახსენე. რა წამს თქვენი წი-გნა მომივიდა, მამხივე ბატონს გავგზავნე და შეც წიგნა ვახელ და რაც მოგვწერათ, ეველას მოვახსენეთ. თუ შე ჩემს ქეიფხედ კეთილ-დაიავ, თათიან შე წამოვიდადი და შე მოვხსხემდა მავით და შე ვინადარებდა, მავრამე მე არ შემიძლავ. კარს შეეყრით და თუ ჩვენ-ნის ქვეყნისკენ წამოვიდენ, ჩვენ მოვხსხემთ და მხნდეთ ბუღნიერს ვეზარს ებძნათ, რომ მავის ქვეყანაში არ მოეშვან და ავით მოე-ურონ. ეს მოახსენე ბუღნიერს ვეზარს, რომ მავკარათ ჯარა რომ მოვიდეს. კარს უბძნათ და ავით მოექურთან, თუარემ ეს რა ქება არის, რომ არ მოეშვან და ზური არ მაცენ. ფაშას წიგნი ვერ ვახელ, ბადამი შენ მოახსენე. აბრილას კხ. ქვს უ ზ [წაღწერილი].

83. დარეჯან დედოფლის წერილი იოსებ მიშკარბაშთან, 33 X 14, 1
სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშ-
ნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1792, აზრიდის 29. ქ. დედოფლის დარეჯანის წა-
ტაკ-სიკეთით სისხლავრო მედიკოსი დაიწყო მისი მისიონარობა,
ჩვენ შიერ მრავალი მოცილობა გეგმავს. შერე შენა წიგნი მომივად
ზარეულათ შენის კაცის კელათ. რაც მოგეწერა, იმის მისეხა მამინე
მოგწერეთ და ჩვენს შიელს შეეგეს სოღამონისხაც მამინე კაცი
კაკგზახენათ და როგორც შენ მოგეწერა, იმისთანა წიგნი მაგწერეთ.
რისაც შემდეგებია არის, იმის ცდაშაც შესულა და კვანებ, რომ
აქამდის ვადეც გამოგზახიდა, რაც შეეძლებოდა. შესც ხომ კარგათ
იცი, როგორა შიეთთანა ქვეყანა აქვს და ან როგორ აწიხებენ ეგე-
ლანი. ვერ მავდენა სიმტკიცე არ მოუღია, რომ ამხე მეტა შიეს-
ლოს. რამდენა მწუხარება გამოაარა, ხომ კარგად იცი: ერთი წელი-
წადი არის, რომ შეიუობის სხელა ჰქვანს, ითრემ არავან ასევეს.
თუ ღანს მშვიდობა მისცა და ფეიი გაამავრა. რისაც შემდეგებლად
აქნება, ბედნიერ ვეზარსაც კმისხურება და ვინც ამხე ირავით,
არც ამას შეაძლებს თაეს. კადეც შერეულ შენა წიგნი მომივად.
ასე მოგეწერა, რომ შენი წიგნების მისეხი ჩემგან არ მოგსლოდეს.
ჩემს კელმწიფეს ვეცადამ, მამინე მოგწერე და რომელმაც შენს კა-
ცმა შენა წიგნება მომიტანა, იმის კელათ გამოგეგზახენათ. და ეს
როგორ მომიხდარა, რომ ჩემი წიგნი არ მოგსეღია? მოცილობთ, ვი-
სიც კელათ წიგნი გამოგეგზახენა, იმის ჰქვანთ. მავს რატომ ვიქ-
მადი, რომ უმსეხით გავიშვებდი? შენ იცი, როგორ შენი ერთგუ-
ლობისკან მოგელოდეთ, კადეც ჩვენის შიელის-შვილის შიელის სო-
ღამონის სექმეს ნუ დაივწეებ. როგორც აქამდის გარჯილხარ,
კადეც ასე უნდა გვადო ფამსთან, ქაასთან და სელამ-დაც კარგათ
მავრათ დაწინურ კელმა. ხსენებასოკისაც (sic) ახლაც მომიწერათ ჩვენის
შიელის-შვილის შიელის სოღამონის მებრადება. ახლაც შენ იცი, რო-
გორც ჩვენა სიყვარული და ერთგულება შენს გულმა იუას, ასე ბე-
ჯითად გვადე *). აზრიდის კო, ქვის უმ დედოფალი დარეჯანქ.

*) ამას შემდეგ ათი სიტყვა ავტორის მიერ წაშლილია.

84. წიგნი მეფის ირაკლი II-სა მიშკარბაშ იოსებთან, 33 X 17,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუხსა მხედრულის ხელით ნიშნებად იშვიათად ნახმარია თითო წერტილი.

1792, აგვისტოს 24. ქ. ჩუენ მკეკრად მის ბრწუენუალუენას მამკარბაშის იოსებს მამკათხუა უამიკო. მერე შენა წიგნი მამკეკრად და რაც მამკეკრად ვიუწუეო და ვირწუენუო, და ჩუენს კულამს დაუქრად, რამ აგრე იქნებოდა, და რამეღაც მამკამეღლობის, კრამკულაობის და სიუქარულის რიგი არის, ჩუენი კულა ჩუენს მეღღს აღაკა მამკაღლა-ჩაკაკჳ ჩაკად-ჩანსუდ ისე ირქუეს, და მკვის კრამს ბეწვის სსზანსამამკ არ კაკერეკო, მკვრამ მკვის ჩუენი სიტუკა არა სიქურა. არას დროს არც მკვითგან მამკაღლუეო გვეღუეო და არც სოღკათის კამოკზანსა, მკვრამ რამეღაც მკვის სსზარკეღლო ჩუენი სიტუკა არის, ამის კი არ კაკვანებეს. ჩუენ ამის იფიგით დავამტუკარეო, რამ რასაც ჩუენ ახლა წიგნს ვწერო და სიტუკას უთუღო, მკვის სამკათისინრო ეს აუოს, რაზუღაც მენ კაკვანსუენო. ჩუენ რამ კაკვანსოს, რამ მკვის არ უკათიღეს, მკვის სსზანსოს სემქეში არასკვით არ კაკერეკო და არც ჩუენს იფიგს კაკვანსო. და სსზარაც ამბავი მამკეკრად ან სემოიურა და ან ქეემოიურა, და ან აღა-მამკაღლა-ჩანსის კულამის ამბავი, ისიც ვსიღნით, და თუ აღა-მამკაღლა-ჩანსის კულამს ჩუენი სხუეა შოინდომოს, რამ კამოკვაროს და კენხოს, კარგი იქნეს. და მამკაღლა კემანბეკ რამ ქაღბაღაის წასკვას აზარეს, ეს არ ვიგო, რამეღღს ვზახუდ წავა. აგვისტოს 6 დ, ქვს უ 3.

ქ. ჩუენ კაკვანსა მამკაღლა კემანბეკისა, აქეკენ კამოკვავიღადა, მკვრამ არა ჩანს მკვის აქეო კამოღღა. თუ ახაღღიჩის ამბავს იკათხუეო, ივამეო არნიუ ცდიღობენ და შოეთიში არან და კერ სწორე ამბავი არა არის რა. რაც ამბავი დავანბრე ჩაკვანხიანს, კადეკ კულამსაკე, და კვადე, რამ ახლა უიერო ნამკეტნავად სვანის. თუ იქნას, იქნას, თუ არა და წამოღა. თუ არ იქნას და წამოღა. აღბითა არ უმკათინებ(სი), და ნებ აქეს ; ერეღე !.

85. წერილი მეფის ძის გიორგისა მიშკარბაშ იოსებთან, 23,5 X 16 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუხსა მხედრუ

რულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე უწერია:
„ქ. მათს ბრწყინვალეობას ბატონს მიშკარბაშს იოსებს მიერთოს“.

1795, აბრილის 9. ქ. მათს ბრწყინვალეობას ბატონს მიშკარბაშს იოსებს მიერთოს ქე გიორგი მრავალს მოკითხვას მოკას-
სესეთი. შერე თქვენა წიგნა მოკვიფადა და რომელიც შესს ერდგუ-
ლათასა და სიუკარულს ეკადრებოდა, ამასთანა წიგნა აუა. ამას გარ-
და კედლებათ. რამ რომელიც ხეხვან შეიძლება ხეხა თავა არ შე-
კასულიათ. ამას გარდა შეს იცა, რასაც სიუკარულსა და ერდგულათ-
ნას უფროა მოუშატეთი. ხეხვან მოწერას არ გეჭირებთ და თქვენს
სიუკათას ამბავს ხე დაგვაკლებთ. აბრილის თ, ქმს უ ზ ც.

მეორე გვერდზე ბეჭედს აწერია: „გიორგი“.

86. ბძანება მეფის ერეკლე II-ისა იოსებ მიშკარბაშისადმი, 21,5
X 17,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრუ-
ლის ხელით. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი.

1796, თებერვლას 18. ქ. ხეხა ბძანება არის. მოშკარბა-
შა იოსებ! შერე სარაიღარა, სტეფანე, სარაიღარი ფარსადანა და
არი მოქალაქე და კალატაშები უნდა შესთან წაიუკანა და მიხვადეთ,
ქალაქის გაღავანს შეშოუართათ, სიცა კედლები დაქცეულები არის.
ას უნდა კალატაშების საზომის იარაღებით გააზომინათ. სიცა რა-
გორც არის დაქცეული და ან როგორც უნდა აშენება, ას უნდა ზა-
მათ სწორეთი შეატეოთ და დასწერათ და შეს უკან, როგორც ხეხ-
ვან ბძანება შეიქცეს, ასე უნდა ტაკოდეს. ფებერვლის ან,
ქმს უ ზ დ | არაღა .

87. ბძანება მეფის ერეკლე II-ისა იოსებ მიშკარბაშისადმი, 21 X
15,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის
ხელით. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1796, ივლისის 16. ქ. ხეხა ბძანება არის, მოშკარბაშა
იოსებ! ამ ხუთს დღეს რუსის ჯარს რაც კრუზათ ქერი და უკე-

ვა მოუხდეს, ანდრია გაბაშვილს და ქრისტესიას გამაართვა და მა-
კც და ხუთს დღეს უკან თელავს უნდა გამოასტუმროთ თავითან სრუ-
ლას დაკორით და ბარათიან, რომ თქვამსრადამ მოკიდებულად დღე-
კახდღამდის სრულად ანგარიში უნდა მოგვეცეს. ამათა გამოგზავნა-
თა არას საქმით არ აქნება და არ აქნება, უნდა გამოგზავნა და გა-
მოგზავნა. ივლიანს კუ, ქვს უ ჰ დ. მისტოფი-მარ'ხა-რანია წამოყა
და იმას უნდა გამოატანო. თუ იმას ვერ გამოაქვს, თათს და ან
ხუთს დღე'ხედ უნდა გამოასტუმროთ ერგულე .

88. ბძანება მეფის ერეკლე II-ისა იოსებ მიშკარბაშისადმი,
23, 24 15 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაქზე ნუსხა მხედ-
რულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია წერტილი, ორი წერტილი
და წერტილ-მძიმე.

1796. ივლისის 26. ქ. ჩუენა ბისეხა არას, მაშკარბაშო
ათ ს ე ბ! შერე ერთა ამხანაგად შენ უნდა გვეხადეს ხასაღია-ბაშის
სათა კუხარაშვილი გიარგი და რაც მარაღზედ ახლად ერძება წა-
კადეს, თქვენ უნდა უთათ. რაკანად დაწეობათ და სიფთხა-
ღათ უნდა წაიუგნათ და, როდესაც ღ'ან მოწყალეობით დაბრუნდნენ,
აქიდაშვი სიფთხაღათ და ერთმანერთათ მოუძორებულად უნდა წამო-
აქვანთ. რადგანც უარსს მოუხდომებათ წასვლა მარაღის მათსტა-
ნად, უარსს წაუდნენ. ივლისის კუ, ქვს უ ჰ დ. უარს გარდა სხვაგან
წასვლა არ აქნება, სწორედ უარსს უნდა წაუდნენ | ტრეკლე .

89. წერილი სელიმ-ალა ყიფიანისა იოსებ მიშკარბაშთან,
30 X 15 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხე-
ლით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: ,,ქ. ღვთით
მისკარბაშს იოსებს მიერთოს' .

1796, აგვისტოს 26. იოსების.

ქ. მათს ბრწყინვალეობას ჩუენდა მრავლად სუკარულს და მწყა-
ლიბელს მათს ბატონის მარიშქარს(810) მათა ხაღვისა და სმოსხერას დი-
ღათ ღვთათ კედრება მოქენე, მათა მათა ე ა თ ა ხ ი სელამ-აღა მრავლს

მოკითხვას და ზირს კაცისს მოგახსენებთ. მერძე წიგნი გუბადია, მოძივიდა, ოთხ დაუჯერე, ასე შიამა თქვენი წიგნის ხაღვა, რომ თქვენ გხედავდით და თქვენ გენახეთ. რაც მოგვეწერათ, რაც შენა წიგნი არა ვნახე, მანამდე შენა არა გამოვიხიან. მკვლე გულ-დაჯერებულა ვარ. შენ მიუთხი ერეკლე(ს) სწვენი სქემეს არა იქ. დგოთათ ამ ცოტა ხანში ან აქ მიუთხიერებთ და ან მანდა და მანინ ველანდარაკოთ. ახლა ამ ძმობის გეხვეწებო, რომ ვინც წამოვიდას, თქვენა ანთავი მამწერეთ. ხო(ღ)მე, დიდს სიკვარულაობაში ჩავაგდებ, რომელიცა შეგვეძლოს. სისისხურს გვიბძნებდეთ და თქვენს და მანდაურს ანთავსაც გვიბძნებდეთ ხო(ღ)მე. აქაურს ანთავს თუ მოახსენებთ, ახრუქის ფაშა მოვიდა დიდის ვართიას და ჯერ ფაშა არ დაუსვამს და არც ფარვანი გაუძლია და ამ თვის აცდა შეადს ზეითი შავად და მანინ მოგახსენებთ ეველას. მართვა ფაშა გორ-ტყესლათი ევასთ, ქეზა კი გაიქრა და ჯარი გაუსევას მოსეფასათ. ჯერ არ ვიცო, ვის შავლამს და ვის დაატერს და ვის წახდებს. სხვა რაც გვიბძნათ, დაგორეგობინე, შენისა გულმა აცას, რომ მიუთხი ერეკლეს ერდგულა ვარ და თავს დაუდებ. რასაც ვეძრებთ, ეველას შეიციეთ. ავვისტოს გექვის უმად □.

აშიებზე აწერია:

„ქ. ფადიმაჰ ოღლამ გენა დერლარ არგიში ნათიან ვარ შესწავლბახ იბრაჰიმ“. თათრული ვარცა აცა და ამისთვის მოგვეწერე; მე და შენ რაც ვიცით, ხომ ვერ მოგვეწერდი. ემწავლბახისა ხადარობ და ხადისობა მოაგონე.

ქ. სელახურცისმა ანამიქემ გიარგამ მრავალი მოკითხვა და კარკად ბძნების წად(ალი) მოგახსენათ და თქვენს და ამის შუა ემწავლბახის რაც ანთავა ეთივიდა, და რომ შეგვეწერებთ, მანინ მოგვავსებთ.

90. წერილი იოანე მუხრან ბატონისა იოსებ მიშკარბაშთან, 32,5 X 9 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1796, ეჩქენისთიკას 7. იოსებს.

ქ. მის ბრწყინვალეობას ბატონს მიშკარბაშს მუხრანისა ბატონისა

ია ან ე მრავალს მოკითხვას მოაკისრებ. გამაკვირდა, რომ მოგონებოდა და წიგნი მოგეძებრა, მადლობელი გახდებარ. სილომანის უწინაგ გაუგებზე, შენას წიგნით უფრო სწორე შეეცდებ. დიად დიადი მოგვირს მაგვარი მოგონება, თუ მართადა. რა სწავდა, თავის თავს რატომ უკა? კარსეკანას ეს ამბავი გავიგებ და როგარ უფილას ან ახალი ამბავი რა მოვა, მიბძისე. დიად დიადი ვსწუხარ, ვიცე ისტონი ბიდამადა შეეკისრებდა შენი. რატომ არ მომწერე, წამომსეულელა ხარ, მანდ ასლდემა ბატონს? ესენი მომწერე. ჩემი ხსენება არას რამე ან ავათ, ან კარგით? რაც გავგონოს, ეგულს მაცოდინე. აქიერს ამბავს იკითხვე, მშვიდობა არის. მარაიუ-ფაშისას ხან ამბობენ თავი მოჰჭრა, ხან ისე ამბობენ, ისეუ დაჭერილი ჰყავ. იქნება მანდ ბატონს სწორე მოეხსენებოდეს. სეკდემბერს ზ, ქვს უ ზ დ.

მეორე პირზე ბეჭედს აწერია: „სალომხუცესი იოანე“.

ამიებზე იმავე ხელით აწერია:

ქ. ბატონს შელიქს დაწიას მოკითხვა ებძისა, მადლობას მოაკისრებ; მიერას სიუვარულით მოკითხისა. არ ვიცე, მანდამ როდის წამოვა. სიმ გამარჯვეთ და კარგია, რაღა ეინდათ? სეუდარ აწუხებთ ბატონს, გამოეცადეთ.

ქ. ვაი იმისი ბრალა, ვისაც შენ და ებ გადაეკადებოთ. მტრას წეკნა ვი იცით, სეტავ შეგომარსაც ავრე არგუბდეთ!

ქ. ადემურ ემაკადას მოკითხვას მოაკისრებ.

91. წერილი მეფის ასულის ანასტასიასი მიშკარბაშის ცოლთან

ქალუასთან, 32X11 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მსედრულის ხელით. ნიშნები აზა აქვს. წინა პირზე აწერია:
 „ქ. მის ბრწყინვალეობას მისკარბაშის ჯალაბს ქალუას მიერთვას“.

1797, აპრილი. ქ. ჩემგან დურის სიუვარულით მარად სეკანეიგლო, ჩემო უსეკარლესო დამ და შეგომარო, თქვენას მშვიდობისა და კეთილას ცხოვრებას მოსურნე შეუვას ასული ანასტასია მრავალს სიუვარულით მოკითხვას და უმდაბლესად სემსახურის წადიდს მოგახსენებ. თქვენი წიგნი მომაკადა, რომელიც თქვენ მაერ ჩემდამა ფრიადის სიუვარულით ადვსიადი იყო, მაგრამ მარათს სემასან

ყოფის მადლობა არ გუქარებოდათ. თქვენს მამას შეიღების ჩვენ-
გან დახ მართებულად სიუყვარული და მახლობლობა, რადგანაც მოყუ-
ლენი ვართ, მაგრამ ამხედ გი არასი გავრჯიღვართ და არცა რა
ჩვენგან სწავლა გქარებოდა. შენის კომპოზიციის მხედ, ამას ჭეშმარი-
ტებით მოგახსენებო. არ შეგახს, რომ ამისთანას ადამიანობის და
ხდილობის ბქნებოდა, რადგანაც დედა აღარა ჭევენდა, ამიტომ მო-
ვიარს, თორემ დედა რომ ჭეელოდა, რასსკვირებოდა, რომ კარგით
გახდიდა და თავის მოკვლეობას აღსრულებდა. ხელსახოცი გამოგე-
ხავნათ, მრავალს მადლობას მოგახსენებო. შე რა მიმსახურია თქვენ-
თვის? ღონ შეგ თქვენას გულის მატებრა სამსახურა და სიამოვნებ(მა)
შემსძღვებინათ. ვაისოვ თქვენას სიუყვარულისგან დაუეაწეებოდა ვიეო
და თუ ჩემგან სამსახურა გქნებოთ რამე, მიბძახებდეთ, დიდათ სი-
ამოვნებით მამთავადეულ ვაქმნებო. აზრდის, ქქს უ ჰ ე.

აზიანზე აწერია:

ქ. მათმა უმადლესობამ ბატონმა დედოფელმა მოკითხვისა მრ-
ვალი მადლობა გაიბნათ და სიუყვარულით მოგაკითხათ, აგრეთვე ჩემს
დამ თქვლამ.

ქ. თქვენი და მათ სიუყვარულით მოამიკითხეთ, გრგვინ თქვენ
შეადებო; ეგნ(თ) მდაუნას ჯალანა თუ მხდ აეის, სიუყვარულით
მოამიკითხეთ.

92. წერილი მეფის ირაკლი II-ის ასულის ქეთევანისა მიშკარბა-
შის ცოლთან ქალუასთან, 15,5 X 11,2 სანტ., დაწერილია ქა-
ლალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა
გვერდზე აწერია: „ქ. ღთით მისკარბაშის ჯალაბს ქალუას მი-
ერთვას“.

1797, მაისის 20. ქალუას.

ქ. მის ბრწყინვად გნას მისკარბაშას ჯალაბს ჩემს სიუყვარულს
დას შეივას ასუდა ქეთევანს მრავალს მოკითხვას მოგახსენებო. ამას
წინათ თქვენი წიგნი მოამიკიდა და ბატონისგან სიამოვნება აბრეშეში
გამოგეგხავნათ და უეღებოდათ მოამიკიდა. ამ წიგნის მსახუხა ვერ მო-
ტარიოვა, დიდათ ვწეხვარ და მრც ხვენახს. ამ უამხედ ამგვარი მახე-

ზებო მქონდა, რომ ზისუხა ვერ მოგართო და რადგანც მამის ვერ მოგწერე, მას უკან სირცხვალათ ვეღარ გამოგულაზრებო. ამისთანა გულა მამკს, რომ თუ დაერხა ასე ადამიანთანა, მას უკან ვეღარ გაგებდავ გადაზრებებს. ახლაც თქვენა წიგნა მომაკიდა კადეც და ამის გამაბედვინა. მე დაად მსურს, რომ წიგნს მოგართმევედ და თქვენს ამბავს შევიცუობდე ხოლამე და თქვენგანაც დაგვაწიებულა ვიყო. ვიცი, ჩვენს ამბავს მოახსენებთ. ღთას მოწვევლებით ევეღანა მშვიდაობით გახლავართ, მაგრამ ამდენს ხსნს ბატონების მოშორებულსა, რა მშვიდაობა მქენსა. დიდათ მწუხარებამა ვარ ამითას ასე დაშორებისითვის. თქვენმა მწიგნამ, უფროსა ერთა სულ შეუძლიათაცა ვარ(მც) თქვენს მშვიდაობის ამბავს მიბძახებდეთ ხოლამე. ჰურა გკითხვით და მომირთმევა, დაად ბეჭდი ხარკი მომაკიდა წყლს და აღარც მქონდა, თორემ ასე ცოტას კი არ მოგართმევედი. მაისის კ, ქვს უ 2 კ. ეს ბარათა კარადელის კავსაყნით მამსახლასთან და იქიდან მოატანსით □.

აშიებზე აწერია:

ემსწვადლებმა მოკითხვის მადლობა მოგახსენეს.

ჩვენმა კერძიანამ მოკითხვის მადლობა მოგახსენეს.

93. ბძანება მეფის ერეკლე II სა იოსებ მიშკარბაშისადმი, 16,7 X 14,8 სანტ. დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია წერტილი, ორი წერტილი, მძიმე და წერტილ-მძიმე

1797, თბილისის 12. ქ. ჩვენა ბძახება არას, ოთხსე ბ მაშკარბაშის შერე რაც ქალაქსა და ქისაუს გახუკელების საქონელი არის, ის სულ აქ, თბილისმა უნდა ბარხნითა შეჭრა. ჩვენსა ცაცებისა რომ განჯას თეთრა არას და ჯერ არ მისცემათა, ამისა სა დაწერილა უნდა გაავსახუნას განჯას და როდესაც ჩვენს კაცთ თავით ჰაეა(მც) შეეცემათ, მამს შერახსნა იქნებათ განხუკელება თავის საქონლიათა. თბილისის იბ, ქვს უ 2 კ, აღბათ [ერეკლე .

94. წერილი მეფის ირაკლი II-ის რძალის სალომესი, მეფის ძის იულიონის ცოლისა, მიშკარბაშის ცოლთან, 33 X 9,4 სანტ.,

დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1797, აგვისტოს 18. ქალუას.

ქ. ჩემს დას მსგავსად სიუჟარულს და სიტრიკადოს მოსკარბა-
მის სისლბობას შეივის სისადი სსა და მქ ჩემს სიუჟარულს ზირს ვა-
კიცეს, მთის ადრე ხალვას ვისურუებ. თქვენა წიგნი მომიავიდა. თქვე-
ნის ნახვის მსგავსად მახანა. მოგეწერა, რომ ადარ გასსოვარო, ავრე
როგორ დამწამე ცილი? მე ასე შეთანა, საათივ არ გავიდეს, რომ
თქვენს განებმა არ ვაყო. დიდათვ ვწუხებრ შენს ავრე მარტოკა-
ბასს. შეთანა მოსკარბამსც დავიკვანისო. ახლა ეს ვარის ამნაეი რომ
არის, მეც დიდათ მანდოდა ახლა მხნდ წამოსვლა. მავრამ ბატონის-
შვილმა არ ანება. დიდათ ვწუხებრ უთქვენბობს და აქ ასე მარტობას.
ცხვარი რომ ტეოსხვან, თუნდა შენ არ ტეოსხვან, მანც გამოავ-
სახვანდა. აქამდან ამიტოვ ვერ გამოავსახვან, რომ ჩვენი მარხვა
იყო და არსაიადმ მთაიკვანეს, ახლა დაას გამოავსახვან. ერთი ნახე-
ვარ კელსსიცი მოსოვრეთ მანდა, სხვისიკო(ს) მანდა შესკერავთ.
თუნდა ათვის თვისსხც იყო, თლინდ ვარვთი შეიკეროდეს. ამის თვა-
ლა გერგენს გამოათოვი და მე აქ მივცემ მავას, როგორც იყადით.
მოამას*) ქარწილა გაკვირანე, ახლა აქნება, თე შემადგამასქედ?
სისი ცხვარა გამოამავსახვან. აგვისტოს 18, ქქს უ 2 კ □.

აშიაშე აწერია:

ქ. ჩემს კერძობამ მრავალი თქვენი შესთეერი მოკაითხეა მო-
გახსენესი.

წინა პირის აშიებზე აწერია:

ქ. დედა ჩემმა მოკაითხეას მადლობა და მოკაითხეა მოგახსენესი.

ქ. ამის წინაი წიგნი მომიავიდა ბატონისშვილის ანსიტახასს.
შენთან მოკაითხეა მოეწერა.

ქ. ემწვალეებმა სიუჟარულით მოკვირახესი.

ქ. შენს დას მათს სიუჟარულით მოკვირახე და ღთბს მშე-
დობით მორჩენილა მახვენას.

*) შიოშ—თემანიშვილი.

95. წერილი სარდალ-სახლთხუცის იოანე ორბელიანისა იოსებ მიშვარბაშთან, 32X10,4 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი.

1797, აგვისტოს 27. აოსკის.

ქ. მის ბრწყინვალეობას ბატონს მასკარბაშს ო ა ბ ე ლ ი ა ნ ი სარდალ სადოხუცესა იოანე მრავალ მოკითხვას მოგახსენებთ. თქვენი წიგნი მომივიდა, ამარხხის მოსვლა მოგაწერა, შენ სუ მომიკვდება, თუ რაც ბატონს უბძახებ, ეს სთივლება სულ შემოვიდნენ სუბ, და დ'თის მოწყვლებით არც გეკმისანს და გარეთაც შეგვიშაო და კადეც დაკამარჩებთ. და ამხუდ უნდა თავა მოიკლა, ერთ-ერთი ბატონისშეილა უნდა გამოისტეპრო, რომ ეგ სთივლება ანკაროს(გიც), თორემ თუ ეგ სთივლები არ აიყარა და არ ჩამოვიდნენ, დაად მხელაა ჩვენი საქმე. ამხუდ იუკათა უნდა იყოთ, რომ ან ფარსისა და ან რამეღაც ერთ-ერთი ბატონისშეილა თუ არ წამოვიდა, მხელათ აიურების. გავაგონე, რომ ტახისხუდ ჩამოსვლას აზრობს, თუ სავარკათ და ეგ სთივლება არ მოგეკმისანს, ხუმ იცა. რომ ჩვენი საქმე დავს მხელაა. ჩვენც ცდას არ ვაკვლებთ, შემგვრება მხელაა, ხუმ იგი აქურა ხილა, რისც ხილას ზარათი არათ სულ აკლე-ბუღისა და დატეკეუღისა? ეცადე, რომ ბატონადამ გეგის ან ბატონისშეილებას და ან ასეთი ახსულება გამოავახისინა, რომ ეგ სთივლება ანკაროს(გიც). სთარხისს და სავახისინას წიგნი მასწერა ბატონისშეილა. სოლომანს შეითარს იმათი აურისაც იმედა აქვს. და დ'თის ხუბს აიოს. მანდაურს ანბავს სუ დაგვკვლებთ, მოგვწერეთ ხილამე. მართობის კვ, ქვს უ მ ე □.

96. წერილი იულონ ბატონიშვილისა იოსებ მიშვარბაშთან, 22,5X9,6 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი.

1797, ენკენისთვას 21. ქ. მისკარბაშო ო ა ს ე ბ ი შერე გეგის რომ მანდელამ წამოსვლას კანარებდით, მამან კაცა გამოცოცხავნე, დაგამარე; შენ გი კვლარ მოგვიწერ; წამოიკვდიოთ და კაცი-

სათვის დაგეგმვის: რაც საქმე გაქვს. წაგნით მცოდნეო. ხელს ამსა გწერთ, უცხო და სხვარგებლო საქმე მქონდა, ხელს, სამშაბათსაც მხნე უნდა მოივადო. დ'თით ჩვენიც გამოვადო და რაც საქმე მქვს, ეველას შეტევათ, და სხვარგებლო, მხიბვისაც სამკობისხარა საქმე მქვს მხიბის. რაც უნდა გავაჭირდეს, სამშაბათის მხნე მომადე. სეკეკმბრის კ ა, ქ'სს უ ზ ე. თუ ჩემა სიეკარულა გაქვს და მე სუ მოვიკეკებო. ხელს რომ სამშაბათის, მხნე მომადე □. ბებელს აწერია: „ტომ-სქესით არ ნაკლისაგან, იულონ ირაკლისაგან“.

97. წერილი იულონ ბატონიშვილისა იოსებ მიშკარბაშთან, 43 X 16,5 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია ზოგან თითო და ზოგან ორი წერილი.

1798, ანერის 30. ქ. უსაზამოს ზარის განსახდელის დ'ას რისხვისაგან მწუხარების მაქრევისა დახოქმელი და მაწასონის გასწორებული მეფის ძე ი უ ლ ა ს მ ა გ წ ე რ, მიშკარბაშა ა ა ს ე ბ! მერმე შენ დაად ვარგად იცა, რომ ამოსახსნს ჩვენი ს'ხარ-ტეხოს დეკებში წიგნის მისწერად არავისთვის შეცდებთ. მაგრამ ასეთი კმე-ბა და ასეთი ამბება მამამქმს, რომ მოუწერდობა არ აქნებოდა ბატონს ჩვენს ძმას წიგნი ვერ ვახელ და შენ უნდა მოახსენო. რომელიც წიგნი დეკანასთავის ებამებინა, რაც ამამა ეწერა. ეგელა შეიტყვევით და რაც უთრეთისთავის დაგებინა. ასიც გვიამბო. მე როგორც თანამდებობა მქონდა, ისე სხიქროდ მხნედა წაქსელაყვ თუ-ღავს. მაგრამ ასეთი კმეობა და ასეთი ამბები მამამქმს აქადამ, რომ სხამდის ჩვენი ძმა თელავს არ მამამხნედა. აქ ჩემა მისვლა არ ვარ-გა. ვინც დ'თის მტერნი არას და ჩვენიც აწახის მიუხსნიონა და საქართველოს ამშელოთიუქანა, ასინა შენიან კამეხელის და ცდილო-ბენ, რომ სხვანაც ვაამხსნავთ და ათხიქმან და რომელიც ჩვენიც მშეიდობის და სიეკარულის ზარობება დაიდვა, ის მოგვიამდოს. ჩემგან არას ვხით ეს არ აქნებო. ეს წიგნი თითონ ჩვენს ძმას მო-აროყო. ეს საქმეები დადად თავს მესხდებო არის და ეს წიგნიც ერთის

კისმე მოეწერა. ამასი შირიგ გადამაწერა და გამომაგზავნა. ეს წიგნიც დად კასისაწიგნი წიგნი არის. ამ საქმეზედ ჩვენმა ძმამ თავს უნდა მადგას და. რასაც დღეს მხედვამ წამოიძინა, უნდა რომ შერ სწორეთ მამტეობისთვის, რომ ერთად მაკადეთ და საქმე ასე დაეჭიროთ: და სხამდანი ეგ არ მამძინებთ, მანამდანი არც მე მავალ. თქვენა და მხდაურა ამისა და ჩემის ძმის აღუქმისდრეკი და კახისთი(816), ეველა წვრილად მამწერე. ერთიც ესე: ამდენს ხმებას მამოვლებამ დად ეჭმა მამეყანა. ასე რომ ვინც აქ. გარის ციხე-მა, უფროსა არის, ამის ჩვენს წინააღმდეგობის დად შეგობობა, სარუფა და ლაშარაგება აქვს და კვლარ ვენდეუ და სხვა კაცია შეკაეზე ციხე-მა. სხვას ჩვენს სატეის რევაზ-ხასთარა მამხსენებნ ჩვენს ძმის. მადე გამასტუმრებანი, არ დაგვახით. იხურის და, ქს უ მ ვ. ამ საქმის უფრო წვრილად შეტეობისთვის ერთი კაცი ჩვენ ძმის აღმა(ს)ხსიანაც გაგზავნეთ და რაც ამისა მამა, ამისაც სსქართო მამტეობისთვის და თქვენც, რაც ამისა ატოდეთ, ეველა წვრილად სსქართად მამწერეთ. ერთი ამგვარა წიგნი ელავზარასთვისაც მამეწერა და თითოე ერთად უნდა მამხსენით ჩვენს ძმის □. ბეჭდის აწერია: „ტომ-სქესით არ ნაკლისავან. იულონ ირაკლისავან“.

98. წიგნი დარეჯან დედოფლისა იოანე მუხრან-ბატონთან, 24,4 X 10,7 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუხსა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია აქ-იქ თითო წერტილი.

1798, თებერვლის ნ. იოანე!

ქ. მუხრანის ბატონისა სელთსეგის, ჩემის შვილისა გიორგის შექმედებობა მესმის, დაახ ვწუხვარ. მუხლებმა წითელის ქარა გამოსხენა, ასე გავაკახე. უფრეხა შეინახოს, დვანოს და მდამეს ერიდოს, როდესაც უკეთ შექმნას და წამოსვლა მოახდომოს, ცხენ-ზედ ნუ შეკადება. აწეხს ცხენზედ ვდამა. ტახტეუვანდით წამოვიდექ. თუნდა უკეთა აქოს, წითელი ქარა მადე შექმნეს. უცახ-ტეუვანდით ნუ წამოვა. ვა ჩემს სიტოცხელს და სელის დვანს, რომ მე კიდევ სიტოცხელი მქვს და ხმას ამოდება შემიძლიან. დმერთს ესთხოვ ამ ღთაის რასხვას უკან ჩემი სელის დვან აღარ ანებოს. თებერვლის ვ. ქს უ მ ვ.

ქ. შუ შგონია, რომ რამდენაზე დღე კადეკ თქვენ მანდ მოგი-
გვანდებთა და ჩვენა შვილა აღუქსანდრე აქ ჩვენთან გამოცხავხეთა,
ადარ დაავიანთა. ახლაჲ, რასაც წამს ეს წიგნი მოგივიდეს. მაშინვე
გამოცხავხეთა. შე ვიცი, რომ ახლა ჩემთან მოსვლის უარს ადარ
ატყვის, ჟამი აქვს ჩვენთან მოსვლისა დედუთილი დარეჲს .

99. წერილი მეფის ძის იულონისა იოსებ მიშკარბაშთან, 24,4 X
10,4 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით.
ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი. წინა პირზე აწერია:
„ქ. მიშკარბაშს იოსებს მიუვიდეს“.

1798, მაისის 8. ქ. შუფის ძის საქართველოს შემკვიდ-
რის იულონის ჟამ ეოგელ ჰატიუსიგეთით სახსოვარო მიშკარ-
ბაშა იოსებს, ჩვენ შავიერად მრავალი მოვითხვა გუეწეოს! შერძე
თუ ჩვენს ამიავს ავითხვა, ამ თვის კ ხუთმანათს სადამაზედ აქ,
გარს მოეკეთი მშვიდობით. მსაქედამ წამოსუღს გარსეკანის მოე-
ვარე გოგია გზაზედ ავგნდა, ჩვენ ვერა ვხახუა და კერცარა ამიავი
მავატეკეთი. თუ გიევირვართ, შავისი შატანალი ამიავი, რომელად
ჩვენთან გამოსახავიუელი იუოს, ეველა წერილად, გარსეკეთი მოგვწე-
რე და საჩქართო შავატეკობისე. შეხ რომ საქმე იცი, ამ საქმეზედ
ამ ორს-სამს დღეზედ ჩვენს ძმას ბატონს შუფეს ვაცს ვახლეუთ და
შენც ბეკეთი აეავ ამ საქმეზედ. ჩვენს შავთანარს ვაცს ვახლეუთ და
ეოგელს ამიავს იმისგან სცნობთ. მაისის 8, ქვს უ მ ვ □. ბევედს
აწერია: „ტომ-სქესით არ ნაკლისაგან, იულონ იოაკლისაგან“.

თავზე აწერია:

ქ. გოგია შოლარის ცოლი ჭავია-ადას შკადს ანდურაჭმან-ადას
დაუხსნია. ოცდა-ექვსი მანდალიუნი დარხომილა, რომ ახლა აქ განჯას
შე შათხრა, რომ უსლა შე უოსრა.

100. წერილი მეფის ძის იულონისა იოსებ მიშკარბაშთან, 33 X
10,3 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით.
ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი. წინა პირზე აწერია:
„ქ. იოსებ მიშკარბაშს მიუვიდეს“.

1798, მაისის 13. ქ. შუთის ძის საქართველოს მეძვედრის, ბატონისძეადის ა უ ლ ო ნ ი ს, ვამ უაგედ ზატევი-საგეთათ სსს-სოვარო მაძვარბაძო ა ო ს ე ი! ჩვენ ძავიურად მრავალი მოკითხვა გუწყო. შერმე შენი ორა-სამა რეგობა წიგნა მოგვაუიდა და რაც მოგუწერა, ვსცნათ. ბატონის ჩვენის ძმის წაზნი გუგობა, რომელითაჲ ერთის გვამის საქმე ეძძხებინა, ის გვაძა ჰურ ისეუ აქ არის და წასვლის ზარა არ სიათ უჩხს და ჩვენც დადით გამეგრებულა ვართ, რომ ქართლის გარეთ სხვავან არსად გაუძათ. ამის წინათაც მოგუწერეთ ჩვენას გაცის გამოგზავნა ბატონის ჩვენის ძმასთან, რომ იმ საქმეზედ, რაც ჩვენი აზრი და სიტუვა არის, ეგუდას ამ გაცის ზართ მოგახსენით. ძვრამ ის გაცი, რომელიც მსდ გამოგზავნათ გვინდოდა, აქ არ იყო და ამდენს ხსნს ამიტომ დაიგვიანა. ახლა დაბარებულა გუგავს, ჩამოვა და მძინვე გამოვინტუმრებთ. იმ საქმეზედ, რაც ჩვენი სიტუვა და აზრია, ეგუდას ამის დაგვარებით ბატონის ჩვენის ძმის მოსახსენებლად და შესც ამისგან მაიტეოს. მაგისძა მხემ, სარწმუნო იეავ, ის სწორეთ ასეა. მაისის ი გ. ქვს უ ე ე. ამის წინათაც მოგუწერეთ, რომ გარსევანის მოეგრავისგან მოცნაღლი რუსელა ამბავა მოგუწერა და როგორ ვერა შეიტევეთ რა, რომ არ მოგუწერე? რაც ამბავა იეოს რუსელი, ეგულა წერიალად მოგუწერე და ხუდარ დაგვაგვიახე □. ბეჰედს აწერია: „ბომ-სქესით არ ნაკლისაგან, იულონ ირაკლისაგან“.

101. წერილი მეფის ირაკლი II-ის ოძლის სალომესი, იულონის მეუღლისა, მიშვარბაშის ცოლთან ქალუასთან, 33,5 X 10,7 სანტ., დაწერილია ქალღლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1798, შკათავის 31. ქალუას.

ქ. ჩემის დის მოცავად საეურელა და საეულებლო, შეუას სიღლი ს ა ღ ო მ ე ჩემს სისამოვხის ზარს მოგეხვევა და შენს მშვილობით შეურას დოსა ვთხოვ. შერმე შენი წიგნა მომივიდა, შენი მშვილობა მცნობა. დაიდ დიდად ასიამოვის ჩემს გუდას შენი მშვილობის ცნობა(მ). აქაერა ჩვენი ამბავა გუგითსნა, დთის მოწყალებ-

ბით მშვიდობითა ვართ. მე ვი არ შეგასა შენი ზურე დაძორება, მე დაად დიდად ვწუხვარ შენს დაძორებას და შენი ვი არ ვადა. მამ-კარბაძისა რომ მოგეწერა, ამის შეტათ არ ვამაგახია. ბატონისძვილ-მაც დიდად იკვარვა, ამის შეტათ არ შემატევიათ. ვის მოუტანია ეკ ვარვა ძღუენი, თითის თუ იცის რამე, თორუმ ჩვენ არა ვიცათ რა. წიგნის ზასუხა არსენსათვის მახდა ვამომეცანებინა, მკრამ დიდა გვიან მოძვეს შენი წიგნა. ხათვია მანდ მოგივიდა, ჩვენს მ-გიერთათ ხელა ეკ იქნეს. კადეკ შენის მშვიდობის ამის ჩუ დაგვაგ-ლეით. შეგათავის და, ქვს უ მ ვ □.

აზიაზე აწერია:

ქ. ემსწვილებსა მოკითხვის მადლი შემოგთიუვალეს, ამათც სი-ეყარულით მოგიკითხეს.

ქ. დედა ჩემს მოკითხვას მადლი მოგახსენათ და ამანაც თქვენი მშვიდობა იკითხა.

ქ. ძიამ მოკითხვის მადლი მოგახსენათ და ამანაც სამსახურა მოგახსენათ.

ქ. თვალმანამ ძადლი მოგახსენათ: შეიდამა ვარვა იუაკო.

102. წერილი მეფის გიორგი XII-ისა დავით ბატონიშვილთან, 12,5 X 15,5 სანტ.. დაწერილია მოლურჯო ქალღებუ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1798, თქტამირას 15. ქ. ჩუქხი დ'ის წყაღობაჲ მკედღი, ბატონი და ვაჟი მრავალი მოკითხვა და ეგებებულად ბძახისა წადი-ლი მოგახსენდეს. შერე დღეს რომ ამ თვისა იე, ზარანკევი დღე არის, შენა წიგნი მოგევიდა და მოგეწერა, რომ ვითამ უსუფ-ვად ჩვენთან წამასელაივას და ჩვენთან ჯავათხის მამძადილის მიტეპა მოემადოს. დედაშენი ჩუ წამაწედება და დედაშენი ჩუ წამაწედება და შენც ჩუ მამაკვება და შენი ძმები ჩუ მამაკვება, ეველას ერთიან გუდაცაუთ, რომ არას დროს ჩვენგან მავისა მომლა არ იქნება და არც გამართმევა მამძადილისა და თუ ჩვენსეუდ ჯავათხის არას იმტ-უებენს, არას დროს ჩვენ მავის არ მოემდითა და არც ჩვენ მავის გამართმევას მოვიხდომებთ არას დროს. შენ ასე დაჟერებული თუა

ამსუდ, როგორც ჩვენ შენს შვილობილად დაჯერებული ვართ და შენ ჩვენს მამობად დაჯერებული ხარ, მკის მოუშლადობად იხილავ იხი დაჯერებული იყავ და ეოვლისურათ ხათრიჯამი გახადე ჯავახის, რომ მკისა მოშლად ჩვენგარ არ იქნება. შამშადლის ტოლი ათხა და ხუთი წილიც თან გავეს, ამასუდ დაჯერებული იყავ, შენ ნუ მო-
 მიკვდები, ეველას სწორე და ჭეშმარიტი მოწერა არის ეს ჩვენგან და შენც სარწმუნო იყავ და ეტერ სარწმუნო გახადე. და ამ წიგნს რომ გწერო, ჯერ არც უსუთ-აღა მოსუდა ჩვენთან და არც არავინ სხვა ამ საქმესუდ და თუ ვინმე მთავა და ვერც არავინ ზასუხს რასმე გა-
 ირჩანს. და ჯერ არც ნიკოლოზა მოსუდა და იმასაც კარგათ გავი-
 სრუემრები. და კურიელას და ავადიშვილს ეოვასაც თავათ, ხვად რომ მათათა, გაკასტემრები, თორემ კვირას კი უთუათ გავირტემ-
 რები. და შემდგომად შენს ამბავს და წიგნს ნუ დაკვავებ. აკლამ-
 ბრას იე, ქვის უ ზ ვ. და როგორც შენ გიხდა, ამ მხარეს ეველას იხი
 მოვსწერეთ და ეველას იხი კარგის და რიგანის ზასუხით ვისრუემ-
 რები და ჯავახის ეოვლისურათ ხათრიჯამი გახადე. რომ არას გზათ
 მკის მამობად ჩვენგან ევლას აღებ არ იქნება. ამასუდ ეოვლის-
 ურათ დაჯერებული იყავ. და როგორც იცა, ჩვენთან და განვა-
 მოავ მრავალა ავა კაცი არის და აეს ენას მხადავა და უნდათ, რომ
 ჩვენს და მკათათ არათ საქმე და დავუგომონს იხივე ერთმანეთს,
 მკარამ არ იქნება, სარწმუნო იყავით და მკათას კარსაც ხვად-სეგ
 გამავისრუემრები | გიორგი .

103. წერილი მეფის გიორგი XII-სა იოსებ მიშკარბაშთან, 21 X
 14,8 სანტ. დაწერილია მოლურჯო ქალაღზე ნუსხა მხედრუ-
 ლის ხელით. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი.

1798, დეკემბრის 12. ქ. ჩვენს მკიერად მიშკარბაშს ია-
 სებს მრავალა მათითხვა ეუწყოს. შერე წიგნა მოკეწერა ლეკების
 დარბეობას მამშადლმა, როგორც შენას სამსახურისაჯან ვიცადით,
 იხი დაგირაკებისებია. ახლაც ეს აცდა შუადი ლეკი ანდაღელნი და
 აქორელნი გამოკვავახუნა, დედას. . . გამოკვამისკარების და
 ესეხიც უნდა დარბეობით და შესახების. ასე უნდა კარავთ. დე-

კემპერ ი. ბ., ქვს უ. ზ. ვ. ესენიც თქვენს წამში არიან, სხვანი არ გუგონსით, გამთქცეულნი აუც კაცნი არიან, მკვრამ მისიც თუაფლეური მთავდებისე, რომ აღარ გამოაქცენ. ო გოორგი ო.

104. წერილი მეფის რძალის სალომესი მიშკარბაშის ცოლთან ქალუასთან, 33,8 X 11 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე უწერილია: „ქ. ლთით მიშკარბაშის იოსების სახლობას ქალუას მიუვიღეს მუხრანს, ბელოთით“.

1799, იანუარის 27. ქალუაჲ!

ქ. ჩემის დის შვიკვასად საუკარულთ მადახურის ასულა! საქართველოს მეფის სიძლი ს ა ღ ა მ ე ჩემს სისამიფხეს ზირს გაცაცემ და შენს მშვიდობით შეურას დის ვითხვით. მერე შენა წავნი მამი(ვა)და, მაკელაონს და ჩვენი ამბავი გეკითხნა, დის შენა სიცოცხლე სე მოშკალის და შეიღები ვიცოცხლას. მკვრამ შენგან ეს ვი არ შეგონა, რომ ასე გვიან მომავთებდი. დიდ მაკვირდა შენგან, რომ ამდენს ხსნს წიგნი არ მომწერე და შენა ამბავი არ მატადინე. მე ვი უთქულ ჯამ მახსოვარ, შენა ვი არ ვაცი. ამ ზაფხულას შენ რომ წიგნი მოგეწერა, ამისი ზსუხა მოგწერე, არ ეცი მოგივიდა, თუ არა. მუხრანადამ მგზავრს როგარ ვერ დახელებო, რომ წავნი გამოაცხათ. მიშკარბაშის მოსვლა მომდლოცამს, მადლობა დის, მგისი მოსვლა ძლიეს გედირს. სხუას მანდაურს თქვენს ამბავს სე დამავლებით. ან რას იქი, ან ქალაქისკენ ხომ არ მისე(ა)დით, თუ მანდა სდკებით? ან ქალაქში ჭოარს ხომ არ ამბობენ? ესენი ევედა წერილათ მომწერე. ბატონისმეიღის ქეთეგანის არსულაობა გავიგონე, მართლა არსულათ იძინდება თუ არა? იანუარის 26, ქვს უ. ზ. ვ.

ქ. თახხა საშურის და თავითის ლგინების მინეშეი გეკითხის იმოვნო და ზატარ-ზატარა საჭრები გამომიგზავნო □. ბეკედს ხუტურათ აწერია: „მეფის სძალი სალომე“.

აშიაზე აწერია:

ქ. ეშაწვილებმა მოკითხვის მოადლობა მოგახსენესი და ამითაც თქვენს მშვიდობას იკითხეს.

ქ. დედა ჩემს მოვითხვის მადლობა მოგახსენით და თავის სსსი-
ამოყენის ზირს გაკაცათ. ჩემს დამ ასუამ თავის სსსიამოყენის ზირს
გაკაცათ.

ქ. ჩემს კერძობამ მოვითხვის მადლი მოგახსენეს და ამოაც
ოქქენი მშვიდობა იკითხეს.

105. წერილი იულონ ბატონიშვილისა იოსებ მიშკარბაშთან, 33,8
× 11 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის
ხელით, ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1799, მარტის 29. ქ. ბატონისშვილის იოსებთან
დადეუაველ მატევით სხსროვარო მიშკარბაშა იოსებ ჩვენ შიერ
მოგათხუა გეგუქოს. შერე რამდენიმე ხანა შენა წიგნი არ მოგესვლია,
ძათამ რა მიზეზით? ამ ბაიდრელებს ვის ამწერალებ, რამ ერთსელ
იქ არ გაივლი და იქერობაზედ თვაღ-ეური არ გიჭირამს? თუ ჩვენ
გვამწერალებ, რათ გვამწერალებ? ახლა შენ ბაიდარმა უნდა ჩახვადე
და არსა ამუშავებინა. ჩვენც ჩვენის ძავის ბატონის შუფისთავის წიგ-
ნი მოგვიწერია და მკ არხას სამუშაოთა გაცეხილ ხადს ზევით მუ-
შს ვიხივეთ, დათათ ამედიცა გვაქვს. რამ გვბობის და ჩვენის
ძმის ადექისანდრესთავისაც წიგნი მოგვიწერია, რამ შუფავრიდამ მუ-
შის მოგვაჩმარებს. ახლა, როგორათაც შენის ერთგულბისგან ეა-
ცადეთ. ასე იეჭითათ უნდა მოიქნე და კვ არხა გამატანინო. ჩვენც
აქ ცოტა რამ სამუშაო საქმება გვაქვს და ამას რამ მოერხებთ.
დთათ მოწეალებით, ჩვენც მათით წამოვალთ. სხუას, მანდაურსა და
შენს ამბავს ნუ დავკავლებით, გვაცდინებდე ხადმე. მარტის კო,
ქვს უ მ მ.

ქ. შენ ჩვენს ჩამოსულას ნუ შაიცილი, რაც შეეკლას. არსა
ამუშავებინე, დამურე დროსედა □. ბევედს აწერია: „ტომ-სქესით არ
ნაკლისავან, იულონ ირაკლისავან“.

106. წერილი მეფის ბძლის სალომესი მიშკარბაშის ცოლთან ქა-
ლუასთან, 33,5×11 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქალაღზე
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1799, თაბათიას 17. ქალუას.

ქ. ჩემო დადა სიყვარული და სტრიადალი მი და ს ხ ვ რ ი ს
სიულო! შეუას სიდალი ს ა ლ ო მ ე ჩემს სისამაყისას ზარს ვავოცემ.
შენ მშვიდაობას ვაკითხებ. შერ(ე) შენა წიგნა მამიკადა და შენა ანთა-
ვი მაცნობა. ჩვენი ანთავი გეკითხა, ღწითათ მშვიდაობათ ვართ. რა-
დაც ბოდიშები მოკეხდა ჩემთანა, ჩემთან რათ გეჭარებთ მაცისთანე-
ბა? მე მშვიდაობისა და სიყვარულის მეტი არა მინდა რა. კარვით
იგი მენვე, მე მავარეობედ არ დავემდურებთ. გურგენამ ასრე მათ-
ხრა: გათყუებამდან ამსითან ვაჟ(ე)ქი, თუ წიგნას გამოცანებთ უნდა-
და, რატომ არ გამომატანათ. რაგორც შენა სიყვარულისკენ ვა-
ცოდ(ე), იმგვარს წიგნს მომწერდე ხოლმე. თაბათიას აწ, ქწს
უ ზ ზ მუჟის სძალი სალომე.

აშიახე აწერია:

ქ. ჩემს გერძობამ მოკითხვის მადლობა მოგახსენეს და ამითაც
სიყვარულით მოგაკითხეს.

107. წერილი მეფის ოძლის სალომესი მიშკარბაშის ცოლთან ქა-
ლუასთან, 23, 8 X 11, 5 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქალაღზე
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1799, მკათათიას 22. ქალუას.

ქ. ჩემს დადა სტრიადალი სიყვარულს მისკარბაშის სიხლო-
ბას შენა უსაყვარესი შეუას სიდალი ს ა ლ ო მ ე სიყვარულით მოკი-
თხებ და ჩემს სისამაყისას ზარს ვავოცემ. შენა წიგნა მამიკადა
და შენა ანთავი მაცნობა. ჩვენი ანთავი გეკითხა და ღწითათ მშვი-
დაობათ ვართ, ამჟამის ვიხიავ. რომ კადეკ სიხარულით ერთათ
მეყურადღებო. ანა გამოგეკხავენა და მომიკადა, ამჟამის შენა თავი
გამიხარას. ბოდიშა მოგეხდა, და ჩემთან შენ ბოდიშა რათ გამო-
თავის? მე რას გარგებ, რომ ჩემთან ბოდიშს ახდა? ვინც წამოკადეს.
შენა ანთავი კადეკ მაცოდანე მკათათიას კბ. ქწს უ ზ ზ .

აშიახე აწერია:

ქ. ემწეადებთ მოკითხვის მადლობა მოგწერეს და ამითაც შენა
მშვიდაობა აკითხეს. დედა ჩემსათვის რომ მოკითხვა მოგწერა. აქ
არ არის, გორს არის.

ქ. ჩემმა კერძოვან მოკითხვის მადლი მოგახსენეს და ამითაც მრავალა მოკითხვა მოგახსენეს.

108. წერილი მეფის ასულის ქეთევანისა მიშკარბაშის ცოლთან, 23 X 1, 5 სანტ., დაწერილია ქალაღღუე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ იხმარება თითო წერტილი. წინა პირზე აწერია: „ქ. ლთით მისკარბაშის ჯალაბს ქალუას მიერთვას“.

1800, თებერვღას 2. ქალუას.

ქ. მას ბრწყინვალეობას ჩემს საეკარუეს დას შეუვას ასულა ქეთევანს მრავალს [მოკითხვას] მოგახსენებ და თქვენს მშვიდობას ამბავს კავითხვ. დიდად ეწუხვარ, რამ ამღებს ხსნა წიგნა არ მამართლევია, მტრამ ერთხელ და ერთხელ რომღასამე მისეხათ კერ მოგწერე. ამგვარა გულა მქვს, რამ ასე ერთხელ და ერთხელ უკარავათ რამ დავსხუთა. კვლარ გავბედავ. მტრამ არც თქვენგან მოკვდიოდა ასე დავსწიქებს, რამ ერთხელ თქვენს ამბავს არ შემადეოთიანსებო. ჩვენს ამბავს მთახსენებო, ღთის ამღებს თავისი მოწყალეობა მოგნეს, რამღებსა მწუხარებს ემწვადღებთ ავტომეოთიანზე მე გამოკარე. და ახლა ღთის მოწყალეობით ეკვღასი მშვიდობითა ვართ. ბარგი თუ რამ გვაქვს, ეკვღას სათეღას სხელში დავგნას და მე გამოსახსნელა ვარ. ხომ მოგესხენებო, თქაღამ ვერას მოეინღამ და ამასთვას გთხოვე. სოღამონ ქარწიღას ამარებს და თქვენა ჩამოსვღებო და ევღ-სნამა მათხოვეო სოღამონის ცოღასათვას, თქვენას ხემწიღას მხემ, ღთის მოწყალეობით ერთს კვარსხედ უთერა მღღე, მკანია, რამ მოგართვა. თებერვღას 2. ქვს უ 3 ს □.

აშიებზე აწერია:

ქ. თქვენს რღღის და თქვენს მღღის ეღასთღეს საეკარუღით აღღსიღს მოკითხვას მოგახსენებ.

ქ. მატარა გრივღად მამიკითხე, მღღას როგორღა დავგეოწეო.

109. წერილი მეფის გიორგი XII-ისა იოსებ მიშკარბაშთან, 18, 5

×16 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1800, აგვისტოს 26. ქ. ჩვენ შგაეკრად მაშკარანას იადრას შოურავს შუღ ქ ი შ კ ი ღ ს ი ა ს კ ი ს ასე ეუწყას: შერე შენს სამოურავთი ბაადრეღთ რუსეების მოსასყადი შერა შესწყრღათ კაღა ორას-არმოცა, ამაში უნდა იყოს იქყიღა, კაღა ას სამატი და კრუქათ უნდა იყოს დაქმზხუღა ხორბაღა, კაღა აცღა-თარმეტი, და ქერა კაღა ორმოცღა-რუკ. ეს ახღავ საქქროთი უნდა კარაკეებისა, შაატანინა და აშარში შიბარეებისა. რუსეების აშარღანს უნდა შაბარონ, ეაბზა აღღან, აცი სტიღღანის ღიტრათი უნდა შაბარონ და ეაბზს ისეე რუსეების აშარღანა და ჩვენგან დაეკენუღა კაცი შისცემს და, როღესც ვარი კაღამოკა, მაშინ ბარათი შოატანის და რაკორც ეუასეის მაშინ, იმ ივას შისცემს უკღებ შათა. ამ რუკ დღეუხედ უნდა შაბარეებისა, იუ ამ რუკ დღეუხედ არ შაბარეებისე, რუსეები შენ კაშოკაროშეკენ. აგვისტოს კვ. ქნს უნს ქმუღა გიორგი.

110. წერილი დარეჯან დედოღლისა იოსებ მიშკარბაშთან, 31,5 ×12,6 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია შიბეები. წინა შირზე აწერია: „ქ. მიშკარბაშს იოსებს მიუვიღეს, განჯას“.

1800, დეკემბრის 2. ქ. დეღათუღას დარეჯანის შატაკ-საკეითი სახსოვარო მაშკარანაშო იოსები ჩვენ შიერ შრავაღა შოკი-თხვა კეუწყას, შერე უუღღას ისქექტარის კარღ იგოღღარანის წიგ-ნა შოუვიღა ჩემს შეღღს ვახტეხვს. ასე შოაწყრღ: იუ კეღმწიღათი ერთოუღღათი გინღათი, ეგღღენათ, რამ თქვენი მას აღექსინდრე შიბაე-ვანინოთა შენცა და დეღა თქვენიშაღათ. ჩვენ ხამ აქამღანც ვნღაღღ-კართ და ახღა კაღეე კეღღენათ, რაღვას იმას შაღღა შსეღღაღღ შოუწყრათ. მაგრამ, რაღვას ამ ეამღ შენ შანღ, განჯას, აშკათეუბა, დიღღ აღეღაღღ შეიღღენ წიგნის შაწყრათ და კაცის ტარეებით, რამ ასე რიგად ეგღღო და შოკეუღღანთა, რამ დააკერონ და წამოკადეს. ვიცი, აღექსინდრეისთის კაცის ტარეების და იმას კაშოღღანარაკეის შიარს

დაიჭერ, მაგრამ დიად შენა უზიანა საქმე იქნება. მე დამიჯერე, მსგაითა შენ არა გაძვს რა, არცავესა საქმენა არის, თუარ ესე, რამ ვინც იმის მოყვასს ედებოდა, დადებულის რუსეთის კელმწივის სამსახურა იქნება. ამასე რადას გეხვეწა, შენის კელმწივის ჭინხაშელს და მწყალობლობს თუ არას მოიჯობებ, ქრისტიანობისთვის მანც ედებოდა და ამ საქმეს შეუდებოდა. ჭეშმარიტად მოვალე ხარ, რადგან მანც იმყოფებოდა, რომ ამის უარა არ გვიბრუნა და თუ შენ ამ საქმეს თავს არიდებ, ქრისტეს წინაშე მოვალეც დარჩები და დადებულის იმწინა-ტარის, რუსეთის კელმწივის საინოების უარის შეთავაზებ იქნები და შენ იგი. დეკემბრის 6, ქსე უ 3 წ დედოფალი დარეჯან.

111. წერილი მეფის გიორგი XII-ისა მიშვარბაშ იოსებთან, 34 X 17,5 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი. წინა პირზე აწერია: „მის ბრწყინვალეობას მიშვარბაშს იოსებს მიერთოს“.

1800, დეკემბრის 4. ქ. ჩუკის მაგიერად მისი ბრწყინვალეობას მიშვარბაშს იოსებს მრავალა მოგაიხუცა ექვეყანს. შერე შენი წიგნი მოგვიყვანა და რაც მოგეწერათ, ეველა შევიტყუებთ. აღაჯაი ჩუკის მისი ჯავახის წიგნივეთა სხივრის მსგავრა და სხვა სიტყვები დაებარებინა მორზა-შევისათი(ს). და გვაძინა აქამების საქმეზედ შემოთვალაობისა. თათონ შენვე აქ თუე და კარგად იგი, რამ იმ ჟამად თათუდა აქიმა სტეფან-წმინდას გარსეკის ემაკლანამთან თუო, და თსევე აქამს თავს ცხენს წახლა ჭკრა და აწვა. და შატრას ხომ თუადებო სტეფანდა, და თსინც სხელიდამ არ გამოდიოდა. და რომელსაც იმ ჟამმა აქიმა თუო, ის ხომ არ დავიშურეთ და ვახედათ. შერეც ის შემოთუფადა, რომ შათამ ჩუკის მირგანას ხანები მაგაზუდ მოგვეწვიოს. ესეც შენ კარგათ იგი, რამ იმათ მოგეწერათ ჩუკისთვის შირვედათ, და ჩუკის არას დროს ეც არ გავიშებოდა. მამსადადასათვის რომ შემოთუფადა, ჩუკის მამანაც სწორეს ტუღათ შეუდებთ. მაგრამ დრომა და ჟამმა ასე მოიყვანა საქმე, რამ იმ ადგილიდამ იმათი დავარცხა არ გვიხდოდა ახლაც ჩუკენა

ნებს ასე არის, რომ ისინი თავეთას ადგეადამ არ აკურსენ. ჩვენს ამ საქმასათვის მარხა-შევისათვის დაგვიბარებთ, რომ მამხადელში ზოგეთისი კაცია არას, რომ იმათ საქმე მახეხდეს, და როგორც ჩვენს ძმას ხასს უნდადეს, იმათა გზაც გარჩევათ გვანდინოს, რომ ამ რაგათ დაუაჭროთ იმათა საქმე. სხვას მანდაურს და მესს ამბავს ნუ დაგვკლებს. ჩვენა სიტუვა ეკვლას მარხა-შევისათვის დაგვიბარებთ, და ჩვენს ძმას ხასს მახსხეებს. დეკემბრის დ, ქვს უ 3 წ. ქუე გიოგოი.

112. თამაზ ორბელიანის წერილი იოსებ მიშკარბაშისადმი, 35,6 X 10,8 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქალაღზე ხუხბა მხედრულის ხელით. ნიშნებად იშვიათად ნახმარია თითო წერტილი. წინა პირზე აწერია: ,,ქ. მათ ბრწყინვალეობას მიშკარბაშს იოსებს მიერთოს“.

1801, ენკენასიოვის 23. იოსებს.

ქ. მათს ბრწყინვალეობას ჩემს შწყაღობელს ძმას, ბატონს მასკარბაშს ო რ ბ ე დ ი ა ს ი კმაკადად-ბაში თ ა მ ა ზ მათ შესიფურს მხურას საუკარულათ მაკაეთხამ და მდაბლათ სმსსხურის წადღას მოგახსენებ. შერმეთ თქუნზგას ამას არ მოველოდა, რომ აქნობამდისინ უნახებთ გამოშეებდა და ახლას ჩემს დის დელოფდისათვისაც წიგნია მახლეუთა და თქვენც ას არის, რომ ამ წიგნით მოგახსენებთ, რომელღაც ახრები თქუნსიოვის მამახსენებთ. თქვენს შაწყადის მამბისკას ველი, რომ ჩუმა და დელოფდელც ასე შეიწით და თქვენც ამ ჩემს საქმეზედ ბეჯითი ბმანდებოდეთ და მინა მასეხის ხაქარათ ჩემს კაცას ხელით მამბოდთ, რომ თქვენას მახეხის მაკურებელი გახლავარ. ენკენასიოვის კვ, ქვს უ 3 თ □.

113. იმერეთის მეფის სლოომონ II-ის წერილი იოსებ მიშკარბაშისადმი, 34 X 11,2 სანტ., დაწერილია მოღურჯო ქალაღზე ხუხბა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: ,,ქ. მის ბრწყინვალეობას მისკარბაშს იოსებს“.

1801, აქტამბრის 11. ბრწყინვალეოთ თავადო მაშკარბაშ-

მოათხოვეს! მატეის-ცემთა მათხვის შემდგომად ესრეთ მოგ-
კისნდეს: მათა მადლ-მსგულლობა ხეივან-ხეის რომ მობრძნდა,
რამდენსაჲ ჩემის თავადის ფინუხასშვალის სოფლებზედ კელი ამარ-
თეს, ახლად ავლილი ბუქის გამოგვზავს და ფინუხასშვალა რას-
ტომც თან გამოვტანს თავის სასუთებით მათა მადლ მსგულლო-
ბასთან. ვითხოვ შენგან, ვითარცა შეიძლოს, ამ სოფლების საქმეზედ
სწორეს სამართლით შექვათ, რომელიც ან მეფეთ წიგნები და ან
სასუთები არის, ესენი განვიხილოთ. სხვას სვეს სიტყვას და ამ-
ბავ უთქვამს ავლილი ბუქის მოგახსენებს. შენს მსგულობას
ჰამბავს ნუ დაგვაკლებ. თვითმრის აა, ქვის უნა □. ბებუდს ხუცურათ
აწერია: „მეფე იმერთა სოლომონ“.

114. დარეჯან დედოფლის წერილი იოსებ მიშვარბაშისადმი,
20,5×12 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედ-
რულის ხელით. ნიშნებად მძიმეები იხმარება. წინა პირზე აწე-
რია: „ქ. მიშვარბაშს იოსებს მიუვიდეს“.

1801, დეკემბრის 5. ქ. დედოფალი დარეჯან მატე-
ით მოგივითხოვ, მაშვარბაშა მოათხოვეს! შერე ეს წიგნი რომ მოგი-
კადეს, მანდ ნუდარ მოიგდა, ახლავ აქ წამოდა, საშურო საქმე გვაქვს
ადრთა, ადრთა რომ ადარ დაიგვიანო და ახლავ წამოხედავ. დეკემ-
ბრის 6, ქვის უნა. მარტა ჩემი საქმე ნუ გჯანია, სხვა საქმეებზე
არის. წამოუსვლელი არ დადგე, ახლავ წამოდა □.

115. იულონ ბატონიშვილის წერილი იოსებ მიშვარბაშისადმი,
31,4×11 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის
ხელით. ნიშნებად იშვითად ნახმარია თითო წერტილი.

1801, დეკემბრის 9. ბრწყინვალე თავადო, მაშვარბაშა
მოათხოვეს წიგნი მოგეწერა, მომიუდა, რაც მწეხარებაჲ მოგეწერა
კაცის გუგვზავნელობაზედ, თუნდა შენც არა რეუდოევი ამ საქმეში.
რასაკარგულია შესწეხეუბოდა და შენ რომ ურავ, ხომ უფრო და-
დათ გეწეხეუბოდა. ახლად იუაქრე, ან შე როგორც შეგეხეუბოდა და

გწუხდი იმის შეგვიანებაზე. ესენი რომელსაჲე მაწიუხებს ამბობენ კაცის შეეცნებისს, ახლა, როგორც აქა, მოვახერხეთ დ'თის მოწყალებით ამ ჰეზრით და იმუგარის წერილებით, რომელად შენ იცა, გავისტუმრეთ ჯავარადი სხინა დ'თით ამ თავის ორსა. თუ კი ერთი სარკებელია იქნება რამე და დ'ნ იხება, ღაზარეუანსაც არის ამაზედ წერილი და, რადგინ შეიძლებადეს, შენც გაისარჯე, დანიაზედ მოსწერას, რომ აღარ დაავიანინ და მალე გაისტუმრან ჯავარადი. ხომ აცით ეს საქმე მისას დიდებულებისა დიდათ შესამატა არის და სამჯობინარი და იმის ერთგულება იქნება. დეკემბრის 10, ქვს უ 20 იულონ .

116. იულონ ბატონიშვილის წერილი იოსებ მიშკარბაშისადმი, 31,5×10,4 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად იშვიათად ნახმარია თითო წერტილი. წინა პირზე აწერია: „ქ. მის ბრწყინვალეობას მიშკარბაშს იოსებს“.

1801, დეკემბრის 18. იოსებს.

ქ. მის ბრწყინვალეობას და ჩუქის დადად საეგარეუას იატონს მასკარბაშს საქართველას შეივის ქე ა უ ღ ო ნ დიდის საეგარეულით მაგაგაითხამ. შენმე ეს ჩუქია სხინა რეკავ გამოკვებანეთ და ორანალ ღაზარეუანსაც წავნა მოვსწერეთ, შენც კარგად იცა და ამისა საქმე აქ გასანჯუღად გაქვს, რაც რამ თავის სცხოვრებულა ჰქონდა. მანდ დარხა და აკლეეს, თუ ემართა ვასიმე რამე, და ამისა წაიდეს, რა სიტუეა ექნება, თუ არადა ღაზარეუანს უნდა შეწია, დანაშეღა არავაზედ არა აქვს, უბრალოთ აკლეეს. ამას გარდა ცხენა მოაეგუდა და თუ ხემა საეგარეული გაქვს, სავა აქა, ერთი იანო უნდა უმაგნა და მასცე. ამას ხუ აქ, რომ ცხენა არ უმოგნა და არ მასცე. ქრისტისმოთის იწ. ქვს უ 20 იულონ .

117. წერილი მეფის რძალის სალომესი იოსებ მიშკარბაშისადმი, 22,9×9,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის

ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „ქ. ბატონს მიშკარბაზს იოსებს მიერთოს“.

1801, დეკემბრის 21 ქ. მას ბრწყინვალეებს ბატონს მამკარბაზს საქართველოს შვიკას სძლია სძლია მუქეკენს მშკადობას ვაკათხაში. მერმე აქან დამზირდა და დადათავ გვეჭარება, ბაიდანში რაც ჩემი თათრება იყუნენ, ამით რაც დეშულება აქ(ვ)ით, ყველას თავის შეძლებით უნდა თეითა გაზაართა და გამოამოგზავნო. ასე რიგათ დაგიმადლებთ, რომ შენა სკეუთარა გამოამოგზავნა. შენც ვარკათ იცო, რომ დიდ(ა)დ გვეჭარება, როგორც აქეკენს ვაცოდე, ასე სხჩართთ გამოამოგზავნეთ. დეკემბრის ეა, ქვს უ შო. □.

118. წერილი იულონ ბატონიშვილისა იოსებ მიშკარბაზისადმი, 10,2 X 10,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად იშვიათად იხმარება თითო წერტილი.

1801, დეკემბრის 21. ქ. მიშკარბაზისა იოსებს! სჯც თეას. ერთი ვარკი ეკადმქრას სძნის ზარა თეკისის მადათ უნდა მამოგნო და რამდენიმე ღატრა ბრანჯა და სხჩართთ გამოგვეგზავნა. და თე ჩემი სიყვარული გავქს, სუღარ დაგვანებ, სძნის ზარა დიდად გვეჭარება; სხჩართთ გამოგვეგზავნე. დეკემბრის ეა, ქვს უ შო. [იულონ].

ქ. შაქარი ზღარ გვაქვს, ათავა აქნება და ერთა მისრინანს შაქარი გამოგვეგზავნე. [იულონ].

119. წერილი იულონ ბატონიშვილისა იოსებ მიშკარბაზისადმი, 31,3 X 10 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. უკანა პირზე აწერია: „ქ. მის ბრწყინვალეებს მიშკარბაზს იოსებს“.

1802, ანგერის 27. ბრწყინვალეოთ თეჯადო მამკარბაზისა იოსებს! ზატევისციქით მთავათხეას შემდგომად ესრეთ გვეწეოს: ეს ჩემი მღუდელი ათასე, შენც იცო, ერთა წელიწადი არის აქ ჩემ-

თან არის. თავის ხაზანა არ უნახავს, ახლა დამკითხოვა თავის ხიზნის სანახავათ. მეც დავათხოვე და გამოვცხავს. ცხენი არა ჭეკანდა, ნაქირაგების ცხენით წამოვიდა. ერთი ცხენი მეს უნდა უძოვებო და მისცე, ეგების ან ჩემის ჯოჯას აეოს რამე ცხენი დარჩენილი და ან სხვაგნობად, საიღამაც აეოს, ერთი ცხენი რომ არ უძოვებო არ აქნება. სანამ მანდ დაუგვიანდეს, აგად-უგური გეჭიროს და დიდ-მარხვა რომ დადგება, ისევე ჩემთან უნდა წამოვიადეს. მესც დიდათ ბეჭითი აევე, რომ მარხვაში წამოუსვლელი არ დააეკნო და გამოვცხავს, ამის შეტვი მღუდელი არაყანა შეავს აქა და ხომ აცო, რომ მარხვაში იმოსა ჩემთან ყოფნა დიდათ საჭირო აქნება. ქალაქში ხე დააეკნებ და ხორც დააგვიანებ დიდხანს, მალე გაისტუმრე მინა. მარხვა რომ დადგეს, ისევე საქართველო უნდა წამოვიადეს აქ, ჩემთან. ამის დაუგვიანებლობის და მარხვაში ასევე წამოსვლაზე. როგორც შეგვან ვიცადე და გიყვარდე, ასე ეცადე და გამოვცხავს. მესც მშვიდობის ჭამიანს ხე დამკვდეს. ანგორის კ'ხ, ქ'ს უ ყ | იულონ .

120. წერილი მეფის ძის იულონისა მიშკარბაშ იოსებთან, 23,5 X 11 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა გვერდზე აწერია: „ქ. იოსებ მიშკარბაშს მიუვიდეს“.

1802, თებერვლას 24. ბრწყინვალეა თავადა, მაშქარბაშა იოსებ, საქართველოს მეფის ძე აუღონ დიდათ სიყვარულით მოგვიითხმით! მერმე ჩვენს ამბავს თუ ავათხმ. დთან მოწვევებით მშვიდობითა ვართ. მანდ რომ ჩემი სთა და ივარჩა რომ არას გარათა, თუ ჩემი მძობისა და მეგობრობის სიყვარული გაქვს, სთა გამოაროვა, ივარჩა მსნდაე გარათა ჭქოსდექ. თუ არ მოვცენ. სხვა გარათა მეს უძოვს და გამოაროვი. რომ არ დახსნა, არ აქნება. მგანსა ვაჭარი აქ არას მზათ, უზურმთ. ბარათშვადს რეკავს გამოაჯანუ, გავერდით და რაც ჩვენა ვადაა, სრულებით ზატრანს გამოუცხავნათ. ამის გარდა რაც კადეკ დაგებურებისთ, ხეხს მანდ არას. რაც ეწროს, ეველა გაროვე, თუ ჩემი სიყვარული გაქვს, და რეკავს გამოატანე. არა დარჩეს რა. ახლა გამოვცხავს ჩემი მძობი და მე-

კაბრობა. რაგორც ამ საქმის სასრულად მისცემ და საქართა
კარაგები და კამოგზაჟია. ეც სთაა და სხვა. რაც დაგეგმარების,
რეკაზის გამოაცხადე. ფეხურვლის კა, ქმს უე.

ქ. რეკაზის ხელად დაეჩები, მალე გამოაცადე, იასუელად დაძიე-
სებიანარ იულონ .

121. წერილი მეფის ძის დავითისა თამაზ სულთანთან და დემურ-
ჩიასანის ალაღარებთან, 18,2X16,5 სანტ , დაწერილია ლურჯ
ქალაღლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1802, მარტის 12. ქ. იატანა ემიკაღაბაშა, თამაზ
სულთანა და დემურჩიასანის ალაღარებო! შერე მისკარბაშა
აოსებ ხეჩი მეგობარა და ერთგული. ამხელად ეს ცხერის ტმაზ-
აღლას აწირების და ვაღი მატქს. რაგორც მე. ასე ხემს ეძთი, რომ
ამს ევეღანი შეგეწავნეთ. ვისაც ხემა სიეგარული აქვს. ხომ ამს
ცხერას შეაწევს და. რომელიც არ შეაწევს. მამის დავინახე. რომ არ
ეწეგარებიაგარ. მარტის იმ. ქმს უე **გ'ს'ს'ი'ც' .**

122. წერილი მეფის ძის იულონისა მიშკარბაშ იოსებთან, 31,6X
11,5 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე ნუსხა მხედრულის ხელით.
ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: **ქ. მიშკარბაშს იო-
სებს მიუვიღეს“ .**

1802, მკათათვის 17. ქ. მას ბრწყინვალეობას მიშკარბაშს
ათსებს სსქართველოს მეფის მე აელას დადას სიეგარულით მო-
გაკათახბაშ: მერძე კარგა ხსიაა შენა ამბაეა აღარა ვაღა, რა მი'სე-
ზა? მე კი დანამული არა მატქს რა და შენი კა არ ვიცი. თუ წეე-
ნას გკრადებო. ასეის რას მამწერ, რომ სსქეენა აუთს ვისიმე.
ამს გარდა, წინა'ხედავ მოგწერე, მანდ რომ ხემა სთაა და ფარჩა
არის, ასინა დავაბარე და არ გამოგეგზავნა. ოცი თუძანა არის, თუ
ამს იქ, რომ მსგ ორსეუ გამომიგზავნი და გირათის შენ უშიღნი,
დააღ დადათ დავამადლები. თუ არადა ფარჩა მანდა ჰქონდესო და სს-
ათა გამოართვი, თუ ხემა სიეგარულია გაქვს, და გამოგ'ზავნე. მავისი

აღვანი აქ არის, იმას სუ მიზანს, რომ ეკ სავითი სსჩქართოი არ გამო-
მოგზავნა, თუ ჩემი შეკაბრობა და სიყვარული გაქვს, სუ დაგვანებო.
კადეკ ფირანის ხელით რომ ორი სავითი გამოგიგზავნე, აქამდის ასა-
ნაც გაკეთებულაი იქნეს, ისიც გამოართო და გამომოგზავნე. სხუას.
შეხის მშვიდობის ამიგეს სუ დაშავებ. მცადინებდე ხოლმე. შკათა-
ოკის აზ, ქვს უკ.

ქ. ამას წინათ რაც კადეკ შენგან დავიბარე, თუ ამასაც გამო-
მოგზავნა, დაად სიყვარულს და შეკაბრობასა ჩუიკადე და მკვიერი
მკვი და თან შენ შექმადებთან, გაას ბოხობს და ქომს ხომ წან არა
უდგა რა იულონ ქ.

123. წერილი სელიმ-ალა ხემშიის ძისა მიშკარბაშ იოსებთან, 33
X 23,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხე-
ლით. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი.

1802, ივლისის 21. აოსებს.

ქ. მათი მადლად ჰრწეიხვადებთან და ჰეტაოსხებთან ჩვენს კე-
თად შეკობარს შექაგარბაშს(SIC), მათი საკეთის და კარგათ ბისხების
მდამე დიდებულაი ხემშიის ეფუფი-ბაში ხემშის ძე სე და ი მ-ა და
მათი სსჩქართობის სიყურ-სიკადრის მოკითხვას მოგახსენებო. შე-
რმეთ აქ, ახლდისხეს, რაც ღეკი აეო, ერასივის შკადა მახეული და
სეში ერთგული ოსმან-ალა გავტახე ღეკებსა, რომ თაეათი სსმშეა-
დობაში ჰარმა გაეკახონ უზაანთა. შემრეთ, ასანა რომ კარადამ
მობრუნდებთან. აგერ აქ რაც ღეკის მსველებია შეკეს. ამას მას
ეხადღეს სსრსკარს ცაცოვანს(SIC) ვახლეით, რომ ასანიც თაეათი ადგ-
ში უზაანთა გავზავნათ. შემრეთ ამას უწანაც მოგახსენეთ, შე მო-
კედი, რომ ჩვენს და თქვენ შუა შკადობა სსმუადმთი დამტკიცებუ-
და აეთს აღიწერა ივლისის კა, ქვს უკა. მეორე პირზე თათრული
ბეჭედი ახის.

124. წერილი სელიმ-ბეგ ხემშიას ძისა მიშკარბაშთან, 38 X 28,8
სანტ., დაწერილია ქალაღზე მორგვალა მხედრულის ხელით.
ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი.

1803, მარტის 1. ოსებ-ბეგსა.

ქ. მათს მადლად ზრწყინვალეობას და ზეციასსენებსა. ჩუენს კუ-
თიღ მუკობარსს მუქმარანაშის მათი სიკეთისა და კარგთი მძხეპის დი-
დათი მონატრე. დიდებულობის ხემწიფის უფუეკა-ანაში ხემშას ძე
ს ე ღ ი მ- ე გ ი მათი სანუკუერობის სიუერ-ხეჯადრას მოციონვსა.
ამთი მძხეპის სიამოვხეს მოჯახსენებთ. მემრეთი ძამუამუელის სარქი-
სსსჯანს თქვენა წაგზი მოტემრთუა: რან გემძნათ, ეკვალა მოჯახსენს.
მემრეთი მათს ზრწყინვალეობას სარასვრახსიოეანს წაგზი და კაცა უნდა
გუჯახლემისა, მაგრამ ძამუამუელადი (810) სარქისა რამ მოკვალა და თქვენა
წაგზისა მოლოდაინა უფუეკათ, ამიტომ ვერ ვახელა. მემრეთი ამ ძამუ-
ამუელის თქვენა წაგზი მოიტანა. ამისიოეანს დავიმდლოთ. როდასც
მათი ზრწყინვალეობის წაგზი მოგვიუა, გაცსაც და წაგზისც ვახლემთ.
ჩუენ მავათიან ბეგრა სექმე გუჯახეს. სხვანს ჩუენს ამბავს ეს ძამუ-
ამუელა სარქისა მოჯახსენისთა. აღაწერა მარტის ზარუეღსა. ქს უ ე ჯ .
მეორე პიობზე თათრული თექელი აზის.

აშიაზე აწერია:

ჩუენს სიუერულს კარსეკანს (810) ესეკ-ადანს მრავალს მოციონვას მო-
ჯახსენებთ.

125. ბატონიშვილი დავითის წერილი მიშკარბაშ იოსებთან, 38,5
X 23,5 სანტი. დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხე-
ლით. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი. წინა პიობზე აწერია:
„მის ბრწყინვალეობას მისკა ბაშს იოსებს, კნიაზ ბებუთოვს ტლი-
ლისს.“

1803, მარტის 19. ჩემთა სიუერულთა და სიკუეითრო მწყე-
ლობელთა მისკარანაში თისიუე! გთხოვ გახსოვდე და დროახელად გახ-
სოვდე. კნიაზს მუქმარანა და მქარულს წაგზი მისწეროს ჩუენის მქმე-
ნასა. დღეს რომ ამ თქვას ითა წაგვადათ ზეციერბებს. შე ვ-ცდი,
თქვა ჩუენის სხვანსიოეანს, მაგრამ დრომ იცანს უფელა. გთხოვ, დრო-
ახელ გახსოვდე. შენა და ვ ი თ (ხარულად).

ერთა მუელა მითამე, თუ გათიგ'საენს გასდა, კმედეთა კარგათ

გაციხდევინო, ძმისკით და შვიდსკით შეეღებო. მარტო ია, ქვს
უჟა.

აზიხე აწერია:

ქელიქა, მომალღაცეს კელმწივის წყაღობა. სურც მოეღებოთ
მე ბედნიერება. კახოჯ გახსოვდე, კეღდება ზემო კახენს გაჩვენო,
დროჩედ გახსოვდე, კეღენს საამოვნო იუოს.

126. წერილი სულეიმ-ალა ყითიანისა მიშკარბაშ იოსებთან, 44 X
28, ნ სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით.
ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი.

1803, აპრილის 20. იოსებ-ბეკსა.

ქ. მათს ძალღად ბრწენვაღებოსა და ზეტოისხეოსსა ხვესს კე-
თიღ მეგობრისა, ძმის ბეტონს მიშკარბაშს, მათა სიკეთისა და კარ-
გათ ბძახეისა დაღათ მიხეტრე, სრუღაღად ჩაღდიღრისა და ახღ-
ციხის სარღარი უ ი თ ი ა ს ა სუღეიმ-ალა მათა საბეტოურობის საიერ-
სკადრის მოკითხვისა, ამათ ბძახეის სიამოვნეს მოგახსენებო, მათს
მშვიღობას ვაიხოყო. მეძრეა, ამას უწინარეს ხვესა ვაცას ხეღათა
წიღნა გაჩეღათ. ამ იმერეთიღამ მოსუღა ღეკის გამოღისათ. მავ-
თარი წიღნა მოგვერთვა. დაღ კარგი, ამ ღეკების საქმის რჩეკას რომ
უძერებოღათ. მათს ზეტოისხეოსს ყაიმაყმის და ყაიერეთ-ბძახის ხამ-
მას მეს სუღეიმ-ბეკს ერთი ვაღა და წიღნა მოუკიღა. ერთი უღხო
ფაშაღაშ, რომელსა ჭქეან რაჯან-ფაშა. დაღებუღმა ხეღმწივემ
ახღღცახე მე მომღვა, მის უგან თქვენა კეთიღი მეგობრობისა და
სიყვარუღისათვისა, რაც ღეკა იუო ამ ახღ ციხეში, თუ ცხენსახისა,
თუ ქეკათა, დღეს რომა აპრიღას თღა იუოს, თრძახათ დღეს, ახღ-
ციხაღამ გავღათ. ეს საქმე, ღეკის თან წაყვასა, თქვენა ქეკენის
სიკეთისათვისა და თქვენი მეგობრობისათვისა ქნა, რომა ამათ თქვენ
საბძახეებღმა არაიერა დაშათ და ბოღოს თქვენა სწეენი არ იუოს.
რამღეხიმე ყარსიღამ მანღეა, თქვენ საბძახეებღმა, ღეკა წამოსუღა,
ესაც მემოგვემ. ხვენი კეთიღი მეგობრობა და მეჩობღობა საბუ-
ღამოთ გაჩეღრეღი იუოს და დამტეიციებუღი და ღმერთი მოწყაღე
არის, მათს ბედნიერათ ბძახეის ამიგსა და წიღნსა მად-მადე კვიბ-

ძსებდეთ. სხვას, ხუცის ზეზარს-სიკუეკას და აქედის ამბავს ეს თქვენი ძამუეშვილი სარქისა მოგახსენებთ. აღაწერა ეს წიგნი აზრადის კ გასიუღს, ქქს უ ქ ა. მეორე პირზე თათრული ბეჭედი აზის.

127. წერილი სელიმ-ალა ყიფიანისა მიშკარბაშ იოსებთან, 46,5X 32,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ყოველი სიტყვის შემდეგ თითო წერტილი.

1803, აგნისის 4. იოსებს.

ქ. მათს მადლად ბრწყინვალეებსა და ზეტაღსენებსა. ძმას, ბატონს მამკარბაშას, მათი სიკეთის და კარვით ბძსენის დიდით მოხატრე, სრულად ჩაღღარას და ახაღღისს სარღარა ყიფიანისი სელამ-აღა მათი სიბატონობას სიფერ-სიკადრის მოკითხვას, ამათ ბძსენის სამოყნეს მოგახსენებთ, მათს ბეღბურათ ბძსენის დღის ვახავთ. მეორეთ მათი ძმური სიყვარულად წიგნი მოგვიღაღა. რაღ კეძსნათ, სრულბით ვისმანეთ. კეძსნათ: მას უმადღეს სარსიკარათან ზირა წამიღათ მეგა და შენვით ამ ღეკების კამათისათ, დღას იფათთ ვეღვან, რომს არღ მას უმადღესის სარსიკარათისი ბეჭედი მამხსენებთ (ას) (მის) ბეჭის, არღ თქვენიუგას. მამს, ხამმამიღადის დროს, რაღ წიგნი მოგწერეთ, ან რაღ მოგახსენეთ, არღერთი, არღ ამისი ხამსხევი, არღ ჩემი მოხსენებულა ბეჭედი არ იყო. საქმეღ ასრე დავაჭირეთ, მკრანზ ნახსენეს ეს იფაღ კამათსნდა, ბატონს ხამმამიღადს სელამ-ბეღს დღათთ ეწეინა: რაღამ იფათბ მუ არ მამიღადათ. აღვა და თავის სხაღამა წამძსნდა. ხუცნი რაღ რჩევა იყო და ან რაღ თქვენიუგის მოგვეწერა, მოღლა მათადღა. ახაღ ეს რაღამ-იფაღამ რომ მოძძსნდა. ამსხათნ რჩევა ვქენით, ბარე სეთა-ექმეღა ღეკი დავარსიბიბე. ზოგათისთენ თავეთა დავაჭრექინეთ. ზოგა დავუღღეთ, ბარე თათარ-სეთიღ ბეჭეთ ვეკავს, ამადღზე უნდა აერგვ ეს ღეკები. მუ მოყარხაჩე. სამბ-ათიბა ხუცნი სთიღდაღს კარვებთ ეკვს ღეკებს, ამათ ხამიღდაღს ეგღადღით. ამათ რომ ხამიღადღათ, მეორე ამ ღეკებსრაღ დავხატათ. სხვა ღეკებსრეღა ვარბი კავსხვინდა ვეკავს, რომს ხუცნი ხამსხევიღადღამ ვავარს. ასე ავღღე ამ ღეკის საქმესკდა. მკ ბატონს სარსიკარის სიყვარულათისთენს დღე და დამე ვეღდაღათ და არღ

ფაშას ვასელებ. დროს წყალობითა, ეს ფაშა რასაც ვეუბნეთა, ეკვლას მაჟურის და ეოჟელს სთაქმა საქმეს ჩემს დაუკითხავით არა მურებთ. თქვენ ამსუე დიდათ ხათრავაში ბძინდებოდეთ, რამა არას გზათ არც მის უმადლეს სარასკარს ტყვილი მოგახსენო და არც თქვენს. ვიცა, ვამებთა, ხრამხანსკენ დელას ვარა გამოვიდნენ, ჩვენს შვილი დადა-ადა ვართო დაეცა. ბარე არმოცდა-ათი ცაცხალი დააგარეს, მრავალიც დახატეს. სხვას ჩვენს ზეჰარ-სიტყვას ეს ჩვენს ერთგული ვასემა მოგახსენეს. მათს ბეღიერთი ბძინების ამბავს და წაგნს მად-მადე გვაბძინებდეთ. აღიწერა იენისის დ, ცასუელს, ქვს ეჟა. ზეტარა ბასმ და ბინხისი ეს გამოვიგზავნე ამ ჩემს ვასემს სელათა, ვა ბსმს იეთს, რამ ვარცა მოეკიდოს.

თათრული ბეკელი ახის.

128. წერილი სელიმ-აღა ყიფიანისა მიზკარბაშს იოსებთან, 133X 23,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუხსა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია ყოველი სიტყვის შემდეგ თითო წერტილი.

1803, აგდასის 21. აოსებს.

ქ. მათს მადლად მრწინვალებსა და ზეტაოსხესა მისს, ბეტაოსს მაჟარბაშს აოსებს მათის სავითის და ვარცათ ბძინების დიდათ მონატრე. სრულად ჩადღირას და ახადცინას სარადრა ე აფიანის სელიმ აღა. მათი სხატორბის სავერ-სავადრას მოვითხეს მოგახსენებთ. მემრეთ, დელეს რამ სამშოვთა, იენისის ვა, რაც ჩვენს ხამხანებელმა დეკა იეთ, შოელა გამოვიტყუმრეთ თავანთი ქვეყნისაგანა. მის უმადლესი ხემწიფას ვაფუჯი-ბაში ხამშაშვილი, სელიმ-ბეგის ერთა დიდა ვიცა, თავანთი სავერელი და ერთგული ბსმს-ადა, თქვენგნათ ერასთვას შვილი მახელა. ესენი გამოვარასეთ ჭრამდა, რამა დეკმა უზახათი ჩამოათროს. როცა დეკა ხლამათ აზოგნას და ეს ჩვენს გაცხებულა ვაცება მობრუნებუბან, დუკების მძელეებს, ვიორცა აბაშოქეს. ამ აფიცარეს. თქვენს ვახლეუგ(SIC) და ეს დეკებიც უზახათი ვაცეტყუმრეთ თავანთი ადაგმა და მოგახსენებთ, ფაშა არას, მავრამ ევლას მოგახსენდებთ. თქვენს სავერედის და მშვიდობის გულანთავანს მრავალი ვართოთ აჭარიდამ ვად-

მოვიდა, ეს საქმეა ასე დაწყო, თვარემ თუ ეს არ გადმოსიულა, არას კაც(ს) არ შეეძლო ამათა გაყრა. სხვას ჩვენს სიტყვას ეს ჩვენა ოსმან-აღა მოგახსენებთ. მათს მშვიდაობას მალ-მალე კვირისკიდობდით. აღიწერა ივლისის კა, ქვს უ ჟ ა . აზიზე აწერია:

გიორგი ანაშაქმ მოკითხვა მოგახსენათ. სხვას აქაურს ამბავს აღის კაცი ამაღა მოგახსენებთ. მეორე პირზე თათრული ბეჭედი აზის.

- 129.** წერილი საბით-ფაშისა მიშკარბაშ იოსებთან, 38 X 24 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „ქ. ღთით ეს წიგნი წავიდეს მიშკარბაშს მოსებს მიერთვას“. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წერილი უნდა ეკუთვნოდეს 1796 წ. ვიანაიდგან ღენერალი ვალერიან ზუბოვი ამ წ. ღს ომობდა კავკასიაში.

1796, მარაშხობისთვის 4. ჩვენს მას მამკარბაშს მოსებს ქ. მათა სიკეთას და კარგათ ყოფნის დიდათ და უხომათ მონატრუ და მანდამე. თქვენა მს საბით-ფაშს მოგახსენ(ე)ე მრავადს მოკითხვას. შენით. ვიცით თქვენა მამკარბაშ გულას ამბავი, რომ ჩვენს ამბავს აკითხვთ, ღთათ მშვიდაობით ცასლაფრთ(სი). ახლას, ჩემთა მამე, ერთი ეს წიგნი შენივან მახსლებთ და ეს მათრე წიგნი სიკეთა ვანარდასითვის მამაწერათ და შენ იგი, როგორც კან-ნარათ მართომე და ეკუდას კარქა ცასინკამ. და რასც ბისხებს, ეუკდა ამას ბადადს ამბავსც და თქვენს მშვიდაობას ამბავსც ერთი იუხით ადრე გეცოდინე. და ახლას რად გეხეწო, ეს საქმე ჩემ არ არას, შენა. ჩემთა უკვლითერა საქმე შენა, სიკეთეც და სიკუც. აღიწერათ მართობას 4. აჭხადადის სიტყვის კუდას და მოგახსენებთ.

- 130.** წერილი სელიმ-აღა ყიფიანისა მიშკარბაშ იოსებთან, 45 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „ქ. მათს ბრწყინვალეობას მმან მიშკარბაშის მოსებს ეახლოს სიმდაბლით“.

1803, აგვისტოს 26. მოსებს მამკარბაშს, ჩვენს მას და უმწკრვადეს მკობარს.

ქ. მათი ძმად წოდებული ხ(ი)ლდ(ა)რის, ახალციხის და ბუღნიერა დიდი ხელმწიფის სალახორა ე ი ფ ი ა ნ ი ს ე ლ ი ძ ა და სიყვარულით მღაბდად მოგაითხვას, იუღნიერად იძახების სინარულს მოვასხეხებთი და მათს კეთილად იძახებთს ღმერთისა ვსახვით. მერმეთ ამს მოვასხეხებთი მათს სიმადლეს, რომ მგონია, თქვენს ქვეყნებზე და საბძახებელზე არაიური დაგვეშავებინათ ერთგულთბის და სიამის მუტა. რამც ეძახს მათს ირწყინვალებას, საქართველას უწირატეს მთავარს მმართველს, უფაღს თავადს ციციანოვს სარასკარს, ეთველავე შეკასრულეთ, ჩუენგან რამცა შეიძლებოდა ერთგულთბით: თუ ღებბის გამოგზავნა, გამოურა, თუ ტყვების დახსნა და გამოგზავნა. ეველას მათი უმადლესობის იძახება, სმისხური აღგვისრულეთბის სრულიად და იმეღაც გვაქეს, რომ ჩუენზედ და ჩუენს ქვეყნებზედ შეგობრბით კეთილათ შემოხე, მწყაღობელი იძახებოდეთ, და რისკან არის. ვერ შეკვიტყვია, რამ შარიფ-ოვამ ახალციხის სსხკახში წამოვიდათ და თქვენი საბძახებლადამ თქვენი ემხა სულთხება შარიფ-ოვამს მოჭყელოდენ და ჩუენი სოიფლები დაკერათ. ხარა, ძრახა, ცხვარი, ცხენა, ესეები ეტებო სმისა მუტი წამოიყვანეს. წამოვიდენ კადევ ბადრელები ქურთები, თქვენი ემხა, ზოგი ქურდაბით, ზოგი ამკარათ, ზოგი გაღმობირვით, ახალქალაქის თუ კავახეთის სოიფლები გაახრეს, წამოიყვანეს კარა, ძრახა, ცხვარი და ადამიანის სულებიც, რომ დავით მამცაშვილს მოხსენდა და ხხა და თქვენც მოგახსენებთ, რამ რაერთი მოვიდენ აქ, ჩემთან მოხავრები. კადევ ფენაქიღამ, მსხბდის სოიფლიღამ. წამოიყვანეს ორმოცდაათი ხარა, ძრახა, კანბეჩა, ათაც ცხენი. ამათა წამომყვანი არის თქვენი ემხა, სარიაშვილი ეულთა, თაქლადის არის დასახლებული, ეს თარმუტი ცხენოსნით მოხტობია, მოუტაცია, წამოიყვანია. ამოურათ გაახრეს, გააცივეს ჩუენი სოიფლები. ეს თქვენგან არის. არ მოველით ამს თქვენის შეგობრბობისკან, და თაყის-თავათ არ შეუძლიათ ეს მტურობა მათ. და გვედრებთი, რომ ეს საქმეი ვარცა ბეჯითათ გამოცხადებთი შეატობინათ მათს უმადლესობას, უფაღს თავადს ციციანოვს და მისთაისც წებნი გვიახლებათ. და თუ იკადრის ამოვერს საქმეს, ხება თავითა, მკრამ ვაერთ. არ ახებებს და ვუვედრებთი მათს ირწყინვალებას და წყაღობას ვოსავთ. რამ ესენი ეველას მოა-

გაიხიოს უკლისით და გამოგვიგზავნოს და ეოკუდნაც დაიხიოს აა-
გას სანძხეებში, რომ ამოეკრა საქმეში და შტერობა არ იქმნას
ერთმანერთში, რადგან მეგობარნი ვიმეოფებთ ერთი-ერთისა, ამის-
თვის, მოგვხსენებთ, გულ-დამწვარა კაცი ბეურია. ჩვენი ქვეყნადამც
რომ რამე მოხდეს თქვენს სანძხეებში, ჩვენც ეურს აღარ უვადებთ.
სხვას ჩვენს სი(უ)ყვას ეს თქვენა ვნაზი დავით მამაცაშვილა მოგას-
სენებთ. წელსა 1803. აგვისტოს 26 □ (თათრულად).

აშიაზე აწერია:

ვაგით გააშენათ. ხამშასძეს სავა იუდიით ახადციხის ფაშობა
მოიყვიადა უმადლესი ჩემდწიფიდაშ და ჩვენ სდასთარათა.

- 131.** წერილი სელიმ-ალა ყიფიანისა მიშვარბაშ იოსებთან, 44 X
16,5 სანტ., დაწერილია ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით.
ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი. წინა პირზე
აწერია: „ქ ბატონს მინიშქარს იოსებს მიერთვას სიმდაბლით“.
წერილი უნდა ეკუთვნოდეს 1803 წ.

1803, სექტემბრის 10. იასიუქი

ქ. ბაძს თქვენა სეღამ-აღა ე ა ფ ა ნ ი დიდას სიყვარულით
ძრავადს მოკადნიანს მოვათხვას და აღრე ხადუის წადიდას მოგოდ-
ღებით მძის მარიშქარ(ს). შერეთ იუ ჩვენი ამოავი ბძხათ, ღთის მო-
წყადღებით, შშვადნიათ გახლავართ. თქვენა წიგნი მოგვივიადა, რაც
ტეპძსათ. ვისძსინეთ. ახლას ეს ხადიდაი გამოგვიგზავნათ და ეცადე,
მადე დაბრუნათ და თქვენი ამბავიც ეკელა ვადე გვაბძსინეთ. და
თქვენ რატა წამბძსინდეთ. ფაშასოვან ერთი კარგი ჩერქეზის მავა ხობა
ე მოიკეთ, რომ ძადღეხს ააშენა, იცადე. დააწერა სექტემბრის(ს) ი.
შეორე პირზე თათრული ბეჭედი აზის. აშიაზე აწერია:

ქ. ფაშის დედა იუ იკითხო, შობძსინდა.

- 132.** შავი იოსებ მიშვარბაშის წერილისა ჯავათხანთან, დაწერი-
ლია ნახევარ თაბახ ლურჯ ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხე-
ლით. ნიშნები არა აქვს.

1803, დეკემბრის 14. ჯავათხანის.

ქ. შაოს სიამადლეს ალაჩაქ ბეგლარ-ბეგს მათი სიამსახურის მო-

წადე მარიშქარ ითსებ სელს კაცნას მოვასხსენებ. მე შარშან რომ თქვენ გახლდა, მამანაც მოვასხსენებ, ასლაც კადევ თქვენა ზურ-მარალ(ა) მაჭამის, თუმცა მამის მიბძინე: მე მამანებო, მკრამ ასლას დდე აღარ არის. რადჯან მეს ჩემა შწყალობეღა ბძინდებოდა, მეც ვალი მაჭეს, რომ რაც ვაცოდე, მოვასხსენო. ამისთვის მე ჩემს თავ-სხედ ხელი ავიდე და ამ წიგნის სსქართო მართებუა გაგბედე. ღთის ერწმუნე, ჩემს რჯულს ვიციტავ, რომ ესენი მესვან ხელის ამდენის არ არიან და არც შოგეშქებთან, მენი თავიც მიიბრადე, მენი ცოლ-მგილიც და ეც სანრალა მაგდენა ხლსი, რომ სულ მოწყდებთან. ამისა ბრწინებუდეგებ განახი დახ უცხა და შატოსანა კაცი ბძინდებო, თავის სატუგაზე და ბძინებზე დაის მტკაცნა; რასაც გეტყვის, იცოდე, რომ ამისგან ტუეილა არ აქნებო. საკვადლს ირჩევს, თავის სიტუვას ვი არ გასტუხს. მე ამ ზავხუელსვე ვიციტა. რომ მენსე რომ მოვიდოდნენ, თუ მენ მენის ნებოთ მახვილადი, მენ მენს აღავს და ხსობძს არ მოვიდოდნენ, და ასლაც თუ დამბავურებ და ხედევე მენის შვილის ხელით და ან ერთის მენის მოჭათანის გაცის ხელით ციხის გასაღებს გამოეგზავნა, ციხეს დახებებ და ხარჯს რასმე დადეტ, თქვენ ასევე თქვენს მდგომარეობაში აქნებოთ, თქვენა ხსობძს და მძინებლათ არ მოგუძღებოთ; თუ არა, ღთის ერწმუნე, თუ ეს არა ჭქენ, სწორეთ მენის ცოლშვილის დამხროციტ მენს სარ და მავ ხლსის ამძწევეტოც. ესენი ასე მოძწადებულსი არიან, თუ ამდამ და ხედევე რომ სსმძინათ *)), მენი საქმე, როგორც მო-მახსენებოთ, ისე არა ჭქენ, მას უგან მენს თავს ვეღარას უძეღლა. ესენი სწორეთ არამს აბირებენ, ხო მოგუხსენებო, რომ არამსა აღარავის გააკითხვენ. მე რადჯან თანამდებობა მქონდა თქვენთვის სწორე მოხსენებოთ, ეს არის, რომ მოვასხსენებ. ეს ჩემა მოხსენებაც თქვენთან საიდუმლო იეოს, თქვენს რჯულს ვავიცებ: თუ ამით ეს შებატუვენ, იცოდე, რომ მამისვე დამკარგვენ და ჩემა ცოლშვილიც გაუბედურებო. ღთის ვუელისათვის, რომ ეს რაც მოძინსენებოთ, მენთან საიდუმლოთ იეოს. სურვ ზარობების შეშეთუღა, ამის გაცობაზე მოავდე, ამისთვის რომ ეს ისეთი კეთილი გულის კაცია,

*) ამ სიტუვის მაგიურ დედანში სტოიქონს ზემოთ ასე სწერია: სამსაშაიკათია(?)).

რამ შენ თუ შენს საქმეს ამაზე მოაგდებ, ეგულა შენი საქმე ვარ-
გათ გარაგდება. დემეტოს ერწმუნე, შე ჩემი ვალი გადავიხადე, რად-
განც ჩემი მწყვლათელა ბიხნიდითა და ახლა ნება თქვენათ. დეკემ-
ბრის იდ, ქვს უჟა.

133. შავი მოხსენებისა მიშკარბაშ იოსებისა პავლე დიმიტრის ძის
ციციანოვისადმი, 35,5 X 11,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. მოხსენება მირ-
თმეული უნდა იყოს თებერვალში 1803 წლისა.

1803. შათს ბრწყინვალეებს საქართველოს უზირველესს მძარ-
თქუელს და სხუათს ორდენთს ვაჟალერს, თაჟადს შაჟღე დამა ტ-
რის ძეს ციციასოეს.

თაჟადის იოსეთ ბეჟეთოსისაგან მოხსენება.

ორდენსც ერახის ველმწიველ ბერეამ-მაჟამ, დროს შეჟე ირავ-
დას მამას, შეჟე თეამერახის შეფობასსა, უბოძა მამას ჩემსა მაჟ-
ვარბაშობა, ესე აგი ბერე-იეკიმეისტერობა, წყვლობის წიგნით და ასა
თუქახიღ განეწესა ჟამაგარად ბორახლეს შემოსავლიდამ, მამან მისრ-
გეტლობელა წყვლობათა ამით განსჯომელებდა შესადლებლას თუნჯან
ეროგულეობისა სამსახურსა და მდ მამას ჩემსა მიტვალეობას უბოძა
წერილით სეტარად სახსოვარმან შეჟეჟ ერეგლე მისსა ჩემსა ავეტო-
ქას შელაქობა, მამსახლისობა და სავლადობა, და შეორეს მისსა ჩემ-
სა თახეს მაჟარაშობა. გარნა მამ ესე ჩემი თახე არა იღებდა
ერახას ველმწივისგან ზემო დახამიელსა, განწესებულსა ჟამაგირსა
და მის წილ სარგებლობდა აქა-იქ ჩუესს შესამზღვრეთ მივლობლებით
ვარზე დენშასად და საქეთა მორის ქტკეთა, ესრეთეჟ ხსენებულისა
შეჟასგან შესანამას სემოურითა და ზატევისტემითა. და მდ მამას
ამას ჩემსა ვიეჟ წინაშე შეჟვისა შეგა ხმარებულ სახითა მით, ვითარცა
მისცა ჩემი, რადისა ძლითცა ვცხოვრებდი სავადრად შეჟვასა და წო-
დებისა ჩემისა გადაცვალეობადე განსკესებულისა შეჟეჟ გიორგისა;
და დღეს სეჟესოდ ემად ქმნალი და დათავტებულთცა მოვანდობ ცხა-
ს ცხოვრებისა ჩემისასა ბრწყინვალეობისასა თქვენისა ჩემდამო ვეითღ-
მსრუტეკელობისა, რაკვარადცა სათხო აჩეხა ედ უმდარდეს მოსარამე-
ველად მათის ამშერატარების დადებულებისა, ედ უმთაწელესისა

ჩვენი კელმწიფისადმი. თუმცა შეევის ძის აუღონისეგან შქონდა ბადრას მოურაბას მოცემული და მარცხს, გარნა შეეუ გიორგიმ დრას თვისის შეუობასსა განმიხნდა წერადითა სკელო ესე და კემსხურეთიადი წოდებისა ამის შა უკანსხურელს დემდე მისას ცხოვრებისა, მსარგებლობელი სამაურათით მით და დღესცა კარ, წერილისა ძლით მისისა, მოურავად მათდა. რწლისთესცა არწასა ამასთანა მოგართმევ წერადსცა ხსენებულას შეუასსა, და შდ თქვენგან განხილვის მისისა. რაღცა შეუძნებეს, ვარ მომლოდნელი აღმისრულებულად თქვენ შეურას სობძნებლისა.

134. წერილი სელიმ-ალა ყიფიანისა მიშკარბაშ იოსებთან, 32X22,7 სანტ. დაწერილია ქალაქდზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „ქ. ლთით ეს წიგნი წავიდეს ქალაქს ბატონს მიშკარბაშს აოსებს მიერთვას“. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წერილი 1803 წელს უნდა ეკუთვნოდეს.

1803. ჩემს ძმას მამკარბაშს, ბაშს ბატონს აოსებს!

ქ. თქვენის საკეთის და კარგათ ეაფისას დიდით და უხილთით მონატარე და მონდომე, თქვენი ძმა სკელიმ-ა და მოგახსენებე მრავალს მოვათხუას და თქვენს მშეადობას დემეთის კოხთით. მერმეთ, კიცი თქვენა მოწყალე გულას ამბავი, რომ ჩუენს ამბავს იძნებთ, ღთით და თქვენი დოვდათით, მშეადობათ გახლივართ ახლა შენა საეკარელისეგან ამას მოველადი, რომ აქ მშარდებოდა, რომ ჩემს ამბავს არ დაგაკლევიო და ავრე მალე დამოვიწვე. ახლა შენს ამბავს და უმარწვალეების ამბავს სე დაგაკლევი. და კიდევ ჩუენი ამბავი მანდეთ წამოვიდა, რომ ეარს უნდა წასუელიყო. ახლა შენოტიე, რომ ან ეარს წავიდა. ან მოგადა, მცოდინე. და კიდევ თუ წასუელიყო და მოსუელიყოს მადროს(ში) გამოცხადებეთ, და კიდევ ჩუენს ამბავს თამაშ უმავალასა მოგახსენებს, დემეთის შენა თავი სე მომამლოს. მერე პირზე თათრული ბეჭედი აზის. აშიაზე აწერია: ბატონს ბაშ ჩემს შელაქს დარხაას მრავალს სიყვარულით მოცივითხმთ.

135. პირი განცხადებისა ჯავახიანის შესახებ მეფის გიორგი XII-ისა მიშარბაშ იოსებისადმი, 42 X 16,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. თარიღი არ უზის, მაგრამ განცხადება უნდა ეკუთვნოდეს 1798—1800 წ.

1798—1800. ქ. ჩუქვის შვილის ჯავახიანისა ჩუქვისა დამტკიცებული მშვიდობისა და ერთობის ბანა ეს არის: რადგან მამამდილო მათეკარგი და ბატონ-ეპისკოპოსი შეგარაკი და დაქვანეთი და სომხებიც, რომელნიც ჩუქვისა მთევანაღისა არიან და განჯაში ჩუქვის ნებით ამეოფეობადენ, და კადეც მავანარეთი, სამართლით ჩუქვის შვილის ჯავახიანის სომხებისა სექი არა აქვს, მაგრამ მამამდილობის სთორისა და ერთობისათვის, კარანაღში რაც ელა არის ეწახისა, ამხედრად კელი აკვილია, იბრეიმხანს ჩუქვისა, და მელაქეობს სომხებით ჩუქვის შვილის ჯავახიანს ჩუქვისა და შეროვდენ და ერთმანერთში მტერობა დააქონს.

ქ. რადესიან ჩუქვის შვილის ჯავახიანის დასტურით იბრეიმხანს შეგარაკით და ერთმანერთში ივიცი მახდა. ამის აქეთ რაც ჯავახიანის კარანაღიდაც ელა წამოეყვანოს და სხვა რაც წამოეღოს, სომხებს გარდა. ასეც იბრეიმხანს შიუბრუხოს და აგრევე, რაც განჯადამ იბრეიმხანს ჩუქვის შეროვდენს უკან წაუღოს, ჯავახიანს მიუბრუხოს, და იუ განჯადამ გაქცეულიყოს ვინმე და იბრეიმხანის მისეღაყოს, და ან იბრეიმხანს გამოქცეულდეს ვინმე და ჯავახიანის მისეღაყოს, სომხებს გარდა, ერთმანერთის მისეცენ. ასე გარეგდენ და ერთმანერთთან და სეღარ მტერობენ. შემდგომად ასე გარეგობისა, შერე რომელიც ერთი მეორეზე იუსამართლოებს და ზარეყლად მტერობის მახეხს მისეცენ, ბრალი ამისა და ივიცის გამტეხიც ასე იქნება.

ქ. ჩუქვის შვილის ჯავახიანის ამხედრათვის არ ვაწყენდით, მაგრამ, რადგან თითოთივე უტკაცისის ხათრეწამობისათვის მათხიდაშენა და სამართლიც გვერისა, ესე რომ, რადგან მამამდილო და სომხები ჩუქვის შვილი ჯავახიანისა აქნება და ეწახიც მავანის მახეხით გვეკარგება, ამდენა მანდელი რომ გვეღვდობს. ჯავახიანსა წელიწადში ათხა იუქნა მათეცენ. რომ ჩუქვის მამამდილობისა და

ერთობაში წინააღმდეგობს სიტყვის ადგილა აღარ ჰქონდეს. ეს საქმე კავთისხანს ბეგრჯერ დაგვხატავს და ახლაც მორაქსა ამ აზრით იყო მოსულა, თორემ ეგების ზეგნ არც კი ვიყავბულებდით, ამასიოვს რომ ამასი თავაჯ ზეგნ ამისგან არა გექონია და არცა გეჯიქს. მისკანამო! ესეება ასე მოახსენე.

136. წერილი სელიმ-ალა ყიფიანისა იოსებ მიშკარბაშისადმი, 30×21 სანტი., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. თარიღი არ უზის, მაგრამ წერილი დაახლოვებით 1808 წ. უნდა ეკუთვნოდეს. წინა პირზე აწერია: „ქ. მიშკარბაშს დოსებს მიერთვას სიმღაბლით“.

1803, ანკრის 11. დოსებს!

ქ. მათი სიკეთას ამოდ ეთიფხას მოწადე, ბედნიერა ვეზირას ერთგულა სარდარა, ე ა ფ ა ს ი ს ე ლ ი მ ა ღ ა, მრავალს მოკითხვას, ამოდ ეთიფხას სახარულს მოკისხესებით ზეგნს კეთილ მეკობანს მიშქარბაშას მძს. აწე თქვენს ბედნიერათ ბძხეძას დმერთს ვისიხეით. მერმეთი წიგნა უბოძა მუხრან-ბატონს მირზა-აფრიამას სელათი და ბედნიერა ვეზირასთივას და თქვენც გებოძით წიგნა ზეგნთის და რაც გეპისნათ, ვისმინეთ და ბედნიერმს ვეზირამც მთავრეა წიგ(ნი)ა და ჰსიუხა უბძხა. ეთველს აეწეებს აქიღამ და ბედნიერმს ვეზირამც ასე ბძხა და ზეგნც ასე ბეჯათად მოგვახსენებთ, რომ ის ეარსული თათარა ახლოს აქ ბედნიერს ვეზირს და ტეგეპას, ეღას რამ გეპძსნათ. ახლა ზამთარა, ცოდეა არას, ეს ეღას არ ატარდეს. რას დროსაც თათელი ადგება და გავთიფხუღდებთ, თქვენი ვაცება გეპითმეთ და ზემას სელათი ზავბანებ ეველას და გახლეით. და სხვას ზეგნს სიტყვას ეს თქვენი ვაცი მოგახსენებთ და თქვენს მშეიდობის ამბავს ნე დაგვგაღებთ და სარეკსებ(ს) და ეთველს ერთათ გახსლებთ. მენ ზემო თავლები იყავა, ახლაც გამოაკვზენხადა, მაგრამ სხვაეურ გავმანკედეგენ ვარსებება და თათელი რომ ადგება. მე ვახსლებ, ეთველს სარწმუნა იყავა. უნვარის(ში) აა. თქვენ გეპითავლებეთ მუხრან-ბატონთას სხეეგსთას □ (თათრულათ). ამიზე აწერია:

ქ. ბედნიერა ვეზირას დეღამ მრავალა მოკითხვა მოგახსენათ, და ცოცხალა იუყით. თქვენი სიცოცხლე ეველასე უფრო მამებთა.

137. პირი სინანულის წიგნისა გოდერძისა მეფის ერეკლეს წინააღმდეგ შთქმულობაში მონაწილეობის მიღების გამო, დაწერილია ნახევარ თაბახ ქალაღებუ ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნები არა აქვს, თარიღი არ უზის, მაგრამ წიგნი დაახლოვებით უნდა ეკუთვნოდეს 1784—1795 წლებს.

1784—1795. უმაღლესსა და უმაღლესის ბედნიერს კელმ-წიფეს ამას მოკახსენებ ცოდერძი:

ქ. ჩემო მაწყალეო, ვითარცა ემშავო მოიკახეს ადამის ცოუნებო და გველასი შეკოდნენ და ასრე ადითუნეს, ასრე მაგ თქვენსა კა ემამ მიეო. გერც მე შეგეტყვეა, თუ მაგასი ან სეღისა და შ'ლიას სიუყარუღა არ იეო. გველად ჩემი მამადაშეღა ბაქარა გააკეოა, ჩარჩას შეღა, და ემშავად თათოს ამოქმედა. მე მამაიენა მქარა, რომ დიდა მეტობარო იეო მაგისი, ეველამ უწით ესა, და ჩემც მამადაშეღა იეო, და მეგანსა. კეთილსა (სიც) რსმე ჩემიოვასა-მეო ქი. ათხა თუ სეოი დღე ას-ჩემთან აღაზრავა და შემამივავა თქვე-სა. მხე სიღამისისა, რასაც მე გეუბნებო, ეს ეველა სწორე არისო, მაგრამ მე მეტობარო ჩამომართმევენა. მეს თუ ბეტონს ამას მოახსენებ, ნახე რა დიდა ერთგულობა აქნებ ამამა. და ხომ ხედავ, არც ამს გათრე ბეტონისშეღას სსხარადო არისო. და ბეტონი ხომ ჩემს კელთ არისო, ამასი მე ვიცი: რავი მეს მოახერხებ, მე ხომ არას დამომადგისო. ასრე ეს კაცი და ემშავა შემომადგა და თქვენს სიმადლისათვის მამახსენებინა და სსიკვედილოთ მამცა და ამღენი სეღიც სსიკვედილოთ მამცემისა. და მამან ვერ თქვენს უმაღლესობასთან აბრე არ წახდენდა. ხანი რომ გამოვიდა და აღაზრავი შეიქნა, ბეტონი და მდევან-ბევი სიღამის კელარ იწუბობინო, მამან და მოქალაქეო დავაც შეიქნა, შემოვივარ თავში და მრავალი ვატირე, ასრე დამქვედვანა თახხი ამანა-მეთიქი. მერე მქარასიც შეგეტყვე-რომ ერთი დურჯი აბრემუშას მადვარა მაეცა, უფროა მწუხარებამ მამარცა, ავდექი და ეს ვიციქრე: ამ კაცმან ხომ ასრე სიკვედილოთ მამცა, რა უნდა ვქნა-მეთიქი? დ'ან ეს მაგანს: დაუმეგობრდი მაგ კაცსა და მანდადა მაგანს-ნახე ჩემს თავს წამლო მეშოვნა და მდღე-ვანდღამდას მაგის მეტობარო ვიყავ და ამ თელავში ახლა თრჯიანც (სიც)

მოახსრა: ბატონის ის ამბავი ვაუხსლე, აღას ესხამებო, და მოქალაქეთი სხელს ეკ მავანებდა. და რაც მოვასხსენეთ წერაღაო, სულ მავანი გაგეოებული იყო და გასეპირებული. მე ამისთვის არ გამოვაცხადე აქამდისა, რომ უმადლესს შეივსე, კელმწიფეს გულ-მოდგინეთ გამოაციებინა, ტყუელად მამხსენებინა, თუ შართდა; და რომ ჩემის თავისთვის ისრე მქვამდა. ვიცოდა, რომ ამ საქმეს ბატონის შვილის მოწმობა ეჭირებოდა, და რადგან ამან იძინა, ეს ხელა გამოვაცხადე. და ამას გარდა თქვენს შვილს გიორგის რომ შედგა და აბრიეებდა და შავი ვაჟი თას წიგნისა, მამა შენს ასრე მასწერე, მე ვამატანეთ, ის მოატანეთ და უაყელსავე მავნი ანბავს აქადამ სცნობთ და გამოცხადებთ ყველა-ზარველავე თქმაში მოიხრა: ბატონის მოახსენე, ამას ნუ გამცემო; და არ გავცემს ბატონა, და შერე მე ვიცოდა. თუ თქვენს შვილს შეადგა ასე, ხომ ის წიგნი გაასრევეს. მე რასავერველაა შექამადგებოდა და არ იცოდებდა ჩემს კაბრიეებსა. ამის სავართლს ვითხოვე, ის ჩემი მამიდაშვილიც ასე გაებრავეებინა და დაეკერებინა. რომ ჩემი სისხლი და ხორცი ავობინა. მე ვითხოვე უმადლესთავანცა და უწმინდესთავანცა სავადგელთავანცა და სავართავანცა და მოსამართლეთ-თავანცა, რომ ზირველი დადი მამა ჩვენი ღთის კელით შექმნილი აცდიან ეშმაკმა და მეც მაცდიან მავან. ვითხოვე მოტეკვინას და სავართ-თავანცა. მანა გ ო დ ე რ ძ ი ო.

138. პირი მოხსენებისა გოდერძისაგან ირაკლის წინააღმდეგ შეთქმულობის შესახებ, დაწერილია ნახევარ თაბახ ქალაღებზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნები არა აქვს, თარიღი არ უზის, მაგრა მოხსენება უნდა ეკუთვნოდეს 1784—1795 წლებს.

1784 — 1795. მოხსენებთ გ ო დ ე რ ძ ი ს ა გ ა ნ და ზირას დადგომას ამისს მოქმედთანა.

მათი უგანთიღებულესობა შეივსის ქე ტ ა ო რ გ ა რომ ბატონის ახმეტადამ ქალაქს გაასტუმრა და ჩამასნდა, ამ ვაშებში მისკარბაში იოსებ და ბასტამასშვილი სტ(ე)ივანე გამოვიდნენ ქალაქადამ თავისის ამხანაგბითი(sic) ჭავჭავაძისა. მამან ბატონისშვილი გ ი ო რ გ ა ვაჭლი ტერტერას სხელში ადგა. მოვიდნენ ეს ორნი, ვერ ბატონისშვილის

გიორგისთან არ შესულავენ და დასხდნენ მასკარნაში და სტუფანე, ზაგორცვი შაიარს რომ კარავი ედგა, ამას აქედამ და ბანტამსშვილამ სთქვა: ამისთანა ღთის რისხვა იქნება, რომ ჩვენ დაგვემართაო, და სრე დავიღუენითა? შეუეს ერეკლეს თუ ჩვენი შეუელა სდომოდა და სნ შოენდომბინა, კარგათ მოგვიუღადაო, მაგრამ ხახე ჩვენს უგუნუ-რობისა და უბედურობისა, რომ ჩვენს თავს ჩვენ არა მოურეთ და ბინა არ მივეციითა! მამის მიჰკარნაშის უთხრა: ღთის ტყველი არის ეტო. კიდევ სთქვა სტუფანემ: შეუე თეიმურაზმა ვახ-ბატონობა თავისაკ სიტოცხლეში შეუეს ერეკლეს მისცაო, მაგრამ ამან ასეთი მი-ხეხი მისცა თავის მამსა, რომ რუსეთის გაისტუმრა და იქ მოკლათ. ამ სიხარბით ჰქნა ეს საქმე, რომ ქართლისა და ვახეთის შეუობა ორეუ თათარს უნდოდაო. თუ მაგახედ ეს სიხარბე იხმარა, რასაკვირველია, ჩვენ თითხმეტ-ათას თუმანს და თურამეტ-ათასს თუმანს არჩევდა ჩვენს თავსაო. ჰგანთი მაგას ჩვენი თავი არ უნდადა, სწორე ეს არისო. ამან გარდა ადგენ ეს ორსი და მოკიდენ გიორგი ბატონისშვილის კარხედ და თავეთის ამხანაგებთ შეკიდენ ბატონ-შვილის და დასხდნენ. ხანი გამოკადა და ბანტამსშვილამ სთქვა: გვიანტრონეთო ამ დაღუენითაო, დიამე მამა შენმა არ მოკვიარა და ასე დაგვლუნა, შენ მანტ მოკვიარეთ. თუ მამა შენს ჩვენი თავი სდომოდა, კარგათ მოგვიუღადა და არ დაგვლუნებდაო. თუნდა თავი გვი-გდენითო, ამას მოგახსენებთო: ჩეტევი ან ვახახას ამხანაგათ დაედა ჩვენი თავი, ან მამშდინის ამხანაგათ, ან სომხის ამხანაგათ, ან ქართველის ამხანაგათ, ან აღი-სუღათანის ამხანაგათ მანტ ჩავგდენით, რომ ამით აერას და სიმგერეს უბძახებდა, ჩვენ გი ასე დაგვლუნაო. კურთხეულამ ზანა თქვენმა რომ მამა თქვენი ვახეთის შეუედ ეო, შენსუდ ზატარა იყოო. მერმე რომ მამა თქვენმა ზანა თქვენი რუსეთის ვახ-ტუმრა და რან რამ მიხეხა იყო... მამის მიჰკარნაშმა მუნლხედ ელა წაჰკრა და არ ვიცი, რათა, და თვლიტ უეო. კიდევ სთქვა: ის იქ მიიტვალათ და ქართლის შეუობანტ მამას შენს დარჩათ. მამა შენმა არ გვიანტრონა, შენ გვიანტრონეთ. ამასუდ ბატონისშვილამ არა უბძახა რა ზანუხი, შოლოდ ამის შეტი: როგორი ლანარავი არის და ან როგორ იქნება ეკაო? ადგენ და გამოკიდენ გარეთ და ბანტამს-შვილამ უთხრა მასკარნაშს: ამამიან ხერი არ არის, ამან ასეა და

სჯამო! ჩვენ ჩვენი ბინა და გზა დავიჭიროთ, როგორც მოგვეკულებოდეს.

ამის ასლზე ბატონის თავის კელით კელ-ჩართული: ერეკლე-გიდეკ ცოდერძიმ ამაჲ ასლზედ მთაწერა: საზარ-ბეგის შვილი გოგია სწორეთი მახსომსა და სხვანი გარჩევით არ მახსომსა.

139. პირი წერილისა ალა-მამადხანის შესახებ, 24,3×127 სანტ., წერილი უნდა იყოს მიწერილი მიშკარბაშ იოსების მიერ იულონ ბატონიშვილისადმი, დაახლოვებით 1794—1795 წლებში, ესე იგი ტფილისის აოხრებამდე ალა-მამად ხანის მიერ.

1794—1795. ქ. თუ ალა-მაჲმად-ხანის ამბავს ავითხავ, ზირველასი წავადა. თურქმანა დაარბია, იქილამ გამობრუნდა, მკრე ხორასნის ხანებო ხლებოდნენ და მაჲთამდინ მიუყვანათ, რომ ამ ხანებოლამ ერთი მაჲთა-ხან ეოფილა, რომ ნადირშის ვიდაცა ამ მაჲთა-ხანს ჭქონია და ალა-მაჲმად-ხანისათვის მიურომეკვია. და მაჲთიელთ ნადირშის შვილი-შვილები დაუჭერათ და ალა-მაჲმად-ხანისათვის მიუტცათ. ალა-მაჲმად-ხანს ხორასნას ექვსა ხანისათვის შხველები გამოურთმეკვია და ნახჩევნელის ზილოვიარ ხანისათვის გამოურტანებთ თქვრანს და, რაც ნახჩევნის ჯარი ჭქოლია, ამავე ხანთან დაუთხაგნია. და თვითან მაჲთის სალოცავთი წასულა, და რომელიც ხორასნილამ ნადირშის დაუთრათ ჯარი გამოურტანა, ის დაუთარი მოუთხარა, რომ ჯარი ამ დაუთრათ უნდა გამოურტანოს ხორასნილამ. ამ ურჯულთს კუხეისა ეს არან, და თუ ერთი ღოჩე გაქვთ, რაჲ იუაქრეთ. ჭაჯა-ჯათარაც ამ რამდენსამე დღეზე წასკლას ზირქის ალა-მაჲმად-ხანთან. თუ ერთი სწორე ამბავი იცათ რაჲ, შეგეტყობინეთ, ჩვენის შველასა. ალა-მაჲმად-ხანის საქმე ასეა სწორეთი, რომ წრეულს თეჭრანს უნდა დადგეს. აქამდინ წიგნისა გვეჭრდათ, ახლა იმასაც აღარა გვეჭრათ. ამას იტყუათ ახლა თქვენ, რომ ჯარს რატომ არა გეთხოვთ. ამა ჩვენ როგორ უნდა ჯარი გთხოვოთ, ერთი ხანია და ჩვენ ორი სომეხნა, სხვანი სულ იმ ურჯულსავე არიან. და ჯარი ვილამ უნდა ითხოვოს? თუ ჯარი გუფთ, თაგრიზა გაყვით ჯარით და

ხოი, და თუ არა არის, ჩვენ რა ვქნათ, ამისრჩანებით საქმე არ გარიგდება და თქვენ იცით.

140. პირი წერილისა ჯავათხანის და იბრეიმ-ხანების შესახებ, 15,5 X 15,6 სანტ., დაწერილია ქალაქლდზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნები არა აქვს. წერილი უნდა იყოს მიწერილი იოსებ მიშკარბაშის მიერ იულონ ბატონიშვილისადმი, დაახლოვებით 1796—1798 წლებში.

1796—1798. ქ. იბრეიმ-ხანმა ან უსეინ-ეული ჩვენ მოგვცეს და მაჭმაღ-ემისბეტ თავიან ჭეყანდეს, ჩვენ ჩვენა ტუვე ვახიკოთ და თავიან თავისი ელი გამოართვას. თუ ეს არ ინებოს იბრეიმ-ხანმა, ორივე შხეყალი თავიანა ჭეყანდეს, ჩვენი ტუვეები და ჩვენი საქონელი ესლავ გამოგვიართვას, მოქვეცეს და თავიან როგორც უნდოდეს, ისე თავისა ელი გამოართვას. ამას რომ არ აქს, რა თაფიანთა აქვს? თუნდა იმას ჭეყანდეს შხეყალი, თუნდა ჩვენ; ახლა რომ ვაჯათხანის სიტყვით ბატონს აქედამ აყრას მოახსენებენ. ეს მოტყუება არას; ზედ რომ ვადგივართ და ვერა გამოგვიართუვაა რა, შირს რომ დაუდგებიო, რას შეგვეუება?

ქ. ჩემო კელმწიფეკ, თუ ეს ასე არ ინებოს, რაც ლეკებს ვაჯათხან დაჭირებდა, იმას ჩვენ დაჯიარდეთ, ხსიარჯამი გავხადოთ, განჯას შეძოვადეთ. ეს რომ ასე მოხვდეს, რომელად კელმწიფიანს ნება არის, ეოველავე ისე შესრულდება. თუ ესეც არ მოხვდეს, ბატონი ეიზიდუქიას დადეს, ეახანისა და შიმშადილის ჯარა დავიბროთ, გიორგი ბატონიშვილა აქ, განჯას იძინებოდეს, ზუბოვისად კაცა გაუტხავნოთ, შეძწობა ვახიკოთ დიასხანს იმედა მაქვს, რადგან ჩემას კელმწიფიანს და თიდიანს შახეზათ იმისმა იპერატორთან ეს მოწყალეობა მოილო, როს აღა-მაჭმაღ-ხანის დანამხობლათ ჯარი გამოეისა, რასსეურველია, რომ ზუბოვი ახლა აქ ჯარს მოგვაშეკლებს და ამდენს ქრისტანს ტუვეს გამოიხინას. ეს რომ ახლა ბატონის ჩემის სიტყვით ასე მოხვდეს. რაც აღირიუჭანის ხანები არიან, ეველანი ბატონს ჩვენს დაუწყებენ დაჯარავს და, რაც მოხვდება, ეველა ბატონს ჩვენათ იქნება. თუ ახლა ზუბოვის შეუტ-

ეობრივ დაბრუნდა კელმწიფე, სამჯობინარო არის და ნება სიძალდის აღსრულებს.

141. წერილი გენათელი ევთიმესი დედოფალ დარეჯანისადმი, დაწერილია მთელ თაბახ ქალაღდზე ლამაზის ნუხსა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია თითო და ორ-ორი წერტილები. ქორონიკონი არ უზის, მაგრამ წერილი უნდა ეკუთვნოდეს 1798—1801 წელს.

1798—1801, აგნისის 11.

შისს უკანათლეუფესობის ს და ქართლისა, კახეთისა და სხვათა დედუფალს ბატონს დადიანის ასულს **ბ** ა რ ე ჯ ა ნ ს, ჩვენს ე დ უ მ ა წყ ა ლ ე ს ს კ ე ლ მ წ ი ფ ე ს.

ძალატყველი მარად თქვენსა სიძალდასა კახეთელ მიტრონალითა ევთიმი უმღაბესად ქეს შიერ ლოცვა კურთხევას და მოსებრ სამსახურას სურვილის მოგახსენებ და გულისა და სულისა და მღუღართა ცრემლისა ტახტას თქვენის იატაკს დაფალტობ და სლამობაერის და სხვანას ჰმასა შიშით წინაშე თქვენს ვანკაცხადებ. ჰამე, სად მიგვეფარა დიდებს ეოფლის ეგლესიისა? ჰამე, ვინ მიგვეტაცა კრებულის ეგლესიისათა შეშმოსელი, შზრდელა, მსწავლელი და მოწყველი? ვაშა, ვაშიე სად დაქნა სიბრძნე და მეტნეერება მასი, რომლითაც აქამდე ე ა ქვეყანა იტყეობდა? სად დასრულდა ეგლესიისა ეიან-ქნარა? სად დახდა უნუგეშობათა ნუგეში, ობოლთა მამა, უსასობათა სანო, მწყხარეთა შემწე და ჭირვეულთა კელის ამხერობი? ამისთავის ცეტხლა მიაღების გონებისა და აღტეინებულისა გონებითა იესოს დმერისა ვკვიდრება ეოკელს ლოცვისა შა, უკეთუ ჩვენ მისითა შიცილებითა დაკვლახკადით, მის მამინც მისცეს სუფევვა დაუღეგნულა, რა ვანუმზადა და მთეფარეთა თვისითა, და შენ მოცტეს ნება მოთმანებისა, რა შენათა სიტოცხლითა ჩვენ, რომელსაც თქვენ ორთა შიერ მოვარკვლითა და მოწყალება გვაქენდა, შენისა მრთელ მღგომარეობითა ნუგეშ ცეტეს. უმთწყალესო კელმწიფეო, ეს გმა ჩემთავის ძეხის ტეხა იეო, რომ ჩემს სიგლახაკესა შეხვდა ვნება, როდესაც ჩვენის უბეღურობის მანდელამ ამბავა მოვიდა, თორემ ეგემ

ვისმე სწავლავ და კიდევ ცდილობდენ ჩემის ეკლესიასივს ჩემს გამოგადებს. მაგრამ მისის უმადლესობის და თქვენის მორადებით ვერ ქმნიეს. თორემ დიდის ხნით მესმოდა ბატონის თქვენს შვილას, რომ ჩემს შარს აკუთვებდენ და მასმუნდენ, მაგრამ იცადათ, რომ მისი უმადლესობის და თქვენი იმედი შეთანდა და გაეცხათ თქვენი ჩემსგად მოწყვლევბა და აღთქმა, და აქამომდე ვერ ავადნიერეს ახლას თან-განმზრახთა ჩემა გამოგდება, და ახლას კი კელი მერეს და ასევე შენმა სამშობლომ, რომელსაც ნიდავც გაჭირვებული შეუწყნარებოთ, თუმც შეწყნარების არ შეძარილებოდენ, დიდათ შემაწყნარეს, და აქ განსავარ თრივე ბიძა-ძმისწულ ჭეოინდლებითან. შენ მზეს ვუვიცავ, თუ თქვენ სადმე გხლებოდე, თორემ ამისთანა მატევი და ნუგეში არსად მიმეღოს და არც მენახოს. ახლას აქ განსავარ თქვენის ძმისწულის დადიანის ბრძანებით და შეწყნარებათ. ეც კი არ შემართლებოდა შეწყნარებას. დმერთს გეფიცება და თრისავე მეფის სათვალავის მზეს, მაგრამ რაც თქვენს სამშობლოს კაცთ-მოყვარების თვითება სჯულად ქანდათ დადებული, თუმც ამსთან დანაშაული ვაიავი, მაგრამ მაშინც ის სჯული ვერ ვაავად და შემაწყნარა, ჭირშიდ რომ მნახა. ჩვენა უმოწყვლესო კელმწიფეო, იქმნება განსოვადეს და თუ არა და მე მოგატყნებ: თქვენის იმედის წიგნები მაქვს, რომ შენ მეფის სოლომონისაგან დიდის შეწყნარებისა და სიყვარულის მეტი არაფერი ზიანი მოგეტყმათ და ჩვენ კვთხოვეო. თუ რამ ზიანი გქონდესო, და ამას მოგატყნებ, რომ ადგილი გვქონდა ამ სიტყვის თქვენთვის მოხსენებისა და მოგვიხსენება: ეგებ ეც ბრძანო და კიდევ ვინმე მოგახსენათ, მე მეფის სოლომონის თქვენის შვილის თრგულეობა შეგსრულ ვიყო, სათვიცარი არა მიჭირს რა, უზრუნველს მდგომარეობაშიდ განსავარ, და რომ მიჭირდეს, მაშინც არ უნდა ვაივიცო სიცრუით. მართებული არის, ბერის არა და ერის კაცისაც ცრუდ არ უნდა ივიცოს, ჭეშმარიტებას ვივიცავ, თუ ამის განსაღერების შემად მცდელი არ ვუთვლივყო და არც უმისხურო დავრჩენივარ, ქვეყნამ იღის, თუ შირველივგანვე ამისი განსაღერება რატორ მინდოდა, ან სასულაერთი და ან სახორციელათ, მაგრამ რატორდაც მოხდა, ახლას კი გარეშე გავკახადეს, ვინც მეფის სოლომონის ნამსახური განხლდით, და თქვენი ბრძანების მარჩილი და ამისი ურატულ-

ნი და ასე გახლავართ და ამისთვის გკადრებ და მოგახსენებ, რომ ამ თქვენს შვილს შეეუბნო სოლომონს არ უკავის, არც სასულიეროდ და არც სახორციელოდ. ამის მეტი ზაკრატოანა შეუბნო შეშვედრე და ტომი არეზი შხახს და ამის დღას და შოკლეების შემინახს, თორემ შე ერთა გლახკა ბერი გახლავართ, სადაც ვიქმნება, შენა წყალობა ზერთი არ დამკვლავებს და მეტა რა უნდა მანდადეს, მაგრამ რა ვქნა, ამათის ზერთი და ამათის მოწყვლებით, შეფის სოლომონას და მისის ოჯახისგან გამოსწრდილა გახლავართ და ღო არა აიტანს, ამისთვის რომ არ ვიხრუნო. თუმცა დეკნალი ვარ, მაგრამ ეს ჩემი დეკნა მისი ბრალი არ არის: ემწვიდია არის. და ხსლავს ემწვიდებისა შემოიტანეს ამ გვარა მოქმედებს და შე მამინც მისთვის ვილაგავ. რომ დამნაღუბელმა დემრომის განხდებურას ღო მისხურებსშიდ და აღამდლოს. შე სულ რომ ამ დეკნაშიდ ვიყო. მამინც მისი სიტოცხლე და განხდებურებს ღო მისხურებსას და ღო მათეკრებისშიდ მისცეს. ბევრი მოხსენებს ახლა თქვენთან სამართალი არ არის, ამისთვის რომ ჩვენს უხედებობით თქვენი განიებს შეწყურებულად იქმნება, მაგრამ შენა ანთე უღია სახილელი არის, შენა შეიღია არის, და ეს სიმკვლევა შენა შამხარალი და ხაიმედვეა არის და იღვაწე, სუ დაჯავებ და რიტანს საქმესკად შემოაიყვანეთ საქმე, რომ დემროთან და სამართალთან სჯობდეს, თორემ შე ვი სადაც ვარ შენი და ამ შენა შვილის მდოცველი ვარ უღარსითა ბავითა. ახლა მისი უმდელისობა ჩემს კარაგებს ბრძანებს და აქმნებს ამ ცოტა ხანშიდ მოხდეს, მაგრამ შე კადევ ამხელთ ოჯახს გაწვეს, რომ თუ ვინმე უბრალთა დავსჯილავართ და შენა ხაიმედვეა ვართ, ევედასხედ მივარკვება მოდიო, და თუ დანამხელა ვიყოთ და ჩვენსგან სახით რამ ცდომილებას ჩვენს კემწაივესხედ, დემროთა გავიმარჯვებს და მრავალს წელს სიტოცხლეს მოცემს, წერომის მეტის ჩვენსხედ სურას შემწეობას სუ მოადებს და შენს შვილს ვი ენატრონე, მოწყვლეთ კელმწაივეთ ჩემო. ავისისის ია, □. ბეპელს აწერია: „გენათელი მიტრაპოლიტი 'U' 'C' 'I' 'S' 'T' 'I' 'S' .“

142. წერილი ბარბარე კნორრინლისა დედოფალთან მოწერილი, დაწერილია მთელ თაბახხე ნუსხა. მხედრულის ხელით და ახალის ნიშნებით.

1801, ივნისის 11.

უკანაიღებულესო დედაივალა, მოწყალეო კელმწიფე! დასსად
 ეზტაეკემულესი უმადესობის თქუნსის წერალა, რომლისცა
 მატუნდა ზატაი შიდეზად, შემუნაჲს მე, რათა განვაცხადო თქუნსდა-
 მი, მოწყალეო კელმწიფე, ეოვლად უმადილესა მადლიობა. ეოველსი
 წერალის მის აღმოთქმისა არაან ჩემოვის ფრთად დიდსა. ავანა
 დაამტკიცებენ უმადესობის თქუნსის სიუჯარულს და მწყალადობრე-
 სს დებულესს, ვითარცა მისს მსუფულობის სიუჯარალის ჩემას
 მკელისადმა, ეგრეთცა ჩემდამო. უკანაიღებულესო დედაივალა!
 ეოველისაჲე მის მე ჩემდა ბედნაეუბედ მიმოუღვევლა მოცადანე ვაქი-
 სეტი, რათა სწორ-ჩომიერად უმადესის თქუნსის გუმისადმი ეკ-
 გებოდე ჰემძარტიის მადლად-ზატაეკემიის და უველსმადგანესიის
 ერთეულებიის. მოწყალეო კელმწიფე! თქუნსის უმადესობას ედ
 უმორჩილესა სამსახურის მოწყადე ბ ა რ ი ა კ ნ თ რ ა ნ დ ი ს ა.
 ივნისის ია რიცხუს, ჩუა წელს, დეკრდიეჲსკა.

მეორე გვერდზე აწერია:

ღიარესი და ფრთად საამურა ჩემოვის უმადესობის თქუნსის
 სს ძღუნსი შაჲადე, რომლისითჲს ეოვლად უმორჩილესს მადლიობს
 განვაცხადებ თქვენ წინაშე და უდიდეს ჩემდა კმაყოფიერებად მატუნდე-
 ბს მე, ნაშნად სიუჯარულს და ხსოვისს თქუნსის.

143. წერილი სელიმ-ალა ყიფიანისა მიშკარბაშ იოსებთან, 31 X
 15,5 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის
 ხელით. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი. თარიღი არ უხის,
 მაგრამ წერილი 1803 წელს უნდა ეკუთვნოდეს. წინა პირზე
 აწერია: „ქ. მათს ბრწყინვალეობას ბატონს მიშკარბაშს იოსებს
 მიერთოს უმოწყალესი ღით“.

1803, ქრისტეშობისთვის 25. იასკე!

ქ. მათს ბრწყინვალეობას ძმს, ბატონს შაჲარბაში. ბიად თქვე-
 სი სარდალა ეიფიან(ა) სელიმ-ალა შრუდის შაკითხვას და სამსახურის
 წადიერს მოგახსენებთ. ვაგით თქვენის მოწყალებიდაჲს. ჩემს ამბავს
 ანებებთ. ღათათს და თქვენის ღოცვით, მშეადობით ჭაღაზე გაახე-

ღათ. თქვენც ამს გვეუდრებთ, რამ თქვენა მშვიდობის ამოვთ
 გეპმსნათ, ივმის ამოვს თუ ასებთ, მშვიდობით რაჟს გსლავს.
 ახლას ივმის ულხა შოდას და თქვენ ანათ, როგორც გასტყუმრეთ.
 აარსნელს მოახსიებ, ერთი ვატი გაატნოს. ანაზს ხელათ წიგზა
 გახელათ და მან არ ბძსებულაყვით. შკვიტყევით, ბეკრა ბრანვა
 მოგსლდა და ხემა რამწსნატ ეს (ა)რას. თქვენ ანათ, როგორ არ
 დავკუაწკემთ და თითთ თქვენს იარათს გეპმძებთ. ღთას მად-
 ღათ. ვარტი დრო მოგვივა და თქვენც მხნდეთ ენადეთ. ქრასტი-
 შობისთვის ოცდა-ხუთს გ(ე). აშიაზე აწერთა:

ქ. გუდას-აღამ და მუსტავ-აღამ მრავალი სამსხურთა მოგახსი-
 ნესთ, თქვენს შვალესნატა მრავალი მოვითხვას მოახსიენს.

144. წერილი მამისთვალ ყიფიანისა მიშკარბაშს იოსებთან, 32 X
 20 სანტ., დაწერილია ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით.
 ნიშნები არა აქვს. თარიღი არ უზის, მაგრამ დაახლოვებით
 წერილი 1803—1805 წ. უნდა ეკუთვნოდეს.

1803—1805. აასეს.

ქ. ეოკედის შატრასნების მოსეზო და სიკეთის დასნამო და ხეუნ-
 თვის (და)და იმედა და სიქადულა ბატანს(ბიცი) მაშკანსაშ...*) წყმთა
 უმადლესობის თქვენის იერად მხიარულ მოთველი და სამსხურთის
 წადერთა, თუ ვღარსვარ, ბაძა-თქვენა ე ა ი ა ს ა ნ ა მ ა მ ი ს თ ე ა ღ
 ხეუნს მოწყალე ხელს და თავს ვოცნას მოგახსიებთ და თქვენს მშვიდო-
 ბას, კეთილად მდგომარეობას ხემს დვითის-მშობელს წყალო-
 ბით ვევედრებთ. მერმეთ გეპმძსე თქვენი მშვიდობის ამოვთ, თუ
 ღმერთთა შწყალობდეს და უჭირველად ბძნდებოდეთ ბატანთ. მერ-
 მეთ ხეუნ კარ ვავბეღებდით მოხსიენსას, მტრამ თქვენგე გეპმძსებათ.
 ამისი საქმე ეველა მაცოდანეთთ, თქვენ რამ მომცილდით, მსუყან
 რაჟს გახელი, მაგრამ არაიე(რა) საქმე ვამევიდა. შირებით კა
 მშირდებთან, მაგრამ კარაიერს შირს ვატყოფ. ელასბარ კარვთა მომ-
 ჭირნეთ არის, მაგრამ რა ვატი, ხემა სიღარბობისთვის თქვენ რათ

*) წერტილები თვით დედნისა აქა და ქვემოთაც.

გაწუხებ? მაგრამ თქვენც იცით, რომ თქვენს მეტა მთიმედუ და ნუ-
გემის მოძებნა ჩვენთვის არაფერს არის ამ საქმეზე. როსტომის ვარ-
გათ შესაქედროთ, გუგუდრება. ვიცა, რომ მაგას აქ ჩამოსულადან
არაფერი გარიგდება. მაგის მთიმედუ ვარ. ვინც რომ თქვენა მეგო-
ბრა გუგუდებოდეს, თათო ბარათი ეგუდას უბოძათ, გუგუდრება,
ბატონო... რა სანსახურს თავს გაწუხ, მაგრამ თქვენს წყალობით
უნდა ვსიღათ, რომ არ გამაწურე, ასოე უწუხელათ გუგუდრება:
ერთი საკანე გვიბოძე, ბატონო. მეორე გვერდზე აწერია:

ქ. თქვენა მიწა და ფეხთა-მტკერა, გუდათ ერთგული და სიმ-
სახურ ვერ შემძლებულა, თუ ვღარსვარ, ბიცოლა თქვენა, მსჭავრა-
ხნას ქადა მარამ, მღანადს სმსახურის ნეტანს და ბუღნიერთა ბის-
სესის ღმერთის ვსიხავ, ერთი წამოსახურება*) გვიბოძე, რომ არ გაგვი-
წურე ასოე, თვარამ ნუ გამაწურება და ას უმჯობესი წყალობა აქუნა.
ბაბა თქვენს არ შეუტყვია, თორემ გამაწურებოდა.

145. პირი წერილისა ღენერალ-მაიორის ნესვეტაევისა ალექსანდრე
ბატონიშვილისადმი. დაწერილია ნახევარ თაბახიან ლიბერ ქა-
ლალდზე ნუხხა მხედრულის ხელით, ნიშნები არა აქვს.

1806, ენკენისთვის 19. თქვენო უგანათლებულესობაო!

წერილი თქვენის უგანათლებულესობისა წარმომიგზავნა მე ეა-
სახის მოურავმა, თავადმა ბეჟუთაეშან, რომელიცა მე მამხივე წა-
რეგზავნე უზირატეს მმართველს, უფალს ღერანად ანბეფს და გა-
უღუდრს გრავ გუდოეხს და დავაწმუხებ თქვენს უგანათლებულესო-
ბას, რომელ გრავა მათლებს მათწაღუობას თქვენს მდგომარეობას
მას და მათმარებს თვისს ჰრწმუნებულობას, რომელ გავარიგოს
გუდამწიფე იმპერატორისაგან უმჯაღათებრ მოწყალებისამებრ მასის
იმპერატორებისათვის დიდებულებისა საკუთარი თქვენს უგანათლებუ-
ლესობას ზედა მადად ერთ-მოურული მათედუა, ამასთანავე ვაღად
ვრაცხ გითხრათ თქვენს, რომელ უკეთუ თქვენ მათწმუნებუბით გარდ-
მოსეღას ჩვენს მხარეზედ, მაშინ ამასთან თქვენი ჰრწმუნებულობა რუ-

*) ეს სიტყვა წაშლილია დედანში.

სეთის მოაზრობისადმი, უიყოთ აქმნიან თქვენი სისარგებლო, რომელსაც მისი დაგარწმუნებ თქვენ, სახელათი უზარატეს მძინარეობისა და მართლად და ზარ-უინებელის ჩვენის ზარველის მოაზრობის გრადუსის ავსებ კასიდას მისი გუდათიანის, რომელიც დირს ქმნიდა არის უმადლესის ჰრწმუნებლადის და შადის ტბიდასად და რომელსაც დლითი-დაე მოკლავს უივლა დეხერად-დეიტეხისტი, უეუწ ტბიდასს მისედი, გამკეტილი აქ ეთქვას მხედრობათ და კავადური ბარონ რა'ხანა, რომელსაც მოაზრობის ქვეზე მეტ ვამოაუებო. მისის იმზე-რატორებიანს დიდებულებისა ე'დ უმთქვადესისა კვლმწივისა ჩემის სსმხედრო დენარად-მათარა, სრათათის მუშატერის ზოდვის მეუბ და სხვათი ორდენით კავადური ხ ე ს ვ ე ო ა კ ა. ტბიდასის სე-ტემბრის(sic) ით დღეს, ჩ ე ვ წელს.

146. წერილი დავით ბატონიშვილისა მიშკარბაშ იოსებთან, დაწერილია ორათ გაკეცილს ნახევარ'თაბახ ქალაღზე გაკრული მხედროლის ხელით. ნიშნებად წერტილები და წერტილ-მძიმეები ნახმარი.

1808, ოქტომბრის 9.

ჩემო საკვარელა მეკობარო, უივლო მომკარბაშ იოსებს თქვენი წაგნა მომიფადა თქვენის შეიდას ადის კვლათ და სავითრათ ამ მოხუხათ წაგნა ვერ მოგარათეა, რომ უივთა მოახედ აქნებოდით, ადისა მოგეწერა და დედა დაგუივაციბანათ, თვად-ვეურა დაიჭარეა; დემროსს ვივრავ და ამ დედას ჩემს სელსა, თუ ადა მინდობის და მკადრებს, თათქმის შესობას ან დავაკვებ. ზარველათ რომ მოვიდა, მინდადა, მე თქვენივის მეკობრობა შეხვესებინა. დეხერად კვანტერთან მიმეყვანა, ზაგეის კარბესში განმეწესებინა ზაგათ, მკვანამ ტერ-არკველადვიდა და ზარვარ არუთისამ ან ანებო, ჩემს მადვით კარ-ბესში ათხავინჩეს და აქ განწესდა. და რაც სწავლაა, აქაც ისწავლის. ათვერ შემთავლა: თუ თეთრა უჭარდეს, შემთამთავლას ხოლმე, ავთ შეიქნეს, შემატეობინოს, დახტურა მეავს კვლმწივისაგან მო-ჩენიდა, ზარველა კიბო, სტატეკის სოკეტეკი და კავადური მადე-რა. ვისც თურმე რასმე ამბოს, ტუეანს. დვითის მოწვადებით ეს

დოვლათი, ეს წყალობა, ეს ზეტაჲი მამის არ უნახავს და ზანს, ეს კარგ და ეს სხელი, მამასქმის ფარდაგი არ ეკო, და რუასის თუმნისა მარა ტო მებელი ერთიანთი ვიჟადე მუ. რა კეჩა. გამოიძიესენთი, კმსხერები, არა და ნება გაქვსო. გოხოვ, გახსოვდე. მოსწერე შენს შვილს. რა გინდოდეს. თქვენ ამ ნებას გაძლევ: სხელა, ვარი სულ ამისა იყოს. უკაიხაკო, რა უნდა, დახარკოს. მაშკარანძო! ვერ ვისორებს ემპაკისთავის არ შეუგებიათ, რა ვადა. რა აქნეს: მხალად გოხოვ, გახსოვდე. სიურშითვან მუკობარა შენი და ვაი თ (ხართულად), თქუ ტონბერა !, 1808 სწ. (სანქტ-პეტერბურგი).

ჩემს სოიველში თურაჯა, ცხოვდა და შვი ხოხობი და კერდავლა ბეგრა. თუ მაიოვი თარ მწკვარს და თარ მუქობარს, შე ვა წამოვუკვანახებ. ვარაზხისვგან აქ უფრო ბეგრი თურაჯა, აქ რაიფხავს ესხიან. შვიდასი ხოხობი, ექვსასი ცხოვდა და რუასი თურაჯა, ხარკს გარდა აქვს ჩემს უმებს. ხუმრობ არ გვეთოს, ერმებთი მამიკა სოღამ, მკრამ ქარას მოტეკას ტემა არა აქვს.

147. წერილი ბატონიშვილის იოანესი მიშკარბაშისადმი, დაწერილია ნახევარ თაბახ ქალაღზე გავრული მხედრულის ხელით, ნიშნებით ნახმარია წერტილები, მძიმეები და წერტილ-მძიმეები.

1808, აგვისტოს 2.

ბრწყინვალეო კიახო, მაიკარანძო ი თ ს ე ი, მოწყალეო კელამ-წაიუუ!

თქვენა თრა წიგნი მავადე, ერთა თქვენის შვილის კელით და შეორე სხვა. დაად მამს თქვენა მშვილობა, და თქვენის შვილის რეკომანდაცა მატეკერა და სარწმუნო თუკ, რამ რაადეს ჩემგან შეიძლება, ყავლითურთ ვეცდება ამის სამოვებეს და მიხარან, დაად კარგი შვილი გეცალა, და კარგა ზეტაოსხად თქვენა და სწავლობს. შენ დაუაროვე, რამ კარგა ბეჯათ თუის სწავლასხედ: და ვგონებ, მაღერ შეისრულეს და ამისთხ ვახოე ჩემთის მასულა, როცა მოცდლა-დეს, და თუ რამ საჭაროებს ჰქონდეს. გავიერხადებდეს. სარწმუნო თუკ. რამ ჩვენის შეძლებასმებრ არ დაუკდებო, და ვფლიტა ვაქვს: თქვენის თჯახის სამსხური შეიუ თუამურასხედ სხისოვარა. სხვი

ვათხოვ თქვენს მშვიდაობას მოგვწერდეთ. თქვენის ბრწყინვალეობის საკუთარ მტკიანარამ და მოსმისხურე შეივას ქე ა თ ა ს ე. ჯეკემბრას ს, წყდას ჩ ე ს, შეტერბურდიო. აზიანე აწერია:

ბატონს მადლახვანს თქვენს სამამრს მრავდს მოვათხვას მად-
კანსებებს და მავათ მშვიდაობას ვისურვებ. მედიქ დანსიას თავს
დაურავ, არსენაც მომიკითხე.

148. წერილი ბატონიშვილის ალექსანდრესი მიშკარბაშ იოსები-
სადმი, დაწერილია ორათ გაეცილს ნახევარ თაბახის ფურცელ-
ზე გაკრულის მხედრულის ხელით. ნიშნებად წერტილებია ნახ-
მარი. წინა პირზე აწერია: „მის ბრწყინვალეობას ყაზახის მოუ-
რავს მინიშკარ-ბაშს ბებუთოვს იოსებ-ბეგს ყაზახში“.

1811, ჯეკემბრას 21.

ბრწყინვალეთ თავადო, მოწყედექ კელმწაივეო ჩემო!

მაიადე რა წერადა თქვენას ბრწყინვალეობას, რომელათაც რომ შე-
მეკსურიაღის გულით მოგესამძამრებინათ. ვიცი, რომ ამასთანას განსაც-
დელისათვის მტერათაც ღამიბა შეევათ, არამც თუ თქვენ, რომელ ზატარა
ჩვენს თკახში ჩვენთან ძმასკით თან შესახრდა ხართ, რომელაც რომ სხ-
ნატრედო ჩვენს მშობელათვან ჩვენში და თქვენში ვარჩევა არ თუო.
ამასთანას უბედურებას შემოსეკვასათვის, რასაკვარევედა, რომ აღმე-
დათ, მკრამ ამს მკორემან განსაცდელმან სსსსტრედას დედანს ჩე-
ნას დარეკანს დედოიფდას მაცვალეობ და მოვლება დამევიწეა: უცხო და
საკვარეველას ზრდიღას დეონანს ასე ეწეალოდ სკვადიღმან მხარა
მომიადო, და ასე ანსადად საემან ევადაღას დრას ურეკემო სო-
ფელმა დრო არ სცა და სიმეხილდას განსაცდელით მამტაცა ჩემა
სეკემა, ჩემა დიდესა და გკარტეინა და ჩემა მარტეინე მხარა და
ასე დამბგლო ჩათესეუ მოუხსეხეებულად, რომელსაც შეკსტრედიო ძმად
და შეიდად, და ყოვ ღოთეე მავიერა და ჩეგემო ის შეეა. აწ სა-
მაგვლითად გამომამეტა ჩემმან ცოდემან და უბედურებამან. ჩემა
ევადადი ღეონმა დაქნო და ჩემა სახარეული უბედურებას კადმათ
მან ახოცა. ჭემმართეად მტერათაც ვარ შესწეადა და მოეკარეათვან-
ცა ეამისოდა, და რასაკვარეველა არას, რომ ჩვენს ძმას, თუღონთან

მისთვის თანს შესდგა აუკ და ამისა შეიდას ამ ვკარა განხადე-
ლა შეკაწეხებდათ. აუკს სსხელი ეუღლის ვერსხეულა ეკისსამდე!
კმადლან დიდად. ესრეთ ჩემოსნ დამბასათვის, და ვათხოვ თქვენს
ეთარეთს წერადით არ დავკვლავდეთ ხოლმე, რამეცასაც რომ დიდად
სსხამოქონოდ მოვიღებ. ჩეი წელსა, დეკემბერს ეს დღესა, ერეკხათ.
თქვენს ბრწყინვალეობას მარადის ვეთოდ მოწადე საქართველოსი მე-
ფასი მე ალექსანდრე .

149. შავი წერილისა იოსებ მიშკარბაშისა მეფის ძის ალექსანდრე-
სადმი, დაწერილია ლურჯ თაბახიან ქალღმრთელ გავრული ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. თარიღი არ უჩიხ. მაგ-
რამ წერილი უნდა ეკუთვნოდეს 1814 წელს.

1814. ეგანთოდებულესა მეფის ძე, მოწადევე ეკლმწივექ! მღაბ-
ლათ სამსხერის ხატოსს მოვასხეხებ. ამს წიხათ რომ ერეკხს ბისხადებო-
დათ, მამსაც წიხი ვასხელ და უაველა საქმე მოვასხეხე, რომ და-
დას ეკლმწივის წიხადმდეგობა თქვენთვის სმპობიხინო არ არის-
მეთქი და არა დამოკერეთ რა. ხელა ხომ ჩხეთ. რომ ჩეი მოხსე-
ხეთ უმკობესი აეთ? ამისთვის რომ თქვენც ვერა ვაროვეთ რა.
შეკმდეული აეთ. და რამდენა თაყადამეღლი, აზხაყრნა და კლეგნა
თქვენის მამხეზათ კაკებდერდხეს. რომ ზოგნა სთირის დავკარგეს,
ხოგნა თქვენთს არათ და მკათა ცოდამეღლი სთირის არათ კაც.
ზავსელა, მამული და ემა ჩარმორომეღლი. ასე ამ ებდერობისა სეც
კისდხეს. ამისა რად ვაფავქელთ. ეს თქვენ ვეი მოვასხეხებ. ხელა
ამისა მადალ-ადმტებულესა ერათს ეკლმწივექსც შეკარავდა, რომ
თღლი, დარბახილი, ბაქე, მამხათ, ჩეხა, ურბახილი, გახვა, გოგ-
ჩამდას და მარავგამდას ამათ ხელა მოეწერეს, რომ ამათ დარბახით.
ავრეთვე თსმადთ შერავდხეს ბინჯორეკ ასე ვახადეს. რომ საქ-
სთადამც ვავადეს. სელა ეთადახი ევექს. კახარო ჩეხი ეკლმწივექ.
ზრესის ვაროდა, მკეთის ვაროდა. მშხათ და აჩხელათ, ესენა ვერ-
თებდნა არათ და ბიხელორეკს ეთქვანს. შერწიხეს, რომ აქსთამ
დას ამისა საქმეც ვადამეღლი აქსთა. ასეთა გამარკვება მოეკად
ჩექს ხელმწივექს. რომ თცდა-მეღმეკო ამისა კაცი ცოცხალა დაუ-
ქარეს. თცდა-ორა თარახად მოეკად და თრა თვერობამეღლი. თეაქრე.

სხვადასოი რაერთი დაახლოებოდა. საქსიანის ჯარა, რომელიც იმეო-
 ივებოდად იბრუნებარტესთან, ისინიც ზოლოებით გამოვიდნენ და ჩვენს
 სულმწიოვეს იხედენ. ამისთანას დიდას კვლამწიოვის თქვენს ამის
 კალთის ხელის მამორენის თქვენთვის სამკობინარს ვერ ვხედავ.
 ხელა შუკვამოვლეს. ამის აღმტებულეს, ჩვენი ლეონტონტონთა თეო-
 დორე ივლიანინი ასე მელანზარეობდა და ლანზარეობა გამოვიდა და
 მიბძნა: ნეტარ ხელა არ იქნეს, რომ ბატონიშვალი აღექსნდრე მო-
 ვადესო და თუ თავის დროზე არ მოვიდა, იქნეს კვლამწიოვემ იძ-
 ნებს გამოსრეს, რომ აღარას დროს აღარ მიიღონ ბატონიშვალით.
 ეს რომ გავიგანე, სწორეს მოგახსენებ, ძალიან შუკვინდა, ზარეუ-
 ლათ თქვენთვის და მის უკან ამდენის თავადიშვილებისათვის, რომ
 ასე გაუბედურებულა დარჩებიან სუკურით. მერმე მე მოგახსენე: არ
 შეიძლება, რომ მე წავხი მავსწერო? ასე მიბძნა, რომ მოვარ-მარ-
 თებულს დავეითხება და, თუ იხებს, მისწერეთ. მოვარ-მართებულსაც
 მისახსენს და ენებების ამისთვის, რომ მოვარ-მართებულა ნიკალაა
 ივედ(ა)რინი რტისხევა არის, დის კარგი ვაჩან და ზნავის გაუბედუ-
 რებს არ უნდა. ხელა მეც თქვენს ბედნიერებისათვის ასე ვამოიბიე,
 რომ ეს წავხი გაახელ. ნუ დაჭკარვავ თქვენს ბედნიერებს, ვამო ეს
 არის. მართლა აქნობადის თქვენის მამულისთვის ირჯებოდათ, მაკ-
 რამ დიდა ხელმწიოვეს, რადგან წინააღმდეგობით რამდენი წველწავდა
 რომ ცოდვილბობი და არა გახდა რა. ხელა ეოვლად მოწყვდეს ჩვენს
 ხელმწიოვეს სამო თუე (ე)მსახურე, ხახე, როგორ გაბედნიერდება.
 თუ დამოკურებ ამ რჩევას, ერთი წავხი ამის მალღის აღმტებულე-
 ბის, მოვარ-მართებულს ნიკალაა ივედროის რტისხევეს მოსწერეთ,
 ასე რომ ამართლა აქნობადის ჩემის მამულისთვის ვაწინააღმდეგე,
 მაგრამ ხელა, რადგან ჩვენი კვლამწიოვე სიფრას(ხ)გეთში იბრუნებარტეს
 კობვის, მე მსერს, რომ თქვენს გამოსტუმროთ ეოვლად მოწყვდეს
 კვლამწიოვესთან ამისთვის, რომ რაც ამის წინათ ვაწინააღმდეგე, ხელა
 მსერს, რომ სისხლის დაღვროთ გაუწმანდა. მერტრეს ეს, რომ ვინ-
 ცა უბნ ჩემთან თავადიშვალითა არის, ამათც მოუტევეთ და თავანთ
 მდგომარეობაში დააყენეთ. ზურეთუე ვინც თქვენის მოხეზათ ხობინს
 დაჭკარვეს მამკაცი, თუ დელა-კაცი, იმთაც ენტონის და თავ-თავის
 აღავას მოვიდნენ, თავანთი მამული კობით. ესენა ეველს მახდება

და თქვენი' თხოვნით ეკვლას ეზბოება და თქვენც ბედნიერებისა შეხვალთ, დიდი ეკლმწიფე არის, როცა მისხურებ, ეკვლას იქდა უნდა გქნდეთ. ერთი წაგნიც ამის აღმკურნელებს ჩვენს ღებუნსტრანს თეოდორ ივალანის სვამონოვის მონსტრეო, ამ საქმეში მთავრ-მართებელთან შეგვეწიას. ღ'თს ერწმუნე, თუ ამას დამოკურებ, ასე გაბუნებდები, რომ თათქმის თქვენს აჯანში არც კი ეთფადაყო, ამისათვის რომ დრო და ჟამი ეს არის. შე ამას თქვენ ერთგულად ბათ და სიკვარულთ მოგახსენებ მართლად. სხვათ სხვარავთ გმისხურენ; მაგრამ შე ეს უმეტესი სმისხური მკონია, რომელსაც მოგახსენებ და ნებთ თქვენას. სჯობს, რომ ადარ დასგვიანთ, თვეანთ სართვისათვის იქნება სხვა აღაგებდამ გინჩთან რამე, სურავის დაუკურებ, რომ თქვენი ბედნიერების ჟამი ეს არის და ვინც ვინ თქვენის მიხეცით დაუბედურდნენ, ამითაც განათავისუფლებით და ამითა მდღიც გეყოფა და თქვენც ეთელისონით გაბუნებდებით. ვისაც ენდობდეთ ამ საქმეზე, ორი კაცი გამოგზავნე. სხვას ეკვლას ამ წაგნის მომართევი მარჯა შექმადარა მოგახსენებს.

150. შავი წერილისა იოსებ მიშკარბაშისა ალექსანდრე ბატონი-შვილის მხლებელ თვეადთან. დაწერილია წინა წერილის ქალაღის მეორე გვერდზე გავრულის ნუსხა მხედრულის ხელით და დაწერილი უნდა იყოს იმავე 1814 წელს.

1814. ბრწეანგაღეო თავადო (თ'ა), მოწყალეკ სელმწიფეკ! მრავალს მოგითხვას მოგახსენებ და თქვენს მშვიდობათ ბძინებს ვისურვებ. ღ'თს ერწმუნე, რომ თქვენის უბედურებისათვის დიდათ ვწეხვარ, მაგრამ რა გაქვობა, მოსივალა რომ მოსისვლელა იქნება, ამას ადარა გაქვობა რა. კაცობა ის არის, რომ კაცმა რომ საქმე წახხდნას, ასევე ტააკითი. ახლაც შე ბატონიშვილს წაგნა მოვაროვო, რას მიხეცით თაც მოხვდა ჩემგან წაგნის მოწერა; ისიც მომიწერა. ღ'თს ერწმუნე, რომ შე სხვარავთ არა ვწერ, შე ერთგულებითა ვწერ, როტორც აქა ესედავ. თორმეტეა წელაწადაა, რომ თათრების ცოდვიღობის და არა კახლაც რა და მკვის მიხეცით რამდენი თავადიშვალი გაუბედურდა, რომ ზოგნი სიბირს არიან დაკარგული და ზოგნი სხვა-

გან, რომ იმათი სსსლ-კარი კაოხრდა და ცოდშვილა ვასიც აქ არა-
ან, მოწყალებით სცხავრებენ. ერთი თვითან შენ, ერთი ეს, რამ
ჩემი კელმწიფის შვილია და შავაღუობა შაქეს, რამ რამელიც კი-
თილია, ის მოყახსენო. აგრევე თქვენ, ერთათ დაჯზდიღუარო და
თვითან თქვენ იციო, რომ თქვენი უბელურება არ შინდა და ახლაც
დიდათ ვწუხვარ, დამიჭურე და შერწმუნე, რამ ბატონაშვილისათვის
მომიხსენებია, ჭემარიცია; დ'თას ერწმუნე, როგორც მომიხსენებია,
ისე რამ წაგნი მასწეროს და მობძანდეს ყოველისგერთი ბედნიერი
იქნება. შთავარ-მართებულა ასე ეცდება შავის კაბეღნიერებას, რო-
გორც თავის შვილისათვის და თქვენც და ვინცაჲინ მანდ ახლავხარო,
ბედნიერი იქნებათ. თქვენი ემა და მამულა შოგეცემათ და ღირსე-
ული ჯამგირები ბატონიშვილის წყაღობით. ხომ იცა, დიდა ხელმწი-
ფე არის, როცა ხელმწიფეს ნახავს, იქნება, რამ რაც თვითან ახრი
აქეს, ისიც აღუსრულას. ჩემა ვაღა იეა, რამ მომეხსენებინა და
ნება თავისი არის. ბარამ ბართოვიც მომიკითხე და ეს ჩემა წაგნი
წაიკითხეთ, ეგეც ჭკვანი კაცია, კარგათ იფაქრეთ, ჟამს ნუ დაჭკარ-
კავთ. სხვა ვინცა ვან მანდ ჩემა ნაცნობი თავადაშვიდები იეებენ,
ეგენიც მომიკითხე და მაგათაც ასე აცადუნ. სხვას ჩემს სიტყვას
კიდევ ეს შირ'ზა შეჭმანდარი მოგახსენებს.

151. წერილი მეფის ძის იოანესი მიშკარბაშ იოსებთან, 11,4X9,5
სანტ., დაწერილია ქალაღზე გაკრული ნუხსა მხედრულის ხე-
ლით. ნიშნებათ ნახმარია წერტილები.

1816, ივლისის 1.

ბრწყინვალეა კნიაზო შისკარბაშო ი ა ს ე ბ, მოწყაღეა კელმ-
წიფეკ!

ვასიღ, სავუარეღა ძე შენა და შეკობარი ჩემა, გაახლეებათ,
შეც უშეოხებ. ჭსწყაღობდეო. ამასთან თამაც გუბრაღუობადეთ. თქვენს
მშვიღობას და სამსახურს შინძინებდეო. სავუთარი მოსამსახურე მე-
ფის ძე ი ა ა ნ ე. ივლისის 1, წელს 1816, ზეტერბურღით.

152. წერილი მეფის ასულის მარიაშისა მიშკარბაშის ცოლის ქა-
ლუასადმი, 12X9,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუხსა მხე-

დრულის ხელით. ნიშნებათ წერტილებია ნახმარი. წერილი უნდა ეკუთვნოდეს დაახლოებით 1816—1822 წლებს. ეს მარიამი უნდა იყოს მეფის ერეკლე მეორეს ასული, დავით ციციშვილის მეუღლე.

1816—1822. ბრწყინვალე კნეინას შოურავის ჯაღაბს და უსაყვარლეს დას ბატონს ქალუას, მოწყალე კელმწიფისს
კაცი, მწყალობელი ბძანდები და ამისთვის გაკადნიერე მოხსენება. კითხვუ: ცოტა ბრინჯი შინაძოთ თავასას ერბოთი. ეგების მეც მატკერა სამსახურა შეეძლო. შეთვის ასული მ ა რ ი ა შ.

153. წერილი მეფის ასულის მარიამისა მიშკარბაშ იოსებთან, 10,5 X 54 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წერილი უნდა ეკუთვნოდეს 1816—1822 წლებს.

1816—1822. ქ. თქვენს ბრწყინვალესს არი თქრო ესთა. გადლომ მრავლად. ღწ მრავლს ამ ბრწყინვალეს დღესასწაულს დაგასწრასთ კარგის ქრძითა და შვიღებით და ჩეში თავიც გამსახურით. შეთვის ასული მ ა რ ი ა შ.

154. წერილი მეფის გიორგის ასულის სოფიოსი, ლუარსაბ თარხნიშვილის მეუღლისა, დაწერილია ორად გაკეცილს ნახევარ თაბახ ქალაღზე გაკრული მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1822, ფებერვლის ს.

ბრწყინვალეუ თავადო და კავადერო, მოწყალეუ ხელმწიფეუ იოსებ ბებეუთა ვ!

თუშტა დაუბრკალდები ამა წერიღის შორთმეკას, ამისთვის რომე თქვენს ბრწყინვალესს ვერ ვიახელ და თქვენის მეწუხეისთვას ჩეში გუღის ტვივაღა ვერ გამოკატხადე. ღწოს ერწმუნეო, როგორც მაშას ჩეშისთვის და აგრეთვე ჩეშის ძმების მწუხარებისთვის შეგსწეხდები, აგრეთვე თქვენის ჰატაოსნების მწუხარებისთვის ვსწეხდა და მიხეზი ჩეში იყო, ჩემის დან ანას მიცვალებას გაცანება და მისთვის ვერ ვიახელ. ღწას ვსთხოვ თქვენს

მშვიდობისაგ და თქვენის უსაკანდესის შვილის მწუხარების მოთქ-
ნისაგ და შემდგომ ეს მოახსენეთ, რომე ჩემს ძმას ბატონისშვილს
თეიმურაზს თქვენის შვილის ვასილას დიდი მადრიელობა მოეწერა,
რომე მე მადლობას აღრიცხვავ არ შემიძლიან, ანც რამ ჩემს ათანუ-
ხედ ვასილი გარჯიდა. ღონ მშვიდობა თქვენც გაბოდოს და თქვენს
შვილს ვასილსც. ამსთანავე მომხრომეუვას ჩემის ძმას ბატონის-
შვილის წიგნი და ჩემი წიგნი, რომ გამოეცხავნათა, ჩემო ბატონო.
თქვენის ბრწენავალების მშვიდობის მასუნსე შევეუ გორგის ასუდა
ს ო ფ ა ა. წელს ჩემ, ივანეჯვლის გ, ტეფილით.

155. გუჯარი იტრიის ეკლესიისა, ბოძებული დოროთეოზ კათა-
ლიკოზის მიერ, 135 X 23,6 სანტ., დაწერილია რბილ ეტ-
რატზედ, რომელიც შესდგება ოთხი ერთმანეთზე მიკერებულის
ნაჭერისაგან. პირველი ნაჭერი უფრო სქელი და მაგარი ეტრა-
ტია, მაგრამ დაუწერელი. ეს ნაწილი დასახატავად დაუტოვე
ბიათ, მაგრამ დახატული არ არის. ხოლო ეტრატს მიკერებუ-
ლი აქვს ქაღალდზე ფერადებით დახატული მღვთის მშობელი
• ძითურთ. მარჯენივ ღვთის მშობლისა მოციქულია გამოსახული,
ეგონებ ანდრია, და მთელი სურათი ანდრიას მღვთის მშობლის მი-
ერ საქადაგოთ გაგზავნას უნდა ნიშნავდეს. ტექსტის ნიშნებად ნახ-
მარია ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემ-
დეგ. თარიღი არა აქვს, მაგრამ გუჯარი იხსენიებს მეფის სვი-
მონ I-ის დაბრუნებას ტყვეობიდან და ექვს გარეშე სვიმონ I-ის
დროს ეკუთნის, ესე იგი 1578—1600 წლებს. ეს საყურადღე-
ბო გუჯარი გამოგვიგზავნა იტრიის მღვდელმა მამა ისიდორე
კვიციანაძემ. დედანი უკან დაუბრუნეთ. ეს შეადგენს ჩხვიძეების
კუთნილებას. გუჯარში მოთხრობილია მთელი ისტორია იტ-
რიის ეკლესიისა სურამის მახლობლად და იხსენიება ქართლის
ცხოვრებაში არა ცნობილი კათალიკოსი დოროთეოზ *).

*) დოროთეოზი იხსენიება კიდევ მეორე იტრიის სიგელში, რომელიც ბოძებულია (ვიმონ პირველის შვილის გიორგის მიერ (ქორდანი). ქრონიკები, II, 422). დოროთეოზს ეკლესია ექსორიობაში აუშენებია.

1578—1600. ქ. სახელთა დ'თისათა, სიმკაცრესად ცნობილას, ერთანსებას, ერთ-გულეობას და ერთ დ'ობის, დ'თას მ'შის, დ'თის ძას და დ'თის სულის წმადისათა; თხათ და შეწყვენიათ ყოველად წმადის უხრწხელას, უნეტეს კურთხეულის დედოფლას ჩუენის, დ'თის მშობელის და ძარდას ქაღწულის ძარბასათა; ძლიერებით ცხოველს მეოფელის და ზატაისნის კუარისათა, ძეღას ცხარებოსათა, რომელსა 'ხკად განკუართულ იქმნა კორცათა ქ'ე დ'თა ჩუენა კხონსოუის ჩუენის; თანა-მოქმედება-მდგომარეობითა ურულოთ მცველ-მძარბებელთა ცხოვრების ჩუენისათა; წ'მას ყოველითა აღმსარულეობითა დ'თის მძახებთათა, დიდთა მოვართა ზეცის უკარგოთათა, ცხრა არვეთა ყოველთავე 'ხკეას ძაღთა; თხითა და შეწყვენიათ ყოველთა დედათა ნამებთა უხრწხელის, უდაბნოს ქაღვლის, წინა-მსრბოლის, წინაწარ-მეტყუელის და ხათლის-მცემელის იახესითა და თანა-მეტყუელის მასის, ძედ ქუხილის წოდებულას იახეს დ'თის მტყუელის, სუკარელის მოწავის და ქაღწულისათა; თხითა, შე(წყ)ვენიათ და თანამოქმედებითა ზეტრე რიტარას, სსუევეელის კლავთი-მწურობელის, ზავლე სამ ცადმდე აღწუესელის და არა თქმულთ სიტყუათ მძისმუხელის, ათორთა მოციქულთა და სსუეცდა-ათულთა ქ'ეს მოწავითათა, რომელთა მოძღურებითა მობაღურხეს ყოველთა ვადეხი სოფლისნა; თანა-მოქმედება-მდგომარეობითა წ'თა მოწამეთა გ'იგი, დიბიტრი, თეკლარე, შერკურა, ზრავა და ზანტელეიმხანითა და წმადათა ქაღწულთა მოწამეთა: თეკლა, ეკატარისა, არახა, მარხა, ბარბარა და ეთ(ვ)ელთა მობაძვითა მათთა, რომელნი დაიკვხეს ქრისტესოუის და სახელთა დათხეითა გუერუეხინსხს აქმსეს და წმადათა მამათა განმორბეულთა, მეუღანსოეთა, შესუეტეთა, მარტად მეოფთა თხითანსათა, ქრისტეს სების მეოფელთა, და რომელთა დაჯერეს დიპროთი სახანთა ცხოვრებითა, რომელნი სუეუნიოვანს სათხა ეუენეს უფალს ჩუენს იესოს ქრისტეს და კულადცა ს'თხო ყოფად არიან; ე'თა დ'თის წ'თა ზეცისა და ქუეყანისათა; თხითა შეწყვენიათ და მუამდგომლობითა სუეტის ცხოველის და კუარისის სუფელისა, შირონისა დ'თი მეოფელისათა, ჩუენ ქ'ეს დ'თის შავრ კუროხელმან ქარაღისა კათალიკოს ზატრიაქმან დ'თრეთეოზ ვიტულე და კატელისმადგინე და დაკისევე შეუეთა. მუეესა გ'იო რ'გი, მოგუიბად და მოგუედა სურამის

ზირსა სიოველია ნიკრის დიდის ფსონითა, აჩხურნი აქ მსახლობელნი, მარგველამედიონი, დეკანოზნი, ერთი კვამელი ზამთარამე, ერთი კვამელი კანამე, ერთი სეტლეხა ძინირელი, ერთი სეტლეხა ქინირელი, გლეხნი დავასხელე ზედა. მეფლითგან ედ წმიდის ეგლეხთა იყო დაქველდა, დამკლესელი. ვამეძვე და ავალე სიოველითურ. ახალი სიოველია გავსობარე, ავამეძვე მონხს(ერო) ესე კარგი სახელს ზედა სიონასხა, დიდი და ზეტოლსხა, რომელს თვალნი ეთა ქრისტიანთანი ხედვეს. სიოველია რამ ხეხსხეს, მოვიდა მამეძვის მო. სახელე მამთამზ(ხ)ეხნი გულისწერობით მესხვარე, ამოსწეუ(ა) და ათიკრა ქართლის ქვეყნა. ეს ეგლეხა მეფლითსა ზეტონის დეკანოზისა. განგრძელდა გულისწერობა და მესხვარეობა მასი თც წელე საქართველამეზედა. მამთამზ(ხ)ეხნი მოეყარე მეფე ხეხნი, იატონი დეკანოზი და დანთხა მასი ზეტოლსხა სისხლი ქრისთიანის. ასეის დროს ვამეძვეთ მონხს(ერო) ესე დიდის ჭირითა და რედეხებითა, რომე მოგვედგებოდეს თარეშია ავრანხითა და ავტე(ვ)რადეს წავარტესა კალატონ(ხ)ი და ტემატ ხავტვანდებობით ეგლეხნი. მეძვტომად ვამთა მასი ივრანხს დ(თ)ხ და დავდა მეფედ იატონი სეიპონ და დავა თავი და სეელი დ(თ)ხსთიანის და საქრისტიანთათიანის და დეტე(ვ)და, დეო ცხრა წელიწადი ტეკლასთა, მათეუახეს მამთამზ(ხ)ეხნი წინამე და ხახა დ(თ)ხს მასი გულის სიამროდე და ქრისტიანთანი და მსიგა დიდად ზეტოლს(გ). კარდამეძვეს ვამთა რთადენხამე და წარედეს და მოკვდა*) მამთამზ(ხ)ეხნი. მოხელა მოწელეუამთს დ(თ)ხსთამს და მოვიდა მეფე-მეფე იატონი სეიპონს ტეკლადამთს. ცოტადეხნი სიოვესე მხც ვამთანი მონხს(ერო)სა. მრავალ-მცა არიან წელნი ცხორების მისისანი, მოკადეს კადეკ ვერეშია და რაც მსდა ჭქონდა, განწარუღის დამქრით წინა დედე. ხეში ეგლეხთა დამაწვეს და სიოველი ამთავრეს. კადეკ ვამთ ეგლეხებელს ვეც ხეში, ხეში ხამრობა, მოვტეც ეელი და დავასრელე ეგლეხთა მონობითა. დავასრელე ხეში ედ წმიდის სიონისას დ(თ)ხს მამთამე, მექველი თვალთა და მარგველითის და ნაწილთა სასწავლო-მოქმედი; კადეკ სეცა დიდი ხეტი, დახატული მაცხოვრის, კარათი; კადეკ სეცა ხეტი ედ წმიდის ნაწილთა სიო-

* ეს ორი სიტყვა განახლებულია დედანში და გამოდის „მოკვიდა(?)“.

სე; კიდევ სხვა ხატა ვავარცმის ნაწილანა, სავსე; წვრილა ხატება კიდევ ხეით-ქმესა; კიდევ ძელი ცხორების, წინსხდოლა, თვალით შექობილია; იარძამ-უეშხუმი და კამრა ვეცხლასა; ზერქელისი ორი-სამა კელა ოქრომკვდიო შეკრულა; წიგნება, რაც ერის მის-სტერს მოუნდების, ეუალა კარგი და ზღოთისნა. კიდევ შექსწირე ზინდისი, გიორგის მეფისსკან მასეიდული ძვირისხად, ახქიტქი**), ჟამისძე და ჩინხლადე მასით მიწა-წყლითა, წასქეულისა და სამართლიანის მზღვრითა; კიდევ სურამს შექსწირავს ახიცი ციარავის მეულისკან მასეიდული ძვირისხად ჯინჯარაქ***), მახძე და ცხელელაძეაღა****) მათით მამულისა, მიწა-წყლითა და სამართლიანის მზღვრითა; კიდევ ჯინჯარული და წურული ზვარი, ზოგი ამქესული იყო და ზოგი მე ვაჟქენე; კიდევ საბა ხოდაბუნა მაწანსა ოსიყურს. ცასმდღერული არას ნატბეჟსა: კიდევ ხსეადა მიწება შეუყვას ერით ხოდაბუნა, ეს ეუალა კიტი მეფისკან მასეიდული და მატრიათქმული არის. სუეუნომცა არს კსენება და კურთხევა მასა. აწ ამს ზეგან ტარდაჭკდეს ჟამნა რადეხნიძე, ატონხა ცამაეცვალა სურამს, მთვიდა მეუეთ-მეუთის ატონის სვიმონის ზარმში ძე, დთისკან შეუერთული და სლთო-სვაცობამდი ზნი სრული. მათვა დავექვე მამუელსა, რათამცა შექსწირეს ნიტრას მანსტრას და ხოანას დთის მშობლისათვის. ისმინა აჟა და მოკსენება სეში. ცამაღლა მისს ქრისტეს-მოეკარის გულისკან და შექსწირა მისად სადლეკრძელად და სსულაეროდ ზე-სურამს ბურთაშეაღნა. ორნი ცახუიფინა, მათის შედეგითა და მომჯლითა, კურთისს ტუქძე რასტეკანი მისს შედეგითა და მომჯლითა, კიდევ კურთისს ბაწუნწყელა-შეაღი დათეათი სსხვერლისეულის მამულისა. კიდევ სე-სურამს გვერქეშეაღი ითვნი მისს შედეგითა და მომჯლითა, კიდევ მამსშეაღი ბეკიჯ მისი დეინასეულის მამულისა და მისს შედეგითა და მომჯლითა. მანდარას სვიმონს და მისნი შეაღნი და მომჯლითა ბეილაურის მამულისა მთლად, კიდევ მანდარას მარტეულაშეაღი ზარანში, მისის

**) ამ სიტყვის შემდეგ ჩამატებულია სხვა მელნით: „მახარებელი ისანა და მისი შვილებითა და შიო და მისი შვილი გიორგი“.

***) ამ სიტყვის შემდეგ სხვა მელნით ჩამატებულია: „დათვი“.

****) აქაც ჩამატებულია სხვა მელნით: „დათვი“.

შვილითა და მამაკლითა და მესხიურის მამულებითა მრთულად, ოსიურის მამულები მომარტა მასის შვილითა და მამაკლითა; ძეღძვისის ჩემო-
 თულები ჩახინა და მისი ძმა მათის შვილითა და მამაკლითა. (გუ-
 დანს ვარაძაძე მამისა . . . *) აი მათი შვილები და მამაკლები,
 გლეხნი წივას ქურდაძეები . . . *) კამიერაშვილები, მათის შვი-
 ლითა და მამაკლითა, ახლეს ქურდაძე მასნი შვილები, სვიმონიძე, კანს
 ბლადი და მათნი შვილები. ამის თქმისად მიმართიულები ერთი მსამე
 სარმათი შეკერულა ომდარი. შეკერულა თულებითა და მარჯვალეთითა
 და მასის თორმეტის სუიულებითა. ერთი სკვლემწიფა სურა და ერთი
 ხაღბაძე ვეცხლას. ერთი ხაღბაძე კადეკ ვეცხლას; ერთი ჭამი ვე-
 ცხლას, ერთი ღოსტაქანი, ერთი სირაქული ორხაა. ერთი ვარჯი
 საქლია. ეს რაც მამულა და გლეხნი დამიწერას, ეულებს ჩემის მ-
 დეწივითა და წირეთი მიმოკნას და შიკადია. ამისთათანა მცოთისანი
 თუღლი-მეუღეობა მინსტერა ამიშენებთ ჩემს ექსორათობა. კახი-
 ძეგის ბატონის ღვინის წყაღობა და მისი შვილითა იყრა მთავად
 ჩემსხედა. სუეგნობიკა არის კსეგნობა და გურთხევა მთა. აწ ესე, რაც
 ამ ს(ი)გულმა დამიწერას, შემაწირავს ხორათს წმიდის მანსტრა-
 სთავის და მას მისი დამრთობულის ხატის. სთანისა ოთის მმან-
 ღისთავის, ჩემთავის და ჩემას სხლისთავის სსისთავად, სსამუღლად
 და სსამუღროდ ამიშენებთ. მრავლები ჭირნი და ოწროებნი მამათ-
 მენა. ოთის ეწეას, არაქან შემართებთ, რაც ამ სიტყვაში დამი-
 წერას, ამას მამღას და კაცებებს, ამისთავის რომე დიდად მადე-
 წას და დავწლით ამიშენებთ. თქუენ, წმიდანი ქართლისა და აფხა-
 ჴეთისა კათალიკოზნი და მათნი სსამწესნი, წმინდა ებისკოპოზნი
 თქუენც ასრე წუევა-ვრუღობით დამამტეციცე თქუენის სუდრას და
 თქუენის გურთხეებას ზარათ კრეა-წუეუღი და მუხეგნებუღი აუას,
 ვინც მამაღას და კამათუენ ეს ჩემნი ხსიუღანი და ხაფაწნი მამუღანი.
 ვინც და რამსცა დამის მონათესავემს კაცმს, ანუ ეღამწიუემს, ანუ
 ეუღას-წუემს, ანუ თუღამს, ანუ ახსიურამს, ანუ დამს და ანუ
 მტარემს შეტუღას. შეტუღავლების სუელისტის ქრისტიანეთისა,
 რასხესმცა მამა. ძე და სუღი-წმიდა და ამ ჴემო-წერილით წმიდა-
 თა მადლა, შეტუღებთ კართა ექსანი, მიმოთუღა თუღასა, დანთქმს

*) აქ დედან ავლია ერთი სიტყვა, კუთხე მოხეული აქვს.

დაიან და აბრამისა, მეხ-დატეხალობა, დიასკორისა, ანასის და კა-
აიკას თანამცა არს მკუიდრობა მისა, კრულ-წყეულ და მჭეუენებულცა
აქინებან თორმეტო მთავა(ქ)ულთ მადლათა. კრულ-წყეულცა აქინებან
თოხთ მატრარქთა მადლითა. შესდარვეს ფისდამუნს წყეას ქეემე
აქას ნაწილა მისი, კრულმცა არას შვიდთა კრებთაზან, ჩემთამცა
ცოდვათათვის იგი განიკითხვას დაეს მას სამსენეს ქრისტეს მკო-
რედ მონღვას, დაეს მას დადეს განკითხვასსა. ამასნი დაძმ(კვი-
ცი)ბელნი დ'ან აკურთხეს და წ'დაძს დითმშობელმან. მძეულნი და-
მქცეულნი კრულ-წყეულ და მჭეუენებულ აქას ამ სთავასა, მას სე-
კუნეს, ქრისტეს მკეუის უტეულასა ზარათა და ე'დ წმადს დ'თის-
მშობდას ზირითა კრულ-წყეულ და მჭეუენებულ აქას. † კ ა თ ა
ლ ი კ ო ზ ი (ხართულად).

156. გუჯარი როსტომ მეფისა, ბოძებული იტრიის ეკლესიისად-
მი, დაწერილია წინა გუჯრის მეორე გვერდზე მრავალი მხედ-
რულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1645. ქ. სახელთა სახურისა, არსებ დაესაბამოსა და
დაქსრულელებას, ურამბოს, ეხილაკისა, უსახურისა, ეჭა შენ ადამ
დაცემელისა აღმართება და ევს წევისა და მჭეუენებისა სახარე-
ლად შემცვადებულთ, ტომბათ ასედა აღადსო, დედა დ'თისა,
რამელა კისასათვის ჩეუხას, წელათით აღობრ ძეაერეთათ ცხო-
ველს-მყოველსა მატრანასა კვარისათ, რამელსა ზედა განაშერა
უხრწელნი მკლავნი თვისნი. წმადთა უკარცათა ზევისა ძელთა სე-
ლოაზათ და მთავარ-ახელაზათ მიქედ და გაბრეღისათ, წმადის
წინაწარმეტყველისა. წინა-მორბელისა და ხაილის-მკემელისა თიფსე-
სათ და ათავნე ქაფულ მახრეღისათ წმადთა მთაველთ-მომ-
ღვართა, მთაწამთა, მთავაქელთა და უოკელთა წმადთა დ'თისა თავს-
მდებობათ მანდობით და შუა-მდგომელბობით ჩეუხ. დ'თავ კვარ-
კვანისანმან შეკუთ-მეუენის, მატრანის რ ა ს ( ) ა მ და თან მემც-
ხედრემან ჩეუხმან, დედოფელთ-დედათვამან, მატრანის მ ა რ ა მ
ასელმან დადახისმან და სსურეულმან მქან ჩეუხმან მატრანისმან დ ო
კ ა რ ს ა ბ, ვიკელთ და ვიკელსმადგანეთ, ცაზრეთ და მთავსესესეთ,
შენ. სამსენელს და თვალთ-მეუენმან, იტრას სთათ დ'თის მშო-

ბეგის და მის მის დაძვარეულს ხატს მადიებისს. მრავალ ხა-
 წილის და სისწაყლი-მოქმედს და ელვა-კრთობით გაბრწინებულს,
 შემოგწირეთ მცირე და უნდა ესე შესწირავი სურამს ზეთი ჩუმა-
 თელაძეობი, ასრე და ამ ზარის ზედა, რომე ძველდოცნებე შევე გორ-
 გისკან ორი ვუამდო შემოწირული იყო და ახლას ის ჩუმათელეთი
 ჩუენ შემოგწირეთ სულს უკვლელად: მითით, ბართით, წელათით, წი-
 ქვალათით, ცუითით, მინდვრათით, სძებრათით და უძებრათით, შესხვლათით
 და გამოსხვლათით, ბაჟისათით სკვლამხემდის, ივანის სძმდვრამდია,
 ქვედუმ-სხვდრამდია, მითის და ბარის სხნადით, წელის სხნადით, ასე
 რომე, რაც ამ სამძვრებში სკვლამხე კევი ჩამოდას, ასეც ასე რა-
 ვად შემოგწირავს. რომე ვურც ჩუენმის შებადურმის ანადითას, არა-
 მთუ სხვამ კაცმის, თქუენად უკითხვად ვურც ვინ დაჯინაჲსი. ვინც
 ამ სამძვრებში ჩადარა მთავას, მის სუთელასაც თქვენ მოგართუემ-
 დენ, არც ციხის-თაეს და არც სხვას კაცს ელე არა ჰქონდეს და
 რაც ან ამურეთისაგე მთას იქით და მთას აქით სკვლამხე კევი
 იეთს, იეთს თქუენ სამხრით, ეველგან თქუენ ანადირებეთ, რომე
 ვურავის დაგამდლას, ესემა ეთველთვე ამ წესით გავითებება და სიკ-
 ლათით ამათ დაგვამტკიცებება და მამოგწირავს ეთელას კაცის უდი-
 ლენად და მამოუსრჩელად და კადეც ასრე გვითარხებებართ,
 რაროგაც სხვა შენა ძველდოცნის შემოწირული მამულა არის. მის მე-
 ტი არცარა თქვენ გუთხოვეთადეს რა, დეთით ჩუენთა წარსმართებ-
 ლად და შეუბობის ჩუენთას დასმტკიცებულად. აწე ვინც და რამსიც
 ადამის მინათისაგე კაცმის, დადმის და ასე მცირემის შევემს, ასე
 დედოფლამის, ასე უელის-წულამის, ვეზირამის, ასე ვარის-კაცმის. თუ
 კაცთავანის მომდლას, ივამცა კაცი არს, რომელმის მცხვარს ვვარ-
 ცმულას გვერდს დახვარა ჰვარა, თუ დედაკაცმის მომდლას, ივამცა
 დედაკაცი არს, რომელმის ითვანე ჩათდის-მცემელს თავი მოჰქუეთს.
 და კულად მასვე სიტუგას ვაწეებ, ვითარმედ, რომელმისცა რველ-
 მის კაცმის ესე ჩუენგან სისოებით და სამართლით შეწირული მამუ-
 ლა იტრას სითითა დ'თის მშობელს გამოსწიროს და მათელას,
 ივამცა შეამდების რველისა ქრისტიანობისკან, თისხვამცა დაუსრუ-
 ლებულა დ'თი მამს მე და სულა წმინდა და ეთველანი წმინდანი დ'თი-
 სანი, ზეცის და ქვეყნისანი, კორციელანი და უკორციანი და ესე

ზემო-წერალხა ეოველნივე. შემცაელებას კუთრი გუზისა, მაშთავალი
 აუდასი, მეხას-ტეხა დიოსკორესი, დანიქის დათას და აბარახასი,
 სურბარამცა სინსხელთის სუ არს ქსის სულას მისას, სუცა აერუნ-
 ლამს წასულათ, სუცა გლახავი შაცემათ, სუცა ღაგუათ და შარ-
 სუათ, სუცა სტეფანდამცა იგი განაკათ მას შუარედ მოსულას, შარ-
 ცხენითის მათ, რხუელათმცა აქმსებას ხაწილი და სანუკადრეული
 მისი, მას ზეადამცა დაქსრულების წევე აგი შესდარვის ფსალმი-
 ნისა. რამელ არს: ღათ ქებსა სემს სუ დაადუმებ, ვადრე რათა
 აქსის მდგვართაც სულა სემი. უეიოუ თათართაცანსი ვანუ მოშ-
 ლის, იგიმცა შეამღების მოჭამდას და უსეხის რუელისაცანს, მან-
 შადნის და შესევისამცა დაშტეკვი იქნებას, მსმცა რახავს მურ-
 თუხადი და ეოველნივე მათნი ფელამბარხა. ხალა გამთავენა და დამ-
 მატეცეუელნი ამასა, ღათ დაატვას თრსკე ცხორებას მისა კა-
 დე. დააწერა სიმსი და ბრძახება ესე ქსის ( ) დ გ. კელთის კარას
 სუენას მდავის-მწავნობრას თუმანაშედას ბართუელათის. რა ს-
 ( ) თ, მ ა რ ი ა მ, დ უ ა რ ს ა ბ (ხართულები).

157. გუჯარი დედოფლის ანასი მეფის ერეკლე I-ის მეუღლისა. ბო-
 ძებული იტრიის ველსიისადმი დაწერილია წინა გუჯარის შემ-
 დეგ იმვე გვერდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახ-
 მარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1700, აბრიელის 12.

ქ. ჩუქს მღათე ზემო აღმართუელმს და მღათე ზეციით დამ-
 ეართუელმს დედოფალთ-დედოფალმს. ზატონისმს ა ნ ა მ, ამ კელამწა-
 ფეთაცან შეწარულათა არცა ჩუქს მოკვიმლათ და კვლად დაცემატეა-
 ცება და ლებრუმისჩუქს ხატბეკმა თის ველს შუა ხადანეხა მემო-
 წარული ჭქასება ატრასა მღათის მშობელს, ზოგა, რამელი
 ისრეე შეწარული თუ და ზოგა გამომკობადეაეა, აწე ვიკელს-მო-
 დგანეთ, მოგითხელი ვქენათ: თარმეტის დღის ძაწს ამ ხადანეს
 მოსტრად და ჩუქს ისრეე მოგართოთ და შემოგწარეთ შენ, სმო-
 ნელსა და თუად-მეუდგამს ჩუქს სსახებას და შესაკადრეულსა. და-
 ცვა-ფარვათ მენათ მონღობელს ატრასა მღათის მშობელს. შეაწა-

რე შენ, დედაა შდ¹თის უფლას ჩვენის აესას ქრისტესო, მცარე ესე შესწირვა დედოფლობის ჩვენის წასამართლად და ძეა და ასულთა ჩვენთა აღსაზრდელად და სადღეგრძელად, ლებრემისავენ ნატბეუმი ორს ველ შუა თარმეტა დღის ხადაბენი რამ იმაჲ ხადაბენს აკრავს. ქვს ტზზ², აზრიღის იბ. დაიწერა კელათის კარისა ჩვენის ორსულ-შვილის მონათესავედ ქედ წოდებულის შერძადინისათა □ □ ბებელს აწე-როია: „დედოფალი ანა“.

გუჯარს ამტკიცებს დედოფალი ელენე, იესე მეფის მეუღლე:

ქ. ჩვენ დედათვლით დედათვალმან ზატონმან უდებუმ ეს, ბა-ტანის დედის ჩვენისაგან შეწირული, თარმეტის დღის მან ჩვენც ასრე შემოგწირეთ და დაგიბტბეტეთ, ქვს უ ა დ, მართობისთვის კ(ს □).

158. შეწირულობის წიგნი იტრიის ეკლესიისადმი ელისაბედ ჩხეი-ძის მეუღლისა, დაწერილია იმავე გუჯარის პირველ გვერდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1777. ივლისის 22.

ქ. ნებითა და შეწევნითა ღ¹თისათა და შეახებითა ეოვლად წ²დასა ღ³თის მშობელისათა და ე⁴ლთა წ⁵თა მასთათა, ესე შემო-წირულობის წიგნი და სიკელი კვადრეთ და შიკართითა და შემოგ-წირეთ თქვენ, ატრთას შამხებთა ეოვლად წ⁶თა ღ⁷თის მშობლის ეკლესიას. ჩვენ, ათბეკ შელიქიშვილის ასულმა და და ვ ი თ ჩ ხ ე ი - ძ ი ს შეუდ(ღ)ემა ე ღ ა ს ა ბ ე დ, ჩემას სულისა და კორცისა საა-ხად და სამკურნალად და შვალთა ჩემთა სადღეგრძელათა, ერთი კამლა კაცა, ჩემი მზითვის ნახეიდი კაცა უფუმიულაშვალა ზა(კ) თავის შვილათ და სხლეუდათა თვისითა; შეაწირე შენ, ეოვლად წ⁸მადაა დედაა ღ⁹თისათა, და შეახ შექმენ წინაშე ძასა შენისა. აღი-წერა ივლისის კ ბ, ქ¹⁰ქს აქეთ ჩ ღ ა ვ¹¹), ქვს უ ა ე.

159. მამულის წყალობის წიგნი იტრიის ეკლესიისადმი ლევან აბაშიძისა, დაწერილია ნახევარ თაბახ ქალალზე ნუსხა მხედ-რულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

¹) დედანში შეცდომით სწერია „ჩ ე ა ვ“.

1836, ნომბრის 15.

ჩუღუკის წყლის ნომბრის იეს დღეს. წმინდა დედოფალი, იტრის მონასტრის სახით მღვთის მშობლას შინა ეკლესიას უბიწო დედა, სიტყვას მღვთის ქრისტეს მშობელი, მე მონაშს შენს თაგადმან დიმიტრი ლეკვან ანაშაძის ქმან და დედამან ჩემს ანასტასიას და დამან ჩემს ეკლესიას, შემოგწარეთ წინაშით ჩვენი სასიკეთო ჩხეიძისგან, შენის გუჯრის შეწირული მამული ჭდასა, შემდავე შემოგწირეთ ჩემი კეთილი შესამედი მამული სხეულების ჩემსა განსჯერებლად და მშობელთა ჩემთა სედას ჩვენი სახით. მა(ი)ღუკად წმინდა დედოფალი და განსჯერებულ სენა სხეულის ჩემსაგან და მთახსენე თაგად დეკან ანაშაძე და დედა ჩემი თანათის და ესე ზემო ხსენებული ჩემი შესამედი ჭდას მამული და გამოსავალი იუოს სხმარ ეკლესიის შენის და არაარა შეგებო საუკუნოდ აღარცა მე და აღარც შვილი და (შვილის) მკალი ჩემი. ხელს ვაწერ თაგად დიმიტრი ლეკვანს ქე ანაშაძე. ხელს ვაწერ მე კსენიან ან(ა)სტასიას ან(ა)შაძევისა.

160. კახეთის ბაეების გარიგება და მათი განაწილება ბატონისა, მოურავისა და სხვა მოხელეთა შორის, დამტკიცებული მეფის ირაკლი მეორის მიერ, 201 X 16, ნ სანტ., დაწერილია გრძელ გრაგნილ ქალაქზე ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ყოველ პარაგრაფის დასასრულს ორი წერტილი და ხაზი უხის. შით ტექსტში ნიშნები არ იხმარება. ეს გარიგება პირია ნამდვილისა და მიტომ მეფის ბეჭედი არ უხის, მაგრამ პირი ეკუთვნის მეფერამეტე საუკუნის მეორე ნახევარს, დაახლოებით 1750—1760 წლებს. ამ წლებს ეკუთვნის თვით გარიგებაც.

1750—1760. ქ. ჩვენ შეუკმან კაკეთისმან ირაკლიმ, ლემან დთავ ცხებელას საქართველოს მეფის თეიმურაზისმან, ესე განაჩენა გავარაგეთ, დღეს ვაგულისკეთი, რაც ქვედათგან დავთარები ან წაგნები იყო კახეთისა, ეგელა კავსინჯეთი, რაც ჩვენი სამეფო, სახასო ან სანდოფლო სოფლები იყო და ან კლავისა, ასე გავაჩინეთ და გავარაგეთ, რამ რაც ზოგის მისაკლაველი იყო, მოუკუ-

ლით, და ხოცი, როგორც ძველთაგან ეყოფილ იყო, აგრეკე გავრიგეთ.

1. ქ. ქისიყის გამოსავლას საბატონოსი, იუ საბოურაჲოსი და ან სხვა მოხელასა ძველადგანც ასე გახწესებული უთავიდა და ახლა ჩვენც ასე გვაბისებთა და გავკვიახლებთა, იამ საქორწილთა და სააღაშთა ეკლესიას შეძლებით შექწერება.

ბ ა ე ს კ ო დ ი ს მ უ რ ი .

2. ქ. მთაულნეს კაცს საბატონია ეკლესიას შეძლებით შექწერება.

3. ქ. აქეს მთაულნეს საბატონია იარს წელსიწადმა ერთსელს იარის წელის ძროხა.

ბ ა ე ო .

4. ქ. ქისიყმა რაც ბაჟი ავა, ორი წილი ბატონისა და შესამედი მოურაჲისა, იქარადარმა ეხდა აილოს და მოურაჲს თავისი წილი არ დააკლოს.

5. ქ. გაღმის ბაჟი რაც გამოვა, ან ჭარისა, ან ენისელისა, ან შირფხისა, სულ ბატონისა არის, მოურაჲს კელი არა აქვს, გამსულელი იუ გამოამსულელი.

ქ უ რ დ ი ს ა .

6. ქ. ჩაქერდალი ასე არის: შვიდი გამოვა, ორი ბატონისა არის, ხუთი დარჩება, ერთი ეკვს-თავისა არის, ოთხი დარჩება, ამ ოთხისაგან ორი წილი ბატონისა არის და შესამედი მოურაჲისა. რაც ქურდა იქნება, კაცის თავს მარხილი ავა. აქედამ ორა წილი ბატონის ხაცყელისა არის და შესამედი მოურაჲის ჩაცყელისა.

თ ა ვ ი ს გ ა ს ა მ ტ ე ხ ლ ო .

7. ქ. თავის გასამტეხლო ერთი კარი მოურაჲისა არის. მკილვით რომ ან ღაჟა გაეტუდეს, ან ცხვირში სისხლი წაქარდეს, ჯარამა ხე წაურთმევა. ჩხუბში რომ შემკედმა თავა გაეტეხოს, კასამტეხლო არ გამპურთმევა. შემკედს რომ გაეტუდეს, კასც შემკედს გაეტეხოს, კასამტეხლო იმას გამოურთმევა. მკალეს გარეთაჲად, ეუღს 'ხეით კელას გაიხაჭკას გარეთაჲად, რითაც გაეტეხოს, კასამტეხლო გამპურთმევა და მარხილიც გამოურთმევა, რომ საბატონის ჩაცყელამა და მოურაჲის ჩაცყელამა შუა ცაიყოს.

კუტესს რომ თავი გაუტეხოს ვინმე, ან გადაეცეს, ამას სამართალი ბატონისა არის, თუ ჭურუმი გამოვა რაიმე, ორი წელი ბატონისა არის და შესამუდო მოურავისა. თუ ბატონის ამ კაცს სხვა რაგათი გარდახდევინა, აღარც არა ბატონის ერეკლეა და აღარც მოურავს.

თუ კუტესმა გადაიხოს ვინმე და ან გაუტეხოს, ამას სამართალი იმდებელსა უკის, ბატონს სჯიმე არა ბჭის, არც მოურავს.

თორმეტს წელიწადს ზეით ვინც გაუტეხოს, თავის განამტეხოს და გამოკრთავს. თორმეტს წელისა რომ ვერ იყოს, არ გამოკრთომევა, სიღებით გადაიხონ და გაუმონ.

8. ქ. ბატონი თუ ქაზაუმი არ იმხდებოდეს და ან მოურავი არ იყოს და მდევარი კაცი დაეკლავს, ამას ხარკუი სთავდის კაცი. თუ ან ბატონი იმხდებოდეს და ან მოურავი იყოს, ამ მდევარისა ხარბევა ერთი წელი ბატონისა არის, ერთი წელი მოურავისა და ერთი სთავდისა.

9. ქ. ბატონის რომ დაძვარს დაუთხოს, კაცი დაეკლავს, ამას ხარბევა ორი წელი ბატონისა არის და შესამუდო მოურავისა.

10. ქ. ბატონის თუ კარი გატეხოს, ამტეხე თანჯიკა დაუკლავს, ორი წელი ბატონისა არის და შესამუდო მოურავისა, და ან თუ ბატონის ვაიხამკრის და ან მოურავი გატეხოს, ამისაგ ახე გაკლავს წესებთა.

11. ქ. ცხენისმა უზახმა თუ საქონელი მოატეხოს, ბატონისა და მოურავის ხაჯვალსა ათის თავი აღიონ სამატონად და რაგ ბატონისათვის შემოეადეს, აქიდა ამ ხაჯვლებს ათის თავი აღიონ, ორი წელი ბატონის ხაჯვალს და შესამუდო მოურავის ხაჯვალს. რაგ სამატონად არჩეს, ორი წელი ბატონისა არის და ერთი წელი მოურავისა.

12. ქ. მკურნემ ბატონისა უნდა იყოს.

13. ხარკუი ან კარი რაგ გამოვა, ორი წელი ბატონისა არის და შესამუდო მოურავისა.

14. ქ. კბი რომ ამოსწიეს, არც ვაგი არჩეს, არც ქალი და არც ქვრივი, ამას თუ რამ საქონელი არჩებო, ხაჯვარი მკვდრისა და ხაჯვარი ბატონისა.

15. ქ. თუ ქვრივი დარჩეს, ორი წელი მკვდრის, ერთი წელი

ქვერვისა და ერთი წილი ბატონის. ქვერავმა თუ იმ მამულზედ ქმარი შეერთოს, არც მამული გამოერთოს და არც სანატონოდ საქონლის შეთანხედი.

16. ქ. თუ ქალი დარჩეს, მამულიც იმისაა და საქონელიც, თუ სხვაგან არ გათხოვდა, და თუ სხვაგან გათხოვდა, საქონელი იმისა და მამული ბატონისა არის.

17. ქ. ვაჟი რომ იყოს, არა მოემღებო რა.

18. ქ. რაც ბეთადმადლი საქონელი გამოვა, ორი წილი ბატონისა არის და მესამედი მორავისა.

19. ქ. იათ ბატონისა არის, მზავსელს ხუთის თაყი მიეცეს.

20. ქ. ქვეითმა უხანძმა თუ საქონელი მოიტანოს, იქილამ არცა რა ბატონის ერგებო და არცა რა მორავს, არცა რა სხვას მიხედებო.

21. ქ. მორავის უღუთვა მთავლებს აძეს და მსურიც მუუღუთვისა არის.

22. ქ. შირველ რომ კუამლი აიწერებო, ოთხი აბაზი ავა, მარხილი ბატონისა არის, ხახვერ მსური მორავისა არის, მსური ვისაც ბატონი წყალობას უხანძს, იმისა და ორ-მსურ ხახვეარი სდოთხუცისა და მდიუნისა არის.

23. ქ. ბაზიარები აძესო, რამდანიც ბატონის ეზრინებო, და მთავლებს აძეს ერთი ქათამი ან ერთი მსური.

24. ქ. თუ მჭადეთი ან თვალი გამოთხაროს. ან კბილი ჩაგდებინოს, ან ქვეით სხვარეგად დაამასო, ან შემთავუდეს, იმის სანათადი ბატონმა უყოს.

25. ქ. თავის უმას, ან თავის სსუედს თავი გაუტეხოს, გასტეხლოს არ გამოერთოქვა და თუ მოჯამაგირეს გაუტეხოს, იმასზედ გამოერთოს.

26. ქ. მესამეს წყალობადს რომ აიწერებო, მარხილ უხანათუნი ავა, მარხილი ბატონისა, ორი მსურილამ ხახვერ-მსური მორავისა, ხახვერ-მსური ბატონის კანისა, ერთი მსური სდოთხუცისა და მდიუნისა არის.

27. ქ. სდოთხუცისა რომ წყალობის სიგელს დაუბეჭდავს, სანებეჭდავი უნდა მიეცეს ისე მდიუნის და ისე მორდალს შეძლებით

როცა ნაცვალე ქიზიუში იყოს, მოურავის უნდა აწამას ერთს თითონ და ერთს მისხურს. ქერის დროთი ცხენს ქერიც უჭმიოს, როცა მოურავი არ იყოს, არაფერი, თითონ უნდა ჭამოს.

28. ქ. მეულეუფე კაცი თითო ქემხებს და თითო ასინ-თავს უნდა მიეცეს სოფლიდამ. მეულეუფე მოურავის უნდა იყოს, ბატონის ნუ არის.

29. ქ. ნახრი ვაჭრის ნაცვლის მარაბული დაგვიდგია, იმან გაუჭრას.

გ ა ს ა მ ე რ ე ლ .

30. ქ. კაცი რომ ცაიურება, ერთი კარი მოურავის არის, თუ კარი ჭეკას, თუ არა ეკას, ათხი მარნილა არის.

31 ქ. ერთის წლის მაზუკური ასინ-თავის არის, თუ აღაჯი არა აქვს, ექვსი ანაზი არის.

32. ქ. ერთი ცხვარი ქემხის არის, თუ ცხვარი არა ეკას, სანი ანაზი არის. სხვას მოხელებს კელა არა აქვს.

33. ქ. კიზიუსი(ვიც) შესამერგლო და სჭკრია არ აქვს.

34. ქ. დიდს მანჯანიკზე სანი სტილი აბრეშუმა მოურავის არის ქალაქური სტილია, რომელიც ოცდა-ცამეტი მისხალიანი არის, ბატონს სექმე არა აქვს.

35. ქ. მეკოდე რომ კოდას ზურს ალებს, სანი ლიტრაც კოდას ზურს გარდა აილებს კუამლზედ, მოკალნეზედ ორი ლიტრა მკოდების არის და ერთი ლიტრა სეივრავისა არის. სხვათ კელი არა აქვს.

36. ქ. მეულეუფე კაცი თუ გაზატდება, ბატონისგან უნდა, მოურავი ვერ გაზატებს

37. ქ. სიცა სხვას სხსისოს სოიულში ქიზიურა ღორი შევა, ბატონის სიბაღახე აქვს.

38. ქ. ქემხს სულ ბოლოს შეუძლებელი ცლახა კაცი უნდა ახლდეს.

39. ქ. სხლთ-უხეცესმა და მდივანმა, რადგან ეს დრო არის, სამ-სანი მისხურა იახლონ, სანი სხლთ-უხეცესმა და სანი მდივანმა. ახატი კაცნი რომელსაც სოიულში სხლთ-უხეცესმა იახლონ, იმ

სოფელში მდივანი ნუ იხილებს და რომელსაც სოფელში მდივანმა იხილოს, სხვათა-უხუცესი ნუ იხილებს.

40. ქ. ნაცვალმა და ასის თავმა არ-არი მსახური იხილან, ახალი კაცი არი წინა მხარში და არი უკანა მხარში, რომელსაც სოფელში ნაცვალმა იხილოს, იქილამ ასის-თავი ნუ იხილებს, და რომელსაც სოფელში ასის თავმა იხილოს, იქილამ ნაცვალა ნუ იხილებს.

41. ქ. აცი მსახური მოურავმა იხილას აცი(უ-კაცი*)).

161. ნუსხა კახეთის ბაეებისა და მათი განაწილება, გამოწერილი წინათ მოყვანილს ნუსხის მსგავსიდან 1802 წელს რევან ანდრონიკაშვილის მიერ, 84 X 18 სანტ., დაწერილია გრაგნილ ქალაქზე გაკრული მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება თითო წერტილი. ეტყობა, ქიზიყის მოურავის რევან ანდრონიკაშვილისაგან რუსის მთავრობას მოუთხოვია ცნობები, თუ რას იღებდა მოურავი და მას ქვემო-მოყვანილი ცნობები წარუდგენია.

1802. ქქს უფ. ქიზიყიდან რაც განწესება არის სარდლის მოურავის, ამის ქვემოთ სხელდობ თითოეულად დაკვიწვრია.

ქ. ქიზიყის მსამართლეობა თავის სარგებლათი.

1. ქ. ქიზიყიდან რაც ბაყი ავა, აქედამ არი წილა ბატონის არის და მესამედი მოურავის არის.

2. ქ. ნაქურდლის ასე არის: შეიდიდამ არი ზატონის არის, დარსება ხეთი, აქედამ ერთი ხევის თავის არის, დარსება თახი, აქედამ არი წილი ბატონის არის და მესამედი მოურავის არის.

3. ქ. თავის გასამკეხლა ერთი ხარი მოურავის არის.

4. ქ. ვინც მდევარში კაცი და(ა)კვლდება ქიზიყში, იმ კაცს ჯარიმად ხარი გამოერთმევა. რაც დადგება, აქედამ ერთი წილი ბატონის არის, ერთი მოურავის და ერთი სოფლის.

5. ქ. ბატონმა რომ დაშქარს დაუსხოს და კაცი დაკვდეს, იმ კაცს ბატონი ჯარიმას გამოართმევს, რაც ენებება. აქედამ არი წილი ბატონის არის და მესამედი მოურავის არის.

*) ციფრები პარაგრაფებს ჩვენ დაუსვით როგორც აქა, ისე ამას ქვემოთ მოყვანილს მოურავის სარგოში.

6. ქ. ბატონი რომ ჭარშია ბძხდებოფეს და იქ საშოკარი მოხდეს, იმ საშოკარილამ ხუთხედ ერთი ფანჯიაქად გამოურთიშევა. აქედამ ორი წილი ბატონისა არის, შესამედი მოურავისა. თუ სარდალა მოურავი თითონ გავზავს, აგრევე რაც ჭარი ამოგნის და ფანჯიაქი აიღებს, ორი წილი ბატონისა არის, შესამედი მოურავისა.

7. ქ. ქიზიუმს რომ დავლა შოტიანის, ფანჯიაქი გამოურთიშევა, იმ ფანჯიაქილამ ორი წილი ბატონისა არის, შესამედი მოურავისა.

8. ქ. ქიზიუმა რაც დამხმავს კაცს ბატონისაგან ჭარიმს გამოურთიშევა, ახ მოურავისაგან, იმ ჭარიმლამ ორი წილი ბატონისა არის, შესამედი მოურავისა არის.

9. ქ. ქიზიუმა რომ კაცი ამოწყდეს, რომ არა დარჩეს რა, მამულს გარდა რაც ნიუთი დარჩება, სიმაღ გაიყოფა: ერთი წილი შკვდრის სიმარხად მიეცემა, ერთი წილი ბატონის (ს)რქარში შივა და ერთი წილი მოურავს მიეცემა.

10. ქ. ქიზიუმა ვასაც კოდის ზური გამოურთიშევა და ყელანი აძეკს, იმას მოურავის უღუფაც აძეკს, რომ მოურავი გამოართიშეკს.

11. ქ. კახეთი რომ ააწერებს ბატონის ბძხებით, რაც მოურავი (ს) სასარდლოდამ საწერლო ადგება, იქილამ ამაზმა სხეკარ-შური მოურავისა არის, ხამ-შურ ხხეკარი მდიუნისა და ვანც ბატონის ბძხებითი მდიუნისა იქნება, იმათა არის.

12. ქ. ქიზიუმი რომ ვაცა გაურებს, ერთი ხარა მოურავისა არის. თუ კარი უყვს, კარი უნდა გამოართოს, თუ არა, თონი მიხალთუნი უნდა გამოართოს.

13. ქ. ქიზიუმი მანჯანაკხედ სამი სტილი ქალაქის (ს)ტილით, რომელიც სამი სტილი იქნება, თახმოცლა-ცხრამეტი მისხალი აბრეშუმი მოურავისა არის.

14. ქ. ქიზიუმი საბადახე რაც ავა, საბატონო არის.

15. ქ. სილანაღაში(sio) კომალხე(sic) ექვსი შური ს(ა)მოურათა არის.

ამ ზემო-ხაწერის ქიზიუმის მოურავის შემოსავალი წელიწადში ქიზიუმილამ დადებოდა ჯამად სიმალი თუშანი. ხსნ მეტა შემოვიდა, მაგრამ ამხედ ნაკლები კი არ იყო შემოსავალი. თავადი ან დ რ ა ს ა კ ა ყ ი რ ე ყ ა ზ .

- 162.** სიგელი მეფისა სვიმონ I-ისა, ბოძებული ფრიდონ სააკაძის შვილებისადმი, 26,5 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. პირველი სტრიქონი წითელის მელნით არის დაწერილი.

1580, თიბათის 30.

ქ. ჩუენ ღათუ(სი) გუერტუენასნმან შეფუთ-მუფუმან სეღმეან ესე წყაღობისა წიგნა და ნამანი შეგიწყაღუთ და გიბოძეთ თქუენ, ჩუენთა ერთგულთა უმთათა სკაკაქსა ფრიდონის შვილთა და იაკაკეს შას ჟამსა, თდეს წყაღობა გიფუთ და გიბოძეთ თქუენი კერძი სამართლიანი სთაუელი სამღერეთი, ახლქენი და აბაღია მათითა სამართლიანთა სამღერითა, მითი ბარამდი უგღებღად თქუენთვის გუბოძებთ. გქახდეს და გიბეღნაერას ღთმან ჩუენსა ერთგულად სამსხურსა შიგან. აჟე გიბძახეთი ჩრამის მოურაჟსა და მუღიქნო, ვიხგინდა ვის აეუხეთ, შერმე მათი სამართლიანი მამუღა უგღებღად ფრიდონის შვილთა და იავანესოვის გუბოძებთ, თქუენცა და ახებეთ და სუ უტიღებთ. დაიწერა ნიშანი და ბძახება ესე ქუს სღწ*), თათათუე თცდა(ა)თსა, კელით კარის ჩუენის მწიგნობრის აღათანგუღისისის ჩაგროზისათა. სეიშეან (ჩართულათ).

მეორე გვერდზე თათრული წარწერა აქვს თათრულივე ბეჭედით.

- 163.** სიგელი სვიმონ I-ის მეუღლისა ნესტან-დარეჯან დედოფლისა, ბოძებული სააკაძეებისადმი, 20,3 X 15,3 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი.

1593, მკათათვის 24.

ქ. ნებითა და შეწყენითა ღთისათა ჩუენ დეღოფათა დეღოფაღმან, შატრონმან სესტან-დარეჯან, ესე წყაღობისა წიგნი და ნამანი შეგიწყაღუთ და გიბოძეთ თქუენ სკაკაქსა, საამის შვილთა, სახლის უხუცეს ზურანს და შუნსა ძასსა შიოშის შას ჟამსა, თდეს მოგუადგუთ კარსა და ჩასოფღარს

*) დედანში სწერია: სიქს. აქ იქ არას ჩანსარი ა-ეს მაკერ.

ნაკარს ჩაღის ცახეს გუაჯუნიო, ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუნი და გიბოძეთ ხაკარა ჩაღის ციხე, მისის მართლის სამართლანის სამძღურითა, მითია, ბართია, წულაია, წისქვილია, სეჩავესა-თიბრითა, შესავლითა და კამოსავლითა. გქონდეს და გიბეძნიეროს დომანი, ჩუენს ერთგულად სამსახურსა შიგა. აწე გიბძახეთ, კარის ჩუენისა მასაქმენო და მოკლეხო, ვისვინდა ვინ იუხეთ და ახე ვინ-გინდა ვინ იქნებოდეთ, შერმე თქუენცა ასრე გაუთავეთ, რა რიგადცა ამ ჩუენცა ხაწეალობეს წაგნი შიგა ეწეროს. ნურცარს თქუენ შეუ-მღით და შეეცილებით თუნიერ თანადგომისა და შეწეებისაგან კი-დე. დაიწერა ნიშანი და ბძახება ესე ქვის სწა, მკათათვეს კდ, ს კ ს-
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000

164. სიგელი მეფისა სვიმონ II-ისა, ბოძებული თამაზ სააკაძისადმი, 31,2 x 15,6 სანტ., დაწერილია ქალაქზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში ერთი სტრიქონი აკლია. ბოლოში ხელს აწერს სვიმონი და მისი პეულლე ჯაან-ბანუმ-ბეგუმ.

1629, თებერვლის 3.

ჩუენ დოივ გუარგუნიოსისხან შეგუო შეფემან ს უ ი მ თ ნ, ესე წეალობის წაგნი გიბოძეთ თქუენ, ს და კ დ კ ს თ ა მ ა ზ ს, მას ჯამსა თდეს მთეუიდეგით კარის და თქუენისე ბიძაშეაღს თ თ ა რ ა ს მამუდს დაგუეაჯუნიო. ჩუენ ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი, შეგიწეაღეთ და გიბოძეთ, რაც სანართაშეაღაშა თქუენს ბიძაშეაღს თ თ ა რ ა ს მამუილი ჭქანებოდექ: მითია, ბართია, წულაია, წისქვილია, კელია, კენახია, ჩსეილია და უხეილია, შქნია, თართია და ეოკლის მისის სამართლანის სქებითა და სამძღურითა, თქუენისეის სამეუიდროდ და სამამუელედ გუიბოძებითა. გქონდეს და გიბეძნიეროს დომანი ჩუენს ერთგულად სამსახურსა შიგან. აწე უსეძთესთა მო-გახსენებთ და უქედექსთა გიბძახებთ, კარის ჩუენისა ვეცილ-ვეზირისა და სხეახო მოსაქმენო, სანართაშეიღოს სარდარო, თქუენცა ასრე გაუ-თავთი (sic), რა რიგადცა ამ ჩუენცა ხაწეალობეს იარგანსა შა ეწეროს, და ნუროდეს ნუ შეუძლიათ და შეეცილებით, თანადგომისა და შეწეკნი-

სიგან კადე. დაიწერა იოსებმა და ნამანი ესე ქვსა ტიზ, თებერვადს
 ტ, კელათა კარისა ჩუქისა მდავან-მწიგნობრასა ოქრუაშვილას შერ-
 მსახისათა. ს უ ა მ ო ს, ბ ე ტ უ მ (ხართულუბი).

მეორე გვერდზე აწერია:

ქ. ესე ბწახეობა ასრე უნდა გათავადეს. □ (თათრული).

165. სიგელი სვიმონ II-ისა, 39 X 18 სანტ., დაწერილია ქალა-
 დზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახპარია ყოველი
 სიტყვის შემდეგ სამ-სამი წერტილი. სიგელი დაზიანებულია.

1 ს 2 ს, ქრისტეობაობასთავის 15.

სებათა და მუწეგნათა დიაქსათა ჩუქს [მევეთა მევექმან სეამეანს |
 ესე წყალობისა წაგნა და ნამანი მუგაწყადაეთ და გობოძეთ თქუეს
 ერთგულსა და თავდადებთ სამსახურსა ემსა, საკადეს ხუტაშვილსა
 თუესსა და შკადათა და მოძავდათა სხლათა თქუესათა ყოველითავე
 მას ჟამსა, რადეს მოგუიდექით კარსა და სობრათაშვილოძიგა შა-
 მელს გუაჯუხათ. ვასმანეთ ავა და მახსებება თქუენი, გობოძეთ
 ამოკარდნადის ელამდათას სამკუადროსა სიველეა ბოცის(?) გუარი, რა-
 სნა მამელას მქონებელი ყოველითა. მოათ ვიდრე ბარამდისან,
 მ(ა)რთლას სმართლიანის სამსდერთათ და სქმით, წყლათა და წის-
 ქელიათა, [ველათა და ვენახათ და სხსნეთათ და სთობათ, ყოვე-
 ლითურთ მქნათას სამკუადროდ და სმამულად გეობობებათ, ყოვე-
 ლის კარის უცალებლად, და გაბედნაერთს დპერთმან ჩუქს ერთგუ-
 ლად სამსახურსა შიგან. გობრძხებთ, კარის ჩუქისა ვაქალ-ვახარნო
 და სხეჩხო მოსქმენა. მერმე რა რაგადად ამ ჩუქს სწყალობუქს
 ფარვანახიგ(სი) ეწერას. თქუენც ასრე გაუთავეთ და სუ შოუმლით
 და მუგალებით, თუთხურ თანადგომასა და მუწეგნისაგან კადე. და-
 წერა სიგელი ესე კელათა კარისა ჩუქისა მწიგნობრასა ყორღან-
 შვილის ბატასათ, ქვს ( ) ი დ, ქრისტეობაობას თუქს ი ე. ს უ ი მ ო ს
 (ხართულათ). მეორე გვერდზე სპარსული წარწერა აქვს და შემდეგ
 სწერია:

ქ. ეს ასრე უნდა გათავადეს. სპარსული.

166. სიგელი როსტომ მეფისა, ბოძებული ფარსადან ბარათა-
 შვილისადმი, 54,5 X 18 სანტ., დაწერილია ქალაღბუ ლამაზის
 მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტი-
 ლი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში სპარსული წარწერა აქვს
 სპარსულისავე ბეჭედით.

1643, თებერვლის 22.

ქ. ხებთას და შეწკებისა დათისთას ზუენ შუივი-მუიეუმს,
 კელამწიიეუმს, ზატრანისმს როსტომ და თან-მეცხედრუმს ზუენმს,
 დედოფელთ-დედოფელმს, ზატრანისმს მართამ ესე უეუნისმდა ჟამთა
 და ხანთა გასთავებულა. წყალბობას წიგნა და ნამსნი შეკაწყალეთ
 და გიბოძეთ თქუენს, ზუენთა ერდგულთა და წესსებრიუ მრავალ იუ-
 რად თავდადებით ნამსხურთა უმთას. ბ ა რ ა თ ა შ კ ი დ ს ი ფ ა რ ს ა -
 დ ა ნ ს და მძსს თქუენს გიორგის, და მოამუავლთ სხლას თქუ-
 ნისთას ყოველთავე მას ჟამს, ადეს მოგუადგეთ კარსა და მამულის
 წყალბობას გუაჯებით, ზუენცა ვისმანეთ აჯა და მახსენებთ თქუენს, მო-
 კათხელი ვქუენთ, და ესაგვოს ზუენიშვილი და ივარუშვილი მათის
 მამულისა და ნსყიდათთ თავად თქუენი სამკუადრო ემანა ყოივალთ-
 იუენეს, და მერმე სხლას უხუცის ჩხეიძის ბეგისშვილი თცათ
 კელთ დაგრნობდა და კელ-მკურული ზუენს წინაშე მოაიუენეთ.
 და ამასად სავიღდაოდ გიბოძეთ ესაგვოს ზუენიშვილი და ივარუშვი-
 ლი, მათის სამართლმანის მამულისა, დღეს რასაც მქონესუენსა იუენეს,
 ყოველითურა მქითა და თკრითა, სკმრითა და უკმრითა, სამებრითა
 და უქებრითა, მათი ბრამდა ყოველის კაცისცხა უცილებრად თქუენ-
 თუას და თქუენთა შვილითითუას გუიბოძებთ სამკუადროდ და სანო-
 ლაოდ. ცქიხდეს და გიბედხიეროს დათს ზუენსა ერდგულად სამს-
 ხერსა შინა, და არათდეს არ მოკუამლას, არა ზუენცას და არა მემ-
 დგომად სხუთა მუშატრასითაცხ. აწე გიბძსებთ. კარას ზუენსას
 მქალ-ვეზირსა და სხუანს მასექმენს. ვინცა ვინ იუენეთ და ახე
 დღეს წადამ აქნებოდეთ, თქუენცა ასრე დაუმტკიცეთ და ხურთადეს
 ხე მოემღათ და შეცადებით თუანსურ შეწკებისა და თანა დგომას-
 ცან კადე. დაწერა ბძსნება და ნამსნი ესე ქსი (ღ და ა, თებერვლის
 კ ბ, კელთას კარისა ზუენსას მღაფან-მწაგნობრის თუქმანაშვილის ბარ-

თუეფისითა. □ ბეჰედს აწერია: „ყაენის თეჰთა მტუერი როსტომ მე-
ფე ვამტკიცებ“.

167. სიგელი მეფისა გიორგი XI-ისა, ბოძებული ყორღანაშვილი-
სადმი, 42×24 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ მორგვალა
მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი
ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1684, მარტის 17.

ნებითა და შეწყობითა ღთისითა, ჩუენ ღთიუ ადმართუელჲმ,
ღთიუ დამუარებულჲმ, ღთიუ გუირგუინასისმს შეუეთ-შეეჲმს, კელ-
მწითეჲმს, ზატრანმან გ ი ა რ გ ი მ, ზინშშიმან და სსიურეჲმან
ქემა ჩუენმან, ზატრანმან ბ ა გ რ ა ტ, ესე ამიერ ჟამთა და ხსთა სამ-
კუიდრათ და საბოლად გასთაეჲბელა, მტკიც(ე) და შეუცვლადელა
წიგნი და ნიშნა შეკიწყადე და მოგებოძე თქუენ, ჩუენს სსხსითა
აზნაურაშვილებს: ე თ რ დ ა ს ა შ გ ი ლ ს, იარღლისშვილების და და-
ყითასშვილებს და შადეჲშვილებს და ქაშრაშვილებს, მამავლთა სსხ-
ლთა თქუენისთა ყოველთაჲჲ მას ჟამს, თდეს მაგვიდქით კარს
ჩუენი სსხსთა აზნაურაშვილთა და სსბაღასის ცხერისა და და-
რის და ზირის-თავის, სსმუჲნათ ბატონის ამოჲყეთის წყლადას და-
კეჲჲქით. ჩუენც ვისმისეთ აჯა და მოხსენება თქუენი, ასე გათარ-
სნეთ და განათვისოულეთ, რომე სსჩუენად აროდეს სსბაღასე არ
გუოსოჲჲოდეს, არა ცხერისა, და არა დორისა, არა ზირის-თავი¹⁾, არა
ჩუენგან და არა ჩამომავლთა ჩუენთა ხათესავთა შეეჲთა და შეზატრან-
ნითავს. ესე ასე გავითავდეს და აროდეს არ მაგვიშლათ. ქანდეს
და ციბეღნიერას დმერთმან ჩუენს ერდგულად სსმსხურს შიგან.
აწე ციბძსებ, კარას ჩუენს ვეჲილო და ვეზირა და სსყანა მოსეჲ-
მენო, კინ-კინდა-კინ იუნიეთ და ასე დღეის წადმს თქუენადეთ, თქუენც
ასე გავითავეთ იძსენება და ნიშნა ჩუენი ესე, რა რაგვადც ამ ჩუენს
ხბობებს იარღვანს შიგან ეწერათ, სურვს შეცვლეთათ, თვინიერ ერ-
თა ღთის მტკიც. დააწერა ბძსენება ჩუენი ეს ყელთა კართა(იც) ჩუენს

¹⁾ ამას შემდეგ ექვსი სიტყვა წაშლილია დედანში.

მდივან-შვიგნაბრის თუმხისსკილის სულხანისათ. არც ჩეენას მო-
ბაღახისგან მიძლივი გეოხოკეობდეს. ქვს ტ ო ბ, მარტას ა 'ზ. ამ
წესითა გავითარხეობიხართ, რომ არც თქვენას უმას და არც სხვა
კამოდების კაცის ცხვარა არ იმისინათ, თუ შეკიტეათ, სათარ-
ხნეც გავიტეათ. გ ი ო რ გ ა (ხართულად'.

168. სიგელი როსტომ მეფისა, ბოდებული ზაალ თაზიშვილისადმი.
24 X 16,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მორგვალო მხედრუ-
ლის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველ
სიტყვის შემდეგ.

1650. ქ. სებათა და შეწევისათა ღ'თისათა ჩუენ შეუეთ-შეუეპსნ,
კეკეშვიკეპსნ, ზატრონმან რ ო ს ტ ო მ და თანა-მეცხედრეპსნ ჩეენ-
მან, დელოფადო-დელოფადმან, ზატრონმან მ ა რ ა ა მ, ზომშომან და
სასერველმან ქემან ჩუენმან, ზატრონმან ლუარსაბ, ესე საბოლოად გა-
სათაკებელი წყალაბისა წიგნა და ნიშანი შეგაწყალეთ და გიბოძეთ
თქვენ, ჩუენათა ერდგულათა და სამსახურათა ემათ თ ა 'ზ ა მ კ ი ღ ს
'ზ ა ღ ს, ზატას, გივს, ბეჟს, ელაზხანს, ლეკანს და მომავლოთ
სახლის თქვენისათა ეოველთავე მსი ჟამს, თდეს სარდარი ციციშვი-
ლია ზაჟენა ცუდ-ებრალად თქვენს მათს შემოგეცალა, მოგუადგოთ
კარს და თქვენა სიმათოლე გავკასინჯევისეთ, მოკითხული გაყავათ
და არას დროს და ჟამს არა ციციშვილი არა გეცალბოდა და თქვენა
შეკიდარი და მოუდეგარი მამული აეთ, ამ წესითა და საქმით ასრ
დაგამეკიდრეთ, რომე ვერა ციციშვილი და ვერც ელაიზაბე გედქ-
ვანიშვილი შემოგეცდილოს. ვინც ამ თქვენს შეკიდარს მამულს მოგე-
დავება, ჩეენდა შეცადებდა მოვჭკითხავთ. აწე გიბისხებო, კარის ჩუე-
ნისა ვექიდ-ვეჭიარსა და სხუანთა მოსქემნთა, თქვენცა ასრე დამტ-
კიცეთ და ხურათდეს სუ მოუძლიათ და შეცადებთ. დააწერა ბასილბ
ესე ქვს ტ ო ლ მ, რ ო ს ტ ო მ, მ ა რ ა ა მ, ლ უ ა რ ს ა ბ, კ ა თ ა
ღ ი კ ო 'ზ ი (ხართულები).

169. სიგელი მეფის ნაზარალიხანისა, ბოდებული პაატა ფაველენი-
შვილებისადმი, 49,5 X 20 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მორ-

ვეა ლო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერ-
ტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1696, გიორგობისთავის 15.

ქ. ხეზითა და შეწყვეთითა ღიბითა, ზეენ ღიბე ზე-აღმართულ-
მა, ღიბე დაშურებულმა იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ბაგრ(ა-
ტ)ავანძან, მუხევი-მუხევის და თვით კეპოთეუმს, ნატრონიმა ნახარ-
დიხახ, თანა-მეცხედარუმს, დედოფალი-დედათა-ღმის, ნატრონიმა
ნახამა, ზირაშთან და სსურველმა ქემან ზეენმა, ნატრონიმა ღამ-უე-
ღიბი, ნატრონიმა კოსტანტალუმს და გიორგიუმ, ესე ამიერი ეპი-
სის(ა)მდა გას(ა)თაჟიბელი, მტეიცი და სანოდოვო წყალობის წაგნი და
სიკელი შეტიწყაღეთ და გიბოძეთ თქვენ, ზეენსა ემასა ივანელ-
მეიღის ზატასა, ძმასა მენსა რიანსა, შვიდსა მენსა მასს(გიც), სხვა-
თა შვიდთა და მძაყაღთა სხლასა თქვენისს, ასე რომე, ივანე-
ლიმეღის მღვანს მამული ბოქოელი-უხუცეს ნუგზარს(გიც) მიველით და
ნუგზარ შერთუღისც ატერდა. მოხვედით თქვენ და გაგვსინჯეთ და
ზეენ ფიცი დაგდეკით და დაგეუცხსა(გიც) და ვითაც წინათაც თქვენი ეო-
ფიდაით და ახლაც ფიციო გამოატ(ა)ნეთ და წყალობის წიგნს და-
ვაჟიხით. ზეენცა ვისმინეთ აჲა და მოხსენებთ თქვენი და შეგაწყა-
ღეთ და გიბოძეთ შერთუღს, რაც რომ ამს წინათ ქონებოდათ თავი-
ანთ მამულითა, დედულითა სხნ(ა)ვითა. სათქონთა, წყაღითა, წის-
ქაღითა, მითთა, ბრითა(გიც), სიძებრითა და უძებრითა, ეოვედავე სს-
მართღაიანის საქმითა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იუვენს, ქის-
დესი და გაბეღნიეროსი ბშერთომს ზეენს ერდგულად სსმსხერსა
შინა, არადეს არ მოგეხლას არა ზეენცას და არა სხვათა შემდეკით(გიც)
და შენატრონიეთაგან. აწე ვამბსხებთ, კარის ზეენის ვეჭიღ-ეპზონის
და სხვათა მოხელენა, როგორაც ამ ზეენს სწყალობეკს წიგნში ეწე-
როს, თქვენცა ასე გაუთავეთ და სურვის შეგადღეთ თვისიერ კადე
შეწყვეთითა და შეამდგომდობითა. დაიწერა იძახებთ და ჩამსა ესე,
გიორგობისთავის იე, ქმს ტ ჰ დ. კარის ზეენის შვიდს-მწაგნიბრის
ქვალდათე შვიდის ფარეკუთითა | შეფი ნახარალობან | ქპარსული.

170. წყალობის წიგნი ანუკა ციციშვილის ქალისა, ბოძებულ-
ლომი გვარამაძისადმი, 28 X 14,2 სანტ., დაწერილია ქალაღდ.

მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერ-
ტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1701. ქ. სეპთისა და შუქვესათა ღთვასათა, ესე ამაჲრ
ეგუენასამდე ეპისა და ხანთა გასათაჲებელა, მტკაცრე და ენაჲდუგელა
სამკუადრო და სობოლოთ წყალობას წიგნა და სიგელა დაგაწერეთ
და ვითოდეთ ხვეს, სრდლას ქაღას. ჰატრონისა ან ეკამა ფანას-
კერტელმან ც ი ც ი ს კ ი ღ მ ა ნ. ტემან ჩემმან ზაზამ და მანუხარ,
თქემან, ჩვენსა ერთგულსა და თანამგადრათ სამსახურს ჩვენს ახნა-
ურშედას გ ვ ა რ ა მ ა ძ ი ს ღ ო მ ს ა, ძისა მენსა ზადას და იესეს,
შეაღას მენსა სეხნასსა, რეუახს და ნაკოლოზს, ძისა წყელსა მენსა
აიარამს და მოძედათა სსხლას თქვენსათა ეოველითავე მას ეპისა,
თაღეს მოგვადეგით კარსა და წყალობას დაკვეჯენით. ვითაც რომე
ერთგულად მისამსახურენა იყავით, ჩვენცა მისდა სამუქითი გიყავით
წყალობას და ვითოდეთ ვახა ბერეკაშედატობს მამელი, თრის მარჯს
კარდა, ერთი თედაობითი მარჯა და ერთი ზერას ბილას მარჯა ს-
ხსოდ დაგვიჭირავს, ამის და ვარეთად გვიბოძეთა მასის სსსხლათა,
სსსიფდათა, ვენავითა. მისის შესედათა და გამოსედათა, სობო-
ტხათა. შოათა, ბართა, სარსიჭედათა. სიქირათა და ექსირათა,
რაც რამე მასის მამელისეგან დაკარგული რამ ეპისათა, ისიც წყა-
ლობად გვაქნას. ექოსდეს და გაბედხიურთს ღთვას ჩვენსა ერთგუ-
ლად სამსახურს მატას, არაოდეს არ მოგეშაღას არა ჩვენსგან და არა
ჩვენსა მოძედათა და სსხლას ეცითვან. ხოლო დამამტკაცებელნი
ამასნა, ღთვას აკურთხენს. არაან ამასნა მოწამენი *), დაძეფენი:
ასდასამელი, ჩვენის ემიე-ადაბამი ბეჟეა, ხახუტაშედა მახარობელა,
სრდმანამელი სსიედა, ბერძენ დათენა, იოცხეკერაშედატობა ძელია და
სსიედა, მე ბედასმწერდასმელითს, იესეს შეაღას. ნაკოლოზ(ს) დამაწე-
რთა და მოწამეტა ვარ. დააწერა სიგელი ესე ქვსა ტ ჰ ო . ა ნ ე კ ა
მ ა ნ ე ხ ა რ (ხართულად).

171. სიგელი ივანე-ეული-ხანისა, ანუ დავით III-ისა, 64X34,2
სანტ., დაწერილია მშენიერს ქალაქზე მრგვალი მხედრულის

*) აქ ხევა მელნით ჩამატებულია: „ავთანდილას შვილი არსინა“.

ნელით. თავში ოქროს მეთაური მხატვრობა (ხასტაეკა) აქვს, რომელზედაც აწერია; „შა შულთან უსენის“. ბოლოს ოქროს დასაბოლოებული მხატვრობა არის და ზედ ორი ბეჭედი უზის, ერთი ქართული იმამ-ყული-ხანისა და მეორე სპარსული. გარშემო მთელს ტექსტს წითელის მელნის ხაზები უფლის. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1702, ივნისის 15. შა სულთან უსენის

ქ. ნებთა და შქვენითა შდისითა, ჩვენ მდთავ აღმატებულმან, მდთავ დაშარებულმან და მდთავ ზეცით გვარგუინასმან აუსანს, დაკითავს, სოღამონიანს ჰხკრატოიანსმან, დიდის კელმწიფის შვიდურად გაზდილმან და შისკანეე გაკემწიფებულმან, შიეეთ-მეიემან და თვით კელმწიფემან, ჰატონმან და შა-შ-ე-უ-ღ-ბ-ჟ-ან და დედამან ჩვენმან დედათვადო დედათვადმან, ჰატონმან და სსსურველმან კამან ჩვენმან. ჰატონმან შა შა-ღ-ე-უ-ღ-ბ-ღ-ან და ჰატონმან დე-მ-შ-ურ-ა-ზ-ე-ესე ამაერთი უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი. შტივე და უღვალებელი წყალობის წიგნი და სოგელი შეგაწყალეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენს ერდუელს და წესისებრ მრავალ-გვარად თავ-დადებით დიდად ნამსახურს უმან უღ-და-ღ-ა-შ-ე-ღ-ს-გ-არ-ს-ე-ვ-ან-ს და შვილსა შენს იორამს და დემეტრეს და ქაიხოსროს, შვილთა და მოძავდთა სხლასა თქვენისითა მას ჟამსა, თდეს ბედიერმა კემწიფემ ჩვენი სამკვიდრო კახეთა ჩვენზე გვიბოძა, მოხვედით ვარსა დარბაზასა ჩვენასასა და თქვენას ერდუელად და ბევრის სამსახურის სამოქეოდ თქვენს სამკვიდროს საკელოს ნახევარს კახეთის მდივნობას გვ(ა)აკეთათ, ვისმ იხეთ აჯა და მოხსენებთ თქვენა და ძველი წიგნებიც გავისინჯეთ, ბატონას მამის ჩვენსგან ასე შეგაწყეით და კახთ დარბაზელთაგან ასე მოგვეხსენეს, რომ ბატონის ჰანას ჩვენი სიგან, შივის თეამურაზისგან, ჰანისის და თუქითის მთერობის სსსცლოდ ბიძა შენს იორამს ნახევარი კახეთის მდივნობა მისცემოდა და ბიძა შენი იორამ ჰანას ჩვენას ერდუელობის და სამსახურზე თშე მამკედარ-იყო და ჟამთა ვითარებამიდ უეღის ბატონებისგან ჩვენის ერდუელობის და ბევრის სამსახურისათვის წავროშეიდათ, და რადგან ჰანის ჩვენსგან სამკვიდრო საკელოს სსსცვლოდ მოგცემო-

დათ და ბატონის ბების ჩვენისა და ბატონის მამის ჩვენის სოფიერე-
ბაჲ ქანდათ, ეგრეთ არა დაუწყულობით და გიბოძეთ თქუენი სამ-
გაიდრო სკელო ნასეკვარი ვახეთის მდიანობა მასის სამართლიანის სარ-
გოთი და რუსეთით, ეოვლის კაცის მოუდევრათ და უცადებლად.
ქონდეს და გაგუდნიეროს დ'თხ ჩვენსა ერდგულად სამსახურს შანა,
აროდეს არა მოგუძლას არა ჩვენსა და არცა შემდგომთა ჩვენთა
სხვათა შეუეთა და შენატროხეთაგან აწე გიბოძებით, კარას ჩვენის
გუბალ-გუბარნო და სხვანო მოსაქმენო, ვინგინდა ვინ იყუენო და სხუ
დღეთს წადის აქხებოადეთ, ეს ჩვენი ბძხება და ნაშანი თქუენც ასე
გაუთაქეთ და სუ მოუძლით. რაკვარადაცა ამ ჩვენსა ნაბოძებს ფარ-
ვანის შოგან ეწერას. დააწერას ბძხებს და ნაშანი ეს ჩვენა, ივნისის
თხეთიშეტს, ქვის 17 მ, კელითა კარას ჩვენის მდიან-მწიგნობრის
ნაზარის თუშ(ა)ნისშვილის შიბოძითა მეფე იმამ-ყული-ხან, სპარსული.

172. სიგელი მეფისა ვახტანგ V-ისა, ბოძებული ინდო ვაბაშვი-
ლისადმი, 52,5 X 24,8 სანტ., დაწერილია ქალაქზე მრგვალი
მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება თითო და ორ-ორი
წერტილი.

170 ს, თებერვლის 15.

ქ. ხეთით და შექუენათ დ'თასათ და წყალობითა დადის
კელმწიფისათა, ჩვენ ზარეულითგანვე ზეცით შეიუდ ცახუთხილის
და აწ სსხუეუეუელსა ცათის სულ-ბრწეანხვად მსათობელის შეუთს.
ზატონის მძხვავზის ძისა, შეუდ შეუთს და ს'ულოად ერანის სნა-
სადარის. ესნადარის და ქარმანის ბეკლარ-ბეგისა, კარაშქისა და
ჭაილათის მჭირავისა, ზარეულ კიორცა წოდებულასა და აწ ზატ-
ონისა შედრე მძხვავზ-ხანს კმობილას, მკაერად შეოფშან და მქან
ერანის მდიან-ბეგის მძუეულა-ხანისმან. საქარეულს ვანიძანძან,
ბატონ-მკალმან ზატონმან ვახტანგ, ესე ამაერთი უგენისმდინ
ჟამთა და ხანთა გასათაგებელი, მტყუენ და უცვალეებელი, სამკვიდროდ
და სობლოდ გამოსადეგა მამულის სითარხისი წიგნი და ნაშანი,
შეგაწყალებით და გიბოძეთ თქუენ, ჩვენსა ერთგულთა და წესისებრივ
მრავალ-იგურად ერთგულად და თავდადებით სამსახურს ემათა, ჩვენს

ახსნურშიღათ გ ა ბ ა შ ვ ი ლ ს ი ნ დ თ ს, ძმას მქნს ღ ა ვ რ ე ს
 ო ი ს, ბ ე უ ა ნ ს, ძმისწუღს მქნს ჴაჴსს, მვადს მქნს ჴაჴუნსს,
 გიორგის, მას ჴაჴსს, ოღეს თქვენის კერძის ემის სითარხნეს გვა-
 ჳენით, ვისმანეთ აჴა და მოხსეხუბ თქვენა და მკეაწადეთ და გი-
 ოძეთ თქვენის კერძის ემის სითარხნე, ასრე რამ რაივერი სსჩე-
 ნო სთარხარი და გამოსადები არ ეთხოებოდეს: არა კადის ჴური
 და სკამლა ბჴე, არა ხსირის თაგი, არა ცხერის და დორას სსა-
 ღახე, არა ჴირის თაგი, მიძლიგი და სსმუჯინბო, არა მუშაობა, ბეკა-
 რა, არც მკა-ღეჴვა და სსუა, რაც რაივერი სსმუშა, ერთის ღაშქარ-
 სადარაბის და სსათარას სსურის მუტი არა ეთხოებოდეს რა.
 გქონდესო ჩუენთა ერთგულად სსმსახურს მის და არაღეს არ მოკე-
 შადოსთ. აჴე გიბძსებ, კარის ჩუენის კეჴილ-გეჴარსო, ბძსება ჩე-
 ნა თქვენც ასრე ღაჴმტეიგეთ და ნუ მოუძლიათ. ღაჴურა ბძსება და
 სსმანა ესე კელათა კარის ჩუენის მღაჴს-მწიგნობრის თემანძვიღის
 გიჴსათა, ქქსა ო ჳ დ, თებურვლის იე. აგრევე მქნს განყოფის
 ამწეჴეტიღის საქანი თხიღოჴსაჴა ერთა გამლა მსათმეღი მძმის-
 იმეღა რამ გრგებდა, ისიც მქნს კერძს თხიღოჴსას და მისს-
 ტერთას გვიარხსებია | ვაბტანგ |. მორე გვერდზე ახის ორი ბეჴედი,
 ერთი ქართული და ერთი სპარსული. აშიაზე აწერია:

ქ. ჩუენც ასე ღაჴვიმტეიგებია და წყაღობა გვიქნია იესუქ.

173. ბძანება მეფის ვაბტანგ VI-ისა, 19×14 სანტ., დაწერილია
 ქალღღზე ნუსხა მხედრუღის ხელით. ნიშნებათ ნახძარია ორ-
 ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თაჴში ერთი კუთხე
 აკლია. თარიღი არა აქვს.

1704—1712. ქ. ჩუენა ბძანება არას, მერმე გღურჴადე
 ‘ხე*) . . . [გ]აჴეჴე, ვერ გამკედღეს იმ გაჴოჴა‘ხედა. ხელ-ახლა
 გაჴეჴე: რომელსაც სხვას მსმულ‘ხე სსჴეფროსო მასტეჴმოდეს, იმს
 სსჴეფროსო მიეც, ვასაც აჴმქნებია, იმ(ა)ს წირისხეღა მიეც. სსუა
 როგორც სხვა მსმულა გ(ა)ჴოჴადეს, კემც ისე გაჴეჴე, ჩუენთას ნელარ
 ახიღებ. | ვაბტანგ .

*) აქ სიგელს კუთხე მოხეული აქვს.

174. სიგელი ვახტანგ VI-ისა, ბოძებული ინდო ვაბაშვილისადმი, 53X22 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მორავალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1712, აპრილის 28.

ქ. ნებთა და შეწყენითა მღთასათა, ჩვენ მღთავ აღმატებულთა, მღთავ დამყარებულთა, მღთავ ცხებითა გვირგვინისაჲსა იესიან, დაკითაჲს, სოლომონიან, ზვარტონიანისა საქართველოს მტკიცედ მშერობულთა, მიუგე ზეტონისა ვახტანგისე ამიერ კასთა და სანთა გასათავებელი, წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და კიბობეთ თქვენ, ჩვენსა ერთგულსა და შრავად გვარად სამსახურსა ემათა გ ა ბ ა შ ე ი ლ ს ი ნ დ ა ს ა, შეიღესა შენსა ზაზუნსა და გიორგის, სხვათა მომავალთა სხელისა შენისათა ასრე და ამ ზარს სკდა, რომე მოგვადეკით კარსა და შენის წილისა და შენის სხელის კაცებისგან მასეიადელი ზადის დაგვაჯენი, და კისმანეთ აჯა და მოხსენებთ თქვენი და შეგიწყადეთ და კიბობეთ შენი წილი და შენის სხელის კაცების მასეიადელი ზადისი თავისის სამართლიანის ძამდრითა, წელითა, ტუთა და კელითა, შესუელითა და გამოსუელითა, ეოელის იურის საქმით თქვენთვის და შვილთა თქვენთათვის გვიბობებთ ათის წლის სითარხითა. ათი წელიწადი რომ გამოვიდეს, მსუგან როგორც წაუკელნი გამოიღებდენ, იმ წესთა გვაძსხურებდეთ. ქონდეს და გიბუნდნიეროს ღონ ჩვენსა ერდგულთასა და სამსახურსა მისა. აწე გიბუნდნიეროს, კარისა ჩვენისა ვეკიღ-ვეჭარხო და მდივანხო, და სხვანხო მსთაქმენო ჩუნო, თქვენცა ასრე დაუტკიცეთ. რა როგადაც ამ ჩვენსა ხანთაქმესა უარჯანსა შიგან ეწეროს, თუანიერ თანამდგომებისგან გადუ, სურავის შეცვალუბით. დაიწერა ქქს ე, აპრილის 28, კელითა კარისა ჩვენისა მღაჲს-მწიგნობრის კვინიხიძის გიორგისათა. ვახტანგ (ხართულათ).

175. სიგელი იესე მეფისა, ბოძებული პატა ფავლენიშვილისადმი, 33X24,2 სანტ.. დაწერილია ქალღმერთ მრგვალი მხედრულის

ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1715, თებერვლას 8.

ქ. ნებთან და შექუჩნითა(სიცი) მღთისათა, ესე ამაერთიგან უაუჩისამდე ჟამით და ხანით განსათავებულა, მტკიცე და ურცხვადეული მამულის წიგნი და სიგელი შეკაწყადეთ და ვითამეთ ჩვენ, მღთოვ ზეცით უსვად წყალობა მონიჭებულმა იესოას, დავითიან, სიღვამხიანს. ზაქრატოანმა, მუხუთ-მუხუთმა, თვით ხეშვითუმს, პეტროსმა იესე მთქვენ, ჩვენითა ერდგულთა წესისაებრ თავდადებით მრავალ-გვარით სამსახურსა ფანკელაშვილს ზატას, შვილსა შენსა გარდას და ბარძიმს, შვილთა და მამავლთა სხელის თქვენისითა მჯამსა. თდეს შავგვიდგვით კარსა ღარბაზისა ჩვენისითა და მამულის წყალობას დავუკუჩებით. ჩვენცა ვისმანეთ აჯა და მონსენება თქვენა, შეგაწყადეთ და ვითამეთ ქრცხანგას დათივასშვილი ბერძენე ზატა და სულადე თანე, ესემა დდეს რაინც მქანებულსა თუენს: შოათა, ბართათ, ველათა, ვენახათა, წელათა, წინაქვილათა, სითიბათა და უთიბათა. სხხავითა და სხსიფლათათა, გქანდეს და ვაბუდნიეროს დონ ჩვენსა ერთგულთა სამსახურსა მანს, ესე ჩვენგან საწყალობევი მამულა აწათდეს შავგვილთა, არცა ჩვენგან, არცა შემდგომითა სხვათა შემტროსნიკთა. აწე ვაბძნებთ, კარისა ჩვენისა ვეჭვალ-ვეჭირნა და ქრცხანგელის მოურათ, ბძნეს და ნამსა ეს ჩვენი თქვენცა ასრე დაემტკიცეთ. რა რავათაც ამ ჩვენგან საწყალობეკს სიგელმა ეწეროს, ხუ ვის შვად ხელ-ყოფით თივანიერ თანადგომისაგან ვადე დაიწერა ნამსა და ბძნეს ესე ხეშვითუთა თებერვლის 8(=8), ქწს უ გ. კელათა კარისა ჩვენსა მდივან-მწიგნობრის მანშან მარტაროზის შვილთა, მდივანშვილთა ბეჯითბეჯათათა. ა ღ ა ე უ ღ ა ხ ა ნ (ხართულათ).

აშიაზე აწერია:

ქ. სიგელი ჩვენი ასე დაგვამტკიცებთა, ქწს უ გ, თებერვლას აა
 □. ბეჭედს აწერია: „საქაროველოს გამგებელი ბატონიშვილი სვიმონ“.

176. სიგელი რუსულან დედოფლისა, მეფის ვახტანგ VI-ის მეუღლისა, ბოძებული ბახუტა, ივანე და ნიკოლოზ სააკაძეებისადმი,

61 X 21,3 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ თავეში მგერალის და შემდეგ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია თითო და ორ-ორი წერტილი.

1717, გიორგობისკის 20.

ქ. ნებათა და შეწყვენიათ მღთისათა და წყალობათა მღვდლის კელმწიფისათა ესე ამიერიო უკუხისმდე ჯამთა და კანთა განათავებულა წყალობისა და მამულის წიგნა და საგლეხა შეგაწყალო და გაბიძგო ჩვენს, დათასგან სმართლად ცნობილმან და სთავრუელს მასს მათგან შევრდამილმან, სერქეზას ბატონის ასულმან, დედოფალ-დედაივანამ, მატონს რუსუდას, თქვენს, ჩვენთა დიდათ ერდგულთა და წესისებრ მრავალ-გვარად ხმისხურს ანს(ა)ურმადეს სავაკას ბახუჯანს, ავახეს და ნაკვალაზს, შუაღათა და მამავლათა სხელის თქვენისათა მის ჯამსა, თდეს რაჭას გარდ-ჭრდით, არაუ მძხინ თან-გარდმოკვეთით, რამქალაქ ჩვენს დავვათის და ბატონობას უკობდა, ამას მტყდულო და მამქარხე იყავით. დომან რამ კელი მოგვამართა, ჩვენსეც ცახცეს და სმატონსოყდ გარდმოკვეთით, თქვენას მრავალ-ხმისხურობის სხელის წყალობის დავვატყენათ, ჩვენსეც ვისმინეთ ავა და მახსენებთ თქვენა და მოვანობით ამოვარდნილთა სავახსისშეაღას სეხნას მამულა და გლეხნა, მახსლამელნა ხსიკეთის: ავათასშეაღას ხსიკეთად, გურასისშეაღას ავახე და თამაზს, სუხარჯისშეაღას აბრამს, სთიარხეთის ვავლაძე და რასიფისშეაღას სეხნა, ეს გლეხნი დდეს, რასეც მამუღას მჭონებელნა აუვენს: მაწათა, წყლათა, სხელ-ვართა, ჭურ-მართათა, კალა-სინ-ღათა, ველათა, ვახათა, მითათ, ბრათ, წულათა, წისქვილათა, სსიფლათათა, სსივადითა და უსელათა, ეთვლას მასის სმართლასნის სმდღვრითა, შესვლათა და განსეღათ თქვენთას და შუაღათ თქვენთათვის გვიბიძგათ, სივლათ ამათ დავვატყვიკება ქანდეს და გაბენბარათ დომ ჩვენს ერდგულად სმისხურს მათგან, არადეს არ მოვქმდით ესე: ან წყალობა ჩვენა, არა ჩვეჩვან და არა მქმდგობად სხვათა მემტრობითა დედოფალთაგან, აწე გიბძებ, ვართას ჩვენის ვქმდი-ვეწიარნთ, ბძსება და ნიძხა ჩვენ თქვენსეც ასრე დაუტ-ტვიგით და სურვის შლად ხელ-ჭეოფთ, რა გვართავს ჩვენს ხიბიძგთ

ფარეხის შინა კწერას, შეწვევისაგან კიდევ. დაიწერა იძისუბა და ხომალა ხელთა კარის ჩვენის მდივან-მწიგნობრის მსმინ მარტორთ-ფისიშვილის, მდივნის შვილის ყარხისათა, ქვის უე, გიორგობის კ, რ უ ს უ დ ა ნ (ჩართულად). აშიაზე აწერია:

ქ. ჩვენ საქართველოს ტანტის და საზტრონოს მტკიცედ მშერობელს შევეს მ ა ნ ა ვ ა წ ს კ ს ბისუბა ამავე ფარეხით დაგვა-მტკიცებია მეფე ბაქარ.

177. სიგელი, ბოძებული მამუკა და სხვა ორბელიანთა მიერ ფარ-სადან მაქავარიანისადმი, 38 X 24,5 სანტ, დაწერილია ქალა-ღზე მრგვალი მხედრულის ხელით, ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1718, ივლისის 15.

ნებთა და შეწვევისა მდთისათა, მამისა და ძისათა და ხელისა წმიდასათა, შეახებთა ცხოველხ-მოთიუელასა ჯვარისათა და ყოვ-ლად წმიდისა ღთის მშობელისა და მარადის ქალწულის მარამისათა, ანგელათა და მოთვარ-ანგელათა, ძლთა მოთვრობათა, ყოველბათ და ყოველთა ზეცისა წესთა მოთვრობათა, წმიდისა წინასწარმეტყვე-ლისა, წინამორბედისა და ხათლის-მცემლისა ათახესათა, თავთა მო-ციქულთა ზეტრესითა და ზაფლესითა, ესე უკუნისმდე ჟამთა, ჩხთა გასთავებელი სამევიდროდ და სთოლათად გამოსადეგა წყლათის წაგ-ნი შეგაწყლეთ და ციბოქთ ჩვენ სთარბელისმუილას ბატანმან მ ა - მ უ კ ა მ, სრდადმან ბატონმან ღუარსმან, მდივანბეგმან, ბატონმან ერასტამ, ზურაბ, ქაიხოსრომ, ყაფლან, შხუ-ჭაბუკე, თთარამ, ზურან, მახეჩარ, რეკაზ, დემეტრემ, ქაიხოსრომ, დახენამ, ელისბარ, სხვა-თა შვილთა, ძმთა და მომავლთა სხლდის ჩვენისათა, შენ, ჩვენს ერთგულს და თავდადებით სამსხერს ყმს, მ ა ჭ ა ვ ა რ ა ნ ს ი ვ ა რ - ს ა დ ა ნ ს, შვილს შენს ბეჟანს, როსბის და სუამონს, სხვთა მკელ-თა და მომავლთა სხლდის შენისათა, ასე რამე ძველათგანაც ჩვენის მამ-ბიძათაგან ნბოქები გქონდა, ახლად მოგკადეგით გარს დარბახის ჩვენისათა და წიგნის გახლქებს გუჯუქნით, ვისმინეთ აჟა და მოხ-სენებს შენი და ციბოქთ სოთელი გელდიჯიფანი მაკუ და რაც ჩვენა

შამა-ბაძათიანს სხობები გქანა და დღეს გაქვს, მისის სამართლიანის საქმით, შესუფითა და გასუფითა, შიითა და ბართა, ტყითა, სპილენძითა, მარცხითა, სხნავითა და უხნავითა, ვეფითა, მანდურითა, სწავსუფითა, ვენახითა, სხნავითა და კართა და ან დღეს რისაც შექონებელი ხარ, ესეები ჩვენც ასე გვიბრძანებთ. გქონდეს და გიბრძანებთ დან ჩვენს სამსახურს და ერთგულობაში. არაადეს არ მოგქმდეს არც ჩვენს და არ შეიძლოს ჩვენთაგან. დაიწერა წიგნი ესე კარის ჩვენის მღვანე-მწიგნობრის დეკანის კვლითა, თვეს ივლისს იე, ქმს უკ □. ბეზელს აწერია: „მონა დთისა სარდალი მამუკა“. აშინებ აწერია:

[ჩვენ] ღუარისა სარდალმან ეს წიგნი ჩვენც ასე დაგვამტკიცებთ და მოგვცეს და გიბრძანებთ დეთმან ღუარსაბ.

178. სიგელი ბაქარ მეფისა, ბოძებული გივი ცალქალამანიძისადმი, 20 X 24,5 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუხსა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წურტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1725, თებერვლის 1.

ქ. სეითა და შექვენათა მღთისათა ჩვენ მღთავ წყალობას მოსაქმედებამს, მქმან მუხუთამს. ბატონმა ბაქარ, ესე სამეფოთა უკუნისამდე ჟამთა და ხსითა განათავებელი წყალობის წიგნი და სიგელი შეგვწავადეთ და გიბრძანეთ თქვენ, ჩვენთა ერთგულთა ემთა, წესისაგან ნამსახურს აზნაურ შეიღეს ცალქალამანიძის გივის, შეტურეს, ერასტის, შეიღეთა და მამაღათა თქვენთა მას ჟამს, თდეს და მამაღებულს რუსეთის ხემწიფეს დაგებარებინეთ, ერთად მას თან გვახელათ, რომელიც შეგქმდეთ, მართებულთა გვიმსახურეთ, მოგვადექით კარს წყალობის ჩვენისათა და თქვენის მრავალნამსახურობის სამეფოთა თქვენისე ემების ნახსტევს სითარხნეს დაგვიავებთ, ჩვენცა ვისმანეთ მოხსენებთ თქვენი და თქვენი წილი ნახსტევი ასე გითარხნეთ. რომ არაფერი სჩვენთა გამოსავლები და სითარხნარა არა ეთხოვებოდეთ რა: არა სიბაღახო, არა ზირის თაგი, არა კოდის ზურა, არა შექმ, არა ქმშივი, არა სიბეკევი. გქონდეს და

გაბედნიერად და სხვა ჩვენს ერთგულად სმისხურს მივან. ესე ასე გავითავად და არ მთავრად არა ჩვენს და არა სხვათა უფლის წყლთავან. აწე გიბძნებ, ვარსა ჩვენის ვეჭად-ვეჭარსა და გამრთებთა, ბძნებთა და ნიძნა ჩვენი თქვენსა ასე დაუმტკიცეთ, შეწყვიტავთ ვადე. დაიწერა ჩველით ვარსა ჩვენის მდივან-მწიგნობრის მანძიან მარტორობის შეიღის მდავსა ვარსისათა. ფეხებრდის ა, ქს უ ი გ მეფე ბაქარ . აშიაზე აწერია:

ქ. ჩვენ ბატონის შეიღის ვითრის ასე დაუმტკიცებთ.

179. სიგელი მამად-ფაშისა ანუ კოსტანტინესი, ბოძებული ზაალ ჯანდიერის შეიღისადმი, 42,4 X 27,3 სანტ., დაწერილია ქალაქ ზუგდიდში მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1728. მარტის 25.

ქ. ხებთა და შეწყვიტათ მდავსათა ჩვენ დათავად მტკიცებდნ და დათავად დამარჯობდნ და დათავად სხვათა გვირგვინის მანძიან, იესიან, დაგითიან. სოლომონიან მანჯრატავანსა და მუხუთ-მუხუთსა და თვით კემწივემ, ბატონის მამად-ფაშად და თან-მეტყველებდნ ჩვენსა, დედოფალი-დედაფაშად, ბატონის ეგვიპტის-ბეგემ და სხურულებდნ მამან ჩვენსა, ბატონის შეიღის, ბატონის თვამურაზ და სევერლებდნ მამის-წულან ჩვენსა ბატონის შეიღის ბატონის მამად-მირზამ, ალა-მარზამ, ერეკლემ და დავით. ესე აშიერთო უგუნისადენ, ჯმთა და ხსიათ ვასთავებელი სამეუდროად და სხვადათ ვამოსადეგი, მტკიცე და მოუშველი, მიხეც-დაუდებელი წყალობის წიგნი და სიგელი მტკიცებდით და გიბძნით თქვენ, ჩვენს ერდგულს და მრავალ-ფერად თავ-დადებით დიდთა სამსახურს განდიდებთ, რეკას, გარსეუას, ფარეშებს და ნოდარს და ეთქვას-ე მომავალთა სხვისთა თქვენისათა, ასე და ამ ზირსა ზედან, რომე ერწოს სმთავროს მთავრობა ძველადგან თქვენი სამეუდრო იყო და სულ-ბრწყინვალის ბატონის მამის ჩვენისგანსა წყალობა დაუმართობდათ. აწე მოხუცად ვარსა დარსას ჩვენისასა და კედანდა წუ-

ღობას დაეკუთვნათ. უამრავი მოხსენება თქვენი და გიბოძეთ ერწოს სამთავროს მოურაობა ეოვლის კაცის უცვლელად, რომ არას დროს ეს ჩვენი წყალობა არ მოგეშდოს. ასე რომე, ამისა წიგნი ცოცხს სხს ცუხისძეადს ბეგის მიუყვით და თუ ეს წიგნი გამოაჩინო, ამ ჩვენს ბძხეობამ და წიგნმამ გამტყუბოს, და ქობდეს და გიბედხეობოს დ'თხ ჩვენს ერდგულობას და სმსხურს შაგან, არ მოგეშდოს ჩვენ-გან და არა ჩვენს სხლადს გემწიფეთავან. დაიწერა ბძხეობა და სი-შანი ესე მარტის კე, ქვს უკე, კელათა მდივნის ზურაბისათა. ვარის ჩვენის ვქმად-ვეზირისა და სხვანა მოსქმენო, თქვენცა ასე დაუმტ-კირეთ და სე მოუშდით, რა რიკადაც ფარმისს ამს შიგან ეწეროს □ □ ბეჭდებს აწერია: „მეფე კონსტანტინე, დედოფალი ფერიჯაჰან“.

აშიაზე აწერია:

ქ. რადგან ჩვენი და დედოფალა, ბატონი ელენე შუა ჩამოვი-და: კიდევ კელახდა გიბოძეთ ერწოს სამთავროს მოურაობა თქვენს, 'ხადისა და ჩვენის დას სხლთხურგას სავან-ჩანქელისათვის წყალობა გვიქნია, რა რიკათაც ზირუელ თქვენ იმ სოფლის მოურაობა გტკრო-დათ, იმავე წესით. ასლაც ამ რიკათა გვიბოძეთა ეოვლის კაცის უცვლელადთ. გქობდესთ და გიბედხეობათ დ'თხ ჩვენს სმსხურს და ერდგულობაში. დაიწერა ბძხეობა და სიშანი ესე ქვს უკე. ესევის-ათვის კა □ □ □ ბეჭდებს აწერია: „მეფე კონსტანტინე, დედოფალი ფერი-ჯაჰან, ელენე“.

180. სიგელი თეიმურაზ II-ისა, ბოძებული ბეგან ნაცელიშვილი-სადმი, 33,5 X 26 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედ-რულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1738, ეკეკისთავის 9.

ქ. სეთათა და შუწვენიათა დ'თასათა, ჩვენ იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ჰნკარ-ტოვანისს, კახეთის ფლობით ზურაბულაძის, მუ-ფეთ მუფეთ და ეთო, კემწიფეთმან, ზატონისს ი ე ი მ უ რ ა ზ და შუ-ცნედრეთმან ჩვენისს, საქართველოს მეფის ვახტანგის ასულმან, დედო-ფალთ-დედოფალმან ზატონისს ო.გ.მ.ა.რ. და სხურუელმან მკმან ჩე-მან ზატონისს ერეკლეთ, მძის-წელმან ჩემან საზარადი-მირ'ხამ, მკმან

ჩვენს ათწლეულში, ძმის-წულმის სახე-მარხამ, ესე ამოერთი უკუნისმდე უამთა და ხანთა განსაჯებელი, მტკიცე და ბალო მოუღებელი, მიწეზე, დრო შემოუგდებელი წყალობის წიგნი და ნიშანი ესე მტკიცე შეგიწყალები და გიბოძებ შენ, ჩვენს ერდგულს და წესიანებო მრავალგვარად თავდადებით დიდათ ნამსახურს, ჩვენს სასაფლავის წმინდის-გიორგის ემსახურ და ჩვენს ერდგულს ბეჯან ჩაგვლიძვის, ზღის, ძმის შენს თადათ, შვილს შენს ბეჯის, ათხანს და შერას და ეოველს მომავლის სახლის შენასა. ასე და ამ ზიროს ზედას, რომე დიდათ ნამსახურ და ერდგულ ჩვენის სასაფლავის იყვ და ჩვენი ნამსახურა, და ახლა გადემე წინა მინდარში ღვივის იმა გარდავაკადემო, დიად კარგა და სახელოვნად აუკუნით, ცეკემარკა და შენც კაცი და სახელი დაგნ(სი), მრავალჯერ ამგვარი სახელოვნა საქმე გექნა და ახლაც ამ სამსახურებას სახელოვად გიბოძებო საჯალდათ კარგლის და თბოლისი მოურათის. ეოვლას გარის უნაღებელად, როგორც წესი და რიგი იყოს, იმავე წესით დაგვიმტკიცებო და წყალობა გვიქნას შენთვის და შვილთა თქვენთათვის. არ მოგეძალოს ჩვენგან და არა შემდგომთა შეფეთა და შენატონითაგან. აწე გინახებო, კარას ჩვენის კეზირ-გეჭილბო, ამა ზღავერდელი. თქვენც ასე დაუტკიცებო და სუ მოუშლით, რა რაგადაც ფარმასა ამას მაგან ეწეროს. დაიწერა სძხიეთა და ნაშანი ესე ეხვენასთვის თ, კელითა მდავნიანს ზე რ ა ბ ი ს ა თ ა, ქვს უ გ ვ თ ი მ უ რ ა ზ .

181. სიგელი დედოფლის ანახანუმისა, ბოძებული კაცია ფალვენი-შვილისადმი 61,1X28 სანტ., დაწერილია ქალალზე მორგვალა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1750, ნოემბრის 28.

ქ. ნებითა და თანა ჯერჩანებითა ეოველთა მეთათა მამოიეობელასა და თათისათა, მანდობითა და მეთხებითა მარამ მათის მშობელისათა, თანა-მეწევნითა უძლეველისა და ცხოველს-მოთველასა ჭვარდისათა, ჩვენს ცვა-თარვათა მათისათა სურველითა მსახრებან, ქართლისა დედოფალმან, დედოფლათმან ბატონმან ანახანუმე, ესე ამო-

ერთგან უკუნიხმდე, ოდესობის უსიოა გასათავებელი, სობოლად
 მტკიცე და მკუცხელეები მამულის და მიწა-საგანს წყალობის წიგ-
 ნი და იარმანი შევიწყალეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა ერთგულის
 და წესისებრ თავდადებით მრავალ-გვარად ნამსახურს ფაღვან-
 შუალს კაცის, შუალს შენს იოვანეს და გიორგის, შვილთა
 და მომავლთა სხლისა თქუნიისთა, მას უსი, ოდეს მოგვადგეთ
 კარსა წყალობისა ჩვენისას და მამულის წყალობის დაგვააფენით. ვის-
 ბინეთ ავა და მოხსენება თქუნი, მკუცხელეთ და გიბოძეთ ქრცხინ-
 ვასს შენი მამული, რაც მამს შენს ქონადეს: თაბუკაშვილები, სულა-
 ძე, დთვიანშვილი და ბერძე ზატა და ზღუდრის სოფელი თავისი
 წელითა და წისქვილითა თქუნითვის გვიბოძება. გქონდესი და გი-
 ბუნებროს ღთს ერთგულობისა და სმსახურის შინა, აროდეს არ
 მოგუშვას არა ჩვენგან და არცა შემდგომთა სხვათა შენატონითა
 დედოფალთაგან. აწე გიბძებთ კარისა ჩვენისა ვექილ-გუბირნა და
 ქრცხინვალის მოურავო, ბძებთ და ნიშანი ესე, ჩვენგან ბოძებულა
 წყალობის წიგნი თქუნიცა ასრე დაუმტკიცეთ, რაგვართაც ამს ჩვენ-
 გან ხნობისა იარმინსა შიგან ეწეროს. ნურვინ შლად ხელს ეადო
 თვინურ თანს დგომისგან კიდე. დაიწერა ბძებთ და ნიშანი ხელთა
 კარისა ჩვენისა შიგან-წაგნობისა მსიშან მარტაროზისა შიგან-
 ღის ზაღლისთა. სოქერს ვწ გასულს. ქქს უღწ ქანახუბ .

182. ბძანება მეფისა თეიმურაზ II-ისა, 15,8×15,5 სანტ., დაწე-
 რილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებთ ნახმა-
 რია თითო წერტილი.

1750. გიორგობისთვის 29.

ქ. ჩუნი ბძებთ არის: ვისაც ამ კაცის ფაღვანე და სოფელ-
 ღის მამული გუბროსთ, სნ ქრცხინვას, სნ ზღუდრის და სნ სხელ-
 სოფელს. უწინდელი ბატონებს სიგელით გქონდა, ამისთვის წყალობის
 გუბნა. დედოფალმაც უბოძა მას თავისი მამული უნდა დაწებდეს.
 თორემ დადად გუბნებთ. დაიწერა გიორგობის კო, ქქს უღწ □.

ბეჭედს აწერია: „უფლისა მიერ მეფედ ცხებული თეიმურაზის დამ-
 ტკიცებული“.

183. სიგელი მეფის თეიმურაზ II-ისა, ბოძებული სერგია პაპია-შვილისადმი, 53 X მკ სანტ., დაწერილია კარგ ქალაღღუე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი.

175ს, იუბერულის 7.

ქ. წყალობითა ღუთისითა ¹⁾, ჩუენ ღუთიუ აღმატუიუღამს და ღუთიუ დაძარკუღამს. ღუთიუ ცხუთით გვირგეინოსამს, იესიან, დაკითიას, სილომონიანს, ზსკრ(უ)აგანისს, ქართლისს და უსხან-ბორჩალოს ივლიობით-მჭერობუღა-მქანსუღამს, მუიუიო-მუიუემს, კელმწიფუღამს, ზატრანისს (თეიმურაზ²⁾) და თანს-მუქცხედრემს ჩუენისს. დუდიოვლით-დუდიოვღამს, ზატრანისს (ანსხანს³⁾), ზირმითა და სსუიუღამს ძის ქემს ჩუენს ორისუ საქართველოს ეფლის-წუღამს ბატონისმუღამს ვასტანგ და ვიარგომ⁴⁾), ესე წყალობის წიგნი ვიბოქით მენ, ჩუენს ერთგუღის და წუხისიუორ მრავალ-გვარად თაუ-და-დებით ხამსიორს ემსს ჩუენსა ზოხიას მუიღის სეღიარ ვიქუენს, მისსა მენსა დამიკრის, მუიღის მენსა დაკითს, სუიარის, ძმის-წუღის მენსა ისეს და იანეს და იბის და ეოველითუ მამავლით სხლის მენისით, სე და ამ ზირს სუღა, რომე კელმწიფის ბძსებით სხსლარა და ჩუენ დაძარად ჭარმა მუიუღით და იქ დაკუამრცხდა და სხსლარა მოკლეღს და დიდად საქმე ვაკეღარდა. მენ ერთგუღად და თაკდადებით მოკეღადეკი. ვაკირებში მუიუღი, ვამოგეიუესით. ერთგუღად იუქნათ. ახლს ამ სამსხერის ხანუქიუღად, ეფრის წყალობის ვემართლებით. ეს წყალობა ვიუვით, რომე მენის საქონლის მუიუღეღა ვიბოქით. ეოველის ვივის ეფიღებუღად. საქორღლის ავრევე ვიბოქით ვანამუღის ბურა და სსუიღის საქონი მამუღი, თავისის მამა-წუღით, რისც მქანსუღადი ეოვადიუღის, სხლ-კართის, ქეკერმართის, წუღით, წანსუღით, ეოველის მისის სამართლიანის სემიღერთის. ვეამოქება ამ ზირით, რომე სსუიღა დეკში არის, თუ

¹⁾ ეგ ორი სიტყვა წითელი მელით არის დაწერილი.

²⁾ სახელი წითელის მელნით არის დაწერილი.

³⁾ ეგ სიტყვა წითელი მელნით სწერია.

⁴⁾ ორი უკანასკნელი სიტყვა წითელი მელნით სწერია.

რომე ის შავადეს, მანც ეს მამული შეს არ გამაგერთავს, ამბობდ რომ შეს ასე ხამსხური იყავ და ის ჩვენი შტურა და შალეკებელი არას. გიბედნიეროს დ'ონ ჩვესს ერთგულბობსა და სამსხურს შავან. არ შოგეშადოს ჩვესგან და არცა შემდგომთა შეშტროსეთივანს. ეს მამული და წყალობა კახეთის ბატონობაში გიბიძეთ და წივნი დავ-კარგვოდა და ახლა შოგეგახსენე და იმავე ზირსკად ეს წყალობა და წი-გნი გავახლეით. აწე გიბიძებთ. კარისა ჩვესისა ვეჭიღ-ვეჭიარსა და ქაზაყის შოურა და ხაჩეალო. თქვენც ასე დაუმტკიცეთ ეს ჩვენი წყალობა და სე შოუმლით. დააწერა ბასხესა და ნიშანს ესე ივეტერგ-ლის ზ. კელათა ვეარის-სეადრის დეკანაზის იახესითა, ქ'ეს აქეთ ხდ'სე(sic), ქართულსა ქქსა უმ'დ. ბოლოზე ოთხი ბეკედი აზის მხედ-რულ-ხუტურის წარწერით. პირველს აწერია: „უფლისა მიერ მიყვდ ცხე-ბული თიემურაზის დამტკიცებული“; მეორეზე: „ვინც შვა პირველი სიბრ-ძნე ფლობითა, მან მცა წიალი დიდოფლობითა. **სსსსსსსსსს**. მესა-მეზე: „ქ. დავითიანი ტომობით ვახტანგ ვარ უფლის წულობით“. მეო-თხეზე: „მეფის ძე გიორგი“. აშიაზე აწერია:

ქ. წყალობათა დავითისთა. ჩვენ ცხებულის შევიას თეიმურაზის ძე, შევეე კახეთისა ერეკლე, ვამტკიცეთი საგულს ამას, როგარათავც ბატონის შამას ჩვესის ნიბიძხუბი არას | ერეკლე .

184. არზა ლომი გვარამაძისა და არზაზე მიწერილი ბიძანება ერეკლე II-ისა, 42 X 16,5 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ხუხუა მხედრულის ხელით, ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1766, დეკანოზისთავის 10.

ქ. ქალანორანსშავალი ედავ რომ ედავებოდა გვარამაძე ლომს. ამათი სმარათავა ბედნიერ შევეეს ჩვეს შდავანბეგისათვის და შდივ-სეპისათვის ებძის. ჩვენ ამათი სმარათავი ასე გავმხეკეთ: ედავ ამას ეებებოდა: ჩემა სასეადა ეს ხარო, ლომა ამ საგულს თათის წე-ლაწადს უწინ გასეადეული ყოიფავა და არც ედავს სასეადობის წიგნში ეწერა, არც ლომს და არც ამასი მს. რადგან არც ერთი სასეადო-ბის წიგნში არა სწერათ და ამ საგულს უწინც გასეადეული ყოიფავა,

ამათან ედიას საქმე არა აქვს რა. მამულისა ასე ეკაიარა, რომ კადატოზისშვილმა ასე ამოწმა, რომ გლახსს ამ მამულზედ ფასი სრული არ აუღაო. თუ ამასე გლახსს სიტყვა რამ ქანდეს, რომ ფასი სრული არ ამიღაო, თუ ასე თქვას, რაცა მოვიდეს სამართალმა ელაზარაკოს. სიკვდი მრავლის მოწმით მიუტანბარა უნდა ეოს. ეს ჩვენებს ამიტომ არ მოიძლეკიდა, ამიტომ რომ კადატოზისშვილი მარტო ზეზარად არ მოწმობდა. მამულის ამ ღამსა და ამის ძმასთან საქმე არა აქვს რა. ამ ღამს ზიარის კაცი რომ ეკვს, ამასე ღამს ნუტარ-ხსენებულის ბატონის თქმი ჭქანდა, რომ ამ ღამს დარჩამა, ამასთან საქმე არაყის აქვს. ასე გადასწყდა. აღიწერა ღვინობისთვის ი, ქწს უნდ. ბოლოზე ხუთი ბეჭედი აზის მხედრულ ხუცურ-თათრულის წარწერებით. თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენ ზატონა შეივე არაკლი ამ მდივან-ბეგთაგან ცხენადს სამართალს ვამტკიცებთ. ღვინობისთვის ია, ქწს უნდ ერეკლე I-
აშიაზე აწერია:

ქ. ჩვენი ბძახებს არის: ეს ღამი გვარამაძე ჩვენი ემა არის, ამასთან სხვას კელი არაკის აქვს. აღიწერა იფინიას ით, ქწს უნდ. რადგან ბაღურაშვილის ემა არის, იმის ემა და მამული ჩვენი არის | ერეკლე I.

185. არზა ქიხოსრო სააკაძისა და არზაზე მიწერილი ბძახება მეფისა ირაკლი II-ისა, 24,5 X 15 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1771, მარტის 13.

ქ. ღონ ეოვლად მოწყალის კელაწითის ჭირი მოსცეს მათს მაწას ს ა ა კ ა ძ ე ს ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს, ამას მოვასხსენებთ: დღეს თქვენი წყალობა დაგვიმართა, კიდის-თავი შეხდებო, თქვენის წყალობის მოიძედენა ვართ, რომ დავსდკეთ. აქამდის ამის ვხაღვლობდით, სდაც ჩემი ემა იყო, სდა უნდა დამეუენებინა; ხვდა კეკედრებით თქვენს მოწყალებსა, სდაც ჩემი ემა იყოს, ერთი თქმი და ასხუღა მიბოძოთ, ამიყაროს და მომეცეს, რომ ხიდის-თავს დავსდკე და დავსახლო. თებერვლის კ დ, ქწს უნთ.

ქ. ბოდორმას არის ორი კომლი ზეიკიძე იბრდანე და

ქ. შისი სხლის-კაცი, შაბურაშვილის კლასხს კელი არიან.

ქ. ერთი ღაშის-ეანას არის, ერისთვის მამულშია, ბერუა.

ქ. ახალ-ებანს არის შიღრიჯანაშვილისას კომლი ერთი, გუდაა და იუანე.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენა ბძანება არის, აისუფლო ღაზარე: ეს კაცია აუფარე და შიანარე, კადის-თავს უნდა დასახლდეს. თუ სიტყვა ჰქონდესთ რამე, მოგვაცხადონ, თუ არა, თავისი უბა ეკვლამ მისცეს; მაგრამ ეს კი არ აქნება, შივიდეს გაძარცოს, გაძარცოსთ რამე და ის გლეხები ასევე გაუშოს. აცოდე, აისუფლო, შესცა და ქაიხოსრო სხაკაძესაც დიდად აყად მოგვებრბათ, თუ ამ ოქმს იმაზედ აღებ, რომ გაძარცოთ რამე და გაუშო. თუ აერა გინდა; აწვარე, თუ არა, გამოსართამეკვლად კი არ მოგვიცია ეს ოქმი. შარტის ი გ, ქვს უნთ. ასაურეყად მარიალი გამოსართავი მაგათ ჰატრონის, ვისაც უბა არის, გლეხს სუ გამოსართვე ურავლე ქ.

186. არზა ქაიხოსრო სააკაძისა და არზაზე მიწერილი ბძანება მეფისა ირაკლი II-ისა, 25,5 X 15,4 სანტ., დაწერილია ქალღღუ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1771, მაისის 3.

ქ. ღთს ეთვლად მოწყალის კელმწიფის ჰირა მისცეს შოსი შაწას ს ა ა კ ა ძ ე ს ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს, ამას მოაკისრებთ: ბიანლაშვილისათვის ჩემს ემას სმინიაშვილს მამული მოუყიდნათ ჩემის მადლით, არც ჩემი ბეჭედი უხავს: კადის-თავს რათ იყიდა ჩემს შუეტყობრათ, მე ატენს გახლადი, არც წაგნა მაჩვენა, არც ამას შეუბნება, რაც მოუცია, ერთიან ოქმს წყალობა მიყავთ, თუ მართლა ეყიდოს, თავისი გამოსართავს, ჩემი მამული დასმებდეს, ჩემს ემას მე მამულს არ გაყავს ეადვინებდა, რათ იყიდა უჩემოდ? აღაწერა მაისის გ, ქვს უნთ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ბატონა მიღახვარო! ამ არხის ჰატრონი თუ მანდ შუარა-

გოთ, ის არის, და თუ ვერ შეარბოთ, ჩვენს სამართალში გამოის-
ტუმრეთ ორნივე. იფისისა წ, ქქს უნ ი ერგელე |.

187. წერილი დავით სარდლისა ორბელიანისა მამასახლისის ალიხან-
თან, 14×10,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის
ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1778, მარტის 4.

ქ. სარდალ-სახლი-უხუცის საკუთათ სახსოვარა მამასახლისა
ა ღ ი ხ ა ნ, შერბე ელარაშვილა ზაზა შოვიდა ჩუქისან და თაჟა
გვაწინა. შერბე ვისაინა ამის კაცა იუას, თუ ჩუქსა საუკარელა
გაქქს, თვალ-უგრა დაიჭირე შაკასე, სურავას გავლუკიბენ და სურა-
ზე შეაწუხებინენ. მარტის დ. ქქს უ ა ვ □. ბეჰედს აწერია: ვინ და-
ვითს ტომობს სქესობით, სპასპეტ მყო სალთხუტობით. დ ა ვ ი თ.

188. ყმობის წიგნი არუთინა ამირხანაშვილისა, მიცემული პაპა
ელიარაშვილისადმი, 21,5×16,5 სანტ., დაწერილია ქალღ-
მერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი
წერტილი.

1778, აპრილის 3.

ქ. ესე წიგნი შოგუნი შე შარქარელა ამარჯანასათ ამარსახს-
შვილა ა რ უ თ ა ნ ა მ თქვეს, ჩემ ბატონს ე ლ ა ა რ ა შ ვ ა ლ ს ზ ა ზ ა ს
ასე რომე, შე ამ თაჟილამდის ობოლა ვიყავ და დავარგუდა, აქა-იქ
დავიდოდა, ახლა ჩემი თაჟი რომ ვაცან. შოგულ, თქვეს ჩემი ბატო-
ნი გიზოუსე, სარდალთას სამართალში კილაზარაკეთ, შენი ემა ვიყავ
და შენ დავრხი სამართალს ძალით. არის ამისი შოწამე ტერგრაქერას-
შვილა დავითა □ და დემარაშვილა ბეჰას + და შე, შირამხანას
ოსეჟასშვილა აუთანდილამ დავწერე ზემო არუთინას სიტყვით. შო-
წამეც ვარ ამისი □. დავწერა ქალაქს აპრილის 3 გასულს, ქქს
უ ა ვ +.

ქ. შე ავთანდილ მეღაქისშვილი ამ წიგნის შოწამე ვარ □.

ქ. ჩვენ სარდალსშვილა ნავთლაოს ამ წიგნის შოწამე ვარ □.

ქ. შუ მასე არგვეთასშვილი ამისი მოწამე ვარ □.

ქ. შუ ასეუთასშვილი ამისი მოწამე ვარ □.

აშიაზე აწერია:

ქ. ჩვენ ორბელაინძა სრდალ სხსლთუხუცესმა დავით ეს ორნივე ჩვენისა ვადაზარაკეთ, რომ ამის ემა იეა და სმართლიათა მასსეუ დარხა და თათასაც აღიარა: ამის ემა ვარო, და ეს გაცი ამასსეუ დარხა. აწრილის გ. ქვს უფე. **გ'ს'ნ'ი**.

ქ. შუ იაკველასშვილი წადალ ამისი მოწამე ვარ. ზაღ.

189. სიგელი კათალიკოსის ანტონ I ისა, ბოძებული ნიკოლოზ თუბარელისადმი, 77X26,5 სანტ., დაწერილია ქალღღებ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ მიძიებებია ნახმარი.

1780, მასის 16.

ქ. წყალობითა დ'ასათა იესიან, დავითიან, სოლომონიან ზანკრატოვანძან, ქუძან ქართველით შუეთან იესესძანს. ეოგელი საქართველას კათალიკოს-პატრიარქანს, პატრონძანს **გ'ნ'ტ'ონ'ი**, ესე წყალობის წიგნი და სიგელი დავაწერეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენის ეპისკოპოსის ახსიურშვილის თუხარელს ნიკოლოზს, შვილითა შენთა გაბრგანს, მღუდელს იოანეს, სვიმონს, დავითს, შვილითა და მოძაყადითა სხსლისა შენისათა, ასე და ამა ზირსა ზედა, რომელ შეტეხს ამოწევეტილის მამუკასშვილის მიქელას ნაქონის მამულის წყალობას და გეგაჟე, ის მამულია გიბინასშვილის შეტრეს ჩვენგან წყალობად ბოძებული ჰქონდა. იმის სსანცგლოდ შეტეხის შედალობა და შეეკლეხობა უბოძეთ შეტრეს და თქვენ ის მამულია მამუკასშვილის ნაქონი, რამდლისაც შქონებელი ეოთავდაიოს: მიწისა, წელიისა, თავისის წილისა წისქვილისა, გელისა, ვენახისა, საჯალჯისა, სხსნავისა და უსნავისა ეოთავდაიე კელმუყადად თქვენთვის გვიბოძებია და წყალობა გვიქნა. არა მოგეშალას ჩვენგან და არცა ჩვენთა შემდგომთა პატრიარხთაგან, აგრეთვე თქვენცა ეოყადად სსანტრელო კათალიკოს-პატრიარქისა, თქვენცა ასევე დაუმტეცეთ, რათა თქვენიცა გეგეიული დ'თხ შტეციმე ჰქოს. არიან ამისნა მოწამენი და ნების-დაშროგულნი ერთობით ჩვენნი მოყულენი. აღაწერა ანდიაკოპოსისა პატრიარხობისა ჩვენისასა

ქ[ ] კელით სვეტან-ცხაყელას დეკანოზის ძის მიხვიდისათა, თათქ[ ]სა მისისა ივ. და ამას გარდა, თუ ვისმე ამისი მძუღლი მიავსრვით ეკლარას და თქვენ შეამჩნათ, ისიც თქვენიოვას წყალობა გვიქნას თავისის შესწავლიათ და გასწავლიათ, სძებნითა და უძებნითა და უაყვას თავისის საძროფიანის სამ(ქ)დურითა. წყლსა გახარცაქვითიოვან სიტყვისა დ[ ]სის ჩაძ. და სხუა სიგელა თუ რამ გამოჩნდეს, სიგლიათ ამით ცაგვიტყუდებთ. კ ა თ ა ღ ი კ ო ზ ი ა ს ტ ო ა ნ ი (ხართულათ).

აზიებზე აწერია:

ქ. ჩვენ ქართლისა და კახეთისა და სრულიად საქართველასა კათალიკოზ-მატრიარხი და აღაგუდელ მატრიარქალიტა, შეუვის არაქლის ქე ხტონა, წყალობას სიგელსა ამის ვამტკიცებთ. აგნისის კ, ქ[ ]ს ეჰ თ. კ ა თ ა ღ ი კ ო ზ ი ა (ხართულათ);

ქ. ჩვენ ცხიბუღის შეუვის თეიმურაზის ქე არაქლი შუარქ, მუჟე საქართველასა, ამ ჩვენის მისი; მათის უწმინდესობის ბიძკურელს სიგელს ვამტკიცებთ მასის კ, ქ[ ]ს უაქ | არაქლი .

ქ. ჩვენ უაყვასა ზემოთს საქართველასა დეკანოზალი-დეკანოზალი, დადიანის ასული, ზატონა დარუკას, მასის უწმინდესობის ბიძკურელს სიგელს ამის ვამტკიცებთ. მასის კ, ქ[ ]ს უაქ | დარუკან .

ქ. ჩვენ საქართველას უაყვას-წყელი, ბატონასმედი გიორგი, ამ ბატონას მის უწმინდესობის ბიძის ჩვენის საბიძკის წყალობასთან-მოწამეხი ვართ. აკტონიერს კ, ქ[ ]ს უაქ | მფილ მე გიორგი |.

ქ. ჩვენ, შეუვის ქე ღუას, ამ ბატონას ბიძის ჩვენისაგან საბიძკის სიგლასთან-მოწამე ვართ. ღუანბანისთვის კ, ქ[ ]ს უაქ | ღუან |.

ქ. ჩვენ მიქელას ქე სტონი-დავანია სტონა მასის თაქმადე ხობის ბიძის ჩვენის საბიძკის სიგელს ვამტკიცებთ. თეკლამერას (სი)

7 12, წყლსა 1778. შეუვის ქე ა ს ტ ო ა ნ ი (ხართულათ).

190. სიგელი კათალიკოზის ანტონი I-ისა, ბიძებული თაზიშვილებისადმი, 77 X 26, ნ სანტ., დაწერილია სქელ ქალაღზე ლამაზი მხიდრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია მძიმეები. თავში უხის დიდი საკათალიკოსო ბეჭედი და ტექსტის წინ დახატულია მეთაური ასო „ქ“.

1780. ივნისის 7.

ქ. წყალობითა და ოსთათა იესახს, და ვითათს, სოლომონთან, ზანკრატოვანთან, ძემან ქართველთა შეთვისა იესესეძან, ეთვლის საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარქსს, პატრიარქსს სტოანო, ეს უკუნისამდე უამოს და დროთა განმარტვე მტკიცე და უცვლელია წყალობის წიგნი და სიკეთე და გუბერნი და ვითამეთი თქვენ, ჩვენის ეკლესიას ახსნურ-შვილთა, თათარს და მუსულმანს, მკვლამდის ზანკრატოვანს, თორამისშვილს სვიმონს და მოსეს, მოსეს შვილთა პატრიარქს და ვითარამს, შვილთა და მოძავლათა სხელის თქვენისათა, ასე და ამ პირსა ვედა, რამეც რადგან მასმა სიმადლემ, ჩვენს ძმამს, ანება სვიმონის სიმცხეთათა შემთავება და სიკეთის მოძება, ჩვენს ნება დავრთვეთ და ვითამეთი ჩვენს სიკეთეს დარბაზის მოურათობა, რამ რადგან ის სიკეთე ვერახა არას, უნდა განსარტვეთ და აამქითთ და რომელიც მართებულა, ისე ვუძმსხურათ და იმისის სიმთურათისა რომელიც სარგა არის, ერთი (sic) წიდა თედასესი და მოსესი თქვენს და ერთი წიდი სიკეთრად სვიმონსა თქვენს: გქონდესთ და ვითამეთი ოსთათი და ჩვენის ეკლესიას და ჩვენს ერთგულად სიმსხურის შინა, არა მოგეშალთ ჩვენს და არც ჩვენს შეძღვრთა პატრიარქსთან. ვერთევე თქვენს, ეთვლად სხატრედისა კათალიკოზ-პატრიარქსთ, თქვენს ასევე დაუმტკიცეთ, რათა თქვენს გავებელი ოსთათი მტკიცე ჰქვას. არათ ამისი მოწამება და თანამხი ერთობით ჩვენსა მოხელეხი. ადიწერა ინდიკტიონსა პატრიარქობის ჩვენისსა ჩს, კელთი სვეტიცხოვლის დეკანოზის ძის მსუდლას მოხადასათა, თორებს ივნისსა 'ს, წედს ჩ დ მ. კათად იკოზიანი (ჩართულათ). საკათალიკოსო ბეჭედს აწერია ბერძნულათ და ქართულათ: „რომელი განესნათ ქუცყანასა, კნილ იყოს იგი ცათა შინა“.

191. სიგელი ერეკლე II-ისა, ბოძებული მანუჩარ ყორღანაშვილი-სადმი, 77,5 X 50,5 სანტ., დაწერილია ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1782, მაისის 6.

ქ. წყალობითა და ოსთათა ჩვენ იესახს, და ვითათს, სოლომონ

ნიან, მხიარულთაგან, საქართველოს მეფე ფეხურელის თემურლანგის
 ტახტს, შეიკავებ ქართველთაგან და მკაცრად კახთაგან, განჯისა, ერევ-
 ნისა, ვაზისის შემშლელისა და სხვებისა, ყელთაგან-მკერთად-
 მკლავებდნენ, შეიარაღებდნენ და ასის-შემტყუარებდნენ ჩვენს
 ოსტანის დადასტოს ასულს, აქაყაყადნენ და სხვებს, ზირმშობს
 და სხვებზედ მკლავებდნენ ჩვენს, საქართველოს უფლის-წულს, შატ-
 რახმანს კარაგომ. შატრახმანს აუღოს, შატრახმანს ვახტანგ, შატ-
 რახმანს მარაზ, ალექსანდრე და თამარა; მას შემდეგ ჩვენს დაყვას
 ორგნებს, ბეგრ( ) და ავიმარანს ესე უფლობის წიხნა და ავარმანს
 შვეიწყაღუა და გობაძეა მენ, ჩვენს დიდთ ერთგულს და წესისგონ
 ჩამსხურის უფროსს ს. შვიდს მან უჩინარს, შეიღოს მენს არა-
 ქედის და სხვების მენის მამყადს, ასე რომელ მენს ჯამთ ვითარე-
 ბით არსეთს წასუღოყუ და იქ ავამა მოგეძღობობისა და აქ კადეც
 დასხვებუდოყუ, ძედა ჩვენთა მხეველ და ჩვენისა ერთგულობისა
 და სიყვარულისათვის მენს სამკვიდრო ქვეყნის მენს ცოლ-შვილით
 მისედა დაგვიყუა და ჩვენც ეს წყალობა გეძენით: მამ მენს შალე-
 ტას შვიდს თამარს თავისა ქალი, აქდა მენი, რომ მამის მენისათვის
 მიუბოძებინა, ვაგი-შეაღი არა ჰყოლადა და თავისა ემა და მამული
 გვექონდა და დადის მენისათვის მხოლოდთი გამაყვანებინა და მენ რომ
 არსეთს წასუღოყუ, მამის მენის შალეტაშვიდის თამარს ემა და
 მამული უბატონობით ერთლანგებებს დაეჭირათ, რადგანც მენს
 სამკვიდროს ქვეყნის მისედა და დადგომის მთიდაძე, ჩვენც მამის
 მენის შალეტაშვიდის თამარს ნაქონი ემა და მამული, უაყვლეუ
 თმისა წილობა, უკლებდა, უარდანს-შვილებს რომ უჭირათ, ამით ჩა-
 მოკაროყით და რადგანც დადის მენის ჩამხოთეი იყო, მენ გობაძეა
 და სიკლათა ამით კაცობელი და დავიძეიღეუ და ვინაძეა ამ გზით,
 რომ სდაც მამ მენს, შალეტაშვიდის თამარს, ემა ჰყოლა და მამუ-
 ლი ქონებთა, სამკვიდრო ჩასედა, იუ უსედა და ის იუ შატრახ-
 მანისგან ჩაწყალობეი ქონადეს, თავისის სამარადეთს სამშლელით:
 მათთ, ბართ, სხნაყათ, უხნაყათ, ვეჩხათ და სხსხელით, ქვერ-
 მანით და წასედადით მენაგის და სხვების მენის მამყადისათ-
 ვის კობობებთა უფლის კაცის უცოდებლად, და ეს წყალობაც ვაგი-
 ვით, რომ დავადეიხეთ მხიარულთაგან შატრახმანს და წესს ზედას,

რომ მოკარაყავ ახნურმუდლისკან სმსახურის ექსა იყის, შესრ
 იმ სხითა და იმ გზითა ენდა იყო ჩვენს ერთგულს სმსახურში, მა-
 ჰას შენის შდუტასმუდლის თამაზას საქონის უმისა და მამულის თა-
 იბაზე კორღანსმუდლებს თუ რამ წიგნები ჩქონდეს, სიკვდითა ამითა
 იმითა წიგნები დეკვიუენებია და ცაკვიბათიდებთა, მტკიცე ზარი და
 წიგნი ეს არის. ჩქონდეს და ციბედიეროს წყალობა ესე ჩვენგან
 ბოძებულა, არ შოგემდლოს არცა ჩვენგან და არცა შედგომთა მკმა-
 ტრობნითაგან, დ'თხ ჩვენსა ერთგულს სმსახურს შინა მოკახმარის.
 აწე ციბინებთა, კარისა ჩვენის შახელესა, ვაკალ-ვეზარხა, წყალობა
 ესე ჩვენგან ბოძებულა, თქვენც ესე ცუთავეთ, ნურავის მღაფ კელ-
 ქეობი, თვიბიერ თანა შეწყენისკა(ხ) ვიდე. დიწერა წიგნი ეს წყა-
 ლობისა, კარისა ჩვენისა მდივან-მწიქნობრის არუმინსმუდრის მდივ-
 ნის გარჯასმის ძის, მდივან-დამქარხივისის მხეჩარის ხელთა. თვე-
 სა ბისისა ე. ქვს უ. თ. ამ სიკელს შედე კარედე ვამტკიცებ. კ. კ. კ.
 დ. კ. (ხართულათ) წმკლ . ამიაზე აწერია:

ქ. ამ ზმის შესის, შდუტასმუდლის თამაზას, მამულის სიფრეთ
 ხსნიდობის წიგნი კორღანსმუდლებს აეთანდირეს, თარსადის და ცი-
 თანგის რომ ჩქონითა, ის წიგნიცა ამითა ცაკვიბათიდებთა, იმ მა-
 მუდლან ხედა, არავისა აქვს, დ'თხ ჩვენს ერთგულს შინა მოკახმ-
 არის წმკლ . მეორე გვერდზე ამის ბებუდი ციციშვილის დავით მო-
 ურავისა.

192. არხა ჰაბა ელიარაშვილისა და არხაზე მიწერილი ბძანებზე
 დარეჯან დედოფლისა, მზ,ნ X 15,ნ სახტ., დაწერილია ქალა-
 ღზე წესხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ხაზმარია ორ-ორი
 წერტილი.

1785, მკითავეის 4.

ქ. დ'თმარ ბეგნიერი კელამწიფის, დედოფლის ჯირი ე დ თ
 , რ ა შ ვ ი დ ი ჰმის მოსტეს, შეამე ამის მოკახსენებთ ჩვენს მოწ-
 ვადეს, რომე ამ დავესც არხა მოკარაყავა ჩემცა: ნაკუნახარის ბა-
 რათაზეც, ესე ცვიბისნეთა: წიგნები ცაკქით, რომ შენი თქონსა? ჩქ
 ზო მიწყადეც, სომხეთში შრავად კაცს წიგნები არს აქვსა, ვიცი

ოსმალისკან წამხლარა და ზოგი ლეკისკან და წიგნები დაკარგულა. მე ჩემ მოსწრებაში იმ ვენახიდამ დაგვიწურაძის, ამასაც მოგახსენებთ: ის მამული სახსია არ ეოფილა, დარბაზის მამულია ეოფილა, დარბაზელუბისკან ნასიდაა, ჩემი შემოჯინავეც გახლავსო და სხვა მოწმეობიცა. ერთი ოქმის წყალობა გვიყავით, თუ სართი და მოწმეობი ვერ მოვასხა, ჩემი სახელი . . . .*) ხლაყარ, ტყვედს როგორ მოგახსენებთ? ჩემი მამულიც თქვენია და ჩემი თავიცა. ღთის შეგე ერეკლეს მიცოცხლებს, სამართადი გვადირსა. [ად]იწკრა . . . .

ამიანზე აწერია:

ქ. დედოფალი დარეჯან გიბისხეთ: ვინცა ვინ ამ მამულის მოწმეობა იცოდეთ, ან გენახოსო, ან გავკეანოსო, ამისი ნასიდაობა, წერილით ღთს წინაშე მოგვახსენეთ. მკათათვის დ, ქვს უ ო გ. დედოფალი დარეჯ |.

. . . მოწამე ვარ, ელიარაძეილს იასეს ბოღნის ჭული დარბაზის მამულში თუმანიშვილის ემისკან ჰქანდა ვენახი რომ ჩემს მოსწრებაში იასეს ეჭირა და ვენახით მუშაობდა. მკათათვის ზ, ქვს უ ო გ. +-.

ქ. ღთის წინაშე მე გოგია მოღარე მანძისმულია ამ ზემოთი ნაწერი, მბურთიშვილის ნაწერის მოწამე ვარ, რომ ეს მულედაშვილის ეოფილა, შვანბოღნისის მამული არ არის, და დარბაზის არის, თუმანიანთა ემისკან ნასიდაი არის. +.

ქ. ღთის წინაშე მე იაგულაშვილი ზად ამის მოწამე ვარ, რომ ბოღნის ჭული დარბაზის მიწაში ერთი ვენახი ქანდა და იასე ელიარაძეილს, თუმანიანთა ემისკან ქანდა ნასიდა; ამითა ვიცა, რომ იმ ვენახს კვერდათ მერე მათვექს ნასიდათ. მკათათვის ზ, ქვს უ ო გ. □.

ქ. ღთის წინაშე, მე მანძისმული სიმონ ამის მოწამე ვარ: ელიარაძეილის იასეს ბოღნის ჭული დარბაზის მამულში თუმანიშვილის ემისკან ვენახი ჰქანდა, რომ ჩემს მოსწრებაში იასეს ეჭირა ვენახით, მუშაობდა. მკათათვის თ, ქვს უ ო გ. +.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. რადგანც ეს მოწმეობი ამ კვარად მოწმეობენ, ეს მამული

*) აქ არზას ბოლო მოხეული უნდა ჰქონდეს.

ელარასშვილის ჩასუადი უოფილას და ჩასუადობის წიგნი დაჭკარგვია, ჩვენ ისევე ელარასშვილის ზაზა ეაფიჩისთუის გვიბოძებია თავის ჩასუადი მამული. შელიქ მიხელი მაცასთან შენ საქმე სურა გაჭკვს რა, ამ ზაზას დაჩხეიქ, თავის მამულის დაღაც ამან უნდა აიღოს. შკაიას-თავის ი ბ, ქვს უ ო გ. დადოთლი დარეჯან.

193. წერილი ერეკლე II-ისა მდივანბეგი ნიკოლოზისადმი, 20×16 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1785, აგვისტოს ჩ.

ქ ბრწყინვალეს თავადს ბატონს მდივან-ბეგს ჩ ი კ ა ლ ა ო ო ზ მრავალი მოკაიხვა მოქსენოს. შერე ათი დღე აქ, ცარს ვიუკაით, ნიდაც მოგელოდით, არ ჩამოხველ და არა გვჩხე. ეს დიდა გავკვირვარდა: შენგან. აქამდინ ამს გვეუბნებიოდი: სახელა არა მქვსო, რომ თქვენს კარზე გაყდლოა. არი და სამი სახელა მოგართვიო და მამულები მოტეციო, ჩვენი მოხელე ხარ, ამდენა ხანაა წამოხველ და ჩვენს კარზე აღარ გაიარე. ახლა სურამის მოურავის გვესმას, რომ სურამის ციხეში აღარ უშვებ და დავითხავნია; შენ მაც ციხეში სულაობით საქმე არა გაჭკვს რა. მაც ციხიდან უნდა გამოხვიდე. მამულები გაჭკვს და თქვენს მამულში, სცა განდოდეს, მიბძნდი და დადგე. მიწისმის და უზნაშუბისათვისაც მოგვიწერია, ეს ასე უნდა აღსრულდეს: თქვენი მანდ დგომს აღარ იქნება. აგვისტოს ვ, ქვს უ ო გ. თუ გებრანება ჩვენთან(ჩ) ეოფნა, ქალაქს ჩამოდი და ჩვენთან აქ გასიქელ შენის სახელაოთი და შენის მამულით. არეკლე.

194. წერილი ერეკლე II-ისა სალთხუცესის გიორგი აბაშიძისადმი, 21,5×11,7 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ თითო წერტილია ნახმარია.

1792, იანვრის 4.

ქ. ჩვენ მაციერად მისს ბრწყინვალესს, ა ბ ა შ ი ძ ე სალთხუცესს გ ი ო რ გ ი ს მოკაიხვა ექვსოს. შერე კარვა ხანაა, რომ შენ

ადარ გეინახეიხარ და სხვისგან ასე შეუიტყვევით: დაყოთ ეიფიანის-
თვის სახელო ჩამოგერთმევიანოს. ამისა დამნაშაობა ჩვენ კი არა ვი-
ცით რა და თუ დანაშაული არა ჰქონდეს რა, ჩვენც რომ ვაკადროთ
შენთან დაუნაშაგებლას კაცის შეამავლობა, არა იქნება რა, და ჩვენის
შეამავლობათ ეიფიანის დაეთის თავისა სახელო ისევ შეეცი, თუ
დანაშაული არა ჰქონდეს რა. იხვრის დ, ქქს უ მ. ერეკლე I.

195. არზა კაცია ფავლენიშვილისა და არზაზე მიწერილი ბძანება
ერეკლე II-ისა, 33 X 20, ნ სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყო-
ველი სიტყვის შემდეგ.

1793, თებერვლის 6.

ქ. ლ'თის ბედიურის კელმწიფის ჭირი ფ ა ღ ვ ე ნ ი მ ვ ი ლ ს
კ ა ც ი ა ს მომტკეს. ამას მოვასხეუბთ: აზრადმა თქვენს შეკლს იუ-
ლონს ვეახელი, ამ ვაშთ იულონ ბატონიშვილი საქმეა განდღათ
და რომელიც საქმე მიბძნა, მარიაშაბისოვექმან ამ სამსახურმა განდ-
დი. მერე მარიაშაბის თვემა თქვენი რისხვა მავიდა ერისთვიანათუდ
და ბატონიშვილიც ქართლს მობძნდა და რაც სამსახური თქვენს
ბძნებით მიბძნა, სულ აღმისრულებია. მერე თქვენი უმადლისთაც
გორს მიბძნდა და დაკით შეკლას კაცა შადიოდა და მუხრან ბატო-
ნიშვილთან წიგნი მოჰქონდა, ას კაციც დავიჭირე, კელ-შეკრული მო-
გართვით და ამასთან მაწერალი წიგნიც მოგართვით და თქვენგანც
წყალობას იმედა მიბძნა და ამ სამსახურას მავიკრად თქვენს ბძნე-
ბით ტუეიავს ერთი კომლი ტღეხი და ერთი სავომლო მამული ბა-
ტონიშვილს იულონს მიბძნა. ამ სათხელს ტუეიავი რომ ქახოს-
რო დუეახიშვილისთვის გუთხეებინათ, სემ მტრებს შემოკებუზღე-
ბინე, რომ ფავლენიშვილს ორი კომლი კაცი და ერთი სავომლო
მამული წაართვა. მე, რომელიც ზემათ მომიხსენებია, ამ საქმით
მტკერა და თუ ტუეიავს-მოგახსენებ, ბატონისშვილს იულონს ებძ-
ნეთ და იბძგან მოიხსენეთ. აწ კედრება ეს არის: იმ ემსა და მა-
მულზედ კელი აგვიძართეს და ორმოც კაკა დუენსაც სხვას გუთხო-
ვენ, ათა კაკა დუენს ოსისა გუეღვა, ის წაკვართვენ და ამ ოღდა-

ათას კოვისითიანს გვალანებენ. დ'თი გავამარჯვებს, გაეთახე ვა-
ლარსით და მტრის ენათ ნუ შეგვიბუზღიებთ, ჩემო კელმწიფევ.
ფებერვალს კ. ქვს უ ზ ა.

თავში სხვა ხელი აწერია:

ქ. ჩვენა ბძახება არას: ტყეავეს მამასხელინი ჩიქლადე გავაგე
და ქარელას გლახავ, მერე აძარზით ავაკლენისშვილი ვაცაა რომ ასე
ჩივას, ჩვენ რომ ქახოსრო ანამაძეს ტყეავეი ვათხოვეთ, როცა ამის
ოქმი დაუწერეთ და მივეციო, რაც ამ უამდ ჩვენა სახსო გლეხა-
ვაცა ტყეავეში იყო, ის ვათხოვეთ. იმ წიგნის მარცმას უწინ ტყეა-
ვეში ჩვენ მიგვიცია ვასთავისძე მამუდა, თუ ჩვენს შვიდს იუღონსა,
ამასთან ქახოსრო ანამაძეს და იმასს სახლთანს საქმე არა აქვს რა.
ამებზედ თქვენ სდამე აწუხებთ, ხან რას ღაზარაკობთ და ხან რასა,
რაც გამოგერთმითსო, ასიც უკანვე მივეციო და კელი აიღუეო, უბ-
რადლოო ნურავას აწუხებთ, იორემ ჩვენა საწყენა იქნება. დათუ ვის-
მე ან ჩვენგან არ მასცემოდეს და ან ჩვენის შვიდის იუღონისაცხსა
და თავის იაყად, ან იწარევედეს და ან მისდაკრობითი ეჭადებოდეს, ის
ჩვენ მოგახსენეთ და ავთიაც მოვეწერობით და ასე გამოვართმევთ.
ფებერვალს იე, ქვს უ ზ ა. რომელიც წიგნა ქახოსრო ანამაძეს მე
მივეცა, ის წიგნი მე ჩამომიტახეთ და თუ იმაში დაჭკლკებთ რამე,
ჩვენ სხვაგნინამ შეუსრულებთ და გაცემულს მამულეს კი დაეხსენით.
თუ ეტ წიგნა ვერ გამოგზავნით, ზირა მანც გამოგზავნეთ მკვისი,
რომ შევიტყათ, როგორ მიგვიცია . ერეულე .

196. განჩინება შანშე მილახვარის და მისი განაყოფის დავითი-
შვილის ზაალის დავის გამო, ი2,5 X 33 სანტ., დაწერილია ქა-
ლალღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია წერტი-
ლები და მძიმეები.

1797, თაბათიის ნ.

ქ. მილახვარა მანშე ეწილდა თავის განაყოფს დავითიშვილის
ზაალს: ფცას ამარეჯობის რამანასგან მამულეა ვიუადე, ასეუ ამ
ჩემის ბიძაშვილის ზაალას რჩევით და მოწმიბით. სამოცის წლის
ხარაბას ადგილში ცაიხე ავაშენე. შენობა ჩამოვკადე და ახლა მედავე-

ბა და ჩემს ნასყიადს მამულებში მოიყვანა და თავისი კაცნი დასახლდა და თავისგან დამოწმებულს ჩემს ნასყიადთან მამულების მართებულსა. ამას სსსმართლად ჩვენ, ბატონიშვილი იულონი, ფცას მოკედით მისის უძღვესობის, ბატონის მამის ჩვენის, მეფის არაკლასის იმსებოთ. ზაად დავითიშვილი და ამარჯვანი რამინც მოკუყვანით და მალახვარი მანძე და ესენი სსმართლში ერთად ვალაზნაკეთ. რამინც სსმართლში თქვა: მანძე მალახვარი ვალაზნაკით მოხსიყადე არისო, თითონ ამ ზაადმა არ იცნო, რომ შიკ დანწრებული არისო ამ საქმეში და ნასყიადობის წიგნიმად მოწმად ეკ ზაად სწერათ. ზაად მოუტყდა: რაც შენ მამული მალახვარს მანძესთვის მიგეყიდნათ, მე იმს არ გუდავებო; ეს კომპიც სოფლის სსსოფლათში გოდაცნათ, რომ ჩემი სწილთ არისო, და ქვრივიშვილის მამული შენ რომ რამინისგან გეყიდნათ, ამ ქვრივიშვილის სსსხლე ჩემს კაცს მოუტყვიათ, რომ ის მოტყვლილთის წიგნიცა მქვსო და სსსოფლთ მართის აქით, დასოფლეთის მხრასვენ, შენ რომ მსკვარათის და ქვრივიშვილის მიწას ეძახათ, ისიც ჩემის კაცის, რამაზაშვილას არისო, რომ ეს მაწა ჩემის ძღვეთ მახვლადის ზაადისთვიან მიეყიდნათ და მოწმით ამ რამინის კაცებო სწერათ. ამებზე ბევრი ვალაზნაკეს. ციხის უთხრა მანძე მალახვარმა: ეს სწორეთ ჩემის ნასყიადის ქვრივიშვილის სსსხლეზე დაუდგით. ზაად ეუბნებოდა: ქვრივიშვილის სსსხლეზე ჩემი მოტყვლილი არისო და თუ სსსოფლათში დგასო მანც კადეკ ჩემი სწილთ არისო. მალახვარი მანძე მოუტყდა: თუ შენა იუო, როდესაც სკარე დაუდგით და კომპის სსმირვეული გავსტერო ამ ციხისა, მან რატომ შენის შერთი არ მოიხრო, რომ ეკ მამული ჩემი არისო, ხუ აკეთებო? და ან მოტყველი არ მომიტყავნებო? ზაადმა მოუტო: შენ რომ სსმირვეული გავსტერო, მანძე მე ავით ვიუუ, იქ ვერ დავსწარო და როდესაც მოვრჩი და მოკელა, სსმირვეული მაწის ზეთ ამოტყვლილებინათ. ვითხრო, მგონი კელა არ აილეთ. ამისა მოწამე მოვითხოვეთ ზაადის და ვერვან ამოვნა. მს უკან მანძემ თქვა: ბატონისა რომ მითხრავ, ამისა ახსული იაკობ ფალავანდიშვილი იუთო, იმსა ჭეითხეთო. ზურაბ ფალავანდიშვილიც ბევრჯელ დაგვესწრა აქათ და ზურაბ ავლამიშვილიცათ. ამათ ვეითხეთ დადას ფიცით. იაკობ ფალავანდიშვილმა ასე იმოწმა: მე

რომ ქვა მიგატანინე სოფლებსაო, კამკის სძირკველი ორი ზირა ამოეფანალი იყო, მიღახვარა მანძეც აქ იყო და წაადიგათ, მე წაადისკან არ გამოიგონათ, რომ ეს ეთქვასო: მკ კამკის ჩემს მამულში სდგამსო და დაემალასო, და სდაფითიშვილო კაცნიც დაად ბეჯათად მუშაობდნენო. და ეს კი არ ვიციო, მიღახვარი მანძე ფასს აძლეუდა, თუ არაო. მას უკან მე რომ ქვა მიუტანინე, მან წაყვლო. ორს კვირის უკან მანძე მადინას ჩემთან ამოვიდაო და წაად დაფითიშვილთან ხუფს წამოიყვანათ. მავედით, წაად ავათ იყო, ის ვნახეთო. მას უკან მანძემ აგური სოხოვა ანახის თავის სსახლიდამსო. წაადმა დასტური დასცაო და ასე უთხრაო: ხეცამც აქ ტაპედაქს რამქო, თორემ არც აგურს დაფხოვთო და არც ჩემს თავსო და არც ემსათო. ვიდევ ზურანს ავლავანდიშვიდმა იმოწმა: იმ კამკის, მანძე რომ აკეოებდაო, მანძის ქართლში ლეკის თარეში ხშირად იყო ხოლმეო და მორიგით აქ ვადექითო. წაად დაფითიშვილი რამდენსამე დღეს უკან აქ მოვიდაო, მანძე და წაად ერთად აუქნენო. მე უთხარ მანძესო: ავცამი სხვათაც ბეგრს უძეკს წაადიო და ან ამ წაადის წაადში იქას ეც კამკი და ან დავა დაგიწუფს ვინმეო, რას ეტყვიო? ამ სიტყვაზე მანძე მალახვარმა დაატანა: სახე, როგორ ჩხუბს ტაგუდებსო. მას უკან წაად დაფითიშვიდმა: თქვენ ხუ სწუხართ, ჩვენსი საქმე გარიგებელი გვაქვსო, მანძეს მავისი ავაქრა არა აქვსო. მანძის წაადისკან დავა არ გამოიგონათ. ზურანს ავლდიშვიდმა ასე იმოწმა: სურამს მიყვლიაო და მანძემ ჩამომხდინა. წაად დაფითიშვილიც აქ იყო და ედინარაიდა. სადალათ ეკელანი ერთად ვიყავით და ლანარაკი და დავა სხვა არა გამოგონათ რა. მანძე მალახვარმა აგური სოხოვა წაადს და წაადმა ასე უთხრა: ხეცამც მენ ტააკეთო რამქო, თორემ აგურს ვან დაგიჭერსო. ამ სმის თავადიშვილის მოწმობით გამოაჩნდა, რომ იმ ციხის მენებს არც დაუძლია წაადს და არც უთქვამს. ჩემი მამულა არისო. ეს ციხე დარჩა სმართლით მანძე მალახვარსა, რომ ამ ციხის საქმეზე წაად მანძეს ვეღარასი მიუდავებო. ქვრივიშვილის სსახლის გაცვლილობას რომ ამბობდა, ის წიგნი მოვითხოვეთო წაადს. წაადმა ერთი წიგნი მოიტანა. რამელსაც ქვრივიშვილი აძლევის წაადის კაცს: ჩემი სსახლე გავიცვალეო და ამისი სმავიერო სმბი და ოთხი ზომბ მეტი მოგეცო, და ორი ძროხაც

სართად უამოგაროვია. მაგრამ ამ გაცველილობას წიგნში მოღაღ
 (ს)ტრაქიონ-ნახეკარა წამლილი იყო, რომ არ წაიკითხეს და არც ამისი
 მახლობარი კაცი არის, რომ ესხოს ის სისხელას ადგილი წაღლის
 კაცს სჭეროდეს და არც სამჯიერო აჩვენა წაღლს. ამისი ასე განეს-
 კეთ: რადგან არც მენხისოურე არის, რომ ის სისხელის ადგილი
 წაღლის კაცს სჭეროდეს და ამ გაცველილობის წიგნშიც სტრაქიონ-
 ნახეკარა წამლილი არის, და არც სამჯიერო უხნს და ამ უკარად
 წამლილს წიგნს არც სამართალი შეიწინებებს და ამ ქვრივიშვილის
 მამულიც, წაღლის რჩეული და მოწმობით მსმისე უყიდა, ის ქვრი-
 ვიშვილის სისხლეც მსმისე დარს, რომ წაღს ამში საქმე არა
 აქვს რა, წაღს თავისი მამული თითონ აძოვნიან, კისს წიგით,
 დასველებთის მხრისეც, წაღ რომ მოწახე დაბის, ამისი ერთი წიგ-
 ნი მოიკახა წაღს თავისის კაცისგან დაწერილი, რომელიც ეწე-
 რა: მოგვიდე მე დავითიშვილის კაცმა, რამაჩაშვილმა. შენ, წაღ
 მახვილასეს ჩემი მამული, აღმოსველით შერისკენ მსჭვარაჩისის მიდ
 კამდინ, სამხრეთისაკენ მარამდის, დასველებთის შერისკენ მხანაშვი-
 ლის მიდგამდის და ჩრდილოეთის შერისკენ ბოგდის მიდგამდის,
 და ამში რამისას კაცებიც მოწმით სწერას, მაგრამ სამართალში ვი
 კერც ერთი ვერ მოიკახა და ასე ამბობდა: ეს მოწა ჩემს კაცს ჩემის
 მადლით მახვილადისათვის მიუყიდა; რომ შევიტყუო, თუთარი ასევე
 უკახვე მოებრუნებანე და ჩემი მამული მევე გამოკაროვია, რამის და
 მსმე მოუგებდენ: ამ მოწაში არც სულ შენს კაცებს საქმე არა აქვს
 რა; ჩახეკარა აღმოსველებთის შერისკენ მსჭვარაჩისის არისა, რა-
 მელიც უწინვე ამ მადსურის მსმისეთვის მიმოყიდათ და ამის
 ქანდა, და ამაზე შენ რომ დაშარავი დაიწევე, მსმე მიდსხვარამ
 ვიხივლა და ზეტრე ავლაშიელი ასხულად მოიკახა და კელი ავი-
 მართ და მადარათ, ზეტრე ავლაშიელის კვითხეთ და ასე იმოწმა:
 მსმეს ჩემზე აქმა ავლით, მოკელ და კელი ავმართეთ, წაღ და
 ელასმარ არხეთ იქ აუყენია, სიტ ეს მსმე ამბობს, მსჭვარაჩისის
 აქმდის არისა, სწორეთ იქმდის ავმართე კელით: არც წაღს და
 არც ელასმარს, არც ერთს კმა არ სმოუდათით, და ამაზე ზურან
 ავლაშიელიც ემოწმობდა: აქმდის ამართ კელით, ამისი წაღს
 ასე მოუგა: ეს წიგნი, რომელიც ჩემს კაცს წაღს მახვილადისათვის

მოკლე, იქ არა მქონდაო. მას უკან, როდესაც ვიზოვზე, მდოევან-ბეკუბო-
 თან ჩავიქედი და ამ წიგნის ძალით ეს განახილი მომცეს. მოკლე, იქ-
 ლი მოკლედაც და ჩემი მამული მეც დავიტარეთ. მანძე მოუგებდა:
 მაგ შენს წიგნში, აღმოსავლეთის მკრისაგან, სადაც შენ ამბობ მაგ-
 ვარაზის მიჯნა ეს არისო. ამ მაგნას და ამ ქვემოთის მიწის შე-
 რამ ეს დიდი სსსოფლიო მარა ძეგლი, როგორც სამხრეთის მკრისაგანაც,
 რატომ მარა არა სწერათ? მაგრამ მარა სხვათა და მარა ქვემოთაც,
 სადამდინარე ზეტრე ავღლიშვილმა კელი ამართა, აქამდის თრავ მაგ-
 ვარაზის არისო, და ამ ზადაის კაცის მარეშელის წიგნის ძალითაც უფრო
 ანიშებოდა, და ამას ქვემოთის მიწისასაც. რამან ასე მოუგებდა: არც
 ეს არის შენის ემის რამაზაშვილისო, ჩემის ემის ქვრივიშვილის
 არისო, რომელიც შენის რჩევით ამ მოღახვარს მანძეს ასეიდეიხო,
 რომ ასე ეტოქა: რამინს ივრამა ქვრივიშვილისთან საკომლო არა
 აქვსო და ხელა ამ მამულეს შენ ართქო. ამასე ბეჭი დავა ჭქოს-
 ღათ და არც ერთის მკრისაგან ასეთი მოწამე არა ჩნდა, რომ იმითი
 გავუერჩავა. სმოდის წდაის ხარაბა არის ივრამა და იქ მოსახლდაბა არა-
 ვის ახესვაგ(სი). რომ იქურის მამულესის აცადეს რამე, რომელი
 რამდის არის. და ხელა ჩვენ ეს სმართალი განახილი ამ მოწამე:
 რადგანც ის მოწამე დღეს ზადაის უკრავს, თავისი თრა კაცო, ერთი
 კაკალაშვილი ბერი და მეორე კვერხიაშვილი კაკალა, ეს თრინა მეუბრის
 ასე, რომ ხეტო ასეკონ კაკალაშვილმა ბერმა და კვერხიაშვილმა
 კაკალამ და სადამდინარე უფიცებოდესო, ამ მოწამე შემოყრონ და ასე
 თქვან: ამომს მადამს და განმარხოველებმა დ'თმა, რომ ეს მოწამე
 ბატონის ჩვენის ზადა დაკითაშვილის ემის რამაზაშვილის არის და
 ამას არც მაგვარაზისა და არც ქვრივიშვილის არც ერთის საქმე არა
 აქვს. თუ ასე ითვრეს, დარჩება ზადაის და თუ ვერ ითვრეს და დარ-
 ჩება მადახვარს მანძეს. ამ მოწამე საქმე ასე გადასწავა. სუდრისს
 დაკითაშვილი ზადა ამბობდა: ერთიანად სსსოფლიო არისო. და რამან
 მოუგებდა: სსსოფლიო არ არისო, სუკურად ჩემის აზნურშიველებს
 არისო, მაგვარაზისას და სუკურადიქებისო. რომ მოგნით არცავის
 სსსოფლიო აქვსო და არც ვის სუდარმა უძეეს წდაით და გარეთ
 სსსოფლიო შენს კაცსაც აქვსო და ჩემსაცო. ამასედაც დიდა დავა
 ჭქოსდათ. ამასედაც ივრამა რამან ამბობდა დაკადესო. რამინამაწამეს

ორი თავისი კაცი მოძღვრისი და ისე შეაფიცოს, რომ ამისმა მადლმა და განსაცხიველებმა ღ'თმა, რომ ეს საუღარი ბატონის ჩემის აზნაურშვილებისა მსჯავრანებისა და სიკვარელიძეებისა არის და შენს კაცებს რაც გარეთ სასაფლავო არა ჭქონათ, იმის შტო სიქმე ამ საუღარში არა აქვსო რა. თუ ასე იფიცეს, დაჩქეს საუღარი სიკუთრად მანქეს, რადგანც მსჯავრანებისა და სიკვარელიძეების მამული მანქეს აქვს სასიდა რამინისგანა, და თუ ვერ იფიცეს და როგორც დავითაშვილი ზაალ ამბობდა, ისე სასაფლავო დაიდება. ეს ამბოი სდაო, რაც ჩვენთან იღანარაქეს, ასე გადავწყვიტეთ. ამაშიც სდალხურესი გიორგი! ეს როგორც გადავწყვიტეთ. ისე გარიცე. თობათვის ვ, ქქს უ?ე □. ბეჭდე აწერია: ,,ქ. ღთის მშობლის ს.სოიანი იულონ დავითიანი“.

ამ განაჩენს მრავალი პირები ამლიცებენ სხვა და სხვა ხელით:

ქ. ამ განაჩენსუდ კადემ ღანარაკი ჭქონდაო ზაალ დავითისშვილს და მანქეს შვილებს და მათს უმადლესობას, ბატონის დედოფალს, ჩვენ მათის შვილის ვახტანგისათვის ებძნა. მოსამართლებაც კვერო ახელო და ამბოი სიქმე გარდასწყვიტეთ. ჩვენ ბძნებისაგან, კახეთის მოსამართლეებიც თან დავისწართო და კალანარაკეთ ესენი. ზაალ დავითაშვილს ისეთი საბუთი დაწერილი არა ჭქონდა რა, რომ ეს ჩვენის მძის განსახენი დაეკნებანა. ჩვენც ბეჭერი ვჩნრაკეთ ეს განსახენი, მგვრამ ამბოი მოსამდელი და დასრდეველი არა იყო რა, და ასეც ეს განსახენი დავამტკიცეთ. დიახ. კარგათ გამოუძებიათ და კარგათ გაურთებიათ. ამბოი ზაალ დავითაშვილს სიტყვას აღარა აქვს რა. ტეუ-ას. დავითბისთვის კდ. ქქს უ?ე. აქ შვილი ბეჭელი აზის მხედრულხუტურის წარწერებით. პირველს აწერია: ,,რტოდვარ დავითის მგელლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძობით“; მეორეზე: ,,მონა ღთისა თუმანიშვილი მღივანბეგი სულხან“; მესამეზე ხუტურათ: იონა; მეოთხეზე სხვათა შორის შუაში ხუტურათ: ,,ბეჭან“; მეხუთეზე: ,,მონა ღთისა მღივანბეგი ოტია“

ქ. მას უკახაილებუდესობას ჩვენის კელამწიფას შეფის ძის იუღონისაგან რა გვარადაც ამ განსახენით გვებძნა, ამაშიც სდალხურესის გიორგის, იმას ბრძანებისაგან მიველ იცნის ამ მამულში და რა გვარადაც ეს განსახენი აცხადებდა, ისე ვაკუმაჯნეთ და მიჯნები ჩავურეთ იქ. მანქეს თავისი შვილებით იქ იყო და ზაალ დავითაშვილი

გი არ იყო და იმისა შვილია როსტომ იყო. ამით კაცთავე ქვრივი-
შვილის სსახლე გავარჩივეთ და შიფნები ისე ჩავსხით კოკლასშვი-
ლა შამსახლისი ბერას სატყუათ და კვერნისშვილის ვაჟვარას სიტ-
უკათ. ამ განჩინებით ბძახებს ასე აღმისრულებთ. შთაბიჟის იდ,
ქქს უჭე ქგორგი.

ქ. მე გორგი აბაშიძე ამას ვწერ ამ განჩინის ძალით: იცხას
შიველ, რადგან ზაღლ დავითიშვილი იქ არ იყო, რომეფთაც ფიცი
ეღვით, ხატოც ჩამოუსვენეთ, მხვრამ არ დაიფიცეს იმისმა კაცებ(მ)ა.
შეაღიცი იქ იყო, რომ ასე მოხდა, არ დაიფიცეს ამისმა კაცებმა.
დეკემბრის 6, ქქს უჭე.

ქ. დეკანოზიც იქ იყო გორგი.

ქ. მე, გორგი აბაშიძე საღთხუცესი ამ განჩინის ძალით, ი-
საული ვიყავ, შიველ იცხას, გაუგზავნე ზაღლ დავითაშვილს კაცი და
ის კი არ ჩამავადა, იმისი შვილი როსტომ გი იქ იყო. შიღასფარ-
მა შანშიქ ხატოც ჩამოასვენებანა და დეკანოზიც ჩამოაყვანას. რა-
შეღსაც კაცებს ფიცი ეღვით, იმით არ დაიფიცეს. ღასა ვიფიცე და
ჩემს კვლმწიფეს, რომ ასე იყო. დეკემბრის 6, ქქს უჭე. ეს წამ-
ლაღა რომ არას, მე წავაღე ქგორგი.

ქ. ბატონისშვილი იოანე ამ განჩინს ვამტკიცებთ. გიორგიბის-
თვის ე, ქქს უჭე იოანე.

ქ. ჩვენ ბატონისშვილი ბატონ ამ განჩინებს ვამტკიცებთ.
ოკდონბრის 21, წელსა 1797 ქგორგი.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენ, მეუფე ქართლისა, კახეთისა და სხვათა, შერთე ირავლი
ვამტკიცებთ განჩინებსა ამას. იესის ე, ქქს უჭე ქგორგი!

ქ. ჩვენ, საქართველოს დედოფალი, დადიანის ასული დარეჯან,
ვამტკიცებთ განჩინებსა ამას. დეიზობისთვის კა, ქქს უჭე. ბეჭედს აწე-
რია: „დედოფალი დარეჯან“. აშიაზე აწერია:

ქ. ჩნ უოვლისა საქართველომას ზატრიარხი, მეფის ირავლის
ქე ანტონი, განჩინებსა ამას ვამტკიცებთ. ოკდონბრის კა, ქქს უჭე.
კათალიკოზიანტონი (ხართულათ).

ქ. ჩვენ სრულადად საქართველოს უფლის წულია, მეფის ქე გი-

ორგი, ამ ჩვენს ძმის, იულონის განჩინებულს სსპროთადს ვამტკიცებთ. იუნისის კე, ქვს უპე გიორგი -

ქ. ჩვენ ბატონისშვილი ვახტანგ ვამტკიცებთ განჩინებისა ამას. დვინობისთვის კა, ქვს უპე ვახტანგ !

ქ. ჩვენ სრულიად საქართველოს მეფის ძე ალექსანდრე, ვამტკიცებთ განჩინებისა ამას. იუნისის კე, ქვს უპე □. ბეველს აწერია: „დავითის რტოსა, სახელ მძესა ალექსანდრე, მეფის ძესა“.

ქ. ჩვენ სრულიად საქართველოს მეფის ძე ფარნავაზ, ვამტკიცებთ განჩინებისა ამას. ოკდომბერს ე, ქვს უპე □.

197. განჩინება დავითიშვილის ზაალისა და შანშე რამაზისშვილის დავის გამო, 54 X 17,3 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია მძიმეები და წერტილები.

1798, სექტემბრის 18.

ქ. მათის მეფობის უმაღლესობის ბრძანებით, ჩვენ მდივან-ბუკეძმა, შოვისძანიო სსჩიკარი და ვითის შვილის სხალისა და რამაზის შვილის შანშე მალახვრისა. ყადა ამბობდა: შანშეს ჩემთან წილი არა აქვს, ჩემი სხლის კაცი არ არისო. მე გარდასულვარ ქართველ ბატონთან და ჩემთვის მსუღბა უბოძებიაო. შას უკან ეგენი გარდმოსულან და ჩემს მსუღბა მავათთვის წილი არაკის დაუდვიო. შანშემ ზირველის მეფის ერეკლეს წიგნა მოიტანა, რომელიც რამაზიშვილებს უწერს დავითიშვილების სხლისკაცობისა, რომ რამაზიშვილმა ელისბარმა ეგენის რაყამი მოიტანაო. ელისბარიშვილს ელანარაკა და თავისის სავკვიდრის მსუღბის წილი გაიტანაო. შერძე ეს განყოფილები გაეყარუნ და ის დავითიშვილები და მამოტანილი მსუღბი გაიყვესო. დევანს ამ რაყამის გამოტანაში ეგენის კარზედ თეთრი დაეხარჯაო, ამის სსმუქოდ და სსჭირსახულოდ, დევანს მიუყვით რიკაძე დათუნა თავის მსუღბათაო, აბანოს ქვათარაშვილი ბურუკა, ღიბაშვილი გიორგი, ღიბარტიშვილი გიორგი და კოკოლაშვილას გლეხის სსხაცვლოდ მახანაშვილი გურგენაო. ჩვენ ეს წიგნი რომ ცავმინჯყო, აქილამ დავინახეთ, რომ რა-

მზიშვილები დავითიშვილების სწორეთ სხელის-კაცები უთიერდნ. რომელიც ან ზაადს და ან მანძეს სსატრელის მეფის ირაკლი მეორის წიგნები აქვს, თუმცა ჩვენ შდიაგან-ბეკებს იმათი კელის მეხეა არ შეგვიძლიან, მაგრამ ის წიგნები იძულებულ მეჭამედ გვეჩვენებთან და ამისთვის ჩვენ ასე განუსაჯეთ: რადგან თვალ-დამწვარი დავით გარდასულა და მამულის შოგნისა ზირველად მიწეზა ის მექნილა, ამისთვის სსამა წილა სსდავითისშვილთს მამულისა, თვალ-დამწვარის შვილებს ზაადს, ამის შვილებს და ელისბრამიშვილებს უნდა ქქონდესთ და შეთანხვად ამ სსდავითიშვილთს მამულისა რამზიშვილების შილახვარს მანძეს, ამის შვილს როსტომს და სოლამონს დაანებონ. ნაბი ეშიგ-ადს იამო მანძე და ანამიე გიორგი, სსდავითისშვილთს მამულის შეთანხვად ზაადს და სსკათი კელა აუშართეთ და მანძე შილახვარს, ამის შვილს როსტომს და სოლამონს შილახვარეთ. აიწერა სსეკლეშირის ობ, ქვს უ 3 ვ. ბოლოზე სსამი ბეკედი აზის, პირველს აწერია: „მდივანბეგი დავით“, მეორეს: „მდივანბეგი იოანე“, მესამეს: „დავითრგუნები... დავით“.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენ სრულიად ქართლისა, კახეთისა და სსკათა მეფე გიორგი ამ სსმართალს ვამტკიცებთ. სსეკლეშირის ბე, ქვს უ 3 ვ □. ბეკედს აწერია: „მეფე სრულიად ქართლისა და კახეთისა და სსხვათა გიორგი“.

ქ. ჩვენ ქართლისა და კახეთისა და სსხვათა დედუჯვადი(sic) მართამ ამ განხეხნს(sic) ვამტკიცებთ. სსეკლეშირის ბე, ქვს უ 3 ვ. | დედოფალი შარამ ქ.

აშიაზე აწერია:

ქ. ჩვენ სსქართველთს უფლის წულა და მეშვედრე დავით ვამტკიცებთ. დეკლეშირის ბ, ქვს უ 3 ვ. სსსსსს.

ქ. ჩვენ სსდა სსქართველთს მეფის ძე იოანე ვამტკიცებთ განხიხნასა ამას. იანგრის კდ, ქვს უ 3 ვ. სსსსსს.

ქ. ჩვენ მეფის ძე ბაგრატ, ამ განხეხნს ვამტკიცებთ. სსეკლეშირის ბე, ქვს უ 3 ვ. სსსსსს 1798.

ქ. ჩვენ მეფის ძე თეიმურაზ, განხეხნს ამას ვამტკიცებთ. სსეკლეშირის ბე, ქვს უ 3 ვ. თ ე ი შ უ რ ა ზ (ხართულათ).

ქ. ჩუკჩის შუიკას ძე შიხაილ განსახესა ამას ვაშტკაცებთ. სეკ-
დემბრის კე, ქწს უ 3 კ.

198. ბძანება მეფისა გიორგი XII-ისა მამუკა ხიდირბეგისშვილის
შესახებ, 43 X 16 სანტ., დაწერილია მოლურჯო ქალღმრთელ
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად იშვიათად წერტილები
იხმარება.

1799, აკდამბრის 19.

ქ. ჩუკჩი იძახებს არის: შერე ეს ხიდირბეგის შუიდი მამუ-
კა საშუიო თავადისშვილი არას, ამასთან და ამას ემასთან საქმე არა-
ვისა აქვს, არც ჩუკჩის ძმებს და არც ჩუკჩის შვილებსა, ევკლამ ასე
უხდა იტადნეს. უჩუკჩით ვერც არას შეაწერეს და ვერც არას სთხი-
ეს, რაც სთხივარა იქნება, ჩუკჩის სახელდობრაც შეაწერთ და გამო-
ვართივე, უჩუკჩით ამასთან და ამას ემასთან საქმე არავისა აქვს და
ვერც არას შეაწერთ და ვერც არას გამართივეთ, ევკლამ ასე იტა-
დეთ, რომ ეს საშუიო თავადი არის. ჩუკჩის შეტს ამასთან საქმე არა-
ვისა აქვს. აკდამბრის ათ, ქწს უ 3 ს. არც ვის ამასთან სასმართ-
ლოთ საქმე აქვს ვისმე. თუ ვისმე სდათ აქვს, ჩუკჩის შავკახჩის
და სამართავსაც ჩუკჩის შივრემთ. აგრევე სურამას მოხელეებმაც ასე
უხდა იტადნეს. რომ ამას ემასთან შესაწერთა და გამოსართივეათ
საქმე არავისა აქვს მოხელეებმაც ასე იტადნეს და სურამელთაც
შეუე გიორგი.

199. თხოვნა ჯანდიერებისა და თხოვნაზე მიწერილი ბძანება
გიორგი XII-ისა, 32,5 X 16 სანტ., დაწერილია მოლურჯო
ქალღმრთელ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თიო
წერტილი.

1800, ანრილის 21.

ქ. შათის უმადლესობის, ბუღჩაურის კელმწიფის წინაშე მო-
სახსენებელია, შათის მონის ერთობლივ ჯანდიერისათ: დღეს
აქამდის არავის ვკლავებთ, დღეს კვლავურთა შეურადს ჩუკჩისად, აღარც

მინდორში გაგვარეს, ადარც ტეეში, ჩვენს სამკვიდრო მამულში, მივთხოვეთ და იარაღით დგანან და ხეხენ და კიდურ გვემუქებიან და ვაიციულებიც არიან, თუ ამითი კაცი მოვიდეს, მოკვლათ. თუ სდავო აქვსთ, თქვენთვის უხდა მოქსენებთანთ, თუ არა და, არა კაცი არ წამხდარა, რომ ჩვენს ესენი გვახდენენ. ამათის ზიარბიდავ მოკვებისნით ამდენი ქრისტიანენი, მანამდე თქვენს წინაშე ვიდავმარაკებდეთ. რომ ესენი შივთის დაგვეხსენებ. გზებაც კი ჩავკვირებთ, რომ ჩვენს კაცს კერ გაუგდათ. შივთიზე დგანან, ჩვენს უხნაყურსანთი ვაკარგებთ. აზრიდის კა, ქვს უპს.

თავში სხვა ხელით აწერია:

უგანათლებულესი მადლა, ბატონა ბატონო! მერე ამ არხით თავადთა და გლეხთა ასე რომ მოუხსენებათ მენს ყადაღა უნდა ეყო, რომ შივთით არა მოუვიდესთ რა. ის მამულა აართავს ხნან მადლადის ჩვენს კახეთში მოვიდოდეთ და რადიკსაც ჩვენს მოვადით მხნა, ჩვენს მოვარაგებთ. აზრიდის კა, ქვს უპს. *მეფე გიორგი.*

200. სიგელი მეფის გიორგი XII-ისა, ბოძებული თეოდორე კოტეტიშვილისადმი, 47 X 34,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1800, მაისის 15.

ქ. წყალბობითა და მათათა ჩვენს იესთან, დაუთათან, სიდაამონისან ბატონა ვანმან, მეფემან სრულადავ ქართლისა, კახეთისა და სხვათამან, მხერობელ-მქანებულმან გარჯამ და თანა-მემცხედრემან ჩვენმა, ბატონის ციციისძეილის ასულმან. დედათვამან მართამ და სსურველმან ძემან ჩვენმა, სრულადავ საქართველოს უფლის წულამ. მემკვიდრემან დაუთათან, ბატონო, თეიმურაზ მახალე, კირიადა, ელამ, აქროზარამ და არაკვამ და მის ძემან ჩვენმა გრაგალ, ესე წყალბობის წიგნა მკვიწვალეთ და გიბოძეთ მენს, კოტეტიშვილს თეოდორეს, შვილთა მენთა მღვდელს გიორგის და დაუთათან და მადლათა და მათვალთა სხვათა თქვენთანთ, ასე რომე ზირველად სხატრულას ბატონის ზიარბის ჩვენს, მეფის თეიმურაზისაგან, წყალბ-

ბა გჭირდათ ნაბიძგები მამული კავთის კეკეს, სადეკანაზო მამული თავის საძაროლიანის საქმით, რისაც შქანსეული ეთიფილა: მათათ, ბარათა, მანდგრათა. ტყითა, სანხაათა, უხნაათა და უოველივეს საძაროლიანის სამზღვრათ, კავთის-ხევეს სადეკანაზო მამული თქვენი თვის ეთიფიანს და კურთხეულის ბატონის მამის ჩვენს მუიის ორავლისკანაც დამტკიცებულ იყო, ზატარკითაც და არხამანდრიტავგანაც დაბეჭდილ იყო. რომ ეს მამული თქვენთვის ეთიფიანს და რადესაც მოგადა უსჯულა ალა-მამად-ხან და ქალაქი წახანის და დაწო, ას წყალბის წავნა აქ დაკვარვდათ და აღარად გამოხენილიყო და ამის მაზეზით მოხვედით კარსა დარბაზის ჩვენისსა და კელ-ახლა წყალბას დაკვეჯენით. ვისმანეთ აჯა და მახსენებ თქვენს და ვათბეთ კავთის-კეკეს სადეკანაზო მამული, მათათ, ბარათა, მანდგრათა, ტყითა, სანხაათა, უხნაათა და ახუ რისაც შქანსეული ეთიფილიყო იმითა. წყალბის სავლიათ ამით გავკავხელებთ და ვათბებთა ეთიფიანს კაცისკაცს უვადებდად. ღონ ჩვენს ერთგულობას და სამსხერმა მოგანძროს, არ მოგეძღოს ჩვენს და არცა სხვათა შეძღვრითა შეგეთა და შენატრანეთაცან. აწე ვათბებთ, კარის ჩვენსა ვეჭილ-ვეზირნა და სხვანო ბრძანების ჩვენის გამრავნო, წყალბის და ნიძანა ესე, თქვენც ასე დაუმტკიცეთ და სურავთ კელ-ჭეოთით შდად ამის, თუანიერ შემწეობის და თანხმობის კადე. აღაწერა წყალბა და სიკელი ესე კელით კარის ჩვენის მდიანის არტემისათ, თქვის მათისა, რაცხვს იე, ქვს უ ზ ს. ბოლოზე სიგელს ოთხი ბეჭედი უზის მხედრულ-ხუკურის წარწერებით. პირველზე აწერია: „მეფე სრულიად ქართლისა და კახეთისა და სხვათა გიორგი“. მეორეზე: „ედლოვალი მარიამ“, მესამეზე: „დავით“, მეოთხეზე: „იოანე“.

აშიაზე აწერია:

ქ. ჩვენ ქვათხევის არხამანდრიტი, თარხნისქელი ანტონა, მათის სამაღლის მუიის გარგის წყალბის სიკელს გიმტკიცებ. თათათათა ბ, ქვს უ ზ ს | ანტონი |.

201. სიგელი კათალიკოსის ანტონი II-ისა, ბოძებული სვიმონ თაზიშვილისადმი, 63 X 25 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებთ ნახმარია თითო წერტილი.

1803, ივლისის 11. ქ. წყალბათა და სისთა ჩვენ ქართლისა და კახეთისა და ყოფლისა საქართველოსა კათალიკოს-პატრიარქმან, ძემან სანატრელისა შეთვისა ირავლია შეორისმან, ანტონიმ, ესე წყალბათს წავინა და სიგელი შევამწაფეთ, და გაბოძეთ შინ, ჩვენს აწინაურსშვილს, თაზის შვილს სვიმონს, შვილსა შენსა ვიარგის, შვილთა და მომავალთა სახლისა თქვენისათა, ასე რომე მოხვედით და მსუღის წყალობას დაგუჯუნით, ჩვენცა ვისმინეთ აჟა და მოხსენება თქვენი და გაბოძეთ სომხეთს ჩვენს სახსარში დარბაზს არი კომლი კაცი ამარზაშვილი გრაგოლა, ზალია და ამისი ძმები, კანაშკარაშვილი ხეჩუა, ასეთა და მისი ძმები. ეს თრი კვამლი კაცი თავისის მსუღითა, რისაც შქანებელნი არიან, თქვენთვის გვაბოძებია თავისის შიათა და ბართა, წყლითა და წისქვილითა, ვენახითა და სახნავითა, არ მოგეშალოსთ არა ჩვენცა და არცა სხვათა მეპატრონეთაგან. ხოლო დამამტკიცებელნი ამისი, დ'თი აკურთხოს. არაან ამისთა თანახმანი ერთობით ჩვენნი მოკვლენი. აღიწერა ბძანება ესე კვლიათა მადლადის მღვან-მორდალ იოსებისათა, თვეს იულისისა, წელსა ჩეც (sic), ქვს უჟა. კათალიკოს ანტონი (ხართულათ).

202. სიგელი კახთა მეფისა ალექსანდრე II-ისა, ბოძებული როსაბ ჯანდიერიშვილისადმი, 38 X 28 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. თავში ცოტა აკლია.

1584, ოქტომბრის 16.

ქ. სებათა დ'თისთა ჩვენ დ'თივ გუარგუინოსხმან შევეთ შევემან, კვამწივემან. პატრონმან [ალექსანდრე და თანაშემცხედრემან ჩვენმან, დედოფალთა დედოფალმან, პატრონმან თისათინ და სეურელთა ძეთა ჩვენთა პატრონმან ერეკლე, პატრონმან დავით, პატრონმან გიორგი და პატრონმან კოსტანტინე, ესე უკუნისმდის შამთა გასათავებელი, უქრეველი, მტკიცე წიგნი და სიგელი გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა ერდგულთა და თავგაწარავით ნამსახურთა ჯანდიერაშვილს როსაბს და თქვენთა შვილთა იოვანეს, გურგენს,

ბეჟანს და შამავაღთა თქუენთა ეოკელთაჲე მას ჟამსა, როდესცა მო-
 ხუედით კარს ზედან დარბაზის ჩუენისათა და სამამუელეს საქმესა
 ბუჲაჲქებით. ვისმინეთ აჲა და მოხსენება თქუენი, ვიგუელეთ და ვი-
 გულასმოდგინეთ ეგრეთ: არა დავიწუგალობეთ, ვითარცა ურდგულად
 ნამსასურსა თქუენსა ვეპართალებოდათ და გიბოძეთ აფიფანუთით კაცი,
 ეჲამელი თურთმეტი. ბარაუნთათ ეჲამელი კაცი იცდა ცხრა და ხასიუდი
 კაცი ეჲამელი ერთი. ესე ეელმუჲუჲადად სამეუდროად და სამამუელად
 თქუენთუის გეიბოძებია მათისა სმართალიანითა სსახლითა, ქვეკურ-
 მარნითა, წყალ-წიხუელითა, კენაკითა, სკანაკითა და ეჲანაკითა, სსაი-
 ბითა და უთიბითა, ტუითა და მინდურითა, სსახლიროთა და უხად-
 როთა, სკაშრითა და ეჲაშრითა, ეოვლითურთ უხაკელულად სამეუდროად
 თქუენთუის უმად გუიბოძებინ, ეოკლისა კაციისაკან დაეცილებოდად და
 მოუსარჩლედად, ასრე რომე ვერცა თქუენმან გუარის კაცმან და ვერ-
 ცა სხუა გუარმან კაცმან თქუეხითან ეელი ვერავინ დაიდვას და ამ
 ჩუენგან ნობოძებსა წყალობსა ვერავინ მოგესარჩლასთ, სსაოლაოკად
 და სამეუდროად თქუენთუის დაგვიმტკიცებია და თუ ვინმე თქუენთან
 ეელი დაიდვას და ამ ჩუენგან ნობოძებსა წყალობსა მოგესარჩლასთ.
 მისი სარჩელი წივნითა ამით გავუციტუდებია და არავინ გუიბრძანებია
 მშლელ და მქციველ ბრძანებულისა ამის ჩუენისა და მტკიცე ესე
 არს და არას დროის და ჟამსა, ესე ჩუენგან ნობოძებია ემს და სმარ-
 თლიანი მათი მამული, არაოდეს არა მოგეშადოსთ არა ჩუენგან და
 არა ჩუენსა შემდგომად სხუათა შემეტროხეთა და ეელმწიუეთაკან და
 არცა ზემო და არცა ქემო ამ თქუენის მამულსა ბეკარი და მეკაბ-
 რის სამძებნელო არა ეთხოგებოდეს. აწე გქონდეს და გიბედნიეროსთ
 დომან ჩუენსა ურდგულად სმსახურსა შივან, ბრძანება ესე ნიშნად
 გუიბოძებია. დაიწერა წიგნი და მტკიცე სიგელი ესე ინდიკტიონისა
 ძეფობისა ჩუენისასა წელსა მეათესა, თუესა ოკდომბერსა თქუენსმეტ-
 სსა, ქვსა ს ო ბ. ბოლოს ხელის მოწერა არის ჩართულათ: აკელმწიფე
 ალექსანდრე ვამტკიცებ ნებითა ღთისათა, ამინ. გიორგი, ერეკლე, და-
 ვით *.

203. სიგელი კათალიკოზის დომენტი II-სა, ბოძებული მცხე-
 თისშვილის ზიარალისადმი, 35,5 X 19,5 სანტ., დაწერილია ქა-

ღალღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია სამ-
სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში ცოტა აკლია.
სიგელი დაზიანებულია.

1610. ... ზატრანმან დ ო მ ე ნ ტ ა ესე უკუისამდის ვამ-
თას გასათავებელი წყალაბის წიგნი და სიგელი გიბოდეთ თქვენ,
მცხეთას შვილს ზ[ას]რადს და თქვენს შვილთა გიორგის, რამზს.
გურგენს და ეყლას და მომავალთა სხლას თქვენსათა, ოდეს მის-
წელი გავუკანხეს და მამული შეგიმცირდა, და მოგუადეგიდ კარს
დარბაზის წუენისას და მამულს გუიჯენით, რათამცა მამულისა
ბოდებითა შეგუეწადენით, და ვისძინეთ აჯა და მოხსენებთ თქვენი
და შეგიწვალეთ და მოგიბოდეთ ბაწმენს ცხუირმრადი გიორგი
მასითა შვილითა და შვილის შვილითა, ჩუკურაშვილი ნადარა მათის
მამულითა, ჭაურჩა ბასილა და მისი შვილი ქემს, მის მძა და მათაი
შვილნი ეურა, მათი(სი) მძა და მათაი შვილნი მათათა მამულითა,
წელითა, წასქელითა და მამულითა ყოველიურთა უხაკლელოდ. (გ)ქან-
დეს და გიბედხეკროს დ'შომან სუედრას და ჩუენს ერთგულად
სამსხუნს ქუქუ. ვინცა და რამსცა ადამისა მონათესავემ, ანუ დიდ-
მა და ანუ მცირემ, ჩუენა და სუედრის წყალაბა მოგიშალოს,
როსხუმცა დ'შერთი და მამს ქე და სული წმიდა, სუეტი ცხაკელი
დ'თივ აღმართუელი, კვართა სუელო და მირანი დ'თი მყოფელი,
და ყოველნი წმიდანი ზეცისა და ქუენასანი, და ჩუენსამცა კანონს
ქუქუ არის, და დამამტეციელები ამისნი დ'თმან აგუროხხეს. დაი-
წერა მტეიცი ესე სიგელი ქმს სჟჟ (=სჟ^ნ), კელათა სუიმერნელი-
სა ქავთარისათა. კ ა თ ა დ ა კ ო ზ ა (ხართულათ). შემდეგ უზის დიდი
საკათალიკოსო ბეჭედი, რომელზედაც ჯუარია გამოსახული და ირგვლივ
აწერია ხუტურათ: „რომელი განკნათ ქუტყანასა ზელა, კსნილია ცათა
შინა“.

204. სიგელი მეფისა თეიმურაზ I-ისა ბოდებული ჯანდიერიშვი-
ლებისადმი, 38 X 28 სანტ., დაწერილია ქალღალზე მრგვალი
მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი
ყოველი სიტყვის შემდეგ. წმინდანების სახელები და სათაური
წითლურით სწერია. სიგელი ძრიელ დაზიანებულია.

1637. სხეულის არსების დაუბადებლესა, დაუსაბამოს და დაუსრულებელასა და ოთხის ძამისა და თანასწორასა და თანა-გამგებულასა და ოთხის ძამისა და ცხოველს-მოთხველასა და ეოველთა წამოთხველის სხეულისა და ოთხის სეღლის წმიდასითა, რომელთა იგი არცერთი რა აქეს, ურთიერთარს განყოფილებს თვითიებას ძანს გვიანთასსა, თენიერ მიხეზასა, და მიხეზისგანთა უშობიელსა ვიტეუი, და-შობიელსა და გამომავალსა, მეოხეობითა, მეწვენიითა და მეწვენიითა და მესამდგომლობითა ეოველად ზემთა კეროხეულისა დედოფლისა ჩუენისა და ოთხის მშობელასითა და მარადის ქაღისა(სი) მარამასითა; მეწვენიითა და მესამდგომლობითა ზეტონისისა და ცხოველს-მოთხველისა კვარასითა, რომელსა ზედა განხიზრის უხრწხელსა მკლავთა ძოსნა ჩუენისა კისხისთვის, მეოხეობითა და მეწვენიითა ეოველთა ხსიობითა დედამოსსა, უხეშმასისა წინასწარმეტეუელისა, წინამორბედის ოცხე ხსიოდის მტეუელასითა, და წმიდასა მოციქულისა და მხარებელას ოცხე და ოთხის მეტეუელისა, ძმისა ეოველასითა, და სხვათა ეოველთავე ეოველად მეობელოთა დაღთა ქაღათა, სოივლისა შომხადირებელთა წმიდათა მოციქულთათა, ჰეტრე სსსუეუეუელისა ცათსა კლატეო-მზურობელისა და ზაკლე სმ ცაძე აღწვენიელისა და სხვათა ხეტეუთა(სი) მოციქულთათა. თხითა, მეწვენიითა და მესამდგომლობითა(სი) ერთბამად ეოველთა წმიდათა და ოთხისთა, წინასწარმეტეუელთა, წმიდათა მადელთ-მომღვართა, მოწამეთა და ხეტართა მამათა, მამად-მთავართა და ეოველთა დარსითა და მართალთათა, თხითა და წყაღათათა და ეოველთა ჩუენისა ხაოქსვთა საქადულას სეეტისა-ცხოველისა, კვართისა სეუფელისა და მარონისა და ოთხთხველასითა და ეოველთა წმიდათა და ოთხისთა, ზეცასა და ქვეყნისათა, ჩუენ და ოთხე ევორეუეიხოსხმის მეთეუთ-მეთეუმის, ზეტონისმისა თ ე ა მ უ რ ა ზ და თანა-მეტეუდრემის ჩუენისა, დედოფალთ-დედოფალმის, ზეტონისმის ხ უ ა რ ა მ ა ნ, ზარამშამისა და სეუარელმის მემის ჩუენისა, ზეტონისმის დაეოთ, ამ წმიდათ თავებობითა, მადგომლობითა და მესამდგომლობითა(სი) ესე ზემთა უყუენისმდე ცასათავეუელი სეეტელი გინთმეთ თქუენ მამას მამამდას ერთეულად სამსახურზედ ამოწეუელთასა, ერთეულად ხმსახურთა და თავ-დადებულთა ჰ ა რ დ ი ე რ ი ს-მ ე ი დ ა (სი) თხაეორჩისა, არსნადის, გავსა და როსოტის ასრე და ამ ზირსა, რომე მანაზ ექუნმა მამა თქუენს და ე ი თ ს ე ა ხ ე თ ი მ ა ი ა რ ა

და იესეს სახლას უხევესობა მამას თქუენისათვის შუგა და ჩუენ
 ამერიისს ვიუეუებით აგარაისთავან ღტოლაქილასა და ვითარ შუგავანდა
 ერთგულად იატონ-ქობისასა, იმ გვარად ევესაქისა და ჩამოტევიუყასა,
 გაგვიბატონა და ერთს დღეს ქართლი და ვახუთი დაგვაჭერისა და
 მორამითაც მრავალი მოგვართვა, ან აბრეშუმა და ას თუთრა და ან
 კეცხლის იარაღი, ანგარამი არ იქნებოდა. და ამ სამსახურას სსხეველად
 და სახლას-უხევის სხნაცლად დახუკს ვარსკვანის სუქეკავა ხედაანი უბო-
 ძეთ და ვითარ მამა თქუენის ჩუე ზედ დიდი სამსახურა ქსა და ჩუენს სამსა-
 ხურს წინ მოკუდა და გვრუთვე ამას უკან არცა არა თქუენ სტუე(ე)თ
 ჩუენსხედა, ბევრის სამსახურასა და დარაბობის მუეა ჩუენთან, აწე
 რაკვარადაც იმას მოკუციო, ამ გვარად თქუენივის გვაბოძებთ დახუკს
 ვარსკვანის სუქეკავა ხედანი, მისისა წელათა, წისქვილითა, სუკ-
 ხეთა, უკხავითა, ვეღითა, ვეხავითა, ტუითა, შესაუღითა, ვასავეღითა,
 შითათა, იარათა. უოვლას მისის სამაროღათასათა შხლურითა და უო-
 ლის კაცისავან კელ-მუედად თქუენივის კვიბობქობა; არა მოკუმა-
 ლის არა ჩუენგან და არცა სხუთა მუმატროხეთავან, ამისა ვათა-
 ვეთას თაკეობად ღთო და უოველი მასნა წმინდანი მომიცემა. ქონ-
 დეს და ვიბუდსაეროს ღთონ ჩუენსა ერთგულად სამსახურს ქვეშე-
 დაიწერა წავნა და სიკელი ესე ქსს ( ) კე. და თუ მამა თქუენს
 ჩუენგან ეს მამული ქონებოდეს, არ მოკუმაღლოთ. თ ე ი მ უ რ ა ზ,
ხ უ ა რ ა მ ა ნ (ჩართულები). ამას შემდეგ სხვა ხელით და მელნით
 სწერია: ამ ქართლს უკან შოკათხელი ვქსნათ, მამა თქუენსაც ჭქოხუ-
 ბოდა და ჩუენც უეგოდ და უთუშვოდ ვაბოძეთ და დაგიბეჭუიდრეთ.
 თქუენიას საციდსაიღელი არც ჩუენ და არცა ვის სხუას კაცს არა აქუს
 რა. ვქინდეს და ვაბუდსაეროს ღთონ ჩუენსა ერთგულად სამსახურსა
 შაკან. თ ე ი მ უ რ ა ზ, ხ უ ა რ ა მ ა ნ, და ვ ი თ (ჩართულები).

205. სიგელი ერეკლე I-ისა ანუ ნახარალობანისა, ბოძებული გი-
 ორგიზვილის პეტრიასადმი, რომლიდგანაც წარმოსდგებიან პეტ-
 რიაშვილები, მწ X 41 სანტ. დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა
 მხედრულის ხელით, ნიშნებთ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყო-
 ველი სიტუვის შემდეგ. სიგელი დაზიანებულთა, მელანი ძრიელ
 მქრალია და ზოგ ადგილას ტექსტი აღდგენილია შავის მელნით.
 ხორც-მეტი ასოები სიტყვებში ხშირია.

1701, ივლისის 1.

ქ. სახელთა სახიერას დაუსაბამის, დაუსრულებელის, ძალ-
 კანუხომელის, ძალაარბა(ზი) მოუვლებელის, უნიკთის, უსრუელის,
 უსზღვრის, გარე-შამოუწრელის, მოუწდამელის, გამოუვლებელის,
 უხილავის, თუით მოთვის და უთკელთა მამოთვის, უთკელთა დამს-
 არსებელის დ'თის მამის, ძის და წმინდის სულის, თავადებობით
 და მოახებითა უბაწის და შუეხებელის დედოფლის სულის, დ'თის
 მამობლის და მარადის ქალწ(უ)ლის მარამისათა, ზატოისნის და
 ცხოველის ჭვარისათა, რომელს ზედან განიშურან ქრისტემს დ'თს
 სუქსმს მკლავნი თვისნი ცხოვრების სუქსისათუის, ამისათა თავს-
 მდებობითა და შუამდგომლობითა წმინდის ზეცის ძალთა სიგელისთა
 და მოავარ-ახველისთა მიქელ-განრიელისათა და წინასწარმეტყველი-
 ს, წინამორბედის ნათლის-მცემელის იოვანესათა და იოვანე ქალწულ
 მახარებელისთა, წმინდათა ოთხთა თავთა მახარებელთა, ათორმეტთა
 მოციქულთა, წინასწარმეტყველთა, დ'თ მოძღვართა, მოწამეთა, ქალ-
 წულთა, მამათა, მამა-მოავართა, მესუმეტთა, მეუდაბნოველთა, უთკელთა
 სათნო-უთკელთა მღთისათა; თავადებობითა, მინდობითა, შუამდგო-
 მობითა, ესე ამიერთი უეუხისამდე უმთა და ხსითა გსათავებელა.
 მტკიცე და შუეგვადებ(ე)ლი ძამულის, საკლავების წყალობის სათავა-
 რი საკელი გაბოძეთ სუქს, ღვთივ აღმატებულმს და ღთივ დამხარე-
 რულმს და ღთივ ზეცით აღმადღებულმს აქსიან, დავითან, სილო-
 მონიან, ზაკრატისმს, შუეუთ შეეკმს და კემწითეკმს, ზატონმს
 ს ა ზ ა რ ა ღ ი ხ ა ს და თანა შემცხედრემს სუქსმს, დედოფალთა დე-
 დოფალმს, ზატონისან ა ნ ა მ და შვილთა სუქსთა, სახიერულმს ზატ-
 რონმს იმს-უელა და ზატონისან კოსტანდილემ და თეამურაზმს,
 თქვენ, სუქსთა დიდათ ერდგულად, მრავალ თურად სამისხურთა ემთა,
 გ ი თ რ გ ი მ ვ ი ღ ს მ ე ტ რ ი ა ს და შვილთა შენთა გიორგის,
 ავთახილას, მიხილას, მამავლთა სასილას შენისათა, ასრე რომ მო-
 ხველთა კარს დარბაზის სუქსისას და მამულის და საკლავის წყალო-
 ბის ტყუაქით, რათამცა ერდგულთა სამისხურობის თქვენისათვის
 წყალობა მოკველა, ვისმანეთ ავა და მოხსენებ თქვენთა, უთკულთა,
 ვთკულთა მდგინეთ სამისხურის და გარჯა სუქსის მართებულად სამ-
 სახურეისათვის სიუას სუქსის სათავარმა გიწერთა და ემს და საკლავ

ველახლას ამით დაგიმტკიცებო, გაგიახლეო, შეგიწყალო და გიბოძეო ემს და მამული ჩვენი სახსო: ქორეთი, სახეისევე, ზემო ხოდაშენი თავისის საქანებულობა საკელად, სამოურაოდ, სახეისევეის და თუშეთის მოურაობა, მადრანის მოურაობა, იქა მსახლობელი გლეხი ემსად, ადრიაშვილი, მასურისშვილები, ჩირკიშვილის ბეთაღმანა და ზანიშვილი, ესები გვიბოძებია, კიდუმ ჩვენ სახსო ოთხოვადი სასაოფარი, გაუჩინეთ მს სიძღვარი: აღმოსავალი თერხვანს აქეთ რომ კევი ჩამოუკარდებს, ისე ჩველით ნათლიმცემელის გორას წინ ტბა არის, ისე ავლით; ჩსხვლეითი უკან ბახტრიანის ჩსხვრამდინ, ასე გავდით ქორეთის ევლამდინ; ხორბადა, გურგალ-ჭადა საოთხოვალად დარჩება, ისე გორ-გორ გავლით, უკან წინუბანის ევლამდინ. შენა ემს ასე გვითარხნებია, რომე არ ჩვენი გამოსაღები არ ეთხოვადეს რა, არც მამავიდეს ჩვენი იასული შენს უხანაში, არც კევისთავი. მამს შესს რომ ბატონი დელოთავლი მანიშრა, მამინ ჯამაგირად წელიწადში გეჩინა თუშანი თორმეტი. ჩვენც ამისთვის, მამს შენა თუშეთის შებლახე იყო, ჩვენ მოურავად შექქენით, არც შებლახობა გამოგვირომეკია ოთხს საკამდის, ორასის საბა[ლახოს] ჩვენს კარზედ მისცემდეთ. კიდუმ წყადობა გიბოძე ენისდის ოსიდრობა, გახეთის შესურობა ამასლად შესს ჯამაგირს გარდა... გქიანდეს და გიბეღიეროს ღონ ჩვენს საშხხურს და ერთგულობაში, არადეს არ მოგქმდოს არც ჩვენგან, არც სხვათა მეშატრანეთიგან. აწ გიბიძხებთ, კარის ჩვენის კეჭიდ-კეზარნო, ბძნებს და ხიშანი ეს ჩვენა ასე დაუტკიცეთ, რა რიგადაც ამ ჩვენს ნობოძებს ივარძხს მინა ეწეროს. და ეინც ადამის მონათესავემან, უკეთე მევემან შლად კელეოს, ან არ დაუტკიცოს. მსმცა წარედების ნიჭა იგი ლერადესი(ნიც), შილატესი, იელაანესი, დეოკლი(იანესი), მაქსიმიახესი, ანანსი, კაიავსი. უკეთე დელოთავლამან შლად კელეოს ანუ უმარცხოს, მსამც მიენიტების მწარებს იუზბუდის, ევლექსასი, ჭიროდის, რომელმან ნათლიმცემელს თავი მოაკეთა. უვლის წელამან, ანუ თაუდგანმან(ნიც) შლად კელეოს, ან დაუმარცხოს, მსამც იბივეს შურა ჯვარის-მცემელთა, მსამც მიეცემის მარცხნათა ავანავის ჩაწილი, მსამც ესობნებას ემს იგი: „წარუდ ჩემგან წუეულნი ცეცხლს მს სიკუენეს, რომელი გამსადებულ არს

ეშპაისათვის და ანგელოზთა მისთავისა“ მამაც*) მოუგია გვირგვინი სტეფანეს მახოლადების, მასმცა მ(ო)ვერემის ნაწილი, რომელი იტყუადა: „სისხელი მავისაჲ ჩემზედა“, მისთელისმაც ახ(ი)ლვის თქდასსა. უკითხუ უფისკამლისმან კელვას შადდ, ან დაუძარცხოს, მასმაც ესმინებისა „წარუდ ჩემან წუეულო“, და მასმაც მოკუდების სასუჯლო კარცთა განხუბა დოსკარესი, სულთა წარწუქდა მასმცა მავადნესი, მისი ხათესაგი მისის ცოდვეთ მოესრას, თუკი მისი ბორკიდისკან, თვადი მასი ცრემლოდეს. მისი ღოცვა ბორკითამაც შეკრაცების. უკითხუ მკუდროთ, ანუ რამხნცა ადრმანხან, ანუ კლესმარ, ანუ ახნაურმან მარცხი ენა ხმანხან, იგიმც უნწილოთ აქმების სეცისა მკუდროთკან, წუმცა უხადვევის მას სამეუბელი სამოთხისა, სულსმცა მისის წარიტაცებენ შახი იხდონი, მას სეღამცა იხარებს სამოკლეო სტანა, ხოლო დამატკიცებელნი ღთმან აკუროთხოს, მამძლეული ღთმან მომადლოს თაყის ცხოურებით. თუ ვინმე ამისი წინაღმდეგით საფოცარი ტამ(ო)ანინოს, ამ საფიცარმან ტამტუენვას და ვამხნქოლოს ჩუენვან. არ ჩუენის ხათესავისკან შენი ხათესაგი არ მოკუდეს, არც განბანადეს, არც ტუეკ წაერთოს. ვინ იცის, ასეთი ბატონი დაუჯდე კანეთისა, რომც მე ათარი ვარ, ეს საფიცარი გატეხოს, არ მწამსო, ასეცმც შიშლეობა მამადის საფოცარზედა. ეენის თუხანზედა, თაყის კელვით დორმცა დაკლავეს, თაყისი გაზრახულმცა დოგუდია, მისი ღოცვა ცოდვეთ მერცხოს, წუმცა უხარან თაყის საბატონოში, მტურმცა წა(ა)რთმეეს თაყის საბატონოსა, უცხო თესლიმცა მ(ო)ველინების მის საბატონოსა, უდრომცა ისაჯელებს, მისი სული წუმცა გამოვა უაჯახეთისკან, შვილი მისი იყოს თბილო, ცოლი მისი ქერივი, მერეული იგვალბიედ შვილი მისი და ითხოვე, განგარდედ თგი ნარამდოსკან მათისა, ახილჩენ მოსესხელმან უაჯელიეკ, რაც ჯდავს(ი) მასე აღატრედ უცხოთა ხამრობი მისი, არ კმოქმან მს შუქქ-შემწენარე. დორმცა მისსება და ხიშანი ესე ქს ტ მ თ, თუკი ივლისსა, კელითა კარისა ჩუენის მიღიან-მწიხნობრან თუგლანოშვილის ხუეისათა. მოლოზე სამი მეტელი აზის, პირველს აწერია: „მეფე ნახარალინანს, მეორეს: „დელაფალი ანა“, მესამეს: „მონა ღთისა ბ...ნი შვილი-თგი-მურან“ აშინაზე აწერია:

*) უმდა ივოს: მასამც.

ქ ჩვენ შევეთ შევემან და თვით კელშიაქემან, შტრობან
 იმპერატორს ხან როგორადაც ამ ფარმანსა შაკან ქსრეთა და ჩვენც
 ასე დატყვევებთან შვეთ იმპერატორს.

206. სიგელი ეახთა მეფისა დავით III-ისა ანუ იმამ-ყული-შანისა,
 ბოძებული ავთანდილ ჯანდიერ-შვილისადმი, 58,5 X 28 სანტ.,
 დაწერილია თბელ ქალაქზე შრგვალი მხედრულის ბელით.
 ნიშნებით ნახარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემ-
 დგ. სიგელი სოტა დაზიანებულია.

1770, მაისს 12.

ქ. ნუბათა და შეწყებითა დთისათა ესე ისიერათ ვეგნისმდე
 ჟმთა და ხანთა ცასთაეკებდნ წედობის წიგნი და ნიძანა შეგე-
 კ(ა)დეთ და ციბოძეთ ჩვენ, დთიე ზედათ ჯეშტუელთა, დთიე ზე-
 ცით დამტრებულთა და დთიე ზეცითა შეკრეგნისხნთა, იესან, და
 ვითიან. სოღამონიან მ(ა)ხერტიონთა, შევეთ შევეთა, კელშიაქეთა
 ქემან და თვითა შევემან, კელშიაქემ(ა)ნ დიდისა და მდღეს ბედნო-
 კრის ირანის კელშიაქეთა შეიფურად იქზადიდმან, მთიანუე ციბო-
 ტანუეგემან, მ(ა)ტრონმა იმამ-ყული-შან და დედამან ჩვენმა
 დედოფელთა დედოფელმან, შატრონმა ანნამ, სსურველმან მუმან
 ჩვენმა, შატრონმა მამ(ა)დ-გუგუემ და შატრონმა დამურაზ ქემან
 ჩვენმა შირიშოქან და სსურველმან შატრონმა მ(ა)ქმ(ა)დ-შირიშოქან, თქვენი
 ჩვენსა ემან, ერთგულსა და წესისებრ ძრუადიერად ხამსხერსა
 ჟახ დიერ იშვიდს ავთანდილს, დავითს რანსტომს, ვახ-
 ტანგს, ბარამს, კდამერს და ზელს და ყოველთავე მოძიებულთა სხ-
 დისა შინისათა, ესე და ის ბარსა ზედ(ა)ნ, ვითაც თქვენი და თქვენნი
 სხელის-კაცი ზელ კავრადიევენათ და სმის ძმის წილთა მამულთა იმან
 გუოდოდა და სკედთა ვამითაც იმისთიეს მიეც(ა)თ, მთავითხუდა ვქე-
 ხთა, ვამართლად ვქნ(ა)თ, მოკვადიქეთა კანს დარბაზისა ჩვენისასა
 და აბს ცკუდებით, მ(ა)თიამდე თქვენი ხმუვიდრო სკედთა ჯიძითან მთ-
 ვრამბ თქვენთიეს ცკვიობებ(ა)ნ(ა), ვისმინეთ აჟა და შიძსენება
 თქვენ(ა) და ციბოძეთა ჯიძითა სიმთუროდ, რა რივადაც მოურაობის
 რაგა და წესი იფის, ბატონიშვილის კათალიკოზის, ბატონის დო-

მენტის ნებს დარაოთ, ეოვლის კაცის უცილებრად. ქონდეს და გი-
ბედნიერას ღთის ჩვენს ერთგულაობას და სმისხერს შინა. არადეს
არ მოგეშადას არა ჩვენს და არცა კათალიკოსთაგან, შემდგომთა
სხვათა შეპატრონთაგან. გიბძანებთ, კარისა ჩვენის ვეკილ-ვეწირსა,
ბასნება და ნიშანი ესე ჩვენი თქვენცა ასე დაუშტკიცეთ და ნუ მოუშლით,
თუინიერ თანა დგომის და შეშქვობითაგან კადე. დაიწერა კარისა ჩვენი-
სა მდივან-მწიგნობრის გარჯასშის(ა)თა. მასის იბ. ქვს ტქჷ (=ტქ^წ).
ბოლოს სამი ბეჭედი აზის, პირველს აწერია: „მტკიცედ ვზი დავით,
ძირად მიდგს დავით, ვარ კელმწიფისა გაზდელი ბანდიო, იმამ-ყული-
ხან“, მეორეს: „დედოფალი ანა“, მესამეს: „მონა ღთისა ბატონიშვილი
თეიმურაზ“.

207. სიგელი კათალიკოსის დომენტი III-ისა, ბოძებული ხუცია
მაღალაძისადმი, 58 X 29,8 სანტ., დაწერილია სქელ ქაღალდზე
ლაშხი მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-
ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში უზის საკათა
ლიკოსო ბეჭედი, რომელზედაც სვეტი-ცხოველია გამოხატული
და ქვემოთ აწერია ხუცურათ: „კათალიკოს-პატრიარქი დომენტი,
ქვეს აქით ჩლე“.

1725, ივბერულის 21.

წყალობითა ღთისთა ჩვენს, ქრისტეს ღთისა მიერ კურთხე-
ულმან და ეოვლის საქართველსა შეკურთხეულმან. დიდმან მამათ-
მთავართ-მთავარმან, შეიფეთა მარაგანდელმან, კათალიკოს-პატრიარქმან,
პატრიარქმან დო მ ე ტ ი მ, ესე უკუნისმდე ქაშთა და ხანთა გასა-
თავებელი, მტკიცე და ურცავებელი წყალობის წიგნი და სიგელი
შეგიწყალეთ და გიბოძეთ თქვენს, მ ა ლ ა ძ ა ძ ე ს უ ც ი ა ს ა, ს(ა)მ-
სა, ზაზასა, ათანდილსა, გიორგისა და ავირანსა, შვილითა და მო-
მავალითა სხლისა თქვენისა ეოველთაგან ასე და ამს ზირსა ზედა,
რომე თქვენი სმკვიდრო საკელთა ასქნდა, ცოტას ხანს გაგიწყერით
და გამოგარიოთ, მერმე შამოგეგებეთ და ისევე დაგეგუათ, ვის-
მინეთა აჯა და მოხსენება თქვენი და გიბოძეთ ასქნადის მოურაობა,
სმკვიდროდ ეოვლის კაცის შაუდეკარ-მოქსარსლელი. გქონდეს და

გიბედნიეროს ღონს საყდრის ჩვენისა ერთგულობისა და ჩვენს სამსახურსა შინა, არადღეს არ მოგეძღვოს არა ჩვენგან და არცა შემდგომად სხვათა კათალიკოსთა და მეპატრონეთაგან. ვინც ეს ჩვენგან კარავება და წყალობა მოგიძღვოს და ან შეტყალებად კელესს, მასმცა რისხავს მამა, ძე და სუფია წმიდა და ეთველნა მისნი წმიდანი ზეციური და ქვენიური, იგიმცა განიკითხვის ცოდვათა ჩვენთა მავიერად დღეს მას დიდს განვიახვისას, ხოლო დამამპტიცებელი ამისი, ღონს აკურთხოს. არიან ამისნი მოწამენი და შუა დამხდურნი ჩვენი სახელა-უხ(უ)ცესი შალადაცე ამიღობარ, მისი ძმა მდივანი სოლომონ, გედევანაშვილი სასრული გაბრიელ, მცხეთის დეკანოზი დანიელ, კანდელაკი ზეტრე, მექანიბეთ უხუცესი ჭარმეული ქაიხოსრო, მოღარეთ-უხუცესი გუდგანიშვილი ზატა, თახაშვილი სუფიანჯი ზატა, დოქაძე ზაზუნა და სულ ერთობილნი მცხეთელნი. ქს აქეთ ჩვენი (sic) ინდიკტიონსა ზატრონობისა ჩვენიისა კვ, თვეს ივებელვალსა კა, ქს უიკ. დაიწერა მძახება ესე კელეთა კანდელაკისშვილის იოანესითა: კ. ა. ა. ღ. ი. კ. ო. (ხ. მ. ა. ტ. რ. ი. ა. რ. ქ. ი. დ. ო. მ. ე. ნ. ტ. ი. (ხართულათ).

208. სიგელი ერეკლე II-ისა, ბოძებული სერგია პოპიაშვილისადმი, 1725, 8 სანტ., დაწერილია კარგ ქალღმერთ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1748, აპრილის 7.

ქ. ნებათა და შეწუხნათ ღონისათა იესიან, დავითიან, სოლომონიან ბანკრატობას (sic), კახეთის, არაგვის ზეობებელ-მქონებელმან, შევეს თეიმურაზის ძემან, სრულიად ქართლ(ლ)ის გამგებ(ე)ლმან, შეფეთ შეფემან და თვით ხემწაიფემან, ზატრონმან შევეს კ. ე. კ. ღ. ე. მ. და თანა შემცხედრემან ჩვენმან, დედაიფელი-დედაიფელმან, ზატრონმან ანაშ, ზარმშამან და სასურველმან ძემან ჩვენმან, ნატონისშვილმან,

*) ეს ასო ასე უხის დედანში. თარიღში ქრისტეს აქეთ შეცდომაა. უნდა იყოს: 1748. ინდიკტიონიც არ უდრის დომენტი III-ის კათალიკოსად დაჯდომას, რომელიც მოხდა 1705 წელს.

კახთ არაგვის უფლის წუღმან, მატრონიძის ვახტანგ და სიუყარელაძის ჩვენს ბაისი ძემან, მატრონიძის ასის-მარხამ, ესე უამთ და ხსნათ განსთაყებელი სამკვიდროთ და სხობლად გამოსადგეო, მტკიცე და უცვლელედა წიგნი და სიკელი შევიწყალეთ და გიბოძეთ მენ, ჩვენს ერთგულს და მრავალურ დეკო-ოსისლთ ოძებში ჩვენს წინ გარჯილს და მენს წესობაზე დიდათ გამოსჩინილს ემსს ჩვენს, მარხანას ქვე-ხას, მ ო მ ი ა ს მ ვ ი დ ს ს ე რ გ ი ა ს, ძმს მენს, დედეს, წმინდს სმლითს კაცს დემეტრეს, მეაღსა მენს დავითს, იასეს, ზურანს და იასებს, შვალთა და მომავალს სხლის ოქვენისსსსს, ასე და ამს ზირს ზედან: მოხუდით კარსა დარბაზს ჩვენისსს და ცლოგანის ქვეხობას და მარხანში ამოწკეტილის ბერუკას ხატის მამულს კვი-აჯენით, ვისმინეთ აჟა და მოხსენება ოქვენი და გიბოძეთ, რადგას მარხანსზე დ(ა)კლათ ცლოგანის ქვეხობა, როგორადც მარხანის ქვე-ხობს გვარს, წუღობა იატანის მამის ჩვენისგან და ჩვენგან, ესერ ამ რიგით გვაწყალბებთა, როგორც ძეგლადგან ქვეხობის რაგა ცასე-ლიდა ეთიფილეთს, ეს ერთი სკამლას სჯილდათ ბერუკას, ზურ-ან(ბა)ს მეიღის, ამოწკეტილა მამულა ვენხით, სხლით, ქვერ-მარ-ხით, წუღით, წისქვლით, სხსე-სითხით, გებოძებთა ეთიფის კა-ცის მოუდევარ-უცვლელად. თუ მენ ჩვენსზე არა ტყვე რა, ეს ჩვე-სა წყალბება არ მოგემდლოს ჩვენგან და არც სხვათა შემდგომთა შეუეთა და შემატრახეთგან. აწე გიბძებთ, კარსა ჩვენის კქილა-კქხარსო და ეთიფილა მოხელენო, კიზიკის მოურავო, სჯვალა, ასისთავო, ქვეხებო, ოქვენც ასე დაუმტეიგეთ და ხე მოემლით, რა-გვარადც ამ ჩვენს ნაბოძებს ივარჯისსა შიგან ეწერთ. ქიხდეთ და გაბეჯნარათ დ'თ ჩვენს ერთგულობას და სმსსხერს შიგან. დავ-წერა იძისება და ხამსია ესე ინდიკტიონსა შეუბობს ჩვენისსსა წულ-სა შეოთხესა, თვეს აზრიღის ზ, კელათა კარსა ჩვენისა ქვაბულის-ძის მდაუნას ათარისისათა, ქს უ დ ვ. ბოლოზე ორი ბეჭედი აჩის. პირველს აწერია: „ქნარს მიცემს დავით, მიკმობს ძედ. კახეთის მეფედ ცხებულს. ერეკლე“. მეორეს: „რტოდ-შვილმან დავითის, ნურგმან ნორჩ-მან, იესეს ძირმან, ასან-მირხამ“.

აშიაზე აწერია:

ქ. ჩვენს საქართველოს უფლის წულა, მეივის ქე გათარგი, ამ

მისის სიმაღლის, ბატონის მამის ზეგნის ბძინების თანა-მაწამე ვართ. მარტას კს, ქს უ. ე. | მეფის მე გიორგი .

209. სიგელი ერეკლე II-ისა, ბოძებული მღვდლის იესე მაქავარიანისადმი, 51 X 32 სანტ., დაწერილია კარგ ქალღმრთე ძრიელ ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1764, ივნისის 8.

ქ. წყაღითა ღთისათა ზეგნ იესას, დავითას, სილიამონთან, ბატონიანს, ქემს ცხებუღას შეივის თეიმურაზისაჲს, არაკლაშეორუმს, შეიუმს ქართლისა და კახეთისა და ბოსნილა-ეს-ნისა (sic) შწრობეღ-შქონებულმს და თანა-მცხედრუმს ზეგნმს, დღისის ასეღმს, დედეუღამს და რეკას, ქემს ზეგნმს ბატონის-მეიდამს კადრეა ლეკსე დუღონ, კახტანე და თეიმურაზ, ესე წყაღობის წაგნა შეტეწეღეთ და გიბოძეთ შენ, ზეგნს ერთგულს და თაუ-დაღებით სმსხურს მღვდელს იესეს, მეიდამ შესს ლეკსს, სივარდასს, დამატრას და მამავალთა შესთა, ასე თითქუ ზაზს ზეგნს, შეიუმს ერეკელს, მამს შენა მსჭავრანთა, ამერელ შეივის ახსურამეღი, ეუღად ხეღობდათ და მას უკას კურთხეულს ბებთა ზეგნს, ასთა დედეუღას, მღვდელად გაქზრდუეხებინათ და მსახურებდა სსხტრელს შეიუმს, ბატონს მამს ზეგნს, ერთგულებით და კეთილად და, კეთილ მამს შესმ, შესტ იწეკე ერთგულებით სსმსხურთ ზეგნთა და გკმს-ხურე მთას თუ ბარმა: თუშეთს, ივმაგს, ქართლსა და კახეთთა, ბრძოლათა თუ მსმეიდამთა მსმორებლად გეხლადი, მარა ქისეეს რომ დღისტესელსი და სრულად ჭარელსი მაგვიკელს და მადღათა ღთისათა კიდეუ და კიდრე ეარაღაჲსმდე სრუთი მთეუეუთი და კვლად აღსწინას და თერის შესეარმა მთეხსლოუღით რა ახლოს, ეგონებდათ ერთმხერთმა აღრეკას, ართა დაგვიხვდა დიდად დრმს და კაცასა და ცხენისეგან მსულად გასსეღელი, მახეღ შენ, მღვდელთ მსჭავრანთი თესე, დასხე კანსურად: „შეიუმს ღთაუ განსღიერებულთა, რასთავის არა უტეუეთი შეკდართა ჭერუღათა სრულ ქრის-

ტეს მტერთა "ხედახი?" და რა განიცადა სიღრმე და განსისვლელებად მსგეა გ'ხა რუისა მის დიდისა, წარსკედ ფიცხელად და შოადე ბარი და აწევე ფიცხელად კვეთა მიწისა სიღრმედ და განხეკენ გ'ხა ავი მადიად, გაუძელ დაქართა, ვეწინით და მოვსრენით ურცხუნა ლენა მსხვილითა და უმრავლესნი დასიოქნენ კელითა ღ'თასითა კლდეთა მისა და წყადთა, და ამ ბრძოლათა მანა მხენდ აზაკე*) და ძლიერად. და კვალად აზათ-ხსიის დიდის თმის მანა თან გვასლდა და მხენდ იუკ და გაუერულად ხეჩკან, ვძლიეთ ძლითა ვაგრასითა და მენცა კარგად კაისარეჟე. აგრევე მჭადის-კვარს დაღისტხის ვარსა და მუცლახედ რომ გავემარევა, კარგად იუკ-აგრევე ატოცს, რიადესტა მის ხეჩა იმერთი შეივე სიღრმის და ხეჩ რომ ვეწევენით გულვადართა და მეწევენთა წმადისა მოწამისა ვიორგისითა უძლით და ამოწევეიტეთ, მენ აქაც თან გვასლდა და მხენდ იუკ. სამღვდელოის მსახურებთაგ გემსახურებდა და აარადის მოქმედებთაგ. ამ ეთელთა მსახურებთა შენთათვის ხეჩნცა უმეტეს მსახურებისა შეხას ნატეუკვრით და იორადის ერთგულების შეხისათვის, სხანტლედი ნატურანა მამა ხეჩა და ხეჩ გარეთ შეთოობაში, ქადაქს გარეთ აღსარებდას შენთა ვიტეოდით, ამით სამუქეთით შეხას მსახურებისა წყალობა გაქმენით ამოწევეიტელის თაკადის სუამონისმდილას საქანი მამელი შოათა, ბართა, წუდითა, გლეხებითა, სხადახითა, სხადამითა და ეთელთა მისის შემოსავლითა, რასაც შეჩენებელა სუამონაშელი ეთიფიდაიას, ეთეველივე შენთვის და შეადითა შენთათვის გუბობებდა. გქონდეს ხეჩნს ერთგულად სმსახურსა შიგან, არ მოკეშადის წყალობა ესე არა ხეჩნცან და არა შემდგომთა ხეჩნთა შეთეუთვან. ვიბძახებთ, კარისა ხეჩნისა ვექალ-ვეზარნთა, ბისნეთა ხეჩნთაქეჩნცა ასრე დაუმტკიცეთ, რა ვაარადაც წიგნსა ამას შიგან გუბობძახებთ. დაწერა კელითა კარისა ხეჩნისა მდივან მწიგნობრის თესს**) იესესითა, ქადაქსა ტუფილისს, თეესა იუნისსა (ა, ქ'ეს აქეთ ჩ დ ა დ, ქართულსა ქორთინკანისს უნ ბ. ბოლოზე ოთხი ბეჭედი აზის. პირველს აწერია: მე ფხებთ განბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერკალე†† მეროტეს: „ვინ არს მიზეზი არსთა მყოფისა, მან შუა წილი დედუფლო-

*) უნდა იყოს: იყავ.

**) აქ უნდა გამოშვებული იყოს სიტყვა: ძის.

ბისა. დ ა რ ე ჯ ა ნ“. მესამეს: „გიორგი ბატონისშვილი“. მეოთხეს: „მრჩობლთა მეფისა ძესა, ლეონ სახელად მძესა“.

- 210.** წერილი ერეკლე II-ისა იესე მახაბლისადმი, 32,5×16,5 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი და თითო წერტილი.

1769, აღღისის 31,

ქ. ჩუენ მუკიერად ჩუენსა დიდსა იმედსა, დიდად იმედად მისინ-
ჩუეგელს-მისინსკადეს და არადეს დასავიწუარს მ ა ს ა ბ ე ღ ს ი ე ს ე ს ა
შრავალი შოკაითსუა შოახსესეა: შენა წიგნა შოაწია ჩუენთან, ჟოკუ-
ღივე ვსცასია, რაც შოგუწურა, აქ ღეგებს დია შრავალს ეგელაშრავლისთ,
შაგრამ ათს იუმანს ნაკლებ ეგლარ კავარიგეთ და აო(ა) იუმანი აქ
ღეგებს შგ ოსების ბარობაზედ შენშა მამ შიანარა. შგ ოსებს გ-
შარათვი ეს ათი იუმანი და გამოუგზავუე, ვისცასაც შენს მასს აუღაა,
შაებარას. ეს დაჯერებით აგლდე, ნახუვარიგ არ აგა ჩუენი აშავი,
რაც სასჯელი ჩუენ აშოვგან გვაქვს, სუ დაუგვიანებ, უნდა, რომ შა-
ბარო. აღღისის ღ ა , ქვს უ ნ ზ . | ერეკლე II.

- 211.** წერილი ერეკლე II-ისა ხუვისთავის ფარსადან შახაბლისადმი, 33,5×15,5 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1785, ღვისთავისთავის 12.

ქ. ბრწუეხვადეს თავადს მ ა ს ა ბ ე ღ ს , ხუვისთავს ფარსადანს,
და ბადურთიშელს ბარბიშს შრავალი შოკაითსუა უამიუთ. შერე უარავა
ასო გამოგვიტუმრებია და ოსეთში წიგნები შიგვიწურა, რომ ისინი
შამსტაბრივე გამოვიღენ და თამარაშენს და იმ აგვიღებში ორსად
კვირას დაღენს, იუ ვანიციის იმ ღეგის ჟარმა შანღეთივენ მოსვლა
შოინღამან, სრლავ აუტუქონ და არ შემოუშონ, ჩუენც უარაუღები
კვიეენია. ის ჟარი რომ ახლავდაქიდაშ აიერება და ქართლისკენ წა-
შოვა, ჩუენც აქედამ რუსის ჟართი და ჩუენის ჟართი სასქაროდ გ-
შოუღებით და შოგუქუეღებით. იუ ქცხიღავნის ხუობისკენ წამო-

ვიდნენ, ჩვენი უკან გამოეპქებოთ, და თუ გარს და ამს ზეით
 შიადნენ სდმე. ასეისნე ჩვენთან დაეიბარეთ და გადამკრეთ და
 წყალობასე დაეძარიეთ, და თუ გარს ქვეით შიადენ სდმე, ასეის
 იქ არ დაუმტყებთ დაშქრობას და არც გავინდა. ამ ეარაჴს თქვენი
 კაცები გაატანეთ და გაისტუმრეთ, რამ ოსეთიადამ ჴარა გამოიყვანოს,
 და თუ უსმე ოსს თეაქრა ჰქონდეს, თქვენ დათრავაძა უნდა გხადათ
 და თეადებები მისცეთ. დუინობისთვის იბ, ქვს უ ა გ.

ქ. ამაზუდ დიდად მტეიცედ ბეჴითანი უნდა შეაქნათ ერეკლე '.

- 212.** წერილი ერეკლე II-ისა ფარსადან მახაბლისადმი, 26,5 X 15
 სანტ., დაწერილია ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშ-
 ნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1787, მკათაუვის 14.

ქ. ჩვენ შიკეურად მის ბრწეინფაღებს მ ა ხ ა ბ ე ლ ს თ ა რ ს ა -
 დ ა ნ ს და ერთობად მხინბღებს ასე უამბუთ: შერე შეღვიწხეთიუცი-
 შიდას თომას ემ წედელი ორა კომლი, ერთი მდღელი და ერთი
 ამისი განაყოფი შინდ გეავსი სდმე და არ ხეებთ, რას ემართ-
 ლებით და ან რის სანეთათ უჭერთ თავის ემას. თავისა ემანი და-
 ხეებთ, წამოიყვანს. თუ არ დანებეთ, ასიუღათ შივა და თავის ემას
 ისე წამოიყვანს. მაგ მდღელმა აქ ჩვენ მოგვახსენა თავისა საქმე,
 მაგრამ ამას თავის ემას კერავის წარამქვს. მკათაუვის ი დ, ქვს უ ა ე.

ქ. თუ ასეთი სიტყვა ექნება რამე, რამ კვლევის დახეებებს, ის
 მოგვახსენას. | ერეკლე '.

- 213.** განაჩენი ხიმშიაშვილის სულხანის და მისი სახლის კაცების
 დავის გამო, 42,5 X 29 სანტ., დაწერილია ქალალზე ნუსხა
 მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ ნახმარია მძიმეები და
 წერტილები.

1788, აგნისის 27.

ქ. ხიმშიაშვილი სულხან თავის სახლის კაცებს, რამაზს, ბერუ-
 კას, დინებს და დავითს ბუღაჩურზედ ედავებოდა: სასტრეღის შე-

ფესი თეიმურაზის ბუღალხური საკუთრად სქმნის თვანისათვის უბოძებია და თქვენ მძღავრებით დაგიჭერათა და ჩემთვის წილი აღარ დავციდებით. ეს ხსენებულა საბუღალხურ სულხანში სამართადში წარმოაკენა, რომელშიაც სწერს: „გიბობეთა ხამშაშკალის შერმაზანის და თამაზის თქვენა სამევიდროთა ორთა კუამლა და ბუღალხურთა და ბობანათა“. შუარეს სხელის კაცს დავითხარე მოჭქინდა სხატრუელის მეფის თეიმურაზ ზარველისაგან ბოძებულა საბუღალხური, რომელშიაც ბობანის უცხადესა. რადგან ორსავე შუარეს საბუღალხური მასტქინდათ და თავის სხელის კაცია სულხანის მოუკებდენ: ბუღალხურის მენის წილის ფარდი, რომელსაც გავრდიფართ, სხვაგან გრუება და დღესაც კელთა ჯიჭირაკისა. ამას კამო ჩვენს მისამართელთა სამშაშკალეს ბერეკას, ღახენას და დავითის ფიცი დავადევით. წადგენ, ერთმა ხარა მასკესის და ასე მქჭთიციან: ამისმს განმაცხადებელამს ღოთა, რადგან ეს წილი ამის საბუღალხური მიშაენა, ბუღალხური უწინაც სავრთა ეთიფიდა, წიგნს მქმდგომდაც სავრთად გავგიუვიდა და მენის წილის ბუღალხურის ფარდად, ეჩქენას ეს მამელი, გავრდიფართ. თუ ასე მქჭთიციან, დარჩენათ ბუღალხური ხამშაშკალეს თამაზის, ბერეკას, ღახენას და დავითის, რადგან დღეს გავრდიფართა მქქს, და თუ ვერ მქჭთიციან, სულხანის უნდა დანებან. ახსულთა მბურთიციელთა ფარდა და ზადდარცანაშკილთა ზადდარცანა, ასე დავასრულეთ. თენისის კ'ზ, ქის უო გ. ბოლოზე ოთხი ბეჭედი უბის. მხედრულ-ხუტურის წარწერით. პირველს აწერია „მეთოლი“; მეორეს: „ლთაღ, კაცად გესავ ქრისტესა მრეველე აბაშიძესა. ნიკოლოზ“ (ხუტურად); მესამეს: „დივანბეგი“ (ხუტურად); მეოთხეზე სხვათა შორის ხუტურად: „სლომონ“.

მეორე გვერდზე სხვა ხელით აწერია:

ქ. ღოთის წინაშე მე ზადდარცანაშკილი ზადდარცანა მდივან-ბეკების განჩაჩებულს სამართადით და მისის სამსლდის ბატონის მეფის დამტკიცებით ახსულად განვეწესებინეთ მბურთისმდილს. ფარანისმდილი ზა'ხა და მე ზადდარცანაშკილი ზადდარცანაშკილი ბუღალხურში და რადგან ეს განჩაჩება გვიცხადებდა და ასე უთხარით ბერეკასა, ღახენასა და დავითსა: ან უნდა მქეციცათ და სხუთქათა მამელიც აჩქენით, და ან არა და რასაც მამელს გავადევნათ, ის უნდა დანებეთ. ამათ ჩამოქნეს სამთავ სანთელი, აიღეს ხელში, მივიდნენ,

ეკლესიის კარი მღვდელს გადაუბინეს და უთხრეს: მადლია. მაგკეუბენ სულხან ხიმშიაშვილი თავის შვილებითა სეფდრის კარამდის. ამ ბერეკამა, ღონესამა და ღავითამ ასე უთხრეს: ამ ეკლესიის მადლმა, შენ რომ მამულს გვედავებო, ეს მამული ალაფი ჩვენი მამისა და ზამის წილსში ნარგები არისო და ამას სამკვიერო შენი ნარგები მამული, იქავ ახლას დაახჩვეს, რომ ეს არისო. და ეს არის, სეფდრის კარბედ რომ იღებენ, ის სიტყვა რომ უთხრეს, სეფდარში შეიწიეს, სანთლეუბი ხელში ეჭირათ. მაშინვე სულხან და თავის შვილები გამობრუნდნენ და წამოვიდნენ, რომ არ დატფიცებოთ. მას უკან ამ ჩემამ ამხანაგამ(სიც) მარურისშვილამ ასე მითხრა: მე შეზობული და მოყვარე ვარო და შენ ან და(აბრუნეო, რომ ეს კაცნი ან დაათიცონო და ან ის მამული უნდა დაახებონო. მაგკეუბე გზახვდა, უთხარ: ის კაცნი სეფდარში შესულნი არიან, სანთლეუბი ხელში უჭირებო, მოდიო და დაათიცებო. ასეთი სიტყვა მითხრეს იმთა, რომ მაშინვე დავბრუნდი. ღთსა ვეიცავ და მეუბის ერეკლეს თავსა და იმ ეკლესიას მადლსა, რომელს კარბედაც მე ამათ მიუეკე, როგორც ამში დამწერებებო, სწორეთ ასრე იუო. მე არუმბისშვილს იოსებს ამ ზადდასტანასშვილამ ზაადლამ ასე მითხრა და როგორც მითხრა თავას ზართა, ღთას წინამე ისე დავსწერე. მარამობის-თავის კთა, ქქს უო ვ. მე იოსებს დამიწერათ და მოწამეტა ვარ ამ ზაადლის ჩათქვამზედ იოსებ. თავში პირველ გვერდზე სხვა ხელით აწერია: ქ. ჩვენ უოკლისა საქართველოსა და კახეთისა მეუე ირაკლი მეორე ამ განჩენს ვამტიცებო. აგვისტოს კა, ქქს უო ვ | ბრეკლე.

214. სიგელი გიორგი X-ისა, ბოძებული შაველი ყორღანაშვილი-სადმი, 29 X 20,5 სანტ., დაწერილია ქალალდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში აკლია. ტექსტს ფერადებიანი ვარაყი უელის გარს.

1114. ...სიგელი შეგიწეალეთ | და გამოქეთო თქვენ, ჩვენთა ერთგულო და თავდადებო სამსახურს ვარღანაშვილს მღვდლის მე რა ბოშე ილს მღვიანს მაკელის, ქმასა შენსა იარადის,

შეიღოს შეხს აკონდადს და ზაზას, სხუთა შეიღთა და მამავაღთა თქუენთა ასრე და ამ ზირსა 'ხედს, ადეს ჩუენი უფროსი და თუადას სინათლე ძმა შეუე ზატონი მჰვნა-ზარხან უაქთან იყო და რა ხან გამოისტუმრა, შენ მახუელ და ჩუენას სიცოცხლის ძმის შეუას მჰვნაზარ-ხანას მოსულა გუახარე და ჩუენ სამხარლითად შეგაწყადეთ, და გიბოძეთ წინასკე თქუენგან ნაქონი ენაგეთს ვახტანგაშუაღა დათა და მისა განყოფი სარქისა. ეს ორი კამლი კაცი რადგან თქუენი უაფილიყო, თქუენცა ამასთუის დაგუეაჭეთ და ვისმინეთ ძახსენება თქუენი და გიბოძეთ ენაგეთს ვახტანგაძე დათა, მასი განყოფი სარქისა მთიის ცოლმუილითა, სხელ-კარითა, ჭურ-მარნიითა, ველითა, კენაკითა, სახნავ-სათესითა, სთიბითა, სასაძაფროთა, ტუითა, მახდურითა, მთითა, ბარითა, წყდითა, წისქვილითა, კელესითა, სასაფლაოთა, შენითა და ოკრითა, საძებრითა და უძებრითა, სამხათა და სამძღურითა, დღეს რისაც მქონებედნა არაან მათას მართლას სამართლათნის საქმითა, თქუენთუის და თქუენთა შეიღთათუის გუბობებითა შეუიდრად, სამაშუელად, (კ)ქონდეს და გიბეღნიეროს ღთმის ჩუენსა ერდგულთასას და სამსახურსა ქუეშე. ესე ჩუენგან წყაღობა არა მოგეძღაღს არა ჩუენგან და არა სხუთა შეზატონთუთაგან. დააწერა წიგნი და იძახება ესე ქსი ტ. ბ. გ. ა. ო. რ. გ. ა. დ. ე. ვ. ა. ნ. (ჩართულათ და ოქროს მელნით).

115. სიგელი კათალიკოზის იოვანე დიასამიძისა, ბოძებული ხუცია მაღალაძისადმი, 36 X 16,5 სანტ., დაწერილია ქალალზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახპარია ორ-ორი წერილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1700. ქ. სახელითა სახიერის აწიება დაუსამოსსა, დაქორულეებელისა მამისა, ძასა და სუფისა წმიდისთა, შეოხებითა ეოკადად წმად. ისა, უხრწნედისა, უფროსად კეროხეუელასა, დედოფელისა ჩუენისა ღთას მამობელასა, მარადს ქაღწეულასა მარაამასითა, ძაღათა ცხოველს-მოყოფელასა ზატონსნასა ჩუარასა თა, სკეტიისა-ცხოველასა, კუარათისა საყოფლობსა და მორიხასა ღთ შეაფელასითა, ჩუენ ქრისტეს ღთასა მკურ კუროხეულმანს, უაკლასა საქართუელას მკუროხეულმანს,

ქმან დასაშობისაჲს, კათალიკოზმან ზატრონმან იოკანემ, ესე უკუნისამდე ხანთა და ჟამთა გასათავებელი, შტკიცე და უცვალეებელი წყალობის წიგნი და სიკელი შეგიწყალოთ და გიბოძეთ შენ, ჩვენსა და სუდრისა ჩვენისა ერ(ო)გულად ნამსახურსა ემსა მ ა ლ ა დ ა ძ ე ს ხ უ რ ი ა ს, ძმისა შენისა ფირანს, საამს და ზაზას, ასრე რომე სახელოს წყალობას კვაჯენით, ვისძინეთ აჟა და მოხსენება თქვენი და ჩვენცა მოკითხული ვქმნით და ატონისშვიდის კათალიკოზისაგან წიგნი გქონდათ და მამის თქვენის ბუფნისათვის ამქნდის მოურაობა მიეცა. ახლა იმისი მოურაობა შეხს განუყოფს იასეს ქონდა, იმისთვის თავის წილში ხარკები ვუძისკვეთს მოურაობა მიგვიცემია და თქვენთვის ისრევე თქვენი სამკვიდრო ამქნდის მოურაობა გვიბოძებია. ესე ასრე გავითავადეს და არა მოგეშალოს არა ჩვენგან და არა შეზატრონეთა ტახტისა ჩვენისათა. ვინაცა და რამხნე კაცმან ეს მოშალოს, მასმცა რისხავს დაუსრულებელი მამა, ძე და სუფი წმიდა, მასმცა ედების კეთრი გეზისა, შიშთვალი იუდასი, ძრწოლა კეენისი, მუხის-ტუხილობა დაოსკორესა, დანთქმა დათან და აბირონისი და ჩვენთამცა ცოდვათათვის იგი განაკითხვის. არიან ამისნი მოწამენი: სახლითუხუცესა აბილიბარ, დეკანოზია თანასე, მგალობელი იორამ, მესტუმრე ქარტილე ზურაბ, მეღვინეთ-უხუცესი ზეტრე, მიწობლიძე გაბრიელ და სრულად მცხეთელნი, ხოლო დამამტეციებელნი ამისნი აღთნ აკურთხოს. დაწერა წიგნი ესე ქვსა ტ 33 (=ტ 33). | ოვანე .

აშიაზე აწერია:

ქ. ჩვენ შეფეთ-შეფეთა, ზატრონმა ერეკლემ ესე ბატონის კათალიკოზის ნაბოძები სსმოურაო, ჩვენცა დავვიმტეციებთა. ქვს ტ 33 | შეფე ნაზარალიან .

216. სიგელი ბაქარ მეფისა, ბოძებული ხოსიტა თავყელიშვილისადმი, 81,5 X 20,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი. ეს სიგელი გაურჩევი კომისიას 1896 წელს და უცენია ის ყალბათ.

1718, მარტის 8.

ქ. სუბათა და შეწყენათა მწლითათა ჩვენს იესიან, დავით(ი)ან,

სილომანისმ(სილ), ბატონთონმან, შეიქუთ შეიქუძან, თვით კელაწიქუძან, ზატონმან შ(ა) ჭ ნ(ა) ვ ა ზ. მსამა ჩეჩინან იტონიაშვილმან, იტონმან გიორგიმ, ესე აძიერით უკუნისამდე უამის და ხანთი გასათაუბებელა, მტობნე და უნვალებელა წყალობის წიგნი და ჩამხი შეგიწყადეთ და გიბოძეთ თქვენი, ჩვენს ერდგულს და თავდადებით სამსახურსა უძისა თ ა ვ უ ე ლ ი შ ვ ი ღ ს, ჩვენის კარის ემბკალას-იამსა ხ თ ს ი ტ ა ს ა და შეიღას მენსა ზურაბას და აუთხდიღას, ტარიელს და შვილთ და მ(ამ)ავალს სახელას მენასას, თდეს მოაკვადეცითა კარსა დარბაზისა ჩვენისას და თქვენს სამკვიდროსა და გადავარდნილას თქვენს განკლოფსა ზატასა ჩაქანს და იუშების წიღისა მამუელსა, სხელსა, კარსა, კენკასა და მიწა-წყაღას და წისქვილსა და გუიჭეხით, ვისძინეთ აჰა და მოხსენებთ თქვენი და შეგიწყადეთ. გიბოძეთ ისეკა ბატონისა მამის ჩვენის და ბიძის ჩვენის ნაწულობელი უშვილთს მენის განკლოფის ზატასა და ზუბიტასა იუშებისა მამუელსა და დღეს რისაც მქონებელი ყოფილაიუს, თქვენივას და შვილთა თქვენთათვის გვიბოძებია სამკვიდროდა და სიმოღაიდ და ყოველის კაცისა უცილებლათ. ქანდეს და გაბედნიეროს დონ, ჩვენსა ერდგულობისა მანა მოგაკისროს და არიდეს არ მოაკვამლოს არა ჩვენსა და არა სხეთა შეიქუთა, შეპატრონეთ და ყუელას წყელთაგან. აწე გაბძინებთ, კარასა ჩვენისა მოკვლენო და სხეანთ მოსაქმენო, თქვენცა ასე დაემტკიცეთ და ჩუ მოუშლიათ. დაიწერა ბძინეთ და ფარვანა ესე ქვს უკ, კარას ჩვენისა ნაზირა მდაყხანს მალაკაშვილას კდამურას კვლით. მარტისა ჭ. ბეკედს აწერია: „ქვს სასოება ბაქარ დავითიანისა“.

217. განჩინების წიგნი კახთა მეფისა კონსტანტინესი, 21,5 X 12,5 სანტ., დაწერილია ქალღღებ ნუსხა მხედრლოს ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1728. ქ. ნაცვლისშვილს მამუკას თარასშვილი გივი წყაღავ წისქვილზუდ და ჩვენსაგ კავს წიგნი ქონდა, ახლა ნაცვლისშვილმან იჩიულა წისქვილსუ და რადგან გავსაც ჩვენსაგ წიგნი ქონდა და აღარ დაკუთვადეთ გივი, ასე სამართადა კქებით, რომე ნაცვლისშვილს თრა კვირა დაყანუეთ და თარასშვილს ერთი კვირა ქონ-

დეს. ეს წიგნი გიბოძეთ, რათა ერთმანეთსაგ ჩაუღალი და სიდათ
 აღარ მოკდეს რა და სხვას კაცს კელა არაყის აქვს ამისგან კადე.
 ქვს უ ი ვ მუე კობაროლმ!

218. განახენი მეფე ერეკლე II-ისა ჩრდილელ ჩრდილელიშვილისა
 და ლუღუშაურის შესახებ, 28 X 15, 2 სანტ., დაწერილია ქა-
 ლალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო
 წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1752, მკათათვის 2.

ქ. ჩვეს ზატრონიშ მკევემ ერ ა კ ლ ე მ ეს განახენი გიბოძეთ
 მეს ჩ რ დ ი ღ ე ღ ი ს შ კ ი ღ ს ჩ რ დ ი ღ ე ღ ს ა და რ ე ვ ა ზ ს,
 ასე რომე უბრადოს საქმით მოკევე ლუღუშაური გიგა და შამხლას
 სასხლ'ზე გელაშარაკებოდა. ჩვეს სასართადში იღაშარაკეთ, გაქსინ-
 ვეთ და შაკითხელაგ ვქენით, არაფერა სიტყვა და სიდათ თქვენ-
 თან ლუღუშაურს გიგას და შამხლას არა ქონდა რა. შეს'ზე კელა
 სასართადით აყაღებოხეთ. დღეის იქით მქნიან ამ საქმე'ზე კელი და
 სიტყვა აღარა აქვსო რა, ამობისა და მოყვრობის მეტი, არც მქნიან
 და არც მქნს ემებოთ. მკათათვის ბ. ქვს უ მ ქ რეკლე |.

219. სიგელი თეიმურაზ II-ისა, ბოძებული ანირინდო ამილახერი-
 სადში, 44 X 25, 5 სანტ., დაწერილია ქალალდზე ნუსხა მხედ-
 რულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი
 სიტყვის შემდეგ.

1754, თაბათის 28.

ქ. წყაღობითა ღ'თისათა ჩვეს, ღ'თაჲ აღმტკებულმა და ღ'თაჲ
 დამურებულმა, ღ'თაჲ ცხებათ გვირგვინისასმა, იესიანს, დავითიანს,
 სოლომონიანს, შახრატოვანს, ქაროღასს და ეახხ-ბორჩხლოს ივლი-
 ბათ-მშურობელ-მქონებელმან, მკევეთ-მეფემან, ხელმწიფემან, ზატ-
 რონიშს თ ე ი მ ერ ა ზ და ზარმშიანს და სსიერველმან მან მქმან
 ჩვენმან ბატონისკელმან ვახტანგ, ესე წაგხა და სიამნა გიბოძეთ
 თქვენს, ჩვენსა დიდათ ერთგულთა და სამსახურთ ქმთა, დიდებულს

თავადი 'ხეისა-ქართლის სარდარს ა მ ა თ ა ხ ა რ ს ა მ ი რ ი ნ დ ა ს და თქვენს ბიძისძვიდს, ქისაყის შიურავს იესესა, და შიძინაში რეკა'ხს, ნიკოლა'ხს და თეიმურა'ხს და თქვენს მისს წუღუნისა და შვილთა-მამაკადით თქვენისას. მას ჟამსა, ოდეს თქვენს სხლას კაცებში 'ხოგის რასმე სურთოს მამუდსა და ემა'ხედ საღაპრავა გქონებოდით და თქვენს ბიძისძვიდს დამოტრისა და დავით ელავრაკებოდით, 'ხოგის რისმეს ემასა და მამუდისათვის თავისთეის სავადგეთი ხელა დაედვით და სჭეროდით და 'ხოგი რამ თქვენ სხლას-კაცებშიაც იყო ამცარები, რომ თავითეისთეის გეჭირათ. თქვენი სამართალი და გარიგება დარბაისელი უბიძსეთ. ისინა დავისხდენ და, თუ რამ ერთიანერთში საღაპრავა გქონდათ, გავრიგეთ და რამელიც სურთოს დასადები ან ემა, ან მამულა გეჭირათ, სურთოს დასდევათ, და განსჩენი გარიგებისა დაეწერთ და ის სამართლის განჩენება ჩვენს დავამტეიცეთ, რომ ეველა გარჩევათ განჩენებში ვიწერთ. რაც განჩენებში სწერათ და გარიგებულა, მტეიცე ის არის, რომელიც იმ განჩენებში სწერათ, ვინც ამას წინააღმდეგი წიგნი გამოაჩინოს და ჩქოსდეს, ის ბათილა აქნება და ამ წიგნით გაცუდას, მტეიცე ესოდეს არს. გაბისებთ, კარისა ჩვენის გვიდა-ეგზარხო და გამრავენო, ხომანა და წიგნი ესე თქვენიც ასრე გეუთავეთ და მღად ამისად მკადრებულ სურავთ იქნებით. დააწერა ხელთათ კარისა ჩვენისა მდაიან-მწიგნობრას თეიმანისძვიდას გორჯასნისათა, ქრისტეს აქათ ქქს ჩ დ ს დ, თქვენს შიბითეისასა კნ', ქქს უ მ ბ. ამ წიგნში შიბითალი და ჩამატებითა ჩაწერილი არა არის რა, თუ შიბითალი და ჩამატებითა ჩაწერილი რამ აქნება, ის ბათილი არის. ბეკელს აწერია: ქ. აღაიეთის ტომად მკუიღრ ტახტზედ მჯდომად მყო საქართველოს ღწ ცხებულად მეფე თეიმურაზ (უკანასკნელი ორი სიტყვა ხუცურად და ხვეულად).

220. წერილი ერეკლე II-ისა ფარსადან მაჩაბლისადმი, 1591, მ. სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1791, ოკტომბრის 12.

ქ. ჩვენს მავთურად მისს ბრწყინვალეობას მ ა ხ ა ბ ე ჯ ს ი ა რ ს ა

დახსი მაკითხვავ ეეწეოს. შერმე შენი წიგნიცა მოტვიდის და მანდაურს ამბავს არ გვაკლებ, ამისთვის შენი დადათ მადლიანუკანი ვართ. შენას ერდგულობისაგან როგორც ვიცით, ამგვარად ირჯები. ასლას იუ მანდავ იუა, დათს გაუიციებთ და შენს სარწმუნოებისა და ჩუენს ბატონ-ემობას, იუ ან შენ ჩუენი ემა ხარ და ან ჩუენ ბატონი ვართ შენი, როგორც შენას ერდგულობისაგან ვიცოდეთ და ან ეუღავ როგორც მანდაურს საქმეკად ერდგულებით გარჯილხარ, ასლაც ეცადე. როდენ შეგეკიდოს, მანდ ერთმანეთის მშვიდობით დაუკობას და გითილის საქმით ერთმანეთის სიუკარულსა და ერთობას. როგორცდაც შენგან ვიცოდეთ, იხე უნდა, იხე უნდა გაისარჯა. სხვა ჩუენი ზეზარა ამბავი, სვიმონ მდივანი და ხერხეულიძე დავით გამოგვისტყუემრება, ესენი გაიმობიეს. ავღამბრის აბ, ქვს უოთ ერეულე.

221. განჩინების წიგნი მელორეების შესახებ, 44 X 16 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარი თითო წერტილი.

1797, სოგმბრის 16.

ქ. მას უმადლესობას ბატონს დედოფალს ჩუენ, მათის მანათიმსჯულთათვის ებსებინას რქმით: ჩუენს მათი ზანკასი. ხამურსა, ჰატარქულელსა და ნინაწმინდურს მელორეებს დორა ჰყოლიათ. ჩუენი მოხელე კობიაშვილი ღუარსამ მასუღა და სანდახე უთხოვანათ, არც სამთა სანდახე მოუცათ და ჩხუბიც უქნათ და სსიკვდილათ გამოემეტებთ და ამ ღუარსამისათვის თათვი უსროლიათ და დაუცდ(ე)ნათ. მელორეებაც თქვენთან მიუგახინეთ და სმართალი მოცდით. ჩუენ მელორეები ეგვლანი ხელში ვერ ჩავიყარეთ და ზოგნი, რომელნიც ხელში ჩავიყარეთ. ისინი მოგუკახინეთ და სმართალში ვაღმარაკო. მინჯიკაშვილი ნინია . . . ის იუა: მე რამ თათვის დაცემინებს შეწამება, ჩხუბი რამ მოგუკვიდა, მართალია, თათვი გე [შეემიზნე] და დაცემისათვის გი არ დამიცემინებია. და ჩარმანისუილის მელორემ კადიც ესრელა და კიდევ დააცდინათ. ეს ჰემმართებით გამოცხადდა, რამ ჩხუბიც უქნათ, არც სამთა სანდახე მოუცათ და თათვიც დაუცდენათ კობიაშვილის ღუარსამისათვის. თათვის დაც-

დუხისთავის ვახტანგ მეუღის სამართალში ნახევარს სისხლს აჩენს, რასაც გვარისა იქნება. ეს კობიაშვილა ლუარსაშვილს აწინაურშივილიც არას და მახელებს, (არს*) აწინაურშივლათ დაუდევით, რომ არს* აწინაურშივლის სისხლი ოთხმოცდა-თექვსმეტი თუმანი არის და ამ ოთხმოცდა-თექვსმეტის თუმნის ნახევარია, რომცდა რვა თუმანი სისხლი თათვას მსრალელებს შეღორემ და ხუთმა ამისმა ამხანაგმა ლუარსაშვილს უნდა მოსცენ; მაგრამ თათვის მსრალელებს სხვის თათის ამხანაგებზე მეტობით უნდა გაიღოს. ამ ჩხუბში ექვსნი შეღორენი ეთივილან, ერთი ხარამიანიშვილის შეღორე, მეორე ხეჭრელაშვილა ნინია, მესამე ევარელაშვილა თეოდორე, მეოთხე ნაცვლის შეღორე, აქერელი გოგიცელა, მეხუთე ბლუ გოგინაშვილი ზაქარია, მეექვსე შინჯიკაშვილა ნინ. ა. ამ ექვსთ ეს ორმოცდა რვა თუმანი უნდა მოსცენ კობიაშვილს ლუარსაშვილს, მაგრამ თათვის მსრალელებს მეტობით უნდა გაიღოს სხვის თათის ამხანაგებზე. ამათი ამხანაგი შეღორეები სხვანიც ეთივილან იმ შთაში, მაგრამ ჩხუბში კი არ დასწრებთან. და ამას გარდა გადაეკ ესეც ასე განგვიწესებთ, რადგანაც ბატონის შთა აუთ და ბატონის ადგილში არც სამთო საბაღახეს აძლევდნენ და ეს შიფთაიცა ჰქონეს, დიდი ჯარმა დაუდებოდათ, მაგრამ გძლათ აღარ გამოეკეკადენათ და რაც სამართლიანა სამთო საბაღახე არის, ისიც ერთიორად უნდა გამოეკეთვას და ბატონს მიეკეთვასო. სერხეულიძე რევაზ და დანაშიძე დავით, ეს როგორც გაცვიჩენია, ახლაც ისე გაარიცით. სოენბერს ივ, ქვს უ 3 ე. ბოლოზე ხუთი ბეჭედი აზის მხედრულ-ხუცურის წარწერებით. თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენ სრულადად საქართველოს დედოფალი დარეჯან ამ სამართალს ვამტკიცებთ. გიორგობასიავის ათ, ქვს უ 3 ე. დედოფალი დარეჯან.
აშიაზე აწერია:

ქ. ჩვენ სრულადად ქართლისა, კახეთისა და სხვათა შვივე გიორგი, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ, ასე უნდა აღსრულდეს. მარტის კ. ქვს უ 3 ე. | გიორგი |.

222. სიგელი გიორგი XII ისა, ბოძებული ელიზბარ მაჩაბლისად-

*) ეს სიტყვა დედანში შემდეგ გადაკეთებულია, ჩვენის აზრით, წინეთ უნდა ყოფილიყო: შუას.

მი, 62,5 X 22,4 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ხუხუა მხედრუ-
ლის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ოთხთა წერტილი.

1798, ივლისის 16.

ქ. წყალბითა და ოთხთა ხეუთ, იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ზანგრატიანთა (sic), სრულად ქართლისა, კახეთისა და სხვათა მეფეთა გიორგი და თანა-მეძღვრეთა ხეუთა, ციციშვილის ასულთა, დედოფალთა ზატონიანთა მარია, ზირმომანთა ხეუთა, ზატონიანთა დავით, იოანე. ზანგრატი, თეიმურაზ, მიხაილ, ჯობრილ, ილია, თქონიანთა და ირაკლი და მისი ქეთა ხეუთა გრიგალ, ესე წყალბითა წაგნი გიბოძეთ თქვენ, თავადსა და ხეუთს დიდათ კრდგულად ჩამოსხურთ მახაბელს ელიზბარს, ლუარსაბს, რევაზს და მისი წულს თქვენს იესუს, დამიტრის, დეკტორს, ბარდიმს, ზაზას, თეიმურაზს და სვიმონს, შვილითა და მამავალითა სხლისა თქვენისთა, მას ჟამსა, ოდეს მოხვედით კარსა ზღატიანთა ხეუთისა და ვარიანს დემეტრეს ჩაქონს ხეუთს სხასთა ემასა და მამულს დაგვეჯებით, ხეუთს ვისძინეთ აჟა და მოხსენებთ თქვენთა და მეგობრეთა და გიბოძეთ ვარიანს ხეუთს სხასთა ემა და მამული, დემეტრეს ჩაქონთა, რომელიც მდივან-ბეგს მეათადის ეჭირათ, თავისის სხისითა, უხნავითა, სხისავითა, ქვერ-მარნითა, წელითა, წინაქვალითა, მითითა. ბართა, ტუითა, ჭაღაითა, მინდურითა, სთიბითა და უთიბითა, ყოვლის თავისის სმართლიანის სმდღებთა და შესავალითა და გამოსავლითა. ეს ზემოხსენებულნი ემა და მამული თქვენთა და შვილთა თქვენთავეთა წყალბითა გვაქონთა და გვიბოძებთ. გქონდესთა და გვედებოდესთა, ხეუთსა კრდგულეთსა და სმსხურთს მინა მოგვემარნითა და არაოდეს არ მოგვემარნითა ხეუთსა და არცა შემდგამთა ხეუთსა შეეფეთა და მეზატონეთაგან. აწე გიბძებთ, კარისა ხეუთისა მისი ქვე-მოხელეთა: თქვენცა ესე დაუმტეიცეთ და ხურვიანთა დედოფალთა, თვინიერ შეწევნისა კადე. აღიწერათ ივლისის იუ, წულს ჩ და ჟ. | გიორგი | დედოფალი მარია.

223. ბძანება ვახტანგ VI-ისა ბეჟან ამილახვარისადმი ტარშიაქ-
შვილის შესახებ, 21,5 X 11,5 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე

ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1703—1712. ქ. მესტუმრეო ჩვენ ჩვენს დიდს იმედს, დარბაზს ბატონს ა მ ი ლ ა ხ ვ რ ი შ ი ი ლ ს ბ ე ჟ ა ნ ს მ ა ვ ი ა - ხ ე ა მ ა ხ ს ე ნ ე თ . მ ერ მ ე ეს როგორი საქმე არის, ცხედარხედ შკვდრისთვის თავს კაცა დავიდახვს და რაც ურიგო არის, ამას არკება? აშკვარს საქმეებს დაეხსენ, თუარა შენვე დანანებ და მწკვ- დაც გიწვენი; მართებულად და რაკიანად მოიქეც, რომელიც კათა- ლაკაზმა გითხრათ მაცათს საქმეხედ, იმისი სიტყვას მომსენს იყავით, მავა მიცნაფებულას საქმე ვარგად გარიგეთ, თუ მავათი ურიგო მოხდა, ვიცი, შენ აქ(მ) და ჩვენცა შენ (ც) გითხავთ. თუ კაის იქ და ის ხომ სჯობს, ერთი ესე ტარშიჭამიელს სასკლას ართუემ სადმე, ამისთანა საქმეებს დაეხსენ და სურც კჭიდები, ახსურშიელს ვინ გავ- კადარბებინებს? სთიუელი მართებულად შენ ამისხერე და მართიუელი მოურაობა და სარგო ამისვე ჭქინდეს □. ბევედს აწერია: „რტოდ ვარ დავითის, მგელ ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით“.

224. ბძანება ვახტანგ VI-ისა ბევეან ამილახვრისადმი ტარსაიკა- შვილების შესახებ, 13,5 X 15 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1703.—1712. ქ. მესტუმრეო! ჩვენ მავიერად ჩვენს დიდს იმედს დარბა(ზ)ს ბატონს ბ ე ჟ ა ნ ს მ ა ვ ი ა ლ ი მ ა ვ ი ა თ ხ ე ა მ ა ხ ს ე ნ ე თ . მ ერ მ ე დარსაიჭამიელები(სი) გამოგიერთა და სახელას ართიუე სადმე, ეგ რა ამბავი არის და ან ვინ გაქნეუასებს? ერთს კაცს ჩვე- ნის წიგნით, ჩვენი ბძანებით, სახელა მისცემთა, შენ ვინ წავარ- თიუეინებს და ან ახსურშიელს ვინ გავადარბებინებს? დიად, ავად გიქნია და ემწვიღურად. აქ ამილახორსაც მდივანი მიუცზავნეთ და შენთიეინაც ეს გვიბძანება: აშკვარს საქციელს დაეხსენ, ვერც სახე- ლოს მოუშლი და ვერცა რას შესცოდებო, რუმ(სი) მწკვედ გიწვენი, იცოდე □. წარწერა წინა მოყვანილ ბევედისა არის.

225. განჩინება ბერძნიშვილების მამულზე დავის გამო, დამტკიცე-

ბული ერეკლე II-ის მიერ, 58 X 21 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით აქა-იქ ნახმარია თითო წერტილი. განჩინება დაზიანებულია.

1769, სექტემბრის 18.

ქ. ნინია ჩიოდა: მამა ჩემი ბერძნისძვილის ზავრადას შვილი იყო და მამა ჩემი რომ ეიწილბაშში დაიკარგა, მისი მამული მირზაშვილებმა იმოკეს ბარძიმ ერისთვისაგან და ჩემს განაყოფებს ბერძნისძვილებს ნასუადობის წიგნი მიუცა და ასე დაუმტკიცებიათ: თუ გედაოს ვინმე, ზასუხი ჩვენ გავცეთ. ჩვენ ამითი სსჩივარი დიდს ხსნს მოვისძახეთ და მრავალჯერ მოციქულით და ცაღკეც კვიასყო ბერძნისძვილეს და იმათ ასე იფიცეს მრავალჯერ, რომ როცა მავთსა ბერძნისძვილით ვთქვიო, მირზასძვილის მტრობით ვთქვიო, თორემ ეკ არას გზათ ბერძნისძვილი არ არისო. ეოვლად სსანტრელს მისს უწმიდესობას, ბატონისძვილს, ეოვლისა საქართველასა კათალიკოზ-პატრიარქსაც მთავსესეს ბერძნისძვილებმა და შეჩვენესაში თავა შეგდეს, რომ ნინია ბერძნისძვილი არ არისო. აგრევე სხვას მრავალგან იფიცეს ამ გვარად, მერმე სსმართლიდამ ამგვარი განჩინი მაგეციო, რომ ეოვლის ეტვისკან გამოვიდნენ და რომელიც ჭეშმარატებით იცოდნენ, ის იფიცნენ, რომ ეს ნინია ზავრადას შვილი არის, თუ არ არის? და თუ არც ეთიფიცოდნენ და არც უმყოფობა, ეს იფიცნენ, რომ არც ვიცით არის, არც ვიცით, არ არის. ამში წადგენ ამ განჩინით ბერძნისძვილები და დაიფიცეს, რომ სწორედ ბერძნისძვილის ზავრადას შვილი არისო. აწ რადგან იფიცეს, ეს ნინია ქეიქსა სწორედ ბერძნისძვილის ზავრადას შვილი, მავრამ, რადგან ამდენი სსანტრეე შეჩნდათ ბერძნისძვილესსა, რომ სსმართალი მრავალი რეგი ტეული თქვენ და ბოლოს ეფიცა გვარწმუნა, ამ სეშო წერლის ძალით, ჩვენ ქართლისა და კახეთის მსაჯულოთ, ამის სსმართალი ასე განუწესეთ: ზირეველ რადგანც შეპატრონეს ბარძიმ ერისთავს სიგლით მიუცია მირზაშვილისათვის ის მამული და მისის შვილებიასგანც დამტკიცებული აქვს და ბერძნისძვილებსაც ნასუადობის სსკელი მიუციათ მირზაშვილისათვის, სრული ფასი ავიდეკითო, სსკელი ასე ანხადებს და მირზაშვილს იმ მამულში ჭირნახულიც ბეუ-

რი აქვს, ამ სქემებით შარხაშვილებს ის მამული სმაროლით ვუ-
ღარ გამოვაროვით და რომელიც შირხაშვილებს 'ხავრადან შვილის მ-
მული უჭირავს, მისი ფარდი სსსხდაისა წილ, სსსხდე გლეხისა წილ,
გლეხი ვენჯიისა წილ, ვენჯიი ნაფუზრისა წილ, ნაფუზარი ბადისა
წილ, ბადი შინდვრისა წილ, შინდორი და რისაც შქონებელი ყოფი-
და, იმისა შეფარდებული ყოველივე ზომიას და ფარდით მიეცეს
ბერძნისმკვიდეების მამულიდამ სრულად და უკლებლად ნინიას და მისს
მისს აკობს. ამის კარდა სსსფულათ თავისი სმკვიდრო მიეცეს, ორ-
თავალი წისქვილი და კოშკი თავისას ჭვლით და კალაშვილი, რისაც
მამულის შქონებელი იყოს. დღეს რაც კალაშვილის მამული ბერძნის-
მკვიდრის კჭაროს, ესენი ყველა ნინიას და მისს მისს აკობს ესდა
მიეცეს. ესენი, როგორც განკაწესებია, ყოველივე ნინიას და მისს მისს
აკობს დაუშკვიდრას სმაროადამა. ერთი ამისი ფარდი განხეხა შირ-
ხასშვილს უჭირავს და შორე ეს ნინიას და მისს მისს აქვს. სეკ-
დენბერს ის, ქქეს აქეთ ჩ დ მ ა, ქქს უ ს ზ. ბოლოს ხუთი ბეჭედი
უზის მხედრულ-ხუტურის წარწერით.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ხეენ ცხენულის შეფის თეიმურაზის ძე არავლი, შეივე ყოფ-
ლისა ზემოაღს საქართველისა, ამ მსაჯულთაგან განწესებულს გან-
ხინებას ვამტკიცებთ. ეს ნინიას ბერძნისმკვილად აღმოსნდა, ამ მამულ-
სედ დაგვიშკვიდრებას ნინიას და მისი მამ აკობ და ბერძნისმკვილად
დაგვიშკვიდრება. სეკდენბერს კ. ქქეს აქეთ ჩ დ მ ა, ქქს უ ს ზ
ერეკლე .

აშიაზე აწერია:

ქ. ხეენ ბატონისმკვილი გიორგი ამ მსაჯულთაგან განწესებულს
განხინებას ვამტკიცებთ. დეკემბრის თვ, ქქს უ ა ბ შეფის ძე გიორგი.

ქ. ხეენ ბატონისმკვილი დეკან ამ განხინებას ვამტკიცებთ. დე-
კემბერს თვ, ქქს უ ა ბ ლევან.

226. თხოვნა ჩრდილოელისა და თხოვნაზე მიწერილი ბძანება ერეკ-
ლე II-ისა, 20 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხე-
დრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1773, ანრილის 24.

ქ. ღმერთისა ეთჳდად მოწყალას, ბედნიერის კელმწივის ჭირა მოსტეს მის იერეთ მიწა-მტვერთა ჩ რ დ ი ლ ე ლ ს ა. ახლა ამას კეკედრები თქვენს ეთჳდად მოწყალებსა, რომ ესრჩივო გახლავარ და თქვენს მოწყალებისგან ეითხოვ, რომ არაგვზედ წიკლაიურის მსმული არას ბეთიანმღათა და გეკედრები, ჩვენს კელმწივეკ, რომ თქვენს წყალობით ჩვენს ბინა მოვიკიდეთ და თქვენის წყალობით ეიცხოვროთ, და თქვენს უმაღლესობასაც მოეხსენებ, რომ ჩვენს მსმულისგან მოძორებული გახლავართ და არაგვზედ სხზრდა არა გუაქვს რა. აგების თქვენს წყალობითა ჩვენს ერთ(ი) ღუემა ზური მსკვამთა(sic) და ეთჳდად თქვენს შვილების სარდალკვლეთ(sic) ვცხორებდეთ, ღმერთი განაძრიაღებს თქვენს კელმწივობას, იმ მსმულის წყალობა მთუათ. ანრილის კდ, ქჳს უ ა ა.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ბატონო არაგვის მოურავა! ამ არზის ზეტონსს რომ ასე მოეხსენებთ, თუ ერთი წინააღმდეგი და მოდავე არავის ეკანდეს, ეს ბეთიანმანი ამას მათბარეთ, ამისთვის გვიბოძებ(ი)ს. ანრილის კე, ქჳს უ ა ა | ფრელო |.

227. არზა სიმანგულაშვილის იოსებისა და არზაზე მიწერილი ბძანება ერეკლე II-ისა, 27 X 16,7 სანტ., დაწერილია ქალაღბუ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ მიძიებებია ნახ-მარი.

1774, ნოემბრის 26.

ქ. ღთის ბედნიერის კელმწივის ჭირი მოსტეს სომხითის ჩარ-გამაშესკეს ს ი მ ა ს გ უ ლ ა მ ვ ი ღ ს ა ო ს ე ბ ს, ჩვენ დავით სარ-დღის ემანა ვართ და მინდაშს ხიზნით გახლდით, გეკედრებით, რომ ჩვენს სჩივარს ეურა მოუგდათ: ეს სამი-ოთხა წელიწადია გავოხრდა, ოთხი-ხუთა არზა მოგართვი, თქმა მბობოეთ, ვინემ ამისა სსმართა-ღა გარდასწედებოდეს, ვინემდისინ ამსითან ბერძნახით საქმე ნუ აქესოთ, არ გაბაკათხა, რამდენჯერ მივეღ, მან არ მომსჩვენს, ექვსი თვე მარმანს წინ ტღიეთ ეკან, კვიბობეთ თქმა. მოკედით, არა გეკ-

შეკლას რა; მარმან შვიდი თვე, წელს ეს არის, მის არ გამოვლდა, ახლაც კიდევ დედა ჩემს ავით მოჭურობიან, ესეც ჩამოიტრა, სახლ-კარი ახრათ შიგლია, გემს აბანობიაც შიგახსენეთ, თქვენად გასამარჯვებლად და თქვენის შვილების სადღეგრძელოთ, სამართალი მაღარსეთ, რომელითაც გვპრინებთ, ფიცით, თუ მოწმით გარწმუნათ, რომ მამა ჩემი და მამა ჩემი ჩარგამსხეულ ეთვლანაინს ემხრო ეთვლანს, ჩემთან ბერძნობით საქმე არა აქვს, სება ევლმწიფის არის. ნაემბერს კვ, ქვს უ მ ბ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბისნება არის, ბერძნობა, მერე თუ ეს კაცი თქვენს ემ არ არის, დაეხსენათ, ხელა აიღუეთ. თქვენს ჩვენი სახსო ახსურებულა ხართ, თუ ეს კაცი მართლაც თქვენი ემ არის და სამართალში არ იღაპრავებთ, აცოდეთ ავით მოგეჭურობით, და თუ თქვენი ემ არ არის და ტყუილათ სამართალში ეღაპრავებთ, ესეც იცოდეთ, ტყუილათ საჩუროსათვისაც ავით მოგეჭურობით. გიარგობის კო, ქვს უ მ ბ.

ქ. თუ თქვენი ემ არ იყოს, ტყუილად ხე მოგვადგით, და თუ თქვენი ემ იყოს და ხართ ხელს ხე აიღებთ | ვრჯელე .

228. გამომიების წიგნი მეფე გიორგი XII-ის დამტკიცებული შესახებ ნიკოლოზ ჩოლაყაშვილისა და თადია თუშმლიშვილისა, 27X21 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1775, ანგრის 18.

ქ. მის სიმაღლეს, ბუნაურს ევლმწიფეს, ჩვენს მათის მის გიარგისათვის სადითხუცის გრიგალის მოწმობა ეკითხა ნიკოლოზ ჩოლაყაშვილის და თადია თუშმლიშვილისა. როგორც ამის საქმესე გრიგალ სადითხუცის სიტყვას გაეტარებინა ჩვენთან, გრიგალ სადითხუცის რომ ჩვენთან მოვიდა, ჩვენ ნიკოლოზ მღვდელმა გვიახრან: ჩვენ და თითო მღვდელი რომ მათზე ვდამბთო, ამისა კითხეთ, ჩვენ ფიცით ვკითხეთ და ასე თქვა ფიცით, რომ ეს კისის-ხუცის მათ შესამედი ამ ნიკოლოზის და ამათ მამა-მამათ მისცემათ ახა დელო-

იფლისიდან და სანადახესაც ესენი იღებდნენ, ჩვენ გრიგელ საღთ-
ხუცესისაგან ასე გაგვიგონია და ამ სიტყვაში იქვე მოყვანილია
და იოსებ ექვთიშვილაც აქ დაგვესწრნენ და ნება მათის უმაღლესო-
ბისა არის. ანუგის იწ, ქქს უ ჯ გ.

ქ. ზად ეშიკადაბაშიც ჩვენთან მოყვანისით და ფატიო მოწ-
მაბა ვვითხეთ, ნიკოლოზს შადღას და თადა თუქმლისშვილისა,
რატორც გრიგელ საღთსხუცესმა იმოწმა, ასე ამ ზად ეშიკადაბაში
ამათის შთისა და სანადახის ალებისა. ანუგის იწ, ქქს უ ჯ გ
მეფის ძე გიორგი |.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენ ეოჟლის ქართლისა, კახეთისა და სხვათა შიგე გიორ-
გი, გრიგელ საღთსხუცეს და ზად ეშიკადაბაშის მოწმობას ვამტკი-
ვებთ. მათის ბ, ქქს უ ზ წ □. ბეჭედს აწერია: „მეფე სრულიად ქარ-
თლისა, კახეთისა და სხვათა გიორგი“.

ქ. ეოჟლის საქართველოს ქართლისა, კახეთისა დედოფალი
მარიამ, ვამტკივებთ ამას. მათის ბ, ქქს უ ზ წ დედოფალი მარიამ |.
აშიაზე აწერია:

ქ. ჩვენ საქართველოს მეფის ძე, მეშვიდრე რეხეთის დეგე-
რადლეიტინანტი და კაჟალური დავით ვამტკივებთ იენისის იწ,
ქქს უ ზ წ გაღვიძი |.

ქ. ჩვენ მეფის ძე თანე ამ წაგნს ვამტკივებთ. მათის ბ, ქქს
უ ზ წ იოსელი |.

ქ. ჩვენ მეფის ძე ბატრატ ვამტკივებთ. იენისის წ, ქქს უ ზ წ
ყალბი |.

229. განჩინება ერუკლე II-ისა სვიმონიშვილის ბეჟანისა და მისი
უმის ყაზანაშვილის ზაზას შესახებ, 32X18,5 სანტ., დაწერი-
ლია ქაღალტზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1777, აგვისტოს 25.

ქ. ჩვენი ბძინება არის: შერე ს ვ ა მ თ ნ ი მ ვ ა ჯ ს ი ე ე ა ს ს
თავის კადის ე ა ს ა ს ა მ კ ა ჯ ა ს ზ ა ზ ა ს ა თ ვ ა ს ა ზ ა ტ ა ბ ა ს წ ა-

გნი რომ მიეცა, მას უკან ამ წახსნი ბეჟანისთვის ზოგი რამ მიუ-
 ჯარა და ურჩება დაეწყო. შერე ეს ბეჟან ისევე თავის ძმას ქართვე-
 ლასთან შემოსულად და იმის შვილი სვიმონ უმცირესისა, მოურა-
 ვისა, ნაგუდას და ქემხების მოწმობით წიგნი მიეცა და ეს წახსნი-
 შვილი წახსნი და ამის ძმას ნასყიდა ამისთვის მიეცა და ის წიგნი
 ჩვენსაგან დამტკიცებული იყო. მას უკან ამ წახსნი შვილს რამაჲ მდი-
 ვან-ბეჟანს განსახეინ აქვს თავის განთავისუფლებისა და ის განსახეინ
 ჩვენს დაავტორი. ახლა ქართველთა შვილი სვიმონ მიეცა და ესე-
 ება შარვაშიძეს. ჩვენი ნაბიძგები წიგნებიც ჩვენსა და კაცისა, ასიც
 მოგვარავა. გავშინავთ, სამართლითაც ის წახსნი შვილი წახსნი და
 ნასყიდა ამას არ გამოერთმევა და ჩვენს ამ ქართველთა შვილს სვიმონს
 და ამის შვილის უბიძგო ეფლის კაცის უცდილებათა. რომელიც
 იმას ბეჟანს მიეცა წიგნი აქვს, ან რამაჲ მდივან-ბეჟანს მიეცა-
 მული განსახეინ, ისინა ბათილ არის. აღაწერა აგვისტოს კე, ქვს
 უ. ე. თუ ამას გარდა იმას ერთი ისეთი სიტყვა ექნება, რომ სამარ-
 თაღში მოიტანებოდეს, ის მოგვასხეინს | ერეკლე I.

230. განჩინება მდივანბეგისა თანისშვილების შესახებ და განჩინე-
 ბის დამტკიცება ერეკლე II-ის მიერ, 43,2 X 16,5 სანტ., დაწე-
 რილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით აქა-იქ
 თითო წერტილია ნახმარი.

1791, სექტემბრის 27.

ქ. მის უმადლესობას მიუხედავად მიუხედავად თანისშვილის ქა-
 ხისროს თბილისს და ი. ა. და ბ. ე. ა. ს. რომ ჩვენს ბიძას (ტე)ის
 თბილისს-თეთი თუმანა ემართა ესტატისშვილის წახსნი და გირად კე-
 ნახი ჩვენსა, (ტე) რომ გარდიცვალა, ესტატისშვილს წახსნი თათ-
 რების ვადი დასდებოდა და თათრებისთვის მიეცა ის თამარქიო.
 თათრები ჩვენთან მივიდნენ, გვითხრეს: თხუთმე(ტ) თუმანა მოგვცემა
 ამ თამარქის, დასსენათა. ჩვენ იმ ჟამად არ შეგვცვალა და აქაზმა
 და კარჯანმა დაიხსენია. ახლა უახლოვთ ჩვენს მამულს, თავის თეთარს
 ვადლევთ და არ გვადლევს. ამის სამართალი მათს უმადლესობას
 ჩვენ მოსამართლეთათვის ებძინა. ჩვენ ბძინებისებრ მიუხედავად მოგვცა-

ნინეთი კარჯან და აქაზ და ვალაშარაკეთ. ესენი მოუტებდენ: კათალიკოზის ბძინება ქონდათ თათრებს, წმინდის გიორგის ეკლესიის ემას კისაც შეკედლათ, იმან დაიხსნათ, თანისშვილის თამასუქიც კელათ ქონდათთ ოცდა ხუთის თუმნისათ და ჩვენ ორმოც თუმნამდის მოკუცითათ. ჩვენ ეს სამართალი მოკუცით: სამართლის ძალით ის მამული ამ ობლებისა არის, ამისთვის რომ კაცი მოუგზავნათ ამისთვის, რომ მაკ მამულს ნუ იხსნიათ, ჩვენ ამ თათრებს შეკუჩხუჭებით და გვაცდლიანთ. ამით არ დაუშლიათ და მამულის ხდამით ოცდა ხუთის თუმნის საქონელი მოკუცით და დაუხსნათ. რადგან ამით კაცი მოუგზავნეს და დასტურია არ დასტეს, არ უნდა დაუხსნათ. თავანთ მამული ამ ობლებმა უნდა დაიხსნან. ეს ობლები რომ ამობენ, თხეთმეტ თუმნად კვადეკედენთ და თქვენც ეს მოკუცითთ, ეს არ იქნება. ამით რომ ტეტის თამასუქი ოცდა-ხუთის თუმნის არის და თხეთმეტ თუმნად რადის მისცემდენ და კარჯან და აქაზ რომ ამობენ: ორმოც თუმნამდის მოკუცით, ესეც ხაკლები სიტუკა, ამისთვის რომ ტეტის თამასუქი ოცდა-ხუთის თუმნისა ქონათ ზახას და ზახასაც ეს თამასუქი მოუციათ თათრებისათვის, რომ ოცდა-ხუთი თუმანი ტეტის გენახიდან ადუკითთ და ოთხს თუმანსაც მე მოგცემთ. ეს თამასუქიც ჩვენ ვნახეთ, თუ მეტი ყოფილიყო, ან ტეტის თამასუქმა ეწერებოდა და ან ზახასაც მისცემულს თამასუქში ოთხს თუმანს რადისდა დაიწერდა თავის თავზედ თუ მეტი ყოფილიყო. ეს ოცდა-ხუთი თუმანი ამ უმწვიდებმა უნდა მისცენ თუმბრვლამდის და მამული ამით დარჩეს. ჩვენ ასე განვსაკუთ და ხება მათის სიმადლის არის. სეკტემბრის კზ. ქწის უ ო თ. იასულო, ეს ასე გარიგე □.

ქ. ეს თეთრი უსარკებლოდ უნდა მოეცეს იმისთვის, რომ იმათ მამულის გამოსაკალი ქონათ და სარკებელი არ ეთხოვებ და ზახას თამასუქიც უსარკებლოდ ოცდა ხუთის თუმნისა არის, რომელიც ზახას თათრებისათვის თავის(SIC) გალში მოუცია, რომ სწორე ვადა და თამასუქი ის არის. ბოლოს ხუთი ბეჭედი უზის მხედრულ-ხუცურის წარწერებით.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენ, მეფე ოროთვე საქართველოს ირაკლი მეორე, ვამტკა-

ცემი ამ მსაჯულთ განჩინებას აძის, ბეითრის შვილი სოლომონს ასე
გარიგე. სეკდემბრის კვ, ქვს უოთ □.

აშიაზე აწერია:

ქ. ხეკნი კათალიკოს ალავერდელა, შეივის ირაკლის მეორას ძე
ანტონი, ვაშტეციტო განჩინებას აძის. სეკდემბრის კვ, ქვს უოთ
კათალიკოსი ანტონი (ჩართულათ).

231. ბძანება ერეკლე II ისა ქურთების აყრის შესახებ, 17X11
სანტ, დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშ-
ნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1791, დეკემბრის 26.

ქ. ხეკნი ბძანება არის, რომელსაც ქურთების აყრის შიასიღნი
ხართ: შერე ერთი რომელიც მღაბდაი კაცია იყოს, ერთი კომლი ქურ-
თი, ქართულაშვიდს სვიმონს შიეციტი, ამისთვის გვიბოძებია. დეკემ-
ბრის კვ, ქვს უოთ.

ქ. შიასიღებო, ეს თქმი თქვენ შეინახეთ უბოხად ერეკლე.

თავში აწერია:

ქ. ხეკნი ბძანება არის, თელავის ხაცვალო, შერმე ქარიველას-
შვიდის ქურთიები რომ ჭეკანდა ამ თქმიით შიეციტელი, ისინი გამოურ-
თშეკითა და შენიავს შიეობარებათ, ახლავ უკანვე შიეცი, ამის შიე-
ციტლობა არას გზით არ იქნება. სოემბრის 26, ქვს უ36. სასუიღ-
სავით ჭეკე ერეკლე.

შეორე გვერდზე სწერია:

ქ. შარტეციტის შიეურავის შიასის კეთილად სახსენებელო, შიასი
იასე საცვალო, შერე ამ ქართულაშვიდს სვიმონ შეჯურუშეს ბატონ-
ნის ბძანება და თქმი ქონდეს. შინდ საკარუჯოს ბატონის ქურთიები
არიან, შინდუდამ ერთი კომლი ქურთი შიეცი, როსაც შიასცი, ებოზი
გაშარაოვი. დეკემბრის კათ, ქვს უოთ □.

232. განჩინების წიგნი მგალობლის შვილის დიმიტრის დავის შე-
სახებ საწისქვილოზედ, 30, 5X17 სანტ., დაწერილია ქალაღ-

ღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერ-
ტილი.

1795, მაისის 8.

ქ. შისს უგანაილქუესობას შეუვის ძეს გიორგის ოქმით ესის-
ნა მ გ ა ლ ო ბ ლ ი ს შ ვ ი ლ ა ს დ ი შ ი ტ რ ი ს ქვრივა და ობალი
საწისქვილაოხედ რომ ჩივის. ამასი სსმართალა უეავო. ჩვენ მდავან-
ბეგმა ოტამ ორა იასუღა ვაგვჩავსუთ, საწისქვილუც გავახნრეგანუთ
და შგალაბდიშვილუნი დავით, მდავანი იუჟან, კიდუც ხატარა დავით
და სოფლის კაცნი დავიბარეთ, ვისაც სიტუვა ვაქესო ამ საწისქვი-
ლაოხედ, სსმართალშა ულახარაკეთ ამ ქვრავს და ობოლს. ამ ახსნა-
ურშილუის და სოფლას კაცო ასე შემოიყავდათ: ჩვენ არც კედავით-
თო, არც არა საქმე ვვაქესო, ღონ შაახმართლო ამ დემეტრეს
ქვრავს და ობოლსო. ნაგენახობი საწისქვილოს რუსხმულუხედ
შიედმის, აღმოსავლეთისაკენ რომ შარა არის, ამ შარას აქათ ამ
ქვრავისა და ობლისა არის ეს შამულიცა და საწისქვილოცაო; შარას
იქით სსსოფლო, სსსოფლო შიწა უძევსო და ამ შიწაში ერთი ტაბა-
რუკი დაუსახლუითათ და ეს ტაბარუკი ჩემობდა, ამ ჩემი შიწისა იქნე-
ბათ, რადგან ახსნურშილუის და სოფლას კაცო ერთიანად გაუხსრუ-
კიათ ეს საწისქვილო იასუღუესთან, როგორც ზემორ დაგვიწერია,
ახსნერო და სოფლის კაცის სიტუვით, დარჩა ამ დიმიტრის შგა-
ლობდიშვილის ქვრავსა, ობოლს ეს საწისქვილო, ეშაკადაბაშო აღუ-
ქიანდრე, ეს ასრე გაურბეკე. მაისის 8, ქვს უ მ გ □. ბეჰედს აწერია:
მონა ლთისა მდივანბეგი ოტია.

აშიაზე აწერია:

ქ. ჩვენ საქართველოს უფლის წული, შეუვის ძე გიორგი, გან-
ხინებსას ამას ვამტვიცნებთ. მაისის 8, ქვს უ მ გ | გიორგი .

233. ახატობის წიგნი იოანე ხაჭაშენლის შვილის ყმებისა, ბოძე-
ბული გიორგი XII-ის მიერ, 19 X 15 სანტ., დაწერილია ქა-
ლალღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1798, მარტის 23.

ქ. ჩვენი ბძასუბა არის: შერე ხ ა ქ ა მ ხ ე ლ ა ს ნიკოლოზის

შეიღის ითანეს კაცნი კისისხევეს გზირაშვილები და ჭავახი დათუნს სამს წელიწადს სათარხნე და აწატობა კვირბაქიანა, რომ ამ სამს წელიწადს ამით არა სხევენ ხარჯი და გამოსაღები არა უნდა ეთხოვოდესთ რა და ჭარიდაზღ ამოშვებუელი უნდა ივენენ ამ სამს წელიწადს, რომ თავის ბატონს სხელი უნდა აუშენონ, მღვივებმაც ასე იცოდეთ და მთასილთაც. და როდესაც ეს სამი წელიწადი შესრულდება, მერე როგორც აქამდინ უმსახურაით, ასედაც ასე უნდა იმსახუროს. მარტის 10. ქვს უ 3 წ მუფე გოლოგი.

აშიაზე აწერია:

ქ. ს. დ. საქართველოს მეშვედრე და მშარაბიელი დავით, სანატრელის შამას ჩვენის იმსახურას ვამტკიცებთ. მთასის თ, ქვს უ 3 თ
გ. ს. ს. დ.

234. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა ალაღუ ყორღანაშვილისადმი, 31,6 X 2 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „ქ. ღვთით ყორღანა(შვილ)ს ალაღუას მიუვიდეს“.

1795, ანგრის 5. ალაღა¹

ქ. ბატონაშვილი ა ღ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ს სიკეთით სხისაგრო ეთრ და ს ა მ კ ი ღ თ, ჩვენ მიერ მრავალი მოკითხვა გუწუქას. მერე შენ რომ წიგნი მოგეწერა ჩეფე სოლომონისა, დაბეჭდე და გამაბიგზახე, დაბეჭდე და გამაბიგზახე. ახლა ამას გწერ, რომ დედოფალს მთახსენე გურამიშვილი გიორგი მთარისა, რომ დედოფალმა ბატონს მთახსენოს. რომ ართაჲ თქმი უბოდონ და ჩემთან გამოგზახუნონ, ამაზედ ბეჭითად მოაქეც, თუ ჩემი სიევარული გაქვს, რომ მთორა მიბოდონ და მთესი აქ ყოფნა ავი არ არის და იღბლიანი კაციც არის, სჯამს, რომ ჩემთან იყოს ეკვეტ სათარაჯამი არას ჩემკანა და შევ მთავისგანა, ამიტომ რომ ერთმანეთი გვიანხამს. ანგრის ე, ქვს უ 3 გ. ხუთი ხოსობიც ბატონებისათვის მომირთმევა, ბატონის მობარებულის ქორის დაჭერილი ხუთი ხოსობია, ბატონების მთაროჲ ალექსანდრე.

- 235.** წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა მილახვარ იოსებ ყორღანაშვილისადმი, 41,6 X 15,9 სანტ., დაწერილია ქალაქ ღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „მათს პრწყინვალეებას(აიე) მილახვარს იოსებს მიერთოს“.

1795, ანვრას 11. იოსებს.

ქ. მათს პრწყინვალეებას(აიე) ბატონის შ ი ლ ა ხ ვ ა რ ს მუჟის ძე ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე სიუვარულით მოვიკითხამ და თქვენს მშვიდობას ღთისგან მოვინატრა. მერსე ას შუადა საერასთოელი კაცნა გამოვინტოემრე მანდ, მის სიძალდას ელეში უნდა იუვსენ. რა ვქნა ტემპარიტად შეუის ერეკლეს მხემ, მეც დიახ დიდათ შეხართობდა, მაგრამ მისის უძალდესობის ბძახებაც მოგვივიდა, რამ ელეში დაურავო ჯარის კაციო, მანდ ამისთვის გამოგვზახენ და როგორც რიგი აეთს, ისე ზური უნთქე ორშაფათამდის და სურსათია აწერათ უგელჯან და შავაივ აწერათ, საკლავი კი ჩვენგან მიღეცმათ, და რასაც ზურს მისცემთ, თავაინთს სურსათში უნგარაშემთ: რაც მანდ საკლავა ეწერთს, ის კი აქ უნდა მოგვივიდეს და აქედამ შავცემთ, და ორშაფათამდის კადეც ამბავს მოგახსენებთ, როგორც ამბავი მოგვივა მისის უძალდესობისა, ამ ბიხსს დავაჭერთ და თქვენც ამას შეგატოობინებთ. ექვსი ცხენი ჭყავსთ და ცხენზედ ერთი ლიტრა ქერი შაიცემინეთ დლეში და როგორც რავა, თქვენც კარგათ იცით და ისე გაუძეხათ ჯარს, სხვა ელეში უფრო ბევრა კაცი ჩაუეცეთ. სხვას თქვენს ამბავს ნუ დავგაკლებ. ანვრის ია, ქვს უ მ გ □. ბეპელს აწერია: „დავითის რტო სახელ მძესა ალექსანდრე მუჟის ძესა“.

- 236.** წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა თავის დედასთან დარეჯან დედოფალთან, 42,4 X 15,8 სანტ., დაწერილია ქალაქ ღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1795, ივლისის 17.

ქ. ღთნ ჩვენთვის შრავლად მოწყადის ჩვენის კელემწიფე, ბედნაერის დედათუღის ჭირა თქვენს შვიდას ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ს შოსტეს. ჩემს შრავლად მოწყადეს და საივარეკლს მუხდის კოტინას

მოკვასხეებით. ჩემს ანბავს მოიხსენებთ, ღთისა და თქვენის ბედნიერობით, მშვიდობით გახლავართ აქ ეარაბაღას ელში, შერძე შუბნის სიკვდილი შევიტყუ და თქვენმა მზემა და თქვენის კელმწიფობის მზემა, რომ ასე წუხს ჩემი გულა, რომ უფრო აღარ იქნება. უფრო მეტათ ოსუეთას გულისათვის ვწუხვარ, რომ, მე ვიცი, ძალიან შეწუხებული იქნება. ღთი გადღეგტელებსთ, იმედი უბძნეთ. ჩემკან მოხსენება ხომ არ გეჭირებთ, მაგრამ მაგისთანა ერთი კაცი ძნელი საშავარი არის. ერთი ოქმა გეპოქებინათ ხინაა ჯანადრის ხელითა, უფველივე შებძანა და ღთისა და თქვენის ბედნიერობით, მე თქვენს ბძანებას არ გადავად, როგორც თქვენ გიბძანებიათ, შეც იმისი აღმსრულებელი გახლავარ. კაბებისა რომ გებძანებინათ, ერთი მწვანე და ან ის ოკერი ჩეჩაგლას ხარია და მუდიც ცისეკერი კაბა შეპიკერვინეთ და გვიბოქეთ, ერთი ატლას-ბაჟიიც ოსუეთას უბოქეთ ჩემ მაგიერთი წასხურავათ, წყალობას ვითხავ, რაც ჩვენი საბძანეგელი აეოს. გვებძანას, ზეზანა გიხდებთ და ჩემი კაბები ამას ებოძოს. იფლასის იზ, ქქს უ ზ გ □. ბეჟდს აწერია: „ღავითის ოტო სახელ მძესა აღექსანდრე მეფის ძესა“.

237. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა დედოფალ დარეჯანთან, 34 X 15,6 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხურულას ხელით. ნიშნები არა აქვს. თავში უწერია: „ქ. ღთით ბედნიერს კელმწიფე დედოფალს მიერთოს“.

1796, მაისის 30.

ქ. ღთის ბედნიერის კელმწიფე დედაოფლის ჭირა მათს შეიფის აღექსანდრეს მოსცეს. ჩემს მოწყალეს კელმწიფეს მუხლას გაცხანს მოკვასხეით. ჩვენს ამბავს მოიხსენებთ. ღთის მოწყალეობით და თქვენის ბედნიერობით ჯერ ხანად მშვიდობით გახლავართ; ამდენი ხანია, აქ გახლავართ და ერთი არზა ვერ მოგართუა და ვერც ჩვენი ამბავა მოგახსენეთ და ვერც აქაურა ამბავა. ამასე დანაშაული მაქვს, მაგრამ უქალღობობით და თქვენც რომ თელავს ბძანდებობით, ამ ორის მოხეზისათვის ვერ მოგართუა არზა. აქაურს ამბავს მოიხსენებთ, აქამდის მუდამ ომა იყო ჩვენსა და განჯელებში, მაგრამ

ღთიან და თქვენის ბედნიერობით, ყოველთვის ვამარცხებდით. ერთს დღეს ასეთი გამარჯვება მოგვიხვედა, რომ სამსია გვდარი და ცოცხალი დაგვრჩა. მას უკან ვიდრე არსუმიანს გამოვიდა თავის დასტით. კიდევ დავამარცხეთ და არსუმიანს თქვენის ჭირის სხატკლოდ შეიქმნა, და არსუმიანს საკვდილის აქეთ ომი არ მომსუდარა. იმის მუარეს დღეს ერთი ბურჯი უკუდგა ჯავათ-ხსნს, ზემოთი ბურჯი, მას უკან ჯავათ-ხსნს შეუტეო და ერთმანერთში ომი მოეხდათ, ის ბურჯი ისევე ჯავათ-ხსნს აიღო და ბურჯიდან შელაქ შეჯდუმიანც თათვი მოხვდა და თქვენის ჭირის სხატკლოდ შეიქმნა და უღელა-ხსნს დიდათ დაჭრილათ და ვინც იმ ბურჯში უკუდგომილა ხალხი იყო, ჯავათხსნს უველას თავები გააყრუებან. ახლა ღთიან და თქვენის ბედნიერობით, ამქადა გვაქუს, რომ სამს-ოთისს დღესე ციხე ავიღათ უეჭოდ და იბრემ-ხსნ და შე დიდად შეგობრები ვართ, რომ შეტი არ იქნება და ამარხსნის დამცე შეილად ამიკვან, ერთი კელი ხალათი ხსნს გამოკეცავან და ერთი კელი ხალათი შეგებრებისინ და ომარ-ხსნის დას გამოკეცავან. და თუ თქვენც ამჯობინოდ, ერთი წიგნი აბრემ-ხსნს და ერთი წიგნი ომარ-ხსნის დას მოსწერად (sic) და შეგობრობა გამოუცხადოთ და იბრემ ხსნს თუ წიგნი მოსწერად, მადრიელათ გამოუცხადეთ და თქვენის მშვადობის ამბავს წყალობას ვიანთოეთ, რომ გვიბძენდეთ. მასის ღ, ქვს უ ჰ დ ალექსანდრე . აქ ორი ხოდაშელი კაცი გასლავან, ერთი მღვდელი და ერთი ხსნ-გასმელი, ახლა გვესმის, რა ესენი დავირბევით. ამათ საიარმა შეგვჩენ, სხვა წყალობაც უნდა დაემართოსთ, არამც თუ დარიბითს, რა წყალობის მავიერთა? | ალექსანდრე |.

წინა გვერდის აშოაზე აწერია:

ხემა უმარწყალესი კვდამწიფა უუქდანდესად მამ-ურსაღვით

კედს კოცნას გაგისდავ, მთაულეთში თქვენგან გამოხდელი თქვენსა მუილი და ვ ი თ.

238. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა ალალო ყორღანა-შვილისადმი, 31 X 11, 2 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი. წინა პირზედ აწერია: „ქ. ყორღანაშვილს ალალოს მიუვიდეს“.

1796, დეკემბრის 31. აღადგინა

ქ. ბატონიშვილის აღადგინების და დასრულების სიკეთით სახსოვარად
 ეტრდინა და დასრულდა, შემდეგ მრავალი მოკითხვა გეგმავს. ჩვენ
 ამბავს იკითხვამ, დათავს მთავრებით თბილისის ქალაქში მშვიდობით
 ვიმყოფებით. თქვით, ბარონიშვილ რამ ზოგიერთი ახალი მო-
 გეგმავს, მას სიძულვეს, ბატონის დედამისს, დედა ჩვენს ერთი
 კვირის ვადით დეოთხობა (ხე) და აქ ჩამოვდი, ამ თქვითის საქმე
 გავსწორდით და სხვა ზოგიერთი საქმეებიც მაქვს შენთან. ასე
 შენი აქ არ უთავს ჩვენთვის დიდად საჭიროა, უნდა რომ ჩამოსვიდე,
 ჩემო აღადგინა. დეკემბერს და, ქვეს უნდა. არამცა და არამც რომ ჩა-
 მოუსვლელი არ დასდგე | აღადგინა რე .

239. წერილი ბატონიშვილის აღადგინების დედოფალ დარეჯან-
 თან, 34 X 15, 2 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუხა მხედრო-
 ლის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1797, ნოემბრის 21.

ქ. დათავსების სიძულვეს, ჩემის მოწოდების, კელმწიფე დედოფ-
 ლის ჭირი მოსდგეს თქვენს შვილს და დასრულების. ჩემს მოწ-
 ვადებს ვადას კაცხას მოგახსენებ. აქაურს ამბავს მოახსენებთ,
 დათავს და თქვენს ბედნიერებით, ქალაქი გავამტროთ, დაქვს რომ
 მათთან არის, ამ თვის ოცდა ერთი არის, მედია ან თავისის კლავ
 შევადგინო თავითის სიხნათ ქალაქში შემოვიყვანეთ და სადაც
 შტრის მოსვლას იფიქრი გვექანდა, სულ ამ მხარეს დაურთეთ და
 ბურჯებში დავუყენეთ, მაგრამ მედია ან სურსათის გვთხოვს, ში-
 ვერა ხელის ჭეკავს და ამისა ბანა გვიბძახეთ, რომ ამათ ჰურა სი-
 დამ მივცემო? შენის თავის მხემ, რომ სახათ ამისა კაცხა, ასე
 ბძახებთ, რომ თავითის მცრის ზსეუხის მაცემს კარგად შექმდიანათ.
 მაგრამ, თუ სურსათი არ გავრთვით, მოგეხსენებთ, მშაერა კაცი
 არას გამოგვადგებთ. ამის გარდა, ქალაქის ხელხაც შექმადის, მაგრამ
 მოქალაქებისას ასე გვექმას, რომ რომელიც შექმდიანთი არიან,
 ისინა აღარ აწარებდენ ჩამოსვლას და ამისაც გზა უნდა მოსდგეთ, თ-
 რემ თუ შექმდიანთი მოქალაქე არ შექმავა, კედარც სხვასა გაეადგენ

შემოსულას და ბისნუთ, რომ ესენი ძალით იუთს, თუ სუბით, შემო-
ვაყვანინათ. უთქვენათ ჩვენ ძალი ვერ მოვიხმარეთ ამითხე. თუ
სხუელებას ამბავს მოახსენებთ, შენის თავის მხემა, რომ არაივერა
ნიშისი აღარა იზოება რა. განჯიდამ და ეარბაღიდამ მოსული ხალხი
სისხლსა და სხვას მრავალს აყს, რა გინდ არას რომ სჭამდენ, იმათ-
ში რაღაც რამ სხუელებს გახეხილიყო და იმას ეხატა იმათივე ხალხი.
თარემ მოიკითხეთ, თუ ერთი მოქალაქე ან ერთი ჩინებული კაცი
მომკვდარიყოს ვინმე, მუნთუაძვილის ქალის მეტი და ამოენს ხალხში.
რომელიც მამის აქ იმეათებოდა, დღეში რომ ხუთი და ექვსი მომ-
კვდარყო, რა სკვირგელია, დღეს რვა დღეს, რომ აქ აღარავინ მომ-
კვდარა და არც ვინ აუადმუთვი იზოება. ამხედ სარწმუნო ბძანდე-
ბოადყო და ვინც მოგახსენასთ, სურავის დაუჯერებთ, მე შენდევით
ამხედ: გაუსინჯავად და უხითრიჯამოდ არ მოგახსენებ ამას და წუ-
ლობას ვითხოვ, რომ ამისა მასუხი და მეღაქ აზოვის სურსათის ბი-
ნა მადე გვიბძნათ და რაც სხვა ამბავი იუთს ხალხე დაუეოვნე-
ბელად გვიბძნებდეთ ხალხე, ჩემო ხელმწიფევე. ნაემბრის ვა, ქწს
უ ზ ე. მეღაქის სურსათის ბინა გვიბძნეთ და გვიბძნეთ დაუგვანებ-
ლად, ამ მეღაქსაც და ჩვენც გვიჭირება სურსათა, დიად ნაკლებათა
ვართ და წულობას ვითხოვთ, რომ სურსათი მადე გაგვიარგოთ,
რომ ჯარებიც მოგვივა და იმათიჯსაც დაგვჭარდებს. მოგახსენებთ,
ქართლშიდ თუ დარჩაშიდა რამე, გვიან მოგვეწერება და სხვა გვი-
ფიქრეთ რამე მადე ¹ ალექსანდრე .

240. წერილი ბატონიშვილის ალექსანდრესი დედოფალ დარეჯან-
თან, 26,5 X 14,3 სანტ., დაწერილია ქალღმრთე ნუსხა მხედ-
რულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1797, გიორგობისთავის 22.

ქ. ღთმა ბედნიერი კვლმწიფე დედოფლის ჭირი მათს მკადს
ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ს მომცეს. მერე ამას მოგახსენებ: თქვენა წიგნი
ერთი გუშინ შებოძა გარეჯელების ხელით, იმავე წამს მასუხი მოგახ-
სენე სხვს გარეჯელთ ხელით, არჩით. ერთი წიგნი დღეს რომ გვი-
რა დიდა გაოხდა, მამის შებოძა, რაც გვიბძნათ და გვიხრათ. სულ
კეთილი და კარგი ბისნება აყო. მეც ეს მახარებია, რომ რა ქალაქს

კიახელი, არც კაცი იყო და არც ბოლი სდიოდა, ღოთით და თქვე-
ნის ბედნიერობით, ოსდათან ასესება. შედამ დღე შილი-შილზე
უხევს და ხიხანა შემოდის. ამას წინაივც მოძიხსენებაა და ხსლაც
მოკახსენებ: შერწმუნეთ, სსეულებს არა არის რა და ღუკის მიშით
უფრო დაივანტულა. ბეკრი არხა მოერთმეოდა ბატონის, რომ ბარკაშ-
ტობს მოხვალა, აჯარასე ხელი აიღუკათ, რამდენი სარქარს დაკლდე-
ბა და აჯარადარხა არას აწადუღას, ასე უსამართლოთ ამისთანა ქა-
ლაქის წახდენა ანთვითაც არ გავგონილა. ჩემი სწადა ეს არის, რომ
რაც ხიხანა გარეთ არის და უკავალაანი ემარწვალები შემოაჭეკათ,
მანდა, რომ გარეთ ახადონ და ასე შემოიუკახონ, რომ გაწმდეს და
თქვენი ჩამობინება მადე მოხვდეს. კიდევაც ამას ტეკედრებით, რომ
თქვენი შვიდობის ანთავს და შისის უმადლესობის შვიდობის ანთავს
კვობინებდეთ. თამაზ უშაკ-აღას-ბაშიც მეტათ ცდალობს ქალაქის
აქსენის და კარგითაც არუკება. კითრგობის კბ, ქვს უხე. სიანში-
ლა იასენ და ხარამხის შიელი ხარამხის გვიანდებია. სხვა აქაურს
ანთავს ესენი მოკახსენებენ. ვვარა დამეს რომ შელიქს თქვენითვის
არხი მოერთმეუა, ამაკ სთის აქედამ აურადა, მანდ ოთხშობის არ-
ხი მოკადა, ზასუხის ერთის სთის არ მოუგადეს და ამისთანა ქალაქი
გაიუქეს. ბატ(ო)ნს შელიქსე ზოგა ბრანჯა, ზოგა მარადა რაღაც
დაებარებინა, თქვენიას დოვლათით ზოგა რამ უხლა იშოკება, ჩემ თა-
ვით კერა გ(ა)ხელით რა. არამც დაკრიდით, სინადა კი არ არის რა,
თუ მანძისეთა, გახდეთა □. ბეჭელს აწერია: „ღავითის რტო სახელ-
მძესა ალექსანდრე მეფის ძესა“.

241. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა დედოფალ დარეჯან-
თან, 13,2X16 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრუ-
ლის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე უწერია: „ქ. სრუ-
ლიად საქართველოს ბედნიერს დედოფალს მიერთოს“.

1797, ნოემბრის 28.

ქ. ღთმა ბედნიერა კელმწიფე დედოფლის ჭირი მათის შიელს
აღუქსანდრეს მომცეს. ჩემს მოწყალეს და სივარგელს კაღ-
თას კონჩას მოკახსენებ. შერე კდ მანდ დაწერილი წიგნი, კზ შებო-

და, რაც გუბისათ, ეკვლა შევიტყუევა, სულ კარგი ბძისება იყო, მსგ-
რამ ასე ვხედავ, რომელიც ღუშეთისა სამხეობი არიან, ისინი რუსე-
თისაჲს აწიკენ და ქართლასაც მსამეთ არაკობას და არაჲს ჩამოსუ-
ლას, თუ თქვენ შინადამეთ, მგანთა დათა(თ) და თქვენის ბედნიერო-
ბით, არც თქვენი წინაშეგობა შეიძლან, არც ჩემი. მანდ არხები
მოდას, მგანთა. ზახუხეს ელას, თუ შინადამ მკვახე ზახუხი მოუვათ,
სიწითლით ჩამოვლენ, მეც ჩემს გარჯას და ცდას არ დავაკლებ. ეხლას
ერთი არხა შამიკადა მამშ:ღალოღამ, ას არხა მანდ ვახეღით. მას
უმადლელობას მართავით. რაც ღუგას სინავი მოუხსენებათ, ამით
შეატყობთ. ეახხინაც გახეღენ, ასე მოგასენენ: მაშქორსუ აღის-
კანდას აარქმა ჯუშავათ, ცოტადენი საქონელი უშოვინათ, მერე
მაშქორელები დახეკდრან, ათიოდ ღუგინ მოუკლამ, ბართავებაც და-
უერეკენებათ და საქონელიც. ეხლას ასე ამბობენ: აღისკანდა განჯის
ბოლოს აღისკანდა იღვს ცოტის ჯართი, თამარხს და ჰეჯი-აქმად-
ხსნ ჯოგათათ ტუურისა და აღისხნის შექსეარში არიან და აბრემ-ხსნის
აქ მოვლანთ, და რამხსნ აღისკანდას არისთ, აბრემ-ხსნის რომ
მოვა და შეერებთ, მერე მგანთა ასე არხიან: ან მაქის შავადენს და
ან განჯასუ მოვიდნენ, რაც რჩევს აქით. აბრემ-ხსნის რომ მოვა, მა-
შის დამტვიტენ. ეახხელები ასე ღანჯავობენ და მგანთა ასეც
იყოს. რაც აქ შიობება და აშოება, ეკვლას გავრბეგით და თოვსე
მდიენისშავადს გამოვტყანთ. ექ(ი)ში თათოუდასა ასე მოგასენენ თა-
ახეთსუ გხეობადეს, დღეს შევიტყუევა და შირობაც ასე ჰქანდა. თუ
ჩემი ძიება მანდ განდღენ, რასაკერეველათ, მანდ შეიტყობენ ამ ამ-
ბავს, თუ მანდ არ განდღენ, სიცა აევენს, ეს არხაც და თათოუდა
არხაც აქ უბოძე და თოქელც ამ წიგნში მანას უმადლეობის სინა-
ვი იყოს, ეკვლას გარჩევათ მოახსენეთ, გეკადრებთ. თქვენს აქმს
შალ-შად მობობდეთ. სოემბრის კს, ქსს უ ჰ ე

ქ. კანონობა არის, ღუგა რომ განჯას შემოადგეს, ამისას მისი
უმადლეობათ რატორ ანუბენს და ან რას ბძისებს. მისა ზახუხი მალე
შეობსთ . ბეჭედს აწერია: „ღავითის რტო სახელ მძესა აღექსანდრე
მედის ძესა“.

ქ. შოელი ეახხის აღჯარები არიან. სულ აქ ეახლავან და თუ
მას უმადლეობას ამათან საქმე ქანდეს და ან დასარბეგელა ებძა-

ნას, წარუბიც აქ ჰქვანდა, დ'ო ლეკის დაივანტვის ანბავა რომ მო-
ვიდა, წარქია დაუთხოვე, ადღარქია კი აქ გახდავან. სუწსათისა
ტებძნათ: მას უმადლესობას მოვასხსენეთ, გვეკადრება, მავანა ზსიუხი
მადე ტებძნათ, რომ არც სულ არა გვაქვს რა, არც ჰური და არც
ქერი | ოლქსანდრე |.

242. წერილი ბატონიშვილის აღმასხანისა დედოფალ დარუჯან-
თან, 34,7 X 16 სანტ., დაწერილია ქალღმრთე ნუსხა მხედრუ-
ლის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი. წინა პირ-
ზე აწერია: „ქ. მისს უმადლესობას ყოცლად მოწყალეს აელ-
მწიფეს დედოფალს მიერთოს“.

1797, თებერვლის 2.

ქ. დ'ოს უაუღანდ მოწყალის კელმწიფის დედოფალს ჭირა
მათს მუღას ა დ მ ა ს ხ ა ს მ ს მასტეს, ჩემს მოწყალეს კელს და
მეხდს ვატნას მოვასხსენეთ. ჩვენს ამბავს მოახსენებთ, დ'ოს მო-
წყალეებით და თქვენს ბედნიერობათ, მშვიდობათ გახდავართ დღეს
ქქსა დღე აქნება. ქალაქს გახეღ, აქამდის 'იმასიკის დაკეკანე,
ახლა თქვენც მოახსენებულა გექნებთ: თქვენა სძლდა. ქეთავან იყო
დიდად ავთა, დიდის მსტკლითა და დიდის სიციხითა და სხუა წერი-
ლია მახსენებთ, რომ მოვასხსენით, დაღ გავრძედექა; დ'ოს მო-
წყალეებით და თქვენს ბედნიერობათ, განთავისუფლდა დიდის ავად-
მყოფობისგან. ერთს ამას მოვასხსენებ თქვენს უმადლესობას: მაშინ
ბურჯი ან რაც ჩემი დაავარჯა და ან თქვენის სძლას, ამ ცახის
გამრეხი ქერდები ხომ ვერ ჩავადევით კელმა. იმათა ცოცხა რამ
სამსება ჩემის ძმან-წუღის დაუთთის უელუხებში, კაკა ტერმანოზის-
შვილის კელში, თეიმურაზ ვადავანდისშვილის კელში, ზეტრე მე-
ლამის კელში, თქვენის სძლას ქეთავანისა სწოღის იარაღი ხუთი-
ოდე საჭერა გამოახანეს. ახლა ერთი ამოტანა ამხანავი მანდ რომ
კალატოზისშვილი გახლამს, მანავარდასს სიძე, ეგ არის, თითონ
ამათ თქვენს. ახლა ვითხოვ თქვენის მოწყალეობისგან: როგორც თქვენ-
გან ვიცი, ისე გამოაჭვითხთ და უმისნათ, ამკარათა სჯობდექს, თუ
სიდიუძლათ. მახამდის უბძნათ, მანამდის ამ თავის ამხანავებს შე-

ეკრებოდეს. იქნება მანდ იქვენთან მაგან ამთხე უფრო მეტიც გამასთქვას რამე. ხომ მოგეხსენებათ, ჩემს თუ რამ შენდა, სიასამურას ტოლამიდამ დაწებულა უკანასკნელამდის, სულ აქ დაშუკარვა. აქილამ არზი იმიტომ ვეღარ მოგარათით, რამ იქ დუშეთის მხლბოელს ადგილებში ევაგილა იყო და იმისის კვებისგან ვეღარ გამავიდოდი. ოსეგა მალასურას ავადმყოფობა გავიგანე და მოგეხსენებათ, როგორ შევსწუხდებოდი, და წყალობას ვითხოვე, მაგისა ამნავიც მიბძნათ. ფეერგვლას ბ, ქვს უ ზ ე □. ბეგედს აწერია: „რტოდ ვარ დივითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით“.

243. წერილი საბუთ-თაშისა დედოფალ დარეჯანისადმი, 72 X 40,5 სანტ., დაწერილია მშვენიერ ქალაღზედ ნუსხა მხედრულის ხელით მფხზრად. ქალაღის ფილიგრანს (ფაბრიკის ნიშანს) შეადგენს ერთს თავში ფრთა გაშლილი ერთ-თავიანი არწივი გვირგვინით თავზე. არწივის ქვემოთ შემდეგი ასოები უზის: G F A. და მეორეს თავში ნიშნებათ ქალაღს აქვს სამი ნახევარ-ნახევარი მთვარე. ნიშნებათ იხმარება თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შეიდეგ. წერილი ხელოვნურად არის დაკეცილი.

1797, ავღასის 28. დარეჯანს.

ქ. მის უკანთოღებულესობას. სრულად საქართველოს დედოფალს, დედას ბატონს. მათა საკეთის და კარგათ მყოფობის მდომე. ცათა სწორი ხემწივის დიდებულა ვეზარი, ს ა ბ უ თ-ფ ა შ(ა), თქვენს საბატონის(sic) თავის საფერ-საკადრის მოკითხვას, ამათ ბძანებას სიამოვნეს მოგახსენებთ შემრეთ ამდენს ხანს თქვენი შვილობათ ბძანებას უსმენლობა დიად გვაწუხებს. ამისთვის ჩვენა ერთგული ბამ-ჩოხადრა ჭავი-ამადალა გვახლოთ, აქურ ჩვენს ყოვლიფერ ამბავსა და სიტყვასა ის მოგახსენებს. თქვენს მშვილობათ ბძანებას ამბავსა და დედა-მკილეურა სიუკარულას წიგნსა მად-მადე კვირის-ნებდეთ. აღაწერა ეს წიგნა იუღაისის კვ კასუღსა, ქვს უ ზ ე. მეორე გვერდზე თათრული ბეჭედი აზის.

244. თავის თავის ვასყიდვის წიგნი პაპი ფეიჭრიშვილისა, 27,5

× 19 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1798, ღვინობისთვის 20.

ქ. ესე წიგნი მოგვცე მე ზ ა ზ ა ფ ე ი ქ რ ი შ ვ ი ლ მ ა შენ, ქართულაშვილს სვიმონს, შეიღსა შენსა დავითს, იოსებს და გიორგისა და მომავალსა სხელისა შენისსა, ასე რომ ვაღი დამატედა და ჩემის ნებით ჩემი თავი და რაც შეიღი შეეფლუმა, ისინი მოგვადე, რომ არა კაცი შენა მოღავე არავინ აეოს. არის ამის მოწამე მოურავის ნაცვალე ზანუა, ძამიაშვილი თადა, ოტიაშვილი გლახა, გოგოცაშვილი გურგენი, ჩემა ცოლის ძმა, სტეფანე შირაზაშვილი, თათომე ჭავჭავაძე. ნახირის იოსებს დამიწერია ამ ზანას ს(ი)ტეკია. დაიწერა ღვინობისთვის გ, ქვს უ ზ ვ. ეს ჩემა კელი და ბეჭედი | ნახირი იოსებ |.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვე სრულიად ქართლისა, კასეთისა და სხვათა მიევე გიორგი ამ სასიღობის წიგნს ვამტკიცებო. აკვასტოს ღ, ქვს უ ზ ზ მეფე გიორგი |.

245. განჩინების წიგნი ბატონიშვილი იულონისა ბერძნიშვილების მამულზე დავის შესახებ, 57 5 × 23 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1798, ესკენასთვის 5.

ქ. ბერძნიშვილი ბეცია უსადა თავის განყოფის ბერძნიშვილს იოსანს: ამას წინათ ჩვენ რომ მამულებზე ვდაბდიოთ, მისმა უმადლესობამ, სანატრელმა შეიქმნა სამართალი გვიეო, განახენი დაგვიწერეს და მოგვცეს და მას უკან გორული ქედხუდები, ქვხიხვალის მამასხვალისა და ქვხიხვალის ქედხუდები გამოგზავნა და როგორც ამ განახენსი ეწერა, მამულები ვარჩევით თითოთითოდ დაწერეს და ისე მისცეს ნინასია და ის ქედხუდების დაწერილი განახენი ბატონსაგ დაამტკიცა და კელთ უჭარავსო, და ახლა

თავისის ძღვერებით წაგვართვა ნინიამ სისიულაო, რომ სამართლით მიცემული არა ვქვია, კიდევ წაგვართვა ნასიქდაშვილის საბას მამული, რომ ეს საბა უმამულთი მისცემის ქედხუდების განხეხნათა და კიდევ წაგვართვა ნაწალკაოცქმა ზაის დღის მიწათ, კიდევ ვქვ კარზე წაგვართვა სამი კალი საბძღას ადგილით, კიდევ თავი ბადს უკან წაგვართვა ერთის დღის საფეხარათ, კიდევ ერთის დღის მიწა გუგუჯდეთ, თავისი მიწაც მავს უჭირავს და ხეხვან გაცვლიდა მიწაცა. ამ ექვს აზრზე იჩივლა ბეჯიამ და მუხლგაც მოაწერა. თუ მე ამბა გავტყუებდე, სამი თუქსა ჯარამათ მამირთმეკიათ. ნინიამ მოკაყვანინეთ და ეს აზრები წაუკითხეთ. ნინიამც მუხლგაც მოაწერა. თუ მე ამ ექვს აზრმა წამერთმათს რამეთ და ეველასი რიგახი საბუთი არა მქანდესო, სამი თუქსა მე დამიღვას ჯარამათათ. თრხეუ სამართალში დაკაყენეთ და კვადმარაკეთ. ბეჯიამ რომ ზირეკლად სისიულაოზე ჩიოდა წამართვათ, ნინიამ ამასი განხეხი შაიტახა, რომ სისიულაო სამართლით მისცემის. ამსზე ბეჯიამ ასე უზსუხა: ეგ რომელსაც ახლა მენ სისიულაოდ ეკადები, წმინდის ვითრვის ევლესიახა, ეგ ვი არ არის შეხა სისიულაო, ეგ სკუთრად ხემა არისო და ერთს ძეკლს დაქცეულს ნახედრადს ეუბნებოდა, აქა გქანთ სისიულაოთ, მე მოწმები მეკნო, რომ იმ წმინდის ვითრვის ევლესიაში შენ წაღო არა ვაქვია. ამასი ნინიამ ასე უზსუხა: როდესაც ზღა ხემა წაურად ზღა შენს გაჭერთა, მოსულა და თავის სკუთარს ადგილში ადოწის ევლესიათ გუგუთებთ და ჭქანათ, ერთი უბედოთ გაურდია ძმს ჭეკლით არდამელ, ამას ეთქვამს: ამსზე ქეთიკარის ევლესიას, ევლესიას*) გაგაკოებთ, მე დავიმარხებოთ და მას უკან სკუთრად შენ დავტრხებოთ. ას მომკვლარ და დამარხულა და ახლა სკუთრად ხემა არაისო, შენ საქმე არა ვაქვს რაო. და არც სხვას ბერძნისკვალესიათ და ამ ხემს სიტყვას საქმით დავამტკიცებოთ. ერთი ეს რომ ამ სკედრის გარეშე მიწები თითხისკ ვუთხილამ ისე ხემა არისო, შენ არც სულ ერთის ფეხის დადგმს არა ვაქვია და აბა სილამ შეხვიდალით ამ ევლესიაშიათ. მეორე ეს, რომ მამს ხემა როდესაც დავარგულა, ზღა ხემა წაურადის მამულა არაგვის ერისთავასით მარხამკვალესიათათვის რომ მიეგათ და თქვენც მივთავიანათი, მოსულან და სწორეთ

*) ეს სიტყვა ახვა გამეორებული დედანში.

იმ წმინდას გიორგის ეკლესიასთან დამღვარან და ვახტ მოჭკაობისათ, შიგ დაუმარხავსთ. თუ ვი ზავრადისა არ იყო, იმ სუფართან მირ-ზაშვილებს რადის დააქეხებდით თქვენს მამულში და ან მკვდარს რადის დაამარხებდით. ეს არა აზრია, რომელიც ნინიამ იხივლავ, თრავ ძაღლისა სხუთთა არის და თრავ თვალთაგ კვირებზე, რომ იმ სუფარის გარეშე მოწებო სულ ნინიასი არის და მირზაშვილს რადისგ ზავრადს მამული უშოვნია, მისულან და სწორეთ იმ სუფართან დამღვარან და დამარხებთაც იმ სუფარმა დამარხულან. ბეცია კიდევ ამის ამბობდა: შეს არა გაქვს წილით, სკუთრად ჩუმა არისთ, მაგრამ ტყუილად. ერთი ამიტომ, რომ იმ სუფარის გარეშე მოწებო სულ ნინიასი არის, რომ ბეციას სჩქე არა აქვს და შორეთ კიდევ ეს უფრო დიდი ხამხა, მირზაშვილებს ზავრადის მამული. რომ უშოვნიათ, მისულან და იმ წმინდას გიორგის ეკლესიასთან დამღვარან და შიგაც დამარხულან და, თუ ზავრადისა არა ეთიუდიეთ, მირზაშვილების არც იმ სუფართან დააქეხებდნენ და არც მკვდარს დაამარხებდნენ; და ასე განსჯათ: ის წმინდას გიორგის ეკლესიას სახეყარი უღამარავოდ ბერძნაშვილს ნინიას დავახებეთ და სახეყარაც ასე განვივინათ: ბეცია რომ ამბობს მოწებო მესვსთ, თუ ამ თუთხმეტს დღეზე სამა და თათის სარწმუნოს მოწებებს მოიყვანს, რომ წილი ჰქონოდეს. სახეყარი ეკლესიას ბეციას დარჩება; და, თუ ამ თუთხმეტს დღეზე სამა და თათის სარწმუნო მოწებე ვერ მოიყვანს, და ის წმინდას გიორგის ეკლესიას სკუთრად ბერძნაშვილს ნინიას დარჩება. კიდევ ჩიოდა ბეცია: ერთი კამელი სახეყარადი სანა უმამულით მიეცათ და ახლა იმისა მამულიც წამართვათ. ბერძნაშვილმა ნინიამ ამისა განხიზნა მითრანა ქედხედების ბატონისხვან დამტვიცებელი, რომ სწორეთ მამულით მისიკებთა და გამართლდა ნინია. კიდევ ჩიოდა ბეცია: საწადლოტკეში წამართვა ათის დღის მიწათ. ეს საწადლოტკეი სახეყარი ნინიასი და სახეყარი გოგანისი, რომ ბეციას სჩქე არა აქვს, ამისაც ნინია გამართლდა. კიდევ ჩიოდა ბეცია: აქავ კარზე წამართვა სამა კელა სანძღის ადგილით. ამისა ნინიამ ასე უმარხება: ბატონაშვილმა ვახტანგ გოგათ რომ ბეჯის ამღახურამივიდის მათარა, მამის გოგათ წამამედავა, ბეჯის ამღახურამივიდის მათიყვანა, იმასთან ვიღამარხეთ. ბეჯისმამა გამტეჯის და მე დამრჩა და გოგანის

სიციხეებშიც კვლავ შეჭირა და ახლაც კვლავ მიჭირავსო. ამბობდ
 ხანი გამართადა, ბეგის საქმე არა აქვს რა, კბდეუ ჩიოდა: ბეგია:
 თავის ბაღს უკან წამართავა ერთის დღის ხაფუზარადო. ამისი ხინამ
 ასე უმასუხა: არ წამართმევათ, მეხის განაყოფის ცაცკისი არის ის
 ბაწათ, სვალათა მოგაკისო, რაც კამოყიდა, აწყეუ, რაც დალა ერკო,
 ჩემს შვიდს გიორგის აყვიდე და ცოკიას ქვრავს მიუტანეთ. ამასო
 იც ხინამ გამართადა, რომ ეს წართმევა არ არის. კბდეუ ჩიოდა:
 ერთი ბაწა გურგვადე კარ-მადამოზე, ის ცაცველილი ბაწაც მაგას
 უჭირავს და თავისი მიწაცათ, ამისი ასე უმასუხა ხინამ: მართადა,
 ერთი ცოკიას ცაცი იყო, რომ უმასუთ შემსახურებოდა, ის შემო-
 მხეყეა გამიგვადეუ და გურგვადე, ას კაცი ამოსწედა, ცოც აც შო-
 ჳედა და ახლა ჩემს ბაწას აღარ მაგვებო, ესე ცოკიას წადი უთყე-
 და, ბეგის საქმე არა აქვს რა, ცოკიას მაშუფი ბეითადმხინა და
 ჩეჩი არის. ამთა სვადო საქმეები ასე გადასწედა, ქეყენისთვას ე,
 ქს ე² ე □, ბეგეს აწერია: ჟ. დ² თს შუობლის ხასოიანი იულონ
 დავითიანი*

246. არხა მგალობლიშვილის ტიტის ქვრავისა და არხაზე მიწე-
 როლი ბძანება გიორგი XII-ისა, 1798 X 11 სანტ., დაწერილია
 ქალაქზე ნუნხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თი-
 თო წერტილი.

1798, ოკტომბრის 2.

ქ. მათის უმაღლესობის ბეგნიურის კვდმწადის წინაშე მოსახ-
 სენებელი, მათის მხეკელის მკადობლიშვიდი ტიტისა
 ქვრავისა და ობლეკისა: ერთი ხსუფი დედაკაცი შეუგბდა და გამოთ-
 ხოდა. ბატონს დედა თქვენთან ვიჩიედე და ერთი შვიდის წადის
 ცოცო სისხდმა წართო და მე მიბოძა. ახლა ის ცოცოც რომ ცაქ-
 ზარდე, ისეც იმ დედას გამოორეუდა, გამეზარა და ქმარი შეირთო.
 თანამეტი წელიწადი ქვრავ-ობრობით გამოწვდია, გეგვდრკითა, მის
 წმარადა მადირსოთ. ოკდამბერს ბ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. უფაღხო კახეთის მოსამართლეობა! ამ გრზის პეტროსის და

ამის მოდევნებს სამართიად თქვენ ესევეთ და, რაც სამართალი სჯობთ, ცხანჩენი მიეცით და ჩვენ დაგვიმტკიცებინეთ. დენობისთვის და ქვს უმჯობესობა | გიორგი |.

247. წერილი იმერთა მეფის სოლომონ II-ისა. დარეჯან ტფილალი-თან, 50 X 24 სანტ., დაწერილია კარგ კალღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახშირია თითო წერტილი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წერილი 1795—1798 წლებს უნდა ეკუთვნოდეს.

1795—1798. შაის უმადესობას ქარაღისს, კახეთისა და სხუთა უდიდებულესს დედოფალს შარეჯანსა, სხიქადელის დედასა და კვამშივეს ჩემსა!

შაისა სამადლის კანკდის ტრფილალი. შიშა მეტადი სრულიად ამერია მეფე სოლომონ, დიდთა კმაღულესითა და რაფობითა ჩემთა უაფლად შიწეაღესთა კვლას ში ამბორებს მოყახსენებ და შიშა მშვიდობას უყვარს შიერ ვითხოვ. მეტე წიგნი კეთილთა და რაც კეთილთა, კსცხით. ჩემთა კვამშივეს; შიშორატებს ერწმუნებ, ამისთანა შიწეარება ჩემს ცხიყრებაში არ შიშობსკვადეს. თქვენა წერილი ამის შიშობსენებს, არე ეს სიქმე ასე არ შიშობდნეთ, შე და შენ კანშორებულთა შიწეაქმნითთა; და რა ვეი? თრა და შიში წიქვის და შიქკნების წიგნი შიშობი მხუჩარ დადინისთვი(ს) და ითში კნაია იოტის ადენი შიშეზი არა მხნახეს რა და ასე ცხადად რიგორ ვარ ვეა ყვიცი და შიქკნება. რერ სელაქმად დაეკმობი და შიწე კორციელად შიქრცხეები ჩეეს კარეში შიშობაღებში, რამ ჩემსს ვარაგენ რას ირწმუნებს და ვარაგ ირეიბ სიტყუას დამიჭერებს. არე ამდენი სეწებელი და სიწეხარა არ იუას ჩემთის სელაქმად და კორციელად, არე ურწმუნებში რიგორ შიქვად, რამ შე თქვენა შიშობსენებ უკან დევიორენი და უარი მოყახსენი და შიშს ურწმუნებში შიქვად; ვრცელად აქ თავი კვლარ გაწერეთ მოხსენებითა და შიში უმადესობის წერილში კამიყცხადე უაფლადე შიშეზი ამ სიქმის შიქმედებისა და შიში სეწობითა და სიწმუნებო ბიწინებოადეთ, შიქვ რამ კვლარ ავილი და კრამშივირზე შიქმე, ასეთა სიშობსენ სრეა, თხიქვა

და ტყვის სყიდვა შეძევა, რომ აროდეს მომხდარიყოს. და ეს უფრო ღთის შესწუხებელიც იქმნეს და თქვენი საწყენიც, და ამისთვის გაგებდე უარის მოხსენება, რომ სუფიურად და კორციულად დამხობა სწასნ ჩემი ამ საქმის ქმნაში. და მუხლ-დადგმით ვაითხოვ და გვედრები, რომ თქვენი დედაციებრის მოწყალებისა და სიუყვარულისაგან არ განძგლო. ჭეშმარიტად შე ასე ვკობებ, თუ თქვენი სიუყვარულის წერილი მალე არ შებობა, ერთი რამ დიდი სენი დაშერთოს, რომ სისარგებლო ადარავისთვის ვიყო. ასეთს უხამოს მწუხარებაში შევედ იმ თქვენი წერილის გამო. დადინას თჯახს არავის დავამდაბლებინებო, გეძინას, და შიგიითხეთ და ხაკლებობა თუ აქვსო რამე, მაშინ გამოწვევით. თუ ავლდესო რამე ჩემგან, ან დედა მისა დედოფალი მოგახსენებოთ, ან ბიძა მისა და ან მღუდელთ-მოთავარნი არიან ძმა და ბიძა და მათგან მოგხსენდეს და მაშინ დირსი ვიქმნებო. ჩემგან რაც შეძლება არის, წარმატებასა და შეძინებას ვცდილობ, და მამული ჩემი სამკვიდროც უკარავსო ღვინუძის მხარეს ერთი სოფელი, რომ ჰმა არ გამოცი(ა) და არ შათხა(ვ)ია და არცა ვიხოვ, თორემ თავისას ვინ რას მოაკლებს. ვადაც ვაით განისჯესო და მისთვის მიბრძინებ, თორემ თქვენს მოწყალებისაგან ასე გამოაქტებას არ მოკვლია. ჩემი წადილი სადაც ეს არის, რომ თქვენს საამოვნო საქმეში ვაყო, თორემ თქვენს საწყენსა და დასამდაბლებელს საქმეში შე რაცთარ შევად? სურცანავის დავჯერებოთ და არც იქმნესა. სხუას ჩვენს სიტყვას წინამძღუარი ეუთამა და ქაიხარო სუფრავა მოგახსენებოთ. სოენბრის გ. თუ ამ საქმეში და ამ ჩვენ წერილებში სიმტყუნეს რამეს ხედედეო, მოგესხენება, თქვენს ძმას შატრონალიტს ანტონის, რომ თუთაიერ ღთისა, სხუასა არავისი ეძინის და მას ჭკითხეთ და ას მოგახსენებოთ ეოველსავე ჭეშმარიტს და სწორეს □. ბეჟელს ხუტურათ აწრია: „მეფე იმერეთისა სოლომონ“.

248. წერილი გორგი XII-ისა თავის შვილის ბაგრატიანდმი ხარებაშენელის შვილის მამულის შესახებ, 41X15 სანტ., დაწერილია ქალღმრე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია იშვიათათ თითო წერტილი.

1800, მაისის 3.

ქ. უკანაიღუბუფესო შეიღო, სატანო ბ ა გ რ ა ტ. შერე უაგ-

დად სამღვდელთაის ხაჭაშხელის(ში) ნიკოლოზის შვილს იოანეს უნდა სამართლიანის რაგათ, რაც ამით თავის წაღია შესამედა საბადახე შთა და ბარი წართმეული აქესთ უსამართლოთ და მძაფრობით, ჩეკნის ნატონისმვიდობაში გრივად საღთხეცისკან და ზადე კმივადან-თ-მისკან, მოგვხსენდა და ფიცით კვარწმეხეს ორთავე, რომ შესამედი ამითა ეთიილა. რაც საბადახე და ან საღაფო მიწენი საღმე არი ბოლოზედ, მრავალჯერ თეითონ ასღანის და თადასაც და ამ ხაჭაშხელს ნიკოლოზისად უღათ, მანამ მდაკანი თათარ წართმეულათ და შეეეების სიკელად აცხადებს და დედოფლის სხნს წყალობის წაგნის ეახლანს შობაში დაჰკარგეთ, ამხუდ ბეკითათ მოიქეც მამა-შვილობის, ეველა გურბეკ, რომ ამის შეადის შეადების არ დაეკარგოს. თუ სატევა ჰქონდასთ, ჩეკნ მოგვახსენიან. მისის გ. ქსნ უ 36 [მეფე გიორგი].

249. წერილი იმერთა მეფის სოლომონ II-ისა მილახორ ყორღანა-შვილის იოსებისადმი, 30,5 X 4,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ხუხუა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერილი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წერილი უნდა ეკუთვნოდეს 1796—1800 წელს. წინა პირზე აწერია: „ქ. მილახორს ყორღანაშვილის იოსებს მიუვიდეს“.

1796—1800. ათსუნს.

ქ. მატათი საეკითათ ჩინებულას თავის უეხებულის წადაერი შეეე იმერთა სოლომონს, ჩეკნს მარად გეითიდ სეკანას ქმის მთაღა ხორს გორღანსა შვიდს მრავადს შოკოთხვას მოვასხუნებ. რომელად მოგვეწინა, სრულებით ვისმანე, მსაღლობელი ვარ შეხას სიკეარულის. ამას ვათისოე შეხვან: მათს უმადლეცობასთან ჩემის საქმის ბეჯითობას არა მომადო და ჩემს საქმეს ეურა უგლო და შენა ამბავა არ დაშავლა. ჩემა ამბავა ივითისო, ღის ძღათი, უკეარუელას მშეადობით ეამეოთეება. სიკემერს ვა □. მეორე გვერღზე ბეჯედს ხუტურად აწერია: „მეფე იმერეთისა სოლომონ“.

250. წერილი უცნობის სოლომონისა ალალო სტეფანის ყორღანაშვილისადმი, 20,5 X 12,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ

ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ზოგჯერ თითო წერტილია ნახმარი, ზოგჯერ ორ-ორი. ლუქი, რომელითაც წერილი ყოფილა დაბეჭდილი, დაუსულია და ლუქზე დასმულ ბეჭედზედ იკითხება: „სოლომონ“. წინა პირზე აწერია „უფალს ალალო სტეფანიხ ღორღანოვს(სი) მიერთვას“.

1816, მაისი 6.

უმოწყაღეს ჩემო ა დ ა ლ ა - ბ ე გ ! აღრიცხე ესე მცირედი თხილადისა ჩემასა აღსრულებს, თანა მრავალ სხვათა გარჯილთადად(სი), რამეღიდა ჭმსახურებს სხელს ჩვენს სკეითაღად და თქმებდაც სხეულთბის ჩემისკან გახმთავისეუღებელა მასეხა. ანა როგარ მადღა არ არის, ვინც ამასთანა დანას მისწავლებათ შექეწევა, მათი დაკეცევი სიმროელის. და უდრო სიუღიღს წინა აღეღებთ, უნეოუ ასე რა სთავიღო არის ჩემთვის. ყოველი რევი, ცდა მოვიხმარო ამასთანა დანას მისწავლებლად. აწ თქვენსუღ არის ესე დამოკიდებუღი: დედა ჩემს მომცა ზარობა და ანება ჩემის თსოვიღისმეორ აღსრულებს. მოგეხსენება, ჩემო ბატონო, რამ ეს ჩემე ჩვენ მორის და სეუთი უნდა მოხდეს, თორემ თქვენ თათთანც დამტკიცებთ, რამ ასე ზჯობს(სი). აქ. მე ვიცი, მარტო დედასემს ამის აღსრულებს არ ძაღეწს(სი) და რადგანც თქვენ გაქუი ცნობიღი ესე ჩვენი სთადემღო, ამიტომ გეკვდრება უმთრხიღესად, შეწათ ამასუღ დედა ჩემს. აქამდე, ვინცობს არის, თუ თეორის მოენაბა სეჭარო თეოს, ვინ: თქვენ სხეღობითაც მოახდინე და ამ ჩემს უკანსეხელსა ცდას და თხივას, კმაყოფიღება უჩხით და თე ექვს რასმე შემატნათ, ყოვეღი ჩვენი სიცოცხლე ექვსუღ არის დამოკიდებუღი. ამით ბოღო მოუღეთ ყოვეღს ჩვენს გეღაღათ და ასე მომავღათა უჯერო, ურთიერთ მჯებუღათა ჩვენ მორის წინაღმდეგობათა ღთის გუღასათვის და მომთხოვეთ ყოღითერთი შეღებობას ჩემისმეორ თქვენა - ამება და სმსახურა. თუ ამან მე ვტეუოღე, მამის ჩემის სთღავიღამ ვიყო დაწეუღიღი. ჩემი თევი ეს არის, ამასც ხეღარ თეაქრებთ, თუ რა აქნება ჩემკან თქვენა სმთავერო მადღობა. ის დემრთმან იღოღეს. და თუ ვინცობს არას, უჯრა იხაღათ; სეღ სსთავიღაღონი უჯრო და თანა ამას: ესეც კაცობრიუ შეღღთმადებებს მათეწე. არიანცა

ზოგიერთნი, ვითამ მშვიდაობის მომხსენებელნი, მკრამ ცანკებ არის, თუ რაც შეეხებ ბოროტ გამოადის.

ეს აჭა ხეტი ჩემისა—აწყო მდგომარების.

აწმწურთ მოქმედნი, კეთილს ჰკუდენ ხელნი ენისაგანს,
ცოცხალ ვარ მკუდარა, ხუგემ უხარი სენისაგანს,
რა ვმარდა მხეს, დღე ნათელსა, ბუდისაგანს,
სადაც მოვე, ვერა ვზოვე ჩემისაგანს.

1816 მაისის 6-სა.

მოასედე სოლომონ.

ეს წაგნი რა წაგათხო, დახე ასე შევე დამბრუნე. სხეებრ რაც თხოვა ნაკლებად იყოს ნახსენება, თქვენ მეტობით სცანთ. მის აღსრულებას მათეიმენელი მოლოდინე ვარ.

251. ალავერდელის სიგელი ნაცვლიშვილების ჩაალის და ავთან-ლილისათვის ბოძებული, 38 X 24 სანტ., დაწერილია ქალაქზე მორგვალა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1736, მარტის 30.

ქ. დაწკებხს საქმეთას ზირველად ღოთას მომხსენებელმან და ეგრეთ დეაწლ მრავლობით განსკუთრებულასა მონასა მასისა მოწა-შეთა მორას წარჩინებულას და მკნედ ახაგანისა. დადებთ დადებუ-ღისა გიორგისათა. ნებათ მის მკერითა სრულამყოველმან, განზრ-ხვისა სკენისამან, მშერობელამქონებელმან ტაძრისა მასისამან და გან-შტებელმან დაბათა და აგარავთ მასისამან, მწექსმან კეთილმან ცხ-ვართა ზირმეტყველამან, და მწქმან საადუღითა სამეუფეთამან. დადმან მდღელათა მოკარმან და მდალას სამეუფეთა ხარასხს ზედან დარსებით მჯდომარემან. და ეგრეთვე კკერთისათა მშვიდაობისათა ქრის-ტეს ერის დაწქესელმან, ე ნ რ თ ს ა კ ა მ გ ა ლ მ ა ნ, ღოთავ ზე-ცათ ეერთხეულმან ამბა ალავერდელმან, აბელ მოურავის ძამ, ნ ი კ თ-ღ თ ზ ვ ა გ უ ლ ს-მ დ გ ა ნ ე, მ გ ზ ა კ ს ა დ ჩ ვ ე ლ ე ბ ის და ადარ წყალა-ბისა მოდებად თქვენთა წარჩინებულთა ემთა დადებუღისა გიორგო-სათა, თქვენ ნაცვლას ბეჭანის მკაღებს, ნაცვლას ზ ს ა ლ ს და მკნს ძმან ავთანდალს, ბიძას შგადს მენს გიორგის, შგადს მენს ბეჭანს.

შერბს და ათხასეს, შვილთა და მამავლთა სხედისა თქვენასთა, ასე და ამჟამად ზარს ზედან: უწინ ნაკიდობად აღაყრდელს საქალღობში თავი მადგირთქვისა ღუკისა და ამის გამურამვილთა წყალთა: ექსთავის მამულიათ. წიგნი დაგწოდა და ახლად ჩვენს ბერეკად(810) ერდგულად გვემსახურე და ახლად ჩვენს საქალღობად დიდთი ერდგულად გარქიდა და ხმისხურა უთავადიუე, ამის სანუქითა 810) ჩვენს ერდთი მადგადეე და თქვენს იმ დამწ(ვა)რის წიგნის განხედებას გვეუკნითა. კისმანეთა აჯა და მოხსენება თქვენი, ციბოძეთი კოსკულში ისეა ციბურაშ(ვი)ღლა მარტის თავისის მამულიათა, ვენჯათა, ქვეურამარნათა, წყლათა, წისქვილათა, შესავლიათ და ცასავლიათ. თავათა და ბოლათა, სეჩავათა და უჩავათა, უთვლის სამართალათის სამსართათა, თქვენთიან გვიბოძებთ. არ მოგეშლოს არა ჩვენს და არც შუბდგომთა სხვათა სეჩეთა-მურთბელთა აღაყრდელთაგან. გქონდეს და გაბედნიეროს ამურთმან წმინდას გაორგის ერდგულთბას და სამსახურში. არათ ამისი ამწედეე და გამრიკებულნი სულ სუდროთნი ახნურთმადეე, სელთხუკისი გაორცა, შელავიეთ ხუცესი ბძან, ბოქავლით ხუცესი უარებუჲ, აბელაშვილი შერმანს და სულ სუდროთნი ახნურა და გდეხი მხოლ(810) დამმტკიცებულნი ამასნა ამურთმან აგურათის აწ და ექვითა უკინსმდე, ამან. ვინცა და რამსც კარბს ეს ჩვენი წყალთა წიგნი და სიკელი მოგამდოს, ისმც შეამდებთ რუგის ქარტახობისათაგან: რისხავს მამა. ძე და სული წმინდა, ზეკარნი(810) და ქვეურთერი და თავით დიდებულთი წმინდა გაორგი აღაყრდისა: იმასმცა ედ(ე)ბის კოთრი გეზასა. და შამოყალი აუდასა, დათხან(810). დანაქმს აბრანასი. დ(ა)წურა ეს სიკელი მარტის ოცდა ათს ცასელს, ქწს უკად. დაწურა ესე წიგნი კარის ჩვენის მდივან-მწიგნობრის ბეჟანისათა(810). ამან, ამან. აღაყრდელია ნაკიდობად (ჩართულად . ნიკოლოზ .

პირველი გვერდის აშობე აწერია:

ქ. ჩვენს. შევექ ქაროდას და კახეთისა ირავლი, ამ სიკელს ვამტკიცებთ. ნიკომერს ა.ე. ქწს უკად. გრელო .

ქ. ჩვენს, საქართველოს და კახეთის დელაიფალი დედოფალი. დადიანის ასული, მარტისა დარეკან, ვამტკიცებთ სიკელს ამას. ნიკომერს ი.წ, ქწს უკად. დარეკან !.

ქ. ჩუენ, მეფას ქე ბატონიშვილია გიორგი, ვამტკიცებო ამ სი-
გელს. გიორგობასიუას იო, ქჷს უ მ ზ გიორგი.

ქ. ჩუენ, მეფას ქე ბატონიშვილია დეონ, ვამტკიცებო ამ სი-
გელს. გიორგობასიუას იო, ქჷს უ მ ზ $\square$.

მეორე გვერდის აშიაზე აწერია:

ქ. ჩუენ, მეფას ქე ბატონიშვილია იულონ, ვამტკიცებო სი-
გელს. აშის. გიორგობის იო, ქჷს უ მ ზ $\square$.

ქ. ჩუენ, მეფას ქე ვახტანგ, ამ სიგელს ვამტკიცებო. ნოემბერს
იო, ქჷს უ მ ზ $\square$.

252. ბძანება დედოფლის დარეჯანისა ოსეფა ყორღანაშვილისად-
მი ქუძეძის შესახებ, 21 X 16,7 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნაბმარია თითო წერტილი
ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1782, ფებერვლას 15.

ქ. დედოფალი დარეჯან კობახიძე, ოსეფა ყორღანა-
შვილისად! მერმე შენ რამ ახლა ეთვანდოდამ ვქესა ვიძლია ქუძე-
ძისა, იმთიუას უნდა ვიშქელისიუდეებს და ქადაგირედეებს ხეით
კარგი ქუძე აშქესიანო, რაგორც მაგ ქუძეშემს ვაიხარან. იმთიანხა
ქუძეებო უნდა აშქეზიანო. ესეც იცოდნენ, თუ კარგი ქუძეებო არ აშქ-
ენეს, ქუძეზე ხეის თეძახს ჭარიმას ძაგათ წავართიუეო. დ'სის მარ-
კადეპათ წელს მკათიუას იუეო ხარჯი და ბეჯარა გვიმტკიცებო ამ
ქუძეების მა'ხეზით, ესეც უნდა იცოდნენ, რამ თუ დ'სით ამ აბრე-
შემას ბინა მაეცა. ძაგათა შესიბურეც იქნება და ქუძეებისც. ეს სან-
ქაროდ უნდა აშქეზიანო, ათირემ შენგან დიდათ გვეწახეო. ფებერ-
ვლას იე. ქჷს უ მ დედოფალი დარეჯან.

253. წერილი დარეჯან დედოფლისა იოსებ ყორღანაშვილისადმი
კვირილის ეკლესიის კანკელის შესახებ, 24.5 X 12 სანტ.,
დაწერილია ქალღმრთელ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ
ნაბმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1791, თებერვლის 8.

ქ. დედოფლის დარეჯანის კეთილათ სხსენებელთა მიღახვარო უო რდ ან ა შ გ ი ლ თ ა ა ს ე ბ. მერმე ჭყაინდლის ეკლესიას კახელის თეთრი რამი არი რუსეთის, ის თეთრი იქ რუსეთში ვასაქეს, ის უნდა მოგვწერო, რომ ხარჭაშხელს წიგნსა ვწერთ ჩვენ და ვისაც ის თეთრი აქეს, იმ კაცის სხელია მოგვწერე, რომ ხარჭაშხელს ის თეთრი იქ გამოართოს. შესე ძმისწულს კვითხე და იმან ასე მითხრა, რომ ტერ-ყაზარასთა ალაღუას აქესო, მაგრამ გული ვერ დავაკერე და, ვასთანაც არის, იმის სხელი სწორეთ გარხევიო მაშწერე, რომ ჩვენც ხარჭაშხელს ჩმივწერთ; და შესე აქ ელონსაში არ მამაგანდა, რომ შესთოვას მეკითხს და ამის ზსუსია სსქართო მაცოდინე. თვდომბერს 6, ქვის უო თ. ესეც უნდა მოგვწერო, რომ ის თეთრი იქ ხარჭაშხელს რთვორ გამოართოვას და ან თეთრი რომ დაავდეს ხარჭაშხელს და ის თეთრი არ ეეოს. სხვაც იმან დანარსოში სიადამ კარივადება და მიეცემს, ამაების კვება და რეზახეობა კარხეკით მოგვწერე, რომ ჩვენც იმეკანათ მივწერთ წიგნი ხარჭაშხელს. მართლაც, მაგ გალაკანში არ დადგე. კირის სული დაგარხობს. ცხენით დაადექ მაგ გალაკანს და ისე ამუშავე, რომ კიდევ ივეხებმა არ დაგიწეოს ტყვილი, და შესე რომ ივეხებმა დაგიწეოს ტყვილი, უფრო არ დარჩება ეც ციხე გაუკეთებელი? შესე თავს შეტეს ძლას სუ მისცემ დედოფალი დარეჯანს.

ქ. ერთსაც ამას გწერთ: ზეტრე შებურნილოთემ ჭყაინდლის ბურნილოთის კეთილთა გაათოვა და, როგორც შესეგან სთქვამი მქანდა, ლატრაზედ ხელეფას სსმ ანახს ვასლეკდით, მაგრამ ბატონის აქში მიხეკს, რომ სსზარბეგის შვილისათვის უმძახებთ, რომ რადგან იკარადარი სსზარბეგის შვილი ეთფილთ, იმისათვის უმძახებთ, რომ, რაც ბურნილოთი გააკეთებინო, ლატრაზედ ხეთი ანახი უნდა მასცეო. და ჩვენც ხეთი ანახს ვკითხვს, და ამის ზსუსხაც მოგვწერე, ეს მაგცე თუ არა დედოფალი დარეჯანს.

254. წერილი დარეჯან დედოფლისა იოსეფ ყორღანაშვილისადმი პურის და კირის შესახებ, 33 X 10 სანტ., დაწერილია ქალაქ

ღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება თითო წერ-
ტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1792, მარტის ნ.

ქ. დედოფლის დ ა რ ე ჯ ა ნ ი ს ე მ-ყოველ ზატეუ-სიკეთით
სახსიფარო შილახვარო უ რ რ დ ა ნ ა შ ვ ი ლ ო ო ს ე ე! მრავალი შა-
კაისუგა გეუწუოს. შერძე შენი წიგნი მამივიდა და რაც მოგეწერა,
ეველა ვცხან, რომელიც მკ სოთელუბისაივის ბატონის ბძხუბით ჩემს
შვილსა და შვილიშვილს ეთხოვნათ. ბატონი ჯერ აქ არ მობძხუბუ-
ლიყო, თავის სვარეოშა მობძხნდა ევაჟილის მოხეზისასთვის. შენცან
ბატონისა მორთიშეული წიგნი შენმა მძის-წელმა მართით და ხელის
ადებინს რქმი ებოძებინა. ზურს გარდა რომ ას რქმი მხნდ მოგვიცა და
ზურისა ასე ებძხუბინა, რომ ათიქმის სვეწხსავათ, რომ ზური ძა-
ლანს ეჭირებთათ და ამოყნა შეიძელით, რომ ზური მისცეთა და
მავათ გა სე გამოართიქვ და ქალაქს ჩუენი ვაღის ზური არის მისე-
ლი, აქილამ წაღლებინე და მიუც და ჩუენს ემუბს სულარ გამოართიქვ
და სურც ბატონს ამახედ თავს აწეენ. მხდაური ვირისა და მუშა-
ბის ამბავი ბატონისაივის მოგეხსენებინა, დიად ვარკათ მოგიმზადე-
ბათ. თუ რომ დმერთმა ხელი მოგვიმართოს და ღთის ნებაც აუოს,
ადდგამის შერთისა და ან შესამეს დღეს კალატოხებს რომ მუშა-
ბისათვის ხელი მათეივინა, დიად ვარგი აქნება. ადდგამის შესამეს
და ან შეათისეს დღეს მათეივინე კალატოხებს ხელი, თორემ ად-
დგამის შერთეს დღეს არ იმუშავება და შესნ ხომ გეცოდინება, რომ
მარტის ოცდა სეოს ხარებობა არის და იმ დღეს მხნდ სურავის ამე-
მავებ, სურც ვირს დაახელენებ. სურც სხვა რავათ ამეშავებ და სურც
ურმების შუბმეჟანებ. ჩემის შვილის ალექსანდრესკან საილუძლო სა-
ტეგა რომ გქონიდა შემოთეულიდა და ჩემთვის მოგეწერა, რასაკვირ-
ველია, მაგახედ ბეჟითათ შოვაქტევი და ბატონს მოვახსენებ და მთ-
ურავიან წიგნს მოვაწერინებ. ეს წიგნი რომ ისეუ გეითხოვნა, მხდაუ
გამომიგზავნათ. შენ ბატონის შვილობის ამბავი რატომ არ მოგეწე-
რა? თუ ჩუენის ზურის ამბავს იკითხავ, ჯერ რჩევა არის, ხან სად არის
ოქმელობა და ხან სად, და ვერ სწორე ბინა არსად დადებულა. თუ
ღთის ნება არის, თავათ ამ სამს-ათისს დღეხედ, თორემ ერის კვი-

რაზუდ აურა შოგვიხდეს, შე ასე მკინაა, მაგრამ სდა, ჯერ ის არ უატიო. ამას კიდევ გწერ: თუ მასდა სულ შსას ტექნეს, მაშინ აზრიდში მოჭევე მაგის შეშობას დ'თით, იმიტომ. რომ რა კენა-ღუღუბა, რომ მაისის ჭავას დასწრა, სხეკარს მაისამდის მაინც. შეხ ხომ უკიატი კაცი ხარ და ამას არ დაიჯერებ: მანდ აზრიდში შეშობას, სხეკარს თიბათუკეს და კათათვის შეშობის თდენი არის. მარტას ვ, ქწს უ ზ დედოფალი დარეჯან.

წინა გვერდის აშიაზე აწერია:

ქ. გამდელმა დედოფალურის სიუყარულით შოგვიითხა შენის ცოდლითა და შეიღუბით და შენი ბიჭების მშეიდობის ამბავი აკითხა.

255. წერილო დარეჯან დედოფლისა მელიქ დარჩიასთან ფარჩის გამოგზავნის შესახებ, 14,5 × 9,5 სანტ., დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1795, სექტემბრის 24.

ქ. თცი თათია ქალაქის ჩათია.

ქ. ათი ს:ბისის შირია.

ქ. ათი მწკანუ ღათია.

ქ. ათი ღურჯი ღათია.

ქ. თცი თათია ნარბ და სამოსელღი.

ქ. არა თათია ჯადაშა.

ქ. შე დ ა ქ ი დ ა რ ჩ ი ა ვ! ამ სითთ ეს რომელად ფარჩა დავგი-წერათ. ექელა ჩუენის კერძობისათვის კეკჭირება და აქავ უნდა მოგვაბარა და ამას ფასს ჩუენს ანჯარომ(შ)ი ჩავაკადებთ. სექტემბერის კდ, ქწს უ ზ გ დედოფალი დარეჯან.

256. წერილი დარეჯან დედოფლისა იოსებ ყორღანაშვილისადმი, 18,7 × 10 სანტ., დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს

1795, თქტომბრის 7.

ქ. შ ი დ ა ხ ვ ა რ თ ო ს ე უ გ ჩუენ სითთ კახეთისაკენ წავედით,

შენ შესს ხაზასს იუ აქ ზეჲნთან შიიეჲს, დიად კარგი აქნება, ზეჲნ-
თან აქნებან და კარგათ გავადლებინებთ. იუ აქ არ შიიეჲს, სცა
შენ აშკაბინო, აქ შიიეჲს, იუ გინდოდეს ქართლშია, იუ განდო-
დეს ქილაგინშია, სცა შენ აშკაბინო. აქ დაბინაჲე. აგტომბრის წ,
ქეს ე ზ გ | დედოფალი დარეჯანქ.

- 257.** წერილი დარეჯან დედოფლისა სტეფანე ყორღანაშვილისად-
მი. 21 X 12,5 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ ნუსხა მხედრულის
ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1795, აგტომბრის 11.

ქ. ს ტ ე ფ ა ნ ე ყ ო რ ღ ა ნ ა შ ვ ი ლ ო! ამ დ'ის წყადობის
ამაგს, რასაკურეჲდა, შენგ შეიტყობდა, რომელად რუსეთადამ ში-
გვივდა. ახლა იუ შენა ბად მისეღაიუ, ზემ მაგაერ უთხარ: აქეთ
თქვენა წამისეღა აღრა სვასს, მეტად ზეი გ'ხვდ არის და სიიეჲლ-
სიიეჲლ ტარება წვრილას ემარწვალებისა შეგაწეხებთ. დ'ითი, რად-
განგ ახლა მშვიდობა აქნება, ამატამ აღარ დაგობარეთ. იუ უნდო-
დეს ბად შესს, ხაზანა გონს შიიეჲსოს, იუ არა, სცა აშკაბა-
სით, აქ დაეკნეთ. აგტომბრის ია, ქეს ე ზ გ, ზერ აქეთ კასეთის-
გეს სიიეჲლ-სიიეჲლ ჩველას ეაზარებთ, იუ დ'ის ნეტად არის, ქასიეს
შიიეჲლ და აქადამ აქეთ მხარესეჲ დავბრუნდებთ. რუსებან შიიეჲსით
და წვრილას ემარწვალების შატრანა რამ ხართ, ამკვარს საარეღში
შეწეხებთადით დედოფალი დარეჯანქ.

- 258.** წერილი დარეჯან დედოფლისა სტეფანე ყორღანაშვილთან;
30 X 11,8 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ ნუსხა მხედრულის ხე-
ლით. ნიშნებათ იშვიათათ წერტილებია ნახმარი. თარიღი არა
აქვს, მაგრამ ქალღმრთელ ქარხანის ნიშანი უჩვენებს 1794 წელს.
წერილი 1795 წელს უნდა ეკუთვნოდეს.

1795. ქ. ს ტ ე ფ ა ნ ე ყ ო რ ღ ა ნ ა შ ვ ი ლ ო! შენა წი-
გნები შიიეჲვდა და სიიეჲსოს ცხეხების კამოგზავნასეჲდ შიიეჲსეჲ-
წიიეჲსეჲ. ზეჲნ შეორეს დეჲხედვე კინდოდა კამოგზავნა, მარამ შე-

ტად ავი გ'ხა გამოკარეო და დიად ძალი დეჰმართაო. ამითი ეს-
 ცოდვესა არა ინახებოდა რა. არც ცხენისა და არც კორისა. ჭერაც
 არ გამოდგინას, თორემ რასავერეკელია. მამანვე გამოგე'ხავნიდი.
 ახლა ეს არის, რომ ჩვენიც გვერას და არ ვიცით სდ მავალი; სო-
 ფელ-სიოველ უნდა ვართო. ბიძა მენა რომ მოკადეს, თქვენც აიუ-
 რეთა და გონს მადათ. ჩვენი შვილი იუღონც ცოდ-შვიდით წა-
 სულა, სთუაქრებელი არა გექნებოი რა. ცხეტიც გამოგე'ხავნეთ და
 ერთის ზეტრას ტაგლორითაც ძველი ღვინო გამოგე'ხავნეთ. ღვინო
 არა ტაგლორ არის, ერთი ჩვენი ქაღს მართამს მართავა, ერთი
 თქვენა. თცდა-რე ვამლი არის ამისაინ, თორემ(ც) ჩვენს ქაღს
 ემარწვადეს ცუე'ხავნე, სხვა თქვენს ემარწვადებს მიეცი. თუ ჩვენი
 შვილი მართამ მხდ აღარ აეოს, ორავ მენ აიდე. ეს ტაგლა ხათ-
 ხავარა, მენ შეინახე: აქ რომ გამოგ'ხავნო, თქვენ ვეღარც ვი მო-
 გვასწრას. როდესაც სწორედ ჩვენისა წამომსვლელია ხსო. მამან
 გამოგ'ხავნე. განა აქამდის არას გამოგე'ხავნიდა? მართამ ჩვენსურები
 გ'ხავნე ხვედობდნენ და სვარცვადნენ. ახლაც აღმასხას მოვიდოდა,
 იმის ამქლ... გამოგ'ხავნე გოცა მარტეოველის მეჭანბ(ის) გვლით,
 მკ ასე მტონა, რომ საღლომის მღაენს(ა) და ბეტონაიკ აქამდის გონს
 წავადიდნენ, მანდ ჩვენს უთუნაში ასე მათხრეს დედოფალი დორეჯან.

259. სამღებროს საიჯარადრო პირობის წიგნი დარეჯან დედოფ-
 ლის ბიურ მიცემული იასე უსტიაშვილისადმი, 21,5 X 16,5
 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშ-
 ნები არა აქვს.

1796, მარტის 1.

ქ. ჩვენს საქართველოს დედოფალმა დარეჯანს, ესე მართლად-
 მის წაგნა გიბოძეთ მენ, ესტა იასე მუცილს იასეს და მან-
 დენახო აღას მქალს სტეფანას, ასე რომ, თქვენს სეთ-
 მყოფლობათა, ქალაქის სამღებრო აჯართი აიღვეთ ორას ორმოც თუმ-
 ნათ, ამ წლი: მარტის ერთ დამ მოვიდეთელი მაშავადას წლას მარ-
 ტის დამდქამდის, რომ თორმეტი თვე მქსრულდეთ; ზემო აჯარას
 მამლადი წლამდის დაუვაით თვე და თვე ჩვენს სარქარს უნდა მათ-

ბარათ, სხეუკარი თუთარი ფუღი და სხეუკარი შუგი ფუღა. მკვრამ შუგი ფუღი როგორც ქადაქში გადაიდეს სართათუთი, ჩუქს სარქარ-საც ისე სართათუთ უნდა მოაბაროთ. დომხს სუ ჭქმსას. თუ ბარ-გაშტობა მოხდეს რამე, რაც სხვა აჯარადარს სხმართადი მიეცემა, თქვენც ის სმართადი მოეცემათ. ამ თარადიადამ არმოცა დლე ვადა, ამ ვადადინ თუ მოუმატეს ვისმე, იმას მიეცემა, და თუ არა-ვის მოუმატეს, ამ ფესად თქვენ დაგრჩებათ. აღაწერა მარტას ა, ქს უ მ დ დედოფალი დარეჯან.

260. წერილი დარეჯან დედოფლისა როსებ ყორანაშვილისადმი, 13X14 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხე-ლით. ნიშნები არა აქვს.

1796, მაისის 14.

ქ. დეფოფლის დ არ ე ჯ ა ს ი ა ს ე ა მ - ე თ ვ ე ლ ს ა კ ე თ ი თ ს ხ ს ა ვ ა რ ა მ ა დ ა ხ ე რ ი, ე ა რ დ ა ს ხ ა მ ვ ი დ ა ა თ ს ე ბ! ჩუქს მიერ მრავალი მოკითხვა გეწერას. მაისის 6 დაწერილია შუნი წიგნი ამჟ თვის ამ მოკითხვად. რაც მოგეწერა, უკვდა შევიტყუე. შესს მძას-წყელსაც მოუვიდა შუნი წიგნი, რაც ამჟამი ეწერა. ისიც უკვდა კარგათ მიეცა-ტყე. თუღარისა და იმისა ცოლ-მეილის მშვიდლოთაი (სი) უთუნა მოგე-წერა, დიდ გამაღლა, რომ ჩემის მეილების ამბავს არ მკვებო, და ჩემის ქალის მართამისაც მშვიდობა მოგეწერა, იმასაც დიდათ გამა-ღლი, და იმის უოკლისოვრით სკვლებობა დიდათ მსწებებს, ხომ იგი დედამეილიობას ამბავი, რა რიგით მესწებებს. გეგის ერთი ბინა და ცაქლებას ცხა მოითუქრო. გეგის ოცის თუშნისა ფარხა აუთს, თუ თუთარი თუთს, სიდამაც თუთს, გარაგო და ექარსხხო. თუთს მო-ახლეებს თუ არა უშოვნა რა, აწამებებ. ან კა რა ქხას, თუთს ბეკო-ნის მიუყურებულნი არიან. წამეხდარას ქადაქის მოურაობა ჭქმხდათ, მამის რა მარმტით თუთებ. ხომ კარგათ იგი, ახდა წამხდარას ქა-დაქის მოურაობაში რას რიმტას დაჭერებ? რა კქხა, მივიდა და გუ-ლი მსწებს. ესენ ასე მოგეწერა: დომის მსწელებით, თუ მშვიდო-ბა მოხდებოთ, მე ვიცი რას სარამტის გავილით. მე ვიცი, თუ დომა მშვიდაობა მოეცემა, ასე იქნება, შესგ რომ არ მოგეწერა, მა-

ისც მუ ასე შეგანს შეგანს, მაგრამ მუ ასე გაცეოთ, შენ უფრო სწუხარ ნაკლებობაზე ჩვენგან და შენ უფრო სევა გაცეს შემოერი და. მუ რომ გიტირებს(?) კათალიკოსი (sic) მოგწერე და შენ ასე მოგეწერა: მუ ხომ ასეთს ვერავის მივცემო, რომ ამისათვის მკვე ვზრუნედეო. მუ ხომ ასეთის ან მამაწერას, რომ შენ სწრუნეველს გაცეს მისცე ვისმე? ასეთი მინაშის მოგწერე, რომ უზრუნეველს ალვს მისცე, თუ იშოებოდე. ქალაგარიდამ ხსიარის და ტეკეპის წასმმა აქ ჩვენს ტეკეპისა, მაგრამ ზალვაკისას რომ წავხა მათწერას ფაშისათვის, მტონი იმასედე ფაშის თავს შეიდას და არ დაიკარგოს. ეხლა მუც ბოქალა-ხეცის წავხა მათწერე. რომ კადეუ ჩემავიერ ზალვაკისას გამოუცხადოს და შეატეობინოს, რომ კადეუც ფაშის ურეჯითის და არ დაკარგეინოს. ამას წახათ შენის მძის-წულისათვის მოგეწერა შენის სხუელებიდან განთავისუფლებს, რომ აღარა მტეკეპისა და დიდ დიდათ მამამ. ახლა თუ შეტეკიდას. ქალაგარიდა შეხა წასულის დროთ ან არის, მანამ ძალის არ დამცხარს და ბატონიც ხომ ქალაქს მიბძინდა და, რასაკვირედეო, ბატონისაც ახლები და ხახე. რაც ჩვენი სთავლებას საქმე აქოს, კველას გარბეუ, მანამდინ ხერხად დაიძვრა და ზალვაკისასც შენ შეეხევე. რომ ბეჯითი იქოს. და ზალვაკისას სთადეუდათ ესეც უამბე: სულებიდან ფაშის უთავსეცე. რატორ გველაზრაკებოდა და კარს რატორ გამოცხადება ჩავუღოსე და ახლა თავის მუდღაც თავის მამას მცხავსად რომ მოქმედებს. ამდენი წელიწადი არის მის დიდებულების, უთვლად მოწყადას კვლამ-წიოვის და ხეხიარის შერიტება გვემის და ის კო მუდამ ასე ჩვენი ქვეყნის ახლებს. ამათი ამბავი ეველას წვრილათ უამბე ზალვაკისას შენებურათ. მასის ად, ქვს უ მ დ. სულებიდან ფაშის დროს და მუც ფაშის დროს სომხითი, სხარათი და ქარაღი რომ სთავლებიან ცლეუ-ჯათ ახორე (sic), ესენიც ეველას წვრილათ უამბე 'დედოფალი დარეჯან'.

ქ. ეს ჩვენი ეუღუეხა აბითარისეული სთავობის დიდ სხუე-ლობის, რომ ამის სხუელებას ჩვენ ვერ გაცვიცია რა. ახლა მანდ გამოავცხადე და შენ ჩემავიერ შეეხევე ზარო უფროსს, რომ რაც წამდაი და მოუდა კვირებოდე. უწამდას და მოუაროს, ჩვენს და-დათ დეუბდლებით და ესეც ემხხერო ან დაჩვენს. შენ იცე, რატორც შენც ურეჯითობ ამის საქმეს. რაც ფარეხა კვირებოდე სს-

შელ-საჭმლისა, რომელი არგებს ან რომელი აწეეს. ეველს შეატეო-
ბინოს, რომ ისე შაიქცეს დედოფალი დარეჯანს.

აშიაზე აწერია:

შატრა უფროსს. როგორც თავის შატრისხეობას ევერება, ისე
შაიქციასაც, დაად ივერჯულ მამაკანდება შატრის შატრისხეობასთან
შეკრება და დახარავი.

შენი ქალები ეველს მამაკიასზე, შენი ბიჭებიც მამაკიასზე, შენი
და, შენი სადედრა საბრალა და შენი რადაიც მამაკიასზე.

261. პირი წერილისა, რომელიც მიუწერია დარეჯან დედოფალს
ივანე ეფრემის პოლკოვნიკ სირხნევისათვის, 33,6 X 18 სანტ.,
დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით
ნახმარია თითო და ორ-ორი წერტილი განზე აწერია: „პოლ-
კოვნიკ ივანე ეფრემის სირხნევის მიუწერა დედოფლისგან“.

1796, სექტემბრის 19. შადალ კეთილ-შობილო, უფალო
ი ვ ა ნ ე უ რ ე მ ი ხ ი !

ქ. რა თქვენი შადალ კეთილ-შობილო აქვამ წაბისდა, შემ-
დგომად თქვენი ამბავი აღარა მსმენია რა, რომელიც დიდათ სურის
ჩემს გულს, რომ თქვენი კეთილ-სუფიუვის ამბავი არ შეკლდეს. მო-
ველა თქვენის შადალ კეთილ-შობილებსაც, რომელიც თქვენს აქ
უაფხაში ჩემთან სიტყვები გაავახეთ, ის თქვენს გონებაში არ დაი-
ვიწყოთ და განსოედესთ კვალად ვსსოებ შატრე-საგემელის თქვენის
წიხითა, თქვენი მშვილობის ამბავი არ დაშკლათ, რომლითაც გე-
ცები მარადის თქვენის შადალ კეთილ-შობილებს შესაუერის შატრე-
ვისტემითა. ჩღუვ წელსა, სექტემბერს ით, თელავით. ს-დ საქარო-
ველს დედოფალი.

262. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა პოლკოვნიკ ივანე
ეფრემის სირხნევისთან, დაწერილია წინა წერილის ბოლოს იმა-
ვე ხელით.

1796, სექტემბრის 19. შადალ კეთილ-შობილო. უფალო
ი ვ ა ნ ე უ რ ე მ ი ხ ი !

ქ. რომელნიც აკლამბარში ჩვენა ემსი სხდობენ, მოგვხსენებთ, მზაკვარისა და მტარებელის ალა-მაჰმად-ხანასაგან წამხდარნი არიან და შეწყუბებულნი. ახლა რადგანც არც ჩვენს ვართ მანდ და არც მაგათი მისიელე, ჩვენი მიღახვარი ეორდანიოვი იასუბ ამყოფება, სხნამ ან ჩვენ მოვიდოდეთ და ან თავანთი მახელე მოუვიდოდესთ, კვ ჩვენი ემანა თქვენთვის მოგვიბარებია, რომ თუელ-ეურა დაიჭიროთ მაგათ-ზე და მაგათის მამასხდლისის დავთისათვისაც მოგვიწერია, რომ რაც მწუხარება ჰქონდესთ თქვენს მხლად კეთილშობილებას, მთასსე ნოს, რომლითაც მოუვლით, რომ თქვენ მოწყვლებით შეისმენთ მაგათის მოხსენებას *). ჩღუე წყლსა, სეცტეებერს ით, თელავით. ს'დ საქართველას დედუფალი.

263. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა არქიერ იოსებთან, 34,5 X 16 სანტ., დაწერილია ქალაღბუ ნუსხა მხედროფლის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1797, იანვრის 8. მღალ ეოვლად სამღელელო, ეოვლად არხიერო ე.ა.ს.ე.ბ.

თქვენი წიგნი მივიღე და თქვენი მსოილობით თბილისის მობძსება ვცან და დიდად მოხარულ ვარ. დღესსწაული მოგელაცათ, მადლობელი ვარ, მეც კერეთეე მოგალოცავ თქვენას მშობლას ქვეენისა, თქვენის მეშვედრის მეტატანისა და თქვენანთ ხხკას. ვიცი. როგორც სიამოვნე მოგეცემოდათ, კვთებ, თქვენა და რუსუდან მღწეენით არ იეოს, ხეცაი მაჩვენა, როგორც ცხოფრენაში არის. გონებით კი ვიცი, როგორც მხარულათ იქნება, და კიდეც მართებს. თბილისისა ქდაქის მეც სხით ხხკასათვის შესწუბებულთეათ, დიდად ვიცი, როგორც მწუხარება მიეცემოდა თქვენს გულს. სება ღ'ის აღსრულადეს! რადგან მისის დიდებულების, ეოვლად მოწყვლას კელმწიფის მოწყვლებს საქართველას ასე მოუფინს, ღ'ისაგან და დიდებულის კელმწიფისაგან ესსსოებ, რომ ტფილისის ებედურება ბედ-

*) აქ ორი სტრიქონი წაშლილია, რომელიც შეიცავს სიტყვებს: ამას წინათ რომ აქ ბძანდებოღით, მაშინაც მინდოდა, რომ ეს საქმე თქვენთვის გამომეცხადებია.

ხიერებად შეიცვალოს და უშეტესი მოწყალება მოკვდიანოს კელამწიფისაგან. ვითხოვ თქვენს მალაქ ეოვლად სმღვდელოებისაგან, თქვენი კეთილ-სუიუების ამბავი არ დამაკლო. 1797, იანუარის 8, თელავით. თქვენს მალაქ ეოვლად სმღვდელოების მარად კეთილის მოწყადე, დედოფალი ქართლისა, კახეთისა და სხვათა დ ა რ ი ა.

264. პირი წერილისა, რომელიც მიუწერია დარეჯან დედოფალს იმერეთის კათალიკოსის დონიკოუსისადმი. 35 X 16,4 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. მეორე გვერდზე აწერია: „იმერეთის კათალიკოსს მისწერა“.

1797, აპრილის 26. დასითეოსის.

მაის უწმიდესობას, სრულიად იმერთა და ოდიშ-აფხაზთა კათოლიკოსს, მონობდათავე შ ა ცხარებათა დ ა ს წყალობად ჩემდა სოკლეოდ, ჩემს მამად შვიდს, უყვალს!

დამცველი ნადავ თანმენათესაებისა სოფარულისა, დამდებელი მინაგან გონებისა ჩემისა სუნჯედ სმღვდელოებისა თქვენისა, ტრეიალი მარად დიდებად ჩემდა სოფარულისა ჩანებულებისა თქვენისა და მასურნი ნადავ უწმიდესსა ნებას ზედა სიმართლით სოფარულისა თქვენისა, საქართველოს დედოფალი დ ა რ ე ჯ ა ნ, უწმიდესთა მკათა თაყვანის ცემულთა კელთა სერაქიძებთა გიძღვნი სსოფით ამბორის უოფისა სწავლესა. მესმა ხმა ესე, რომელიცა აღრითგანვე სწავლელ ჩემდა იო, ეოვლად სმღვდელოებისა თქვენისა აღსლვა ხარისხსა ზედა უწმიდესობისა. რომელიცა შევრაცხე ბედნიერობად მონობლისა ცხარებისა ჩემისა და შემწარველი დ ა ს ი ა დ მ ი მ ა დ ლ ო ბ ი ს ა მოხარულითა გონებითა მოუფლავე უწმიდესობას თქვენსა და ვითარცა მწიქმსსა და მძსა ათორთა კათოლიკე ამბონისაგან გავვევ ტრეიალითა სუდარს გულისა ჩემისა, მძსა თქვენისა ანტონისთანა დასაქრებად ზესითა და მზეს ქვეშე მონობლთა სოფარულისა შემკვდრებელი თქვენდა, რომლისათვისცა ნადავ სიცოცხლედ ჩემდა მძქს შერაცხალი მატევისცემა ეოველთა მხელობითა და ნათესავით ჩემთა და უშეტესად უწმიდესობა თქვენი დიდებად ჩემდა. ვიცა, სუ-

ლიერად და ხორციელად და თქვენ მიერცა ვითხოვ გუფს-მოდგინედ დაუვიწყებელს და-ძებრსა სიეგარულსა ჩვენსა ხსენებად უმად-ღესთა ღაფგათა შინა თქვენთა და ხშირად უწმიდესთა ეპისტოლითა თქვენთა ხარებად თქვენდა შემოწირულასა განიებისა ჩემისა, რომელსა მაგიდებ უძვირთვასესად ნივთად სიცოცხლასა ჩემისა, დ'ის მარჯალებისა ჩვენდა საუხუკოა, ეოვლად უწმიდესო მკუფეო. ანრადის კპ, ქწს უ ზ კ.

- 265.** წყალობის წიგნი კახთ ბატონის კოსტანტინე II-ისა, 20 X 16 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ზოგან თითო და ზოგან ორ-ორი წერტილი. წიგნი დაწებებულია სქელს ქაღალდზე და ძალიან დაზიანებულია.

1723—1729. ქ. ესე წყალობის წიგნი და ნიშნა ციბოძეთი ჩვენ შეეფეთ შეეგემ ზატრონშან მკჰმად-ფაშამ შენ, ჩვენას(SIC) ერთგულს ემასსარელს ახნაურს ე ი დ ა ხ ა ნ ს ე თ ა გ უ რ ს ა ასე, ამ ზირსა ზედან, რომე კურთხეული ბატონის მამას ჩვენასაგან წყალობის წიგნი გაქონდა(SIC) და შენც გემსსურებდი და რაც მამასა ჩვენისაგან და ახ სხვა კელმწიფისაგან წყალობა გქირეებიათ და ჩვენც იმ რიგათ თქვენი მწყალობელნა ვიეფხეთ და თქვენც ჩვენი ერთგულობა და სამსახურა არ მოგვიშადლოთ, და ჩვენ წყალობას(ს) ციბოძებეთ იმ ზირობით, რომ თქვენც ჩვენი ერთგული აეფხეთ. ვისც ჩვენა . . . თქვენ ზარს არნ მისნი... [მეფე კოსტანტილე].

- 266.** წერილი თეიმურაზ II-ისა დავით ამილახორის შვილთან, 20 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მორგვალო მდარე მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1753, დვინობისთვის 6.

ქ. ჩვენ შაგიერ(ა)დ ჩვენს დიდს იმედს და დიდათ ამელით მასახუნელ მის(ა)ხელ(ა)ჯეს და არადეს(SIC) ჩვენგან არა დასაფიწყარს ა მ ი ლ ა ხ ო რ

რ ა ი შ ვ ი ლ ს და ვ ი თ ს მრაველი მ(ა)გ(ა)ითის ზეტიოსნის თავის სჯავდ-
ანისა მოკათისკა მოახსენეთ. მერმე, ამა ჯადსან(ა)სმვილის აშურას ორი
სახლი დატიქნევა. ანა სხლები აუშენე და ანა იფსა მადე. სულარ
ახიულესა. ღვინობისთვის ე, ქვს უ მ ა □. ბეჭედს აწერია: „უ“ მიერ
მეთედ ცხებული თეიმურაზის დამტკიცებული..“

267. წყალობის წიგნი იმერეთის მეფის სოლომონ I-ის, ბოძებული
კარის მწირველის ონოფრე ჯაფარიძისათვის, 47X31 სანტ.,
დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნა-
ხმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1777, აქტომბრის 27.

ქ. სახელითა სახიერასა, არსება დაუსაბამოსა ღვთისა, ძალ-
მოუწოდებლისა, ძალ-განუზომელისა, ღვთაებით გარეშემოუწერელისა
ღვთისა მამისა, ღვთისა ძისა და ღვთისა სულითა წმიდისათა, ესე
მტკიცედ შეუცვალელები, უმიზნობ, არას კაცისაგან ან მისაშადი,
საბოლოთ განსთავებელი წყალობის წიგნი და სთვიცარი დაგიწერეთ,
შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ ჩუქს, ღვთავ ზეცით კეროხევით კვირგა-
ნისანმან, ღიხთ იპერთ-მწერობელმან, ბატონმან, მკვიქმან მკვიქმან,
დავითიანმან ს ო ლ ა მ ო ნ და თანა ერთხორც ქმნიდმან ჩემმან დე-
დოვადი დედოვადმან, დადიანის ასულმან, ბატონმან მ ა რ ი ა მ, და
სასურველმან შირამომან ქემან ჩუქსმან ალექსანდრემ, მცხ, ჩუქს კა-
რის მწირველს მღვდელს ჯ ა ფ ა რ ი ძ ე ს ო ნ ო ფ რ ე ს და შვილ-
თა შენთა რაქდეს და კვირო(ზ)ს და სხვათა შვილითა და მამავადითა
სახლისა შენისათა, ასე და ამა შირსა ზედა, რომე შემოგვქეპეწე და
ქრთამინ მთავართვი, რატორც გული მოგვიჯერდებოდა. წყალობა გი-
ყვით და გიბოძეთ სუქს გლეხი დემეტრაშვილი, დათუას შვილები
გიგიტა და ივანია, ბერუკი და მისი შვილი გელიტა და მისი მის
წული ქრისტესია, მათის ცოლშვილით, სახლ-კარ-მამულ-ადგილით,
რისაც მქანესული იუას, მათის ყოფა-ცხოვრებით, საქებით და
უძებრით; კიდე კატუნა დემეტრაშვილი მისის ცოლშვილით და მისი
კერძის სახლკარ-მამულთი, მისის ყოფა-ცხოვრებით, საქარ-უძებრით.
გქანდეს და გვაკდეს, მოკასმართს დას ჩუქსგან და ყოველს კაცის

უცილებლათ. თუ შენ ჩვენი ერდგული და ბრძანების მორჩილი იქნე, არც ჩვენგან და არცა შემდგომთა ჩვენთა შეიყუთა და შეპატრონიოვას ეს ჩვენგან ბოძებული წყალობა არიდეს არ მოგეძღვოს. ვინცა და რამსც ძემან კაცისმან, შეიყუთს განა დედუფაღმან, ასე უფლის წულმან, განა რამელმანსე შეპატრონუმან წიგნისა ამის შლად ხელუოს, იყავნ წვეულ წმიდის სსიუბისგან, შეიდის კრებისგან, ოთხის ჰატრიარქისგან და ათროთა მოციქულთაგან. მათ შეორეთა მოსულას ჩვენიმც ცოდვის ნექსათამცა გაიკითხვის. არის გამრიკე და მოწამე წიგნის ამის: ჩვენი თავადი წულუკითე გაორგი, ერისთვიშვილი ბეჟან, შაძღვარი მღკდელი წერეთელი სვიმან, მოურავა ფ(ა)დუ-რია ივანე და სვიმან. შე, მღკდელს წერეთელს დაჟიას, დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი. აღიწერა წელთა უფლისათა ჩ დ ო ზ, თვეს ოკდამბერსა კ'ზ □. ბეჟედს ხუტურად აწერია: „მეფე იმერეთისა სოლომონ“.

268. წერილი მეფის ერეკლე II-ისა, ფარსადან ესიტაშვილისთვის ბოძებული, 30 X 17 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1784, დეკემბრის 27.

ჩვენ, საქართველოს შეიქუმ ი რ ა კ ლ ი მ, სვინიადისის მიხედეთა კაიეიქრეთ და შემდგომ ეს წერილი გიბოძეთ ე ს ი ტ ა მ ე ა ღ ს ო ვ ა რ ს ა ღ ა ნ ს. მინჯიკაშვილების თავისუფლების სიგელი ბძანებითა ჩვენ მიტარემისეთ და ჩვენზე დატვიეენებია. მამულები კარსედ სმისახერით იშოეს და მონასეიადობა ძვიროვანთა შეიყიდეს, აბრეიამ-ბეგის მღკომარეობის შემდგომ შენივე ემანი არან ამჟე მამულებით და, რაც იმათა მოცემული ფული დატრნა, ველარც იმას გიდავებენ. ესეც ასე იცადნენ. დეკემბრის კ'ზ, ქსე უ ო ბ ერეკლე I.

269. იმერეთის მეფის დავით II-ის წყალობის წიგნი, მღვდლის ონოფრე ჯაფარიძისათვის ბოძებული, 58 X 23 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1785, ოქტომბრის 5.

ქ. ვინათგან ხსნისა ჩვენისა მიზეზისა იხილეს განხრწნილისა ბუ-
 ნებისა ჩვენისა განხილება და მოიხზეს კარგნი უმეტესად კურთხეუ-
 ლისა დიდებულისა მრადისა ქალწულისა და მისი მშობლისა მრადამ
 ზემოთა დედოფლისათა და ჯვარს ზედა დამსწვავლა თაკი იღვა ჭურთ-
 ხათგან და სიკვდილითა თვისითა ჩვენ ვაკვეთი განგვაცხადეს,
 ჯაფარხეთი შემუსრეს და აღმოიქვან ადამ სათესვით მისითურთ და
 აღგვა მკდრითი და აღიქვან ბუნება ჩვენი ზეცად და დასვა მარ-
 ჯვენით მამისა სულარითა დიდებისა თვისისითა, მანვე იხილეს განმტკი-
 ცებს მარგანდულისა შეიბობეს ჩვენისა და მოგვეცა ძეგვა მტერთა.
 ხ ჩვენ, მსახურებელნი და მინდობილნი ძალისა მისისაჲს, ჩვენარ-
 დამა ზეცით კურთხევით გვირგვინისაჲს, იქსან, დავითის, სო-
 ლომოსანს, ბაგრატისაჲს, დიდად სხელთაჲსაჲს ს და იმერთა შეიუ-
 მან შეიუთამან დავით და ერთ-კარგნი ჩვენისა, დიდებულისა თავისა ორ-
 ბელ ეფესოსისა (SIC) ასულმან, ს და იმერთა მსათამან, დედოფალი
 დედოფალმან ან ს, ესე მტკიცე და არა უამიერა, ა და საუკუნო და
 არას მიზეზითა რომელთაჲ მისისაჲს და საბოლოოდ განათავებუ-
 ლი, უტუჟარი და უმაჩვიო წყალობის წიგნი და სივიცარი დაგვიქ-
 რეთ და გიბოძეთ მენ, ჩვენს ერდგულს და კარას მწარეგლას მადელს
 ჯ ა თ ა რ ი ი ე ს ო ნ ო თ რ ე ს, შეიღეს მენს რაქდენს და კვარახს,
 სხვათა შეიღითა და მომავლათა მენთა, ასე და ამ ზირსა ზედა, რა-
 მუ სეგას გლეხები გამოგართოეთ დემეტრისელები და მისად სიმ-
 გიერთად გიბოძეთ სახთის ქველთქ დავითიკა, კაციტი და გლახუჩის
 მვილები და რამაზაჲს მათის ცოლ-შვილით, სხვართა (SIC) და რა-
 სიგ მქათე არას; იუტოეთი არსკაქე, ხეცასშვილა ხეცესა სვიმან
 და მამუკა, კაციტისშვილი რამაზაჲი, საქართველო მახარიკი და
 თამაზელა, მათის ცოლ-შვილით, სხვართა (SIC), ავღელ-მამულით და
 რასიგ მქათე არას; შქმერს დვალი ჯახსიქე, ჯახსიქე სვიმონიკე, მი-
 სი მოსახლობით, ცოლ-შვილით, სხვართა, ეგელა მათის ალაკ-მა-
 მულით, სიულავ-სამარხით, ტეთი, ევლით, მათის სამართლიანის
 სხვდურით, სიპებრით და უძებრით, რასიგ მქათე არას, გვიბოძებთ
 და გიბედნიერას და ჩვენს ერდგულთაჲს, მკვიდრად და უოველის
 კაცის უცალებლად. აწ თუ თქვენ ჩვენი ერდგული იქმნეთ და ჩვენის

ბრძანების მარჩილი, არც ჩვენგან და არც ჩვენიო შემდგომთა შევე-
თა და შეზღერანეთაგან ეს ჩვენგან ბოძებული წყალობა თქვენ არ
მოგეშალას. და ვინც და რამსაც ქემან კაცისამან, შევეგან ანუ დე-
დათვადმან. უფლის წულმან, თავადმან, ახსურმან, უთველთავე ვე-
ტევი(sic) ერთბაშად, სამდელელობან ანუ სავრომან, დიდმან ანუ შვი-
რემან, ამ ჩვენი ბოძებული წყალობის შლად ხელეოს, ანუ მძღავე-
რებით მიგიღას. მასმც რისხავს სსშებით დადებული ღთა მამა,
ქე და სული წმიდა, და იყავნ წუეულ და შქჩვენიეულ ღთისავან და
უთველთა მისთა წმიდათავან ათორმეტთა მონიქულთაგან, შვიდთა
კრებთაგან, ათხთა ზატრიაქთაგან(sic). მას ზედაძე დადებულ იქნე-
ბის შვიდ-გზის წუეულეობა იგი ეტვიზტისა. ისეშე დასავჯეობა იუდა
ძმა-ცემელსათანა. მას ზედაც მუღაჩიეებულ იქნების კეთრი გეზისა,
ძრწოდა კანისა, მეტეხილობა იოსკორესია(sic), დახთხმა ღათან და-
ბორაონისა(sic). ხ დაშმტვიცებელი ამისი აკურთხოს ღთან კურთხე-
ვითა შით ანრამ, ისეკ და თვობინითა. კაცთაგან მოწამე წერილისა
ამის დიდებულისა კარის ჩვენი განშეკ ქსნას ერისთავის ქე და
ჩვენი სავვარელი სიძე და ეშა ელისბარ და დიდი თავადი და სრდა-
და სიძე ჩვენი წერეთელი ზანუხა, რაჭის თავად დადგინებულა და
სავვარელი სიძე ჩვენი ერისთავის ქე შერეკ, მახაბელი ზურაბ, სხნდა
და ერდგული ეშა ჩვენი აბაშიქ სააღ, ბარათაშვილი კაიხოსრო(sic),
გამურელიქ ლევან, და ერთობით კარის ჩვენი განშეკნი და ღარ-
ბახის ერნი. აღიწერა და დაშტეაღდა ბრძანება ესე ჩვენი წესსა ქქს
აქეთ ჩ და ზ ე, თვეს თვდომეოსს ე, სელითა შდივნის მდღლის სვი-
მქანასათა შეთე იმერეთისა დავით. □ ამ დედოფლის ბეჭებზე სწერია:
„ვინ ბუნებითად იღმერთა, მან ზეო დედოფლად იმერთა. ანნაჲ.

270. იმერეთის მეფის დავით II-ის წყალობის წიგნი, მღვდლის
ონოდრე ჯაფარიძისათვის ბოძებული, 37,5 X 28 სანტ., დაწე-
რილია ქალაქზე მორგეალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ
ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1786, თებერვლას 9.

ქ. ძლიერებითა და წყალობითა დაუსანამოს მამასა ღთისათა,

ჩვენ, იქიანს, დაკითხის, საღამოსის, ჰარტოხის, ს'დ იმერის
 მიუხედავად მიუხედავად და ვაო და თან ერთ-ხარტოხს ჩემს დედუ-
 ფალო დედუფაღმან ანა, ესე ამერიდგან უკუნისმდე სბოლოთ
 გასთავებელი და არადეს არ მოსამლა წყალობის წაგზა დავიწერეთ
 და ვინაძეა შენ, ჩვენს ერთგულს ემს და კარის მწირველს ჟ. ა. ფ. ა.
 რ. ი. ძ. ს. მდუღელს ონ ოფრეს, შენს შვილს რაქუნს და კვარაისს
 და სხვათა თქვენთა შვილთა და მოძავდათ სხლდის შენისათა, ესრეთ
 და ესე ვითარად: ჩვენი ერთგულა იუჯვი, გვებრალეობდა, წყალობა
 გაუგავთ და ვინაძეა ორი კვამლა ვაცი: ერთა უშალოთს სეიმანავი
 დაუშვილა მისის ცოლ-შვილით, სხლ-კარით, ადგილ-მამულით, ჭურ-
 მანით, მისის სმართლიანის სხლდრით, საძებრით და უქონით
 მუარე ქობრეს მახინძე ჰატელა და მისი ძმის წული კორციტა
 (და) დავითაჯი, მათის ცოლ-შვილით, სხლ-კარით, ადგილ-მამულით,
 ჭურ-მანით, რასაც მქონებელი იყოს, უფლისურით, საძებრით და
 უქობით. თუ შენ ჩვენი ერთგული და ბრძანების ჩვენისა მარხალი
 იქიქ, არადეს ეს ჩვენი წყალობა თქვენ და თქვენს შვილს და მო-
 ძავდეს არ მოეშალის. და უკეთე ვინმე იკადროს და ხელეყოს მად
 ამა ჩვენ მიერის ბოძებულის წერილისა. შეის თახად ეწაქ მას რის-
 ხვა ღთის მიერი და სხლდის მისს და შვილთა მისთა; და მერის
 ტეზა ვითა კანის მოძველელს ძმისსა; და იუჯნ დედა უფლის
 ჩვენისა მერის მეძებელ და ათორმეტნი მოციქულნი შემკურველ სა-
 გვერდითა განუსხნელით და მიმცემელ ტეხლსა მას საუკუნესა; და
 იუჯნ წყეულ აქა და მას შერმეს აწ და და შაუკე. ხალო დამა-
 ტვიცქელნი ამათა კურახეულ იუჯნ სულითა ღთისათა, ვადრე
 უკუნისამდე. აწ იქმან ბრძანების ამის ჩვენისა გამრიგედ და მოწამედ
 მოუვარე და ურდულებით კარის ჩვენის გამრიგე ქინის ერისთავის
 ძე მოურავთი მოურავა ელიზბარ, ჩემი სიძე ერისთავის შვილი ჰეტრე,
 ამაძიქ სეიმონ ტახისთავი, ქუშიეთ-უხუცესი ავთაშვილი ქახოსრო,
 შხეიძე ვიორგი, მუსხი ოთია და ივანე, სხვანი კარისა ჩვენისა დარ-
 ხანისელინი. შე, მდუღელს ტრავაღამაღელს იესეს დამწერთა, ქვის ქს
 აქეთ ს დ ზ ვ. თქვენს ფერეკადს ო მეფე იმერეთისა დავით.

271. იულონ ბატონიშვილის ბძანება, 17 X 10 სანტ., დაწერილია
 ქალაღებუ ნუსხა მხედრულის ტელით. ნიშნები არა აქვს.

1797. აპრილის 28.

ქ. ბატონიშვილი იულონ გიბისებ ქარეშიძე ქარეში და სარმანიშვილთა რამაზ. მერმე, ახლავ კადეკ ბატონის ოქმი მოგვივად, რომ ვისაც სარესო ზური ავლდეს, ახლავ მათა-ნინებინეა და რუსებისათვის მასიადვინეო. ოქვეს სამთასილოში ვისაც სარესო ზური ავლდეს და არ მიესყიდნოს, ეკვლავს ახლავ უნდა დაუართო და სხქართო გამოაწყვინათ. ამას აღარ უსურთოთ, ბეჭითად მოიქეციოთ, თორემ თუ დაავიანეოთ, იცადეთ დიდათ მის-მეთ მოგვიათხმთ. აპრილის 28. ქს. უმე. თუ დაავიანეოთ ეს საქმე, სწორეთ რუსებს ჩავიყენებთ ოქვეს და იმთავით | ილონ |.

272. სალევოს გაწერის სია, 41,5 × 16,3 სანტ., დაწერილია მოლურჯო ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ზოგან თითო წერტილია ნახმარი. თავი და მარჯვენა გვერდი გამოხეული აქვს. თუმნის საჩვენებელი ნიშანი სტამბაში არ არის და მის მაგიერ ასოებს, რომელნიც თუმანს ნიშნავენ, ქარაგმის ნიშნებს ვუსვამთ.

1799, ოქტომბრის 18.

ქ. ამ სიათ ციციშვილის სარდალ-მოურავის გიორგის სასარ-დალოს ცამოღმა მხარს კომიზხედ ოათისშეტი შაური სალევო შესწერ-დათ და ასე უნდა გამოიღოს:

წ. შ. ქ. ციციშვილის ქალაქის მოურავის ეკატატის ემამ ოთხა მინალოთნი და ოფრამეტი შაური.

წ. ს. ქ. ციციშვილის გლახას ობღის ემამ ოთხი მინალო-თუნი და ერთი აბაზი.

წ. ნ. ქ. ბატონიშვილის მარიაშის ემამ ოცდაერთი მი-ნალოთნი |.

წ. წ. ქ. ციციშვილის სარდალ-მოურავის გიორგის |...ისმა რაც ემამ ჭეაყს და ოსები იმა . . . . . | თოთხმეტი მინალოთ-ნი და ათი შაური. სააკაის ვახუშტის | . . .

წ. უ. ქ. ციციშვილის შატა შვილის გოგათს ემამ რვა მინალოთნი | და ორი აბაზი.

ჟ. უ. ქ. ციციშვილის ნაკლავაზისა და ამილდამზარის
ეჟამ [რუკა] მინალოენი და ორი აბაზია.

ზ. უ. ქ. ციციშვილის ელიას ობლიას დიმიტრის ეჟამ შკი-
დი [აბაზია].

პ. ქ. ციციშვილის ზაქარია შვილის ითანეს ეჟამ შკი-
დი მინალოენი.

ჟ. რ. ქ. ციციშვილის ზაქარიას ნაჟეჟეჟა აზნაურშვილეჟ-
ბის ეჟამ ცხრა მინალოენი და ორი შაური.

ც. რ. ქ. გვარამიძის ეჟამ ორი მინალოენი და ორი შაური.

ც. ე. ქ. გლურჯიძის ნაკლავაზ მალარეჟა-ხეჟის ეჟამ
ოთხმჟეტი აბაზია.

ზ. უ. ქ. გლურჯიძის გოგის ეჟამ შკიდა აბაზია.

ზ. უ. ქ. გლურჯიძის იოსების ეჟამ შკიდა აბაზია.

ც. რ. ქ. გლურჯიძის ჟაჟმანა გოგის ეჟამ ორი მინალო-
ენი და ორი შაური.

წ. შ. ქ. ჟავახიშვილის ოჟემურაზის ეჟამ ოთხი მინალო-
ენი და ოჟრამჟეტი შაური.

ც. ე. ქ. ჟავახიშვილის მდიჟანბეჟის კახუშტის ეჟამ ოთხ-
მჟეტი აბაზია.

ჟ. ქ. ქ. ჟავახიშვილის ნინიას ობლიას ეჟამ ხუთი მინალო-
ენი და სამი აბაზია.

ზ. უ. ქ. ჟავახიშვილის დიმიტრის ეჟამ შკიდა აბაზია.

ზ. წ. ქ. თარხნიშვილის მინბამის ლჟარსაბის ეჟამ ოთხ-
მჟეტი მინალოენი.

პ. ქ. თარხნიშვილის გლახას ეჟამ შკიდა მინალოენი.

ზ. ტ. ქ. თარხნიშვილის შკაორის სოლონის ეჟამ ექვსი
მინალოენი და ექვსი შაური.

ჟ. ქ. თარხნიშვილის მამჟეჟას ეჟამ ხუთი მინალოენი
და სამი აბაზია.

ზ. ტ. ქ. თარხნიშვილის ბესარიონის ეჟამ ექვსი მინალო-
ენი და ექვსი შაური.

ჟ. ქ. ქ. კავთახეჟის ქჟაბთახეჟის ეჟამ ცხრა
მინალოენი და სამი აბაზია.

- დ. ქ. აქვ ხახუგრის შვილის უმამ თოთხმეტი შური.
 დ. ქ. აქვ სახსომ იასემ თოთხმეტი შური.
 დ. ქ. აქვ მანგლისის კედლისის უმამ თოთხმეტი შური.
 დ. ქ. აქვ თუშუამეფლის უმამ თოთხმეტი შური.
 კ. ქ. ხაჩიას ციციშვილის გვივის უმამ შვიდი მუხალ-

ოეხა.

მუ. ჩ. თუ ქ. ჯამი იქნა ოცდა ცხრა კადმისა თუქსეტი თუ-
 მანი და ოცდა ათი შური.

თავში აწერია სხვა ხელით:

ქ. ჩუქია იხსენებ არის, ციციშვილის სარდალის გიორგის ახ.
 ხუროთმოძღვრული კლამათიშვილი (ქეტი)უ. -- შერე, თუქვენ უნდა მიხვიდეთ
 და ამ სათა, რომელთაც ეს კომპლზედ თოთხმეტი შური სდევკო
 აქერათ, ეკლდას უკლებრათ გამოაროეთა. რომელთაცასაც ამას წი-
 სთ სდევკოთ თეორი ვისესხეთ, ისინა ამამა სთაფელადხა არ არიან
 და კერც ამამა კარეკენ. რომელთაც სდევკოთ არა გამოართოქვეთ
 რა, იმთა უნდა გამოკოთეკსა. ვისაც უნდა თქმი ჭქინდეს სთარ-
 ხისა, ამამა თარხნობა და მტკუეუა არაუისი არ იქნება. ეს შავდუ-
 ხა არა არიან რა, ეკლამ უნდა მოკეცენ ლეკუბისათვის მასდევკოთ.
 კ. . . . და კახქსებუეს თაყიდდარს შათაროთ, ყაბზი ადითი
 და მიხედებს ანგრომა მოსდევო. დავუახება არ იქნება. ახლავ,
 სანქროთი და უკლებრად ადლო, მოიტანოთ და შოთაროთ. დავუა-
 სება არ იქნება, იცოდეთ. თუდამბერს იმ, ქქს უ მ ზ მ შუე გიორგი 1.

273. ჯარის შეწერა, 42,5 X 16 სანტ., დაწერილია მოლურჯო
 ქალღმრთე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ზო-
 გან თითო წერტილი. არივე მხარე დაგლუვილი აქვს.

1800. იუსისის 25.

ქ. ამ სათა გამოდამს მხარს სთარხნის და სეციციანოს გიორგი
 სარდალის (სახ)რდალის ჯარი შესწერდა და ასე უნდა გამოთეკისოთ

დ. ქ. ციციშვილის ქალაქის შაგრაჟის უმამ კაცი თასი.

ვ. ქ. ციციშვილის დემეტრეს ხუშუქს კაცი ექსა.

- დ. ქ. ციციშვილის სარდალ-მოურავის გიორგის უძამ, ს-
ცა ჭუაყს, კაცი ოთხი.
- ა. ქ. ციციშვილის შატაშვილის ემიკ-დაბაშის კიორავის
უძამ კაცი ერთი.
- ა. ქ. ციციშვილის ნიკოლაოზის შდევან-ბეგის უძამ კაცი
ერთი.
- ა. ქ. ციციშვილის ამილამბარის უძამ, სცა ჭუაყს, და
გვარამბარის და ცლახას ნუშუკუმა კაცი ერთი.
- ბ. ქ. ციციშვილის იოანეს უძამ კაცი ორი.
- ბ. ქ. ციციშვილის 'ხაქარიას სუშუკუმა კაცი ორი.
- ა. ქ. როჭავაშვილის გვახა ხა'ხარის უძამ კაცი ერთი.
- დ. ქ. ხიდისაყვს სსატონის შვიდობა ატენულებს კომორა-
ქიმ კაცი ოთხი.
- ბ. ქ. აქვ სთკადის ღურაბისა და ცოკიას უძამ კაცი ორი.
- ბ. ქ. აქვ მეღვინეთ-ხევის იოანეს უძამ კაცი ორი.
- ა. ქ. აქვ თურმანბის ცლახასი და ჭომარბის უძამ კ-
ცი ერთი.
- ა. ქ. გღურჯიძის მადარეთ-ხევის ნიკოლაოზის უძამ კ-
ცი ერთი.
- ა. ქ. გღურჯიძის იოსებისა და გღურჯიძის ჩინიას და
ტარუელის უძამ კაცი ერთი.
- ა. ქ. ჭავახაშვილის თეიმურაზის შვილის უძამ კაცი ერთი.
- ა. ქ. ჭავახაშვილის შდევან-ბეგის ვახუშტისა და დიმიტ-
რის უძამ კაცი ერთი.
- ბ. ქ. ჭავახაშვილის ჩინიას ობდის უძამ კაცი ორი.
- დ. ქ. თარხნაშვილის ღურასი მინბაშის უძამ კაცი ოთხი.
- ბ. ქ. თარხნაშვილის ცლახაშვილის უძამ კაცი ორი.
- ბ. ქ. თარხნაშვილის მუთარის სოფოშვილის უძამ კაცი ორი.
- ბ. ქ. თარხნაშვილის ბესარიონ ჩხიორისა და შამუკას უძამ
კაცი ორი.
- ბ. ქ. კავთის-ხევის ქვითახევის კლესიას უძამ კაცი ორი.
- ბი. ქ. ჭამა იქია კაცი ორმოცდა ცხრა.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ბატონო სარდალ-მოურავო ციციშვილო გიორგი! მერე ამაზე აილღაშბრის შვილი ზაქარია და შენი ახსნაურშვილი კლიმიაშვილი ტეტია უნდა გავზახნო და მერე თქვენ უნდა მიხვიდეო და ამ სიით, რომელთაც ეს ჯარის კაცი აწერიათ, სსსქართო და უკლებრათ უნდა გაარბეგინათ, გამოიუყანათ. მინბაშა თარხნიშვილი დავით უნდა გამოეძღუეს. გარკი კელ-გამომღები კაცნი უნდა გამოიუყანათ, თო-ფით, იარაღით გაწყობილნი და რომელსაც ცხენი ჭეკანდეს—ცხენათ, და რომელსაც ცხენი არა ჭეკანდეს, ქვევითათ წამოიუქანეთ. ერთის თვის ნუზღათათ და აქ ქაქლაქსი უნდა შემოგვიყარათ. მკათათვის ზირუელს დღეს თუ აქ ქალაქში არ შემოგვიყარან და დავკაგლდა ვინმე, კაცსედ არ თუმანს წავართმევთ და არას ჯოხს დავკრათ. [ბე]ჭათად უნდა მოიქცეეთ და ამ ვადაზე უნდა, შემოგვიყარსენ. იუნისის კე, ქვს უ ზ ზ. და რომელიც თავადისშვილი არის და ახსნაურშვილი მძასია და შვიდიანია, იმათის სსსღიდამ ერთი უნდა წამოიუყანათ. და რომელიც მარტახელაა, იმათ ვა ნუ წამოიუყანათ. ეს ჯარი ლეკისთვის გვირდა. მადამდისინ ისინა ამოიფლადნეს, მკათათ რამ წამოიყწრან, ის სჯობს ჰეფე გიორგი.

274. წყალობის წიგნი იმერეთის მეფის სოლომონ II-ისა, კარის მღვდლის რაქდენ ჯაფარიძისათვის ბოძებული, 16X32 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1808, იუნისის 14.

ქ. ნებათა და წყალობითა ღოთისათ, ჩვენს, იუნას, დავითთან, სოლომონთან, ზანკრატთან, ს'დ იმერეთს მხურაბელთან, მუქუქთან მუქუქთანს მუქრუქანს სოლომონ და თანა ერთ-ხორცთან ჩემთან დედუფალო დედუფალთან, დადიანის ასულთან მარიაშ, ესე ამოერიდგან უკუნისამდე უცვალოდ და არიდეს არ მოსისძალი წყალობის წიგნი დავიწარეთ და გობოქეთ თქვენს, ჩვენის კარის მღვდელს ჯაფარიძეს და სხვათა თქვენთა მკათათ და მამაკათათ სსსღის თქვენსათ,

ქსრეთი და ესე ვითარად, რომ რომელიც თქვენი სამეფოდრო, ან მამაშენისაგან სამოვარი, ან შუხვან სამოვარი, ბატონებისაგან წყალობად ნამოძებო, ან ნაქიდა, ან ნამზითა ადგილ-მამული და გლეხები გაქსო, მის დამტკიცებებს ჩვენის წიგნითა და ბეჭდვით გვეუდრეთ და მოგვასხსენეთ და ჩვენს ვისმინეთ ვედრება და მოხსენება თქვენი: წელაწადშიდ არმოცი წირვა ჩვენთვის განწესებული დღემდის გქმნდათ და ოცი ვადეკ დღეს დაიდევით; სხნმდი თქვენ ცოცხელი იქმნეთ, წელაწადშიდ ჩვენთვის განსამდებელათა და სულთა ჩვენისა სთახად სამოცი უნდა გვიწირათ. როცა თქვენ გარდაიცვებით, თუ ვინმე თქვენის ოჯახის სამფადელთა იქმნეს, ეს განწესება არასოდეს არ უნდა მოგვეშლას. და თუ თქვენი ოჯახის სამფადელთა არავინ იქმნეს, ეს სამოცი წირვა მანც სხვა სამფადელთს უნდა დასრულებით ჩვენთვის უთკელს წელაწადს ცოცხლისა და მიცვალებულთათვის. და ჩვენს ეს წყალობა გიუფათ: ნეტარ-ხსენებულთს ბიძის ჩემის შვილის სოლომონისაგან(სიო), რომელიც წყალობა მამა მეს ბოძებდა, ან შერთის დავითისაგან, ან ჩვენგან, ან როსტომ ერისთავისაგან და მისის შვილებისაგან და შვილის შვილებისაგან, შერთე ერისთავის შვილისაგან, ან ნიკოლოზ-წმინდელისაგან, ან შენის სიმავრისაგან(სივ), ბიძის მესის გიორგი ჯავარბისაგან, ბაბუა შენის თამაზ ჯავარბისაგან: სეკას სამოსხლო, ადგილ-მამული მათი და ბართა; სოსეკას ქვაქსრტაქს სსნიკიდის წყაღს და ბილით შუა თქვენი საფიცო და საქიდა. სადაც მტყუელს გძელიძვიდს ესა ქიხან; სეკას გლეხები ბერუა ხუციშვილები, დემეტრეშვილი ზახუნციკი, ბახურის შვილი გიგუნა; ბოყოს შრტახი და გლეხი დათიკა და დომისშვილი, ბუჭულა ბურაკაშვილები და კაციტასშვილები და მამუკელა; შქმერს ჯახაძე სვიმონია. საქიყოს ქავთახაძე ბუჭულა და მათი სხლშიდ მუაფელი; თუტოყოს არხაძე სვიმონ ხუციანი და მათი სხლშიდ მუაფელი; სსმთის გლეხები ზახუნციკი, კაციტა და მოძიკა, შენი ნამზითა კამბახაძე გლახუკი. ესენი მათის ცოლშვილთა, სხლ-კართა, შურ-მარხით, ადგილ-მამულითა, საფაფე-სამარხით, მათთა და ბართა, წყლით, სწინაქვილოთა და მათის სამართლიანის სწადურით, სამებრითა და უძებრით, რისც მქონებულნი თუთს, ყოველისგანთა, ჩვენს ქროიკულბასა და სამსახურშიდ ღთის მოგახმაროსთ, ასე დაგვიტკი-

ცემისა თუ თქვენს ხევის ერთგული იქმნეთ, ეს წყალობა არც ხეების და არც მემკვიდრის ხევისა მუხატრასიანთაგან არც თქვენ და არც თქვენს შვილს და მომავალს არასოდეს არ მოგემპლასო. და ეგვიპტის მძღავრებით ავადრთს და ხელაყის მღაღ ამ ხეის მიერის ბოძებულის წურაღისს შეეკმის, დედუკაღმის, უიღლის წულამის, თავადმის, ახსიერმის, სიმღვეღელამის სხუ სერომის, ეთეღლოთუ ერთბად(SIC) ვატევი, მუის თანად ექვენ მას რასხვად ოთის მიერი და სხელის მისის და შეიღთა მისის, და შერის გებ ვითა ვასის მამკვლელის მისის, და იყავს დედა უიღლის ხევისა შერის მესობედ და თითრეტისა მონიქელისა შემერედ სერგელთისა განუხსნელთისა და მამკვლელ ცეცხლის მას სუეუხეს და სხეთქის მის, და იყავს წყუღელ აქ და მას მერმეს, აწ და შოუკე. ხიღთ დამამტკიცებელი ამისა კერთხუღ იყვენს სუღთის დოთისთა ვადრე უკე. ამის. ბრასხების ამის ხევისა მოწამედ სრდაღი წერეთელი ქახისრო, მოღარეთი-უხეცისა წერეთელი ვითრე, ამამიუ დეით, წულუგაძე ოტის და სეხის, ღაროქიფახიძე ოტის, ვეღლისმეღი ბეგის. აღიწერს კარის ხევისა მღვეღის გრაველამეღის იესისთა(SIC). ქვს ქვს აქეთ ხე (S), იესისთა ოტ [ ] [ ]. ბეგელს ხუტურათ აწერია: „მეღე იმერეთისა სოლომონ, დედოფალი დარეჯან“.

სხვა ხელით მინაწერი:

ქ. ვინც ხევისა ერთგული იყო და სი გაკვარდე. წავსის ამის ამტკიცებელი (ეს სოლომონის ხელით არის დაწერილი).

პირუელის გვერდის აზიანე აწერია:

ქ. ხეის, უიღლის წული, უგანთღებუღელის სდ ამითა შეიღის ქე კოსტანტინე ვამტკიცებთი წავსის ამის ხეითა დოთისთა. იღლისის კე, ქორახიგისის ხე (S) [ ] ბეგელს ხუტურათ აწერია: „მეღის ქე კოსტანტინე“.

ხეის, ეთეღად სიმღვეღელი ქეთათელ მღერობლითი დოთისთის, ვამტკიცებ წერისას ამის და მღაღ კვდ-მეთიღის ამისის ესწავდ და შეგან(ე)ესებ ხეის მიერითა კვდმწიუგებთა [ ]. ბეგელს აწერია: „ეთეღად სიმღვეღელი ქეთათელი მიტროპოლიტი დოთისთის“.

ხეის, ეთეღად სიმღვეღელი გენათელი მატრონიღალითი ეთეღამა. ვამტკიცებ წერისას ამის და მღაღ კვდმეთიღელს ამისის ესწავდ და

შეგახვენიტ ზეჲს მიერითაჲს ხელმწიფეობითაჲს □. ბეჲედს აწერია: „გენათელ მიტრიაპოლიტი ვეთიმი (უკანასკნელი სიტყვა ზუტურათ).“

ქ. ზეჲს, ეოჲვად სსმსდელო მოაჲარ ებისკოპოსი ანტონი, ვამტკიცებ წერისას აჲს და მლად ხელმწიფელს აჲსის ვსწეჲს და შეგახვენიტ ზეჲს მიერითაჲს ხელმწიფეობითაჲს □. ბეჲედს ზუტურათ და ზუ-ულად აწერია: „მოაჲარ ებისკოპოსი ანტონი“.

ქ. სარდაღი წერეთელი ქაიხოსრო აჲ ზემის ხელმწიფის (sic) აღწერისას სიგელს ვამტკიცებ □. ბეჲედს ზუტურათ აწერია: „სარდაღ-წერეთელი ქაიხოსრო“.

ქ. ზეჲს, სსხლათ-ეხეგესა წერეთელი ზურაბ, აჲ ზემის ხელმწიფის აღწერისას სიგელს ვამტკიცებ [ზურაბ].

ქ. შათის უმდღესობის, ზეჲსის ხელმწიფის (sic) მეჲის სიღლათ-მონის სიგელს მე, ერისთავი ანტონი, ვამტკიცებ ნებითაჲს ღათისათა □. ბეჲედს აწერია: „ქ. მონა ღთისა ერისთავი ანტონი“. □. აჲ ბეჲედს აწერია: „ერისთვის ძე ლევან“.

ქ. მე, ჩიჯავაძე მდიუნა-ბეჲი ვახუშტი, ვამტკიცებ ზემი ხელმწიფის აღწერისას სიგელს აჲს, ნებითაჲს მღათისათა □. ბეჲედს ზუტურათ და ზეჲულათ აწერია: „ჩიჯავაძე ვახუშტი“.

ქ. ნებითაჲს ღეთისათა ვაწერ ხელს წერისას აჲს მე, ბათისმის-მეღლი გიორგი □. ბეჲედს ზუტურათ აწერია: „ერისთვის ძე გიორგი“.

ქ. შათის უმდღესობის ზეჲსის ხელმწიფის მეჲის სიღლათ-მონის სიგელს აჲს ზეჲს, სსმი მშები ერისთავები ღაჲით, გრაგლ და ვახტან (sic), ვამტკიცებთ ნებითაჲს ღეთისათა ღაჲით ერისთვის ძე ვახტანგ.

ქ. შათის უმდღესობის ზეჲსის ხელმწიფის მეჲის სიღლათ-მონის სიგელს აჲს ვამტკიცებთ სარდაღ-გაიხოსთავი, ქეჲაჲათ-ეხეგესი აგათაჲელი ავანე, ღაჲით და სიჲის. □ □ □

ქ. თაჲადი მთერაჲი აჲმეღლი აესე ვამტკიცებ ზემის მეჲის აღწერისას სიგელს აჲს.

თაჲადი აჲმეღლი ღეჲან ვამტკიცებ ზემის მეჲის აღწერისას სიგელს აჲს □.

275. პირი წერილისა, რომელიც მიუწერია დარეჲან დედოფალს პოლკოვნიკ ნელიდოვისათვის, 18X22 წ სანტ., დაწერილია

ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია მძიმე, წერტილი, ორი წერტილი და წერტილ-მძიმე. გვერდზე უწერია: „პოლკოვნიკი ნელიდოვი რომ არის, იმას მისწერა ამის პირი“. ამ წერილისა მეორე პირიც არის დაცული 29 აპრილის თარიღით იმავე 1797 წლისა.

1797 მაისის 1. მალაღ კეთილ-შობილთა უფალთა, კ რ ი გ ა რ ი ი ვ ა ნ ი ჩ!

ქ. მრავალთაგან შესმდა თქვენის მალაღ კეთილშობილებისაგან საქართველას ერთა ზედა კეთილ მწადნელობითი მოქმედება, რომელთა უმეტესად დაშიტკიცა უმაღლესისა მეუფისა ჩვენისა თქვენგან ყოვლითურთ მომადლებულად ყოფამს, რომლისათვის მეცა ჩემ კერძო ჯერაგნად ვრაცხე უმწვერვალესისა მადლობისა ცხად ყოფა თქვენისა მალაღ კეთილშობილებისადმი და ეგრეთვე სხვათაგა ჩემთა ერთგულებათა, რომელიცა *) მქანან სამსახურისათვის მათის იმპერატორების დიდებულებისა, თქვენს მალაღ კეთილშობილებას მოახსენებს მომრთმევი წერილისა ამის, ჩვენი მიღახვარი ფორდნოვი იოსებ, და მე ვიმყოფები უდრმესითა **) ზატევის ცემითა თქვენითა. 1797 წელს, მაისის 1, თელავით. ქართლისა, კახეთისა და სხვათა დედუფალი.

276. პირი წერილისა, რომელიც მიუწერია დარეჯან დედოფალს მაქსიმე კაპკაპოვისადმი, 21,2 X 15,5 სანტ, დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ აქა-იქ ნახმარია წერტილი და წერტილ-მძიმე. აზიანზე შენიშვნაა: „კაპკაპოვს მისწერა ამის პირი“.

1797, მაისის 14. მალაღ კეთილ-შობილთა მაქსიმ ზ ა ვ ლ ი ჩ!

ქ. შივილე წერილი მალაღ კეთილ-შობილებისა თქვენისა, რომლისა შიერ ვისმინე სსსახარულთა ხმა მოწყალების გამო მათის იმპერატორების დადებულებისა; ეგრეთვე ჯეროვანად მადლობელ ვიქ-

*) მეორე პირი აქ უმატებს: აღრითვანვე.

**) მეორე პირი უმატებს: კემმარტითა.

შენ ჩვენთვის კეთილის ჰაზრის ქონების თქვენისა, რომელიც თუით-ცა აცხადებ სიხარულს ჩვენის სსსამოწინოს ამბვის სმენისათვის. ამისთვის მეცა თქვენის წიგნის სამატიეროდ წარმოგივლენ მადლობის ცხად-მოთვსა წერილის ამას, მე, რომელიც ვიმუთვები მარადის შესთვრისა ჰსტივისცემითა თქვენითა. დედოფალი ქართლისა, კახეთისა და სხვათა. 1797 წელსა, მაისს იდ, თელავით.

277. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა არქიერ იოსებთან; არღუთაშვილთან, 22,2X18,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია წერტილ-მძიმეები. გვერდზე შენიშვნა აქვს: „იოსებ არქიერთან მიწერილი წიგნის პირი“.

1797, მაისის 14. მაღალ ეოკლად სამღვდელთა შეკრებო, და მწკეპსით-მთავარო!

ქ. თქვენის მაღალ ეოკლად სამღვდელთაების წერილი მივიღე თქვენის მძისწულის კნიაზ დოდდორეკოვის კვლიათა და ვცან ეოკლადი მოწერილობა თქვენი. მოხარულნი ვართ მათის იმპერატორების დიდებულების მოწვევების მსმერელნი. გერუთვე კმაჯლობ თქვენს მაღალ ეოკლად სამღვდელთაებს, რომ ეოკლადის ჩვენის კეთილდობისათვის მხურვალე გულის-მოდგინება ეაქვი; რომელიც სხვა აზრი მოგეწერათ, იმის ზსსუხი ამას უმადესობამ შეეცემ წანამდკარის ეოთამის მოსწერა და იმისგან იუწყეთა, მოგხსენდებოთ, და მე დავსთები თქვენის მაღალ ეოკლად სამღვდელთაების ჭკეტის ზსტივისცემითა. 1797 წელსა, მაისის 14, თელავით. დედოფალი ქართლისა, კახეთისა და სხვათა და რ ი ა.

278. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა ნელიდოვისადმი, 11 X 17 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი. მეორე გვერდზე შენიშვნა აქვს: „ნელიდოვს გიორგი ივანის მისწერა დედოფალმან“.

1797, მაისის 20.

ქ. თქვენის მაღალ კეთილ შობილეთის ჰსტივისცემული წერილია

მივიღე და მსურს, რომ ჩემგანაც ნიადაგ მადლობის წერილი მოგვითხოვდეს, რომელიც თანამდებობად ვიცი თქვენის კეთილ-მოქმედების გამო, რომ მარადის განცხადებულად მესმის. ამათის უმადლესობა აქამდის აქ არმა საქმემ დააქენს: ჰქონდა თქვენის პრეზიდენტის მიხედვით, რომ ნებეკლა თავის აქ უაღრესად შეესრულებინა, და შეორე, ჭარული შერიგების დაშტეცივებამ, და ახლა ნებეკს, რომ რამდენსამე დაეხე წამომისხდეს და თავისს მუარკვლის მხედრობის საჭიროს საქმისთვის იხრეინოს, რადგან შეიძლება, და სხვას ჩემს ხიტიკვას მომართოვია წერადისა ამას კნა'ხ თუქმანოვი, მდავანი ეკნატა, მოგახსენებთო. მისს კ, ქს ე ჰ კ, თელავით.

279. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა არქიერ იოსებთან, არღუთაშვილთან, 15,1X15,ს სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუნსა მხედროლის ხელით. ნი'შნებათ წერტილ-მძიმებთა ნახმარი. იოსების სახელი არ იხსენიება, მაგრამ უნდა იგულისხმებოდეს იოსებ არღუთაშვილი.

1797, მაისის 23. . . მალაღ ეოფლად სამღუდელო მეეეეო და მწეეესი მთავრო!

ამ თვის ე დაწერილია თქვენის მალაღ ეოფლად სამღუდელოების წიგნი მივიღეთ, რომლისა მიერ თქვენი მშვიდობის ამსავის სმეხა დიდათ გვიამა. მოგეწერთ, რომ ამ კვირთა წასვლას ამირებთ, ამას უმადლესობა ბატონი უთუოდ ამ კვირას წაშობძსდებს და თქვენი სახე დიდად სერს. ბატონსაც მოგეწერთ და ამას სუ იქთ, რომ ბატონის მოძსხეპას არ მოუყადლოთ. იქნება თქვენთან საჭირო საქმე ჭქონდეს და მერე როგორც ამჯობანთ, ისე მოიქეცით. კიდევაც მოგეღათ, რომ თქვენი მშვიდობის ამხავი არ დამკღათ, რომლითაც ვეგები თქვენის მალაღ ეოფლად სამღუდელოებას ჰატეისცეშათა. 1797 წელსა, მაისის 13, თელავით. დედიოვლა ქართლისა, კახეთისა და სხვათა.

280. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა ივან ვასილიჩთან, . . . 24,5X17,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუნსა მხედროლის

ხელით. ნიშნებით ნახმარია წერტილ-მძიმე და ორ-ორი წერტილები. თავში აწერია: „ივან ვასილიჩის წიგნის კოპია“.

1797, ნოემბრის. ბრწეინვაღუო გრაფო, მოწყალეკ კელ-მწიფეკ!

ქ. ამ ჟამდ საჭირად შექხუდა თქვენს ბრწეინვაღუებსისან ამ წიგნის მარამუკა, რამდინსც მაზუხა ეს არის, რომ ამათა უმად-ღესობა, შეივე ჩუენა შეუძლად იმეაიეობს სიმსინის მაზუხათა. თუ-ცა თუთი შეიესსცა სურდა ამზუ თქვენთან წიგნის მოწერა და თხო-ვა, მაგრამ ვერ გავაბუდათ და შე ჩემის თანამდებობათის მოკალეო-ბათი შეწუხებუდა ვედარ მათეიმინე და დიდის ვედრებთი მოგართვი ეს წერილა, რამ ინებთ და წარმოგზავნათ თქვენთან შეათეა შდი დოსტური, უმადღესის შეთეს ჩუენს მოსაღეღედა, რამდითაც ვსსიკობთ, რამ შეძლებელ იქმნება ამათის სრეელების განკერნების, და ამათ ჩუენ ვაქნებთ უდიდესის შაღეღეობათი მძაღობელნა თქუ-ნის ბრწეინვაღუების და თუთი ხსენებულსცა დოსტურს უმსხურებთ შესაიურად. ამას უთუად მოგელა თქვენს კუთიღ-მოქმელებისაჯან, რამ ამ ჩემის შეწუხებუდას გუღათ ვედრებს ჩუენს დართუთ და ჩუენ დაუთეობთ შრადის თქვენს ბრწეინვაღუებს, მოწყალის კელ-მწიფეის სამსახურის მოწადედ ქართლისა, კახეთის და სხვათა დედე-ღვდა და რ ა ა. ნოემბერს 1797 წელათ, თელავათ.

281. ბძანება დარეჯან დედოფლისა სვიმონ მღვიანისადმი ფულის მიცემის შესახებ, 66 X 7,5 სანტ., დაწერილია ქალალზე ხუს-ხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. მეორე გვერდზე აწერია: „ანგარიში გაიარა“.

1797. ქ. მდიანთა ს ვ ი მ თ ნ! აღეკსხნდრე აქამოსივის და კატეობას და ძაღღებისათვის ცხურას და დორის ხორცის ფასათათი მაქრა მიეც. თამათუას ია, ქქს უჰე დელოფალი დარეჯანქ.

ქ. ურთა აბზხაც მსიუკას შეეც ღესმხებისათვის დედოფალი დარეჯანქ.

282. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა იმპერატრიცასი ან

მიწერილი, 22×18,8 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ მძიმეები იხმარება. თავში აწერია: „იმპერატორიკასთან მიწერილი წიგნის პირი“.

1798, იანვარი. ეოვლად უაგვისტუსო მონარხისაჲ, ეოვლად მოწყაღეჲ კელმწიფეჲ!

ქ. მათის იმპერატორების დიდებულებას, ჩვენს ეოვლად მოწყაღეს კელმწიფეს, უკაზი ებოძებისა ჩვენის მეფისათვის, რომელიც გაქცეულის სდღდათებისათვის იყო მაწყრილი, მკრამ რადგანც მეფე ჩემი ექვსი თვე არის, რომ სსეულად და უშეტესად ამ გამად შეწყხებული იყო, ვერც წაკითხვა შეიძლო და ვერც ზასუხის მოხსენება. ამისთვის მოვალეობით დიდად შეწყხებულად, ვაბედე და ზასუხი მოგახსენე და ეოვლადი მაზეზი თვით მათის იმპერატორების წიგნით გახსენებდა, რადგან უწიხარეს ამისაც თქვენის დიდებულების შემკვდრებელი ვართ, გულს-მოდგინედ ვითხოვ და გუგედრებით. რომ ჩვენს შეწყხებულად მდგომარეობა შეიწყაღათ და ჩვენს ეოვლად მოწყაღეს კელმწიფისას შეგვეწყინეთ, რომ მკათის იმპერატორების დიდებულების უმადლესი მფარველობა და ნუგეში არ მოგეკადეს. უმადლესად ვარწმუნებ თქვენს დიდებულებას, რომ ჩვენს სსსიება მხდლოდ მათის იმპერატორების დიდებულების ეოვლად მოწყაღების მონდობადაა. თქვენს შემწყობას შეგვედრებთ ძეთს ჩემთს და სსხოგადობასა ამას შეწყხებულათ ქრისტანსეთს, ხოლო მე კვებთ თქვენის დიდებულების, ეოვლად მოწყაღას კელმწიფეს უმადლეს მონამსსიურედ. საქართველოს დედოფალი დ ა რ ი ა. იანვარს, წელათ 1798, თელავით.

283. პირი წერილი დარეჯან დედოფლისა იმპერატორთან მიწერილი; 22,2×18,5 სანტ., დაწერილია ფოსტის ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ მძიმეები იხმარები. თავში აწერია: „მათის დიდებულების კელმწიფესთან მიწერილი წიგნის პირი“.

1798, იანვარი. ეოვლად უაგვისტუსო მონარხსა, ეოვლად მოწყაღეს კელმწიფეჲ!

უძველესი უკანა თქვენის იმპერატორების დიდებულებისა, ცაქციულის სალდათიისათვის მოწერილი შეთვის მიმართ ჩემისა, მიუღა, თაუკანისცემითა და უძაბდესად მოვახსენებ თქვენს იმპერატორების დიდებულებას, რომ შეთქმან ჩემმან ვერ შეიძლო წაკითხვა თქვენის ბრძანებისა და გვრეთვე მასუხის მოხსენება, რადგან არას თვე ექვსი, რომ სხუელას და ჟამს ამს უმეტესად შეწყუბუღელი არის დიდათ. ამ მიზეზით ვაპებდვ და მოვახსენებ, რომ არც ერთი სალდათი არ მიღებულაიას ჩემის შეთვისგან, რადგანც მხედრობა თქვენის იმპერატორების დიდებულებისა საქართველოდამ გამოძახავრდა, შევე ჩემა მაძინაც სხუელი იუთ და გვრეთვე იმ ჟამად ამარხანც დადასტონის ჯართი ამ ქვეყანასზე ექვს ალაჭზე იდგა სიმტკუნად და იქნება მოხსენებულაც გქონდეთ, კახეთში ექვსი დიდი სიძველი დასტყვევავ და სრულებით დასწავა. სხვა სიძველებიც აურიღნა და სიმტკუნეში იევენს დახიზნული და ამისთანას დროს რომ მოხდა აერა და წამოსვლა თქვენის დიდებულების უძველესის მხედრობისა, მოცალეობა აღარა გქონდა, რომ გამოძარული სალდათები დაწერილიყვნენ და უფრო მრავალნი სხვას საბძისებელს ქვეყნებში ვასულეივნენ და ესერ ვავივანეთა, რომ იმთას უფროსსაც ურიგო ყოფა-ქცევა ეხმარებინოს, რომ თუ ვისმე გზახე შეხვედრას და ვაქცეული სალდათი მიუყვანას, იამუკანს ავად მოძებრებთ და დაუშინებთ. შეუძლებელი იუთ ჩვენს და ჩვენს ერთგულთაგან, რომ თქვენის სალდათის მიბირვა მომხდარეო, რადგან ვცნერს, რომ თუთ ჩეხი შეიღებიც თქვენს სამსახურში იმყოფებოდნენ და ყოველს ჩვენს დაყარვასაც თქვენის იმპერატორების დიდებულებისა მოწყალებით მოველით. ამისთვის გუკადრები, რომ ჩეხი შეწყუბუღელი მდგომარეობა შეიწყალეთ და თქვენა ყოველად მოწყალე გული ჩვენზე არ შესცვალეთ. რომელნიც დამალულ ამ სიძველას სიძველებში იქნებან, ამათ ბეკითად ვაძებნინებ. რამდენიმე კიდეც მომიყვანისებთ დაწერაღნა, რომ ახლას თქვენს დახარაღს გრაფ ვუღაოინს მიუბარება და ამას ვარდა რამდენისაც შოვანს შეიძლება, უკლებლად იმსაც სსჩქართო გამოეკახავნით. ამასზედ თქვენს უდიდებულისობას ვარწმუნებ, რომ აქაც ერთს სალდათს არ დაკავენებ და ამასზედ კი ესისაობ, რომ რომელნიც ჩვენს ქვეყანაში არ არიან და არც ჩვენს ძალი იმთაზე ამოქმედებს, იმთათვის

ან გავიწერეთ. უგანაილებელის კნაზი ბეზმარტას ჩვენგან წერილით ერთი განცხადება მოკრამევა და გვედრებით, ისიც მოწვადებით მოიხსენათ. შ'დ ღ'ისა, თქვენს სავანეებს შავბანეს, კეთა ჩვენთა და სხვაგანა ამათ მეწველებთა ქრისტიანეთა და მეგობრთა მანდას, ყოვლად უმწყალესო კელმწიფე, თქვენს იმპერატორებს დიდებულებს მსჯელებს სამსახურს მოსურნე საქართველოს დედოფალი დარია. ანგურის, წელთა 1798, თელავით.

284. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა იმპერატორთან მიწერილისა, 22X18,6 სანტ., დაწერილია ფოსტის ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ მიმეგობა ნახმარი.

1798, ანგური. ყოვლად უაგვისტესო მანანთა, ყოვლად უმწყალესო კელმწიფე!

ქ. თქვენს იმპერატორების დიდებულებს სამსახურს მისა შეათი ქე ჩემი მირიან სწერდა შეფეს, თვისს სამსახურს, თქვენს მოწვადების აურაცხელად ქონებას თვისს, ამისთვის, რაკორც მოვალე იყო, სერდა შეფეს ჩემს უმადლესად მადლობის მოხსენება, მაგრამ ადარ მიეცა ჩემი სწულებს გამო და უწინარეს ამისა ველარ შეიძლო წაგნხედ კელის მოწერა, და რადგანაც ახლა მე შეხვდა მოხსენების მართმევა თქვენს იმპერატორების დიდებულებასთან, ამის მადლობის მოხსენებაც გავბედე, რომლისათვისაც დაურდომით თქვენს ვცემ წმადსა და უმადლესს ტახტს თქვენსა და კვლად მეგობრებ თქვენს იმპერატორების დიდებულებს ყოვლად მოწვადებსა ქეს ჩემს მირიანს და მე ვიმეოვები, ყოვლად მოწვადესო კელმწიფე, თქვენს იმპერატორების დიდებულებას მსჯელებს სამსახურის მოსურნე საქართველოს დედოფალი დარია. ანგურის, წელთა 1798, თელავით.

285. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა კნაზ კურაკინთან მიწერილი, 22,2X18,6 სანტ., დაწერილია ფოსტის ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს

1798, იანვარი. ბრწყინვალევი თავად, მოწყალევი კელმწიფევი!

ქ. ამას წინათ ჩემს შვიკის თავის წიგნის ზსიუხად მოწყრილი თქვენს ბრწყინვალევისაგან ნუგეშ-საცემი წიგნი მოუვიდა, რომელი-სათვისაც მოხარული მადლობელ იქმნა და სურდა, რომ მავიერა მადლობა მოეხსენებინა, მავრამ სხეულების მიზეზით ვეღარ შეიძლო ხელის მოწერა. რადგანც ამ მდგომარეს ჟამში სავაროდ შემხვდა მათის იმპერატორების დიდებულებს, ჩვენს ყოვლად მოწყალეს კელმწიფეს, კელმწიფესთან მოხსენებან მართლუკ. ჟროვანად ვრაცხე თქვენს ბრწყინვალევისათანაც ამ წიგნის მართლუკ, და თქვენს ბრწყინვალევისაგან ამას ვითხოვ გულს-მადგანელ. რომ ამისათანაც შეწყურეულს მდგომარეობაში შეაფთო შეგვიწინებო, რომ მათის იმპერატორების დიდებულებების სავარუელი და მოწყალეობა არ მოგვკალდეს, რომ ჩვენს სსსობა მხალად ამხე არის მანდობილი. თქვენს გეთილ მოქმედების მავანდობთ ჩვენს შეწყვას და შე ვეგებო, მოწყალევი კელმწიფევი, თქვენის ბრწყინვალეობის მარად სმსხურას მასიურხედ საქართველოს დელაიფლი დ ა რ ი ა. იანვარს, წელთა 1798 თელავით.

286. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა მესინ-პეშკინთან მიწერილი, დანწერილია წინა წერილის მესამე ვერდზე იმავე ხელით.

1798, იანვარი. ბრწყინვალევი კრაფო, მოწყალევი კელმწიფევი!

ქ. რადესაც ძეს ჩემს მინანს, რადესაც მათის იმპერატორების დიდებულების მოწყალეობა მოემდღა და თვის დარწმუნებულის ჟართო დადგა ლინაზუდა, შედამ სწერდა მამას თვისის შვიკის თქვენსაგან თუანზუდა მოწყალეობისას და ამისთვის თანამდებობისაშებრ შეფესაც ჩვენს სურდა შესაუერის მადლობის ცხად ყოფა, მავრამ ჩვენს თვე არის, ისეთი მსამე სხეულებს შეგებოხე, რომ ვეღარ შეიძლო თქვენს ბრწყინვალეობისათან წიგნის მოწერა. რადგანც ამ მდგომარეს ჟამში სავაროდ შემხვდა მათის იმპერატორების დიდებულებს

ბასთან მოხსენების მოროძევა, თქვენს ბრწეინვალებსაც ეს მადლობის წერილი მოვარაფი და შემდგომადც ვითხოვ თქვენის ბრწეინვალებისგან, რომ თქვენის მოწყალებითა გვაღადაც დაუგდებულ ჰყოფდეთ ძესა ჩვენსა შირიანს და ეგრეთვე ამ სსოვრადებაში შეოფთა ჩვენს ქრისტიანეთათვის თქვენის კეთილ-მოქმედებისაშებრ შემწე ბრძანდებოდეთ, რომ მათის იმპერატორების დიდებულების, ჩვენის ეოვლად მოწყალის კელმწიფის, სავარუელი და სუკეში არ მოგვკლდეს, რომ ჩვენი სსოვრებ მხლად მანდაბილი არის ამხედ და ჩვენ ვეკებით ნადაც, მოწყალე კელმწიფე, თქვენის ბრწეინვალების სმსხერის მასურხედ. საქართველოს დედოფალი დ ა რ ი ა. იანვარს. წელთ 1798, თელავით.

287. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა გუდოვიჩთან მიწერილი, 22,2X18,6 სანტ., დაწერილია ფოსტის ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1798, იანვარი. ბრწეინვალებე გრავო, მოწყალე კელმწიფე! ქ. მათის იმპერატორების დიდებულების ჩვენის ეოვლად მოწყალის კელმწიფის უგახა რომ გამოგვგახვან ჩვენს შეეესთან, რადგანც სხუელების გამო ამ ჟამად დიდად შეწუხებულა იყო, ვერც წაკითხვა შეიძლო და ვერც წასუხის მოხსენება. და ამას წინათ თქვენგან მოსულის წიგნების წასუხაც ამ მოხუხით დანხა მოურთოდებლად, რომ ამ დროსაც სხუელი იყო და კვლარ შეიძლო წიგნხედ კელის მოწერა, და ამისთვის შემოვალეობით დიდად შეწუხებულმან გავბედე და მათის იმპერატორების დიდებულებას უმდაბლესად წასუხი მოვასსუენე. თქვენ შეტეობილი გმძებით ახლანდელას ბოძებულის უგახის ვითარება და ამას ჩვენ თვით უგახონოს მქცეს, უივლს ზოდნოლკოვნაკს სშეშეგს ვბრალებრთ, რომ თავის თავის სამართლებლად ჩვენთვის დაუღვია ბრალი. თუმცა არა გვწებეგდა იმის მოქმედების გამოცხადება და მოთმინება ვიხმარეთ, მაგრამ, რადგან ამისთანა მოუთმენელი მოხუხი მოგვცა, კელა გმტებით დავაწერანეთ უფლას ზოდნოლკოვნიკის სშეშეგის მოქმედება და წერალით მოგვართმევი. თქვენ კარგად შეტეობილი გაქვთ, რომ რადესაც რუსეთის უძლეველი

მხედრობა აქედამ გამოგზავნა, მამის ომარხის ექვს ალაჯზე იდგა დადასტრის ჯარით ჩვენს ქვეყანაზე. აქაური ხაღხა დახიზნული იუვენს სიმპტრებში და რაც ვნება ამ ქვეყანას შეამთხვავა, ისიც მოხსენიებული ვაქვით. ამისთანას დროს მოცადეის აღარავის ჰქონდა, რომ გაქცეული სალდათები დაეჭირათ და ასეც გაავიგონეთ, თუ ვისზე გზაზე შეხვედრით და გაქცეული სალდათები მოუყვანიათ, ზოდზოლეკუნიკა სპეხეკა მიმეკანს აუად მღებრობია და დაუძისებია და რადგან თვით ჩვენის შვილებისათვისაც გვეყრს, რომ მათას ამნერატორების დიდებულების სიმისხურში სცხოვრებდენ, როგორ შეიძლებოდა, რომ ეთვლად მოწყალის კელმწივის სალდათი მოგვებრებინა და ჩვენ შეგვენახა? თქვენ უთუოდ გავიხილა გეჭებთა, რომ გაქცეული სალდათები აუფრო მრავალხა სხვას სანძხებელში წასუფას, იმათაც ეცოდინებოდათ. რომ ჩვენ არ შეგვეფრო ამათა შესახვა, და თუ რამდენიმე დარჩამილხა ამ სამეფოს სიაღვლებში (იუვენს) დამაღუფხა, ამათს მოსაძებნელად და დასაჭურად კაცნი გავასტუმრეთ, ამ ქაძად მოიუყანეს, რომ ახლად მოგებარებთ და დანარჩამათაც მოაკლათ და, რამდენსაც ზოვნას შეეძლებთ, ამათაც საქაროდ გამოგზავნათ. მოწყალე კელმწივეკ. თქვენის ბრწყინვალეობას სიმისხურის მოსურნე, საქართველოს დედოფალი დ ა რ ი ა. ანვარს, წელთა 1798, თელავით.

288. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა გუდოვიჩთან მიწერილი. დაწერილია წინა წერილის მესამე გვერდზე იმავე ხელით.

1798, იანვრის 5.

თქვენის ბრწყინვალეობისაგან ომარხისთან მიწერალი წიგნი, რომ ჩვენს მტერობაზე ხელა ააღას, ჩვენს ძეს მირიანს ჩვენთან გამოაკვსავნა და ჩვენ მამანეკ ვაკვზავხეთ ომარხისთანა და ჯერ ზასუხი არ მოსულა. ამ წაგნის მოწერა ჩვენ შემწეობად მავათუალეთ და დიდათ მადლობელ ვაქმენით თქვენის ბრწყინვალეობისაგან და ვათარსაც ზასუხის მავიდებთ, თქვენც მოგახსენებთ. საქართველოს დედოფალი დ ა რ ი ა. ანვარს 5, წელსა 1798, თელავით.

289. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა ბებზაროდოსთან

მიწერილი, 22,2X18,6 სანტ., დაწერილია ფოსტის ქალაქ-
დზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1798, ანკარი. უგანათლებულესო კნაზო, მოწყალეუ ხელ-
მწიფეუ!

ქ. თუმცა მთამინებს ვიხმარეთ და არა გვხებუდა უიღაის ზოდ-
ზოდგოვანის ურატოს მოქმედების გამოცხადება, მაგრამ ისეთი მო-
ხეხა მოკვეცა, რომ ახლა კი შეუძლებელი იყო, რომ დაგვეყვანა
და ამის განცხადება თქვენს უგანათლებულესობასათვის ამ წერილ-
ოს დებით მოძირობევა. ვთხოვთ, რომ მთის იმპერატორების დი-
დებულებას წინაშე წარადგინოთ, და მე კვეცა თქვენს უგანათლე-
ბულესობის მოწყალის კელმწიფის სამსახურის მოსურხედ საქართვე-
ლოს დედოფალი დ ა რ ი ა. ანკარს, წელს 1798, თელავით.

290. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა ბეზბაროდკოსთან
მიწერილი, დაწერილია წინა წერილის მესამე გვერდზე ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1798, ანკარი. უგანათლებულესო კნაზო, მოწყალე ხელ-
მწიფეუ!

ქ. გაქცეულის სულდათებისათვის მოწერადა მთის იმპერატო-
რების დიდებულებას უკაზა გამოეკზახნა გრავ დუხერად ავან კასი-
დაჩსა. თუმცა ჩვენს შეკვეთას აყო მოწერადა, მაგრამ ვერც წაკა-
თხვა შეიძლო და ვერც წასუხის მოხსენება, რადგან ექვსი თვე არას,
რომ სხეულა და უმცესად ამ ვამად იყო შეწუხებულია. ამისთვის მე,
მოვალეობით დადად შეწუხებულმა, ვაკბდე და მთის იმპერატორების
დიდებულებას მოვხსენებ წასუხა. რაც მოამხსენებთ. ვინა თქვენა
უგანათლებულესობაც იუწყებს. ჩვენა თხოვა და ვედრება ეს არის,
რომ თქვენს ჩვეულებრივას კეთილ-მოქმედებით ჩვენი შემწე ბძნ-
დებოდეო, რომ მთის იმპერატორების დიდებულებისათვის უმადესი
მოვარეობა და ნუგემა არ მოგვკვადეს, რომ მხოლოდ ჩვენს
ყოვლად მოწყალის კელმწიფის საფარველსა და მოწყალეობის მანდო-
ბასა ვართ, შესაწიხეულად ამას თქვენს კეთილ-მხრებულებასს მო-

ვენდობით, და ჩვენ დავმოებით თქვენის უგახიდებულესობის მოწყალის კელმწიფის სამსახურის მოსყუნედ, საქართველოს დედოფალი და რ ი ა. იახვარს, წელთა 1798, თელავით.

291. ბძანება დარეჯან დედოფლისა გიორის მოურავისადმი, 33 X 16,2 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1798, აპრილის 22.

ქ. დედოფალი და რ ე ჯ ა ს გიბძენე, გორის მამსახლასი, ერთობით გარელებო, თარხანსი და არ-თარხანსი, ჩვენი ეძსი აუქნეთ, თუ სხვას, ვისიღ უნდა ეძსი აუქნეთ. მერე ჩვენის შვილას, მის უძალესობის შეთვის გიორგის ბრათს ვადა, გორის სამღებროდამ თუ სხვა ჩვენის შვილას, ან ჩვენის შვილი-შვილის შობარათემ დახარჯვა მოახდამოს, თქვენ ერთად შეიყარეთ, ის შობარათე თავადი იყოს, თუ გლეხი, დაჭირეთ, ცხენა, ანადა წართვით, ცაციატუღეთ, ავად მოეხარათ და ისე გააგდეთ. ეს როგორც მოგვიწერათ, თუ ასე არ აღასრულეთ, ჩვენის კელმწიფის მხესეკაფიტაცო, ერთის თუმნის დახარჯვისათვის აის თუმნის წაგართმევთ და აიის თუმნის დახარჯვისათვის, ან თუმნის წაგართმევთ, თარხანსიც და არა თარხანსიც. ვისიღ ეძს უნდა აუქნეთ, ეკელას ამ რაგად გახლევინებთ, და, თუ აჯარადარს თქვენ არ შეგატყობინათ, ამ რაგით აჯარადარს ვახლევინებთ და არც ამ ბრათის ხუგდებთ ანგარა(შ)მა. ეს ასე იტყვით. აპრილის 22, ქს უ ჰ ვ დედოფალი დარეჯან.

წინა გვერდის აშიაზე აწერია:

ქ. ჩვენ სრულიად ქართლისა, კახეთისა და სხვათს შეიქცეოთ გიორგი, მათის სამხლასი, დედოფლის საცხინის დედა ჩვენის ბძიყბასა ამას ვამტკიცებთ. აპრილის 22, ქს უ ჰ ვ გიორგი.

292. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა გრაფ ირაკლი ივანითან, 23 X 19,2 სანტ., დაწერილია ფოსტის ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებთ ნახმარია მძიმეები და ჭერტილ მძიმეები. ქალღმერთ უელის შავი არხია.

1798, მასის 14. ბრწყინვალეო გრავო ი რ ა კ ლ ი ი გ ა -
ნ ა ნ ა, ხეშო მოწყაღეუ კელმწიფეუ!

წერილმან თქვენმან, რომელითაც განმიცხადე მე მთავის ამჟერატორების დადებულების, ჩვენის მოწყაღის კელმწიფისა, საქართველოს მეფის სხლანდამა კეთილ-მოაზრობა, დადად სუგემ სცა დაწყელელებულას გულის ხეშის და ესეცა ფრთად¹ საამოებედ და ამედად აღმახსნა, რომელ თქვენ ძველადგანცა ჩვენსა კეთილ-მკობარსა მოციდაესთ კავკასიის დიეიზიის უფროსობა და სსმდვერთის მგათი საქმეებიცა გრმქნებთათ, რომელასიცა(სი) სსხარყადით მოგადლოცო, ღმურთმან მთავის ამჟერატორების დადებულების წყალობანი ღლითა-დღე გამსტოს, ამასთვას რომელ ჟამსა საქართველოს შინა მყოფობას თქვენასსა, თუმცა ჟერა რაა გააკეთ და ცმსხერეთ, მაგრამ ჩვენა თქვენდამო წრთელი ეული არ დაგვაწყებთათ და ათხოვთ აწცა ჩვენსა თქვენდა ზარკელბორეუ ეთვას, ხილო მე ზარისზარ ამას ვარწმუნებ ბრყინვალესას თქვენსა, რომელ ვითარცა მაშინ, კერეთა აწ არა ეთივღხართ და არცა ხართ თვადით მას ხეშთა, ვითარცა სხვა, უცხო ეანმე, არამედ ვითარცა მძა, ანუ მუელი ხეშა და ვითხოვ, რათა თქვენცა არ მომქცეთ უცხოთ, არამედ ესრეთ, ვითარცა აწ მე ცაცხადებთ თქვენ და რაცა სსსამოებნა ანუ სსმსხურა ჩემგან ინუბით, მბმსნათ და არა მოუცხოთ. აწცა მსურდა მე მცირედის რასამე მორთმეუთა აქერობა მომეკანებინა ბრწყინვალეობას თქვენისთვას, გარსა რადგას კარახტინი აქელამ არა რასა უშკებს, ამისთ(ვის) ვერ გავებდეთ და, თუ ინებებთ, მოგერთმეფეთ*). ვათხოვ თქვენსა მშვადობის წერილს არ დამკავებდეთ, რომელასიცა მომლო-

*) აქ სამი სტრიქონი წაშლილია, რომელიც შეიცავს სიტყვებს: „ვითხოვ მუნ მდებარე ჰაკეთი კეთილსა დროსა განათლებულს თავადს ბეზბოროტკას გაუგზავნოთ, რომელსაცა შინა ძვეს ჩემგან მირთმეული მათის იმპერატორების დიდებულებისადმი მოხსენებაჲ“.

აშთაჲ წაშლილია შემდეგი სტრიქონები: „ჩვენს მინისტრს, თავადს გარსევეან ჰავკავაძეს, გაუგზავნოთ, რომელშიაცა ძვეს ჩემგან მირთმეული ხელმწიფის მოხსენებაჲ და ეგრეთვე კარის კაცთ წიგნი“.

ამას შემდეგ სწერია: „უველუსტესს, ყოვლად უველუსტესს თავადი იოთამის შვილი“.

დე დავისები თქვენისადმი ბრწყინვალეების უკუმპროტესითა და შესბამის ზეტივისცემითა, ბრწყინვალეა გრაფო. ჩემო მოწყალე კელმწიფე, თქვენის ბრწყინვალეების მარად სმსხეურის და სიკეთის მოწადე, საქართველოს დედოფალი დ ა რ ი ა. 1798 წელს, 14 მაისს, ქალაქს თელავს.

293. წერილი დარეჯან დედოფლისა მეფე გიორგი XII-ესთან. 11,8X16 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია მძიმე და თითო წერტილი.

1798, სექტემბრის 1. . გიორგის.

ქ. მთის უმდღესობას, ჩვენს დ'თის წყალობას შეიღეს სრულიად საქართველოს შეიქეს, თქვენი დედა დედოფალი დ ა რ ე ჯ ა ნ მრავალს შაკითხვას და უკნებულად სუფუგას წადიღის მოახსენებო. შერე ოსიფა მალახვარისთიყას თქმი გეობქმინათ და სხიას სარაიდრის საქმე ჩემოთის გეკითხათ. მე ასე ვაცი სწორეთ: როდესაც მე ამერეთადამ მამიკვანეს, ამ ვამად სხიას თიყისი დედ-მამით დაბინებულად და დასხელებული თელავს დამხვდა. სხიას და ერთი იმისი უმცროსა მძ თან მოჭეოდოდათ იმის დედ-მამის და ორნიც წერაღება ეთიფილაიუგენს. მეც რომ შირველად მოველ და ენახე. მამიანაც ზატარაება იეგენს. ესეა რომ ორა მძ ჭეავს სხიას, ის ორნიც ჩემობას თელავს დაბადხენ. ეს სხიას მამინევე შენს ხელმწიფე მამის თქვენის დისთა(ღი) მარაოსთიყის ეახლებინა, რომ მანამ გავისტეუმრებდით, იმის მისხერებდა. მანამდინ ამის გოგია შელიქიშვილი დავას დაუწეებდა, მანამდინ თელაველად შექვიდრე ვცა შეკონა. ოცდაცამეტის წლის მოსედი ეთიფილას, როდესაც გოგია შელიქიშვილი ედაებოდა, მამის არზა მამცა სხიამ და მეც ჩემს ხელმწიფეს მივართვი და ეს თქმი ებოძა, რომ ახლად ხელთ უჭირავს, და თქვენც წიკითხევათ. როგორც გადაწეკეტოღობის თქმი არას. დიდის ხნის მოსეღობის მიზეზით ებოძა ას თქმი, რომელადც სმართლეება არის განწესებული ვახეთში მსახლობელის ვაცებებსა, ამ სმართლათ ებოძა სხიას თქმი. ამას კადეც ერთი მძ დეკარგა ვახეთში და სხიამ ოცდაათ თეუმნათ დიხისხა, ამის სხეგ რა ილაჯი ექნებოდა, თუ არ ჩვენის წე

ლობით, იმ შესრულებული მამის ვეფხვე და შესრულებული
 ბასი, რომ რაც მინახავს და რასაც მოგვწოდებდა, ამას ვწერ. ან
 ჩემი მოწოდება რადიო გეგმავდა: შესრულებული მამის ვეფ-
 ხვეფილობის საქმიანი რომ ხელთ უჭირავს, ამ საქმიანი რაღაც ჩემი მოწ-
 მისი ეჭვებს. თუ უკეთესი დამეწერა, დროს ეჭვებისა და ეს რაც
 ვიცოდი მართალი რომ დავწერე, ვიცი შედეგების ეჭვებისა,
 მკრამ დროს წიქის, ისევე მკრამ წიქის ვიცი. შესრულებული.
 დროსაც შეგვარებდას ექვსი. ვიცი, რომ მკრამისაგან ექვსი მოგვრე
 დაუკრძალდა, მკრამ მისი რაც ვიცოდი, სწორე უნდა დამეწერა,
 ეს ჩემის ხელმწიფის საქმიანი ასის და არას წიქისაგან უნდა რომ
 სხვის იმისა შედეგებს და შედეგ-შედეგებს, ამასაც უნდა დავუ-
 რის. განა სხვამ არაფერი აღარ აქვს ქართველმა კაცმა კახეთად
 კაცმა? თუ უსამართლო ზღვრებდა ბეჭდის, ამით რადის დახეობდა,
 ან ამ სხვის სარაღობისა, უფროსის და ჯამბაჯანს რადის მისიგე-
 და, სხვის ემა რომ უფროსიყო, თვითონ უფრო ბევრის ემის მკ-
 რამა არ იყო, სხვის ემის თავის სხვისს რადის მამისაგან.
 სექტემბრის ა. ქს. უ. ზ. დედოფალი დარეჯან.

294. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა გრაფი არაკლი ივა-
 ნითან მიწერილი, 14 X 16,8 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე
 ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1798, სექტემბრის 4. ბრწყინვალეა გრაფი, ი რ ა კ ლ ი
 ი ვ ა ნ ი ს ი. ჩემი მოწოდებე ექვსი!

ზეცოვსაგანა წერილი თქვენი შვიდე, რომლითაც მაცხადებთ
 მე წერდით ჩემთა თვის-თვისთა აღვით გაცხადებთ და ეგრეთვე
 წადლს ჩემს თქვენდამ შეგობობის განხორციელებისა, რომლის
 თვით მეც მოსურნე მოვადგები მადლობის და ვითხოვ, რათა ბრწყინ-
 ვალესთან თქვენს თვისით კერძო არ მოაქვს ჩვენდამ კეთილ
 შეგობობის განხორციელება, რომლითაც მომლოდვე ვგებთ თქვენსად-
 მი ბრწყინვალეს შესაძობათ ზეცოვსაგანა. თქვენს ბრწყინვალე-
 ბის სამსახურის მოწადე, სურვილად საქართველოს დედოფალი და
 რ ი ა. 1798 წელს, სექტემბრის 4, ახმეტა.

მეორე გვერდზე აწერია: „ქ. ამის უკან ნაწერი პირი მარკოვს ამ თარიღში მისწერა და თოთრაჯს გაატანა. სკედემბერს დ, ქს უ 3 ვ, ახმეტას“.

295. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა კელმწიფესთან მიწერილი, 34, 1X44, 8 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარინ მძიმეები და წერტილ-მძიმეები.

1798, ნოემბრის 12. ეოკლად უკლესტესო ერთმთაფარო, ეოკლად უმაწყალესო კელმწიფევ!

შემდგომად ტარდაცვალებითა(წირ) შეიქმნა ჩვენისათა, გაუბედურების ჩემისა, ვახელ არზა დიდებულებისა თქვენის, წარსილესა მარტის იდ, რომლითაცა შევედრე თაუა ჩემი შვილებითურთ თავისათ უმაღლესის კეთილ-წყობისა, რომელსაცა ზედან უმაწყალესობითაის ზასეხას მადლებისა ვერ ვეღარსენით. აწ ვცან სხვათაცან, რომელ უმაღლესი ბრძანება დიდებულებისა თქვენისა მოსვლითა აწინდელს შეიქმნა საქართველოსათა, რომელიცა მე არავისცან გამოამჩხადება. დიდებულებსა თქვენს კმაღ მოეხსენება, რომელ განსვენებულსა შეიქმნა ჩვენს აქვანდა მისამართად თავისდა მხოლოდ უმაღლესი ტახტი დიდებულებისა თქვენისა და სსმენებლიცა ჩვენსა არა ჩვეულ არან სხვათა კელმწიფეთა ბრძანებისა სმენსა, ამასთვის მუხლ-დადგომით განმეორებელი თხოვის ჩემისა გეკედრები. ეპითიდ-მსახურესო კელმწიფევ, მოგვხედ მამობრავ მოწყალეთა თავდათა მე და შვილითა ჩემთა, თიღობით განმწარებულთა, და განგვამტვიცნე უმაღლესითა სთავარკვლითა თქვენითა. რათა ვერ ძელ-ჭეოს მტერთა ჩვენთა დანჯვრა ჩენი და დავასრულათ სიტაცხელე ჩენი უმაღლესის სსმსახურს შინა დიდებულებისა თქვენისასა, რომელსაცა ზედან დამოკიდულ არს მაცნავარება ჩენი, ეოკლად უკლესტესო ერთმთაფარო, ეოკლად უმაწყალესო კელმწიფევ, თქვენას იმწერტარებისა დიდებულებისა ეოკლითურთ უმაღლესი საქართველოს დედოფალა. 1798 წელის, ნოემბერს 12, ახსურას ქადაქით.

296. პირი წერილისა, რომელიც მიუწერია დედოფალს დარეჯანს

გიორგი XII-სათვის, 22,3×13,6 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია მძიმეები და წერტილ-მძიმეები. მეორე გვერდზე შენიშვნა აქვს: „ბატონი დედოფლისაგან მობარებული წიგნის პირი“.

1799, ნოემბრის 1.

ქ. შვილი, ბატონო შეივუ! ამაზე ზარეკლად ღთო შევსე მოწაშეთ და კაცთაგან მრავალნი ზატაოსნნი გვამნი და თუთი შეხსაც სვინადისი, რომ ჩემი წაღალი მანადისი შენი მასლობლობა ეოთივად და დღესაც არის, და თუ ეს ასე ეოთივადიეო, მე თუ მაქვს რამე ქოსეა, ამასაც საკუთარი ჩემობა არა რქმევაეო, არამედ ჩეკნობა, მეწამ სოფლეურმა საქმეებმა შენი ჩემთაგან ადარ მოგაცადეს. მოცაქეღების ზირთი ბეგრეკელ მათხოვნი თქვენითვის, მეგრამ ბანიანა ზოსეხი კერ გამამიტანი. და ასევე ამ წერილით გათხოვ ამო: ზარეკლა, რაც ჩემის კელმწივის წყალობა მიქარავს. თქვენგან ზირობის დაღებითაც დამტყავებულა, ის მე ისე დამსიბდას, რომ თქვენგან ამთა ადარა შეხწერდეს რა, რადგან მეც რსომ მინდა და სსკეცნადამ შემოსეყალი არსიადამ მაქვს. შეორე, რაც მე გღეხი მოსმსხერე მსხლავს, ასინა ეოვლისი სთხოვრადამ ახატა თეგნეს. მესამე. კინცა ვინ მე მახლავს, თაკადნი, ახსურნა ან გღეხი, ამთა თუ დამათნი რამე, უჩემთი არ მოკეითხოსი, მე შეკეცეო ამთა დანამეღლი და, როგორც წესია, დამხმავეს ასე გადავახდეკინათ. და თუ ეს თხოვრები არ აღმისრულდა, როგორც ახლავს ვინდვრებ, ასე ჩემი ცხოვრება შეუძლებელა. ეოველითის ამ გვარს საქმეებზე თითონ შენი ხომ თავს კერ გაწეეს და ან როგორ გაწეინა, მე ხომ შენი ხსავ დამეორებულა მაქვს და შენი კარის-კაცითის კი აღავი ადარა მაქვს ამკვარებზე თხოვნისაგან. ამთაგანაც ბეგრეკელ სწორეს ზსეხის კერ გამოვტან ხლამე, და თუნდა კადერ გამოვტანო, იმთით ზსეხი ჩემთავისაც უკადრისა და შენითვისაც, რომ მე შენის მოხელეების წინ შეჩაქოს და შენთან საქმას გარიგების ვეხვეწებოდე. მე ასე მვანთა და შენი უმჯობესი მოკეცხენება. მე ეს წერილით ამისთვის მოგახსენეთ, რომ მოცაქეული სიტყვა არა დავიწეებთეოთარა. ვითხოვ, ამისა კემარატი ზსეხი თქვენც წერილით მიბძნათ. ნოემბერს ა, ქვს უმს ბეჭელი 1.

297. შავი წერილისა, რომელიც მიუწერია დედოფალ დარეჯანს კელმწიფისათვის. დაწერილია ნახევარ თაბახ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ მძიმეებია ნახშირი.

1800, თებერვლის 15. ეოვლად ევკდუსტესო ერთმთავრო. ეოვლად უმთწკალესო კელმწიფევ!

ტაისის სოვეტნიკჰს, გრავ ხ ა ნ ი ხ მ ა ს, დეკემბერს 22. წარსრულს წელს, (1799, გახმაცხდა მეწერაღათ თვისათ, ეოვლად უმთწკალესო თქვენის ამჟურატორების დიდებულებისა ჰსუხა, ეოვლად უმთხებრავს წერადს ჩემს ზუდა სეკდემბრას 1 თქვენისდმა დიდებულებისა მორთიქუელს, რომელავ თვის ეოვლად გამაცხადებულსა, შდ ტოვადისეღასი სლავსკარ უზნაძოვის სოვედილის, ქონებისდმა მასის ცრუს მეძკადრესა, რომელ დიდს ეელმწიფეს სრულებით კარწმენებით ჩემგან სქქე მისა და უმადლესდ სთონა გიხენათი ბრძსიქად, რთო ეოველა ხსენებულ ქონებ იგი დნაშხვისძებრ მეუღლის ჩემის, სეტარ-სხსოვარას ძევის არავლი თეამერსოიე-ხას, მიეტეს ქეს ჩვენს. მეუვის ქეს მარასს გარდასხადელად კელთა მისთა სოვადეოადმა. ეოვლად უმთწკალესო. კეთილ-გარდამხედვას ეო თქვენის ამჟურატორების დიდებულებისა თსთას ჩემს ზუდა და სსუეტე მთნა გამთხსუქანი აქ მეთვის თქვენის დიდებულების მანსტრანსკან განტრელებასოთის ჩემდამო და მკელთადმა ჩემთ ეოვლად უმთწკალესობათის მთარეულბობას და მადელ ერთა-მთავრებთის ჩვენდამო კეთილ-სთონ ეთვის თქვენის ამტეცტებს წლათ მახეცტეულს და მწხარებთთ დამძიმებულს სულის ჩემს და მეტკერენ მე, რთო ეოველთა შირთ მიერ დობებულთა შეიღთ ჩემთას გსოივანო უსამდვადელთსო ივერხთ მენთ, დადო კელმწიფეო, იეთადო უმბრხეულესა მადლობა. ეოვლად ევკდუსტესო ერთ-მთავრო, ეოვლად უმთწკალესო კელმწიფევ, თქვენას ამჟურატორების დიდებულებისა ეოვლად უმთწკალესო, ქერავდ მეოთე, საქართველოს დედოფალა დარა. თებერვლს 15, 1800 წელს, ქალაქს ტეოვლისს.

298. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლის დიმიტრი ხალიჩთან

მიწერილი, დაწერილია ნახევარ თაბახ ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1800, აგდომბრის 30. ბრწყინვალე თაყვანა დ ი მ ი ც რ ა ზ ა ა ღ ი ს ა, ჩუქვან შვილის მსგავსად საუკუნელო! *)

ქვის აქედამ წასვლის უამს, ჩუქვან რომ დაკვანდა მუცლის მკვიდრუბაზად და ჩუქვის მამულების საქმეებზედ, სცა მკვიდრად, ღამრავს, ახლა ჩუქვან იმისი მუცლის დაწვევის ზოგაერთი ნიშანი ჩუქვის შვილის მუცლის ძის ვახტანგისაგან ვგანით და ხათარკამი ვარ, რომ ქვან ამ ჩუქვის საქმეებზედ დიდად გარეკები და რადგან ასეა, მუცმა ჯამუამ ცუდათ არ ჩავართოს, ამისთვის გვარ ამას, რომ მუცე დიდად ავით არის და ვუქვან, თუ ადრე საკვადამ უქვან, რომ მამულები ტახტი არ მაიღოს მუცლის მამის და ვით ვითხოვო მუცვან, რაც მუცლის ისმუცტორის დიდად ეცადო, რომ აქვან არანაღს დაზარეკს ერთი საიდუმლო ბრძანება მოსწეროს, რომ დღესეა მუცე კარდაიცვადოს. ისმუცტორის მუცეობდად ვით არ ვამუცოს და ხალხსაც მუცისას ახდრის სხატრეღის მუცის ჩუქვის მუცისთვის და წადაცა ერთი ამით, რომლითაც უსმუცუნაგვად ვადღებულ-მუცით მუ და მკალია ჩუქვის სამართლისად, და ამისაც თუცით გარწმუნებ, რომ ქვან და მუცა მუცა ჩუქვის მუცისად გამოჩეული არაა დროს არ მუცაღება. ხომ კარგად იცი, მუ სხვა-საერთ ტუცილის ზართის მცემს არ ვუქვან. ერთი კადემ ქვან: ჩუქვან ახლა ისმუცტორს წიგნი მოსწერეთ. ერთი არხიც ამას წიგნი

*) აქ წაშლილია რვა სტრიქონი, რომელიც შეიცავს სიტყვებს: „ჩემის შვილის ვახტანგისაგან გამამეცხადა შენი ჩვენდამო ერთგულობითი გარჯა და ცდა. რომელიც აქ აღგვითქვი, ის ყველა შეგისრულე ბია, რომ იმისი ნიშანიც ვნახეთ. ახლა კიდევაც იმას მოველით, რომ ჩვენის საქმეების კეთილად წარმართებისათვის ცდაში იყო, როგორც ყოფილხარ, ისევ ისე გულს-მოადგინეთ, და ერთს კიდევ ამას ეცადე, რომ ისმუცტორმა მოსწეროს აქ მყოფს რუსეთის ჯარის მხედართ-მთავარს, რომ როდესაც მეფე გარდაიცვალოს, მაშინ ამით დავითის მეფობა არ მოინდომონ, დააყენონ, ხალხს ჰკითხონ და რომელიც ხალხმა მოინდომოს, ის ხელმწიფეს მოხსენდეს და კელმწიფის ბძანებით მოხდეს და მანდ ისმუცტორს ჰკითხონ.

ხელმწიფავსათვის მიგვირამყვია, ამისი ზირიც ასწებეტარს გამო-
 უგზავნეთ, ამხუედაც ბეჭათთა თუყ, რომ დროსუდ კარსუ გავზავნოს
 და ამ წიგნების თარგმანში თათის შესნ დაქსწარ, რომ უნაკლელოთ
 თარგმნოს, ღთის გულისათვის ენადე, რომ კარგად თარგმნოს და
 კარგად მოხსენდეს. შეს თუ მოსდრკს მოხუელი თუ და ასწებეტარ-
 თის არ თუა. ხუმი დამიტრა, დედაშეაღობას. ხუ დამხარებო, გაასარ-
 ჯე და ასწებეტაროს შიდა სსქართო. ამსნც კაცდადხებო, რომ ხუმი
შეილა აღუქსხსნდრე თამარხსსე ჟანდა მოსუდა. აქესთ აქედამ ხუენს
 მტრების ასწებეტარს სხვა რიგად გაასახვის წურთლოთ და ზოგაერ-
 თო რუსების შიბიაროს ამის მოწერაზედ. მკონას, შესნ კავკასიას,
 რომ ხუმი შეილა აღუქსხსნდრე დასაჭერათ უნდადათუვის მისს შეიქს,
ამიტომ ცაქსე, და სხვა გზა რომ ვერსად ამოყნა მონახესას, ე-
 ზადობების თიგიდა და რახან ამით კელში ხუეუარდა, რა დანე
 აქეს, რასაც ისინი ეტყვიან, ასე უნდა შიბიქეს. შიგრამ შე ღთის
 მოწერალებით ასე ვგახებო. თუ ისწებნას მხარასაქეს, მცირედაც არას,
 ეოკლად მოწერაღის კელმწიფის წუგაღობას გავგახებეს რასმე, ეგადებო,
 რომ რითაც გზით თუოს, თუვისი თუვა აქედამ გამოახწიოს და ხუენ-
 თის მოუადეს, და თუ შამსნც არ მოუდა თუვის თუვის რუსეთის წი-
 ნადმდეგად გამოახენს, შამის ხუენს მტერი შეიქსენს ასე. და ღთის
 მოწერალებით თიხა შეილა ამხუე უგვათსი შეკეს ერის კაცი, რ-
 შელთაც შესნ აცნობ, ას მარტო ამ თიხის ზარდაზარ რას შეიძლეის?
 ესენი ეკლა შესებერათ, როგორ ამჯობიხო, ასწებეტაროს ან სხვა-
 გან, სცა ამჯობიხო, გამოაცხადე. შე ხუმი დარდი ეკელა მომიწერა
 შესნოვის, ახლა შეს აცა და შესს ღთის. შურე შე ვიცა და ხუმის
 ღთის. ვითხოე. შესს ამანეს არ დამსკლეუდე. და რითაც მამწერდე,
 ამ წიგნს ხუმს შეიღას ვასტასეს გამოუგზავნადე ხოლმე. თქვეხის
 ბრწყინვალეობას დედაშეაღურად მარადის. ზატოვის-მცემელი საქრო-
 ველის დედათუღა და რ ა ა. თვღამიერს 30, 1800 წელსა. ტუვა-
 ღასს.

299. არხა უცნობი პირისა მილაზეარ იოსებისადმი. 32,6 X 19,2
 სანტ., დაწერილია ქალღღებ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშ-
 ნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1800, ნოემბრის 27.

ქ. მათს ბრწყინვალეებს ბატონს მიღახვარს ამსი კვეკლრუბა: ამსი წინათ ქალაქსი გაახელ და ცოტა რასი ღვინო ჩამოვიტასი ბატონის ხარჯი გამოსულ იყო, რაც თოჯიში შემხვედროდა, ავილე შივეცა, კადეკ შიქორთი გამოსელაიეა და მოვიდხეს და ისიც შივეცა, შიქორთი ასხულია გამოსეცხახეს და გაახელ. წყაღობისი თუფალი მიბძახე: რატომ არა ჩამოსვლო, და შეც ერთი კვარაზხედ ჩამოსვლა მოგახხესე. აქედამ სახარულით წაველ, აქ რომ შიველ, ივიცხლავ ხაჩანა წამოსვლისი და წამოველ: იქურთ ვაჭრების შიქიქით, ასხულეობა გამოსიქით, ჩვენ რამ კვლარ გვხახეს, გოგლიაშვილის თითუი გართათ წაველით. ეს რომ შიქიქიქით, ასეკ დაუბრუნდიო, თითხა და ერთი აბაზა გამოსვარივეს. მას უკან ჯარის-ვაჭრს და იქურთ ვაჭრს ჩხუბი მოუველიათ. ჯარის ვაჭრს თავი გაეციხეს და შე ჩემ საქმეზედ მიველიადი, დამაჭერისეს, კელა და ივეხა შიქიქურეს, ერთი დღე და დამე ასე დამატეს. შიქურე ქექსი მინახლიეხა ჯარამაში ვაღი ამღებობეს და მიხატეობეს. შიქურე ვიხივე და ბეურაც შიქე(ში)ს და არც არა მამეეს. ახლა ამსი კვეკლრუბა: მარმხვან თითხა მინახლიეხისი იასხულია დამაქესეს, ბეურაც შიქეშეს და თორიქი აბაზა იველია წამართვეს და ერთი დაცრა სწილენისი ქურტელია დ(ა) ერთი ჩარსჯა ცატანისეს და ბეურაც შიქეს. ამსი კვეკლრუბა: ბატონასიკან ერთი აქმა შებოძისი მოურავსედ, ჩემი რაც წაერთქევისისთ, ასეკ შებოძის, აკდგე და წამოკადე: დ(ა)თა გადღერქელეს და შეიღების ციცოცხელეს. ნოემბრის კ(ხ). ქ(ს) უ(მ) 27.

300. პირი წერილისა, რომელიც მიუწერია დარეჯან დედოფალს ივან პეტროვიჩისადმი, დაწერილია წინა არხის მეორე გვერდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1801, ანკრას 13. მღალ მსელელი უფალი მღაქაღეე

კვამწივეე ა ვ ა ს მ ე ო რ ა ვ ა ს ი!

— არ არის დაფარულია ისე, რომ იფადავანდოეა ეფაი'ხარ და ავალიეა ვიორცა უმადლესის კარადამ სჯეუორად ჩემს შეიღის, შეივეს ვიორცასთან, არაან გამოსვანადხი, და რადგან შეივეს ციცოცხალს

ველარ მოუსწრეს, ახლას სწახსოვს თავის თავით საქმეს სცვლიან და აღარ იცდებიან უმადლესის კარიდამ ამ მდგომარეს უამისოების საკუთარს იმსახურებს. ჩვენ ამას ვითხარათ: თქვენ რა ეს წერაღიოთ გამოგვცხადათ, რომ თუ იმსახურებს აქვს, იმისა, რომ შემდგომად მამის თვისისა, რაც საქმე არის, დაფიას გამოგვცხადონ, ამისა წერაღიოთ ვეაჩვენონ უმადლესის კარისა, და თუ სიტუაციას აქვთ დაბარებულა, იმისა წერაღიოთ მოგვცხადონ, და თუ ბრძანებს არა აქვს, მოაგვცხადონ, დიდუბუღაის კელმწიფის ბრძანებს, რომ შდ ჩემის შვილის შვილის ვითარების მიცვალებების როგორ იხებებს?

ეს უაგულს ქვეყანაზე და მოუღეს კერძადა გამოცხადებულა, რომ ათას ორას წელიწადს საქართველოს მიუგულ, მიუქვადრუობას ვარდა, ოთხჯერ და ხუთჯერ ჩემის მიუღდას მიუღას არავლა თქმულაწას მისაგან ეს საქართველო თავის სასიხლას ნამაქია და უხუელათაგან გამოხსნალი არის და შათის იმპერატორების დადებულესაგან ამ ქვეყანაზე სიფარველის მშობელად ეს არის. ჩვენ ამხუელ სარწმუნო ვართ, რომ შათა იმპერატორების დადებულეს მიუღას არავლას შვილებს უსამართლოთ არ დააგდებს. როგორც მიუღას არავლას შემდგომად ვითარებამ ამისის შვილითა შიდა მიუღობ და არა სხვის რომელსამე ღონათ. კერძოვე მანაგა მისნი, ძენი ჩემნი, საქართველოს მიუქვადრენი თქმეს გამოცხადებულნი და ვითარცა თავის მიუღობა თუ არა მიუქვადრეა მიწადე, სხვა არა თქმეს რა. ჩვენ ხომ უაგულად მოწყალას კელმწიფის წინააღმდეგ არა მიუგობდათ რა, მაგრამ მისგანვე სამართლის ოთხგნას კა არას დრას არ დავიდუმებთ, და რომელიც ამ წერაღიოთ თქმულას მოიხივებთ. ვითხარათ წერაღიოთ, ამას უზსუხით არ დამკდით, და ამას უმადლესის კარსაც მოგახსენებ, რომ თქმულას ეს წერაღიოთ მამართმევა. მადლა-მსვლელათ უფალა. მოწყალევე კელმწიფევე. თქმულას მადლა-მსვლელათის მარად კეთილას მოწადე და სამსხურის მოსურნე საქართველოს დელოფაღა და რ ი ა □. 1801 წელს, ანკარას 13. ტყილას.

301. პირი სიგელის დარეჯან დედოფლისა, ბოძებული ქაფანავი ალი-აღასათვის, 42,5 × 17 სანტი. დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1802, თბილისის 10.

ქ. ჩვენ საქართველოს დედოფალმა დარეჯანს, ეს წყალობის წიგნი ვაბოძეთ შენ ქათვისაგან ალ-ა-ლას და ერთობით ქათვისაგანის ჟამსჯათს. ასე რომ, რადგან თქვენ ჩემის შვილის მირიანის ემანა ხართ, ჩემი შვილია მირიან ახლად რომ დიდებულის რუსეთის კულმწიფის კარზედ წავიდა, იმ ჟამად თავისი ემს და მამული და ეგრეთვე თქვენი კლი ჩვენ მოგუბანდა. თქვენ რომ ჩემის შვილის მირიანისაგან ბრძანებით ქვეს უხით, ეხვეწისთვის ე, ამ თარიღს უწინ სამს წელიწადს ტალავურში მდგარხართ, იმ ალაგის ქარას საქმე თქვენთან გადაუწყვეტელი დარჩომბილიყო, ჩემის შვილის მირიანის საქმეობასე ვიცხადებდით, რომ მხატვარს ვარდა სხვა არაფერი არა გუთხიოთ რათა. ახლად ჩემს შვილ მირიანს წასვლის დროს მიდახვრის იოსებს ეთრანხვისთვის საქმი ებოძებინა თქვენზედ, ასე რომ რამდენსაც ხსნი ტალავურში მდგარეუხეთ, იმ ალაგის ქარას წლისა და წლისა, რაც არაფერაშვილი ვარიგებდაქს, თქვენც ასე უნდა მოსცეთ მიდახვრისათა. ახლად, რადგან ამ ალაგის საქმე ჩემს შვილს თავის საქმეობა თქვენთვის არ ვამოუცხადებთ და ისე ვაურჩევალად იყო. ჩვენ ასე ვაურჩევთ და ჩემს შვილს მირიანისაგან შეს ვარ, რომ ეს არც ამას მოვიძღვლოთ: წარსულის სამის წლისა ზემო თარიღმდის წელიწადში ოცდა ორი თემსნი და რვა მინალოუხნი რომ იქნება, სამის წლის ქარას სამოცდა რვა თემსნი და ოთხი მინალოუხნი, ამისა ორმოცდა ხუთი თემსნი ზემო თარიღში თქვენ მაგარეგებნეთ მიდახვრის იოსებისთვის თავისის მამულის ალაგის ქარათ და დახარჩენი იქნება ოცდა სამი თემსნი და ოთხი მინალოუხნი. ეს თქვენს მხატვარს მიგარეგებნეთ. თქვენ რომ მხატვარს ვამო(უ)ხნი წელიწადში ასა თემსნი, ამისა ვანიგრაძეთ. იმ წარსულის სამის წლის ტალავურის დალაგ თქვენ ვანიგრაძეთ და ამ ზემო თარიღს აქით რამდენსაც ხსნი თქვენ ტალავურში იდგებით, იმ ალაგის ქარას წელიწადში ოცდა ორი თემსნი და რვა მინალოუხნი თქვენს ასის თემსის მხატვარს უნდა აძლოთ მიდახვრის იოსებს და ამის იქით რაც ტალავურის დალაგ იქნება, ვამოზედ ეოკვლავის ჩვენ დ(ა)ვაწერებთ და სამართლიანათ ჩემის შვილის მირიანისთვის ავაღებობთ. ესეც ასე ვაურჩევთ: თქვენ წლის მხატვარს ასის თემსნიდაც ტალავურის მამულის ქარას ოცდა ორი

თემანი და რვა მანდათიანი რომ გამოვიდეთ, დანსებს აქვენი მხ-
ტის თეთრისა, რომ ჩემს შვილს მარანასთავის ადებს, სისოცდა
ჩვიდმეტე თემანი და არი მანდათიანი. ამაში რაც კახეთში შედის
ქიფანკეჯა თაკანთა რასთა მსტა შეხვდებათ, ის ამათ უნდა გა-
მაღონ და აქვენი რასთაი აქვეს უნდა გამოაღოს წელიწადში სის
დათათ და ალაგის ქირა, რაგორც ზემოთს დაგვიწერია. წლისა და
წლისა, მიღახვარს იოსების ისე უნდა ადითათ. რომ წელიწადში ასო
თემანი აქვენი მსტა ასე შესრულდეს. თინათვის ა, ქმს უ ე.

302. პირი წერილისა, რომელიც მიუწერია დარეჯან დედოფალს
პეტრე გრიგოლიჩისადმი, 24 X 19,5 სანტ. დაწერილია ქაღალ-
დზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია მძიმეები.

1802, ანკრასი 31. მოწყალეუ კელმწიფეუ ჩემო, ზ ე ტ რ
გ რ ი გ ა ლ ა ჩ!

ვინათუან იგოდა მათის მღალ-მსუელეობის კარლ ქეადორი-
ჩის ჩემსა მომართო მსტევისცემს. იმისთვის გამოამცხვდა თვისი
მეწუხებათ თბილისის ნაცვლად ვაფილმან მივირცუმ სურცუნიფუმს და
კუდს-მოდგინებით თხოვამს ამისმან მაძიელს სსუმამდგომლოდ მათის
მღალ მსუელეობისადმი, რათ მსტევის ცემისთვის ჩემსა შეაწყ-
ლის და უბადოს კვლადეუ ამს აქურა ნაცვლობა, რომლისთვისცა
მოვართვი წიგნი მათს მღალ-მსუელეობის. კარლ ქეადორიჩს, და
ეგრეთვე შეუდღეს მისსა. ბარბარა ულადიმეროვიჩს. და ამს თხოვანს
ჩემსა ზედა ვითხოვ აქვესკანცა. რათ ახმართო ბეჯათობა და ამით
მოვადეუ მეთათ, მოწყალეუ კელმწიფეუ ჩემო. აქვენის მღალ კეთალ-
მობილეობის მარად საამოენის მოწადეუ საქართველას დედათუფალი და-
რ ა ა დედოფალი დარეჯან. ანკარს ჯა, რიცხვის ჩ ე ბ წელსა. ტვიდაისს.

303. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა, რომელიც მიუწერია
პროტოპოპ ალექსისთან, დაწერილია წინა წერილის მეორე
გვერდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია მძიმე
და წერტილ-მძიმე. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წერილი იმავე

დროს უნდა ეკუთვნოდეს, რომელსაც წინა წერილი ეკუთვნის.

1802, იანვრის 31. მადამ დარსო უფავლი, ჰრიათა-ზია(sic) ადექსი გაბრიელის!

ზატოვისცემით მარჯვენას გვაძობრებით, ტფილისის ნაცვალ-ყოველს მივირტუქმ სურგუნავს თავისის უმეტრებით რომ უბედურებს შემთხვევით, ამის გამო მის მადამ მსუფულობას, კარდ ქუდლორისს, და იმის შეუღლეს, ბარბარა ვლადიმერაჰნას, შეამდგომელადის წიგნება მთავროვით, რომ იმის ერთ-გზის შეცდომადეებითა შეცდამა ესე მოუტეოს და აქერი ნაცვალთა მოწყალებით ამსვე უბოძოს. ამისთვის თქვენის მადამ დირსებისსგან მოყვლით, რომ შემწეობას ამხროთ, რომ ამ თხოვადის აღსრულებით ზატოვი დაგვადვას, რომლისთვისაც ვადლებულ შეათეთ შე.

304. ბძანება დარეჯან დედოფლისა მილახვარ იოსებთან, 27,2X 12 სანტ., დაწერილია ქალალბზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია იშვიათათ მძიმეები.

1802, მარტის 25.

ქ. მილახვარო ათსევეს შერე ასე შეეიტევე, რომ მსხენარ მდივანი მისიუდა ქრცხინავას. კეხვს და ახბეთიზე კელი აუძარათავს და კელის ასმართავივ გამაურთმეკია და ხელა ქრცხინავადხედაც თურმე აზარებს კელის ამართავს. ეს არ ვაცა, რა ამბავი არის. თუ კელამწითვის ბძახება მასიუდა, ჟერ არ გამოგვცხადებთ, და თუ არ მოსიუდა და რატომ უქნია ეს საქმე? შენა სიძე შიამშ მთავვანე და ეს საქმე გამაურცხადე. ეს შენც ხომ კარგათ იცი და შიამშმაც, რომ ამდენი სთფლება ჩამაძართო გიორგი მეფემ და ეს თრითდ რადაც აუო, შე მამიკდა, სიაც ხელაშო მიჭირავს და ბეჭედა, იარანადმაც ხომ კარგათ იცის და ეს რაკვარ შამხდარა? მარტის 25, ქვს უშ დედოფლი დარეჯან.

305. წერილი დარეჯან დედოფლისა ალალო ყორღანაშვილისადმი, 16,7X10,3 სანტ., დაწერილია ქალალბზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1802, აპრილის 1.

ქ. ა ღ ა ლ ო! ჩემის შეიღის აუფინის ბაღს კიდაც იღებს იკა-
რით სან თუშან ნახევრით და ჩემს შიგუბუღს თამასუქზე შენგან ხე-
ღის მოწერა უახანაა. შოუწერე, ღვთის მოწყალებითი შევიძლება,
რომ თუ ისე აქნება საქმე, რაც ფაქრია შავ კაცს თურმე. აქვს, შე
ვაქნება შენი მომტემა და მოვალე, ისე საქმე როგორ გამაჭირდება,
რომ შავის მოტემა ვერ შევიძლო. ხუღარ დაავიანებ, შაღე ცაურაგე,
ხუღაც მოუწერე. აპრილის 1, ქვს უ შ. ეს ჩემი წიგნი თამასუქათ
შეინახე დედოფალი დარეჯან.

306. ბძანება დარეჯან დედოფლისა ზუავე დონდორაშვილისადმი,
21,5 X 16,2 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის
ხელით. ნიშნით ნახმარია თითო წერტილი.

1793, აგლისის 7.

ქ. დედოფალი დ ა რ ე ჯ ა ნ კიბახე, დ ო ს დ რ ა შ კ ი ღ ო
ს უ ა ვ. შერე უარღანასით მისას უმადღესობის ატანისაკან ოქმი
რომ ჭინძებთათი მომშღლათ უბნის ღღლის აღებისა, რომ ის თავეანთი
მამუღებია ფრადონს უარღანაშეღღსაც უნეჭებთაა შქნთივან, რაც ამათი
მამუღებია თუას და ამათი ჭინძახუღებია ჭქახდესით ვანშე, როგორც
მისას უმადღესობას ოქმი ატხადებდეს უოღლის კაცის დაუიერებღად,
ისე უნდა აღანრუღო და ამ მამუღების ღღღ უკღუღრად უნდა ცამო-
ურთო და უარღანასით შაბარო. აგლისის 7, ქვს უ შ ა. თუ ამათედ
წინაღმდღეობის იხმარებს უანშე და ღღღას არ დავახებებს, ატო-
ღეს, რომ ჩვეხვას დღღად საწუენა აქნება, სიძარდათი მოიქცე.
დედოფალი დარეჯან.

307. წერილი დარეჯან დედოფლისა მოღარეთ ხუცის აღღღო ყორ-
ღანაშვილისადმი, 20,4 X 16,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნებით აქ-იქ ნახმარია თითო წერტილი.

1804, აანურას 13.

დედოფლის დ ა რ ე ჯ ა ნ ის სიკეთითი სხისაკარო მოღარეთ-

ხუცესი, ე ა რ დ ა ნ ა ვ ა ლ ა ლ უ ა ვ! შენი წიგნი მომივიდა და-
კემბრის ბ დაწერილი და რაც მოგეწერა, ეკელა ვსცან. თუნდა შენ
არ მომწერო, დაღ უტხოდ ვიცი, თუ როგორ გსურს ჩემთან ყოფი-
ნა და სიმსხერა. ეს წიგნი თუმა დადის ხნის დაწერილი აუა,
მსგრამ მკვარი წიგნეი ვისთვისაც მოგეწერა. ასინა მე მსხვერუტენ
ხელამე და შენ ვსცდილობდა შენს დაბარების. ვახტანგისთვის რომ
წიგნი მოგეწერა მოხდოვს, მამინეუ ციციანოვს წიგნი მოგეწერე შე-
ნის გამოსტუმრებისათვის და ავტოტი გამომეწერე ჩავსე და ევ მხნდ არ
დახვედრათ, განჯას ყოფილა და აქამდის აქც მყოფილოდა და მგო-
ნია, კადენ გამოგისტუმრის, და თუ როგორი წიგნი მოგეწერე. ამის
კი აქამდის შეატყობდი აქედამ იმისგან, კახიანაც შენ წიგნს მოა-
წერება ხელამე. ჩემს კელამოფეს ვსცვიცე, დაღ დაღად მინდოდა
შენი ჩემთან ყოფნა და დადითაც მოგინდამე, მსგრამ ასეთი დრო
მოგადგა, რომ მე ხმ კელარ ამოვილე, და ახლა კი დაღად ვსცდი-
ლობ შენს ჩემთან მასკლას, როგორც ითხოვ. და ეს წიგნი ავგო-
რეცხვას რომ მოგეღით, აქ მომივიდა, და დაღ დადის ხნის დაწე-
რილი კი არის. რაც შენი ზსუხი არის, სოცს ამ წერილით მსცნობ
და სოცი ახლა ცნობილი გამქნობ და როგორც დაწ გაცანას, ისე
მოაქცე. თუ მოაწეროს ციციანოვი შენს გამოსტუმრებას, დას
გეღლისათვის გვახუდ გაურთხილადა, მოხდოვს გვახუდ დაღ მო-
მი არის, ბიძის შენის ამბავი კი აღარ მოგეწერათ, რა. ავთი ხომ
აღარ არის? და ან რას აქს? ახერის 13, წელს 1804, ლეარ-
ლეგსკას ქედოფალი დარეჯანქ.

308. წერილი დარეჯან დედოფლისა ალალო ყორღანაშვილისადმი,
22,9X19,4 სანტ., დაწერილია ფოსტის ქალაღზე ნუსხა მხედ-
რულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია მძიმეები და წერტილ მძიმეები.

1805, სექტემბრის 12. კეთილ-მობილი ა ლ ა ლ ა!

შენი წიგნი მომივიდა და რაც მოგეწერა, ყოველივე წერაღად
ვსცან, და ჩემი სიტყვა რაც შენდამი არის, ყოველივე ათახე აქამს
დავებარე და ეს გაიმბრის და ჩემს ჳამიანსაც ყოველსავე იბიცან წერა-
ღად სცნობ. ამისთვის წერილი აღარ გავაგრძელებ და სხეურ გითხოვ,

შენს ამბავს არ დაგვადგებდეს. რომელსაცა იფრად დაგიმადლებს. აქამომდე დადა მწადად შენთან წავხვნი მარჯვნი, მაგრამ მწუხარების გამო თავი კელი არა მარჯვნი და არც განიხილავს არას მწუხარების გამო და ამისთვის ახლა მოგწერე წავხვი. თუმცა არც ახლა შემიძლია, მაგრამ ვაგი შენთან წავხვი ნახვით და ამისთვის მოგწერე. თქვენს კეთილშობილების მატყლის მტკიცება, საქართველოში დასდგომად და დედოფალი დარეჯანი. სექტემბრის 12 დღის. 1805 წელს, სპ. იურის.

ქვემოთ იმავე ხელით სწერია:

შენი ადამი! კეთილნი რამდენიმე კარგი უსმინის სავარცხლები კამომავახვი და თუ უსმინის არ ამოებოდა, ამერული იყოს და კარგები ვი უხვად ახრია, ხის სავარცხლები.

თუ სვამის მოურავი მხხვი სდამე და სი ქალაქს ჩამოკადეს. სიყვარულით მომიკითხე და შემ მკვირ სიხვე, რომ თავის ამბავს და თავის ხსენებისს მოგწერდეს და შენც ვიხვი, მაგისი ამბავი გვაცხადო.

ამბავი აწერია:

შენს შეუდგეს თავის შედეგითიურთ სიყვარულით მოვიკითხავ და მაგის მშვიდობის კისერებს.

მათ შენსაც მოგწერე და შენც ვიხვი, თუ ამოებოდა, რამდენიმე სავარცხლები თქონი დედოფალი კამომავახვი და თუ არა, მაგის კარგი ხსენი რომ იყოს.

309. წერილი დარეჯან დედოფლისა მილახვარ იოსებს ყორანა-შვილისადმი, 33 X 12,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახვარია თითო წერტილი.

1795, ხექმბრის 1.

ქ. მალახვარა ათსეი! შენი წავხვი მომიკად, რაც მოგწერე, კისრია. შენს მის წელს ადაღის რომ შენს შედეგის აღუქმნადრეს წავხვი გამოგვახვი, ბატონს მოგახსენე, დადათ ვაკვირავ და მარს დაჭირავ, ამისთვის (ქვეული რაგორ ვაკვირავთ). ეს ვი მოგწერია სულთანისთვის, რომ რაც სიმეტი იყოს, ერთათ შემიძ-

ერე და დაეკნო. ეს როგორ იქნებოდა, რომ შელაკერს ალა-სეულ-თახს მისეგმდა და ან ჩემს შვილს როგორ დაეკერებინა. დადი იუ-ცი ბძხა ბატონმა, რომ გუხუნამიან არ ვამედათ, ჩემს შვილს ალაკ-სახდრესაც წაგნა მოესწერე. სხამ მეს არ მოგეწერა, მენა გარს ეთიფა არ ვიცოდი, ჩემის ქალის მარიამისაც გარს ეთიფა გავიცოდი, მალ-მალ ნახედეუ ხოლმე და ასეთის სატეკებს ეტეოდე, რომ თავის თავს ეამდეგინათ. მავისიც და მავის შედეგებისაც მომწერე. როგორ არაინ და ან ციხეში დგანან, თუ ქვეით. სტეფანეს რომ ჩუხის ემის სიკედელი და იმის ქისებისა მოეწერა, ამსეკად ამადახვარს და მამა-სახლის წაგნა მოესწერე, მეს ვამაგიტყავს და როგორც მართე-ბული იუთს, ისე მოაქედ ამ საქმესეკ. ჩვენ დეკეადადამ რომ წამო-ვედით, არი ვერა თათიოს დაუდეკით და მერე წამოვედით და ახლა თელავს ვამეთიფებთ. ჩუხის ემის საქმე მეს მოგეწერა, და სტეფანესა რომ სწერათ სეით, მწერალს შეცითამით დაეწერა. ესეც მესტეობანე, ჩემს ქალს მართამ თავის მსწელები ეერს უგდექინ რასმე, ან სხამათ, ან საჭმლით, თუ არა? ჩემსეკ ა, ქეს უნკ დედოფალი დარეჯან.

310. წერილი დარეჯან დედოფლისა ალალ ყორღანაშვილისად-მი, 23 X 19 სანტ.. დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედროფლის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ თითი და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი.

1806, მაისის 22. კეთილ-მოხალთა ა და დ ო

წინაზედ მენა წაგნა მომივიდა, მავრამ დაად დადას ხნას და-წერადი, და მსიანს სავარცხელიცა. დადად ვამადლი წიგნის მოწე-რისთვის და მესის ამბის ცნობისათვის. მეც დადად მსურს მესიან წიგნის მოწერა, მავრამ გზახედ, კვტახებ, თურმე ავარგებს წიგნები. არც მანამდე აქ მოგედას და არც აქედამ მანდ და ამისთვის ვერ გვერო ხმარად წიგნს. რამდენამე ხნათ, მანდაურა ამბავი ადრე შე-მატევათ რა და არცა ვინ როგორ არაინ და დადას მწუხარებაში ვარ მარეგული და ვახოე, ჩემთ ადალა, მანდაურა ამბავი და ჩემის ქა-ლებსაც წერიადად მომწერა, დადად დაგამადლები. სხეებრ, ვაცა, ჩემს

ამბავს შიამხენებ. ჩემი ამბავი რაღა სათქმელი არის, ამ წიგნის მამ-
ტანმაც კარგად იცის ჩვენი ამბავი და ვითარება და ამისგანს სცნობით,
და კიდევ კახოვ შენი ამბავი მომწერა და მხდაური გარჩევით და
ეგრეთვე შენის სხვაობისა. მასის 22 დღეს, 1806 წელს, ს.წ.-
ბურღს. საქართველოს დედოფალი დარეჯან.

311. პირი სადედოფლო მამულების და სოფლების ნუსხისა, და-
რეჯან დედოფლის მიერ მირომეული ოხოვისამებრ რუსის მარ-
თებულებისადმი, დაწერილია ერთ თაბახ ქალაღღე ნუსხა მხე-
დრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი. თუმნის
აღსანიშნავად ასოებს ქარაგმას ვუკეთებთ.

1801, აზრიღის დამლაკვი. მათს მალად მსველელაბას. ჩე-
მის მეუღლის მოწყალეს კელმწიფეს.

აზრიღის 28 დაწერილია თქვეჩა წერილია მავიდე. რამელაიც
თქვეჩას მალად მსველელათისგან ამ ხსენებულის წერილით ჩვეჩვან
შწებება კეთხოვსათ. ქვემარე მომასხსენებათ:

ჩემის მეუღლის, შევის ირავლის, დროს მეჭირა. კადრე აღსა-
სრულადმდე შევის მეუღლის ჩემისა და გრკისა დროსაც შევის
ვიორგისა, კადრე წელს 1800, აზრიღის თვემდან.

მ. ქ. კახეთში კავსა და ჭავჭავაძე რომ ერთ სოფელათ დვა-
ნის მტრის მახეჩათ და ესენი არან კამდა რს, ამათ დებულებ
არის წელიწადში კამდსე თათხა კადი ზური, რომ აქნებს ექვსსა
კადი, ამათ, ვისც კესხა აქეს, კულეხი ასე(ე)სი მოელ სკამდა-
სე ერთი ცალა დეინა, რომ აქნებს სამოცა მოელა სკამდას დეინა,
წელიწადში ოცდა ათი სხვანსე. ამთვე მოელ სკამდასე ასე(ე) წელი-
წადში ოთხი სტილია აბრეშემა, რომ სამოცა მოელა სკამდას აბ-
რეშემის კამი აქნებს წელიწადში დიჯრა იბ, ამთვე ასე(ე) წელი-
წადში კამდსე ორა აბზა, უმამელა კაცებათ, რომ აქნებს რს კამ-
დას წელიწადში შ.

დ. ქ. კახეთში სოფელა ემჭატანი, რომ მჭავბე ექხისგან
კახარაბებუდა იყო. ოცდა ხუთა წელიწადი აქნებს, რომ მე ამ-
მენებათ, კაცნი. მომავრეუთა და დამისხლებათ, რომ ახლას არან კამ-

ლა ს, ამათი დებულებას წელაწადში კომლხედ ზურა კოდა დ, რომ აქნებს წლისა კოდა ს, მცარე ვენახები ჰქონდათ, რადგან ახლად მომხენბა იყენბ, არც კელეხი გამოკვიროთქეა და არც აბრეშქობი. ამათი დებულებას კომლხე არა ანახაც უკადია, რომ აქნებს წლისა ო.

დ. ქ. ვახეთში სოფელი სანკარდა, ესენც ამავე ხსენებულის მსჭინახისკან განსრანებულა იყო. მეთექვსმეტე წელაწადია, მე ავაქნე. (უკე იყო, უკავაივებე, კაცები აქ-იქ მავკროთე, დავასხლე, რომ არას ახლად კომლა დ, ამათი დებულებას წელაწადში კომლხე დ კოდა ზური, რომ აქნებს წლისა ზური კოდა სმ, ესენიც ახლად მომხენუ ვენახების მსტრონება იყენბ და ამათვის არც კელეხი გამოამირთმევა და არც აბრეშქობი. კომლხე არა ანახი დებულებას ვი გამოკვიროთქეა, რომ აქნებს წლისა ო წ.

მ. ქ. ვახეთში სოფელი ველის-რახე, განსკენებულს დედოფლის თამარს დაქვეა იმისი მქობის და დაქსხლებიან კომლა დუკ, რადგან მე მომეცა, აქ-იქ კაცები მოკვარათე და დავასხლე. რომ ახლად ხემგან დასახლებულს კაცებით მამულაანა კაცნი სხლათებ კომლა დ. უმამულთ ხახანი კაცნი სხლათებ კომლა მ. ამ მამულაანის კაცების დებულებას არას: წელაწადში კომლხედ დ კოდა ზური, რომ აქნებს წლისა ზური კოდა (კომ). ამათი მათეა სკომლის ვენახა არას დ, ამისი კელეხი დანისა აქნებს წლისა სანადხე დ, ამათე ამისი მამულაანის და ხიხენის წელაწადში კომლხე არა ანახი, რომ აქნებს წლისა კას. ესენი მცარე ბადხების მქობებენბ იყენბ და ამ მათეით აბრეშქობის დებულებას არ გამოკვიროთქეა. იმავე ველის-რახეში (უკე კამაკოთებთა და ხემთავის ზვარი ამომხენბთა, ამის გამოსავალი იყო წლისა დანისა სანადხე მ. არავის გამოსავალი იყო წლისა სანადხე არა და სხვეარი. აქვე ერთი წინქეული გამოკვირბთა ქვითკირის, რომ ამ წინქეულის გამოსავალი იყო წლისა კოდა მ, აქვე ზვარში ქვათკირის მარანი ამომხენბთა. ქვეკრებით მიმომწევა. ამ ზვარის, წინქეულის და ქვეკრ-მარნის ამხენბაზე დალდი იყოარო დამახარავს ხემგან მდ.

მ. ქ. ვახეთში სოფელი ზემო-სოდქენა, ამისი სხლათის ხემი ემა კომლა კ. ამისი რადგან სანახი მთწა არა აქვთ, ზური არ ამისი, დანის დებულებას ამისი მოსავლის მიხედვით, წელაწადში

ღვისთ საზღვრე ზ, ხან მეტი და ხან ნაკლები. ამავე ხოდაშენში ძველს ნახვრევს ხუთის დღის მიწა მე შეუმატე, თითონ მე მიიკულ და გადავახა შემიკავალებინე, ვახთი ვავსე და შევასრულე. ამავე ზვარში ქვითიკრის შარანი ვაშენე, ასო საზღვრის ქვეკურები ვივიდე და ჩავადგმევისე. ამჟების შექმობაზედ დამეხარჯა ხაღდა თეთრი რძე, ამ ზვარს გამოუვიდოდა წელიწადში ღვინო საზღვრე დ, ზოგჯერ მეტი, ზოგჯერ ნაკლები; არაუცი გამოვიდოდა საში საზღვრე, ესეც ხან მეტი, ხან ნაკლები.

მ. ქ. ვახეთში და ქისიუში რაც სამღებრეები არის, ისიც ეკლესა მე შეჭირა ეკლესიების შეწირულების გარდა, ამისი სრული იჯარა იყო წელიწადში ნ, ხან მეტი ხან ნაკლები.

დ. ქ. ქართლში სოფელი ახალ-დაბა ხარაბა, აქაური გლეხნი ქრისტიანე და ურია, აქა-იქ დაფანტულენი არიან კომლი ზ, ამათი დეოულება წლისა წმინდა სამთელი ღიტრა ვ.

დ. ქ. ქართლში სოფელი ალი, ამაში რაც ჩემი ეძახი ადულები დგახა და ან რაც აქა-იქ დაფანტულენი არიან, არის კომლი ღ, ესენი ვინც შარშან ალში დადგენ, იმათი დაღა შერგო ზური და ქერი კომლი დ.

დ. ქ. ქართლში სოფელი გეხვა და ახანეთა, კომლი იე, ამათი დაღა გვერგებს წლისა ზური და ქერი კომლი ღ.

დ. ქ. ქართლში ცხინვალა სოფელი, ამაში ჩემი ეძახი სახლანის ახნაურშვილა და კლეხი, კომლი ღ, ამათი ახნაურშვილეს და თარხნებს გარდა, წლის ვულუხი გვერგებს საზღვრე გ, ამათი ზურის დაღა იქნება კომლი ღ; ამავე ცხინვალის სამღებრა და სხვა იჯარები წელიწადში გაიცემს იჯარით რძე, ხან მეტით და ხან ნაკლებით. აქვე ჩემგან აშენებულა ვენახი. ამისი წლის გამოსავალი იქნება ღვინო საზღვრე თ, ამის წლას არაუცი იქნება ნახევარი საზღვრე. ამ ვენახის აშენებაზე და გადაყენის შემოკლებასზედ დამხარჯავი თეთრი ნ.

ქ. ქართლში არადეთის სოფელი, რვა წელიწადს, რომ განსვენებულმან ჩემმა მეუღლემ, შეთქმ არაკლამ, სურნად წერეთელს უბოძა წყალობით, რომ დღესაც იმათ უკლარავს.

ქ. ქართლს რუისში ჩემი არან ვ კომლი გარა, ერთი ნახვრევი

ჩემი და ხელდაბუნება ჩემი, აქედამ წელის(SIC) გამოსავალი იქნებოდა ზუ-
რი კადი ო, მეფის გიორგის სიმამრს, გიორგა ციცაძეის უჭი-
რავს.

მ. ქ. ქართლის გორში ჩემი ეძება, კომლი კდ, ამითი მს-
ლი წელიწადში ბწ, გორის ბაჟიდან ამ ჩემის ეძების ბაჟის მსკიერ
წელიწადში ბწ, გორში ჩემი ასეუბნული თვალ-ნახევარი წისქვილი.

დ. გორისა და სთარხნის სამღებროს აჯარა წელიწადში რდ.

მ. ქ. ქალაქში სადელთოფლო ჩემი ეძება მთქალაქენი კომ-
ლი ნ, ამით ადესთ ჩემი მხტა წელიწადში ნ და მალი წელიწადში
ბ, ჩელუქის ბაჟიდან ამ ჩემის ეძების ბაჟის მსკიერი გადაგვიითი
მუძლოდა წელიწადში ნ.

დ. ქალაქში ჩემი ეძნა მთკრეულინი გარეშე გლეხნი.
კომლი იბ, ამითგან სსხემთი გამოსადები წელიწადში ქ.

მ. აქავ ქალაქის ციხის-ძირს კლდის ბალი, ამის აჯარით
კავცემდი წელიწადში აბ.

დ. გარეუბანს ჩემი ბალი, ჩემგან ხსიელი და ასეუბნული.
ამის აჯარა იქნებოდა წელიწადში ბბ.

მ. ქალაქის სამღებროს აჯარა ჩემს კელთ რამ ეკა, მამის
კაიციმდა ხან ბწ, ხან ქ, ხან ბ.

დ. ქ. ავლაბარი თსმალბას აქეთ ხარაბა უთავილა, ოცდა-
ექვსი წელიწადი არის ჩემის ხარჯით გადავანი შემომივლია, სსსხლე
და ეკლესია ამიშენებია, ხანა შემოიკრებია და დამისხლებია, რომ
არის დღეს აქ ავლაბარში ჩემი ემა კომლი ჟდ, რადგან ჩემს სიხ-
ლოეს დგანან. ვამსახურებ შუშით, ხსხშირით და როცა დაგვიბრდებს
მუშათ, რომ იყიარათ დაჯიჯისთი, ამითი წლისა ეს სსმსხურები
იქნება ბ, ხან მეტა და ხან ხაკლები. ამავე ავლაბარის მინდურის და-
ლა ქალაქის წახდენის უწინ აღებულა ხან ასი ვალი, ხან მეტა, ხან
ხაკლები. მისავლის კვალ(თბა)სედ, და ქალაქის წახდენის აქეთ არცა
ვის სდალეთი მოუხნავს და არც აღებულა. ამ ავლაბარის გადავანის,
სსხლისა და ეკლესიის აშენებაზედ დამიხარჯავს იეთირი, ჩემის ცოდ-
ნით, ათას თუმანზე მეტად, მგონია.

მ. ქ. წინაწყარო სოფელი ხარაბა, ამისა კლეხნი აქა-იქ
დაფანტულნი მამიკრეობა და კუპის დამისხლებია, რომ არის ჩემ-

გან დასახლებული გაცი დღეს გუგიაში კომლი ღ, ამით სხვა გამოსაღები არა უღვათ რა ჩემგან და ესენიღ რადგან ჩემსედ მახლომ-ლად იღგენს, ავლანბრელისხუთი ვიმსახურებდით და ამითი სამსახურის ივანი იქსიოდა წლისა ო ვ, ცოტა რამ ან შეტა, ან ხაგლები. აქავ გუგიას განჯის ასკანაბატლები კომლი ო ვ, რადგან ახალი მოსულ-ხი იქესხ; ჭერ სამსახური არა დამედვა რა ამითივის. ამ გუგიას მანდორიღ რადგან სამეუთა იეო, მანამ შე შეტირა, ამითს დაღას შეუე იღებდა და რაც ჩემთვის წაურთმეკითა და მართამ დელაფადს უჭირავს, მას აქეთ დაღასღ ის იღებს, და რაოდენობა დაღასა არ კოტა.

მ. ქ. ქალაგირი ასის წლის ხარაბა იეო, განსკენებულმა ჩემმა შეუდღემ, შეუემ ირავღიმ, ხან ვის უითის და ხან ვის, მაგრამ იმას ამესებთ ვერ მქიძლეს, ეელი არავინ შაგკადა; მასუგან შე მანობა, უცხოს ქვესებიადამ ქრისტეანესა მაგაგახიხე და დაგანახლე კამლა ხე. ამითი დაღა ჰური, ქერი, თუ ფეოტა წელიწადმა კოდი ს, ხან ძეტი და ხან ხაგლები; ამაჟ ქალაგირმა გუხახა გავგეთიისე, ამისა გამოსავალი წელიწადმა ღვიხა საშაღსე ო ბ, ხან ძეტი, ხან ხაგლები; აქავ ბრინჯის გამოსავალი წლისა კოდი უ; აქავ მარბანის ანრამემის გამოსავალი წელიწადმა ღიტრა მ, ხან ძეტი, ხან ხაგლები; აქავ ბანისი გამოსავალი ღიტრა მ, ხან ძეტი, ხან ხაგლები; აქავ ბოსტის გამოსავალი წელიწადმა მ, ხან ძეტი, ხან ხაგლები; ამაჟ ქალაგირს ქვატეირის დიდი ციხე და გაღავახი ავაძეხე, ამასედ რაც ჩემი თეთრი დახარჯულა, ამისი ხესხეი თვითიფუღად და სახელდომ დაწერილი მქიანდა და ქალაქის წახლებმა დაიკარგა. იმას მახლობლებსა მქხობღებია იმას მქიათასედ თეძცა მემთა მემქ-წიესენ, მაგრამ ქე რაც დამასარჯავს, იმას ვაფასეი, ამიტომ, რომ ბეგრის მუქათა ის ციხე და გაღავახი არ ამქხლებოდა და იმ ჟამად ჰხალ-ციხისა ფაშა ჩქისსედ ამღალია იეო და დაღისტინისა დიდი ჭარები ჰქუახდა. დიად მრავალჯერ მოიწადისა ფაშამ და ჭარები გამოსესია იმ ციხის მემქობის ძონაშლეღად, მაგრამ შეც ჭამაგირით და უღუგითა ჭარები დავეუხე და იმას საიეთხიღებმა და ჭარებისა ჭამაგირსა და უღუგებმა მრავალი დაგხარჯე, რომ იმ ციხის ამქესებანს ხარჯა, რაც შე თეთრი დამახარჯავს, ვარავუღათა ხეთა ათა-

სი თუმხანა იქნება და თუ ანებებთ, კიდევ განხრებიკით იმ ციხე და დაფარსენიანეთ იმის ხარკა და ჭარის უღუეჯა და ჭამაჯირი. აქვე ქალაჯირას თათრები, თათრები კომლი დაძმუედრას და უცხოს ქვეუნიდამ დაფარსენიან კაცია მოძიეყასია, რომ დღეს არის კომლია და, ამით გამოსადგები წელაწადში ხაღდა კ და ოცი თუმხანისე სკა-ლაჯა, ერსო, უეჯლა, მარიალა და სოფენა გამოგვართიქვას. აქვე ქოლაჯირში, არი თუადი წისქვილი, ამისა წდას გამოსაყადი ზური კადა რ.ა, ხან მკტა, ხან სკლეები; ამავე ქოლაჯირას სწყელის-შარო, სათეუზო გაარემოდა იჯარით წელაწადში კ; ამავე ქოლაჯირას სძ-ღებრთი გაარემოდა წდას იჯარით გ.

აქვე ზეტრას საიეუდა მღაეიმღადაი ჩემი ამქენებუდა წის-ქვილით რომ დღეს სხდაისი სემკახ დასხდაეებუდა უცხო ქვეენა-დამ მოეყანილი კომლი ვ, ამითა გამოსაყადი წისქვილით წელაწადში ვ.

ბ. ქ. ეოძქეაისის ელა იმ კომლი უბოძებია განსეგენიელს სემს მუელდეს, მუეეს, და მუ უცხოს ქვეუნიდამ თათრები მოძიეყ-ხახეია და დამასხლებია. რომ დღეს არის კომლია და, ამით ამქსთ წდას მახტა ხაღდა კ, სკლაჯა, ერსო, უეჯლა, მარიალა და სოფენაგ კ; ამითა დაღა წელაწადში ზური, ქერა და იეგევი კადა რ.კ, ხან მკტა, ხან სკლეები.

დ. ქ. ჭანხხოკადის თათრები განსეგენებუდას ანახანემ დელოფადის დროს ოსმადოში გაქცეულნი იყვნენ: მუახეიმე(ე) წე-ღაწადა, მუ მოეყენახე. ამით მახტა წელაწადში თეორთ ს, ასევე ეეჯათ ბ; ამ ანან-ხოჯალოელთ დაღა წდას, ზური, ქერა და იეგევი კადა ი, ხან მკტა, ხან სკლეები. (გაგრძელება ამ ნუსხისა ჩვენს საბუთებში არ არის).

312. წერილი ჯავათ-ხანისა დედოფალ დარეჯანთან მიწერილი, დაწერილია ნახევარ თაბახ ლურჯ ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. მეორე გვერდზე უწერია: „მათს უმაღლესობას ბედნიერი დედოფალს დარეჯანს მიერთვას“. თარიღი ბეჭდისა მოგვყავს, მაგრამ შეიძლება, წერილი შემდეგც იყოს დაწერილი.

1796. მის უმაღლესობას, საქართველოს დელოფალს და-
რ ე ჯ ა ნ ს.

ქ. თქვენის შვილას ჯ ა ვ ა თ-ხ ა ნ ა ს სჯეოიდიოთ სეხსოვარო, დედაჲ, მარაკაღს(სიღ) მოკითხვას მოგწერათ, თუ მოინსუნთა, შვიდაბითას ვართ და თქვენს შვიდობას დ'თას ვითხოვ, რომ შვიდობით ბძანდებოდეთ. ახლად დადი ხანია, რომ თქვენა ანბავი არ ვიცით რა, დედა-შვიდობას დაგვაწვებათ და ჩვენთვის სძმსახური არ ვიბძანებთა რა. განა ეს ქვეყნა შენა ქვეყნა არ გიხია, რომ შე სძმსახურს არასა (ძი)ბძანებთ? თუ თქვენ დაგვაწვებთ ჩვენა თავა, შე შენ სულ არ დამვაწვებთარ. იმ თავით რომ შე შენთვის დედათი მკაცრიახარ, დედა-შვიდობასხედ მკვადრათა ვარ, არ ვიცით, რატომ(სიღ) სძმსახურს არას ბიბძანებთ რა და თქვენს ანბავს არას შემატებობათ, თქვენს სძმსახურსხედ გარჯა, ჩვენსხედ უბრძანია შედამ. დ'თას მოწველებით, რამტოლიც რომ ცოცხალა ვართ, რაც დედა-შვიდობას ეკადრება, ამ გვართა გავარჯები. თქვენა სჯადრათა რაც სძმსახურა ქობდეს, ჩვენ ვვიბძანებთ და, დ'თას მოწველებით, ადვანსულეთ, მკვრამ საქართველოს საღბა(სიღ) შეს ხჯადრათა მოქცეს. თუ ძველი დედა ცაქხევისთ, თქვენ იმთი ეურს ხუ (უ)ბდებთ და ხუ თვანსულეთ. თქვენა ანბავს კითხვა ჩვენთვის უბრძანია. ამ გვართა უსუფ-ადა ცასელათ, ცოცხალთი თვანს აძ სიათი ცახელათ:

ქ. დ იხდის დართა, ცაღა(სიღ).

ქ. დ ახლ ალაჯა ცაღა(სიღ).

ქ. ბ იხდის უასბა ცაღა.

ქ. ა. გახჯა უასბა ცაღა.

ქ. ა გახჯა ხასყარძახა ცაღა.

ქ. ლ. გახჯა დაართა(სიღ) ცაღა.

ესეხა ახლად თქვენა სჯადრათა არა აუა, ამა იპატონ ცახელათ, რომ ჩემთ თავა თქვენს მოცაცინდეს, ენდა რომ აკბელოთ და თანსართა გვანბათათ. სხვა აქვეყნის ანბავს უსუფ-ადა მოც-სსქესს. ახლად თქვენსგანთ შედამ ის მახლად, რომ თქვენა ანბავი ჩვენს მოგვწერათ და ჩვენა სჯადრათა სძმსახურა ვვიბძანებთ **ქ.** ბევედს აწერია მხედრულათ: „ზიადთ-ჯავად მტერთა მაროელი, დოსტო პირობის არ მტენელი. 1796“.

313. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა, რომელიც მიუწერია ჯავათ-ხანისათვის, დაწერილია წინა წერილის მეორე გვერდზე

ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი. წერილი უნდა იყოს მიწერილი პასუხად წინა წერილისა და ეკუთვნოდეს იმავე 1796 წელს.

1796. ჟ ა ვ ა თ ა ს ს.

ქ. ჩეხნოვის მარადის დიდ ღთის წყალობად სეკუდებულს შვილს, იოსებს მღაღა მოადგილეს, საქართველოს დედოფალი დ ა რ ე ჯ ა ნ ზატოვისცემით მრავალს შათის ჩინებულას თავის შესაფერს მოკითხვას მოგვასენებ. შერბე თქვენს წიგნს მოგვავიდა და, როგორც ჩვენს დედამხილთას ევიერება, იმკარი სიუყარუღასა და ზატოვისთა სიტუემბი მოგვწერათ. თქვენგე ანათ, როგორც ჩვენოვის სსსამოყნათ მსაღები აქნებოდს. ჩვენც აგრე გვგანთ და ეგ იმედა გვაქვს, რომ თქვენ ჩვენს დედა-მხილთასხედ და დასტობსხედ კელა არ ადლათ და ჩვენც, რომელთ ჩვენგან შეიდლებ, ხადაც თქვენს დასტობისა და სიუყარუღას მდღებთ ვართ, და დად მხურს თქვენს, რომელთ ჩვენგან შეიდლებ, განმოსდგობა და სიამოუნე და სისასხურა. ჩვენს ამბავი გვიითხათ, ღთის მოწყალებით ამ ჟამად მშვიდობით ვართ. ვათხოვთ, რომ არ დაგვააწყოთ. თქვენს მშვიდობას ამბავს და, თუ ჩვენგან საქმე და სისასხურა გებებობადესთ, გვაუწყებდეთ, ჩვენს შედლებისებრ დად მსხურნე ვართ. რაც გებობათ, მოგვავიდა, მდღობებთ ვართ და თქვენგან ჩვენს დედა-მხილურის სიუყარუღის ნამხად შავილეთ.

314. არხა თალიფხან-ოღლის აღასი და არხაზე მიწერილი ბძანება ბატონიშვილის გიორგისა, 22 X 17,2 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1796, აპრილის 24.

ქ. ღთის ბუღასურ კელმწიფის მის გიორგის ჭირა ქალაგის მსასხუეს შედლხუ თ ა ლ ი ფ ხ ა ს - ი დ ლ ი ა ლ ა ს მამცეს, ჩვენ რომ უარბადიღამ გიახელათ, უმადლესობის მამ თქვენს იმხებათ და იოსების დედოფლის იმხებთ, ქალაგის დასახლდათ,

და რაც ჩვენი რაიათი იყო, ასიც იქვე მოგვანარეს, რომ ამ კარაბაღადამ მოსოდეს ელითან ასაერელათ იქილამ საქმე არავან არა ჭქიანდესო. ახლა ვილაკადარ ვასუქ-ოღლის სიბრუდით თქვენითვის მოუხსენებია და თქმა აუღია, რომ ქოლაჯირს ჩემი რაიათი არის და უნდა აუჭვართო. ამას გეუკედრებთ: ერთა თქმი გვიბასით, რომ მინემ მამის თქვენის თქმი არ იყოს და ან ბატონის დელოფლისა, ეს მობარებელი რაიათი არავან აჭუროს, თქვენად გასამარჯუებლად. აწრილის კად, ქვს უ ზ დ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ბატონისშვილი გიორგი გიმსანებისო, ქოლაჯირედნო! შერე მათს უმადლესობას რომ ეღი მოუბარებთა, თუ მავის ასაერელათ ან ქარიველი მოგადეს და ან თათარი, არივ დაიჭირეთ და ჩვენიან მოიუვანეთ. უმათს უმადლესით ნურავან დასეებთ და თუ აუერას ვისმე, ასევე უგან დაბარუნეთ და იქვე შიიუვანეთ. ჩვენ არცა ვინ გამოგვიგზავნია და არცა ვისთავის თქმი მაგვიცია. აწრილის კად, ქვს უ ზ დ გიორგი ო.

315. ბძანება ირაკლის II-ისა ოსეთა ყორღანაშვილისადმი, 17,9 X 16 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1796, ოკტომბრის 13.

ქ. ჩვენ მავერად მადახვარს ო ს ე ი ა ს ასე უვანეთ: შერე, თუ სანს-ათხს დაეზედ შენა ქალაქს წასვდა მოხდეთადეს, ამას ნე აქ, რომ რამეელსაც მხარეს ჩვენ ვიყვნეთ, აქით არ ჩამოართო, აქნებ, რომ სანსარკუბლო სიტყვა აუას რამე ჩვენიცა და სიხვისაცა და ას სიტყვა ესდა წაიდო. ოკტომბერს ივ, ქვს უ ზ დ, და ახლანდელის გარეშობის დასწრებაც შენი კარგი აუას | ერეკლე .

316. ბძანება ირაკლი II-ისა იოსებ ყორღანაშვილისადმი, 19,8 X 17 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1797, თიბათვის 3.

ქ. ჩვენს მავიერად მიღახვარს იოსების ასე უამბეო: შერე აქ სელახარავო საქმეები გვაქვს და შენც უნდა დაგვესწრა. ეს წიგნი რომ მოგივიდეს, მაშინვე წამოდი, რომ შაბათს დილაზე ჩვენთან გამაცხადებულე უნდა იყო. ამასე დაგვიანება არ იქნება, თუ შენ მანდ დარჩომალა საქმე კიდევ გქონდეს, აქედამ ისევე მანდავე წადი. დაად ბეგრი რომ მქონდა მოსაწერა, მაგრამ არ შეცალა და ამიტომ ველარ მოგწერე. თიბათვის 6, ქვს უზე ერეკლე.

317. ბძანება მეფის ძის გიორგისა იოსებ ყორანაშვილისადმი, 34 X 12,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუხხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1797, აგვისტოს 30.

ქ. ბატონს მიღახვარ-ბაშს იოსების მეფის ძე გიორგი მრავადს მოკითხვას მოვახსენებთ. შერე მავაის უმადლესობას კავბეთიღამ მოკადებულა მარტეოფებმდის აურა და ქალაქში მოსვლა კბსანებინა და ახლა ასე გავიგონეთ, რომ სჯარეკული მავათის უმადლესობისათვის არზი მოერთმევენბოსთ, რომ ჩვენ ქალაქში ვერ სავდლოთ და, თუ გვიბრძანებთ, ან თელავში და ან ქიხიეში გახლდებოთ. ახლა ამასევე, მავაის მხესვითიცავ. მავათმა მხემა და მავათმა გამარჯვებამ: ეს საქმე და ამითი აქ ჩამოსვლა თუ მოამდება, არას დროს აქ ქალაქის დგომს აღარ იქნება და ქალაქი სრულად დაითუნტება და ჩემთან კი ვერა ბედავენ, მაგრამ ასე ამბობენ თურმე, რომ ავიერებითა და სულ რისებ იან ელაგირში(SIC) საფურცლებში ავადლოთ, და გაშინჯე შენ კარგათ, როგორა საქმე იქნება? და ახლა ამ საქმეზედ მათს უმადლესობას არზა ვახედით და შენც, როგორც თანამდებობა გვაქვს ქალაქის საქმეზედ ვარჯისა, ისე ვაინარეე მათს უმადლესობას შეეყისთან და დედოფალთან, რომ ახლავ ბეჯითის ბრძანებით თობა, ან ხეთა კარვა ბეჯათინა თავადისმვალეები კამოისტუმრონ და, როგორც ზარეკლა ბრძანება არას, ისე კავბეთიღამ მოკადებულა აურონს და ქალაქში ჩამოიყვანონ, რომ არაუინ დაკლონ, და ისინი რომ ქალაქში ჩამოვლენ, მაშინ ქალაქად კარვა დადგება და

სხვა საქმე და მტრის ზსუსხის მიცემაც კარგათ მოხდება ღ'ის მოწყალებით და, როგორც შეხვან ვიცოდეთ, ისე ბეჯითათ განსარჯე ამ საქმეზედ, და რასაც დროს მაგათს უმადლესობას ჩვენი არ'ზი მოყოფას, მაშინვე ზსუსხი აბძანებინე და გამოისტუმრე, რომ არ დაგვიგვიანდეს ამისი ზსუსხი, და ამისთანას დროებში ხომ იგი ზსუსხის დაგვიანება შეუძლებელი არის. აგვისტოს ლ. ქვს უ 3 ე | გიორგი |.

318. წერილი მეფის ძის გიორგისა დარეჯან დედოფალთან, 30 X 15 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1797, ოკტომბრის 8.

ქ. უმადლესს და უმოწყალესს სრულად საქართველოს დედოფალს, მოწყალეს კელძოიფეს, ჩემს მოწყალეს კელს კაცხას მოავსენებით მათი შვილი გ ი ო რ გ ი. მერე ჩემის ძმის ალექსანდრეს ქალაქში მოყვანა და სარდალის ითანეს იქ გაგზავნა კემძანათ და, სხამ თქვენი ბრძანება მომივიდოდა, ამას წინათაც მივსწერე, მისი ისე ავადმყოფობის ამბავი რომ მომივიდა, და დაგიბარე აქა, მაგრამ იათისი კარგათ ჰყოფნა მოწყურა ჩემთანაც და სარდალს ითანესთანაც; და ჩემის ძმის ალექსანდრესგან მოწერილი წიგნი და ამისს მიღახვის მოწერილი წიგნიც ჩემთან და სარდალს ითანესთანაც მანდ გვიანლებია, და ჩემი ძმა ალექსანდრე ვი იათის კარგათ ჰყოფნას იწერება, მაგრამ სხვათაგან, ვანც იქიდამ მოდიან, დაად ამისს შეუძლოთ ჰყოფნას მოგახსებენ, და ახლა სარდალ საღათხუცესი ითანე საქართო გავისტუმრე, ტახტრეკანდრე გაუგზავნე და დიდის ხვეწნით მივსწერე წამოსვლა და თქვენგან ბოძებული ჩემთან წიგნიც გაუგზავნე, და ოუ ან თქვენი ბძანება და ან ჩემი ხვეწნა გაიცანა, ხომ გაახლებით აქა, თუ არა და, რაც ზსუსხი მაძივა, კიდე იმას მოვასხენებით თქვენს უმადლესობას; და მათს უმადლესობას ბატონს არაგვის ჯარის აქ ქალაქში ჩამოსვლის საქმეზედ არ'ზი ვახელთ და თქვენის უმადლესობისგანაც ვითხოვთ, რომ ბეჯითათ ებძანასთ არაგვის მოხელეთა და არაგველთ, რომ აქ ჩამოვიდნენ, და შეუდგომად ვითხოვთ თქვენის მოწყალებისგან დაუტეებულ ვიყო. ოკტომბრის 8, ქვს უ 3 ე | გიორგი |.

319. წერილი გიორგი XII-ისა დარეჯან დედოფლისადმი, 23 X 16,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით ნიშნები არა აქვს.

1798, მაისის 27.

ქ. მათს სიმაღლეს დედოფალს, ბატონს დედა ჩვენს, მათი შვილი, სრულად საქართველოს მეფე გიორგი, ჩვენს მოწოდეს კვლავ გატანს მოგახსენებთ. მერე აქაურს ამბავს მოიხსენებთ: აქამდის ამასიუას ვერა მოგახსენებთ რა, რამ ამარხანის დაპარაკში გახლდით და ამის საქმის სწორეს შეტეობას ველოდით და ამის საქმე ასე შემხდა, რომ ნეტარხსენებულის მეფის, ბატონის შამის ჩვენის, დროს რაც უძლეოდა, იმას არ მოგვეშვა და ეგვლამაც ასე ამჯობინეს, რომ მიეცითო და გაისტუმრეთო, და დღეს იმისი კაცნიც გავისტუმრეთ და შეღებეთ-ხუტისშვილი თამაზ თან გავატახეთ და მივსწერეთ წყლიწადში ხუთასის თუმნის მიცემს და ჩვენთან მტკიცეთ დოსტობა, რომ ჩვენისა მტრისა მტერი იყოს და მოყვრისა მოყვარე. თუ დაიჭერს და ასე შეგვირიგდა, ხომ ის იქნება, თუ არა და, კადეც იმისი ამბავი, რაც იქნება, იმასაც მოგახსენებთ. ჩვენის ძმის შარანისა და თარხაზის საქმეზე რაც მოგეწერათ, ეგვლავ ვიცან, თქვენმა სიმაღლემ კარგათ უწეის, ჩვენი კვლამწიფე მამა თავისის შვილების წყენას დიდით შორიდებოდა ხოლმე, თითონ იწვენდა და მათა არას აწვეუნიებდა ხოლმე. თუ კახსობი, ერთხელ ჩემი ძმა ადგილსდრე გეძობ, თქვენ დაგეტუქსათ, და ასე ებძინებინა თქვენთვის, რომ რა არის, რატომ აწვეუნიებთა. ის ჩვენი კვლამწიფე მამა ბძინდებოდა და ისე უფრთხილდებოდა და თქვენ დედა ბძინდებით და თქვენც ისე დაგობდათ და გავაფრთხილათ იმთის წყენსხედ. ჩვენ რა გემართებს და მე როგორ არ უნდა გაუფრთხილდე მავ ჩემის ძმების წყენას: ერთი, ორი და, თუ გაჭირდა, სმამდინ რომ დამითმონ, რომ ვაწვეუნიო, შეათხეს ხომ აღარ დამითმობენ, და თქვენმა სიმაღლემ გაძინჯოს და, თუ ტუფუადს მაგახსენებდეთ, გამამტუფუნეთ, და თუ მართადსა, და განმამართდეთ. ჩემნი ძმები ბძინდებიან და თქვენი შვილები გახლავან, უბძნეთ, ერთათ თქვენმა სიმაღლემ ახლდოს და რომელიც ან იმათი სამჯობინარი იყოს, ან თქვენი სისიამოვნო, ისე მთარეკო

ერთმანეთთან, და ჩვენ ვგონებთ, რომ თქვენი ბძახება უფროსი გავიწყობს და დაიწყებენ, და თუ რომ თქვენს ბძახებას არ გაიგონებენ და არც დაიწყებენ, ჩვენს ხომ უფრო არ დაიწყებენ. ამაზედ სარწმუნო ბძახებოდეთ. და გორელის თაყინაშვილის და ლუკასისძეის საქმისა რომ გეპასიო, თქვენი სიმაღლე ამაზედ დაჯერებული ბძახებოდეს, რომელიც ჩემი იქნება ხივთი რამ, ისიც ჩემგან უშერველის გულით უოკელს ჟამს გამოსამეტებელია თქვენის სიმაღლის მოსართმევით, თორემ თქვენის სიმაღლის საქონელს ვერცა ვინ მოიტაცებს და არცა ვის შეუძლიან, ამაზედ დაჯერებული უნდა ბძახებოდეთ, და ეს ორნივე აქ ჩვენთან განლაყან, ამ სამსაოდ (sic) დღეს და მის მოწყვლებით ჩვენს განხლებით, ესენიც მხედ განხლებიან, და ამითა საქმე ეკელა მხედ გაიძინჯება, რომელიც თქვენი საქონელი ამითთან იქნება და არის, ვინ იქნება მისი წინააღმდეგი, რომ მამდავროს? მაგრამ თაყუაშვილი რომ სანატრელს შეევისას ამბობს: ჩემი ამდენი ვაფი იმას სარქარზედ არის, ის ანკარაში შემოვიდეს, ვინაგარიმით, და თუ იმისი ვაფი დაგვედება რამე, ჩვენ ერთი ორთა მოვსცემთ, თუ არა დაგვედვას რა მისი ვაფა, და ერთი ზირმი ჩაუერთიჩებიან და ისე გაისტუმრეთ. და ჩვენის ძმებისსა გადაე ამას მოგახსენებთ: რომელიც ჩვენს შეიძლება სიტყვით, თუ საქმით, დადათ ვერცებით იმასს მშკადობას და ერთმანეთის საეკარულსა, და რომელიც არ შეგვიძლიან, და ვგონებთ, რომ არც თქვენ გეპასიოთ. და შეგდგამდ თქვენის სიმაღლის მშკადობის ამბავს ჩუ დაგვაკლებთ. მაისის 9-ს, ქსს უ 3 გ გიორგი |.

320. წერილი გიორგი X'-ისა დედოფალ დარეჯანისადმი, 31, 5 X 10 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი.

1798, აგვისტოს 19.

ქ. მათს სიმაღლეს დედოფალს, ბატონს დედა ჩვენს, მათი მკილი ეაკელის საქართველოს მეფე გიორგი, ჩვენს მოწყვალეს კელს გაცხას მოგახსენებთ. მერე ეს ეკელამ ჭეშმარიტებით ვადათ, თქვენის სიმაღლის გული როგორათაც მოწყვარე ბძახება, და კვ მს-

ლები რომ გახლავსო, ეგ თქვენს სიძაღლეს დიდათ შეაწუხებს და სხვა რიგი შესაძატი კი არა არის რა, და ვითხოვო, რომ ჩვენგან მოხსენება შეიწყნაროთ და დედაშვილობის მოწყალებათ ჰსტივ-გვცემო, და ეგ შაღები გამოიცვალოთ, და ამისი უარი არ გვიბძახოთ, რომლისათვის დიდათ შაღობელი გახლდებით, და ჩვენთვის და ჩვენის ოჯახისათვისაც უმჯობესი ეს არის, რომ გამოცვლა ინებოთ შაგ შაღებისა და შინაგანი შეწყუხება აკმაროთ თქვენს თავს, და შაგისის ცმათ აღარ შეაწუხოთ თქვენი სიძაღლე. ვითხოვო თქვენის სიძაღლისაგან, რომ ეს ჩვენი მოხსენება შეიწყნაროთ, და ამისი კარგი ზსუსხი გვიბძახოთ. აგვისტოს ით, ქვის უ ზ ვ გიორგი .

321 წერილი გიორგი XII-ისა დედოფალ დარეჯანისადმი, 33X 14,6 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1798, სექტემბრის 5.

ქ. მათს სიძაღლეს დედათავას, ბატონს დედა-ჩვენს, მათი შვილი, ეთავლის საქართველოს შეიქე გ ი ო რ გ ი, ჩვენს მოწყალეს კეღს კანცხას მოვახსენებო. შერე გუშინ თქვენი წიგნი გვიკოდა, რაც გვიბძახათ, ეგეღა ვსცანიო, და თქვენს თავის შხემა, რომ ამას შეტათ შეღიქ აზრისაგან ქოღავირის ციხეში შეიღვის თქვენის ეუბისა და იქ მოსახლეოთ აუღ მობერობა, გამორეკა და კღაიტების წარომეკა არ გავკვიტონია და ეს კი გავიგონეო, რომ ღეგის შიშათ ამ ჟამღ იმ ციხეში შესეღიეოს და, რასეურეკღია, ამას რომ თქვენი წინაღმღეგი საქმე ქნას რამე, ჩვენ არ ვეუბულეებო და ბეჯითათავაც შევსწერთ, რომ თუ შაგვარი საქმე უმოქმეღებო რამე, ამას იქით აღარ ჰქნას და ისიც შეინახოს, და ის არც იქ დამღგომა, იმისი ბის ბოღნისია, და იქავ დადგება; და ოსმღღღამ საქონელი რომ მოუეკანიათ, იმისი ამბავი ჩვენს მოგვიღიღა, ჩვენი შვილი დავით გავისტუმრეო და იმის დავადგეით თავს იმ საქონლის სრულად გამორომეკა და ფაშისიან გავ-ზავნა იმ საქონლისა, და ეს საქმე არც ჩვენ მოუწონეთ შეღიქს აზრს და ბეჯითათავაც შევსწერთ, რომ ის საქონელიც უკღებრივ მოავრობინოს და ამას იქითაც ამისიან საქმე აღარ ამოქმეღოს. და შემ-

დვამად თქვენას სიმაღლას ამბავს და წიგნს ნუ მოგვკვლავით. სეკ-
დემბრას ე, ქქს უ 3 ვ □. ბეჰედს აწერია: „მეფე სრულიად ქართლისა
და კახეთისა და სხვათა გიორგი“-

322. ბძანება გიორგი XII-ისა ო ეფა ყორღანაშვილისადმი, 39 X
15,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრუ-
ლის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი.
წინა პირზე აწერია: „ქ. მილახვარს რ. სეფას მიუვიდეს დუშეთს“.

1799, მარტის 7.

ქ. ჩვენს მტეურად მიღახვარს ო ს ე ი ა ს მრავალი მთავითხვა
მოხსენდეს. მერე მისს სამაღლეს დედოფალს, ბატონს დედას ჩვენს,
წაგნს ვახელათ და წაგნში მოვახსენეთ, რამ ჩვენა სიტყვა მიღახვარს
წაგნით მოგხსენდებათ. ბატონს დედა-ჩვენს ჩვენოვის ეძახებინა აქ
ჩამობძნება და ჩვენა ნახვა. მუნ უნდა მთახსენო: მშვიდაბა არის, ამ
ერთს ვერაზედ ჩვენ ზევათ წამოსვლას ვაზირობით და ჩვენ რამ ზე-
ვით წამოვიდეთ და ეკ ვი აქ ჩამობძნდეს, ქვეყნს ხომ ასე იტყვიან,
რამ აი დაერადო! და აბა, როგორა სექმე აქნებ? ნუ გარჯება და
აქ ნუ ჩამობძნდება. ჩვენ რამ აქედამ წამოვალთ, მამის მოვასხსენებთ,
და გზა, რომელსაც დახლოებით მოგვკვლავს, სადაც მთახსენი აქმნება,
მოვახსენებთ; აქ მამობძნდეს და აქ ვნახვით ერთმანერთის. ასე სჯობს,
როგორც მოამხსენებთ. მს უვან თავასა ნება არის. ჩამობძნდება,
თავისი ნება არის, და არ ჩამობძნდება, და ასეც თავისი ნება არის.
შენის მშვიდაობის ამბავს ნუ დამაკლებ. მარტის 7, ქქს უ 3 ვ □.
ბეჰედს აწერია: „მეფე სრულიად ქართლისა და კახეთისა და სხვათა გი-
ორგი“.

323. პირი მანიფესტისა ბატონიშვილის დავითისა, 23 X 22,5
სანტ., დაწერილია ლურჯ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხე-
ლით. ნიშნები არა აქვს.

1801, ახვრის 15.

კელმწიფე ამჟერატორის იხება სე. უფაერთის წესითა შედგამა

და მიხუდა უკანასკნელს წერილს სსსტრუქტურის შანის ჩემის, მეუღლის მეორის არაგლისსა, ქქს უ 3 ბ, მისის კე, რომელიცა უბის სს-ნატრულს მამსა ჩემს, ძეს თვისს, მეუკს გორგის, რომელიცა აუო ნამდვილ დამარდგუკელი თვისისა შლის ანდრძისა, რომელსცა სსსინანულად აღსწერდა უკანონო პოლეტიკა დასამუდროებულად აღბორგებულთა შირისპარ მეუვისა და საძეფო. და წარუდგინა რა იმპერატორს და მათ სთხოვა სსუკუნოდ დასამუდროებელი მშვიდობა ქვეყნის თვისისა, და მისცა წერილი ესე სსნატრულმან მამის ჩემმან, მეუკმან გორგამ, სრულის ძალის მქონებელის ელხის თვისის, ცარსეკან ჭავჭავაძის მიერ, და შერთაცა სსმეფო თვისი იმპერატორს როსიისსა. ამ ორის მიზეზის ძლით, მებძნა უმაღლესითა ბძნებათა შიხლდუკად მექკადრეობით ტახტისადმი საქართუკლო. და სსდღესსწულო. და დღესსწულობითა მმართებულად, და უანთავნ სსჭირო აუო გამოცხადება ამისი ერთადმი სკუნთა, ამის თვის გამოცხადებთ დღესსწულობითს მიღებას მმართებულობით მექკადრეობით ტახტის სკუნისსა, და უკეთე აქვს ვისმე სკმდამო დაბრგოლებამ, აღუთქვამთ მს მიტუკუის თვისის დასამუდრისსა და მექკადრეობით მათ მოქცეულთა კტრეთ, ვითა მექკადრეობის უძღებს ძეს, და უკეთე შდ გამოცხადების ამის ჭქმნას ვინმე წესისსა სკისიგ კარდაშავლობამ, ავი დასწილ აქმნების იმპერატორის ჩემსსა მიერ, მეტრ სკუღაერის კნახითა როსიისსა მის შერთობლისთა. ქქს უ 3 ბ, იანკარს აუ.

324. წერილი ვაიოზ არხიეპისკოპოსისა, დაწერილია ორთ გაკეცილ ნახევარ თაბახ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია იშვიათათ თითო წერტილი. წერილი ანტონ II კათალიკოსთან უნდა იყოს მიწერილი, თუმცა წერილში ანტონი პირდაპირ არ არის მოხსენებული.

1797, აბრილის 15. ეთვლად სსმღუღელი მეუვიეო, ქრისტეს მიერ სსუკარელო მძა და უფალო!

თქვენს ეთვლად სსმღუღელოების მშვიდობას დოს ვსთხოვ, თქვენი წავხი მოშავადა მარტის თღდა-ხეთის დაწერადა, ეთვლაობ

ღწის, რომ მშვიდობით ბძინდებით. მკრამ ბატონისა და ხალხის ქეწულებს და არეულობას შავქეწით რუსეთის ჯარის გამობრუნებისათვის. მართალია, ახლა მკრამ დიად მცირე მკვარი საქმე ქეწულებსა, მკრამ, თუ სწორედ განიხილვინ, არც რუსეთი საქართველოდ კელს აიღებს და კერც ალა-მამდხანი მოვა კიდეც მკვარედ. ალა-მამდხანი, თუ კიდეც ცოცხალი არის სადმე, ამის კელარ კანუდავს, რომ რუსეთი აიშალოს კიდეც, და არც აგრეკეთა ალა-მამდხანი, რომ კიდეც ის ქართლზედ მოვიდეს, და რომ მოვიდეს, რაღა უნდა წაიღას? სჯობს, რომ რიგინად შიიქცენ და არ აირიუნენ, თორემ მკვ არეულობით ალა-მამდხანს აღარაინ მოუცდას, ტუეცა და ღრეც სულ შტრათ აუდგებათ, იმპერატორი აგრე უიმედად არ გაუშუებს საქართველოს. იგან კასილინს ბძინება აქვს, რომ თრთიხილად იუას მკვ მხრისკენ. კარსეკან რომ მოვიდა, ამავე წამს კურთელი გავზავნეს და იმპერატორს მოახსენეს იმისი მასუდა, მაშინვე კურთელი ებიძებინა და დაებრუნინათ, მარტის კასულს წავიდა, აქამდის იქ მისულა იქნება და მალეც მოვა იმისი ამავე. ჩუენი კელმწივე გრძლათ კერ ეწეობა თქმის დაჭრანს, ამისთვის რომ ეველას თითონ სინჯავს საქმეს და საიქლოც არის, რომ საქართველოს იმედახს ბინას დაუდებს და არც შტრის ზირში გაუშუებს. ასეთი ბინას დაუდებს, რომ ას ბინას სუეკინად აღარ მოეშალოს ქართლს. იმისი იმპერატორების დადებულება, თავისის უმადლესის თვამილით თხუთქტის მარტს მასკავს მობძინდა გარეთ სსახლეში, ზეტრთეცკას რომ ესისიან, და ქეწით ბზობას დღეს მასკავს შებძინებულა დიდის ცერეკომინით. თქროს ბზ სჯერათ კელმა. მასკავის არქიერის მესსმა მოუხსენებათ. იწერებინ, რომ ღურჯა კავალურათ უბიძებია იმისთვისაც. აღდგომას დღეს გვარეკვინისხება იქნებოდა. სხვებრ ვსიხავ ღწის, რომ მშუადობით ბძინდებოდეო. თქეკინს ყოვლად სმლუდელოების მდინალი მისამსხერე და მლოცველა გაათს ებასკოზისა მ(ოსლაკისა). ანრადის იე, წელს 1797. მოხდაც.

325. არხა მოქალაქეთა მეფე ირაკლი II-ის მიმართ, მათი ტულდმდგომარეობის გამო ქალაქის აოხრების შემდეგ, 48 X 15, 8

სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1796, იანვრის 1.

ქ. ღ'ან ბედნაერის კელმწიფის ჭირა მათ იფიანთა-მტკერს, მოქალაქეთ მოქვეცეს(810). რადესაც ჩვენის ცოდვიით ეს ღ'თის რისხვა მოგვადგა, სახლი, მამული დაგვეწვა და უფროსნი ერთნი ჩვენი მამ-ნიც ზოგი დატყვევდნენ და ზოგნიც დაახოცნენ და საქონელი, რაც გავიტანეთ, ხომ მოხსენებულა გაქვსით, ჩვენმა შეზობლებმა დაგვეცარ-ცვეს და, რაც აქ დაგვრჩა, ის ვინღა შეგვარჩინა. ჩვენ ესრეთ დაღა-ნებულნი და შეწუხებულნი განლავართ, რომ რათგან ქრისტიანენი განლავართ, ერთი ღმერთი არის ჩვენი სასაება და ერთი თქვენი უმადლესობა, რომ ეოვლითურთ ჩვენს ხუკაში და მოვლას თქვენის უმადლესობის მიერ ვსასობთ და ჩვენ. რომელნიც დავრჩამიღვართ, ჩვენი ეოველი საღველი და მოხსენება ამ რამდენითღ მოჭტადარის კაცისათვის მოგვიხსენებია, რომ იმათ უმადლესობას მოახსენონ და რაც უმადლესობის სძინება იყოს, ან ჩვენის მოვლას და ახუ ჩვენის სასოვრის აღსრულების, ამათ ებძნონ, რომ ამისთანას შეწუხე-ბულს ღრთს ერთი ჩვენის გულის სასუგეშო ნაძნა საქუ და სატ-კვა გვებძნოს, ამისთვის რომ ძაღთან დიღათ დაცემულნი და წამ-ხდარნი განლავართ, და ჩვენი წარხდენიღობის ვითარება რომ თუა-თუელად მოგვეხსენებინა, დიღათ განვრცელდებოდა და უმადლესობის თავს წიქნას დავერდენით და მოკლედ მოხსენება ეს არის, რომ ჩვენ რომ ასე წარვხდით, ღ'თას მოწყალებათ, არც თქვენის უმად-ლესობის წინაშე, არც ქართლზე და არც კახეთზე დანამოულობა არა გვაქვს რა, მძძსაღამე, თქვენის უმადლესობისაგანც და ქართლისა და კახეთისაგანც, რომელიც ჩვენს ამ გუარად წარხდენიღობას და შეწუ-ხებას შეეფერებოდეს, ამ გუარად შეწუხება მოგვაუუნათ, რომ ეგობის, ღ'თით და თქვენის ბედნაერობით, ეს ქვეყნა კადეკ დამტკიცდეს. აღწერა იანვრის ა, ქვს უ მ დ.

326. არბა მოქალაქეთა ირაკლი მეორისადმი, 35 X 16,2 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნა-

ხმარია თითო წერტილი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ ქალაქის
ნიშანი უჩვენებს 1796 წელს და წინა წერილის მიხედვით ესეც
1796 წელს, ანუ 1797 დასაწყის უნდა ეკუთვნოდეს.

1796 - 1797. ქ. უმაღლესობისათვის შათი შონათი მოქალაქე-
ქეთაგან მოხსენიებული აზრება:

ქ. ზარეკელ თუ ანებებდეთ და შეადგებოდეს ქალაქის დამცველებს,
რომ ვინათგან ძალაღწევა წამხდარნი და შეუძლებელი გასდევნათ.

ქ. შუარე, თუ ქალაქის დამცველებს შეუძლებელი აქვს, სიყვარული
უმაღლესობის სება იყოს და უმაღლესობას დაეხმოს, ის გვეძმად,
რომ ყოველთერთ ხვერა სება უმაღლესობის სებაზედ არის დამცვე-
ლებულა, მაგრამ იმ დანაშაულს ადგილია უმაღლესობამდე უნდა
ხორავანი შეიქნას და ხვერს ეხდა ხორავანი შევიქნათ, რომ მამინ-
დელსაგან არ მოგვიხდეს, რომ აქედგან გასვერნიეთ და სიყვარული
თვის ყუდროებდ ვიგუფავდეთ, იქ წარუხდეთ. იმ ადგილს უნდა გა-
ვეძმად, რომ ხვერს ხვერს ვადგებანების გზას ვხედავდეთ, და
ესე აწვე უნდა გვეძმად, რომ არიან ხვერა სიმცხრის თადარიგში
შევიდეთ.

ქ. შუარე, ხვერს რომ სიმცხრეში შევიდეთ, ამ ქალაქის ისეთი
ბინა და გზა შევიქნეთ უმაღლესობისაგან, რომ რომელიც თითო ქონი
დაგვერსება, ანუ ვალთ და ვახშით თითო დექანი აგვიშენებთ, ასე-
ნა ყელმუორედ არ გარდაგვიწვთ. რომ ეგების დ'თით და თქვენის
ბედნიერობით, ვადეკ ხვერს ბინაზე დგომ გვედარსოს.

ქ. შუარე, ის არი ხაზა რომ დანიშნული გავქვს, ამისაგ,
რომელსაც იხებდეთ, ან ერთის და ანუ შუარესა, ასე ხელარ და-
ავაგებდეთ და აწვე გვიძმად და აწვე გამოგვიხედავდეთ, რომ
თქვენის ბედნიერობისა და ხვერის კვლად განხლებების მოძმად
შევიქნად(sic).

ქ. ბოლას, დადის ქეხებით ამ ახრების დამცველებისა და
ახრებების მოხრავებებს ვეძრებით. რათა თქვენმა უმაღლესობამ
გამოცდილებითაგ ყოველა სქემე უკეთ იყოს და ქვენიერობითაგ, დ'თის
შერ ადნაგული ბძნდეთა ყველაზე. რომ წინასწარ გამხადება
უმჯობეს არს.

- 327.** წერილი მეფის რძლის ქეთევანისა ალალო ყორღანაშვილი-სადმი, 19X11 სანტ., დაწერილია ღიბერ ქალაქზე ნუხსა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი. წინა პირზე აწერია: „ქ. მის კეთილშობილებას ალალუას ყორღანა-შვილს ქალაქს“.

1799, მარტის 20. ალაღუს.

ქ. მის კეთილ-მოხელეებს შეფის სხვაი ქეთევანის წატივით მოგვიტახაჲ. შერე ვიცი ჩუენს ამასეს ივათხაჲ, მშვიდაობით ვართ, მაცრამ ბატონის მოშორებუდნი რაგარ გუელ-დაწყვეტილნი ვაქნებთ? რაღა მშვიდობაჲ? თქვენსა ხიზანი მშვიდაობით არიან, ამასი ვაჟურა გი სურა გექნებათ რა. აქც არიან ხალხე ჩუენთან. შერე შენის მო-ბისკან ამას ვითხაჲ, რომ ბატონს დელოფაღას ეს ჩემი მოხსენე-ბა გაეცხადო. ეს ათხი წელიწადის თაგს არა ვაწყენდი და შერე საქმე გაშიჭირდა. ახლა ვა მოვახსენებ, რადგანც მკათაცანც და ბატონი-სკანაც სამღებროდამ წყალობა დამემართებოდა ხოლმე და შჭირდა, ახლაც მოვახსენებ, რომ შებოძოს, რაც შეძლებს იფოს. იმის გამა აქ თავი ვერ ვაწყენე და ვერ ვაუბედე. ახლა დრო არის ამასი მოხ-სენებოსა. დიდის ჭირით და გარკით ესცდილობ ჩემს დარჩენას და კერძობისსაც, დ'თა ამისი მხედველი, სხვა არიან, არა ჩასცემელი, არც დასახური ახლა ჩემსი არა იფოს რა, და კერძობა ხომ ეს არის, არი-სამის წლის ნაღვსი რაც მქონდა, ისიც ხომ ასე დაიწარეს. შე რომ მოვათმინო, კერძობა და საქმე არ მამეკენა. თუ იხებებდეს, ახლაც შემატებინე ამისი ზასუხი და შერე გამსარჩე შენსე. მარტის 20 ქმს უმხ ქეთევან !.

- 328.** წერილი ბატონიშვილის ვახტანგისა ყორღანაშვილ მილახვარ იოსებისადმი, 20,5X14 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუხსა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი. იშვი-ათათ ორ-ორი.

1796, აგვისტოს 4.

ქ. ბატონისშვილის ვახტანგის წატივისცემით და სიყვ-

რელით საქსოვარო მიღახვარო ი ო ს ე ბ! მრავალი მოკითხვა მოგ-
კისნდეს. შენი წიგნი მოგვაუიდა, გამარჯვება მოგვლოცა, დ'თის შე-
ნა თავი სუ მამაშალოს. ვიცი, რომ ჩუმა ცოტა რამ დიდად მოგან-
ნა და მტირეს საქმე დაიდა მიიღეს. თქვენმა მსკემ, ჩემს ძმას ალექ-
სანდრესაც, ეტყობა, არა ჰსწევენა, რომ ზომაზედ უფრო მეტად კდეუ-
სასწაულებინა. ჩვენს ამავს, ვიცი. მთავრებენ, დ'თის მოწყალებით
მძულობით და უფრებლად ვიყოივებით და ვჭკობენ, თუ ერთი რამ
მეტო დამპრვოლებელი მიხეხა არა მოგუეგა რა, დღესასწაულს უგან
სატათის სამადლის თაყვანისცემს შედიროს. აგვისტოსს და ქვს
ე ზ დ □. ბევედს აწერია ხუცურად „ვახტანგ“.

აშიაზე აწერია:

ქ. მასს ბრწყინვალეებს სეფრავს ქახოსროს ზეტევისცემით ვი-
კითხვა. ვირილეს ავად ეთავა ვავიგოსე და ახლა ეგეთი ეთავა და ამ
მიხეხმა გამომადმარავა შავსითა, ამასს ვარვად ეოფას მოუღიოცა,
მავრამ მე რა ვიცი, არც უგუხურება ჰსძრავს ვაა, რომ ეამეხეხას
მამსეგავსეიელს საქმეს დაავბრადო, და თუმცა სამდურავს მქმართლებს,
მავრამ, ვიცი, მტერა ვი არ თქნეს. მამ, რას უნდა დაავბრადო. თუ
არ ჩემს ცოდვას? ალაღეც დიდას სიყვარულით მომიკითხე.

329. წერილი ბატონიშვილის ვახტანგისა მილახვარ ყორღანა-
შვილს იოსებთან, 33 X 12,7 სანტ., დანერ ილია ქალაღზე ნუ-
სხა მხედროულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1796, აგვისტოს 26.

ქ. მეუთის მას ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს ზეტევის ცემით და სიყვარულით
სახსოვრო მიღახვარო, ე თ რ დ ა ნ ა მ ვ ა დ ო ი ო ს ე ბ! მრავალი
მოკითხვა და უფრებლად სიყვარის წადალი გუეწყოს. მერე მავათის
სამადლის, სატანის დედოფლის თქმა აღარ შებობს და დიდად ვწუხ-
ვარ. ეგების მიწყურებლეს რაზედმე, (დ)მურთმანა დირსა არა ვარ, რად-
განც ამდენს ხანს მავათს სამორეს ვაითქნ, ეხლაც ამ დღესასწაულს
მეორესა და მესამეს დღეს უგან მინდოდა ვსდებოდი, მავრამ დიდად
მრავლდის (sic) და დიდრანას სტუმრების ეთავა მქმას მანდ და ამო-
ტო (sic) ვერა ვებდავმ. ასეთი დროები არის, რომ ამ ვამეძა უნდა ეთავა-

ზებდეთ. ჯერ კა სწორე არ ვაგათ, თუ მან(დ) წამოსვლას არ მობინდა, მთაში უნდა წავადე. საქარია მოურავს შევესთან დაუბეზღებოვარ, მაგის საქონელი აკურთვამვილებს რომ ჭქონდათ და იატონას იძინებთი ჩვენს გზის ვაკეთებდასე რომ დაიხარვა, ამზუდ მთთამ შე აქადამ მრავალი ურავოდ დამეხარვოს და შამეზაროს და მოხლოცს ცამეტ'სახნოს გაბრეულ ვახანოეგანშვილის სსხელზე. მოუხსენებთა, მაგრამ ჩემს არის ის, ჩემსას ხომ აშკარად ვერ იტყოდა. იმ საქმეს გაბრეულ უჩემოდ ხომ ვერას იქმოდა, შე ჯერ ამზუე თავს არ ვამართლები, ვითამ სწორეთ დამსაშვე ვარ. მაგრამ ეს ეკვლამ იცით. რომ რაც ნამსახურობა და სიკეთე მიმიძღვას მაგახედ. მართალია, თუ მაგათის სიმადლის ჩუბ არ იქნებოდა, შე რის შემდეგელი ვაქავ? მაგრამ ღვაწლი და გარჯა მანაც დიდად დასამადდებელი არის. ამ თრს-სამს წგლიწადს უწის რაღაც ღაზარაგება რომ იყო, ერთმა ვინმემ, მაგისმა გარემზობა, ქისიემი, შიელს ვახეთის შვერიდმა, შე ერთი სატყუა მოთხრა მაგასის გულისათვის, მარტო იმისთვის რა სიკეთეებს შემართლებს ეკ. რა იმისი მაგაერი იყო, რომ ქვეყანაში ასე გამომავლეს და შეიქმნათ დამაბეზა? ერთი დანაშაული რომ დაეთმო. რა იქნებოდა? და თუ დანაშაული შეიხდა რამე, რატომ ზარეულიათ შე არ შამისა და მას უკან ქვეყანაში ასე არ გამოატანა? მაგრამ შე ჩემის ცოდვით შა(ხ)ც იმისთანა ბედი მაქვს, აქა ვგდივარ და აქც არავის შეხსნება. ღმერთმანა, ქისიეს ხმარად ეთავნით ვწუჩები და თუ აქ გდებაც სწუხართ ვასამეა, აქედამ წასვლაც ადვილია. და თუ არა და რა არას ჩემზედ ნაადვ ეს უთივა? ვიცი გიყვარვარ და იმიტომ შემოგჩაულე ეს საქმე და, თუ მანდაც იყავს, გამოუცხადე და შეატყობინე. აგვისტოს კვ, ქმს უ ზ დ □. ბეჰელს აწერია ხუტურად „ვებტანგ“.

330. ბატონიშვილის ვებტანგის წერილი აღალო ყორღანაშვილისადმი, 33,5 X 15 სანტ., დაწერილია ლობერ ქალღმრთელ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი, იწვიითათ ორ-ორი.

1797, მარტის 11.

ქ. შეფის მის ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს ზ ა ტ ი ე ი თ ა და ს ი ყ ვ ა რ უ ლ ი ა თ ს ა ხ

სოფრო, ეორდანიშვილი და დედა ვაჟ! მრავალი სიყვარულიანი მოკითხვა გეძინებს. ვინა, ჩემი ამისთვის აკეთებ, დროთა შემთხვევით, დროთა შემთხვევით, ამის წინააღმდეგ ჩემს კედელში დედობისთვის თქვენი და დიდი დამხმარე ვარ, თავის მართლება არ შეიძლება, დიდი სიბრძნე მომავლად, რომ მსახური ვერ ვახედა, მგრამ ის ახრი, რომელიც იყო, ხომ სხვათათვისაც ეძახებინა. რაკ ასე იყო, რომ ერთი უნდა მოგვეხსენებინა იმისი მსახური. ეს რომ არ მოხდა, ახა ცალკე რა უნდა მოიქცეხებინა? მე რაც ვა შეგვიტოვებ, როგორც მოეჩვენებოდა, აქედან მოწყურა არ შეიძლება, იქნება თუთ ამ გვემხდებოდა მსახურის. ჩემის ზურის, რომელიც საქმე მოვხსენებ მისი სამხედრო, დად ბუკითაი უბნებითა და უჩუბითა. დროს მგათა ჭარი მომცეს, უმდაბლესად მადლობას მოვხსენებ. ახლაც ვაღუკ ვეგადრები, ეს ჩემი შეზღუბი ახლებით, თუ შეიძლება სისრულე მოეცემა მის ზურის საქმეს და მე ამასვე ზარათხედ ვაღუკ, რაც მსხედვამ გამოვა: ხსენებრა მე და ხსენებრა სარქარს შეერთებულა. ამის წინააღმდეგ მომავლად და რომელიც მოგეძინებ. ყველა ვსტან. იმის შესის მოგეძინებ. მე რომ მისთვის ვადმუთავობასხე დიდად არ ვახარებ და მეწყინებ. დიდად დაუძღვებინა. მე მგონია, რომ მოგვეძინა (სი) დასამადლებული არა იყო რა. შესაძლებელა, მოვალე ვარ, რომ მისი ცოლი შესაწყობულიც დიდად მეწყინას, ანამც ვადმუთავობა. სხვა რაც ვაღუკ, ჩემი ხათლი-დედა, ვინ ხათლი-დედა და რას ქვან? რომელიც მანდ ჩემი ხათლი-დედა არის, შეს ხომ იმაზე შორის ხარ? თუ სხვის ვინამე მოგეძინებ, ეგ ჩემი ხათლი-დედა არც იყოფილა, არც არის და არც იქნება. ეგ ხათლი-დედასხე დიდად შორის არის, თუხდა მისთვის ვეითხეთ. ეს რომ მოგეძინებ: ეს წინა დახათ, არავისთვის ვი მიხვევებოდა, მგრამ როგორ უნდა დახათ? რომელს ვაღუკ დაუხვევა თამსუქი, რომ მე დახათ? შერე ამასთანა მუთავისის ნაკითხის! ახლაც ეს დახათვა ხომ შესაძლებელი არის, არ მოეძინებოდა ვაღუკ, ასტუხ და ახა რა უნდა ქნას? ჩემი ალაღუკ! ნუ დამავიწყებ და მგათაი სიმადლის ამისთვის მომწყურდე ხოლმე. მართალია, ამის უნდა □. ბუმელს აწერია ხუტურად „ვახტანგ“.

წინა გვერდის ამაზე აწერია:

ქ. მათს უგანსადეპუტაციონასს ჩემს დებს, იატონასმეიდეგს, სიეგარუდიანს მოკათისუკას და სამსხსურის სერუადს მოკასხსეკებ. მკგათი ამოაუიგ შემტეობინე, რიკარის გუნეპას და ჩესა-წადიდსეკდ იმხსდებიანს.

331. წერილი მეფის ძის ვახტანგისა იოსებ ყორღანაშვილისადმი, 35×10,3 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ჩუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1799, მაისის 13.

ქ. მეუფის ძის ვახტანგის ს(ი)ეგარუდიო სხსხოვარო, ეორღანასსშეკდო ადადო! მრეკლა მოკათისუკა გეუწეოს. შერე შენი წიგნი მომეიდა, იიძა შენსა, თათულა აქიმძა მოსტეანს, დაად მათა და დავიზდეუ ტეკმძარტად, რამ ასე გასისოვარ. ჩემს ამოაქს მოახსენე, მშეკდობითა ვარ. ამდებს ხასს მკგათის უმადდეგსობას სომარეს გარდა, შერე სობრადოს ადათახვის ის, რომედიც სექეჰქეანდა, ხომ დეუკეიანდა. ასლა ამს ყითხოუ: ადათახვის რომ ჩხისკვას ერთი თავისი ემა სომეხა ჰეკეს, იიძა შენს. მიდახეგრს ისე უკას, უნდა უთხრა ჩემგეორ, ადათახვის თავის თხოვისეკებ მათს უმადდეგსობას დედათეკდითან შეეწათს და ის კაცი გეკითარხნას. დიად მადლობედა ვიქმნება და სსეკებრ ჩე დამოეწეკებ, შენსა და მანდაკერს ამოაქს ჩე დამეკეკებ. მაისის აგ. ქკს უმხს [1]. ბეკედს აწერიო ხეცურად „ვახტანგ“.

წინა გვერდის აშიაზე აწერიო:

ქ იიძა შენს მადახეგრს თოსეს, მრეკდის სიეგარუდიო მოეკათიხეკ, დაად გედრეითი ვითხოე მკგათისკანს, რამ ამ საქეკეხედ ბეკეთად გასარეკას.

332. წერილი მეფის ძის ვახტანგისა იოსებ ყორღანაშვილისადმი, 30,6×10,6 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ჩუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1802, მარტის 25. მადად კეთილმოზიდიო უთეკდო. მადახეგარო იოსეკებეკდო, სარწმენიეკ შეკთანარო!

ქ. მრავალი სიყვარულიანი მოკითხვა მოგხსენდეს. მერე შენის ემწვიდების ეყვადის ატრა გავიგანე, აზრე ადღეფს ემწვიდების, და ეს კი არ ვატი, გამთახნდა, თუ არა, ან როგორ არას და რაკონ არა? მაგათი ამბავი რომ მარხობა, დაად დავიმადლებ. ერთი ეს ემწვიდის: ამას წინათ სუამის ვეღის-ცინის მარეგის საქმე, რამელიც იყო, თათის შენ რომ მოციქულად მუყანდი და მუამდგამლად ბატონის და შენც დიდად გწადდა, ამას წინათ იმ საქმესეად ბატონს არხა მარეწერე და შენ ამიტომ ვერ მოგწერე, რომ გავიგანე, იმ დროს ემწვიდების ეყვადს თურმე უტრეკებდა. ახლაც კადეე ვედრებით ვითხოვ, იმ საქმესეად ბეჯათი იყავით. ვატი, ბატონს კი ვერ ნახე, მაგრამ ეკემის კარის გარეთ როგორმე მასხისეა და მარეკობინა, დიდად მადლობელი ვაქნები. მარტის კე, ქმს უ ჟ □. ბეჭედს აწერია ხუტურად „ვახტანგ“.

წინა გვერდის აშიაზე აწერია:

ადღეფს სიყვარულით მომავითხე.

333. წერილი მეფის ძის ვახტანგის ადლო ყოლანაშვილისადმი, 31X10,7 სანტ., დაწერილია ქალალხე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებთ ნახმარია თითო წერტილი.

1802, მარტის 26.

ქ. მეფის ძის ვახტანგის მარეკის ცემით სხისეკრო, ეორ და სს მკოდო და და! მრავალი მოკითხვა ემწვიდ(ს). მერე შენის მუადების ეყვადის ატრა გავიგანე და ეს კი არ ვატი გამთახნდა, თუ არა, ან როგორ არას და როგორ არა? მაგათი ამბავი რომ მომწერო, დიდად დავიმადლებ. დონ როგორც მესს გუელს და ბიძის შენის გუელს უნდა, ისე გამითეკას. მარმსნაც ხომ მოგწერე და ადარ მოხდა, დითი მე რომ ევღესისას ვამქებ, მარმსნ ხომ არის კარისთივს მოგწერე ქემი და ახლაც ერთის კარის მერეისთივს არ გვინდა. ეს ერთი თუმხა გამომავისეხას ახლაც ისე მოსამადლებლად-მისეცემსა. ახლაც ეკელი მარეკისე, დავითეკისე, მერეგდი მესს, მომწერე და როგორც მერეგდები, ივსსს გამოგიგე-ჩახეი. მაგრამ ავლადრის სიედრის კარსეად თავით ერთი მარეკედი,

თორემ აღარც კა უნდა აკლდეს, რომ შადალი იყოს. სულარ დაგ-
ჯანგო, ჩემო ადალაფე. რასაც ამაყედ ბეჯითად გაირჯება, შენთავისა
და შენის შეიღებოსათვისაც შესამატა აქნება. ღთაი დაგიმადლებს, და
ამიტომ ამისა ზისუხა მო(მ)წერე. მარტის კვი, ქვს უჟ □. ზეჰედს
აწერია ხუტურად „ვახტანგ“.

- 334.** წერილი ფარნავაზ ბატონიშვილისა ალალო ყორანაშვილი-
სადმი, 25.5 X 15 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1794, აგვისტოს 22. ა დ ა ლ ო !

ქ. შეუვის ძის ივანისათვის ესე ყოველ სიყვარულით სის-
სიყვარულად ეორდასაშვილო, მრავალა მოკაიხვად გეუწყოს. შერე
რომელიც მოგწერე შაფვარი და კადეკ სოგია რამ სხეები, ცამოკუ-
კსაგან და მადლობელი ვარ, ღთის მოწყალებით, შერე ცარდაგისდა.
ჩემი სიტყვა გრიგოლის დავებარე და ახლა კადეკ ბარამ გაამბობს და.
როგორც შენის სიყვარულისაგან ვიცნადე, ისე ბეჯითი იყავ ბაი-
შენათ ამ ჩემს საქმესად. ხომ იცი, ღთის მოწყალებით, თუ შექ-
ნება რამე. შენთავის უსარგებლო არ აქნება. შენს ამბავს მომწერდე
ხოდმე და ჩემის საქმისა, როგორ მოხდა, ასაც ცარჩევით მომწერე.
ჩემო ადალა. აგვისტოს კვი, ქვს უჟ ბ. ფარნავაზ.

- 335.** წერილი იულონ ბატონიშვილისა დედოფალ დარეჯანისადმი
სურამის ციხის შესახებ, დაწერილია მთელ თაბახ ლიბერ ქა-
ლალღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ წერტილებია
ნახმარი.

1797, დეკემბრის 22.

ქ. ღთის ჩვენთავის მრავლად მოწყალის, ბედნიერას დედოფლას
ქარა მოსტყეს მათს შვილს იულონს. ჩვენს მოწყალებს ეღეს კაც-
ნას მოვახსენებთ და მათს ბედნიერობას ღთისაგან ვითხოვთ. შერე
ამას მოვახსენებთ მათს უმადლებობას: ჩვენსაჲ ვითარ რომ მოკვდიოთ,
ჩვენს ძმის ფარნავაზს წიგნი მოგწერეთ და დავებარეთ. მოკვდა აქ

გორს და ერთად შეეყარებინათ. წინამძღოლარი გამხალავლ, მდივანი სულ-
 ხან და ჩვენი მღვდელი იოანე შიტიყელად მიუცხადებოდა, ჩვენი ოჯა-
 ხისა და ქვეყნის სამჯობინარი სიტყვა სიტკობიანისა და შეუდრას
 სახით შეუთვალეთ და ურჩევით სურამის ციხესკედ კედის ალებს და
 მანდ თქვენიან ხლებს და იმედულ ვეპით. რომ რაც შენი წილი
 გაკლია, რიგინის საქმით, შეძლებისებრ, იქ შეგისრულდება იმა-
 ტან და ჩვენი სიტყვა იმაითან არის. იმას თავის თავის სამართალე-
 ბელი სიტყვები ელხანაგან და დასასრულეს ასე ეთქვა: „ესიკვდილოდ
 სურამის ციხესე ჩემგან კედის ალებს არ იქნება“. გორიდან რომ
 წავიდა, ხიდას თავს გავიდა, იქიდან სულხან მდივანისა, ღუა მანა-
 ლისა და შელიქის დარხი:სათვის წიგნი მოეწერა და დაებარებინა.
 ჩვენც ესენი გავისტუმროთ. რომ მისულიყვნენ, ჩვენსთვის ამითან ზა-
 რათ ასე შემოეთვალა: „შვიდის, რვის კაცისაგან გავიგანე შე რამ
 ახლა წამსულელი ვარ, თქვენ ასე გვაქვასო და დაგემტკიცებინასო,
 რამ მინვაღეთ და სურამის ციხეს შემოადგეთ. თუ ეს მართლა თქვე-
 ნი სიტყვა იქოს, სწორე შემატკობინეთ“. ამის ზსრუხად ჩვენ ეს
 შეუთვალეთ: „ეგ ჩვენგან არც თქმულა და არც დამტკიცებულა, თუ
 თქვენ ახლავ მათს სიმაღლეს დედა თქვენს. დედოფალს, და თქვენს
 ძებებს იახლებია, ჩვენ ვიცით. რომ რაც შენი წილი გაკლია, რიგინის
 საქმით შეძლებისებრ შეგისრულდება. მიდი და ღთით შენი საქმე
 რიგინის საქმით იქ დაწვე და ჩვენ ჩვენს თავად საქმეში არაში შე-
 ვადო, და თუ მათს სიმაღლის, დედის ჩვენის, დედოფლისაგან და
 ჩვენის ძებისაგან ბძანება მოგვაკვ რამე, როგორც იმათი ბძანება
 მოგვაკვ, უოფლის ჩვენის, ჩვენას შეძლებით, ამითან ბძანებისებრ
 საქმის აღსრულებას ვეცდებით“. ამ საქმესე ქართველთ მოუწოდეთ,
 უკლანხი გორს გაიხლენ და ერთობით არზა მოგართვესო. ეგრეთვე
 თავითი ზირობას წიგნი დასდგეს, იმისი ზირიც მანდ მოგვითრთე-
 ვა. ღთით როდეს(sic) მოგერთმევათ, ამათს მოხსენებანს და ზირო-
 ბის დადების აზრს სცნობთ, და ხება თქვენას. სურამის ციხისა ესრეთ
 მოგხსენდესო: კორინთელი ნინია ციხის თავად დააყენეს. თავისა
 ცოლშვილიც იქ მიჰქვარეს, ორი თავისა კაცი ჰქვას ამ ნინიას და
 საში სხვა ამერელი და საშიც მსხველი კაცი და ერთი სურამელი,
 კაკლასშვილი ბერი, რომელიც რომ უწინვე სურამის ციხეში იყო

ციხის თავად დაუქნებულა მისი უმადლესობის შეთვისაცან. ეს აინიხსლას სურამის ციხეში დგანან ციხის მტკვლად და ასე დაიფიცეს, რომ ვინც უნდა მოვიდეს, ციხე არავის უნდა მისცენ, და ესეც ფიცში ჩაიტანეს, რომ მარტო ფარნაოზ რომ მოვიდეს, თუ ელისბარ თან არ მიჰქუეს, ისიც არ შეუძვან. ციხეში შემსულელ-გამომსულელი ეს ქვეშათ აღწერიდნი თათნი გაცნა არიან: ბებიაშვილი მღვდელი გიორგი, ტერ-მიქელა, მამასახლისი გაბრიელა და ბერელაშვილი გაბრიელა. ამ თათს გაცნა გარდა, სურამელი გაცი ვერცა ვინ შევა ციხეში და კურცა ვინ გამოვა. ციხეში მრავალი ზური და ღვინო, შუშა, ტყვია-წამალა და სხვა, რაც შეიძლეს, სახმარი ნივთი შიიტანეს და გააწვეეს: რკინაც მიიტანეს ციხის კარის მოსატყდათ და, რაადენ იმათგან შეიძლება, დიდად ცდილობენ გამაგრებას. გონების მიხედვით ასე ჩანს, დ'თის მოწყალეობისგან (sic), რომ თუ ახლავ არ მივატანეთ, საქმე დიდად გამხედდება და სასინანულო შეიქნება. თუ ქართლზედ კელს არ აიღებთ, ჩვენც ხომ აქვენათან ვართ: და ამ საქმეს ახლავ უნდა მიტანება, მასმ უფრო გაძლიანდებოდეს, თორემ რაკი გაძლიანდებო და დაგვიანდება, საქმე გაყამდება და გაჭირვებული შეიქნება. ასე დაქადნათ შირვანოს და ბებურიშვილს: ეს რა არისო, ბუკრს თავშეხვეულს თათარს ნახავთ თქვენ საქო. ამისი მოქმედანი სხვას რას დაურიდებინა? ეს მოხსენებულა გქონდესთ: სურამის ციხე ფარნაოზს არ უჭირავს, ვინც ჩვენთან თჯახის მუხანათი არის და ამ შოთთან ჩამომდებთ და საქართველოს მტერი, იმას უჭირავს და იმის კელთ არის. ქართველთ არხა და ზირობის წიგნის ზირი რომ მოგერთავსო და იმთა მოხსენებულა სცნათ, თუ ამჯობინოთ, ერთობით ვახაიც რომ ამჯვარი ზირობის წიგნი დააწერინოთ და აქ ჩვენ გამოგვიტყავნოთ, ამხუე ქართველნი დიდად იმედუენნი შეიქნებიან და საქმის სიმტკიცე კიდევ უფრო შეიქნება. დეკემბერს კბ, ქვის უ 3 კ.

ქ. ეს წიგნი დაწერილი იყო თქვენა წიგნი რომ გვებოძა მატყვარანის გიორგის კელათ. მისი უმადლესობის, ბატონის მშობლობის ამბისათვის, როგორც გვმართებდა, ისე მოხარულ ვიქმენით და დ'თის მადლობა მივეციოთ და, რაც სხვა გვებძინათ, ისიც უველას შევიტყუე. ჩემი წასვლა რომ გვებძინათ ჩემს ძმას ალექსანდრესთან, შე დიდად მსურდა იმასთან წასვლა და იმედიც მქონდა, რომ წამომეყვანა;

მკრამ მხნდღამ რამ წამოკელ, კ'საზღვეუ მეწინის დაძყანა, და ცხესზე ჯდომამ ძალას მაწყისა და ახლა ასე ვარ, რამ სწორეთ კელარც ეი ვადებო, თუ სალაზარკო მაქვს რამე. წამოწოლით ვლა- ზარკობ. არას გზით ცხენზე ჯდომა არ შემიძლიან, და მეორეც ესე, რამ რაც აქ ჩემი საქმეები მაქვს, სულ მალად დაუწყებოღა მაქვს, რამ არაფერი არა მისაქმია რა. ამისის მიზეზითა და შენმა მზემმა, თუ ეს მიზეზები არა შეიხიდა, კადეც წავიდოდი და კადეც მოვი- ეყვანდი, მკრამ თუ უნდა კადეც წავსულიყავ და მომეყვანა, ტუილი იქნებოდა: სხამდის ის თავისი ვეზირი იმასთან არის, მხამდის ამ სოკდაზე კელს არ ამდებანებს; ავი ორჯედაც მოვიყვანე, მკრამ ისევე წავიყვანა. ჩემის ძმის ფარნაოზისა რამ გემისნაო, იმას ხომ კელი სხვაგან მოუკიდინაო და მხნდ საქმე აღარა გექნება რა, სხვა- გან არ მოუკიდინა. ასეთები დათესა იმისმა ვეზირმა და ასეთები იმთქმელა თავადიშვილების აკლებით და თითონ აქ გორში გორულე- ბის აკლებით და სხვების რამდენის რიგის კემბის შეკლებით, რამ თითო-თითოდ რამ მომესხეხებინა, დიად გავკლდებოდა, და შენის თავის მზემმა, ასეთები დავითმინე, რამ კაცისაგან მოსამთენი არ იყო, და სხვაგან კელის მოკიდება რამ გემისნებოთ, კელი რაგორ სხვაგან მოუკიდინა? მხნდ თქვენი ბძინებით, მე და ჩემი ძმები რამ შეკვროდით და ზირთბებან წიგნი დავსწერეთ და ეთკლად ძლაერის დ'თის სახელის ხსენებით დავამტკიცეთ და დავუტკიცეთ, ამმა მაგ ასე სწერია: რამელიც მისის უმაღლესობის, ბატონის მამის ჩვენი- სკან საბოტონიშვილოები გვბოძებია, რამელსაც ძმისა, თუ იმაზე რამელსაც ძმამ ამძლავროს და მეორის ძმის მამულს ჭადებს დაეწ- ეოს, ჩვენ უკელანი შეკვრეთ. ის საქმე შეკანითი და კელი ავალე- ბინოთ. და ახლა ეს ფიცი უნდა დაიხსნას, რაგორი სხვაგან კელის მოკიდება არის? აბა იფიქრეთ ეს საქმე და ამ ქარაკულთ მორთიე- ულს არზისაც გაშინჯავთ და საქმე ისე დატვირეთ, თორემ, დ'თისა ეი სუ ქნას, საქართველოს სამეფოს ოჯახა ხდება. თუ ქრისტანე ვარ და შენს თავს ვიფიცავ, სხვა არა მათქმევიწინებს რა ამას, მართოდ მხოლოდ ესე, რამ სარწმუნოებისა და ოჯახის ერთგულობა. ერთიც ეს მოხსენდეს თქვენს უმაღლესობას: ბირთველ მდივანი ით დეკემ- ბერს გავისტუმრეთ ახალ-ციხეს ზატრებისათვის. და მეორეც ეს მოხ-

სენდესო: ჩემი ძმები თუ მანდ განდევანს, ხომ მანდკ უბოძეთა ამ ჩემს წიგნსა და თქვენსაც ახვენეთა, და თუ მანდ არ იბოძებეთა და სანდვ ბასანდებინ, ეს ჩემი წიგნი იქ უბოძეთა თქვენის გარის გუ-ლითა და ეს თქვენი წიგნიც უნდა ახვენეთა. ჩვენი ძმა ფარნაოზ(ი)ც ახალ ქალაქადამ გი წამოგადა და ეს გი არ ვიცითა, მანდ თქვენ გი-ხლათა, თუ არა □. ბებუნდ აწერია: „ქ. ლთს მშობლის სასოიანი, იულონ დავითიანი“.

ქ. ირმის კანტუბასოივის ეკელესას კატები გავტყუანეთა და რა-ერასაც ვიბოძეთა, საჩქაროდ მოგართმევთ იულონ .

336. წერილი ფარნავზ ბატონიშვილისა ალაღუ ყორღანაშვილი-სადმი, 31,5 X 8,8 სანტ., დაწერილია ქალღმრთე ნუსხა მხედ-რულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი.

1801, სეკტემბრის 3. უსარწმუნოესო შეგობარო, ეთრ-დასოვო ალაღუ ავ!

ნატოვის ცემით მოკითხვის შემდგომად ესრეთ იუწუე: გვესმას შენი მსგაოსი უმადლესობის, ბატონის დედოფლის, იყვითად სამსა-სური და ჩვენი სიყვარული და შეგობრობა. სარწმუნო იყავ, თანამდე-ბასიასეურ მსადღობელნი ვართ, მაგრამ ამახედ გი დანაშაული გვაქვს, რამ აქამდის ჩვენი მადრელობა წერალით ვერ გამოგიცხადეთ. ჩვენს ჭამბავს იკითხვით, თქვენის საშორის შეტი სხვა არაფერი არა გვი-ჭარს რა, მშვიდობით ვიბოძებთა. ვითხოვთ, თქვენი სარწმუნო შე-გობრობა ჩვენდამო კეთილ-წარმართებელი იყოს და თქვენს მშვიდო-ბის ჭამბავს არ დაგვაკლებდეთ სოღმე. სეკტემბრის 6, ქვს უნთ იულონ .

337. წერილი ოანეზასი დედოფალ დარეჯანთან თელავს, 43,5 X 16,2 სანტ., დაწერილია ქალღმრთე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „ქ. ლთით სრულიად საქართველოს ბატონს დედოფალს მიერთოს თელავს“,

1796, აპრილის 4.

ქ. ლთმა ბედნიერა კელმწივე დედოფლის ჭირი მათს მონას,

ა ს ნ ე ზ ა ს მოსტეს. მერე ამას მოვხვდებ(ში): ერთს ამ ივეს
 თქვენი ბედნიერა თქმა შებობა, რომელიც გეძინა, ეველა კარგა შე-
 ვატევი. ეს თქვენი ნობოები თქმი მის უმადლესობას მივართვი.
 ეველა წვრილთა წაიკითხა, ბევრა გაციანა, ასე ბძინა: „რასაც ვიძობა,
 ეველასი წილი უნდა დაუდრო“. შე ასე მტონია, რომ ამისი უმადლე-
 სობაც მოძინდეს, ამიტომ რა ზოღვთენიკი ეღაზარაკება, ეხლაც
 წაბძინდო, თორემ ამას იქით სულ ჯარში ვიქნებით და დაციგვიან-
 დებთო. ამ მიზეზით მტონია, რაც აქაური ანბები იყო, იღარონმა
 რომ წიგნი მოგართო, გარნევით მოგხსენდებოდა. ახალი ანბავი ეს
 არის: ერთს ამ თვეს ერეგნიდამ კაცა გიხლათ, წიგნი არა ბქონდა(ში),
 სიტყვით ასე მოგახსენა: ერეგნიდამ რა ზარბაზნები მიწქონდათ(ში),
 ისევე ხახივანს იყო, თთხი-ათასი კაცი შეიყარო, ხახივანს წავიდა
 ხანი, რომ თოფხანა დბრუნოს, და თუ ხახივანს ხანი არქევეს, ხოს,
 აიკლებენ, თუ არა, ხახივნიდამ თოფხანს დაბრუნებს(ში). ვკითხე: წიგნი
 რატომ არა გაქვს? ასე მიხსენა: შენი გამოგზავნილი კაცა იხლათ
 ხანსათ, წიგნები წაიკითხათ, მასუსები ამას მოაქვსო. დთი(თ) იქელი
 მქვეს, ამ თრითლე დლეუე გიხლათ და ანბავიც მომიტანოს. ავი-
 უსენანს შეიღამა სომიქანათ, ლომისხარ მახვენათ, ღოდის თვითი
 მოგახსენათ, ისევე თავის სარწმუნოებაზე არისო. შე ხათარჯამა ვარ
 იმისი დასხისათ, როგორც გიბძინებათ. ხანამ იმის საქმეს არ გარდაე-
 წევეტ, არ გიხლეთ. მელაქ-მეკლეუმასა და ხანის სვეწხა ეს იყო,
 რომ თუ ჩვენს დასაქვართაზე ხელს აიღებ, რისაც გზათ სამსხურს
 მიბძინებ, აგინრუდებო. თქვენი შეიღა აღექსანდრე ზარვეე ღათ, არ
 ვიც, ბატონის რიკვით წაბძინდა თუ არა, მგრამ ეხლათ რომ თქვენი
 შეიღას-შეიღა დავათ ეავზავნათ, სარქარდობრით წიგნი მისწერათ და
 სურსათიც უჩინათ, რომ მაქორში დაბძინდენ ჯარითათ. გუმი(ბ) ბატონს
 ბელქენიდამ და ჭარადამ წიგნი მოერთათ, მუჯალამა იყო, ზედ ჭარე-
 ლეპისათ, აღიკვანდისათ და რამი-ხანის ბექელი იქდა, რომ ჩვენ გავ-
 იამში ვართო, იბრემ-ხანის შეიღა მამად-სახან-ალა ჯარით მოვიდა
 ჩვენათათ, იბრემ-ხანც მოვარ, ჩვენ თქვენი მაყურებელი ვართო.
 ეზატავებთან, არ ვიცი მასუს რას უბძინებთ. სამლებრო, შე რომ გი-
 სელი, თრას თუმანს მადლეუდენ, კიდევ მოგახსენე, მასუს რომ არ
 შებძინათ, გორს გიხლათ შელაქაშეიღა მაქარასშეიღა და იქ მიღახე-

რისკაცს ას თოხმაც თუქმნათ აქლა. რვა თუქმნა ხელათი თუო და ას სმთელდა თორმეტე თუქმნა სარქრის თუო. შოეიდა, კადეც უთხარა, ჩემ-ჩემით(სიც) მილხეზარის რა მიხედა, ორას თუქმნის გადღეუდა, მე მილხეზარს მივწერ, ისეკ ორას თუქმნის გამოგართიქეს. მილხეზარსაც წინა ანგარიშები თათახ ენახა, ვარაუდი აქელამ ამხანაქრების მიუწერათ, მარტის ერთიადამ მარტის დამღეგებამდინ მიეცა, რომ წეღიწადი იქნებოდა. შერე თქვენი იქმა რომ შებოდა, ორასათ მიეციო, მე ორას ორმცათ მივეცი, ამაში რვა თუქმნი ხელათია, ორას ფელდა თორმეტე თუქმნა სარქრის არის. როგორც ვადა დედა, მეც მარტის ერთიადამ დავაწერინე, სანათი, ასლი სანათი, მე შუეინახე, ზარი გახელა, ამიტომ, რა კადეც იმედი მაქვს, რომ შოეიტან, ძალიან იმედი მაქს. შეორემ რომ შოეიტანს, სანათის თოხავენ, უნდა მივეცი, ვისაც დარჩება ორმცამდინ, შერე იმასი სანათი გახელგებო, შავი ფული, ამიტომ გარჩევით დავაწერინე, რომ ეხლას ერთი თუქრის აბაზში ექვს შურ-სახეგარს აძღევენ შავ ფულს, მგონია ორი აბაზი კახდეს ერთი თუქრის აბაზი. ამხანც ორი აბაზი აბაზათ უნდა მისცეს სარქარს, როგორც ბაზარში სარათათი გავიდეს, სარქარს ისე უნდა ემსახუროს. ეს იმატომ დავაწერინე, რომ არა თქოს, იჯარა არას, შვიც დახარჯეთ, თუთრიც. ამ შაზაზათ დავაწერინე, რომ სულ თუქრის ფულის კვალბაზე იქნება. რვა თუქმნის ხელ(ა)თის ბართიც(სიც) მივეცი და სამღებროშიაც დავსვი, თქვენიც, როგორც მართებულე თუქს, მართლამა უბოძეთ და ხელათის ბართიც. თქვეხა ბართი და მართლამა რა შეიძლება, ამას მივეცემ, ჩემ მიცემულ ბართს გამოვართიქე. ანრილის დ, ქვს უ ზ დ. თ ა ს ე ზ.

338. წერილი ოანეხასი დედოფალ დარეჯანთან, 45 X 17 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1797, აპრილის 7.

ქ. დ'ომან ბედნიერი კელმწიფე დედოფლის ჭირა მოსცეს მათს მათსა თ ა ს ე ზ ა ს. შერე აქ სხვა-და-სხვა ანბავა დიად იუერი არის, 'ხოციერთი კადეც მოძიხესენია. სამს ამ თქეს, შერასკეც აქელამ

გაგზავნიდა მისი შვილი დავითა გახლათ, დედოფანის წიგნი ჰქონდა, ცარიელი ხუცეები ბევრი იყო, საქმით არა ჩნდა რა. ემიგრაციის ბაზა გარსევანც დედოფანზე ერთიან დღის სავალი იქით უთავიდა, ასე მოგახსენა, წამსვლელი იყო. დღეს რომ ამ თავის შვილი არის, იცისკრა, ზოლოტოვის დაკვებარებინა(SIC), მამუხვია, დამკლანა და ასე მამა-მამოცა: ერთი იენარარი(SIC) მოსულა მცხეთასაო, სხელად კარა ჟედრინ(SIC) ბოგურ(SIC) ჰქვია, ჯარაც იქ უნდა იყოსო. დამა უმეტესი სინარული მოგიმტოსო, როგორც ჩვენ გავიხარენით. ამის სამახარაბლოში ზოლოტოვიც ჩემი სხელები შივართა და ზოლოტოვიც რომ ნახარბეგისშელისას იღვა, იქ იენარალი უნდა დადგეს. იოსებ მინბაში რომ იყო, აბრემ-ხნთან წასული, ისიც წუხელის გახლათო. სიტყვით ასე მოგახსენა: იქიდან თურქმანის ჯარით მოსულათ და მარულ-მაჭის შვილიც თან ჰქუვსო, აქედამც ალა-მამა-ხსნ ჯარით გაეცებო. იოსებმა ასე ილაპარაკა. ჯერ მართალი არ ვიცით, დართო ამ სამ საათში იენარალი შემოვა, რაც ანაკი გამაინდებო, ის მისი უსადაესობიდან მოგხსენებო. ამაზე გული დაჭერეთ, რომ კარვის ანბით ხსენა. ახრალის ზ, ქვს უმე. სამხარობლო შიბოქო.

339. წერილი თანეხასი დედოფალ დარეჯანთან, 44,7 X 17 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1797, თებერვლის 23.

ქ. დამა ბედნიერა კელმწიფე დედოფლის ჭარი მათს მინას ოსენესას მომცეს. მერე თქვენი საქმები მათა სავამოზე შენობს და ერთი საქმეც შებღის*) შენობს, მელიქს ვიხელი, ცდილობს, რომ შებღე იმოგოს და რაც თესლეულის შეკიდლებით, ეველას თან გამაკატანო. ბარონის შვილის-შვილა დავითას წიგნიც მივართავა, მისთვის იმისი მართმეული წიგნით შეიტყობთ და მოგხსენებო. მათის სავამოზე რომ თქვენი წიგნი შებღა, კვირას დექნებო დაკეტელი იყო, დღეს რომ ორშაბათი არის, ივარსდასა გახლათ, ხვალ-ზევ რომელიც სამარხო ან კალის ქვა და ან შვილაში გიბინებო, რ სიც შევი-

*) დედანში სწერია: „ბებღის“.

ძველს და იმთავითვე, ეკლასი გახდებ, მაგრამ ორი ლიტრა ნემსი ვა-
 ეიდე, მე ხელად თუთარი არა მქონდა, არც შებაქემ მომცა, არც სან-
 ლებროს იჯარადარმა, ეხლაც ეს წიგნი ორსაუ იჯარადარს ვახვენი.
 ავთანდილამ ასე მოგახსენა: ჩემსე აღარ არის დაწმინდილია. კარის
 შებაქემ ასე მოგახსენა: ჭერ ერთ თვეს არ გაუვლიაო და რაც *) ბა-
 ტონი დედოფლის იჯარა მიერთმეუაო. მახლავი ბართი მოსულა: წი-
 ნამძღვარი ეკთიმის ძმის წყლსაცა ჰქონდა ბართი და სთხოვდა. რაც
 ქალაქში იშოება, მე სიხარულით მოგარსივე, თქვენის დოვლათითი
 ასირქარსახს(sic) მეც შევიძლება, თქვენგან ნაბძნები სიმსხერი ჩემთვის
 დ'თას წყალობა არის, მაშ რას ვაკეთებ, თუ ამ ჟხვისაც(sic) ვერ გა-
 კარებებ, რაც აქ იშოებადეს? წუხელის რომ ღამის ერთი სთათი იყო
 გასული, მეღიქი შაქარა გიანხლათ, საიდუმლოთ ბატონს ვახვენი. ასე
 მოახსენა: ხალხმა და ხანმა ასე მოგახსენათ, თუ ჩოგურუზამდის
 არ მოგვეძველო, ხალხიც წასულა და მეც დაბარებული ვარო, ჩვი-
 დმეტი ათასი თუმანი თოვჯა არის, რომ ერ(ე)ვანში ატროებენ, ექვსა
 ზარბაზანი დაუბარებია, ოთხი ეუნბარა, ათასი კაცი და ხანი რომ
 სოკურუს უკან უნდა თქვანის აღა-მაზად-ხანთან შავიდნენ, თქვანის
 ზეით ჭარი არსად არისო, თქვანის ძალიან ამაგრებსო და თავის
 ძმის-წყლს ბაბახან სარდალს ჭარით ზღვის შირზე გილანისაკენ ის-
 ტუმრებდაო. ხანს ასე შემოეთავლა, ორი იფიცი მინდაო, ერთი რომ
 ჩემი ქვეყანა ჩაუყლით არ იკლათო, მეორე ხანობა არ წამართო-
 თაო. თუ ამ იფიცს მომცემო, ან რუსის ჭარი რათ გინდათაო, ცოცა
 ჭარით ადვილათ დავიტერ თავაქალი-ხანსაო. არ ვიცი, რა ზასუხი ებო-
 ძება, ჩემო ხემწიფევე, ერთი კი არ არის რა. მაგრამ ეს ერეკანს და
 ზარაკში მარტო მე დაკესწარ და თქვენც საიდუმლოთ მოახსენეთ,
 რომ არა გამოიკეთათ რა. სხვა ანბავი თუ გამოჩნდა, მაღე მოგახ-
 სენებ. ამ მარხვაში დ'თით ბატონი კანს ქვეითი იძინდება, დ'თას
 მადლით, თქვენც კარგათ ხელი შეიწეეთ, რაც აქ იშოება, აქედამ
 მიირთვით, რაც არა, მანდ იქნება. ათი ლიტრა ნემსი უეიდე ბატონს,
 აქედამ ორი ლიტრა ფარსადანას ხელით გახელით, ბატონმა ადრევე
 მიბძანა, მაგრამ კერავის გამოკატასე. თებერვალს კვ, ქვს უ მ კ.

*) უნდა იყოს: არც.

340. წერილი ოანუხასი თედოფალ დარეჯანთან, 42 X 13,5 სანტ., დაწერილია ქალაღბუ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1797, მარტის 5.

ქ. დ'თას ბედნიერა კელმწიფის დედუფელის ჭირი მისცქს ოანუხასი. მერე ამას მოვასხუენებ: თქვენი ორი თქმი მებოდა, ამისი მასუხიღ და ორი ლიტრა სუმიღ არდუთაშვილი ფარსდანას ხელით გახელი. ან კალა ქვამ და ან მუხუდამ რომ დაციკიანს, სემი ბრალი არ არის. თქვენიმ მხემ, ისეთი თრული და სიციფები იეო, რომ ამ ზანთარში არ გვეხსხა. ამ თვის ა სოლოლაშვილი ზაზა გაახლათ, თქვენი შვილი მირიანის მშვიდაბით მობძანება ღინიასუ მოკვიღლატავს, და თვის ხელასწერი წიგნებიღ აახლა, ერთი მასი უძალეუსობის იეო, ერთი თქვენი, დუღაფიხის წიგნიღ მერათო, შირკულათ ზავლე კელმწიფის მოელაგა, მერე თქვენი შვილის მარინის მოსულა მოელაგა, მესამე, მერწმენა, რომ სულ კეთილად მოხედება, ამქარა ეს იეო. და ესეღ მოკწერა: ესეღ სემი ბედნიერობა არის, რომ მე და მირიან ერთად ვმსახურებთ. კელმწიფეს მარინისათვი(ს) კანარდინის ზოლკის შეფობა უბოძება, და დიდი მადლობა მოკწერა დუღაფიხის, რომ მეტად სიყვარულს ახეს. ერთი ახალი მანიიესტი იეო გამოსული, იმისი ზირი თქვენს შვილს მირიანს რუსულის წერილიდამ ეთარგმნა და გამოეგზავნა, მინდადა ზირი მესხლების, კრძალდ მავილოდა, ბოლოს ეს იეო: ოცდა ხუთს აზრიღში მისკავს მავალა და, რაც კელმწიფობის რიგია მუელათგან, ისე კუროხევას მავილება. ვისც უნდაღეს, მობძანღესო. წიგნები ძველი იეო. დ'თას ამას ვეგედრებით, რომ უფრო ახალი უგეთესი და უგეთესი ანბავი გამაჩნდეს. ორს ამ თვეს ეშიკ-ადასი მადხაზ გაახლათ, ბატონიანსც ჭქონდა და თქვენთანსც მეფე სოლომონისგან მოწერილი წიგნები. იმისი აზრი ეს იეო, რომ რომელიღ მსუხარ დადიანთან ფიცი მქვს სემის თავადებით, იმას ვერ გაუტკ და დიდათ შეგვეწვი გრიკოლ დადიანს და კიდევ გამოგზავნიეთო. თქვენი შვილი მირიანის წიგნიღ და მეფე სოლომონის წიგნიღ მე მებარა, რომ მინახებიან, ასეღ მიბძანა: „სემ მავიერ ბატონს მქნს მისწერე, რომ ამ იმერეთი-

დამ მოსული წიგნებისათვის ხერას აზრუნავს, მე შავწერ ეკვლა ზესუხის და კარგათაც გავარიკებ“. გრაგოდ დადიანს ხეუწნა მოეწერა, რომ ეშიგ-ადასი მადხაზ მადუ გამოგზავნეთო. ასე ვგონებ, მადუ გაასტუმროს. ამ ნაბძახების წიგნიას წერას რომ ხელა მიეყავ, შიბძანა: „ამ წიგნებს ვის გაატანო?“ მოგახსენე: „ვაჭრები და თქვენი ხაზაზი მივა, ამთი გაატანო“. ასე შიბძანა, ვერ ვუნდობო, უგავილა არსად იეოსო. ისეკ შიგართვი. ხვალ-ზეკ მოგართმევს. იგი, ფთხილი შიბძეობა და ეჭვიანა. ქიანსიროვ სუფრაჯა მეტით ავად არის, ქარი-საგან დახუთვილია, ექიში ათიუდა სწამლობს. განჯის შეიდიში ტეპძახებინათ. შენმა შხემ, რომელაღ თქვენი ნაბძახებია იეო, ერთი ადღაც ვერ ვაშოვე. ტეპძის, ტეპძინ-წინ მოქალაქეხი გიხვლენ განჯი-დამ, ასე მოგახსენეს: არც იქ არისო. დაბალი შეიდიში ბეერი მოდის, იავრიზას შეიდიში ბეერი იშოება კარკება, თუ შებძახება, გაასლეებ. თაშტი. ხაქანდაზა, ქვაბი და სინა შხათ არის. ორი შინადიონი მოსაკვალავად მივე. თუ თქვენი ნება იეოს, ორი ჯორი რომ გამოგზავნით, გახლეებ. ერთი ჯორს თაშტი ავეილება სუბუქათ, შეორკზე ქვაბი და სინა. ხამ კაცს ვერ ვუნდობ, გზაზე არ დაჩქიკონ. ორმოცი ღაიტრა კვლა ქვა და სიბი ღაიტრა მუხუნდო ამ წიგნის მომტანას ხელით შახხლებია. შარტას ე, ქვს უნეკ.

341. წერილი მეფის ძის შირიანისა იოსებ ზურაბოვისადმი, 31 X 20 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1795, ანგურის 21. მადალ კეთილ-შობილო აოსეპი ზურაბისათ, ჩემო შეკობარო!

კარგა ხანია თქვენი წიგნი ადარ მომსვლია და მე აგერ სიბი რაგი წიგნი მომიწერია, არ ვიცი, მოგსვლია თუ არა. აწ თავადი კიორგა ავადოვი რახან ქეშმარიტი მეზავრი იეო, ამისთვის სთათნადოდ თვისად შეურაცხე. რათა წერდითათ ამით ამბავი ჩემა ვაცნობო თქვენ. თავადმან კარსეკან ქეკვავიქემ სი თეშმანდინ შეშამაწა სხარჯო და რადგან ამისი კხეინა აწ წამომსვლელია და ეთადენ შორს გზას თეთრი დასჭირდება, თემცა ამას ჩემთვის არ უთხვინათ, შავ-

რამ შენ სვიხიადისი მამხილეებს ესრეთას შემთხვევასა შინა ნაცვალ-
გებასა და ამისთვის გიხრე შეგობრადით, იუ დრო დაახლო ბატონ-
ნებთან გაატარო როგორმე, რომ ის თეთრი ამის კნეინას უბოძონ,
რათა მან გზახედ უთეთრობით შეწუხება არ იტვირთოს. შეორეს
ამას გთხვ: დანელას ცოლშვილი არ დაუტეოთ, ღითით ამ ცოტას
ხანში ამასაც სრულებით გამოვიტყუებ. სხვას ამბავს თავადის [გი-
ორ]გი ავალფისაგან სცნობთ. 1795, იანვრის 21, ჰეტერ. თქვენის
მალა კეთილ-შობილეებისა შეგობარი, მეფის ძე მ ი რ ი ა ს.

- 342.** წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა იოსებ ყორღანაშვი-
ლისადმი, 19,5 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალალზე ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერ-
ტილი.

1795, დეკემბრის 22.

ქ. ბატონისშვილის ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ს ა გ ა ნ ე ლ ა ვ ი ს ა -
ეკარულით და ზატივისცემით სჯონიორთ, ბატონო შილახვარო, ყო რ -
დ ა ს ა შ კ ი ღ ო ი ო ს ე ბ! შრავადი მოკითხვა მოკხსენდეს. შერე
გუშინაც მინდოდა ჩემს ძმას იულონთან მიმეტყავნე, მაგრამ მანდ არა
მისდებოდა, და ახლა ამ ზარდააშვილის საქმის გარიგებაში და სამარ-
თაღში, ასე ვგონებ, რომ შენც მჭარხარ(sic), და როგორც კუროხეულს
ანაშაიქს, სადასხუცესს იოანეს, გაერაგებინოს, ამახედ შეა ვარ ჩემს
ძმასთან, რომ ისევე იმახედვე დაეყნოს. ამ საქმეზე ბატონს ჩვენი
ძმასთან გაისარჯე და მოახსენე, რომ როგორც გარიგებულა იყო,ს,
იმახედ დაეყნოს, რომ ამას თეთრას მიცემს არ შეუძლიან და არც
არა აქვს და ვერც მისცემს თეთრას. თეთრზე ნუ შეაწუხებანების,
როგორც გარიგებულა, იმას მისცემ(ს), თეთრს ვერ უშოვნას და არცა
აქვს. დეკემბრის 26, ქვს უ ზ გ [ ]. ბეველს აწერია: „დავითის რტო სა-
ხელ მძესა. ალექსანდრე მეფის ძესა“.

- 343.** ბძანებაა ირაკლი II-ისა იოსებ ყორღანაშვილისადმი, 26,7
X 17 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალალზე ნუსხა მხედრულის
ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1796, მაისის 27.

ქ. ჩვენ შეგვირად მივსახვარს ი ა ს კ ე ს მრავალი მოკითხვა
 კუქკოს. შერე ოცდა ცამეტი კანაქტა გამოგვეცხვენა, მოგვადიდა,
 მადლობელი ვართ. ჩვენს მანძილი გვეითხა, ხვალ აქედამ არ ავიუ-
 რებთ. კიდევ თუქვის გამოცხვენა რომ მოგვეწერა, როდესაც გამო-
 ტკეცხავთ, ზოგი მოსინამუდღა იუოს და ზოგი შეშწვარი. აღიწერა
 მისის კზ, ქვს უ ზ დ ერელო I.

344. მოხსენება მელიქ დარჩიასი ირაკლი მეორესადმი, 31 X 16, 3
 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშ-
 ნები არა აქვს.

1796, აპრილის 16.

ქ. ღან ბედნიერის კელმწიფის ჭირი მიწად-მტკერს და რ-
 ჩ ი ა ს ა და ა ვ ე ტ ა ქ ა ს მოსტეს, ჩვენს მაწყადეს ქქხას კოცნას
 მოვახსენებთ. ბედნიერი ოქმა გვებოძა, რომელიც სამი ახრი გე-
 მსენიანთ: ერთი, რუსების ბარჯის ჩამოსატხა ურმების გარიგება,
 მეორე, შემის გარიგება და მესამე, შრაგანტის გარიგება. ჩვენს კელ-
 მწიფეს ასე მოხსენადეს: რომელიც რუსების ბარჯი იუო, სრულეითა
 ჩამოვიდა. სამოცდა-ათი ურემა შემის გარიგების ბძსება იუო, ოქვენ-
 მს შეიღამ გიორგიმ შეაწერა, ზოგი მოსუღა და ზოგიც მოდას.
 მომავდის ვარისათვის უფაღამ ზოღკოყნიკმა ოქვენს შეიღეს გიორ-
 გის ათას-ხუთასი კოდი შრაგანტი სოხოვა და ამის გარიგება ოქვენს
 შეუტეობრად გაჭირდა და არც ანბარდარი ქიტქს იუო აქა და ამის
 ბძსება სიმადლის არის. აპრილის ივ, ქვს უ ზ დ. შეიღანში ოქვენის
 დუქქების გაკეთება გემძსენიანთ, ბეკითად ვამუშებით და კეთდება.
 ოთხი მოვი(SIC) ამას წინათ გაახელით და ერთი ოთვი სეიდიმიც
 ახლავ გიხლებ. ამხანად ამსზე უკეთესი ვერ ვიშოვსეთ, სუ გაცვი-
 წერებით [დარჩი I. ვარძი გასასეიდა შურის გაცხვენა რომ გვებძსას,
 დაღ ბეკრი შური წავადა და ბეკრიც კმხადება წასადებათ. ამისა რა
 გვებძსასეთ? მდივანი ავეტიქ.

345. მოხსენება მელიქ დარჩიას ირაკლი მეორესადმი, 34 X 15, 4

სანტ , დაწერილია ლიბერ ქალაღდზე ნუხზ მხედრულის ხელით.
ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1796, აზრიდის 21.

ქ. ღონ ბედნიერის კელმწიფის ჭირა მათს მიწად-მტვეერს
და რ ი ა ს მამდეს, ბედნიერს ქენს კონხს მოგახსენებ. დღეს სამი
დღე არის, რომ სელმ-ხანის კაცი გიხლათ, ამასთანვე მკმანდარი
უორეთაშვილი გიხლათ. ამას უებიდამ ერთი წიგნი მამიტახს. ასე
მოეწერათ: რუსებმა დარბანდის ერთი ბურჯი დაჭირეს, ხლხა და-
დათ შეაწუხეს. ეხვეწებთან: ნუ წავგახდებით, ციხეს მოგცემით. ახლ
სხვა დიდრონი ჯარები მოკადა რუსისა და ჯერ კადევ ბოლო არ
მოწვევტილათ. მახლ-ხანა ეხვეწებათ: როგორც მამს ჩემი თქვენი
ემა უოფილათ, მეც თქვენი ემა ვიქმნებით, და რუსები ამას უათლანს,
რომ დარბანდი მამხლის მუილს უნდა შავცეთო და დღისტნის უი-
როსი კაცი, უფროსი ერონი რუსებს ახლავანო. დღეს რომ ორმა-
ბათა, მელაქ მანსარა და უზბაში კაბრულას კამოგზახნილი კაცი
კახლათ. ემადლესობისათს არზა ჰქონდა, რომ ამ ფაკეთით მოგერ-
თმეკა, და მათ მახსიოვისაც მელაქ მანსის და უზბაში წიგნი შავ-
წერა, რომ ქართულად ვათარგმნისე და გაახელ. თქვენ სიმადლას
მობძსენამდე და ან მასუხის ბოძებამდე, ეს კაცი აქ გახლდებ. აზრი-
ლის კა, ქეს უ მ დ დარჩია |.

346. არზა ლუარსაბის ძიძისა დარეჯან დედოფლისადმი, და არ-
ზაზე მინაწერი ბძანება დარეჯან დედოფლისა, 17X10,5 სანტ.,
დაწერილია ქალაღდზე ნუხზ მხედრულის ხელით. ნიშნები არა
აქვს.

1796, ივლისის 15.

ქ. ღონ სრულიად საქართველოს დედოფლის ჭირა მოსცეს
დ უ ა რ ს ა ბ ი ს ძიძის. ჩემო ხელწივევ! მოსია საცეღასა შემართა
შკადი ანზა თეარა და სამა სდგა დეკურა, სამ-სამ ანზათანი.

ჩ ს. ქ. ამამა შიმიცია ექვსი ანზა.

უ. ქ. კადევ სახეკარ ლიტრა ბამა, რომ ლიტრა რვა
ანზათა იყო.

ქ. ქ. ამასი წამართვა ორ ლიტრა ნახევარი მარილი, ლიტრა ხეი მურათი არი.

რ. ორა შუროდ კიდევ ვამამართვა. შეიქნა ჩემი მიცემული ცამეტი აბაზი. რაც ჩემს შვილს ღუქნადამ მიუცია, ის რა ვიცი, სხვა არი. ახლა კიდევ როხროხაშვილი მამისია და წელზე სარტყელი შემამასსნა. ამისა სამართალი მაღირსეთი. ივლისის იე, ქვს უ ჰ დ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. მილახვარო ოსეუ! სცვადაც შენთან მოაყვანიე, ორნივე შენთან აღაშარაკე და ღთას წინამე სამართალით მოარაკე. ივლისის იე, ქვს უ ჰ დ. დედოფალი დარეჯანი.

347. მოხსენება სულთან მდიანის შესახებ ირაკლი მეორისადმი, 27.5 X 11 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმ რია ორ-ორი წერტილი, მძიმეები და წერტილ მძიმეები.

1796, აგვისტოს 24.

ქ. უმთწავლესო კემწიფეუ! ევეღანი გემდურაჩიო, რომ ბძახეთ, ზარკელა მტერა ჩემი სულხან მდივანა: მესამედი სარგო მქვს მდივანობას, ამ მოხეხით ამკარად ამობას: ბეკოს დავხარჯავ და მდივანობას წავართმეუ. ას რასაც დავხარჯავს თქვენის სარქრისა. ოთხისა თუშნი ერთი აქვს თქვენა, რვაასა თუშნის თქრო მოხდოვს მოუვიდა და ორასა თუშნა თქვენს დავტყუთ. სხატრელის ბატონის-მკაღას ღუკანის ასვარიშა იმითიან და იმდენა მამდაეი გასეიდული მორაკე და აგრეკე დამატრა მდივანს ასვარიშეში. ასეთს რას მოცართმევენ, რომ თქვენა სარქრის არ იყოს? ოსეივაც ამათი მოუვარე და მისკარბაშიც. და კახეთში სვიმონ მდივანა დაუძინებელი მტერა. ესენი სძვრენ სხვათ. კემწიფეუ! ამათი სიტყვით ნე წამახედენ, თუ დანამუღალი მქვს, შეძინახებაა, ამას თქათ ცაეთხიდეტით გამსახურეთ და, მერწმუნეთ, დიდად გაამეთი. თქვენს ჭირსახელის და თქვენს ანთებულს სასთელს ნე გამაქრამთ, თქვენს მადადს სახელს ნე ჰკადრეთ. აგვისტოს კდ, ქვს უ ჰ დ.

ქ. ორმოცდა ორი სულა შეტვიბრადეთ.

348. წერილი გარსევან ქავკავაძისა დარეჯან დედოფალთან, დაწერილია ფოსტის ქალაქებზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1797, თებერვლის 7. მასი უმაღლესობას სრულად საქართველოს დედოფალს, უოვლად მოწუალეს კელმწიფეს!

ქახოსრო სეიფრაჯი გაახლათ და რაც გეპსნათ, გამოამეცხდა და თქვენის სმვილას (sic) შეწუხებამ დადათ შემწუხა. ჩემო კელმწიფე! თქვენის სამადლეუმიან მოხსენებულა და შესწუხებულა არას გაუვლათ და არც თათქმის ახათის ბრწუხისუდებთს გარჯის ფასიც არა იყო რა, რომელსაც თვით ეს ხსენებულა თავდა მოგახსენებთ თქვენს თავს ვფიცავ და ამ ჩემს კელმწიფეს, რომ ამ ჟამად არც მავისა და არც, რომელიც შობდა, იმის თხოვნის ფაქრა ჩემში არ იყო, არც სულ, და რაც მოწუალებით შობდა, ამაზე მასი უმაღლესობასაც და თქვენც უმდაბლესად გმადლობთ. ჩემო კელმწიფე! ჩემო უგანსეხელა აზრა და დ'თათადმი სთხოვარა ეს არის, რომ დ'თს ასეთი სამსახერა შემიძლებინოს, რომ თვით თქვენს მიუღებულა შექმნათ ბოძებდ ვისევე ჯეროვანის სობოქრისა და შე ასე სობოქარა არა მსურს, მერწმუნეთ ჭეშმარიტად. რომ თქვენს გელის მომადლება მსურს, რასაცა მცდელი ვეგები უმწკერვალეს მასურს ერთგულეობასა შინა. თქვენის უმაღლესობას უოვლად მოწუალას კელმწიფის უგანსეხელა მათს ა. გარსევან ჭავჭავაძე. 17^თ 97, დეშეთს.

349. წერილი ევთიმი ბერისა დარეჯან დედოფლისადმი, 13 X 18 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაქებზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი.

1797, მარტის 18. სეთილ-მორწმუნეს სამადლეს ეთქვალის საქართველომს მიუგას: ეფრათსად მოწუალეს, თქვის-მოუქარეს ქელმწიფის, ს'ს'ს'ს'ს'ს'ს', თ'მ'მ'მ'მ'მ'მ'მ', შ'ადგებულს ქელმწიფე, შ'ედას პ'პ'პ'პ'პ'პ'პ'პ'!

ქოვლად უმდაბლესის თვექსით, მთავად გრძადეულებით მათსეკვასი გაუბედაქ. ვისთავს ბრძახება თქვენსა თ'მ'მ'მ'მ'მ'მ'მ' ქელმწიფე

ბისა მებოძა, დღითა შით ვიდრე ათს მარტამდის ზაქარია მოურავის საქმში განხლდი. თუმიცა ჩვენმა 'ქელმწიფემ' ადრე უბოძა, მაგრამ რესებმა ჟერეთ არ იხებეს. უსაცოლოდ ასე მოიხსენეთ, შენი ჭირიმე: წაშობა გამოვფარე, ტუქეობას აქათ იმტოლო ჭირი არ გამოვიღო. ვინათგან ბძინება თქუნი 'ქელმწიფის' მქონდა, 'ქ' ღ'ის მოწყალებით, 'ქ' მძალესა 'ქელმწიფების' თქუნიის ნება ზამისა და 'ქ' კლად მძადის ხუელის მთაჲთის სავსებით ამის სადღებულად იხებებს და თუ იხებებ რასა და მბირძინებ, ვალი მქეს ვადრე სისხლითა დათხევადმდე, რათა გულის-მოდგინედ გავისარჯო, ვინათგან 'ქ' ღ'ისა მბძინებად 'ქ' მძალის მძერ ზამით და ხუელთა და მოწყალე 'ქელმწიფედ' ბოძებულად ხართ და ემეტესად ხემ გლახავისათჳს 'ქ' მძალესა 'ქელმწიფის' და ეფორადესად მოწყალე 'ქელმწიფის' შუდა ბძინებით. მე ვიცა, შენი ჭირიმე, რესების წასვლის აშბავა მოგხსენებოდათ: ეხუნიისთუკმდინ აქ განხლდებან. თუმიცა განჯადამ მოკლენ აქ რესება, მაგრამ განჯის ციხეს და განჯის და იქაურს თათუხანს ჩვენს 'ქელმწიფეს' აძლევენ, თუ ვი ჩვენს მკობელთ იმ ციხეში ატანს დაევენება. განჯისანს კი ვერ მოგვრძმენ, რადგან ზარობა მოეცათ, და ჩვენ გვეუბნებოან: სულ ამოწყო-ტეთა. ჩვენი ჯარი რომ წამოვიდეს იქადამ, მას უკან, რაც გინდა, უეუთითა. კიდევ გვეუბნებოან: რითაც გ'ხათ აეთს, სულ ამოწვე-ტეთა განჯი-ხანი და განჯის-ხანის სხლდობა. თუ ჯარს ვერ დავა-კენებით, თათუხანს კი აქ მოგვეტახენ. რესების წასვლელადობის კი ბძინეთ და სხვა ეს მოხსენება კი საიდუმლო აეთს, შენი ჭირიმე. ამის მწერალიც დიდის საიდუმლოდით შეგჭკვრ უთქმელადობისა. მისი 'ქ' მძალესობა, ჩვენს 'ქელმწიფემ' ამ მბათ-გვარას საიდუმლოდით ბრძინებს გამობძინებს. სულთხუცის წიგნი მახლეთობ, ეს სულთხუ-ცის უბოძეთ, მისმა 'ქ' მძალესობამ მოგართუთ. რესების წასვლის კმაზედ კი ხუ შესწყებდით, შენი ჭირიმე. ეს კმა არის მბეზითა მ'ომან შემოგვიგლო ჩვენს, საქართველოს ერთა: ზღ'ი ესე, რომელიც ჩვენის ცოდვასათჳს გვაძხილა მ'ნ, ის არადეს არ გვახსოვდა: მუ-ორედ, რომელიც წყალების წამლა დაგუადვა თვისს 'ქ' მძალესობით, რეკელად არ მოგუხსნდა. ამ მბეზებით შემო-ცვიგლო ჩვენს შემოქმედმან ეს კმა. არც ჩვენს ეთველა სხლოება

ამაიხედ ეხდა დაკიდებთ. მხალდა 'ხ'ე მისად ზისით და სუ-
ლით და მისა 'გ'ედისად. ჩვენის ოქმალდესის 'ქ'ედმწიფის დო-
ცვათ და თქვენ 'ხ'ეს მთქმარას სიძალადის 'ქ'ედმწიფას დოცვათ,
'ხ'ე დ'ე დ მის მძიბედა ემეტესს წყალობას მთქმეებს რუს-
კედმწიფადამც და სხვა ადგილადამც, ოღონ ჩვენ კეთილად მოვიქ-
ცეთ. ოქმალდესის 'ქ'ედმწიფებამ ბრათო რამ მინიძე, აქიდამ
შენი ჭარბე, სხმი მანხდაუნას მეტო ერთი იუღად ან მინიძეის,
ბრათო ასევე მე მსქეს. ასე მამიდას. ჩემთა ოქმალდესთა 'ქ'ედ-
მწიფას, ასა ათასი თემხა გეითასო. თქვენმა 'ქ'ედმწიფებამ 'ხ'ეს
მთქმარე კეთილადს გონებით ხომ გამომეტე, მაგრამ ამ მწუჟაღ-
ბელთ ან მამტეს. ქედთა 1797. მარტის 18. მორავად კონსდუ-
ღებთა გეუქდაე(ში) მახსენებს ცოდელა(ში) ბერა ქეთიბი.

მეორე გვერდის აშობე აწერია:

საქარა მთურავა ხაზიეს გაახლათ, მენა ჭარბე, მონასტრო-
სთიეს ზურს დამშორდა, თე კა მამცა. მორავდისა სუღისა კა დამემ
დურსენ, ვადრე ქს დაკრებად.

350. წერილი მანუხარ კაქკაპოვისა დარეჯან დედოფლისადმ, და-
წერილია ორათ გავეცილს ნახევარ თაბახ ქალღმბე ნუსხა
მხნდრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1797, მაისის 28. მას უმალდესობს, ემ(თ)წყაღეს და
ეუკლად მოწლ(ე)ს დედაოვადს!

ჩინას უსილადს დოღკორეკევის ხელით წიგნის წყალობს გეძნათ,
მადლობს მთგვიხსენებთ. მეტმე აგნ(ე) მდავანი თემხანავი მოვიდა,
რაც მასივის გეძნათ. ეველას თქვენ მიერ გეძნან. ეს მაგახსე-
ნათ: ჩვენს თანხმდებობას თქვენ მიერ ეოველითვის განმხადებოდა
ვართ. ეველას ჩვენს დანარებელს მსუქს ჩინას მიმკარბამა გეძნებოთ
და ამისივის დავებობებს და მაგახსენებთ. უმალდესთა დედაოვად-
და. ეოვლად მოწკაღეუ დედათ. უმალდესთა მონს მ ა ს უ ს ა რ კ ა ჭ-
კ ა ჭ თ ვ ი. მაისის 23, 1798. ტეიღისს.

351. წერილი მანუხარ კაქკაპოვისა დედოფალ დარეჯანთან, დაწე-

რილია ორათ გაცეცილს ნახევარ თაბახ ლიბეო ქალაღლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი.

1797, ივლისის 21. თქვენი უმაღლესობას, ყოვლად მოწველუ დედოფალს!

სამღაბათ თაქუნას ცემს მოვასხეუებით თქვენს უმაღლესობას, რამეთუ ვაღდებულე ვართ ყოველთვის სამსახურსა სსსდის თქვენასა მიმართ. სათხიო ჩემდამი ემოწველესისა წერადის თქვენასა ჩვენს მომართ შეკრულეთისა ჩვენა აღთქვამს ყოველთვის ერთგულობასა და თანამდებობითა ჩვენათა განმზადებულ ვართ შაჰნა(დ) სსსრგებლად ქუთა თქვენათა და ვაკადნიურეთ წინაშე თქვენას უმაღლესობისა წარმოცხატუნა მცირე რამ მოსართიმევი, მოსვგანებლად მონას თქვენისა, ათა აღდი ღურჯი ახუ ლაკვარდის თერი ხავერდა, სახეკარ ცაუჭრელია. მიართათ ხელათა აოვანუ მდივანა იეკთაბეგოვის ხელათ და ეკაისხებდეთ ყოველთვის სამსახურსა, რომელიც გამზადებულ ვართ გულ-მოდგინებით. უგუნასმდე დავშობეთ. ორითა სიტყვა დამბარებთა აოვანუ მდივანისათვის, რომ თქვენს უმაღლესობას მთახსენებს, ჩვენის მოგვრას გამათა ეკედრებთ: თქვენს შემწეობას მინცეთ. ჩვენს დაგუავლათ საუგუნოთ. თქვენის უმაღლესობის, ყოვლად მოწველის დედოფლის, უმაღლესი მონა მ ა ნ უ ჩ ა რ კ ა ჭ ნ ა ჭ ო ვ ი. ივლისის 21, 1797. ტფიდაისს.

352. წერილი შიოშ თუმანოვისა აღალე ყორღანაშვილისადმი, 20 X 12,6 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „ქ. ყორღანოვს აღალოს მიერთოს თელავს“.

1797, ავნიის 2. ბრწეინვადეო გრაფა(შიო), მოწველუ ხელმწიფე!

ორის თუმნას ბრათა მამართიმევას, თათურავის მოცემულია თელავის ბურნიათის ეკარადარჩევა. ამისა თუ განიგებს შეიძლება. ეცადეთ. აღარ დაბრუნდეს ბრათა. თორემ ხომ მოგუჩხენებთ, როგორას სჯის კაცისაგან არის გამართიმეული და მსდე

აღარ მომცემს. თუ არ იქნას, მადე შობანე. კრასან ამს ვითხოვ, რომ თუორას ძვლას ხახვლას ტარა ეიარა ჩემს მისხლად დავიას და თავის დედობილთან დარჩენას, ზემანს უმძნეა, გამაართოს და მბობეთ, რომ მავას სხობაზე მბნდა გავაკეთებინა ჩემი ხახვლად. კვლბუხის ტეაგი მოვატანანე შენთვის, ზატარა იუა, ამბტომ არ მოვართვი. ვადეუ უკეთესის მოვნას ვეცდები, თუ არ აქნა, ასეუ ამას მოვართვიე. უმდბლესი მოსმსსსურე თქვენი მ. შ. ა. ა. მ. თ. უ. მ. ა. ნ. ა. ვ. ა. ავხანს ბ, ქვს უ ზ ე. ავლბბრით.

- 353.** წერილი მეფის ძის ფარნაოზისა ალალო ყორღანაშვილისადმი, 22×10 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალალბზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1797, ავღისის ნ. იოსების.

ქ. მისს ბრწეინვალებას მალახორს, ჩვეხს სარწმუნოს მეგობარს ეორდახოვს, შეფის ძის ფარნაოზის შერე ზატავცეკითი მრავალი სიყვარულით აღვსილი მოკითხვა გეუწეს. შერე ამისთახს საქმასთვას შენჯახან რადი მქვს, რომ ჩემგან არ გეწეანოს რა, თორემ, რა სავარუდელია, ბატონს კვლმწათე დელბფლასან რადი და კრბლავა მქონდეს ამისთახს კადხიერების. დთას მოწყვლებით ჯარმა რომ ვაზბობით წასვლას. კარგი დავინა არა მქვს, თუ მასს სავლდეს არ ეწეინებოდეს და შენგან შეიძლებოდეს, ველის-ციხადამ ცოტა ზურის დვინო გამორბე და გამომიგზავნე, დიხ დიდი მდლობელი ვიქნება. ავღისის ვ, ქვს უ ზ ე ფარნაოზ.

- 354.** წერილი მეფის ძის გიორგისა იოსებ ყორღანაშვილისადმი, 30,2×10,7 სანტ. დაწერილია ლიბერ ქალალბზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი.

1797, ოგტომბრას ნ.

ქ. მათს ბრწეინვალებას ბატონს მალახვარბაშს იოსებს შეფის ძე გორგი მრავალს მთიას კანს თავის შესავურს მოკითხვას მავახსენებთ. შერე მიშვარბაში იოსებ მოვადა და თქვენი ამბა-

ვი და სიტყვა ეოველავე გვიამბო და იმის სრულსა და შტკიცეს მას-
სუხს ჩვენს ძმის, ბატონისშვილის აუღონისჯან, სცნობ და შენის
სიძის მაშკარბაშის აოსების წიგნით და შენდგომად შენს ამბავს და
წიგნს სუ დაგვაკვლევ. თქლომბრას ე, ქქს უ ჰ ე გიორგი |.

355. წერილი თამაზ ორბელიანისა ალაღუ ყორღანაშვილისადმი,
22,2X9,1 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედ-
რულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1798, მარტა. ალაღუას.

ქ. მის მადღ(ღ) კეთილ-შობიღუებს ჩემს უსაყვარღუს ნათიღას
ორბელიანსა ეშიე-აღას-ბაშა თ ა მ ა ზ მრავღს სიუყვარღუღანს მოკით-
ხვას მოგახსენებ. ავთსდიღას კეღით თქვენა წიგნი მომღვიღა.
თქვენსმეტის თუშის ბარათიღ მათიღანს, მამხვე სუჭეაშვიღი ავსუ
გავსტუშრე, ავთსდიღაღ თან გავტანე შეღავერს, მგრამ შეღა-
ქებს არ მოეღათ: ბატონისშვიღის თქმი გვიჭირაშით, რად ბარათი
მოეღღეს, სურასვერს სურას მისღემითა. შენ ძღღას შეჭწუხღი ამ
ბარათის გაურღებღობაშ, მგრამ არა გაეწყოთ რა. ამ შეღიქემისთას
გაუთღეღი კაღი არა ნახღღა. ბარათიღ მანღ მახღღებაშ, ეგემის სხვა
რიგად მოთხერხი და კარღიგა, სანამ ბატონისშვიღიღ მანღა ბმხღღება.
სხვას ჩემსა და აქერს ამბავს, ამ წიგნას მომღტანა მოგახსენებით.
მარტას, • ქქს უ ჰ ე □. მრგვალ ბეჭედს აწერიღ: „ეშიკაღასბაში
თამაზ“.

356. წერილი თათულა ექიმისა ალაღუ ყორღანაშვილისადმი,
33,7X11 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქალაღზე გაკრული
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწე-
რია: „მის მადღ კეთილშობიღუებას ბატონს ალაღას ყორყა-
ნოვს(სიღ) ლუშეთს“.

1798, დეკემბრას ნ. მისს მადღ კეთილშობიღუებს ალა-
ღოს, ჩემს მოწეღღეს ბატონს.

ორჯერ თქვენი წიგნი შენაშა, რომღასათეისიღ გმადღოღ(სიღ).

თქვენს საქმას ის ისევე, რაც ეზნისრს ანათა, ჭეჭათს უშვრები შე-
ლიქს, გაუკადათ, ან აკწონათ, როგორც ივანის, მაგრამ აჯანჯალებს.
შეუბნებს: დღეს-სევდ ერქვას ქრავანა მისისუღელი, რამ ამ ორ
დღეში უნდა შემოვიდეს, რადგან იჯარა იმითა, თუთის გამოყარ-
თშეუთო და თავისი საქანული თათონვე წაიღოსო. ეს ქრავანი რამ
შემოვა, თუ ამ ორ დღეში არ მომცა, შერე იასუღას დაგუქენს.
აქურა ანთავი, სხეუღების გამო, დაად მშვადობს არას და სხვა რა-
გად ლეკის მიხეზით სითხოვარი ბევრია. „ბურთხე ბანბავს ტერტე-
რის გუესე ჭაასა“ და სხვა. დავით ბატონისძეილი ახლს კარგათ ბძს-
დეს. შეეეს დაკებარებისე გეშის, მაგრამ ვერ არ მაშეებს, სხამ
კარგათ არ გამოვტეხით. ვითხოვე, თქვენის მშვადობის ამბავი მამის-
ნათ. ქალქათ, დეკემბერს ე. უ მ ვ. იასდა ბაის თ ა თ უ ლ ა .

თავში იმავე ხელით აწერია:

ბატონს შიოშს დანდათ თავს დაუკრავ.

წინა გვერდის აშიახე აწერია:

ბატონს შიოშს თავს დაუკრავ, ჩემო ქალას ეთავს თქვენის
თავსით მამავიდა-თქო.

- 357.** წერილი მირიან ბატონიშვილისა ალალო ყორღანაშვილი-
სადმი, 34,2×11,1 სანტ. დაწერილია ლურჯ ქაღალდზე ნუს-
ხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია:
„კეთილ შობილს ყორღანაშვილს ალაღუას მიერთოს დუშეთს“.

1799, ანბრას 19. ქ. კეთილშობილო ეთ რ დ ა ხ ა მ ვ ი -
ღ ო ა ღ ა ღ ო, ჩემო შეგობარო!

ამს წინათ შიოშს თავს დაუკრავ, ბატონის წიგნი იღო,
თქვენც შატრა წერაღა მოგწერეთ, ამ წინგში ჩავდე, ბატონისაგან
ვი შებოს ზასუხა. თქნთავს კი არა, არ ვიცი, მიიწეა რა არის,
თუ არა გემახეხებთ რა, შიოშს თავს ან შენ? მოამწერე, ვითხოვე, გა-
იხარვა, ვარდავ და თამარ მოშაკათხო, ხუ შესწუხებთან, დ'თი შე მღლე
მთავდ. თქვენის კეთილშობილეთისა მარად სიკეთის მოწადე შ ი რ ი ა ს .

17¹/₁₄ 99, ტყვიდის.

- 358.** წერილი მირიან ბატონიშვილისა იოზებ ყორღანაშვილი-სადმი, 33,7×10,7 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ გავრული ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1799, ივებერვლის 14. ქ. მღაღა კეთილ-მოხალთა, ჩემსა მეგობარა!

ამ თარღისა მე ღწათ მსვიდობით ქისტურისა ვაბუთივები და ამ ცოტას ხანსა ქალაქისკენ ვაბირებ წასულას. მათის უმადლესობას, ჩემს კელმწიფა დედის ქალაქისკენ წამსხუბა ვსცან ჭორად, ამის-ოვის ეს კაცი საჩქაროდ გამომაგწავსია. ვითხოვ, სწორედ მცოდინ-სით: ან აწ სად ბძისდებ, ან ამ მარხვასა სად ისეებენ ბრძისდებს. თქვენსა მისს-წული ადაღუა თუ მანდ არ გახდესით, ეს წიგნი თქვენს გახსენათ და დახეით, მგრამ თავის ამხეუბუქება არა სკობს სობსით(?), ღწათ კარგა თქვენს, თქვენს ამხეუბ მამრძისკით. თქვენის მღაღამო-ბადების მეგობარა მ ი რ ი ა ნ. 17²₁₄ 99, ქისტურს.

- 359.** წერილი მირიან ბატონიშვილისა ალალო ყორღანაშვილი-სადმი, 34×11,1 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქალღმრთელ გავ-რული ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1799, ივებერვლის 14. ქ. კეთილ-მოხალთა ყო რ დ ა ს ა-მ ე ო ლ ა ღ ა ლ ო, ჩემგან ზატუით მისადებო!

თუ ჩემს ამისს მეტობას აწადებ, ამ წიგნის წერასა ქისტურსა ვარ და ხუად ქალაქისკენ ვაბირებ წასულას. თათისთვის ვწავსუდ მეწადა მათს უმადლესობას, ჩემს კელმწიფა დედას ვხდებოდა, მგ-რამ ქალაქისკენ წამსხუბა მევატევე ჭორად და სწორე რომ არ ვა-ცოდა, ამისთვის ეს კაცი საჩქაროდ გამოვსტეუმრე, რომ სწორე მცოდინით, ამ მოძეკადს მარხვას სად ისეებენ ბრძისდებს? ცოტა რითამე კადერ მანდა ვეშახრო. ამისთვის ვითხოვ: ამ კაცის გამო-სტეუმრებაზე ბეჯითა თუ მენცა, ებებს, დროზე მამსწრას აქავ. ვარდაც და თამარ მოძეკათხე და მგათა ამოვა მცოდინე და თქვენ-საც. თქვენის კეთილ-მოხალთების ივთად სიკეთის მოწადე მ ი რ ი ა ნ. 14²₁₄ 99, ქისტურს.

360. სიგელი დედოფლის მარიამისა, გიორგი ციციშვილისადმი ბოძებული, ამ სიგელისა ჩვენ პირი გვაქვს ხელში პეტრე უმი-კაშვილის მიერ გადაწერილი.

1800, მარტის 1.

ქ. წყალობითა მღწობითა ჩვენ ყოვლისა საქართველოსა და დავითისა, ზატონისა, ბატონისა ციციშვილისა ასულისა, მარიას, ესე წყალობის წიგნი და სიკვდილი გაბოძეთ თქვენს. თავადს მამა-ჩვენს, სარდალ-მოურავს ციციშვილს გიორგიას, მის თქვენს ედამურს და თემურს და მამაყვანს სხლისა თქვენისათა, ასე რომ მამულს და ემსჯელ სიკვდილით აუყოთ, ჩვენს ამისთვისა გაბოძეთ ემთა მათის უმადულისობისაგან ზარის სხისაგან ბოძებულა ჩვენს სიკვდილით სიკვდილით ბონხადამი სხადო თვისის სამართლისის სამსდურებათა, რაც თქვენს სხდამის, რომელიც მათის უმადულისობისაგან მოძებნა კაცისა, და ზოგისა ჩვენს ჯარადმ და ცხვილადმ შაკეიყვანს და დავითისაგან, და სხისადამის, თავისის მათის, ბართის, ზისკანის ახითის და ყოვლის სამართლისის სამსდურებათა. დემეტრის ჩვენს და ჩვენს შვილების კრიტიკლებათა მოგახმაროსო. მარტის 1, ქსე უზნ დედოფალი მარიამი.

თავში უწერია:

ქ. ჩვენ სრულიად ქართლისა, კახეთისა და სხვათა მიწების, მკათარაშვილის გიორგისა ამ დედოფლის მარიამის ბოძებულს წყალობის სიკვდილს ვამტკიცებთ. მარტის 1, ქსე უზნ □. ბეკელს აწერია: „მეფე ქართლისა, კახეთისა და სხვათა გიორგი“.

361. წერილი მეფის ძის დავითისა სერგეი ლახარინთან მიწერილი, დაწერილია ორათ გაცეცილს ნახევარ თაბახ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებთ იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი.

1801, ივლისის 5. ჩემო მამაყვანს კვამწაიყვანს სერგეის და სხისა!

თქვენს ჩვენს და და ზატონ-სიკვდილი წერილია მამადე, რომელსაც და და განმაცხრო, რომელსაც ტერ-მელქისედეკის სხდამის

ზამტარხანს გამოსტუმრებს გემძანებინათ ჩემკას ნების მაცემით და, რადგან ამით მხაროსიებელი არავინ ჰქონდათ, ამისთვის, რადეისც თათონ ის ცერ-მელქისედეკ მისდავს მოვა და აქადამ წამუგანს კაცს ვისმე მოუჩინს, წამოაქვას და ან მისდავადამ თათონ გარდ-მაქველებს, და თქვენს თხოვისძებრ სრულეებს მიაღებს. მაგრამ, გონებ, რომ აქ ამ აწმეოს დროში რა ამბავი იყოფება, ან არ მოგ-ხსენებათ და ან არ არის მცნედი, თორემ თქვენს წერალა აქაურის დაწყობადების უთახვამა არ აქნებ? აქ იყოფება ხსენებამა დახარკის ეოგედის ჩემს მოქმედების და მმართველობისხედ კელი ამდებინა და თათი კაცი გამთარხა, რომელიმაც თუთ მკლამი მმართველობენ, და რაც აქ ამბავები და ან საქმეები დაქვეა, ეოგელავე ხსენარელის მძის ჩემის თხოვალის და დრავ რასტოიფინისხვან შეორედ კითხულის და გათრგის და ელავხარასხვან მოტარალის ეოგელათორთ უცხო და სხვა არის, და ამის გარდა გათრგის და ელავხარასხვან მოტარალის ატრეისხედ სკუთრად ჩემკახაც რადდინამე დაძეგრეულის და დართულის ზეგტრების, რომელიც ვითხოვე, ეოგელათორთ წინააღმდეგობა არის. ვსაქვით, რომ უბედურება სთავალისხვან დედა ხსია ჩვეულებად შემოსულა და ვითამ შერ კითო გავეუბედურდი. მაგრამ ამ მთოელამ ქვეყანამ თავისს მორან დაძვეადრებულას ერთი რა დასიკეს, და ან რას შესცოდნენ, რომ ამისთახს უკახანის და ეწესის უბედურებაში მათვებს, რომ ათხო ეწივნათ, ეწვერთელთ და უსტორათთა გვამთავან ეს მთოელა სიმოცო ტანჯებოდეს და ასე მოუვალად და შწეხარედ რხებოდეს? ეს დადად მაკვირებს, რომ რაც აქ ვითარებს და ტხება დაქვეა, დრახედელის თქვენთან დაწყობადებისხვან ეოგელათორთ უცხო არის და წინა-აღმდეგობა და ამისთვის ვითხოვე, რომ მარჯვედ მცოდანათ, რა მოხვება, და რატორც თქვენს მამულას სავარულა და ერთგულებს ვიცადე, ასე მო-აქვით და ან კადევ რატორც ჩემს თავს თქვენსს შევარებულად და ზეტოვ-ცემულად ვარხობდე, ასე აზრუნით ამისთვის საქმის გარდა-წიგეტალეამდის, სკუთრად სსქართო ესოდენა საქმის ამან ვითარებს ეოგელავე წერილათ მობრძინათ, და უკახსენელ კვლად შეტვე-დრებით თავს ჩემს, ვით ამისს ჩემს, რათა ეს(ს)ოდედ დაუგაწ-ეებულად უმაში ესე, და თუ ამ დახარავს ამ სედს არ ჩამოხსით

და ეგნატია თეიმანავის, რომელიც დროდგან შეიყის ირაკლის აქამომდე ავ-კაცად აღმოჩნილია შეუღეს ქართში(SIC), და ერთი უწესო გამოვა რამე. შე ახლავ მომიხსენებია და ზანუხსაც არვის მისცემს, და ნება თქვენია, და სხვებ ზეტივის მტემელა ნადავგ კეტები მონებროთა სხათა.

მოწყალე კელმწიფის, თქვენის აღმატებულების, ჩემის მოწყალის კელმწიფის უმდაბლი მანა, შეიყის ქე და ვ ი თ (ხართულათ). 1801 წ. ივლისის 5, ტვიღ.

362. მოხსენება ბეგთაბეგ მდივნისა დედოფლისადმი, 33,7×15,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია ორ-ორი და თითო წერტილები.

1801, აკტომბრის 25.

ქ. ღონ მათის სიმაღლის, ჩემის მოწყალის კელმწიფე დედოფლის ჭირი მათს მონას ბეკთაბეკს მომცეს, დაყრდომით ქეჩას კოცნას გაუბედავ. შერე თქმები გეპათთ და აქაურის საქმეების გარიკების ვითარება გეპანათ და გეკითხათ. ჩემო კელმწიფევე! შე ბრძანებისაშებრ თქვენისა და ანამდებობისაებრ ჩემისა, რაც რამ მცირე აღსასრულებელი საქმეები არის, ზოგი აღმისრულებია და რომელიც დაშთაბილი არის, ღთითა და თქვენის ბედნიერებით, იმასაც ვჭტდილას, რომ კეტების გაგარავთ. აღს გახლავსო აღებელი. სამი ურემი ან ათხი მოუნდება შერს, ქერსა და სამარხოს; სწორეთ აწუელი არ მაქვს, რომ მომეხსენებინა, ზოგი ქვევრებიათ დგას და ზოგი გოდრებით, ამისთვის რიცხვით ვერ მოგახსენე. აღიდამ გიხელ ქცხინვადს ზურის სასთუფოთა და რაღა მოვახსენებ თქვენს სიმაღლეს ამ ზურის აბეჩსარობა. ამ ზათეხელ რუსების ცხენები და ან სხვა მოსაქმეთ თაყადიშვალებისა, სხვისა და სხვისა, სუფ აშვებული ჭყოლიათ ამ ზყარშა, გაუფუტებით, რომ საამის აქ ხლებათი ფახეთ, რომ მსხმოიარემი აშვებული ცხენი შეეშვათ და ასე წაეხდინათ, მაგრამ, რასაც მოყსწარ, კი აღარა წამისდებინებია რა. ზვარს გამოვიდა სამოცდა-რვა კოკა ხსეყარა. აქედამ რაც ზვარსხელ დანახარჯი ჭქონდათ, წერილით სარწმენით, ოცი კოკა შემარდიაშვილს სუამო-

ხას მიუყვებ და სამი კოკა შერმაზნაძემიღს. ზოგი მუშას მაყინდა, რამ ზაატაც სთუქელზედ ჩემთან გახლდათ. ომან დაქარნივისს რამ დანახარჯის მოუხსენებია, ზვარზედ აძღენი დანახარჯი მაქვსა, თქვენს სიმაღლეს გლახა წერეთლის ზირით ამ დანახარჯის შეტეობა ჩემთვის რამ ებძინათ, მოვიკითხე და თითან სიამარადიშვილი ავთანდილც, ომანისაგან გამოგზავნილია, ზვარის კრეფაზედ ჩემთან გახლდათ და ეს დიად ბევრს დანახარჯს ახენდა და ხახეჯარს გამოსავადს ითხოვდა. მაგრამ ჯერ-სახათ ვერ მივე თქვენს მოუხსენებლად, და რაც ბახრიდამ სიმუშათი ვადი აქლათ, ის კი გარდუხადე, როგორც ზუმათ სწერია, ოცდა-სამი კოკა მიუყვებ, და სხვა დანახარჯსაც მოგახსენებენ, მაგრამ მაგდენი არა ჩანს რა. ზაატაც წვრილად მოგახსენებთ ამ ზვარის საქმის და ნება თქვენის სიმაღლის არის. თუ კიდევ უბოძებით რასმე, თქვენა ნება არის, წველობა იქნება. ეგვლას ზაატა მოგახსენებთ. ეს ზვარიც ისე წაუხდენიათ, რამ კელს არაყინ ჰკიდებს, ათი წელიწადი არისა, რამ არ დაბარულათ და არც სხვა სიკეთე მისცემიათ. სარის მოგლექაშობაც მუშითი შეკმწივე მუხურესა, თარემი ხელს აღარა ჰკიდებდა. ამ ზვარის მუშაობისა ნება თქვენი არის, როგორც იხებეთ, ჟამზედ ისე ბეჯითი გახლდები. რაც კაკალი გარდა-რჩენილათ, ზაატამ ხახა და გახდათ დაბერტუაზედ, მე აღსი გახლდი და ამ კაკლსაც დაჟამტერევიებ და ხაკეზათ გახლებ, რაც დადგება. კულუხა რომელთაც აძვესთ, დაჟსწერე და გამობარებით კი ჯერ არ გამომიბარებია. დაწმენდილი რამ ავიღათ, ისი სჯობს; და თარხანი კაცნი უარობენ, კულუხათ არ დაჟიდიეთათ და ისე, რაც შეკვიდიათ, მივარათმევიათ. თარხანი კაცების სია მომირთმევიათ და როგორც მომიხსენებია, ისე ეთხოლთ. ურიების სანთლის ალების რამ გეძინათ და იმთათვე თეთრის დებულება, ესეხი მოგახსენებენ: ჩვენ თეთრი არა გვადებია რათ და არც მე ვაცა ამთი თეთრის დებულება, და, როგორც მანდვამ მებძინება, ისე ადვასრულებ. სანთლის მართმეკასაც ზოგნი მოგახსენებენ, მივართვითო და ბართი კი არ უჭირავსთ და ზოგთ კი ვართმეკ, ვისაც მოვახელებ ხოლმე. აქა-იქ სათვლებში გაჟანტულნი გახლავან, ერთს ადგილს მაყრით რამ ესახლენ, ამთიგან სიმსახური კარგად შეიძლება. სამი ლიტრა სანთელიც ზაატის კელთი მომირთმევიათ და რასაც კიდევ ავიღებ, იმასაც მოვართმეკ.

მე რომ სარწმუნოებო მემკვიდრის რძლისა და დედოფლის მოახლოებისა, სუთი თემისი ხამი ზეპირაჲს კელათი კასხელ და რუა თემისი ქალაქის თეთრად ზაატა უნადის კელათი მოძირთმეუთა ერთის ზრგით დაბეჭდილი და დანარჩენისაჲს ამ ერთის კვირასჲდ გავარიტებ და მოგართმეუ. აქამდის სოფელის მიზეზითი ბასარი არ იყო და ამან დამაკვიანებინა. სუ გამიწერებთი, სემო კელამწიფეუ. ზაატას აქამდის დამაკვიანების მიზეზები აღუჩნდა და აქამდისინ ამან შეაქენა. სხვას აქურის საქმისის, ეკელას ზაატა მოგახსენებისა და წყალობას ვითხოვ, რომ ეს ზაატა თრისად დღეზედუ გამოისტუმროთ და დაითხოთ, რომ მართა განდევარ, ამ თქვენს სამსახურებში შემეწიას, სემოან განდევნა; სხვათაგან ამას ბეჯითობას უფრო გხედავ და, რაც აქმეზა იმასოვის დამობარებთა, ას აქმეზაც მემობას. სქარა განდვასთ აქა, რომ რაც რამ წამოსაღები იქნება, დარებს დავამართო. ამასაც მოგახსენებ თქვენს სიამდღეს: აქურს აჯარას შედანაშაღელი ნონე სარწმუნოს ამხანაგითი თხოვს ას თანხაც თემისთ. ამასი თორმეტი თემისი ხელათი, თუ ინიებდეთ, მართლამ უბოძეთ ზაატას ხელათი და მე თამსოქის გამოავართმეუ და მოგართმეუ. ამ მოახსენებითი, ეს ქცხინგალის აჯარა ამ კაცის აღებული არის და სება გაქცით. თკლამბერს კე, ქს უ მ თ. სსამორო სხელისა რომ გემძინათ, ეკელას გამოუცხადე და ზოგნი მანდ ხლებასა და მართმეუას მოგახსენებენ და თუ ვინმე აქ მომბარებენ, და სემგან მოგერთმეუათ.

363. წერილი თამარასი თავის ძმა ალალუ ყორანაშვილისადმი, დაწერილია ორათ გაკეცილს ნახევარ თაბახ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1805, ენკენისოვის 8. მალაღ კეთიღ-მობიღო უფაღო, სიყვარუღო ძმაო ა და დ უ ა ვ!

უმდაბლესად სიყვარულანის ზატეის-ცემას მოგახსენებთ და თქვენს უვსებულად ცხოვრებას დთის ვითხოვთ. წარსრულს თქვეთი თქვეთი წიგნი მოგვიფიდა და თითქვენის(810) ნახვის ოღნათი გვასიამოვნა, (კ)მადლობთ, თქვენს სკენდა მომართის დამხურანს სიყვარულს რომ კიდეც უსსოპებარო და თქვენის ამბოთი გვასარყო. ვადათ, თქვენას

მწყვალუბისკან, რომ ჩვენს ამბავს მოიხსენებო. რაც უცხობას გაეწეობა, მშვიდობით ვცხოვრობით და სხვა, რომელიც მოკეწერა, რასაკვირველია, ჩვენის შეძლებით, თქვენის ბედნიერების მკაფიო ვართ და ვიქნებით, და უოველს ჟამს მოვახსენებთ ბატონს და უოველთვის იმედსაც გვიბძახებს, რომ ღროს ველით, უდროვით ხომ არ შემოდლიანო, გაურიგო რამეთ. ასე მინდა ჩემი მოხსენება ცუდათ არ ჩავატარო და მის გამგონეთ რაღა სიტუვა გვექნება, გვერწმუნე, რომ უოველთვის ჩვენის გულიდამ და თვალიდამ განუშორვებელი ხარ და არც დაგვიწყებინარ. და ჩვენის შეძლებით თქვენს ანბავს და ბედნიერების ცდას უოველთვის მოვახსენებთ ხოლმე და ვცდილობთ. ვინცა ვინ აქ არიან, ხუთი თვე არის, რომ მიწერილი არის და ჯერ არცა არა ამით გამოსვლიათ და, მათ რომ შორჩებოან, შენს საქმეს შეუდგებით. მაგრამ ერთგული გული არ დააშლის. დიდათ გემდურით, რომ არ წამოხვეულ, და შენს ალაცს სხვანი იფარებენ და გახარებულნი არიან და ჩვენ შენას გზისაკენ გვიჭირაძმს თვალი. შენგან ის იმედი არა გვექნდა. სხვა თქვენ და თქვენის სახლობის ამბავს გვიბძახებდუ, რომლისათვისაც დიდათ მადლობელი ვიქმნებით. თქვენი მალალ კეთილშობილების კეთილის მოწადე, მოღარე და თ ა მ ა რ ა. ეჩვენათვის ლ დღეს, 1805, სანკ ჰეტრებუეს.

დედოფლისეულმა მოკითხვის მადლობა მოგახსენათა და თათონსაც დიდის სიუვარულითა მოკითხვა მოახსენა.

ანდრამ სიუვარულითა მოგიკითხა, ზატამ და გიორგი მოკითხვის მადლობა მოგახსენათ და თათონსაც მოგიკითხეს.

ჩვენს საუვარულს თქვენს კნეანას, ჩვენს სასიამოვნოს ზირსა და გულს ვაგოცებით და შავის სახვას დმერთს ვთხოვათ, რომ მშვიდობითა იშოიებოდეს. ატრევე ჩვენს საუვარულს ანახანუმს და ზურახს ჩვენს სასიამოვნოს ზირს ვაგოცებთ, ატრევე დავითს. ანახანუმთან ცარიელი წიგნის ბოლიში მოგუხადეთ. შენე მომიკვდები, ჩვენ არც თქვენ და არც თქვენა მუილები არ დაგვი(ვ)წყებთა, მაგრამ რა ვქნათ. ანახანუმის ახალგარდაც(SIO) სიუვარულითა მოგუაკითხე, მარინე, შენ იცო, როგორ კარგათ ამებოქო.

წინა გვერდის აშიაზე აწერია:

ბატონისშვილმა მირიანმა სიუვარულითა მოკითხვა გიბძახა, ცალ-

კე წიგნი იმითაჲმ ვერ მოგწერა, რომ არავისა სწერს; ამასაც, როგორც იცნობთ თქვენს შოწყალეთ, ისე ცდილობს.

მანიამჲმ ჰატევის ცეშით შოკითხვა შოგანსეხა.

მიოშ დიდის ჰატევისცეშითაი შოვევიითხეთ, როგორც თქვენცან ვიცნოდეთ. შავას კი არ ვ(ა)ხსოვართ, შავრამ ჩვენ კი არ ღაცვი(კ)წეუბია.

364. ბძანება ირაკლი II-ისა სპარსულათ დაწერილი და ქართულათ ნათარგმნი, რომ კორანოშძეს მცხოვრებლები „ეთემებლები“ მიეცეს. დაწერილია ორათ გაცეილს ნახევარ თაბახ ქალაღღებ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1750). სთარგმნი საქართველოს მეფის ირაკლის სანოიარო სპარსულის წერილის ქარტიდაშ.

გიბძანებთ თანახმობით: რადგან შიციშული ჰქონია შამის-შაზით, ჩვენის წერით ღა სისხებით, რომელიც მცხოვრებლები იშეიციებთა და სანულ-ეწოდების კიეშეხლები, რადგან ესენი ჰქეშარიტობრეკ ამ ხინებულს შოხელეს კორანოშძეს ეწოდების, კვალად შეც ვაძლეკ ამისა და მშათი შეკვიდრესაც, რომელიც კარღაცელების ვაშად დარწობილა აღიას, ან რომელიც დავანსუელას და სხვათა აღგაღასა დასახლებუღას, ეკელახუ უბძანებ: თავითეულად შეკრბითოს ისინი თავის აღვიღს და შიეცეს დაუბრკოლებრეკ ზეშახსესებულს აღიას, თავის სიბძანესეულს და დასაშორხაღებულს ქვეშე.

მათის უმადღესობის, საქართველოს მეფის ირაკლის შეღწითა ბეკედით დასმული არს ბეკეღა.

365. პირი ბძანებისა ირაკლი მეორისა მოხელე კოფაჩისადმი თათრების მიცემის შესახებ, დაწერილია წინა ბრძანების ქვეშით იმავე ხელით.

1750), თებერვლის 19). სთარგმნი ქართულის წერილადან სანოიარო მათი უმადღესობის მეფის ირაკლის ქარტიდაშ.

ჩვენ შეეღმან ი რ ა გ ღ ი შეორეშან, გიბძანებთ ეოვეღს ჩვენს კახეთის თავადითა და ახსაურთა შოხელეთა, რომელიც ამისი დავან-

ტუღანი ხაღსნა არიან, ამის საბძანების ქვეშე სამუჟონი თათრები ამ მოხელეს კოფანის შიეცეს და კიდევ შუამღებინათ და უხვეწათ გაცო-
მოუკარეობის მსახურება, რომელიც კეითლის ჩამომავლობისა არის
და მსახურებისა ამისგან ჩეხთიანა უნდა შიეცეს მაგაერი სსეიდელი
და შიეცემულ არს ესე ნაბძანის ქარტი სამეფოა ქალაქს ტუილისს,
თებერვლის იო, რიცხვს წელსა 1750.

მათი უმადლესობის, საქართველოს მეფის ირაკლის მეფნის
ბეჭდით დასმული არს ბეჭედი.

სათარგმნი ზირეულ ქართულ წერილიდამ რუსულთა, გადმოაქ-
ბული ბარათლამე შიორისაგან შიერ(შიც), და რუსულიდამ ქართულად
გადმოვიღე იედარ მსაფეიქსა ჭაფასე.

366. წერილი იმერთა დედოფლის ანნასი, მეფის დავითის მეულ-
ლისა, ალალო ყორღანაშვილთან, 23,5 X 10,7 სანტ., დაწერი-
ლია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებათ იშვიათათ
ნახმარია თითო წერტილი.

2796, იანვრის 23. ა და ა ლ უ ა ს.

ქ. ჩემს საკუთარს მეგობარს, ე ო რ დ ა ნ ა ს ს ე ვ ი ლ ს მ დივანს,
დედოფალი ა ნ ნ ა მ რავაღს და-ძმურს მოკითხვას და კარგათ ყოფ-
ნის წადღის ვისურვებ. შერძეთა წიგნი მოგუწერათ და მრავალი ბადიშა
მოგეთხოვა. თუ მეგობარი ხარ, ჩემთან რად გეჭირება? ამას მრად
კითხოვ შენის მეგობრობისაგან, რომ ბატონს დედოფალს ჩემს საქ-
მეს მოგოჩიებდე და ჩემს თავს არ დააიწეებ. სხვა თქვენს ამბავს
თუ არ დამაკლებ და მომწერ, უფრო მეგობრობა იქნება, და არ და-
მივიწეებ. იანვარს კგ, ქმს უ ჰ დ □. ბეჭდს აწერია: „სრულიად
იმერთა დედოფალი ანნა“.

აშიაზე აწერია:

ქ. ჩვენნი მცნობნი და მეგობარნი, ვინც იუენის ბატონის ამა-
ლა, ერთობით მოკითხვა უბძანეთ და მოახსენე.

367. წერილი დედოფლის ანნასი ალალო ყორღანაშვილთან, 29,2
X 10,1 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხე-
ლით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი.

1797, ივებერვლის 11. ა ღ ა ლ უ ა ს.

ქ. ჩემს ძმებრ საუკარედს, ბატონს ნათლიას, მდიანს,

დედოფალი ა ნ ნ ა მრავალს შოკოთხვას და თქვენს კარკათ ეო-
ფნას ვისურვებ. შერმეთ ვიცი ჩემს ამბავს შოისხენე(ბ). ღ ზ შენი
დედოფლის მტერი და არგული შეაწუხოს, როგორც მე შეწუხებუ-
დი ვიყო. ჩემი საქმისათვის შზრუნული არავინ არის და ეს თურამუ-
ტი დღეა, უფუფაც შომიჭრეს. ერთი შანდადი და აზართეშა შქონ-
და, ისიც გაფიდე. ამდენი ცხენი და კაცი მეაგს შესანახავი, ნახე რა
შეწუხებაში ვიქნები. ახლა კაცი კახელე ბატონს დედოფალს და ვა-
თხოვ შენის ძმაბისა და სიუკარულისაგან, რომ ამის სიმადელსთან
მადე წიგნი შოაწერინე, შიმშილით შინც არ ამოეწუდეთ, სხანა აქა
კართ, და შერმე, როგორც ბატონი დედოფალი იზრუნებს ჩემს საქ-
შეს, ისე იქნება, თორემ შაგის შეტი შოაწადე არავინ შეაგს. რადა
გეკვდრო, ჩემს კაცს შენ უნდა უწინამდრო და მადეც გამთისტუშრო,
ბატონიც ახეგე და ბეჭათად შოიქეც, ჩემთ საუკარედო მშაო. ივ-
ბერვალს ია, ქქს უ ზ ე □. ბეჭედს აწერია: „სრულიად იმერთა დე-
დოფალი ანნა“.

368. წერილი დედოფლის ანნასი ალალო ყორღანაშვილისადმი,
32,2X12,3 სანტ., დაწერილია ქალღღებ ნუსხა მხედრულის
ხელით. ნიშნები არა აქვს. თარიღი არ უზის, მაგრამ დაახლო-
ვებით წერილი 1797—1798 წლებს ეუთვნის.

1797—1798. ა ღ ა ლ უ ა ს.

ქ. მშაო და სთადიაკ, დედოფლის მდიანს! შენი და, დედა-
ფალი ა ნ ნ ა მრავალს შოკოთხვას შოგახისელებ და სმსახურის სურვიდს.
შერე ვიცი ჩემს ამბავს იკითხამ და რად(ა) შოგახისენი და ან რა გი-
თხრა, უეუელს ჩემს ამბავს ბატონის წიგნითა ცნობ. შოგადი, ალაღუეკ,
ილაჟი აღარ არის, ჟერ ჩემი შწუხარება და მას უკან ეს შიმშილი,
ვისაც ბეგრა აქვს, იმსაც ღუეკა ჟერ უშოყნია, თორემ მე ვინ შომ-
ცემს? გამისეჟე, ვარ ასე შწარეთ შეწუხებული და გაჭირებული. ახლა
ამას გეხეგები: შენ და შიდახვარმა ნახეთ ერთმანეთი და, როგორც
შოკობდეს, ისე შომწერეთ. თუ ან დმერთი გაუგართ, ან ქრიტინი

ხარა, ერთი მაშველეთ რამე. შიოშისა რომ მოგეწერა, რადისდა გუნახა, რომ იმ ბატონის ზირი რომ ვეღარ ნახეს, აღარც ერთი აღარ მოგვეკარენ; ვინც მოახსენათ რამე, ეველასი გაუწერა და ველარავის გუნახა, შეშინდნენ. აქამდის ხომ მატყუევეს და ახლაც მეც რომ შევიტყუე და აღარც იმ ბატონმა დასდია საქმეს. აბა რაღა უნდა ქნან? ისინიც წუხან, მაგრამ რა ქნან? ბატონის ატონობა არას ეცის არ შეუძლიან. ახლა ჩემი ხეუწა(sic) ეს არის: რახანც ამდენი ჭირნახელი დასდევთ ჩემზე და დაძმობის სიუფარული გაქვს, შილახვარმა და შენ ერთმანერთი ნახეთ და როგორც ვობდეს, ისე ქნით, შემეწიე, ჩემს დღეში ასე გაჭირებულს ვერა მნახავ. ჩემი სიკვდილის დღე ეს არის. შენის მშვიდობის ამბავს სუ დამაკლებ და ამის ჰასუსიც მალე შიბისე, ბატონო □. ბევედს აწერია: „სრულიად იმერთა დედოფალი ანნა“.

369. წერილი დედოფლის ანნასი ალალო და შიოშ ყორღანაშვილებთან, 35,1 X 12,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს წერილი დაახლოვებით უნდა ეკუთვნოდეს 1797—1798 წ.

1797 — 1798. ა ღ ა ლ ყ ა ვ და შ ი ა შ ი

ქ. ჩემო საუკარელო ძმებო და მდივებო! დედაოვალა ანნა შრავალს შიოთახვას მოგახსენებთ. ბერე ვიცი, აღაღუავ, ჩემს ამბავს იგიოხამ და მაგ ბაბაეულმა ხომ ასე გამოშვა და ვარ ასე შეწუხებულა. ახლა წასუვალს ვაზირებდა, მაგრამ ბატონის შვილმა აღექსანდრემ არ გამოშვა და ვარ ახლა ასე. ანა რა ვქნა? შენ იფიქრე, და მეც ასე ვითაქრე: ისევე ეურება ვობს ჩვენის ბატონის დედოფლის. თუ ასე მოახდენ საქმეს, შენც და შიოშიც ეცადე, დედაოვალმა ერთი წიგნი უბოძოს ბატონის შვილს აღექსანდრ(ე)ს, რომ მაგის წამობძახებაშდის, ან ჩემის საქმის გარიგებაშდის, ბეჯითათა ჩამაბაროს, რომ ბეჯითათა ერთი ეს გარიგე და, შიოშ, ერთი ბატონის შიოწერანე წიგნა, შეივს კიდევ, როგორც დედაოვლის წიგნი იყოს, ისე შენც ეცადე. შიოშ-აღაღუავ! მეორე ტახისამოსი გამირიგე ჩემთვინ და ჩემის მუახლეებისათვის. სამა შეავს, ათი კაცი მახლავს და შიოთივისც მომეხმარე.

მესამე კადეკ ეს, რომ უფლებას, თუ ღმერთი გწამს, შეიძინო თუქონი როგორ გვეუფოდად სამს თუქს? ხამ გავწყადლით, ალაღუავ, შიმშილით ილაჯი არ არის. მესამე ეს, რომ უფლებას კარგი გამირიგე, რაც გამირიგო, ზარაფხანაზედ გამირიგე, სხვაზე არ შინდა. ხახუვარი არ მოგვეცეს, შავს ავლდება და ჩვენ არ მოგვეცეს. ალაღუავ, ახლა ეცადე კადეკ ნამეტნავათ, თორემ გიკვდები, ღმერთს ერწმუნე, და ჩემისთანას დას ვერ იშოვნი, და შერე ღმერთიც მაგიერს გადაგიხდის, თუ მე ველარას შევიძლებ. სხვას ჩემს სიტყვას ეს ჩემი კაცი მოგახსენებს □. ბექედს აწერია: „სრულიად იმერთა დედოფალი ანნა“.

აშიაზე აწერია:

ბატონმა რომ წიგნი გამომატანს დედოფალმა, ისიც ეფთავიძე წინამძღვარმა დაშტეუვა და წამოიღო და არ დამხნება. გაშინჯე ახლანდელი ბერა და მღვდელი!

370. წერილი დედოფლის ანნასი ალალო ყორღანაშვილთან, 34 X 10,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუხხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წერილი დაახლოვებით უნდა ეკუთვნოდეს 1797—1798 წ.

1797—1798. ა ღ ა ლ ა !

ქ. ძმათა მდივანო! შენი და, დედაოფალი ა ჩ ნ ა, მღაბლით მოაკითხვას მოგახსენებ. შერე ვიცი ჩვენს ამბავს იკითხამ და ყერივართ ამ თელავში უსარკებლოთ. ახლა ბატონს დედაოფალ(ს) შემახვეწე და შემაკედრე, მის უფრო, შავის ორგულს ნუ ეყვს მოწყალე, მე არვინ შევანდეს შეშბრალე და მოწყალე. ასე შემახვეწ(ე), ღმერთი იმ საყვარელს შევიღს და ჩემს ხ(ე)მწიფიფიშვილს ლევან(ს) კარგათ გიმეოფიქის საუკუნას ცხავრებშიათქო, ჩემს საქმეს ერთი კეთილად გზა გაურკვივე, ამისგან უფრო ნუ დასწავებთ-თქო, ჩემისთანას აბლის და ახრის შეწყალებას ღთო არ დაგიკარგავს და თქვენის ბეღნიერებითა შერე ნეტეში მომეტ-ათქო. ან რას ვაკეიებ, თელავში მე რა საქმე მაქვს? იმდენი დღეგრძელობა შავს აქვს, რამდენი შჯავარი და მწუნარება ჩემს გულში იეთს და რომელ ერთს გაუფიადე. მანამდის მოგვედებოდე, მანამდის მახუნან ჩემი შეიდი, ქრისტეს სიყვარული-

საოყის. სსკის შობის წიგნითა და სემის კაცების სიტყვითა ცნობ, და შენ იგი და შენმა ძმობამ, რასაც ბატონს დედოფალთან ბუკითა აქსები ამ საქმეზე, რაც შეგეძლოს ეცადე. ალაღუკ, ძმობაც ახლა უნდა, ნამუსიც და სიუვარულიც. ხომ იგი, თუ საქმე გაცივდა, აღარ ვარგა, ვინც სემეა ხარ, ერთმანეთი ნახეთ და ბუკითა ეცადეთ. სხვას სემს სიტუვას ეს სემი კაცები მაგახსენებენ და ავანე ჩანია და ბუკითა იუავი, თუ სემი ძმობა გწამს. ბატუბსაც (sic) წიგნი ვახელი, ამის ზსენი მადე შემატუაბინე წიგნით, როგორც შობის წიგნი იყოს, ისე ქქნ □. ბეჭედს აწერია: „სრულიად იმერთა დედოფალი ანნა“.

- 371.** წერილი დედოფლის ანნასი ალაღუ ყორღანაშვილისადმი, 28,3 X 15,6 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წერილი უნდა ეკუთვნოდეს 1798 — 1799 წლებს.

1798—1799. ი თ ს ე ბ და ა ღ ა ლ უ ა კ!

ქ. სემის შობის და ძმის საძულეებუნა, ბატონა დედოფლის მიღახვარა და მდივანი, დედოფალი ანნა სამსახურის სურვილს მაგახსენებთ. შერე ამის წინათაც გახელი წიგნი და სემი შეწუხება მაგახსენებთ. ისე ღმერთმა შენის ხემწივის დედოფლის ორგუელს გაეჭიროს საქმე, მწარკთ შეწუხებული მე ვაყო. ახლა კიდევ უარესია, რომ სიკვდილსა და სემს შუვა ხანი აღარ არის, მაგრამ რა ვქნა, ხომ იგი თქვენს ბეტი სემოვის სიტუვის მოქმედი არაყის არის და შუგლ-დადგომით გამხევებით, მომეხმარეთ რასმე, ქრთამხედ ნე დამხობაკავთ და, რომელიც ამ სემს კაცმა მაგახსენოს, იმაზე ბუკითა ეცადეთ და გაისარჯეთ □. ბეჭედს აწერია: „სრულიად იმერთა დედოფალი ანნა“.

- 372.** წერილი დედოფლის ანნასი ალაღუ ყორღანაშვილისადმი, 34 X 14,3 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წერილი უნდა ეკუთვნოდეს 1798—1799 წლებს.

1798 — 1799. ა ღ ა ლ უ ვ ა ვ!

ქ. ჩემო საკუთარო ძმაო, ე ო რ დ ა ს ი ა ვ ი, დედოიფლის მღა-
ვანო! შენა საკუთარი და, დედოიფალი ა ს ნ ა, შეხს ნახვას დიურთის
კოხნავ. მერე ვიცი ჩემს აშმაგს იკითხამ და რა გითხრა, ჩემს დღე-
ში არც რა მინახამს, არც არ გამოიგხობა, არცა რას მოჟსწრებიფარ
ამისთაქნას, ახლა მე უბრალთი და უსქამქრალით ბატონა დედო-
იფალი მე გამოიწერა, გაბურთადის და ეშმაგის გავით ანაშადის ეშმაგო-
ბისთაფის, რომ ჩამოველ მსადედეგან, მ(ა)ს უკან სულ სასიკვდილოთ
დამდეგენ ეს გაცემი და ახლა კიდევ წერომის თქმა ეთმცხანა ბა-
ტონის და ახლა კიდევ, რასაკურეილია, უვარეს მისეკმდეგ, ხს აქ ვი-
მადვი და ხს აქ, არ მეშეკმბან უსიკვდილოთ, ბატონის თქმი გვა-
ქესა, რომ უნდა მოგლათო. ახლა ვარ ასე გაჭირებულთ, ადალუვაქ
შენ მტკიცე ზირი და სიკვარულია გამოახინე ჩემზედ ახლა და ამათ
ჩემს თავს ნუ მოაკვლევიებ და სურც ამათ მკაერს შემსჭმეგ. ქრთამ-
ზე ნუ მხოგავ შეძლებიებრ, და მომეხმარე, ვასთახნაც დაგჭირდეს,
ოღონდ ამას ეცადე, რომ ჩემს სიცოცხლეში არ წამართავს, წყალო-
ბას წიგნი მომტეს, ნუ დამხოგავ ქრთამზედ, შენა ჭირთე, და შენ-
თვის მეშინავეთ დამწვი, საადუმლოთ ვი უცადე, რომ ჩემგან არა-
ვის დაგსახრდეს. ეცადე, ადალუვა, შენა სასედას ჭირთე, ამის სა-
ქმეს მომეხმარე და შენთვის მომკვლ ბიას შენა მეაწვი და სეითონ
მდივანი, ვახვერდი, ვარდავ. ეს არის, თუ ჩემი საკვდილი არ გინ-
დოდეს, ამათ სირცხვილს ქვეშ ნუ მომკვლავ. მანდაურა აშმაგი წერი-
ლოთ შემეტობანიე, რავარც იეთს, ვეკვლ წვრადით, ამ ჩემს გაცემს
ეერი უკდეგ მანდ ვოთაში და მადე გამოსტუმრებთ ეცადე, ეცემის
ცოცხადს მომისწრან □. ბეკედს აწერია: „სრულიად იმერთა დედო-
იფალი ანნა“.

აშინაზე აწერია:

ქ. შიკოშ! შიშველე რამე, ცადეგ წიგნს მოგწერდი, მსგრამ
კვლარ შევიძელ და ეცადე შენ და ადალუვა, ჩემო შიოსო!

373. წერილი იოსებ ყოზღანოვისა თავის შვილების ადალო, ივა-
ნე და თომასადმი, 31 X 12,5 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქა-
ლაღდზე ნუხნა მხედრულის ხელით. ნიშნებთ ნ.ხ.ი.არ.ი.ა თითო
წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1802, იკათავის 19. ჩემო ღთის წყალობაჲ, შვილა
ა დალო, იოვანე და თამა!

ქ. თქვენი შვილობით მანდ მისევის წიგნი მამაჲდა, რამე-
ლიც დიდათ ღთს მადლობა მრავალსენე. ახლა თქვენ იცით, როგორც
როგიან მაგ ემწვილებს და ხელის მოუკლით და სიამოვნით იქნებით.
თუ ჩვენს ანბავს იკითხვით, აქ, ავლაბარში ვიმყოფებით ბატონ-ჟმა-
ანათ. თუ ქალაქის ანბავს იკითხაით, ქალაქი სულ დაიცადა, ზოგი
ორთაჲდას, ზოგი დრსიჲდას გაუდინენ, მაგრამ ჯერ ღთის მოწ-
ყალებით, მომტებული არ არის რა. ვნახოთ, ამას იქით ღთი რასა
იქს. ბატონიც ამ ოთხსოდ დღეზე დუშეთის წამძინებებ, თუ ღთის
სებაც არის. ჩემთავს ღთის წყალობათ ბოძებულა ელისბეთი, თუ
თქვენებანს ანბავს იკითხავ, ეს ხუთი დღეა, რომ ბაღში დრსიჲდას
გაუდინენ, დაად ბუკრი უთხარ, ორი ურემიც მივე, რომ ჩვენებთან
წადით-მეთქი, მაგრამ არა ქნეს. მეტონა, რომ ტერ-უაზარამ არა ქსა.
ამათი იფიქრი სუ გაქვს, დაად კარგათ დგანან. ახლა ერთი ჯორის
საზღაზე ორის გოდრით ხილი, თერთი ძაღვი და შვილივი გოგოების
ქაშები და თუნიგი ჩქიას ხელით გამაძიჯახენია. ჯორი მანდ შეი-
ნახეთ, ბუქანას უთხარით, კარგათ მოუაროს მა ჯორს. ამ ორსოდ
დღეზე ოროხაც და ურემებც გამაჟისტუემრებ, მეც ღთით მადე მო-
ვად, ბატონი დუშეთს დაჟბინებ(სი) და წამოკად. თქვენ იცით,
როგორც სახლს და ემწვილებს მოუკლით, ქალაიც ჰომ მადეთ წა-
მოვიდა. ჩემავარ მაიას, მართას, სუნთას, ბარბარეს, სადლამეს,
რძლს ზეჟავას, ხახანას, დაითას, ეველას მოვიკითხავ. იოვანე და
თამაჲ! თქვენ იცით, როგორც ჭკვიანთი იქნებით და ბეჯითათ წიგნს
წაიკითხვით. თქვენს შუადობას ა(მ)ბავს სუ დამაღლებით. კათათვის ით,
ქვს უჟ □. ბეჟედს აწერია: „განაწო მოსე ფარაონისადმი ლახვარი.
იოსებ“.

374. წერილი მირიშქარ იოსებისა მილახვარ იოსებ ყორღანოვი-
სადმი, 20×11 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღღე გაკრუ-
ლი ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1795, დეინობისთვის 30. ათსენს.

ქ. მასს ბრწყინვაღუასს, ბატონს მალახვარბაშს, მათი სიძე მთ-

რიძქარი ი ა ს ე ბ სამსახურის ნატრას მავახსენებ და თქვენი მშვი-
დობის ამბავს ვიკითხავ. თქვენი წიგნი მამაკადა, რაც მაგეწერათ,
შეგიტყევი. ფარხისა რომ მოგეწერათ, უწინვე მავკაითხე, რაც იმა-
თა ჭქონდათ, გამოყარათ, მაგრამ ზარანთი ფარხა არა ჭქონათ. მენ-
სუ მამაკადები, რაცა ჭქონდათ, მე მამკს. ერთი რამ არის ამში,
მე ხემის ჭკვით ასე მგონია, რომ კურთხეულ ხემის სიდღდრის იეოს,
მე სულ, რაც არის, მენს ქლას გაუგზავნი, რომელიც რომ მენია,
თქვენ მოგერიმევათ, რამელიც არაინც ზატრანი გამოჩნდება, ხემის
გასმრჯედოს გამოყართმევ და მივცემ. ღთის ჭქნას, რომ სულ თქვე-
ნა იეოს, მენი მოწერა რათ მეჭირება? თუ კი მენსას დაფასხედებ
რასმე, მენი საქონელი ხემა არ არის? რათ დაკარგავ, იუნდა კიდევ
სხვა ვიზიყნო რამე, როდის ვისმე დაფასებებ, სინამდის მენს ქლას
არ გაუგზავნო და არ ნახოს. მე ხომ თქვენსას კერას ვიცნობ და
დედაკაცური თუ არის რამე, იმას უკეთ იცის მენგან. აქურს ამბავს
მოიხსენებ: რაც ამ ჯამს გაეწეობა, მშვიდობა არის, ხიდის ზანდუ-
კები ამოვამქნდინე და ახლა ღთით ზანდუკების ხეებს ჩაკაერევიებ,
ისრები რომ იეოს, დიან მალე გაკეთდება, მაგრამ გუდას დამწველი
არაინ არის. სხვას თქვენის მშვიდობას ამბავს გვიბძახებდეთ. ალა-
მაჭმად-ხან კარაბაღში წავიდა და ვერ სწორეთ არ ვიცით, იქავ არის,
თუ არა. ერთი ქსეც გავიგონე, რომ ზარანს ფარხას კახეთსაც ჭე-
დაინო და თათრებმაც არისო. ამას ეკედას სწორეთ შევტყობ და
მოგწერ. დეინობისთვის ლ, ქქს უ მ გ იონებ].

375. მოხსენება იოსებ ყორღანაშვილისა დედოფალ დარეჯანისა-
დმი, 30,3X56 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღებ ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ ნახმარია თითო წერ-
ტიღ.

1795, გიორგობისთვის 13.

ქ. ღთის ბედნიერის კელამწიფის ჭირი მასცეს მათს იეხთ-მი-
წა-მტვერს ი ა ს ე ბ ს, ხემს მოწყალეს აქყანდას კოცნას გაუბედავ.
თქმი მებობა, ხიდის ზანდუკების გაკეთება გემძანათ. აქეთი მხარე
გაკაკეთებინეთ, იქითის მხრისათვისაც ორმოცდაათი ხე მავატანინეთ.

ღთით და თქვენის ბედნიერას დაუღაითა, ამ სამს-ათისს დღეზე იმსაღ გავაგეოთინეთ. თუ ხე დაგვაუღდეთ, თოგარც იქსებ მოვახერხებთ. ისრუბის ბანდნა გახლავართ, ისრუბი რამ სამოვიდეს, მადე გაგეო(დ)ება. ამას წინათ არზი გახეღ, დამამის ხეების მოგახსენეთ. თუ სთარხნადი თქმა არ მაწერეთ, რომ დამამის ხე იქ დახერხოს, აქ არც ხე იმოკუბს და არც მხერხავი გახლავსო, ძალან დაგვინდებს და იძინებს კელმწიფის ადისრულდეს. თქმში გებძინებინათ: ისარს ისვრათ და მშვილდს მადათ. ღთის სეგრდგულთ ისარი მუღამ მსაროლინის და სხვა რიგათ ჩამამავლადითი ჩვეუღათა არა გვაქვს. თრმოცამდის კამლა მოქალაქე, გუძინ რამ თრმოვითი იყო, ქალაქს გახლეს და ხვალც ბევრნი არან მოსახლელენა სხვა ერთი მგისთასა ამისა არ იყო, რამ მამხსენებინა. სხვას ქვემოურს ამბავს და აქაურს, მირზა აფანსიომ გახლეთათ, და ეს მოგახსენესთ. წესლობას ვითხვებ, რამ სამსხურს გვამძინებდეთ. გიორგობისთვის იც, ქვს უ მ გ იოსებ.

376. მოხსენება იოსებ ყორანაშვილისა დედოფალ დარეჯანისადმი. 44 X 16 ხანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი. წინა პირზე უწერია: „ქ. ღთით ბედნიერს კელმწიფე დედოფალს მიერთვას“.

1795, გიორგობისთვის 28.

ქ. ღთის ბედნიერის კელმწიფე დედოფლის ჭირი მოსცეს მათს თეხთ მიწა-მტყერს ი ო ს ე ბ ს, ჩემს მოწყალეს ქვსას კოცნას გაუბეღავ. თქმი გებოძებინათ, მამივიდა და გებძინათ: მოქალაქების იქით წასვლას ზოგნი შენს ძმის-წულს აბრადებინათ. ჩემო კელმწიფე! თუ იმათ წასვლაში ჩემი ძმის-წული ერევა, მამ მე აქ რას ვაკეთებ? ან რათ ჩამოკულ, რამ აქ შენობა მოხვდეს, ეგობის კიდევ ერთი ლუკმა ჰურის ზატონი შეუქანა. ღთის ვივიცავ და ჩემის კელმწიფის თავს, რამ არც ჩემის ძმის-წულის გუნებაში და არც ჩემს გუნებაში ეს არ გაუღიდა, ან რუსეთს წავადეთ და ან მოქალაქებს ვასწავლოთ, რამ რუსეთს გადადათ-მოთქი. ერთი ჩემი ბავი, მთაულეთის რამ

გახლდით, მასინ ცოლ-შვილით გამექცა, მართო მოკვეწი და ხელის
 უკის ცემით დავაბრუნე, რომ ეს ვინცა ვინ მაძინ ჩუქრთან იდგხენ,
 ეველამ იცინ, თვითან მუხრანის ბატონიც იქა ბძინდებოდა. ჩემის
 დისათვის რამდენი თავი გაწეინეთ, სუ გაუშვებთ-მეთქი, ოქმიც მი-
 ბოძეთ, და ვაზიბეკიშვილმა გადაიყვანა. თუ ჩვენ წასვლა და ან სწავ-
 ლება გვადებოდა, ამას რათ ვიქმოდი? ღთსა ვუფიცავ, რომ მე
 თქვენს მეტი ბატონი არც მინდა, ღთს სურც მამცეს, როდესაც
 გუჩებაში გავივლო, ღთს გამაფუჭოს. მაგრამ, მოგეხსენება, უსა-
 მართლო მტერი ბევრი გვეყავს. სამხეობი იმან გაისტუმრა, ვინც
 ქრთამები აილა. ქმარი უწინ გაისტუმრა და გამთაროვა, ცოლ-შვილ-
 საც ახლა ისტუმრებდა. მე ანანურს ჩამოვიყვანე და მე რომ აქეთ
 წამოვეყე, სტეფან-წმინდას გავზავნა. ისიცა და სხვებიც, თუ შაიკი-
 თხავთ, ეველა გამოჩნდება. მექვამბიშვილს ერთი ტანა მუღდი გამა-
 ართვა მდივან-ბეგმა სოლომონმა და ახლა ცოლშვილით მოზღაგს
 გახლავსთ. ახლა მდივან-ბეგი რომ მასდ გახლავსთ, მე ვიცი, რომ
 ჩემს კელმწიფეს სხვასა და სხვას მხჩქანებით შემაბეზლებს, ამისათვის
 რომ რომელსაც კაცს ეგ შატეობს, რომ ბატონს ერდგულათ მსახუ-
 რებს, ეგ იმის მტერი შეიქნება, როგორც საბრალე ჩემის მძის
 მტერი იყო. ამ წყალობას ვითხოვ: მაგის სიტყვით სუ შემბეზლი-
 ებს. როდესაც ჩემს კელმწიფეს ვიახლო, თუ სიტყვა აქეს, მაშინ
 შელანჯავოს. მას უკან ღთი და კელმწიფის სამართალი! მაგას ისე-
 თები შერჩენია. რომ ჩემის გულათვის რა დაემართება, თუ მაგას,
 როგორიც უწინ ჰყავს, იმ ჰავით შეინახავთ. ამ ხალხში ხამ
 ალარა დარჩომილა რა, თითო სული დარჩომიათ. ამასაც ეგ ამთარ-
 თმეკს, როგორც ამას უწინ შურებოდა და ართმეკდა. ჩემი ცდა ეს
 არის, რომ რომელიც თქვენი საერდგულო იყოს, მე ის გავარტო
 და მაგას რაც ეპირიანებოდეს, ის მიყოს. თართი რომ გუბძინებინათ,
 ვუცდები რომ ვაახლო. სხვა ამბავი არა იყო რა, რომ მამეხსენებინა.
 წყალობას ვითხოვ, რომ სამსახურს, სამსახურს მიბძინებდეთ. მანდ
 რომ მოქალაქეები გახლდნენ ფაითუაშვილი ადა და კადკე სხვანი,
 თქვენი საკურგელი მადრიელისი გახლდნენ, რომ ენით არ ითქმის:
 აქნობამდის ბატონმა დელოფაღმა გავკადლებინაო, სძითა, ჭამით და

ჩეკიით. აბრეშუმიც გიბოიკებათ, ჩემი წილი აქ უხდა მბბბბბბ. გიორგობისთვის კნ, ქნს უპ გ |ოსებ.

377. მოხსენება ოსებ ყორღანაშვილისა დედოფლის დარეჯნისადმი, 28,6 X 15,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე იბავე ნუხბა მხედრულის ხელით, როგორც წინა ორი მოხსენება. ბეკედი ოსებბისი არ უხის, ასე რომ ეს პირი უნდა იყოს დედნისა.

1795. ქ. ჩემო კელაწიფიუკ! ამ ხიდისათვის დასხარჯაკათ თუთარი რა კურსათა მოვახურჩეთ, შვიდი-რვა დღე იქნეს, რომ დავინის ბაგი და უსაბხნისა, რაც განწესება აუთ, თქვენმა შვიდმაც ინება, ოქმი ბსნა: იჯარადრებზე ნახევარი თქვენ აიღუეთათა და ნახევარი ხიდისათვის უნდა დაიხარჯასო. ა. ში ზოგნი გვადღევენ და ზოგნი არ იძღევიან. თუ ხიდი არ მოგვემიწევიბინა, ვერავის გამოვართმეუდით. უსანი-ბაში რომ გახლავსო, იმასაც არას აძღევენ. მენ ჩვენი ბური გამართებსო. მე კი ასე გამიგონსა, რომ თქვენ უსანი-ბაშისა არა გემართოს რა და არც მეღვინისა, ასე გამიგონია და სწორეთა კი არ ვიცი. უსანი-ბაშს ასე ეუბნებიათ: მენ კი არ მოქცემითა და ხიდზე დაიხარჯასო, მე თუთვენს უბძახებლივ ამთ ვერ ჩამოვართვა, თარემ სხვა კაცა მიხლდა და მეუენებინა, რაც მასუღიო ამ არს თვეში, ისიც შეგეტყუთო და რაც დახარჯუღიო, ისიც. ამბობან ამდენი ვერა გამამიტანია რა, რომ ამ ხიდის ოსტატებს და მუშებს მივცე. ამ ხიდს ბური მუშობს უნდა, თუთარიოთაც არა გაკეთ(ღ)ება რა. დავინის ბაგს ურემზე ოცდა-სამს მურსა ვთხოვთ, სხვა კი დაეენებულთ იბისთვის, რომ ხიდი არ არის გაკეთებულთ. უსანი-ხანისაც ცხვარზე ორმურ ნახევარი, ძრახვებაც ამ კვლათ და სხვა დაეენებულთ თქვენის შვილის ოქმით. ამ ხიდის მახეწს რომ ვუბნებით, ბურნი უბუღლობენ და აძღევენ. შეუგებულთ კაცი მამანაც უარობდა მიცემას. მე თუთვენს უბძახებლივ კარგა ბეკითათ ვერ მოუკიდებთვარ, არამც ისეთი საქმე დავიჭირო, რომ თქვენის საძაღლის სწეენი იყოს. ეს ჩემი არხა მოიხსენეთ, როგორც სჯობდეს, ამისთანა ოქმი ბძახეთ, რომ ისე გაყარბგათ. აქნობაშდის მენაუკებს რომ

დღეში ორს მინაღობის ვარიანტი, ამ ხანის მუშა და ოსტატები იმით გზას წამოეყვანა, სამ მინაღობისა გადუწევატე, რომ დღეში ენდა მოეცათ, მაგრამ მიშლიათეს. ერთხელ გამოგართვა და მას ეგან ორ მინაღობისა გადუწევატე. წყალობას ვითხავ, რომ ამისი მასუხი ჩქარა გვემძინავს. ეს იჭარადრები ამ ორ აუგეს კიდევ ბათილათ ჩაგდებენ, არ იმუშავა, და იძახება კელმწიფისა აღსრულდეს.

378. მოხსენება იოსებ ყორანაშვილისა დედოფლის დარეჯნისადმი, 42,8 X 16,2 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ ნახარია თითო წერტილი. ქორნიკონის რიცხვი აღნიშნული არ არის, მაგრამ წინა წერილების მიხედვით ესეც 1795 წელს უნდა ეუთვნოდეს.

1795, ქრისტეშობისათვის 9.

ქ. ღთს ბედნიერის კელმწიფის ჭირი მასცეს მასს იგებო მამა-მტკვერს იოსებს, ჩემს მოწყალებს აუკანდას კაცნას გაუბედაგ. ჩემს მოწყალებს ამას მოგახსენებ: ამას წინათ არჩა გახედა, იმისი მასუხი არ შექმნა. აქაურს ამბავს მაიხსენებთ: ხეთმაფათს დღეს ოთხი ისარა ჩამოვიდა, მარასკეუს დღეს ხიდას ეურზუ შაკატანინეთ და შათათს დიდაზე თქვენი შეიღვიც ჩამომძინადა, ოთხივე გეგუარეთ, ერთმანერთს მთავართ, ქვეითა კაცი კარგა ცადის და გამადის. იმდენი ღთის წყალობა გაქვსთ, რამდენს ესენი თქვენა ცალცენ. ღთითა და თქვენის მადლას დავაითთ, ეს ხომ გაკეთდა, მაგრამ ამის დამტკვეს ღთს, თქვენის ბედნიერითთ, შეანანოს და ისეთის რიგით შემუსროს, რომ ვერასფრის გაკეთება გუდარ შეიძლოს. ღთის მოწყალებით, იმედა მაქვს, რომ დიდხანს არ გასწიოს. ჩემო კელმწიფე! დამამის ხეებისა რამ გიბძახებთათ ყავახიძეებისათვის, არ მოვიდა და სხვა რკინის მასადა უკედა შხათ დამიჭერია. სამი ისარიც აქვია, რომ არ მოსუდა, დღეს-ხვალათით მოკეფით. ამანოს ხიდასც ვმუშაობთ. ერთა აფიცარი და დავითა მოღარეთ-ხევის შეიღვი შათათს დღეს გაიხდათ და დღეს რომ კვირა არის, მანდ გიხსენებ. მაშინლოცაუს რუსეთის კელმწიფის წყალობა, ღთს ბედნიერთათ ჰეოს და ღთს ჩვენც თქვენის უმადლესობის სამსახური შეგვამძინა

დებიან. წყალბას ვიახავ, რომ სამსახურს გვიბძახებდეთ. ქრისტეშობისთვის თ, ქვს.

ქ. ჩემი ძმის წული შელიქი აქ გახლდათ. ჩემს ძმის-წულის არსეს(sio) ძლიან ავთამუოფობა მამივიდა და იქ გარს წავიდა, თუ ღთნ მშვიდობითი შოარჩინა, ხვალ აქ გახლდებათ. თავისი შვილი ასლანც ძლიან ავთ გახლავსთ იონებ.

379. წერილი მირიშქარის იოსებისა ალალო ყორღანაშვილისადმი, 31,5×11,2 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1797, მარტის 30. ა ღ ა ლ ო ს .

მათს მაღალ კეთილ-შობილებას, ბატონს ე ლ რ ღ ა ნ ო ვ ს, შირიშქარი ი ო ს ე ბ მრავალს შაკითხვას და სამსახურის ნატრას შავსსენებ. თქვენი წიგნი მამივიდა, რაც შოგეწერთ, უველა შვეიტეკვით, წიგნის შოუწერლობისთვის თათქმის სამდურავი შოგეწერა, ღთნ იცის, წიგნის წერას არ დავზარდები, შოგრამ ეს ჩვენი ხლხი ისეთი შექნია, ერთს უბრალთს საქმეზე ერთს ვაებას კუდს გაშობამენ ხლმე. ამ რუსების ამბავი ხომ უველა შეტეობილი გქმეხათ, რომ შიდიან. განჯის რუსი რომ შოფა, როდესაც გზა გაიხსნება, წავლენ; ჩვენს აქ დავრჩებით და რაც შოგევივა, იფიქრე უოველივე: სიგვიდი, ავლება, დატეკეება და აღმოფხვრა! თუ ღთი სხვა რიგათი დატრიალებს, იმისი რა შოგახსენო, ღთი უოვლის ჩვენისთანა შექნებულის კაცის შოწყალე და შოვარკული ბძახდება. აქედამ რომ რუსის ჭარი განჯას ჩავიდა, ჭერ იმისი არა ვიცი თ რა. გუშინ რომ ვკირა იუა, აქ ერთი ჭორი დავჭყარეს: ვითამ უიზლარიდამ ერთს შოჭობარის კაცს, აქ ერთის კაცის კაცისთვის წიგნი შოუწეროს: გუდოვიჩს ბძახება შოუვიდაო, ოთხი ათასი ქვეითი კაცი თბიღიში უნდა დადგესო და სხვა ცხენიანი კაცი უნდა წამოვიდესო; ასე შოუწერა: სანამდის კურიელი არ შოვიდეს, ნუ გამოცხადებო. ახლას აქ ვისაც ის წიგნი შოსვლია, ასე უთქვამს: შუ სარწმუნო კაცისაგან ისეთი წიგნი მამივიდაო და ჭამამდის არ ვიტევიო. ჭერ ის კაცი ჭერ შექვიტევი, თუ ვის შოსვლია ის წიგნი, ამ სამს დღეზე უველა გა-

მოცხად(დ)ება. თუ ეს ასე არის, ჩვენიოვის დიდი ღირის წყალობა იქნება. თქვენ მხედ ან რას იტყვიან ხართ და ან რას აზიარებთ, ის გი არ ვიცი. სხვას თქვენს ამბავს ნუ დამაგლებ. მარტის ლ, ქმს უ 3 კ.

ჩემო მწუფადობელო! ჩემი უბედურობა მოგეწერა, ღირის ტყველი არის; ნეტავი სულ ქვეყნით არც გი მოვსუფავიუკ, მაგრამ არც თქვენ ბძანდებით ბედნიერი. სამკვიდრო ესაკეთი დიდი ხანია შგლეუბის კელშია და ტფილისში მოხველით. ასიც ამ ეოფაში ჩაყარდა. ხუმრობის ჟამი არა მაქვს, ბოლო ეს არის. შენ რომ შენი შეწუხება მოგეწერა, მამ შე რა მმართებს და რას ეოფაში ვიქნები? მიღახვარბამს სამსახურს მოვახსენებ, ნუ შესწუხდება, ღირის მოწყალე არის. ალა-მაჭმაღ-ხანს ჯერ არც ჯარი(ს) თადარივი აქვს და ასე ამბობენ: იქით მხრის დიდი შტრები ასჩინან, დარჩებაბეს(?).

წინა პირის აშეებზე აწერიდა:

ქ. ბატონს მიღახვარს სამსახურის ნატრას მოვახსენებ. ითანეს და თომას ჩემ მაგიერ ავოცე.

ქ. ჩემი რძალი მართა და ნენუა მამიკითხე.

380. ბძანება ირაკლი II-ისა დიდმის მამასახლის დავითის მიმართ, 26,1X10,6 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედროულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში და გვერდებზე ქალაქდისა დახატულია ფერადებით ყვავილები.

1764, თებერვლის 28.

ქ. ჩვენი ბძანება არის, დიდმის მამასახლისო დავითა ვ და ერთობით დიდმელებო! მერმე დიდმელი თქვენს მეზობელი გეგელი სმვილი გიორგი ლეკისგან დატყვევებულა, ერთს ჩვენს შერიგებულს ლეკს დაუხსნია, ქალაქში მოუყვანია, სახსარი ვეღარ უძოვნია, თანვე მიყოლებია ცოლითა და შვილითა. ბატონს მამა ჩვენს თქვერსაის უბძანებია ბოქაულთა-ხუცის ჰარით, რომ თქვენ დახსენითა და თქვენი იყოლო, და ან ვინც დახსენის, იმისი იყოლო. თქვენ არ დაგიხსნიათ, სხვას დაუხსნა მაღლისთუის და გაუშვია. ახლა რაღგან ასე ეოფილას, არას დიდმის მოხელეს და არას დიდმელს კაცს ამას-

იან ხელი არავის გაქცეს. აქ ქალაქში არის ჩემის, შვილის დე-
ვანის ხელდებულება, საცა უნდადეს, იქ შეინახოს, სხვას ხელი არა-
ვის აქვს. თებერვლის კვ, ქვს უნბ ერეკლე.

381. წერილი მილახვარ იოსებისა ზურაბ დონდორაშვილისადმი,
34X11 სანტ., დაწერილია ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხე-
ლით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის
შემდეგ.

1793, ივლისის 8. ს უ რ ა ბ

ქ. მზაო, ბატონო დოხ დარაშვილო, მილახვარი იოსებ
პრავადს მოკითხვას მოგახსენებ. მერმე შიმშილათ-უბნის ბარობაზედ
ქორდანაშვილმა ფრიდონმა რომ მისის უმადლესობის მეუთისა და დე-
დოფლის ოქმი მოგცა, რომელიც ამაჲ ფრიდონისა იმ შიმშილათ-
უბნის მიწესა უჩვენებია, იმის დალა შენ უკლებლათ აიდეჲ, ბატო-
ნების ოქმის ძალით და ნურავის დაეფერები. თუ შენზედ ძალა მო-
ინდომოს ვინმე და არ გაძღვედნენ; შენ კი შენის ნებით ნუ მოქმ-
დებ და გამართავი. და, თუ ავთა მოხერობა მოინდომოს ვინმე და
გაკლახონ, მამის აქ წამოდი და ბატონს მოგახსენებთ, და მას უკან
მე ვიცი და სამართალმა. შენ კი ნუ მოქმედებ, და თუ სიტყვა გქონ-
დესთ ვისმე, აქ მოვიდნენ და ბატონთან სამართალში ვილაზარაკოს.
ივლისის 8, ქვს უნბ □. ბეკედს აწერია: „განაწო მოსე ფარაონი-
სადმი ლახვარი. იოსებ“.

მეორე გვერდზე სხვა ხელით აწერია:

ქ. მზაო, ბატონო ზურაბ! ფრიდონ მოგახსენებ: მე რაც ტირა-
ხული(ში) გაჩვენე მომგიდი, თუ მოუშვადი, ზევიდამ მოკიდებული
ბოლომდი, გარცდაქით სულ ენეკეთის მამული არი. შენ დალა
აიდე, შეინახე და ვისაც სიტყვა აქვს, სამართალში გველაზარაკოს.
ფ რ ა დ ო ნ (ხართულათ).

382. წერილი დარეჯან დედოფლისა ოსეფა მილახვართან, 34,5X
10,8 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალალზე ნუსხა მხედრულის
ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი.

1795, ოქტომბრის 30.

ქ. ო ს ე ე ა შილახვარა! ქალაგირის ჩალაუკისა შუბოტეკე, უხაკლელო თურმე არის და არაის რა წაუხდენია; ვგონებ, რომ შენ კარგათი შიბოტეობდი და კარგათაც გეცოდინება. თუ მართლად აგრე არის, ახლაც უნდა მოამბეკინო. შე ვიცი, შენ არ დაგავიწყდებოდა, მაგრამ შე ვიდეკ მთავარსებებ, იმითამ მთავარსებებ, რომ შე ვიცი, დიან ბევრა საჩქე გაქვს. შენის დანაკარგის ვერც სულ ვერა იზოვნე რა, ან კვალი ვერსად მიგეული? ალა-მამათ-ხანის ამბავი თუ არა გავიგონათა რა, ბატონს ქისიყიდამ წიგნი მთურთა, ასე მოეწერათ, შუმის გასცილებია და სახელი გი ვერ დავისწავლე, რას ალგს მი-სულა. რუსული ამბავი თუ არა იცი რა, იარახლის წიგნი მთურთა აქ ბატონს, ოთხი დლე იქნება. ჭარი გამოუგზავნია, მთლდოგში მსახ-ლდებულმა ოსმა მთიტანა ან წიგნი. ეს კაცი დიან დიდ ჭარს ამბობს, რომ თითონ იმ გამოსტუმრებულს ჭარში შავ ვიყალ. ოცდა-ათი-ათის კაცს ამბობს, თუ გი დამჯერება ამთიი ჭარის გამოსტუმრება! ამ კაცის სიტყვით, იავსათხვეს იქნება ის ჭარი მთსული და თუ არა, მთახლოებული მანინ იქნება. ალმანხანს დიან უცხოთ თურმე გაუკე-თებია გზები და ცოტადა თურმე უკლია გასაკეიება. მაგრამ ჩვენ თორმეტი ათას კაცსაც დავჯერდებით. თუ ღთის ნება იქნება. ის ვიდეკ უფროსი წიხ გამთუმდღვარებათ ამ ჭარისთავის, იმისი სხე-ლიცა თქვა ამ კაცმა და ვერ დავისწავლე. ჩვენის ცხენის ჭოგისა, ან ცხენისა შიბოტეკე რამე, თუ არა? ან ჩვენის ელებისა ვერა შე(ი)ტეე რა, მოუსლან(sic), თუ არა? ან სად არიანო, რაგორ გესმის? თუ არსად დამატელას, რომეფნიც ქრისტიანენი ქალაგირს მსახლო-ბულნი ივენენ, ისევე ქალაგის მსულან, თუ არა? ვგონებ, ამეკბის ახგარიში კარგათი გეცოდინება. ჰური და ქერი წამხდარა რამე, თუ არა? ან ადგილასე არის თუ არა? სულ ეველა წერილად მომწერა(sic), რაც იცოდე. შენის დანაკარგის აქ ნიშნები რაღაც გ(ა)ვიგონე, რომ სწარინი ხვედრები ერთი კაცს ჰქონდეს. ზედ ალაღუს სახელი წე-რეიულა. ახლა იმის მიგნებას ძლთან გულით ეპირება. ოკლონბრის და ქის უმც დედოფალი დარეჯან.

ამებზე აწერია:

ქ. ჩვენი მდივნები თუ მხნდ იუვენს, ეველა მომიკითხე. არ ვინა, მხნდ არიან, თუ არა?

აგრევე შენი ძმის წული სტაფანე(SIC) და შენი ზატარა ბიჭები მომიკითხე.

ქ. შეფიქისა არა ვინი რა, მხნდ არის, თუ არა? თუ მხნდ აუოს, შეფიქიც მომიკითხე.

ვინცა ვინ ჩვენი მოქალაქეები მხნდ იუვენს, ეველახი მომიკითხე.

383. წერილი ბეჯან ავალიშვილისა იოსებ ყორღანაშვილისადმი, 33,5 X 10,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. თარიღი არ უზის. წერილი დაახლოვებით 1794—1795 წლებს უნდა ეკუთვნოდეს.

1794—1795. იოსებ!

ქ. მათს მადლას კეთილ-შობილესს, ბატონს მიღახვარს, ავღიშვილი ბეჯან, ჩემს შწყალობელს ხელს კოცნას და მსახურების წადაღს მოვანსენებთ. მერმეთო წიგნი გებოძათ ჩემად, უდიდსი დაად მდაბალი და შეგობრული სიუყარულიანი მოკითხვა გებოძათ. დ'ნ თქვენი სიცოცხლე სუ მამიშაღოს და მრავალ ჟამიერ გუთი. დიდათ მადლობელი გახლავართ, ჩემო შწყალობელო! სხვა, რომელიც სამსახური გებოძათ, ბატონი რაჯას ბძინდებოდა, დაკით აბაშიშვილი გამოეგზავნა ბატონს და მათ სიძაღეს, რომელიც სამსახური ებძინებინათ, იმ საქმეზე შეევე ქუთაისზე წაიძინდა და შე აქეთ არგვეთს და ზემო მხარმა მიბძინა სამსახური და შზადეთა. შე აქეთ გიანელ და ქუთაის ზეთის კვაძლის კაცს ვაშზადებ და დ'თით კიდევ აღვასრულებთ ბრძინებისერ. ამებში ამ თქვენს კაცებს რაჯაზე გარდეკლოთ და ქუთაის შეევეს ხლებოდენ. შე იქ არ გახლდი, რომ თქვენი სამსახური აღმესრულებინა, რომელიც ჩემი შეძლება იყო. ამ ჟამათ ბატონს რომ გამოესტუმრებინა იქიდამა, გამოიარეს და თქვენი წიგნი ამოვლილღმა აქ საზანთს მამიტანეს და, რომელიც თქვენ სამსახური გებოძათ, აქ შევიტყავ. რადგან ამას მოვესწარ, რომ კიდევ განსოვარ და ასე ტუბილად მოკითხვა და სამსახური მიბძინეთ, ამ გ'ზობისათ გულს სუ დატაკადებთ, ბატონის ჩემის წყალობა ოთხიოდ

მაინცა მუაგს, ერთი ჩემი გლეხი რომ აუვარო და იმ ვაფარაძეს მივცე, ღათითა და ბატონის ჩემის დოვლათით, ამოუგებულს არ გაუშვებ, რომ მაგ თქვენს კაცს თაგისი ცოლ-შვილი არ მიეცეს. ღათით რადგან შენ განსოვარ, ცოტა იმედი მამეცა, რომ ძალიან შერისხებულა არ ვუთფილვარ. თქვენი მშვიდობის ანბაკს და სამსახურს მიბძახებდეთ ხოლმე, ბატონო. □. ბეჰედს აწერია: „მონა ღათისა ბეჰან“.

384. მოხსენება იოსებ ყორღანაშვილისა საქართველოს მმართველის დავითისადმი, 21,4×16,8 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია მძიმეები. თავში დავითის ბძანებაა წარწერილი.

1801, აპრილის 8.

ქ. მათის დიდებულების ხებით, საქართველოს მმართველ-გვიდრის და ვითის წინაშე მოსახსენებელი მათის მონის მიდახურის იოსებ ყორღანაშვილსა.

ველის-ცხეს ერთი კომლი კაცი მუაგს მენაბდიანთ შერამაზანაშვილი გოგია. იმ ჩემის კაცის დებულება, კულუხი და კოდის შური, ბატონის, ბეზის თქვენის, დედოფლისაგან წყალობათ მე მაქვს ბოძებელი, რომ მე უნდა მძღლიოს; ამისი წყალობის ოქმიც მიჭირავს, რომ ის ოქმი კურთხეულას ბატონის მამის თქვენისაგანაც დამტკიცებული არის. წყალობას ვითხოვ, ველის-ცხის მოურავს ოქმით ეძინოს, როგორც ბატონის მამის თქვენისაგან დამტკიცებული ოქმი მიცხადებდეს, ისე იმ ჩემის კაცის კულუხი და კოდის შური ჩემთვის მოაცემინოს. აპრილის 8, ქვს უმთ.

თავში ბატონიშვილის დავითის ხელით უწერია:

ქ. დიმიტრი ესიტაშვილი ეს ასე უნდა აღსრულდო მებრთხოვისა. აპრილ. 8, ქვს უმთ □. ბეჰედს ხუცურათ აწერია „დავით“.

385. წერილი მეფის ძის დავითისა ალალო ყორღანაშვილისადმი, დაწერილია ფოსტის ქალაქდზე გაკრული ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები ჩვეულებრივია, ახალი დროისა.

1816, ოქტომბრის 17.

ჩემო საყვარელო მეგობარა ა დ ა ლ ო! თქვენი წიგნი მომივიდა ამ თვის ი, არ შემძღვან მადლობის მორთმევა დაუფიწყებლობისთვის ჩემისა და უმეტესად ამა, რადგან გახსოვს სიურმიოტანი ჩემი მეგობრობა და სიუვარული. ვგონებ დაჯერებულნი იყენით მარადის მზა-ყოფისა ჩემისა სამსახურად თქვენდა. ჩემს ნათლი-დედამაც უნდა მოთმინება მოიპოოს, რადგან ჯერ ჩემგან გაკეთებულა სჯულები და ნაშრომი არ გამოსცა, რომელიც ჩვენმა კამბოტომა იმუშავ. ციხოვ, ჩემი ნათლი-დედა და ნათლულები მღაბლად მომიკითხოთ და ამასთან მეც არ დამივიწყო, და სამსახურს მიბძინებდეთ. თქვენი საკუთარი მეგობარი შეთვის ქე დ ა ვ ი თ (ხართულათ). 1816, 17 ოქტომბერს.

რეკტორს ანსილიონი, ჩემგან თარგმნილი, მავართვი გიორგის, ჩემი სიძის კელით, და მონტესკუ ფოშტით და მუდი. მოსკლთა, თუ არა? ციხოვ შემეტეო. ეგნატე ხუცესი მომიკითხე და ანსილიონი მოუყიდა, თუ არა? თორნივს გამოვატანე, გთხოვ შემიტეოთ და მომწეროთ. ეს წიგნება ჰატრონებს მიეცეი.

386. პირი მეფესთან ბატონიშვილის გიორგის შავიერ სოლომო-ნისაგან მიწერილის წერილისა, დაწერილია ნახევარ თაბახ ლიბერ ქალაღებ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. ეს იმავე ირაკლი II-ის წინაღმდეგ შეთქმულობას ეხება, რომელზედაც მოგვიტხრობს ზემოთ დაბეჭდილი გოდერძის სინანულის წიგნი და ჩვენება (იხ. №№ 137 და 138).

1795 — 1797. პირი მეფესთან ბატონიშვილის გიორგის შავიერ, სოლომონისაგან მიწერილი.

ქ. მათი უმადლესობას, მათი შვილი გ ი ო რ გ ი, ჩემს მოწკადეს კელს კოცნას მოვასხენებ. თუნდა თქვენი შვილი არ ვიყო, რადგან თქვენგან გამოგზავნილი ვარ. შეურაცხება და ურჩება არ უნდა მჭირდეს. ხიდის ჩქარა გაკეთებას ვეუბნება და მიშვარბაში თავის მეგობრებს ჩუმათ ეუბნება: ხიდს რათ დავაშერებ? ამას მიზნით დღეში ამდენს იკარას ვადებო. მეუბნებიან, დაქცეული ქა-

ღაქი აიკლათ და ყერა მითქვამს რა. ჩემთან მოვიდნენ და ბასტა-
მამვილმა ასე რიგად, ჯანუგად შელაზარაჲ, რამ ის ჩემი შეურაც-
ხება ხ ღხს ტაუკვირდა. თქვენი მამემ, სხუანიც დაშუწრხენ, რომ
მიიხრეს: ქალაქში ვინც გ'დაგუდნა არიან, მიშკარბაშმა შეჭერა
და უთხროთ: ჯერ რუსს უყუროთო, თუ არ მოვიდნენ, აღა-მამა-დ-
ხანს წიგნი მიუწეროთო, იმას ვეეშნეთ. ის კახეთშია, იქ იბატო-
ნოსო. სოღომონმა თქვენი წყალობა დუქანი ააშენა, გადაგუდაები
ჯანყი ტაუკეთა, ხუთჯერ შეუთვაღე: დიდად შესამატია ქალაქის და
საწიანო არა არის რა, დაქსენ-მეთქი. ჩემს შეაუღის უკან ღამით
მიიზარა უბრალოს ბიჭებიც და დაქცივა მიშკარბაშმა. ამისთან ჩე-
მი შეურაცხება იმისთანა ტიფისგან, არ მგონია, მართებულნი იყოს
და ჩება გაქვთ.

ქ. ამისი ასლი მე მირიშქარს იასებს მამბარდა, ეს ჩემი ხე-
ლია და ბეჭედი იოსებ.

მეორე გვერდზე სწერია:

მირი ზურგზე მოწერილია.

უმაღლესო კელმწიფო! რამეცაღ ტუბისუბისათ, იმ საღა-
მანის წიგნის ზირი ეს არის, მთელი, ჭეშმარიტია და უნაკლელო.
თქვენი უმაღლესობის მოხუანს, დამიჯერეთ, ამასე არც მეტი წერე-
ბულა, არც ხაკლები. თუ ან მე დამეკლას, ან მოამტუბისას, სე-
ლით ვიყო მავაღე თქვეთანაც და მოსამართლეუბანაც და მოჩივრებ-
თანაც. თუ მანც და მანც არ დამიჯერებთ, იმისი თქვენ იცით,
ვინც სიმართლეს არ დამიჯერებს და არ შეიწუნარებს, თავისი ჩება
უკლას თითონა აქვს ცხონებისაც და არ ცხონებისაც. თქვენი შვილი
და მონა გ ი თ რ გ ა.

ბატონის კელი: გიორგი, ჩემი შვილის, დაწერილი მოწმობის
წერილი არის სოღომონის სექმეზე.

ქ. ამისი ასლი მე მირიშქარს იასებს მამბარდა, ეს ჩემი კელი
და ბეჭედი იოსებ *).

*) ამ საბუთებთან ერთათ დაცულია აგრეთვე პირები იმ საბუთე-
ბისა, რომელნიც ჩვენ ამა გამოცემის 137 და 138 ნომრებით დავსტამ-
ბეთ სხვა შენახულ პირებიდან. თითოეულ მათგანის ბოლოს იმეორება
წარწერა: „ამისი ასლი მე მირიშქარს იასებს მამბარდა. ეს ჩემი ხელი

387. პირები სოლომონ მდიენის სამი წერილისა, რომლებითაც ის თავს იმართლებს მეფე ერეკლეს წინაშე, დაწერილია ნახევარ თაბახ ქალღვრულ ნუსხა მხედრულის ხელით.

I.

1795—1797. სოლომონ მდიენ-იეგის კელთ-ნაწერი წიგნის ზირი, რომელიც სანატრელს ბატონს შიართთ.

ქ. ღთსა უფიცავ, „რუსს უეუროთ და მერე ადა-მაჰმად-ხანს წიგნი მივწეროთ და ვეუხეთო, ბატონი კახეთს ბძინდებოდეს და იქ იბატონოსო, ბსტამაშვილი ჭახუერთო მეღაპარაკაო“, ღთისაგან წვეული ვიყო, თუ ჩემგან შობილი და შოგონილი და ჩემი სიტყვა იყოს, თორემ ამას მოწმები გაარჩევს. რომელიც ასეთი მტერია ჩემი, რომ ჩემს წიგნიდამ ზირს იღებს და ჩემს მტრებს აძლევს, კოდერძა არა, ანგელაზიც რომ იყოს, ცას ქვეშეთ სამართალი არა მგონია მიიღებდეს, არც სიტყვას და არც გადაწერილს. ჩემი წერილი-ასლი მონათინეთ და ჩემი შთხენებული მოწმები მოაუყვანინეთ, ჩემი სიმართლე და სიმტყუნე იმითი გამოჩნდება, და თუ მოწმებს არ მოიყვანათ, მგონია, ცოდვა მოხდეს, და ნება გაქვთ.

ქ. ამისი ასლი მე მიწიშქარს იოსებს მაშებარა, ეს ჩემი ხელია და ბეჭედი იოსებ.

II.

კიდევ სოლომონის კელთ-ნაწერი წიგნის ზირი, რომელიცა სანატრელს ბატონს შიართთ.

ქ. თქვენს მზესა უფიცავ, „რუსს უეუროთ და მერე ადა-მაჰმად-ხანს წიგნი მივწეროთ და ვეუხეთო, ბატონი კახეთს ბძინდებოდეს

და ბეჭედი იოსებ“. იოსებ ყორღანაშვილისადმი მიბარებული პირები უკეთ არიან გადაწერილნი და შენახულნი და ამათ მიხედვით ვასწორებთ ზოგიერთ სიტყვებს № 137 და 138 ტექსტებისა: „ბაქარა“-ს მაგიერ (გვ. 105, სტრიქონი 11 ზემოდან) უნდა იყოს „შაქარა“; „ხომ“-ის მაგიერ (იქვე, სტრ. 4 ქვემოდან) უნდა იყოს „რომ“; „აღას“-ს მაგიერ (გვ. 106, სტრ. 1 ზემოდან) უნდა იყოს „აღარ“; „მაგაზედ“-ს მაგიერ (გვ. 107, სტრ. 12 ზემოდან) უნდა იყოს „მამაზედ“; სიტყვის შემდეგ „იყო“ (იქვე, სტრ. 7 ქვემოდან) უნდა მიემატოს „და“. დროს მიხედვით ეს მოხსენებანიც, რასაკვირველია, 1795—1797 წლებს უნდა ეკუთვნოდეს.

და იქ იბატონისა, ბასტამაშვილი ვახუშტად შელანარაკა“, არც ერთი ჩემი სიტყვა არ არის. უძლიერესი საბუთი ესე: ერთი, რომ არა თქმულა და ჩემს მოგონილზე ბატონიშვილს მოწმობას სთხოვ, რომელი გონება შეიწყენარებს? მეორე უფრო უძლიერესი საბუთი, რომ ასეთი მტერი, რომ ჩემს წიგნიდამ ზიარს იღებს და ჩემს მტრებს აძლევს და ჩემს საფრთხეთი ინახავს, ამისთანას მტერს გოდერძა არა, ანგელაზიც რომ იყოს, ცას ქვეშეთ სამართალი არა მგონია შეიწყენარედეს, არც სიტყვასა და არც გადაწყვიდს. მე რაც ბატონიშვილისაჲკის წერილი მიმართმეკია, ასლი მოატანინეთ, ჩემი სიმათლეთ და სიმტყუნეთ იმითი გამოჩინდება და ჭეშმარიტება მალეადა იქადაგებს.

ამისი ასლი მე მირიშქარს იოსებს მამზარდა, ეს ჩემი ხელი და ბეჭედი |იოსებ|.

III.

კიდევ სოლომონის კელა-ნაწერი წიგნის ზირი, რომელიც სანატრელის ბატონისათვის მიერთმია.

ქ. ღთს ბედნიერი კელმწიფის ჭარი მოსტყეს სოლომონს. გოდერძა და იმის ქომავნი რომ მე მადრადლებენ, თუ დანამუღლი მაქვს რამე, სხვა რიგად გადამხდევინეთ და სამართალში დანამუღლი ღთს ახატეთ. სულ-გძელებით გამოიძიეთ, ღთს გეფიცებით, არც ერთი ჩემი სიტყვა არ არის და არც ერთი იტყვის თუასი დანამუღლი მაქვს. რადგან ღთს არა და მეფე იძინდება, ვინ როგორის გონებისა, არ იცით; მოწმებს მოგახსენებთ და სამართალში რომ არ მოუწოდოთ, მგონია საშინელი ცოდვა მოხდეს. თრს გვამს აუღბარში, რომელსაც მე მოწმობენ, ესეებო და ბევრა სხვა მოუხსენებიათ, ვინც მუშაფალი ჰყოლიათ, მხათ აქ არის, ამისგან გაიხდეთ და ისინი მოუწოდეთ, მხეს ვით ხოლად გამოჩინდება და ცოდვა აღარ მოხდება. ესენი ჩემს გამართლების მოწამენი არიან და, თუ არ მოიყვანთ, ის სხვა იქნება და ნება თქვენია.

ქ. ამისი ასლი მე მირიშქარს იოსებს მამზარდა, ეს ჩემი ხელი და ბეჭედი |იოსებ|.

დაწერილია ორათ გაკეცილს ნახევარ თაბახ ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1796, ივნისის 16. მისს უმადლესობას, მოწუაღეს კელ-მწიფეს.

მოწუაღებისგან თქვენისა სავსე, უერთგუღესის გუღით უმად-ღესს მონურს თაუკანის ცემას და მადღობას კკადრებ, უმადღესო კელმწიფეუ! უღირსად მიღებისათვის ჩემისა მოწუაღებით მიწმუნეთ, მოწუაღეუ კელმწიფეუ; ნიადგ სრუღის გუღით და უკანასკნელის სის-ხღით უღდიღობ თქვენის უმადღესობის სმსახურით სიამოვნეს და კიდეღ ვიღმეღეუღებ, რომ თქვენს უმადღესობასღ ასე კკონოს. კე-ბიხნათ ციციშვიღის კადებისა, რომ ზოღკანისეუ უთხრა ახადღინის იღმასთან წიღინის მიწერა, ამისი ზასუხი მიღახვრის თსუბის ზარით მოღხისენღებათ. ვითხოუ მოწუაღებისგან კელმწიფესა, შემღგამთიღღ უკანასკნელს მონურს რიღხეუმი ჭხსაღვნას. სხეღბრ თქვენის უმადღე-სობის მონა უერთგუღესი და მოსამსახურე დ ი მ ი ტ რ ი თ რ ბ ე ლ ი ა ს ი. იუსისის 16 დღეს, წელსა 1796, ტიღიღის.

389. წერილი დიმიტრი ორბელიანისა მიღახვარ იოსებისადმი. დაწერილია ორათ გაკეცილს ნახევარ თაბახ ლიბერ ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1796, მკათათვის 29. მადღ კეთიღ-მობიღყო, ჩემო მო-წუაღეუ კელმწიფეუ, მიღახვარო ი თ ს ე ბ!

თქვენს მშვიღობით დაცვას დთის ვითხოუ, ვიღა ჩემს ამბაღს მოიღხისენებ. თვითო და თვითო ჩემის უბეღდურობით, ამისთანა მოღო-თები არ დამაკღდებთ და იუ არ თქვენს, ჩემს მწუაღობღესს და სკ-კუთარს შეკობარს, სხვას ვის უნდა შევჩიღეღო ჩემი ამბაღ? დავით ბატონისმვიღთას მიუღეღ, სოღღამონ მსავუღიღ იქ დამხვღა. დავსე-ღით, შეკმქეღით დიხ კარგად და მეღ ასე კეკტეღოღი ბატონს მს-ჯუღეს, როგორღ კეთიღ-მობიღეს. დიხ ვერ შეიღეღრა ჩემგან ისე მოქტეღა, მოჭეღა, რაუბი მითხრა ბატონისა! შერწმუნე, მე შეწარებთ რომ მოღახსენო: რაღა არის, ზარეუმი ძეღები ჭურთა, ამის რაღა მე-

უმბა შეუძლიან და რაღა მოკლა ქვეყნისა. რამდენი ამისთვისა შთა-
 ხრას, განსინჯოს ვაჟის ამისი ცუდ-კაცობა, რამდენად იმისმა უმად-
 ღესობამ, ბიძის ჩემის შხეჭხეუვის ბიჭობიდან და დიაკვნობიდან(მ)
 გამოიუფანს და ასე განაჯიღოს, რომ თავადიშვილებს გვლანძვას, და
 მაგათ უმადღესობას(ხედავ ასე ღაზარაკობს. ამხედ შევქუევით და-
 ზარაკს, მასუკან მე დამიწყო ღაზარაკი და ღანძვას, მამა აღარ გა-
 უმკა ჩემი გაუღანძვავი, ღელა და და. მე მოვითმინე იმისთვის, რომ
 შეათი არ მინდოდა, მაგრამ ჩემმა ძმამ გიარგიმ აღარ მოვითმინა
 და წაიხუბნენ. დიან მალე ვი გავამეფელ(ე). მე მიხდადა, რომ მა-
 კათის უმადღესობისთვის მომეხსენებისა და შეჩავდა, რომ რას მე-
 მართლებოდა, რაზედ ვამჯანსაღა. მაგრამ ნიდავ თავის წიქის ევლარ
 გავებ(ე), და თქვენ ამისთვის მოგახსენე, რომ მაგათ უმადღესობის
 შეიქვანდა და დედოფალსაც მამხსენით და ემძინოს მაგათვან, რამ
 რაზედ გვლანძვას. ბატონმა ამისთვის განაჯიღოს ასე, რომ მაგათ
 ემსახურას და მაგათვე აამოს, არა თუ იმისთვის, ჩვენ გვლანძვას
 და გვეტარცას(SIC). სხეებრ თქვენის მშვიდობის ამბავს და სამსახურს
 მამხსენებდე. სხეებრ თქვენის მადალ კეთილმოთბილება(ს) მდაბალი
 მანა . დ ი მ ი ტ რ ი ა რ ი ე ლ ი ა ს ი . შეათათვი(ს) 29 დღეს,
 წელს 1796.

390. წერილი დიმიტრი ორბელიანისა მილახვარ იოსებისადმი,
 დაწერილია მთელ თაბახ ლიბერ ქალაქზე ნუსხა მხედრულის
 ხელით. ნიშნებთ ნახმარია თითო წერტილი.

1796, აგლისის 23. მადალ კეთილმოთბილო და ჩემო მო-
 წყალოვ, მილახვარო ა ო ს ე ბ ი!

თქვენი წიგნი მომივიდა, მადლობელი ვახდევარ; რაც გემძინათ,
 ევლარ შევითქევ. სუ დამემდურებით, ჩემო ბატონო, რომ კარგა ხა-
 ნაა წიგნი არ მომართმევიან და არც აქ ვახდდი, ქართლში ვიყავ.
 სეტავი კაცავანათ, დიან უცხო ამბავი მოხდა: ღელა ჩემს ბატონის
 შეიღასი აუღანისი ცოლმა ვაჟები მიუხდინა, სხელი თავზედ დააქ-
 ციეს. ვიცი ჩემი მწყალობელი ბასნდები და არ გეწუნებთ, გაწუნო
 და თავი გაწუნით. და საბაბი ამ საქმისას ასე ეოთვილიყო: ჩემს ძმას

გოარგის ერთი ამხედრო ბიჭი ახლდა, ჩემი იმე განჯას განქვე ბატონისშვილს დავითს, ის ბიჭი გორს დარწმობილყო, წამოსკლას რომ აზრებდა, იმ დამეს მისუღიყო ვიღაც ბატონული არის, ეთქვა ამ ბიჭისათვის: „მანც ქალაქში მისვალ, ქვევითიცა ხარ, ათხი ცხენი მყავს, წყვიუვნათა, ქალაქში გავჰქვიდლო, შენც წილს მოგცემო“. არი ამ ბიჭისათვის მიუცა და არი თვითონ წამოუკვანა. ამხედრობის ეოფილყო ის ცხენები, კამოსდგამოდნენ, ჩემი ძმის ბიჭს კი განწწრო და ბატონულს მასწვევადენ, ის არი ცხენი წყრომივეინათ და არი ცხენიც ეკითხათ. ამას ეთქო: „წავალ, ეტება ვიწავნო“. წამოსუღიყო, ინახა(სი) ის ბიჭი. ეთქვა, რომ ეც ცხენები მოიკითხეს, მე ასე ვეცევი, ვერ ვიწვებე-მეთქი, ერთი შენ და ერთი მეო. მისუღიყო გორს და მატონისათვის ეთქვა: „ვიწვებე, მატონს არ დამსკლას“. ამ ჟამდ ჩემი ძმის ბიჭი ცხინვალს მისუღიყო, ერასტი ამილახვარისშვილს დავჭირა, თათვი და იარაღი აუკარა და ბატონისშვილის იუღაინისათვის მიერთმეკინა. ალა თათვიკისათვის მიებარებინა და ალა თათვიკს მამის ჩემისათვის მიუკვანა ეს ბიჭი და ეთქვა: „ეს შენი კაცი არის და ცხენების მატონისაც შენ გავც მასუხი“. მამა ჩემს ეთქვა: „რაც გინდა უყავით, აა ეს ბიჭი, მე საქრდალ(სი) საქმეში არ კავურე“. ჰყოლოდა ალა-თათვიკს თავისთან ის ბიჭი. არს დღეს უკან განწწროდა, შეტყოთ, მოკვითხათ, ჩვენს სხლში მისუღიუენენ, ეკითხათ და იმ(თ) შე(ე)ფიცნათ და არც იმათი ჰყოლოდათ. მასკვან(სი) ბატონის რძალს ებძახებინა: „მიდიო და დასწირიკეთ სხლში“. მისუღიუენენ კიდევ და არ ეოფილყო, მესამედ ნაცვლისათვის ებძახებინა. „მიდი, სოფის სხლში ჰქავს, დასწირიკეთ და გამოიკვანეთი“. ნაცვალს შეკვარა ორმოცამდე კაცი და ისე მიხდომოდა შელამისას რას ეოქინათ, რას ეოფით, რას ამბვით და რას ლახნდვით! ეს მოლად გორმა იცის. ბანი მოქციათ სხლას, მასრებით წამალი ეკარა შიგ, რომ დაწვა ნდამებოდათ. ახლას ის მასრები ჩვენს გვაქვს. დავქერებინათ, რომ იქ არა ჰყოლოდათ, თუ იქ ჰყოლოდათ, მამინვე მისცემდენ. რომელსაც ამ ეოფას მათებებდენ, არა თუ ბიჭს, შვილსაც მისცემდენ და არ დამლავდენ. ვილა დაურჩათ გორში გაუღახილავი და გაუღახავი! მატონს ამისთანა საქმე არავისათვის არ უქნათ. ჩემი მატონარი ბძახები და ამისთვის მოგწერე, თორემ სხვას ვის

კამოუცხადებდი ამ ამბებს. წყალობას ვითხოვ, რომ ესენი დედოფალს მოახსენებ და ერთი წიგნი მიაწერინო ბატონის რძალსა(ნ), რომ ისე არ აწუხებდენ, ცოტას ხანს გაძღვინონ, მანამდე ქალაქში სხლას ავაშენებდე. სხვანიც ბევრნი არიან გარშა. სხვას თქვენს მშვიდობის ამბავს მიიძახებდე. სხვებზე თქვენის მძალე კეთილ-შობილების მღაბელი მოახ დ ი მ ი ტ რ ი ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი. ივლისის 23 დღეს, წელს 1796.

391. წერილი დიმიტრი ორბელიანისა დედოფალ დარეჯანისადმი, დაწერილია მეოთხედზე თაბახ ლიბერ ქალაქისა ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1796, ივლისი. მისს უძღვრისა, ყოველად მოწყალებს კელმწიფეს.

თქვენის სიძღლის წიგნი მივიღე ივლისის ბ, რომლისთვისაცა მოგარიმე უძღვრის თაბახისცემას და მადლობას. ვითხოვ და ვიმედოვნებ მოწყალებისგან კელმწიფისა, რომ შემიხდეთ ამდენს ხანს წიგნის მოურთმეველობა. მიზეზად ეს გახლათ, რომ ზემა ქართლში გახლდა. ჩემო კელმწიფე! დიდად გეკადრები, ერთი წიგნი უბოძათ თქვენს რძალს, იულონის ციფს, რომ ისე არ აწუხებდენ დედა ჩემს და ნება მისცეს ცოტას ხანს გორს უაღწას, მანამდე ქალაქში სხლას ავაშენებდე, რომლისთვისაცა მადლობელი ვახსენებ და ვახსენებდიც. თქვენას უძღვრისა უმორჩილესი მღაბელი მოახ დ ი მ ი ტ რ ი ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი. . . . დღეს, წელს 1 | 1796.

392. წერილი დიმიტრი ორბელიანისა დედოფალ დარეჯანისადმი, დაწერილია მთელ თაბახ ლიბერ ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1796, სექტემბრის 3. მისს უძღვრისა, ყოველად მოწყალებს კელმწიფე დედოფალს.

თქვენის სიძღლისგან ბოძებული წიგნები მიმიკადა. დიდად ვაძღვრებ თქვენს უძღვრისა ჩემის ასე მოწყალებისთვის, მაგრამ

ჩემი უბედურება არ მეხსენება, რომ ნადაგ სსჩიკრიო თავი არ ვაწეით და თუ არ თქვენ, ჩემს მთავრად კლემწიოვეს, მამ სხვას ვის უნდა მოვახსენო ჩემი სსჩიკარი და მწუხარება? ჩემს ბიძაშვილს სსრდაღას ითანეს უნიფლია მათს უმადლესობასთან, რომ ჩემი მამ და ბიძაშვილი ამის ბიძაშვილს წაჭკადებია. ჩვენ გვმართებდა ჩივილი, ჩემო კლემწიოვე, მგრამ დიდად ვცდილობ, რომ არავის რა ვაწეინო, თუ რამ შემიძლიან ვაპო. რადგან მის უმადლესობისათვის თავი უწეენათ და უზღვლიათ, მეც ამისთვის თავი ვაწეინე და მოვახსენე ჩვენი სსჩიკარი მათს უმადლესობას და თქვენ სსმადლეს. ზარეული ესე, რომ ნადაგ ამისი მწადნე ყოილიან და არიან, არა თუ ჩვენ გვეუხადეს ვინმე, არც ეს უნდათ. რომ სსჩართველოში ვცხოვრებდეთ თქვენის მოწეალებით. ახლდებიეს ცაქციულნი თათარნი მოვიადხენ ჩემთან და აღბახდუს დავაქენე. იასებ(ს), სიკალაასის შვილს ერთი ამათგანი დავქარა და მრავალი ეცემა ამისთვის, რომ ან ის რათ მოვიდა ჩემთან, და სხვათაც უჩვენან, რომ ეთველს ჩემთან მოსულს ვაცს ასე მოუგა. ეს ჩემს მამას და ბიძაშვილს დუარსისმს შეეცეო. მასიუდაევენ იასებთან და შეხვეწხადხენ: „ეც ვაცი ჩვენთან მოსული არის, გვიბიძეო. სხვანიც შემიხდხენ, აღარავინ დცემა ჩვენთანაო. თუ სსქეც გაცქსათ რამე, მას უგან ჩვენ მოგართიყუთო“. ამის ზასეხად ეთქვა: „მამას არა ჭეოლია თათარი და ზაზას და თქვენ რათ უნდა გვეხადესათ?“ ამ სიციუვის თქმისთან ებმანა მსხერ ახსიურმედილებისათვის იარაღის ბერა. აქვართ იარაღა, დავქარათ ჩემი მამ და მრავალი ამას ეთ ეცემა. მას უგან, გული რომ ეცერებინათ და ცაქმეათ, ჩემს ბიძაშვილს დუარსისმს ზარათ ვახი ცადეგრა. ამათ მოეხსენებიათ, თავი ცაქციელი აქსო. მართალი არის, ვახი ეთ დავკრათ. ამისნი მსახვნი, რასაკურველია, უთრო მრავალს სცემდენ ისინი ამათ ართავ. ჩემო კლემწიოვე! თუ ეთ რამ არის სიყავლახისშივილითა, ხამ სულ ამათ ჭეავსო, რავორ მექმლიათ ამათ იმათი ზასუხის მიცემა? ახალი ამბავი არ არის ამათგან ჩვენი რასაც იერის წართიქვა. ცემს და ჩავრვა. ამას გარდა, ერთი სხვა თათარი, ახლდისილამ მოსული ჩვენთან, აიკლეს იასებმა. არაიკრი აღარა მკარხინა რა. ამისი მსახვა თათარი ვიდა მოვიადღა ჩემთან? თორემ მრავალნი აზირებდენ ცადმოსეღას. შერთი მოუკეს ესა, რომ

არავის მოვიდეს ჩემთან. ძიველ სარ, არ ითახესთას, ძიველესი ჩემი ძმაცა და ბაისძვილიც. მოვსხხენე: თქვენს ბაისძვილს ებძახეთ ძიველეს, ამ თათრების საქმეც გავარიგათ და რომელსაც ამ ჩხუბში დანაშაული აქვს, გარდავხედუვინათ. არა ქნა, არც ის თათარი აუშვა და არც შეთარეს თათარს თავისი საქონელი მისცა. მის უკან თქვენას შეიღოს შეიღო დაჯათ შეს შემოაკვივანეთ ამ თათრების საქმეზედ. არც იმის უგანაილებუღესობას დანდევს ზეტყვი. ამის უმადლესობასათვის მოუხსენებთ: რაჯერ კაცი მოუგზავნეთ და ზსუხა არ მომცა რაო. ღთა გადღეკრძელებს, ჰვათსეთ, ვინ მომიგზავნეს, რამ ზსუხა არ მაგეც? არა თუ ამათ მომიგზავნეს ვინმე, თვითონ არაჯერ მე ძიველ და შეგებეწე, რამ ამ თათრათვის თავისი წასართივე მოცა და შეთარეს თათარი აუშვა. არა ქნეს. ახლაც ტყვიდოდ მის უმადლესობას თავი აწეინეს; რომელიც ჩვენ უხდა მოგვეხსენებინა, ამათ მოახსენეს, გვეძართლებინა ანდენს უსმართლოებას? ის იყო სახლის კაცებისკან მოცემული თათარი წართვა კუროთხეულამ დაჯათ სარადარმა მამა ჩემს, რომელსაც ჩვენი ცხვარი ებარა, ათხს წელიწადს ნიადაგ თავს აწეინებდით მის სიმადლეს მამა ჩემი. ახლაც ეს არის არ გვასვენებენ, ეს ჩემი ძმებიც მანდ ვახელ. თვითონ მე მინდადა, რომ ცხლებოდით და ჩემი სახაკარი მომეხსენებინა, მაგრამ მე მანდ მასვლას არ შემძლან. წყალბანს ვითხოვ უმდასდელსად. სამართალი გეყოთ. ან ამხელ გულად არწმუნობ მისს უმადლესობას. რომ ჩვენ კაფელანისშეაღება არ ვიყოთ, და ან სამართალით ჩვესც დაგვეხებინა რამე, რომ ვიცხოვროთ. მე ეს იმედი მაქვს, რომ თქვენის მოწყალებათ, ჩემს მშობელათ ერთი ღუქმა ზური ჰქონდეს რამე, არა თუ უსმართლო დაქმართოს ვისგანმე. თქვენას სიმადლას უმდადესი მონა და მასამსხერე დ ი მ ი ტ რ ი ო რ ბ ე ლ ა ს ა. სეკდემბრის 3 დღეს, წელს 1796.

393. წერილი დიმიტრი ორბელიანისა მილახვარ იოსებთან, დაწერილია ორათ გავეცილს ნახევარ თაბახ ლიბერ ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1797, თებერვლის 19. მათს მადლად კეთილ-მოხილესს, მოწყალეს კელმწიფეს, მადახვარს ი ო ს ე ბ ს.

მრავადს მათის სახელაუკანას თავის შესატყურს მოკითხვას მო-
 ცახსენებ. დადად ვისირცხვი თქვენის კეთილ-შობილუებისკან, რამ
 აძენა ხანი არის, რამ თქვენს კეთილშობილუებას წიგნი უკრ ვახსელ.
 მოუცლელი განხაყარ ჯარის მიზეზით, უნდა რამ არ დამემდურათ.
 მათს უკანაილუებულესობას გურიელს, მათის სიძაღლის დედოფელისა-
 თვის წიგნი უახლებია და რამდენიმე სავედრებელი მოუხისენებია. ჩემ-
 თვისაც წიგნი ებოძებინა. ამხედ დიდათ სარწმუნო განხაყარ. ზირ-
 კელი ეს. რამ რადგან მათის სიძაღლის დედოფელისკან არის ცაბუ-
 დნიერებელი და მეორე ეს, რამ ჩემი სკეპთარი მწუგაობელი და
 შეკობარა ბძინდები, იმახედ გაირჯებით და კიდევ კარგივით, რამ
 მავისმა სიძაღლემ მას სიძაღლეს შეეგე სიღომანს წიგნი მისწე-
 რას და რაც სათხარარი ჰქონდეს, აღურუელას. ამხედაც სარწმუ-
 ნო განხაყარ, რამ უთუოდ კაცსაც გაგზავნიებ და წიგნსაც მიწე-
 რინემ შეეგე სიღომანთან, და ამ შედანაშაღლას ნონისაც თან გა-
 ატანთ. მეც ამასთვის უცდილოთ, რამ რადგან ჩემი სიძე არის, მან-
 და, რამ ჩემგნითაც შეემატას რამე, როგორც მოგეხსენება. ამისაც
 გეკვადრება, რამ ეს ნონაა შედანაშაღელი მალე გამოისტუმროთ, რამ
 ჩვენს საქმეში ურუკა, ეგება ჩვენს საქმეს ბოლია მოელას. წუგლა-
 ბას ვათხოვ, არ დამავიწყოთ და თვითონ წიგნით თქვენს მშვიდა-
 ბას ამბავს მიბძინებდეთ ხუაღმე(810). თქვენის მალად კეთილ-შობილუების
 მანაღლი მონა დ ი მ ა ტ რ ი ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი . უკებურელის ით,
 წელსა ჩ დ ჯ ზ .

394. წერილი ალალო ყორღანაშვილისა მეფის ძის ვახტანგისადმი,
 21,7 X 15,7 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედ-
 რულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია მძიმეები და წერტილები.

1801, აგვისტოს 2.

ქ. უოგადად უმოწუაღესო კელმწიფეკ! თქვენის უგანაილუებულე-
 სობას უმცირესი მონა აღაღუა მღაბდად თაგუანისცემას მოგახ-
 სენებთ; მერე თათუღა აჭიბისკან გავიგონე, მითამ მიწერებოღეთ
 კელესის კარების ქვების საქმეზე ეს დიად მისემ და სანონელა
 სისმენელა აუო ჩემთვის. დოსა ვეფიგაჟ და თქვენს თავს, რა ეს

გაბიკანას, სიცოცხლე გამწვანებულა მატკს. დიად ძნელად, რომ კაცს გულში არა ჩანსდეს რა და თქვენისთანა კლამწივე და მოწყალე ბატონა ასე უბრალეთ გულდებრათ ეგულდებოდეს. დ'თი გადღეგობდებოდესთ, თავის მარადებრისთვის ნუ გამიწვრებთთ. მე თქვენა სკეოთარი იძსნება როდის მამსელდა, რომ არა დამეღეგებოს რა, თუმცა შიდახკარათს მოწვრადობა შენ უნდა ბეჭათა და ვამერაგებინა, მაგრამ ეს ვაფიქრე: არამც იმას გუხებინა არ თუას, არ მოწყონას, შერე ამას შიბსხების: მე იმისთვის როდის მიმიწვრდა, განა არ ვაფნობდი იმას და არ ვიციოდი, რომ ამ გვარებთან არა იცის რა და შეტიხრებაში ჩამამეროძიოდა. ამისთვის ველარ ვაკანაერე, თორემ დ'თმა ისე თქვენი მოწყალეობა არ მამკლას და არსაკე სიბეჯეს შინათიდად მამეათეას, როგორც ეს უველა ემსხეო ძახსენება არის და ჩემს გულს სერს ნადავ თქვენი სიამოვნე და სიმსხერი, გადრე აღსისრულადმდე სიცოცხლისა ჩემისა, მაგრამ რა კქნა, ჩემის ბედასკან ამ გვარი ჩემი შეწეება არ მავვირს. აგვისტოს ი, ქვს უ 3 თ.

თავში სხვა ხელით უწერია:

ქ. ამ წიგნის მამწვრო! მართალია, გულს დამკლდა, რადგანც თითონ შეხეე მოკვწრა (ბიას ჩემი შეუძლად არის და იმ ქვების საქმე მე დამდგა), ხომ იცი, ვინც ერთმანერთისა დიდნი მოუფარელნი და სკეოთარნი არიან, ამათ უფრო ეწვიებთთ ერთმანერთისკან, მაგრამ გამომეტუბით კი ვერ გამოიმეტუბენ. ჩემიც ესეთივე თუწეე შესჩედა. შენ მაგახედ ვიფელი მწუხარეთა უტეგე და ამჟ მდგომარეობით მიგულადე და ან მარტო შენ რომ ვაგეწერე და ან მარტო შენ რომ გამიწვრამო, რა კაცობა და რა შემდგებელიობა თქნება? აგვისტოს ე, ქვს უ 3 თ. შეფის ძე ყ ა ხ ტ ა ნ გ.

395. პირი წერილისა, რომელიც მიუწერია ალალო ყორღანაშვილს მეფის ძის შირიანისადმი, დაწერილია ორათ გააკეილს ნახევარ თაბახ ლურჯ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია მძიმეები და წერტილები.

1805, ახერის 30. ეგანთადებუდესთ შეთვის ძეო შ ი რ ა ა ნ, ემოწყალესთ კლამწივეთ!

მორჩილებითა დადიანთა გეგმობარეობა კვლავათა სამეფოთა შესაძო-
სკლათა თქვენთა და გელამხურვადებით მსურს ჩმა სარგების სომართუ-
ლის უფასურის ცხოვრების უფლების თქვენსა. უთუოდ ცხად
არაინ თქვენდამი, კელამწიფეო ჩემო, დადიანს დელუფელის: უმთაწა-
ლესისა კელამწიფიასა, გამოუთქმელი მოწაფლება და უზუნაქი მივარგუ-
ლობა ჩემზედა, ეგრეთვე ერთგულებითი და თაკ-დადებითი მონახობა
ჩემი და სმსახური დედისდამი მოწაფლებისა, უბეთუ შემდგომად
ღთიუ კვირგვინოსანისა და შეგნებისმებრ დიდებულისა კელამწიფისა
ჩუქისა, სანატრელისა და ღთის მიერ განსვენებულისა შვივისა, მა-
მისა თქვენისა, წინააღმდეგნი თქვენნი რაოდენსა დაუგყობას აღმით-
ქვემდენ და ეგრეთვე ზატოეს მიმზადებდნენ, რათა განუყოვიებინე
მე. გარნა მე, დუშრეტელისა სიყვარულითა ჩემის კელამწიფისა შამარო
აღსაგსეს, ვერა მიმდრეეს განივისებდა, უნამეტნავესად ამისთვისა,
რომელ განუხრწხელად დამეცვა ბეჭელი ერთგულებისა ჩემისა. სსლო-
ებს ჩემი თეო კეთილ-ბედნიერება უმთაწაფელისა დედოფლისა ჩუქის-
სა, რომელითაცა მსაქენდა მეცა იმელი ბედნიერებისა, ვითარცა თვითცა
თვისითა დედობრივის მოწაფლებითა შეუთრგულებულად მზარდებოდა.
არა ვარ უაუფადვე ამისთვისა სსლოწარვეითილ, რამეთუ უფულად შემ-
ძლეული(ა) დექსი ესე: „რომელიცა განსაკუთრებულ არს დიდებისთვის
მღთისა, დასცვაეს თვის მორის უფელთა შეუძლებელთა შემძლებუ-
ლობასა“. რა ჟამს წარგრაზნიდა მზე ჩუქნი, აკვისტოსებრ დიდებული
დედოფალი, სხივის თვისისა ჩუქნი მიერ და გამოაბრწვიებდა კერძოთა
მათ ჩრდილოეთისათა, ვითარ მექმნა მე, რათა არა ძოვირდილე
ერცლად განიგნებლას ჩათელსა ქვემე მისსა, არამედ დავითი ბეჯლს
შინა? მათეხი მისი ადრითა ჟამადგან მომიხსენებთა უსყად მოწაფლი-
სა კელამწიფისა მსკათივისა და სუკემის მცემელი ბისნებათცა მავადე-
განყამზადებდი რა თაკსა ჩემსა აღსრულებად ბისნებისა მატის უტკბუ-
ლისა, იმ ჟამად გაჩნდა ქვეყნისა ამას შინა უთახნებობა და დახმულ
იქმნა გზა ურჩოვანს. ამასთანვე გამოატხადა ბიამან ჩემმან მიღახ-
ვარმა ჩემზედა ბოროტის ეოფა, რომელიცა იმდით სხვათა ახლ-
ბრძენთა რჩეობა, და ცდილობდა, რათა აღმოეკისე მე არა თან-
შემკვიდრედ და ეგრეთ უწალოდ განუგმობინე მე თვისგან. უბეთუ
ესრედ დაუტკებდა სსლუელთა ჩემთა კვლათა მისთა შინა შეურაც-

საყოველთაოდ და გასისამქველად და მთავრთობი სმსხეოსი თქვეხის, მთვალეები მე დიდის დედითელის და თქვეხ მეთვის ძისკან ექვედრებსა უზრუნველთობისთვის დასასრულის ხემის და სხელეულთათვის ხემთა ამისთვის მდ მტერთა სიტყვათბთა ხვეხთა მუველით სმზრთაღს მინა რუსთა. ვითარცა მსურს სულთთ და გულთთ კვალად დავრდომთ ივერსთა ქვექე და ეტებესმსა ჩრდილთხუნების უთვლად მთავრველის კელმწითვის ხემის და უთფხ მსხვე მირველის ერთგულისა სმსხეურს ხემს მინა, ვსასთებ დ'ისადმი, რათა არა დამიტეროს მე უხუგემოდ, თდეხ გარდასწევიტონ მართლ-მსაჯულებით სმზართადი ხვეხა, მამინ ადარ მქონდეს სზზრუნველი სხელეულთა ხემთათვის და, ვითარცა მწეურვალე ირემთა, ვისწრათვიდე განმავრდილებელისადმი მდინარის მთწეალების თქვეხისა. ვსასთებ, რათა უხვი მთწეალებთა მისისა უმადლესობისა, დედითელის ხემისა, არა არს აღმდგარი ხემტან და უკეთუ თხებებს, მუქმლებულ არს და უკმველად უწვი მე, რათა ეთველს თხოვილს სთეკარულთა აღასრულებს ეთვლად მთწეალებე თვითმმურთბელი კეისარი ეთვლის რუსეთისა. ამისთვის უმდამლესად ვითარცე თქვეხ უმთწეალებისა კელმწითვის ხემისაკან, ვევედრებით დედისადმი მთწეალებისა, რათა მამიგონოს მე ერთგული მინა თვისა, ვითარცა ებამების ხემთვის ადგილი მისხურებისა მდინებთთა და მთლარეთ-ხეცობთთა, რომელმსხცა კ'დ მუქმწეალოს მე და სთხოს ხემთვის დიდს კეისარს, ხემის მთხელთბის მესამბი მინა და ჟამბვირი, როგორადაც სხვათა ეთველთა მთხელეთა საქართველოს სმეთვოს მვლაცისთა და ამთ მორას მე, უკანსკხელი მისთ თვისთ, არ ვიქმნა გამორჩეულ და ამთ უმეტესად გასდადოს სხელი თვისთ მთწეალებმს დედამს და ხამდვილ თვისტან ბომბეულ ხიჭად აღრიცხოს და ეტრეთვე აუხტეელის სსხსენებელთთ მმადლობელ, მარადის მლოცველ, ხემთთა სხელთბითერთ ვექმნებით განგრძობისთვის ცხოვრების მისისა, ვითარცა ვარ აწცა დუტხრომქელ, რამეთუ ხუ თუ არ ვიცბი მე, რომელ არა მცნობს მე თვითმმურთბელი კეისარი. მამსადამე, ცხად არს, რათა მთამდლებასკან უხვ მთწეალის ხემისაკან იქმნების ესე ეთველი. ხალთ კეთილმეთველთბის თქვეხ ტებიდ მთწეალის კელმწითვის ხემისსა აღვსწერქართოსს ზედა სულას ხემისსა და ართდეს დეკითლოებთა მმად-

დობელობას თქვენი სიკეთის, და მძევს იმედა, რათა არა უხილველ ჰყოთა ვედრების მახას თქვენი სისხს და, ადეს მოგმართავ სამსახურს თქვენსა, დაუცხრომელად სულ-დადებითა მახასიანს ადგიოთქვამთ, ვითარცა მშართებსცა. ვითხოვ: სიღამე კელმწიფობითა მიმძნოთ ეოგელა სანქმო სამსახური, რომელთაცა უოგელად მოდგისეს ნებითა და მხარულის გულათა დაუზარებელ ადვასრულა, ხადლო აზრსა ამას მანს კეტები უგახათლეუდესისა მეფის ძისა ჩემისა და უმთწყაღესისა კელმწიფისა განსაკუთრებულა და ეოგელად მდაბლი მანს ა დ ა ლ უ ა ე ო რ ლ ა ს ო კ ი . იანურას ლ დღესა, ჩეე წელსა, ტუიღისს.

396. წერილი მელიქ დარჩიასი ალალო ყორღანაშვილისადმი, 26 X 10,2 სანტ., დაწერილია მოლურჯო ქაღალდზე გაკრული ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. ცოტა ნაწილი კიდურ მინაწერებისა მოჭრილია.

1798, მარტის 22. ა ლ ა ლ ო - ს ი ე გ ს .

ქ. მისს კეთილ-შობილებას იტონის დარჩიას სამსახურს მოკახსენებ. თქვენი წიგნი შებობა და წინწეროვლით აქმი. როცა ქალაქის დოთებს და ამათ ჩხუბი მოსვლიათ, შე იქ ჯერ მისული არ ეუოიღეღარ და ხომ იცი, არც შე ვარ ამათი მადრიელი. ჩემი კელმწიფისი ამდენი საქონელია და ჩვენს სულ ამავ ღათიემს დავკავარტვისეს. რას წამ ახლა მოკელ, კუკის მამსახლისი დავიბარე და ხათრამი გავხ(ა)დე და ისინი დავტექსე. ღთით ამას იქით არც არა მოხვდება და კერც არავის შეწუხებს. არა თუ მარტო ამით, ღთა ჩემს კელმწიფე დედოფლის სამსახურში და სიამოვნებში ამამართოს სული. წამოსვლის დრას რომ სამდურავის სიტყვები იძახა, მას აქით ღთის რისხვა მქონდეს, თუ ჩემს გულს მოსვენება მქონდეს შეწუხებით ამიტომ, რომ შე რომ ჩემის კელმწიფის ჩვენზე მოწყაღეს გულს ვიცნობ, რომ ჩვენთვის როგორა მოწყაღელი იძახებულა, ახლა რომ მაგისი თვალი ჩვენზე გამრეღებულა იყო, სხვის გარდასათ. ღთაც კელს არ მოგვიმართავს. შე უღათოვ, ჩემის გულის ამავი ეკელა კარგათ იცი და რა მოგახსენა?

ქ. ჭავჭავაძეებსას ასე კარავდა: რომელად ერეკნელესა და

შამქორელები არიან, იმათ ჩვენს სასტართან გაიკეთეს ქოხები და იქ ბოდიან. სხვანიც ზოგნი აქეთ გამოვლენ და ზოგნა ისევე ჩვენს შირ-დაწარ იქნებიან ამ ათიოდ დღეს და არც რა წაუხდებათ, რადგანც შამქორელები ბევრნი დახრცილან და იმათი სახლები ზოგი დაკეტულა და ზოგნი ახალი ხახიდები(SiO) ერთმანეთს დაშორდნენ. კაცებიც განწყესდა, რომ იქაერთობა დაჰგაონ და დაწმინდონ. ქალაქის ამბავი ასე მოგხსენდეს: რაც კვდრები იყო ქუჩებში, ან სახლებში, სულ გავატანინე. ქალაქში ან დაწვით, ან დაქვევით თუ წახდეს რამე, რაც მე მოვსუფვარ, ჩემი ბრალი [იქ]ნება. რაც დაგვა, ან განწყმენდა დოხტურის ხასწავლა იყო, რაც შეიძლება, იმ საქმეში [ბეჯითი] ვართ. რაც ხალხი გამოასუფა... ჭურ [ხუსხა ვერ დაგიმ]თავრე, რაცა შე-სრულდება, სწორეს მამინ მოგახსენებ. ღთა ჰქნას, რომ სმამხარო [ი-ფო გამო]გარ]თა. მარტის კბ, ქვს უ ჰ ვ. მენი დ არ ჩ ი ა მ ე-ღ ი ქ ი.

წინა გვერდის აშიაზე აწერია:

ქ. ბატონის მელახვარ-ბაშის სამსახურს მოგახსენებ.

- 397.** წერილი მელიქ დარჩიასი ალალო ყორღანაშვილისადმი, ჩრ X 11,1 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე გაკრული ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „მის კეთილ-შობილებას უფალს ალალო-ბეგ ყორღანოვს მიერთოს დუშეთს.“

1798, ქრისტეშობისთჳას 11. ა და ა ლ ო - ბ ე გ !

ქ. მისს მადლა კეთილ-შობილებას, ყუფადს, დ არ ჩ ი ა ს ამსა-ხურს მოგახსენებ. აქაურს ამბავს მოახსენებ: ღკკა თავ-თავის ადაგას დარიგდა და ბატონისსაც ასე მოგახსენებენ: „თავად ხედა, თორემ ზეგ ტუფილისს შემობინდებთა“.

მისის უმადლესობის, ბატონის დედაყვლის, იქში მებოძ ხმე-ღა თეჯხის მორთმევისა: ოცი ზურგიღა, ოცი წყვილი დაში. ერთი კადათითა აქ აფინხულა მოკახარმეინე, ხუმი არც სულ არ იშო-ენა და ერთ ღატრამდის მოკარავი, ეს ხმეღა თეჯიცი და სხვაჲ ჩემ მაგერად შიართვი და ხუთი ღიტრა ხიზილაღად.

მაქარს მე მანადამ მოკელი და აქ თუთასხეით ვერა ვმოკობთ. თანი ღვინა დაეპარებანს, ბატონისთავისაგ ბუერს ვკრადე, არ იშოვბა ქარავანი მოძაფალი არის, ეგებსი იქ იუოს. სამოგვეთისაგ დავითის გამოვტან, უზათ არ იყო.

ღუკის ჯარი ჭვალაბარში დგებოდა, მაგრამ ჩემი სეილბათის ბაღები და გარეთი ქარვასლა სხეკრზლად შევწირე. ჩეტავი ხელა მანისგ გიამთს რამე ჩემგან მიღახუარს. ჭვალაბარი სხვა რიგათაგ ჩემი ბუღდავანი იუოს.

თთანე მდივანი თეღაყს ბატონის დელოყვადს ხლებია. აქ იმისი მძა თასიებ მდივანი ძალიან ჟავრობის და დიდი მუშხუნები გაუგზავნა დათხოვნისა.

ჩემს საეუთარს ამბავს მოიხსენებ, ვიცი ჩემი შეწუხება გიამება და რათი მოგწერენ, რეკიან ურდუკერან გნაგ“. ბიძა განჯას არის და მოკელი.

მოურავის თათმოცი თუქმისი უბატონათი დახარჯუვის გაფრთხილება ებძახებინა, ჩეტავი მოურავს დახარჯვა შეეძლას, დიხ დახარჯოს. როგორც უბძახებია, ისე აღსრულდება. თქვენს მშვიდობის ამბავს და სამსახურს მიბძახებდეთ. ქრისტეშობის ია, ქვს უ ზ ვ დარჩი.

წინა გვერდის აზიაზე აწერია:

ქ. ჩემს მოწყაღეს მიღახვა ბაშს სამსახურს მოავახსენებ.

ქ. ბატონს ველის-ციხის მოურავს სუამონის სამსახურს მოავახსენებ. მელორეკ, რატომ ასე დამიფიწე?

398. წერილი მელიქ დარჩიასი ალალო ყორღანაშვილისადმი, 37 X 11 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე გაკრული ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1799, ფებერუღის 2. ი თ ს ე ბ

ქ. მისს კეთილ-შობიღებას ბატონს დ ა რ ჩ ი ა სამსახურს და ხ ზ ვ ის სტყვას მოგახსენებ. თქვენი წიგნი მებოძა, დიხ ძეღღა წაგნი იყო, მანისგ ჰასრეხებიდ დაკერებუღი იყო. აქაურს ამბავს მოახსენებ: ღთით სსეუღაბით მშვიდობა არის, ამ თითიდ დღეკზღ ბატონის მიბძახებასაგ ანობენ. ხუთს-ხანის(sic) კაციის მოსეღას სარდ-

ფიდაში მოხსენიებულია გეგმებით. ამას შეემატა არ არის რა, რამ ვა-
ფარეულები-ხან დაეპარებოდა, ათათონც დასბრუნებულა(SIC), შაკელად მო-
გახსენებ, შენ ვრცლად გაშინჯე, ჩარა *) რუსები არიან. შენი ჩამო-
სვლა მოგეწერა და თვალა შენს შხ(ე)ს მოედის, რა გგანია, რამ
ვერ მოძორებიხარ? სკაიის კვერცხი ხომ არ გავიდადებ? ნე გე-
შინიან, რაც არის, არც დააკლდება და არც მოგემატება. სხვა რი-
გათაც სათორიჯამი იუკ. მილახვარ-ბაში ჩემს მოწერილობის მასხის
რომ არა მწერს? შითომ წყენა შევატეო და აღარა მოვსწერო რა?
რა ჯგერებს? მახლას! გაკეთება რომ აღარ შეეძლოს, ერთის დიდის
საბურეღის აღნათ ხომ ბურჯა შეუძლია შავის შროშებს? სულ ეგე-
ლადი გამოსაუქებელაა, ჩემო კელმწიფეგ. ჩემი ზნე სულ როგარ
სცადნია, წვალი მომწერდა და წვალი ათათონ შამცა. მამ მე რა
ვარა, რამ ჩემის კელით ვერ მოგართმეგა? დიდი ქება არის ეს
ქალისა. აფრასიობისა რომ მოგეწერა, ჩემი შეუტევაა და შენიც ბა-
დისაო, მამ მილახვარის ათეუეთისის როგარ ბძანებ? შენს მძვი-
ლობის ამბავს მიბძანებდე და წიგნის დაკვიანებისათვის ჩუ დამე-
დურები. ხომ იცი, რას ჯანჯალ საქმეში ვარ, მნახო შეგებრადეები.
სხეულაბა ღთის მოწყალებით განუღდა, ამას წინათ რომ ჭირი
აოქვა, ისიც გამტეუნდა. თებურვალს ს, ქვს უ შ ხ ღირია.

399. წერილი საპით ფაშისა დედოფლის დარეჯანისადმი, 45, 2X
პ1, 5 სანტ., დაწერილია მშენიერს მტკიცე ქალაღზე ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნებთ ნახმარია თითო წერტილი ყო-
ველი სიტყვის შემდეგ. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წერილი და-
ახლოვებით 1794—1796 წ. უნდა ეკუთვნოდეს.

1794—1796. დედოფალს დ ა რ ე ჯ ა ნ ს.

ქ. შის უუმადღეს და უაღმატებულეს, სრულად საქართვე-
ლოს დედოფალს, დედას ბატონს, მათი საკეთის და კარგათ ბძანე-
ბის დიდათ მონატრე, ცათა სწორა ხეშწიფის დიდებულე ვეზირი,
ს ა ი თ(SIC) მ ა მ ა დ-ფ ა შ ა, აქვენი საბატორის და სწორ-უზმავარის

*) ჩარა—ლონე (სომხურია).

კაის თავის საიური და საკადრისი მთავითხვა, ამით ბძახების სიამოვნე მოგვიხსენებდათ, თქვენს შვილობით ბძახებსა ღთას ვოხოვთ. შემრეთ თქვენი აუარებელი დედა-შვილიურა სიყვარულის წიგნი მოგვივიდა. რაც გეძინათ, ვუკლა ვსტანათ. შემრეთ ამას მოკახსენებთ, რომე ეს ჩვენი იოსებ ბინბაში ხემწიფის კარზედ გაგავზავნათ და, რომელიც ჩვენი ოჯახისა შესამატია და თქვენი ოჯახის შესამატია, ამაზედ ერთგულბითა გაიწიება და ხემწიფის წყალობასა ღთას მოწყალბითა მოიტანოს. მინდა, რომა იმ ქაფირმა თქვენი ქვეყანა და ოჯახი შეარქია, მინდა, რომე ხემწიფის წყალობითა თქვენს ოჯახის ერთი წამ შევმატო და დავატოო ჩემის მეგობრბითა. დიდებულის ხემწიფის თავს ვუვიცავ, რომე ხემწიფე თქვენზედ მწყალობელი იყოს და მეც თქვენი ოჯახის ერთგული ვიყო. ასე ვგონებ, რომე ხემწიფის მეზობლობა და ერთგულბა თქვენის ოჯახის ერთგულბა იყოს და შესამატი. თუ რომ წყალობას არ ნახათ, სხვა ხემწიფესაცა მისგან ზიანი არ მოგივთ. არც სხვებივითა თვალი მშოერი აქუსთ, რომ მისგან თქვენ ზიანი მოგივიდესთ რამე. თქვენს ქვეყანასზედა მას თვალი არ უჭირავსთ წყალობის მეტი. ამ რუსის დაბრუნება ჩვეთვის დიდი შესამატია და თქვენთვისაცა. ხემწიფეც კარგაა ჩამოგარიშვესთ და მისი ბედნიერი კარი ნიდაც თქვენთვის დია იქნება, და მოწყალე. მინდა, რომე თქვენ მავიერათაცა და ჩვენ მავიერათაცა წიგნი და კარც კახლოთ, თუ თქვენი ნებაც იქნება, თქვენი ერთგულბა გამოუცხადოთ, რომ თქვენ მას ქვეყანასზედა ერთგულბის მეტი დანამუსელი არა გაქესთ რა. რომელიც ღთას და ხემწიფის მუხანათი იყუნენ, და თქვენ დანამუსელი არა გაქნდა რა, ისინი შენს ქვეყანასა და თქვენს გაწუხებდნენ, ისინი უვალაფერი დიდებულ ხემწიფეს გამოუცხადოთ და ეს იოსებ ბინბაში გავისტუმროთ. შემრეთ ჩვენი შუამდებლობა ეს არის თქვენს უმადლესობასთანა. ამისი გულის მომადრიელობა ეს არის. მინდა, რომე ამისი გულიც მომადრიელებული იყოს და ჩვენიცა, რომე ხემწიფის კარზედა ექუსა ავე ჩვენთან იყო, დიდა და ზატარა გავაცნობანე. რადგან თქვენ ჩვენი სიკეთე გინდათ, ნიდაც ჩვენი ოჯახისა და თქვენი ოჯახის ერთობისათვის მოწადინებული არის, რომე სიყვარული და დედა-შვილობა გაუერელი არის. სხვა ათბეგებს არ ვგონებთვართი(სი), თქვენი გულიც

გვემოწმებს ამისთვის. ამ იასებს ბინბაშის შუამავლობას ვითხოვთ თქვენი დედა-შვილობისაგან, რომე ზეტივი დასდვათ. ღ'თს ვივიცავ და ხემწიფის თავსა, რომე თქვენი ერთგულობა ვნახეთ, იძიტომ შე-მ(ი)უყარდა. ახლა წყალობას ვითხოვთ: რადგან უსოფლოთ უთოვილა და სოფლები ხარაბა ქონია, წყალობას ვითხოვთ თქვენი დედაშვილო-ბისაგან, რომე ზოგი საყდრას შეწარული უთოვილა, ზოგი დანარჩენი ცარიელი მიწა უთოვილა ის წაღას-უური სოფელი, ზეტივი დაგუ-დვა და, რადგან სარჩო და საძეოფი არა ქონია, მისი ზეტივი და-გუდვა და შუა შემოხვიდე მის უმაღლეს ბატონთანა და ცარიელი მიწის წყალობა აქსევისთა, და ჩუბა გული მოამდრიელთა, რომე ამასთანა იგიცი მქონდა, რომე ღ'თი(თ) რომე თავის მოწყალებითა ხემ-წიფისაგან წყალობა მამუცემოდა, ამისთვისც სარჩო უნდა მიძეცა. წყალობას ვითხოვთ თქვენის დედაშვილობისაგან, რომე სელიმადის-თვისაც დაშობარები: თუ რომ წყალობა დაემართეოდეს, ის წიგნი ჩვენ გვიბოძოთ, თუ თქვენი საწყენი არ აქნება. ოპარ-ხანის საქმეს და სხვა-და-სხვა სლანარაკოს, უთიან სელიმ-ადა მოგახსენებთ. ხომ შოგესხეება, ჩვენი ქნა და ზირი არას. მეორე გვერდზე თათრული ბე-ჭელი უხის.

400. წერილი ერევნის მამად-ხანისა დარეჯან დედოფალთან, 45,5 X 30,3 სანტ., დაწერილია მშვენიერს ქალღმერთ სპარსულათ და ქართულათ, ქართულის ხელი ნუსხა მხედრულია. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი. ქართულს ტექსტს თარიღი არა აქვს, დაახლოვებით წერილი 1794—1798 წლებს უნდა ეკუთვნოდეს.

1794—1798. ქ. მის სიძაღვს დედათაღვასან, ერევნის მს ჳ მ ა დ-ს ა ნ ს დედა-შვილური მოკითხვა მოესხენება. მერე ამ ჳ-მად დაუთო-ბეგისა, ქალაღ-ბეგისა და ოჭანუზას კულით წიგნი გე-ბოძათ, მოვიდა და ჩვენ მოგვიტახეს. თქვენი მშვიდობის ამბავი შე-ვიტყეთ, დიდათ სიხარული მოგვეცა. დედა-შვილობის მიზეზითა და მოწყალების კულით ზოგიერთი სიტყვები მოგვეწერათ და დაგება-რებისათ. დიდათ მადლობელი შევიტყეთ და იმას გამოისათ ხათირ-

წაში გავხდით. ოთხს ვიხსოვ, მუდამ ჩვენზე მოწყალე ბძანდებოდეთ და თქვენი დედაშვილობა მტკიცე იყოს ჩემზე. ამ ვაჟად რომ აღმზამაჟმად-ბეგ ბატონის ბძანებით ბატონს ვახუშტით, ზოგიერთი საქმეების გამოსათ, ვაჯიბი იყო, რომ ეს წიგნი თქვენთვის მოგვერთმევიან და, რაც ჩვენი სიტყვა და საქმე არის, ევლას ეს მაჟმად-ბეგ მოგახსენებს ვითხოვთ, რომ ამ საქმეებზე დედა-შვილობის გზით ბეჯითი ბძანდებოდეთ. წყალობას ვითხოვ თქვენის დედა-შვილობისგან, რომ ეოვლის გზით ბატონი ჩვენგან ხათირჯაში განადოთ, რომ ამას იქით ერევიან და ჩვენ ბატონისა ვართ და ერთი ბეწვის ოდეს ბატონის ბძანებას არ გადავალთ. რაც ჩვენ კვიბაძეობია, ამ რამდენსამე დღეში დავით-ბეგის კელით გარიგდება და მოკერთმევათ. ამას იქით განქებაში სხვა არა გაიტაროთ რა, რომ მანამ ცოცხალი ვარ, თქვენი სამსახური უნდა მუდამ ავათაო და არც გადავალთ თქვენის სამსახურისგან და სხვა თქვენს შვილობის ამბავს და სამსახურს მიბძანებდეთ. მეორე პირზე ორი მუსულმანური ბეჭედი უხის.

401. წერილი ჯავახანისა დედოფალ დარეჯანთან, 37 X 16,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. თარიღი არ უხის, მაგრამ წერილი დაახლოვებით 1798—1799 წწ. უნდა ეკუთვნოდეს. წინა პირზე უწერია: „ქ. მათის უმაღლესობის საქართველოს დედოფალს დარეჯანს მიერთვას ქალაქს“.

1798—1799. მათის უმაღლესობას, საქართველოს დედოფალს დარეჯანს.

ქ. თქვენი შვილი ჯავახანს მრავალი მოკითხვას მოგწერავთ. თუ მოინსურათ ჩვენი ამბავი, შვილობით ვართ და თქვენს შვილობას ოთხს ვითხოვ, რომ შვილობით ბრძანდებოდეთ. ახლა აღმზამად-ბეგის ხელით წიგნი მოგეწერათ, მოგვივიდა, რაც გუბანათ, სულ ვისძინეთ და მადლობელი ვართ, რომ ჩვენი დედა-შვილობიდან ხელს არ იღებთ. მინდლეში(SIC) ამას სუ გაიტარებთ გუნებაში, რომ ჩემი შვილები ჩემთან არ არიან და ქვეყანას ჩამოურთმევათ და ანა-ყურს კედარ გამომადგებიან:“: მუ უფრო კარგი შვილი ვარ და ჩემი

ქვეყანაც ჩემს ხელში არის. რაც სამსახური ქონდესო, გვიბძანეთ და სამსახურში ვდგევართ და გუქმსახურთო. ახლა ჩემო წატიოსნო დედავ, თქვენს ამბავს და თქვენს წიგნს მანდლესში ნუ დაგვაკლებთ. ახლა აღი-მარდან-ბეგისთან კაცი უნ და მიახლებინა, მაგრამ აქ ერთი იმისთანა საქმე მოგვიხდა, რომ ვეღარც კაცი გახლავთ (sic), ვეღარც სულვათი გახელით, ჩვენი აქაური ანბავი აღი-მარდან-ბეგ მოგახსენებს. დოის მოწყალებითი, მეორე ხელბანაზუდ კაცსაც გახლებთ, სოღვათსაც გახლებთ. მეორე გვერდზე ბეჭედს აწერია: „ჯავად-ხან“.

402. წერილი ჯავათ-ხანისა დარეჯან დედოფლისადმი, 31 X 20 სანტ., დაწერილია კარგ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს ბეჭედს უზის თარიღი 1798 წ. წინა პირზე უწერია: „ქ. მის უმაღლესობას საქართველოს დედოფალს დარეჯანს მიერთვას“.

1798. საქართველოს დედოფალს და რ ე კ ა ნ ს.

ქ. მათი შვიდი ჯ ა ვ ა თ - ხ ა ნ ი მოკითხვას მოგწერავს და თუ მაიხსენოთ, შვიდობითა ვართ. ახლა წიგნი მოგწერათ, მოგკვივიდა და მოგეწერათ, თუ ჩემის გულისათვის ჩემს შამქორელს ნურას ერჩი რა. ახლა მართალია, შე აქ კაცი დამეჭირა, მაგრამ თქვენი წიგნი რომ მოგვივიდა, ისევე გაუშვი და თაგასი საქონელი მოვეცი, და ახლა, რაც ამას იქით სხვა ქართუელი მოვა, დავიჭერ და ჩემის კაცის საქონელის მაგიერს წავართმევ, და თქვენი გულისათვის თქვენს კაცს არას ვერჩი რა და, რაც სხვა ქართუელი ჩამივარდეს, დავიჭერ. ახლა წამსვლელ-მომსვლელიდამ თქვენს წიგნს და თქვენს ანბავს ნუ დაგვაკლებთ. მეორე გვერდზე ბეჭედს აწერია: „ზიადთ ჯავად მტერთა მსრელი, დოსტო პირობის არ მტეხელი“ *).

403. სამძიმრის წერილი ჯავათხანისა თათრულათ და ქართულათ დაწერილი, 33,5 X 21,2 სანტ., დაწერილია ნახევარ თაბახ ქა-

*) მეორე გვერდზე ამ წერილისა ფულის ნუსხა არის მოყვანილი, რომლის ჯამი შეადგენს 6 კ თ ჩ ქ (ქარაგმინი ასოები თუმანს ნიშნავენ).

ღალღბე. ქართული თარგმანი მეორე გვერდზეა მოთავსებული ნუსხა მხედრულის ხელით. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წერილი ერეკლეს გარდაცვალების შემდეგ არის დაწერილი, ესე იგი 1798 წ.

1798. ჯაუღ-ხანისაგან მოწერილი ამ სამციმრის წიგნის თარგმანი.

ქ. დედა-შვილობას შესაფერის მოკითხვის შექმდგომად: ღწან უწყის ამ მწუხარების მომმეტუელის საქმას აზის შეტუებით, რომ მამა ჩვენი ღწან სთხოვდა ამ სოფელით გარდაიცვალა. ამისაუკის ასეთი მწუხარება მოგვეცა, რომ არც კნითი თქმა შეიძლებოდა და არც წერილით მოხსენება. თუმცა გვინდოდა და რიგი იყო, რომ იმ ჟამად სამციმრის მოსახსენებლად კაცი გვეახლებინა, მაგრამ რამდენიმე ასეთი საქმე შეგვჩვედა, რომ დავაგვიანეთ და ახლა რომ მცირე ჟამი მოაქვს, საჭიროდ ვრაცხეთ და ჩვენი აზიზი მოჭობალი-ბეკ გაახელით და ამ ერთობის წიგნის მოწერილი, თქვენს სამციმრის მოხსენების ადგილს მოვაწვიებთ. მოიძევე ვარ ღწანს, რომ თქვენისა და თქვენის შვილებს სიცოცხლით, თქვენის მწუხარების დასასრული ეს იყოს. კიდევ ჩვენი ვუდრება ის არის, რომ მუდამ დედა-შვილობას, ერთობის რიგზე კელი არ აიღოთ და ნადავგ თქვენის მშვიდობის ამის მოწერილი და სამსახურის ბიძახებით მოხარულ შეიფედეთ და ჩვენ ამის აღსრულებით თქვენის შვილებისა და ერთობის წადაღს გამოაყვაცხადეთ. თავში თათრული ბეჭედი უზის.

404. სამციმრის წიგნი იბრეიმ-ხანისა დარეჯან დედოფლისადმი მოწერილი, დაწერილია ნახევარ თაბახ ქალღალზე თათრულათ და ქართულათ. ქართულათ მარტო შინაარსია მოყვანილი წერილისა. სრული ქართული თარგმანი ცალკე ქალღალზე მოიპოვება ასეთის წარწერით: „იბრეიმ-ხანის მოწერილის წიგნის პირი. მოკითხვის შემდგომად“. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წერილი ეკუთვნის 1798 წ. ჩვენ მოგვეყავს ორივე ქართული ტექსტი ამ წერილისა.

1798. ქ. ი ბ რ ე ი მ ხ ა ნ ი ს ა გ ა ნ მ ა ს ს ი მ ა ღ ლ ე ს დ ე დ ა დ ი ა ლ ო ა ნ ს და-ციმრის სიყვარულით მოკითხვა და სამციმრის არის

მოწერილია. დიდი მწუხარება ამ დროის რისხვისათვის და მწუხარების შედეგობად სიკვდილის-ცემა შესაფერად და ამის ბოდიშის მოთხოვნა, რომ ზოგიერთის საქმეების მიზეზით, ამ ჟამად ქვეის გამოსაცვლელად კაცი ვერ გაახელით და ამას იქით თადარიქში ვართ, რომ ცახლოთ და ამ ჟამად იასუელი მკვამდ-ხან-ბეგი გაცხელით თქვენის მშვიდობის ამბების შესატყობათ, და ამას იქით ვითხოვთ, რომ ჩვენი თავი შორს არ დაიჭიროთ და არ დაგვივიწყათ, და თითოც მცირეს წიგნით, თქვენი მშვიდობის ამბავი არ დაგვავლოთ და სამსახური გვიბძინათ. მეორე გვერდზე თათრული ბეჭედი უხის.

ანტიმ-ხანის მოწერილის წიგნის შირა, მთავრის შედეგობად:

ქ. ამ ჟამად უმაღლესის ადგილთაგანის, დიდებულის საქმის მოქმედის, კონიერის და უძლეულის, სიმხნაო ამაღლებულის და დისკან კეთილ-მწუხარებულის, ჩვენის მოწყალის, უმაღლესის ძმის მცველების გამო, მწუხარების მომსახურებელი ამბავი შესმა, რომლისათვის უზომო უმადობა და დიდათ გულ-დაკლება გვეწია. აღბათ ამ ჭეშმარიტის ერთობის შესაფერად სჭირთ იყო, რომ აქამომდე სიმძიმის წიგნის მოსართმევად კაცი გვეჩვენებინა. მაგრამ გზის შეკრულობის და სხვა მიზეზების გამო, დავავიწყებთ. ამისთვის ბოდიშს მოვითხოვთ. და ახლად მკვამდ-ხან-ბეგი იასუელი გამოვიტყუმრეთ და ამ ერთობის წიგნის მოწერით, თქვენი მშვიდობის ამბავი ვიკითხოთ. დროით ამ რამდენსამე დღეზე მოჭობარის კაცს გამოვითტყუმრებთ გადასახურავის მოსართმევით. დროით არას დროს ჩვენ და თქვენ ერთმანეთზე შორს არა ვუთავილავართ და არც ვიქნებით. და ერთობის კეთილის გზის შესაფერად ეს არის, რომ შედამ თქვენის მშვიდობის ამბავს და სამსახურის მოწერით ჩვენს გულს მიხარულ ჰყოლოდეთ.

405. წერილი შიომ თუმანიშვილსა დედოფალ დარეჯანისადმი, 21,1×15,2 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წერილი დაახლოვებით 1790—1798 წლებს უნდა ეკუთვნოდეს. მეორე გვერდის თავში სწერია: „ქ. შიომისაგან მორთმეული მოხსენება, დედოფლის მობარებული“.

1790 – 1798. ქ. ჩემო კელმწიფეგ! ასე გავიგასე, რომ ჩემთვის შემაყწაშებიათ, რომ მე შიამბ აქვეების შუადის გიორგოსათვის საქონლის სია მიმუცრამუვინოს და ეს კმა მოთუას ხალხში მათეინილა, მაგრამ მომგონებელი და ზირველ შთქმელი კი არ ვიცი. ამას გვედრები, რომ ეს მოაკითხოს. თუ ეს ჩემგან ქმნილია, მე ამ ჩემის კელწერალით შეგვეკრუდვარ, რომ აქვეის მუხანათათ აღმრიცხით და ისე გარდამხდევინოთ, და, თუ ამის შთქმელი არა ვარ, ამასე ხომ სხვა სამართალი, ვიცი, არა მამცემს რა. აქვეის შუადლესმა განებამ შეიტყოს, რაგორც მამხდარა. გავვეკანდინურდები და მოგახსენებ: ჩვენის კელმწიფის მზეს გათვიცეთ, რომ ეს გამოსიებით მოაკითხოს და თუ დანამუელი მქახდეს, გარდამხდევინათ, ნუ მაშობეკებთ. უემდობლესი მონა შ ი ა შ თ უ მ ა ნ ა ვ ი .

406. წერილი შიოშ თუმანიშვილისა ალალო ყორანაშვილისადმი, 29.7×12,3 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ზოგჯერ მძიმე და ზოგჯერ თითო წერტილი.

1795, ნოემბრის 27. ა ღ ა ლ ო !

ქ. ჩემო მწყაღობელიო მამა და მეგობარო, კეთილო ბატონო, თ უ მ ა ნ ა ვ ი შ ი ა შ მ რაკუდს მოკითხვას და სამსახურის წადილს მოგახსენებ. მერე აქვენი წიგნი მებიას, რაც გეპასხათ გაუწეე. თუმცა იმ ერთის კაცისა, რაც ბაიუშობა მოგეწერა, სულ მართაღსა გვანდა და გეგბის მართაღიც იყას, მაგრამ, რადგან ჩემი მწყაღობელი მგონია, და იქნება, კი არ იყოს, მე უნდა დაგვფარო ამისი ხაკელობა, მაგრამ ეს კი დაგვიწებოდა, რომ შორიელის ხასიათი იქვე (თუ გავიგანათ კუსა და შორიელის ზღაპარი, მისხდები). ახლა რომ დუშეთის ჩვენს დაკარგულს საქონელს ვეძებდით, მაშინ ვისაც რამ მოგვქონდა, შიამბ მოქალაქეთ ეხმარებოდა. მაშინ ჩემისა და ბიძის ჩემის შეგონილს კაბას არ მანებებდა, დუქნისა აქნებო, გამაუჭრელი საქონელი ერთი არ დამანება. რასაც ვინიშნებდი, კელიდამ წამართმევდა და მუხსებოდა. მე სია არა მქონდა და ჩაწობილი

არ მენახა, რა უნდა შექნა? ახლა ნაპოვნისა და დაკარგულის სია რომ მომივიდა, რაც მახსოვდა, ოცდა-ათი თუშნამდინ გამოუჭრელი საქონელი მუდამის საქონელში გაატანა და გამიხადა საჯანჯლოთი. მაგისი იმ საქმეში დარეკამ, მეც ასე დამაკლო; იქნება გულთი არ სდამობოდეს, მაგრამ თუკი იმ გვარი აქვს და რა ჰქნას. ზარაინის ფარჩებისა რომ გეპძახებინათ, ვერ ოთხას თუშნამდინ ბატონის მართმევი და ლულა ფარჩებიც ზოგი ზოგნიდა, მაგრამ თქვენი ერთ-ერთის მოსულა ვაჯუბი არის. კარგი მომკითხავი რომ ჰქვანდეს, ესე იგი ჰატრონი, ვჰკონებ, ბუკრი გამონდეს. რუსის მოსკლის ამბავი თქვენიც მოხსენებულად გექნებთ და ჩვენ ხეალ-ზეგ თელავით ჰარაქის ვაჰირები, ან რუსების მისაგებებლად და ან სხვაგან წასსიგლელად. ან ქისიუს, ანუ ქალაქის მხარეს მოგვიხდება წასულა. დიდათ მანდოდა, რომ დვინო მომერთმია, მაგრამ მე(ღ)დ შორი გზა არას და არ მოხერხდა, მოქირავენი არა უაბულობს. თქვენს მშვიდობის ამბავს მიბძახებდე. ნაკომბეს კზ, ქვს უ ჰ ბ. შ ი ო შ.

წინა პირის აშიაზე აწერია:

ქ. მირზა აფრასიათბა მოკითხვა მოგახსენა, თქვენი ნახვის ინთაზარსა ვსწევო.

407. წერილი შიომ თუმანიშვილისა ალალო ყორღანაშვილისადმი, 21, ნ X 13 სანტ., დაწერილია მოლურჯო ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია მძიმეები, წერტილები და ორ-ორი წერტილები.

1796, იანისის 24. მისს კეთილ-შობილებას, ჩემს მოწუალეს კელმწივეს.

ქ. თქვენგან ორი-სამი რეგობა წიგნი მომსულა და გამადლობ თქვენს მოწულებას. მე ერთის წიგნის მეტი არ მომართმევი და ამისიც სწორე არ ვიცი, მოგერთო თუ არა. 16 ამ თვეს დაწერილი ერთი თქვენს წიგნი გუშინ მივიღე და დიდათ მოხარული ვიქმენ. რაც გეპძახათ, ვისმინე და, რაც სამსახური ვალად დაკვლი, იმაზედაც ბეჭითი გახლავარ (ესე იგი ხიდა-ფლოკზე). ჩემი კელსახლის ქერდის უაზბი თქვენთვის მომანდვია. მე სუ მამიკვლები,

ქურდობის კარდა სხვა არა ურევია რა. აქაურს ამბავს მოიხსენებ: ტუგეების მოცემას გვზირდებიან და სხვისა ჯერ მალეში არ არის, როგორ გადაწუდება. ალბათ ამ სამს დღეზე ვეკლა ცხადი შეიქნება და მოგახსენებ. ზუბოვი ქინა-შამხიას არის და ნიადაგ საათს იმის ამბავს ვეკლით. ბატონი ღთით დიად კარგათ მშვიდობით ბძნდება. არაფერი მიზეზი ამში არა იბოება რა, როგორც მანდ ბძანდებოდა, ერთი ხუთად აქ უკეთ ბძნდება. ბიძა შენი გი დიად ავად გახლდა სამს-ოთხს დღეს და კინაღამ ეახზიც ავიდე, მაგრამ ახლა მეც კარგათა ვარ. მანდ მეოთხს ჩემს მცნობთ სამსახური მომიხსენე. ვიცი არ გამიწერები, რომ მალ-მალ ჩემი არზუალი არ მოგერთმეკათ ხოლმე, ამიტომ რომ ავადც გახლდი და ჩემი მდგომარეობაც მოკესხენება. მდაბლი მონა თ უ მ ა ნ ო ვ ი შ ი ო შ. 1796 წელს, ივნისის 24.

წინა პირის აშიაზე აწერია:

ქ. ბატონიშვილმა მოკითხვა გიბძანა ალისკანდიმ.

ქ. მე სოლომონ არღუთოვი მდაბლათ მოკითხვას მოგახსენებ.

ქ. თქვენი მონა იოსებ მრავალს მოკითხვას მოგახსენებ და შაოშის კელსახოცი ირწმუნე მირთმეულათ და არა მოპარულათ, მე დამსწრეს დამიჯერე.

408. წერილი შიოშ თუმანიშვილისა ალალო ყორღანაშვილისადმი, 21,5 X 15,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალღმერთ ნუხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი.

1797, იანვრის 15. უსაკუთრესად მწუხარებულა ჩემო კელმწიფეკ, კეთილ-შობილო უივლო!

ქ. უშენოთ ჩემი სიცოცხლე ვად რა დიდათ ძნელია! რა მოგწერო და რა მოგახსენო მე უბედურმა და ბედ-უღურმა? უსაცილოდ არ ვიცი ამ ორს კვირაში რამდენ რიგად დავისაჯე და უმძიმესი ესე, რომ გოსების განუმორებელი მწუხარება მაქვს და რომელი ერთი მოვითამინო: სადაყის გაცრება, შენი დამორება თუ ჩემის მათწაღის სვიმონ მოურავის მოშორება? მე მინდა, კათალიკოზსავით დატწეველო,

თუ მე აღარ ვიქნები, ქვა-ქვაზედაც ნულარ დადგება. თქვენი გინა, სხვისა, ეს მომატებულად მაწუხებს, რომ სწორე გარჩევით არ ვიცი, და თუ ამის ამბავს მოამისწრაფებ, სიკვდილისა კარსა შჯდამარეს შესხავ მოსამსახურედ დამაბრუნებ და ნება გაქვს. ვიცი შემობრალე და ჩემოვინ წამალი არა გშურს, ამისთვის ვიკადნიერე. თქვენი წიგნები ორჯელ-სამჯერ მებიძა, უმდაბლესად მადლობელი ვარ თქვენის მოწყალებისა. ვიცი ჩემოვინ ნიდაგ კეთილი აზრი გაქვს და ღუგდებელიცა ვარ. კვალად ვითხოვ, ჩვეულებრივი მოწყალება არ მომაგლოა და განსოვდე ერთგულ მოსამსახურედ. უმდაბლესი მოხა შ ი ო შ თ უ შ ა ნ ო ვ ი. ქვს უ შ ე, იანვარს იე.

ქ. ამბავი: ჟერ მშვიდობა არის კელმწიფისა, და ზეობის ბძანება ჟერ აღარ მოსვლიათ და მოკლიან, საქმე მაშინ დაინახება. შ ი ო შ.

409. წერილი შიოშ თუმანიშვილისა ალალო ყორღანაშვილისადმი, 21,8 X 15,7 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუხსა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი. წინა პირზე აწერია: „ქ. მისს კეთილ-შობილებას ყორღანოვს ალალოს მიერთოს“.

1797, მარტის 27. საუყარელო მეკობარო და მოწყაღეკ კელმწიფეჲ!

ქ. ვჭკონებ ხვად, ან ზეგ ბატონა წამობძანდეს და მეც უნდა თან ვიახლო. რა ვჭქნა, უამისობა არ შეიძლება. შოურავი სეიძონის ამბავი აღარა ვიცი რა, მაგის გული გამხარეღდა, თუ ისეე შეწუხებულა? წინაც რომ მომეტებოს, მაგის ამბის მოწერა, ღიდათ მადლობელ ვიქნები. შესმის მანდ ჰერის მოგნა დიად გაჭირებული თურმე არის სასეიდელათა და, თუ შეიძლებაღეს, ერთი კოდი ფქვალი შიარსასზე რამ, სანამ გავიშარებოდეთ, ხიჯალათი არ გავსწიოთ. სხვას ევეღას თითონ შე გიამბობ, ამას ელოღე. მდაბალი მოსამსახურე შ ი ო შ თ უ შ ა ნ ო ვ ი. 17³/₂₇97.

410. შავი წერილისა დარეჯან დედოფლისა შიოშ თუმანიშვილის მამასთან შიოშის ცოლის შერთვის შესახებ, 30,5 X 14,6 სანტ.,

დაწერილია ლიბერ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წერილში გარდა შიომთხივას სხვა სახელი არ იხსენება, ან ვინ სწერს, ან ვის სწერს, მაგრამ ჩვენის აზრით, დამწერი უნდა იყოს დარეჯან დედოფალი და მიწერილი უნდა იყოს შიომთხივანის მიხედვით, დაახლოებით 1790—1795 წწ.

1790—1795. ქ. შერე შენ იცი, ნიდავკ შენის ოჯახისა კეთილის მოწადე ვუოფილვარ, და რადგანც ასე არის, შე შენ ისეთს არას დაგპატიეებ, რომ ან შენი დასაკვლისი იყოს და ან შემაწყუბეული. ახლა შე შეუნასიბათ ვსახე და მოკინდომე, რომ შიომთხივას აქ ჯვარი დასეწერა და კიდევ შეგვეკეთე, მაგრამ ეს ზნეუბი მასცა: „მართალია თქვენ კელმწიფე ბძახდებითო ჩემი და ტუვეთაც რომ შიმეტე, უფლება გაქვთო, მაგრამ, რომელიც ბუნებითი კელმწიფე მამა და დედა შეავსო, თუ იმათი ნებაც არ იქნებაო, შე არ შემოდელიანო“. ჩვენ ეს ზნეუბი არ დაგვიწყნია, კიდევ მოუწინეთ, მაგრამ საზოგადოდ ასეთი ჟამი შეგვხვდა, რომ ამ ჩვენს სიტუაციას უნდა დაემოწმეთ და ნება დართეთ ამისთვის, რომ ჯერ ხანათ თქვენნი და ამ თქვენის მოყვრების ერთად შეერა არა ჩანს და იქნებება(SIC) ხანიც გამოვიდეს. თუ ეს გინდათ, რომ წყლს მანდ თქვენთან მთავდინით, ამას უფრო საძვობინრად არა ვხედავ, ამიტომ რომ ამ თქვენს შვილს თავის კელმწიფეს დააშორებთ, არც თქვენნი სამჯობინარა იქნება, არც ამისი და არც მტონაა, რომ ბატონმა გამოუშვას. თუ ასე არ მოხდება, როგორც მაშიწერა, მაშ როდემდის უნდა მოიცადონ? ასე გასინჯე, უმტროსმაც კი დაასწრო. სხვა რომ არა იყოს რა, ამას შინიც როგორ არა იქ? როგორც არქაურზე ძაგდე და გოვისა ნება მიეცე, მეც შიომთხივას ისე ნება მომცე, და შერე შე ვიცა. შე ასე მიხდა, რომ ერთს დაშეს ჩუმათ ჯვარი დაიწეროს და იმავე დაშეს გვირგვინი ახადონ და შერე, როდესაც დამა ინიბოს და ერთად შეერა მოხდეს, ორ დღეს მას უკან დაიდვას გვირგვინი; და თქვენის შვილის სინარული ისე სასეთ, როდესაც შენს შვილსა და რადეს ერთად შეერილსა ნახავ, ისიც ის არის. ამის დაეოგება არც თქვენ გიჯობისთ, არც ამათ, და თუ ახლა დარჩა, უფრო დიდხანს დარჩება. ამას არ მოკელი შენგან, რომ ამისი უარი მომწერო და

არც იქნება. ჩემს ნებაზე მოკდე და ღის მოწყალებით ე(გ)ელა კეთილად მოხდება. ამას დედასაც შენ უნდა დააჯუკებინო: თუ ან მაცის შესაწყუნიებელი იფოს და ან შენი, არც მე მოვიინდომებდი. ერთს დღეს გვირგვინისა დადგმა შე დამითმოს, ორი დღე შავისაავის დამინებებია. ეს წიგნი შენს მეუღლესაც წაუკითხე. მე მოკლეთ მამიწერია, თქვენ ვრცლად გასინჯეთ და უარს ნუ შამწერთ, მეც კელი ჩემსაჲ ერთს შენს შვილზე. ამ საქმეზე ესე და ეს კაცი გამოვკზავნეთ და ამის შასუსი ახლავ საჩქაროთ ამაჲ კაცს უნდა გამაატანო.

წინა პირის აშიაზე აწერია:

ქ. შესს მეუღლეს მარიაშს სიუერულით მოვიკითხავ. ეს ჩემი სიტუვა და მოწერა შავსაც ასე უნდა დაიკუროს და ამისი სენა უნდა შამტეს.

411. წერილი შიოშ თუმანიშვილისა ალალო ყორღანაშვილისადმი, 30,7X12 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი.

1797, ივნისის 1. მოწყალებე კელშწითევე!

ქ. ჩემი წიგნები სახეყარი საათი არ იქნებოდა რომ მოგართვი და თქვენს წიგნაც შამოვიდა, რომლითაც თათულა აქამის დაბარება შატეწერა ბატონისაგან წყნარისაზარისათვის. ახლავ წავალ თათულასთან და რაც ჩემგან შეიძლება, გარდამატებუდად ვეცდები ეოვლის გზით, რომ შაღე წამოვიდეს. მანდ რომ ტივი შქონდა, ის თან არ წამოგვადია, ზედ-შაწვენთა ვიცი, თითონ შე დაყავლებინე მანდა, საცა იყო იშავ ოთასში და იშავ ფიცარზე დარჩა, მანდ შოიკითხეთ, შკონთა იზოვნოთ. სხვა რაც აშავი იყო, მოგახსენე წინას წიგნებითა. მე შსურს მეღამ თქვენთან ღაზარავი და ამისთვის თავს გაწვენ. სე დამემდურებით ხშირად წიგნის შორთმევისათვის. ეს აზრი შენის წიგნიდან იშიტომ ამოვსწერე, რომ შე შეტობა აღარ მოვიინდომე ამ ჟამდ, თორემ ავის შწერლობით არ შომსვლია. მე შაშინ დატემდურები, რომ შენთან წერილით სეუბარი დამიგვიანო. თქვენის გრაფობის ბრწეინვალების უმადბლესი შოსამსახურე შ. შიოშ თუ შანოვი. ივნისის ა, ქვს უჰე, აულაბრთია.

ქ. თქვენი წიგნი რომ მოძიეიდა, ეს მაშინვე დაგსწერე და მე-
რე წაუკელ თათუელასთან. წაუკელ იმასთანაც და იმასზე დიდთან კეცაღე,
მაგრამ არ იქნა. მახლას! არ მთინდამა თათუელამ, სტეფანეს გსაგ-
ნიდა ბატონი, ისიც ავად იყო, და ხელა აღეკქისდრე გამაისტუმრა.
ივნისის 6, ქვს უ მ ე, შ ი ა შ თ უ მ ა ს ი ა გ ი.

ა'შიაზე აწერია:

ქ. ხემა შწუელაბეულა, ბატონი ადალა! მრავალი მოკითხვა
და სამსახურის სატრა გეშწუას ხემ მაგიერ, წესარისხარა ზირის
ჭეკა'ხეში(?) მამიკითხე. მირიშქარ იოსებ.

ქ. გულ-მხურკაღელ მთიკითხე სემაგიერად წესარისხარ. დი-
დათ შემაწუხა მაგის ავადმყოფობამ. რაც იმეკარი რამ მოუნდეს,
რომ აქ იშოებოდეს, ამ გვარი სამსახური ხემათვის გამოამეტე.

412. წერილი შიომ თუმანიშვილისა ადალო ყორღანაშვილისადმი,
21 X 11, ნ სანტ., დაწერილია ლიბურ ქალაღდზე ნუსხა მხედ-
რულის ხელით, ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1797, ივნისის 12. ბრწყინვალეო გრაფო, მოწუალეუ კელ-
მწიგეუ!

გუშინ წიგნი მოგართვი და ალა-მაჭმაღ-ხანის სიკედილი მოგა-
ხსენე, რომელ'ხედაც კვალად სარწმუნო გეოფ. მაგრამ ეს ისეთი
უაში არის, რომ ზოგი მარქენის: თვის არის მოხარულა და ზოგი
დაუკარგველობისათვის სწუხს. ხელა მე ვებედავ, რომ ქარიღში წა-
ეიდე და დედის ხემის ნახვას კეღირსო. დღეს, ან ხვალ ბატონს
დაუკითხოები და თუ ხება მოშეცა, წაუკელ. სახმარი არის, რომ ბატო-
ნის ნაბოძები ერთის ცხენის სმაღსე ღვისო მალე მიბოძოთ. თუ
შე აქ აღარ გახლდე, ისეთის თადარიქით გამოგზავნე, რომ დედის
ხემის ძმებს მოუყიდესო და, თუ შე აქ ვიყო, მე მომიეიდეს. რა-
ღეს დაუკვიანებლად მაძივა, ეგოდენ უმეტეს მადლობელ ვიქნები.
რაც აქ ცხლებივარ, თითქმის კარგი დეინო არ მინახავს. ივნისის
იბ, ქვს უ მ ე, თ. შ ი ა შ თ უ მ ა ს ი ა გ ი. ბოლოს მიწერილი აქვს:
„ლაქით დაბეჭდეთ“.

413. წერილი მოლარე ვარდაგისა სტეფანე ყორღანაშვილთან, დაწერილია მეოთხედ ფურცელს ლიბერ ქალაქზე ნუხსა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1803, ნოემბრის 4. მის მძალე კეთილმოხატვას უფალს სტეფანეს, მოწვეულს კელმწიფეს.

მათის ზატოვიო სახსოფარის თაფის შესახამს მოკითხვას და დედაძეებრივის სიეფარულათ აღერსა და სამსახურის წადილს კიდენით და თქვენს ხილვას და კეთილ სუფეფას ღწის მიერ ვითხნათ. შერეუ წერილი გებოძებინა, მივიღევიო, რომელიც ცხად ჭეოფდა სტეფანეს მროელსა და ჭეშმარიტსა, რომელიც წეწს შორისცა ანაკანს ცრემლნი მრავალნი. ეს ქრისტეს მიერ სიეფარელო ძმას, კვლად გვიღირს და ხილვა შენი. რასაკვირველია, შენი დედათელის შემსწავლელი და თაფ-დადებით ერდგული გული აგრე შესწეხებოდა. ამისმა უმადელსობამაც ასე დარწმუნს და ბძანს: „თუ ამისთანს საკანსადელო მწეხრება არა ქონოდათ, თეხშიშეული გამოიჭრებოდათ და შერ მნებავს იმისი წემიანს მოუშარეებოდათ“, მაგრამ ღწის ერწმუნე და ამ წეწის კელმწიფე დედოფლის მზემ, ციციშიელის იეთი წიგნი მასწერა, რომ უეე ითხაფა: წიგნს სულარ მომწერო და აღარცა ვისი-ღა თან წამოეღა იქნებოა. ამ მიხეზით, აღარც ესე სწერს წიგნსა და ვინცა ვინ ახლავს, ამასაც ბეერობენ რეწები და ამასაც უებნებთან და მოახიხებენ: კიდევ უნდა დაბრუნოა. თუ კი შეიძლება ეოთილიეთ შენი სათხოელის აღსრულებისა, დიდათ ვეცადენით. და ესეც რწმუნებული გაქვს, შენი წეწისათ ეთაფა ეოფლის კაციცა, როგორ საამთა, მაგრამ არ შეიძლება და ამისთვის გულს სუ დაგაკლდება. ღწის სათაფე შენის კელმწიფის კვლად საქართველოში ხილვა, ამისი მოწვეულე გული შენსხედ არ შეიძლება. ამისი უმადელსობა, როგორც იცა, ისე ბძინდება გულ-დაწულულებული და ლკითის-ბძობელს შეჭეერებს, მწეხრეთა სეგეშის. ვითხოვთ, სუ დაგვათწეებ და თქვენსა და თქვენის სახლობის ამბავს გვიბძინებდე. სხეებრ წეწი ამბავი, რადა ერდლად თაფი გაწეითა, იცა, რაც სასარულთან გული გეკენება. დავითებით ზატოვის ცემას თქვენსა შენ-

გან დათ შეტვბობილნი, მოღარე ვ ა რ დ ა გ, თ ა მ ა რ ა. ნოემბერს
4, წელსა 1803, მოზდოვს.

აშიაზე აწერია:

ქ. შენი სხლბა და შენი შკალეები სიუვარეულით მოკვიკიითხე.
ცარიელის მოკითხვისათვის ნუ გავკვიწრება.

ჩემო საკუთარო ძმა და მეგობრო! სიუვარელს ზირს გავოცებ.
რა მოგახსენო, არა ვიცი. დეკანოზი ი. ლ ე ქ ს ი.

414. წერილი დარეჯან დედოფლის მოღარეების მარიამისა და თა-
მარისა ალალო ყორღანაშვილისადმი, დაწერილია დიდ თაბახ
ფორსტის ქალაღბზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ
ნახმარია შიძებთ.

1806, მისის 22. მის მაღალ კეთილ-შობილებს ა ღ ა -
ღ უ ა ე ო რ ა ნ ო ვ ს, მოწყადეს კელმწიფეს.

თქვენის მრადის კეთილის ცხოვრების ამბის სმენის მსურ-
ველი, თქვენის შტოთისების შესაბამს შტოვის-ცემას გიძღვით,
უზომის მაღლობას მოგახსენებთ დაუგდებლობის და დაუვიწებლო-
ბისათვის. ჩვენს ვითარებას მიახსენებთ, ღთის მაღლობა გუმარ-
თებს, რომ ბატონი დედოფალი მშვიდობით ბძინდება. სხვა ამას
გარდა, მოგახსენება, რაც ცხოვრება გვექნება. გითხვით, რომ კიდევ
გვაბედნიერებდ(ე) თქვენის ამბის სმენით. წიგნს რომ მოგართმევთ
ხოლმე, არ ვიცით მოგერთმევით ხოლმე, თუ არა. რომელიც თქვენ
ჩვენთვის წიგნი მოგიწერათ, იმაში რაცა სწერათ, უეჭვად ვიცით;
ასე ვიცით, რომ ჩვენგან თავის დროზე დაუვიწებელი არის. შენგ
უნდა გულ-დაკურებული იყო ამხედა. დას ამხედა ვირცხვნი, რომ
ცარიელ წიგნს გიგზავნი, მაგრამ ჩვენი აფალი შენვე იცი. ამისი
იმედითა მაქვს, რომ ცარიელი წიგნისათვის არ დაგვემდურები. ამი-
სი იმედითა მაქვს, რომ დაჭრწმუნებული იქნები, რომ გული მწ-
ვეგდეს თქვენ სამსახურსა. მოგეწერა, რომ მანდ რაც საჭიროება
ითხოვდეს, მომწერეთო. ბატონის სამსახურის საჩვენებლათ, შენის
ბძინების შედგომილათ ეს იქნება კარგი: ინა, ვასმა და საჩირქე დი-
დათ სახმარია და საჭირო. ესები თქვენსვე იცით, რომ საამოყნით

მისაღებელი არას ამის სიმალისეკან. დიდათ ვეცადენით და აქ ჰეტრებუხში ვერ ვიმოკნეთ. დახ მცირედი დიდის შრამითა ასტარ-ხნიდამ მოვატანინეთ, მაგრამ არც ის იყო კარგი. დახ მანდოდა, რომ მრავალჯერ მომეწერა ეს ამბავი, მაგრამ ვერ გაგებულე ეს ამბავი. ამ შენმა წერილმა გამაბედვინა ეს მოწერა. ესეც ვიცი, რომ დახ იამება შენგანა. სხვას თქუქსნის ამის გამკონებულნი დიდს სიამოვნეს მივეცენით, რომლითაც თქუქსნი გული გამხიარულეულა, ღმერთმან გაგიზარდოს, ჩვენც ღმერთმან გვადირსოს მაგისი ნახვა. თქუქსნის სამსახურის მოსურნენა, მოღარე მ ა რ ი ა მ და ბატონისშვილის(sic) თ ა მ ა რ ა. მაისის კბ დღეს, ქვს უ ჟ დ, სსსკ.-ჰეტრებუხს.

მესამე გვერდზე სწერია:

მატა უზნაქემ და გიორგი ნაცვალმა მოკითხვის მადლობა და სიუვარული მოგახსენათ.

მესწოლე მანიჟამ მოკითხვის მადლობა და მოკითხვა მოგახსენათ.

დედოფლისეულმა მოკითხვის მადლობა და მდაბლაა მოკითხვა მოგახსენათ და ხახნასაც სიუვარულით მოკითხვა მოახსენა.

წინა პირის აზიანე აწერია:

ქ. თქუქსნს მეუღლესა და ძეაა და ასულთა, ვითარი თჯს ევეის მოკითხვა, პირს კოცნა და მდაბლაა სამსახურის სურვილი, მოხსენიდეო.

415. წერილი დარეჯან დედოფლის მოლარე-მსახურებისა მარიამისა და თამარისა სტეფანე ყორღანოვისადმი, დაწერილია დიდ თაბახს ფოსტის ქალაქდზე ნუხხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება თითო და ორ-ორი წერტილი.

1812, მაისის 12. ქრისტე აღსდგა! მის მადალ კეთი(ლ)-შობილებას უფაღს ს ტ ე ფ ა ნ ე ს ე ო რ დ ა ნ ო ვ ს, მოწოდეს კელმწიფეს.

მავიდევით თქვენ ბოქებული წერილი, ვითარცა სიუვარელისა შვილისა და მისა კელმწიფისა ჩვენისა და ვისიამოვნეთ, ვითარცა პირის-პირ გხედავით და ვითხოვთ ღასისკან ჩვენის დაუფიწებ-

ლობისა და ეოველთუვის ჩვენის ზრუნვისათვის მიეჭრებელი ბისანდუ-
ბით, რათა ბედნიერნი და ცოცხლებითი უვნებელად ბისანდუბდეთ და
ღთს კარდვიხადოს. ღთი თუ ერთს ნუგეშს რასმე ინებებს, თა-
რემ სხვა ჰატონი და გზის გამასწორებელი არაინა გგაგს. გობოვი,
შენს მშვიდობას და შენს ამბავს ნუ დაგვაკლებთ, ამისათვის შენი
წიგნით ვისიამოვნებთ და შენის ნახვის მსკავსად მახარულნი შევი-
ქმნებით. ჩვენ, რაც გვებძას ამ თქვენის წერილითა, დიდათ მძაღლო-
ბელნი ვართ, მაგრამ რა მსახურება გვაქვს, რომ ჩვენ შემოგვიკეთოთ
სათხვარი და თავი გაწეინთ? ღთს გაცოცხლოს და შენი სიცოც-
ხლე ნუ მოგვაკლავს. ადექსი დეკანოზთან რომ მოგეწერათ, თქვენს
მზემ, ჩვენც ვევედრებით არქიერს და ესთხოვეთ ბეჰიათაბს და თქვე-
ნის საქმის ზრუნვა კეთილად, და ადგვიოქვა, ღთს ინებოს თქვენი
ახრი სრულ იქმნას. ჩვენი ვითარება მოხისენით: ამერეთის დედო-
ფალს ანისათა ვართ, თავის სახლში დაგვაყენა, შუშა და სახლი
უსავეედურო გვაქვს და ჰატონსაც გვცემს და შემდგომი ღთს უწეის.
და ჩვენს სიცოცხლეს მოხისენებ: სანატრელის ჩვენი კელმწიფის
შემდგომად რა სიცოცხლე გვექმნება? და ამ სნუელების გამოც რა
მწუხარე ვიქნებით? და ღთს ნუ ჰქვას აქიმბაშის შეუძლოთ ულივა,
შენათვის მკის კარგად ბისნება დიდი იქნება. სხვებრ დავითებით
ერთგულებითა ჰატონს შინა თქვენსა, კელმწიფოთ, თქვენის კეთილ-
შობილუბის სამსახურის მასურენი მოღარე მ ა რ ი ა მ და თ ა მ ა რ ა .
წელსა ჩ ე ი ბ, მისის იბ.

წინა პირის აშიაზე აწერია:

მათს ეოველად ჰატონსენას ბატონ თქვენს კნეისას შესაბამს
აღერსის და მოკითხვის მოკახისენებით და მკათის სასურველის შეა-
ღუბს მოკითხვას და პირის კოცნას და მკათის ხილვას და მოკადო-
ბას ღთს ვისთხოვთ.

დედოფლისეკელამ მოკითხვის დიდი მადლობა და მადლად მო-
კითხვა და ხელს კოცნა მოგახსენათ. და *) მადლობელი გახლავართ,
რომ განსოვართ და მოკითხვას მიბძინებთ და მართებთ, რა ვქნა.

მეორე გვერდის აშიაზე აწერია:

ქ. მოღარემ მრავალი მადლობა მოგახსენათ, რომ განსოვართ

*) აქედგან იწყება მინაწერები სხვა ხელით და მელნით.

და შენის წიგნით გვასიამოვნებ ხოლმეო და მეტრეპეობითო და ღ'ის დაგიმადლოთ და გადაგიხადოთ და შენის ბედნიერებით ჩვენც გვასიამოვნოს, ჩემო მოწყალეო.

ქ. მათს მადლდ კეთილ-შობილებას თქვენს კნენას და თქვენს ქალს ანახარის მადლათ მრავალს მოკითხვას მოვასისენებო უმცირესი დედოფლისეული.

მეორე გვერდზე თავში აწერია:

ქ. ჩუქხს ფრიად სასურველს და საუკარელს თქვენს ქალს ანახარის დიდის ტრეფალებით მრავალს მოკითხვას მოვასისენებო და მაგათის მშვიდობას ღ'ის ვსთხოვო და აგრეთვე თავისიც მუუღლით მოკითხვას უძღვნიო. მაგისი გვიბძახეთ, შვილი ეუღლა, თ(უ) არა ჯერა? მოღარე და თ ა მ ა რ ი.

მეოთხე გვერდზე სწერია:

ქ. თქვენს ბიძაშვილს, აქიმ-ბაშის ძეს სოლომონს, ჩემავიერათ მრავალის სიუკარუდით მოკითხვას მიუძღვნი და აგრეთვე იმის დედას უბძახ(თ)ო სიუკარუდით მოკითხვა ჩემავიერათ და აგრეთვე თამარამ მოკითხვა უძღვნი სოლომონს და იმის დედას. გთხოვოთ, თქვენის წიგნით გვასიამოვნო ხოლმე. მოღარე მ ა რ ი ა მ.

416. წერილი მოლარეების ვარდაგ და მარიამისი ალალო ყორღანა-შვილისადმი, დაწერილია წინა წერილის მესამე გვერდზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1812, მაისის 12. უფალო ა და ღო!

ამ საქმისათვისაც გვეუბრები ღ'ის სიუკარუდისათვის ბეჭითად მოიქცეთო, მირიმანას ჩემი შვიდი თუმანი ემართა სასარგებლოთ და ჰმარტას გამოფარტანე თამარსუქი, გამომართვი და სარგებლით გამეც სოფელში ჰურსუდა და იმისი სარგებელი მომასმარე. ახლა ეგ დიან შორს არის ტუილისსუ და მე მრავალ გზის მეჭირება. ეგ ათი თუმანი მირიმანას მოუცია და ექვსი მინაღოთუნი. ექვსი მინაღოთუნი მაგისი იუოს და ეს ათი თუმანი თქვენ გამოართვით და მანდ სარგებლით გამოიქცე, თუქში ორ შურად თუმნის თავს. და რაც ვითხოვო, იმის სარგებელში გამოიქცეხეთ, რაც დაეობარო. ეს მამა-შვილობა მიუავ

ღთს დაამადლე და, რაც ჰაატამ აქ დერბოვის ქალაღღზე წერილი დამიგდო, თავისი ნაწერი, იმისი ჰირიც თქვენთვის მომირთმეკია. ნურას დროს ნუ დაუგდებ მაგ ჩემს ფუულს. თუ მიზეზი თქვას: სხვას მართებსო, ახლავ უნდა მოგართოს ეგ თეთრი, არ მინდა ჩემის ფულის მაგასთან ეოფნა. მოღარე ვ ა რ დ ა გ, მ ა რ ი ა მ.

417. წერილი ალექსი დეკანოზისა სტეფანე ყორღანაშვილისადმი, დაწერილია წინა წერილის მესამე გვერდზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1812, მაისის 12. ქრისტე აღსდგა! უფალო ჩემო სტეფანე ან ე რ დ ა ნ ო ვ!

ჩემთვის მოკითხვა გებძანათ, მაღლობელი ვარ და ლოცვას გიძღვნი. ჰაფხატი არქიერს დიდათ ფაღად დაკადე და ვსიხავე გუღს-მადგინება თქვენთვის და აღმითქვა ბეჭითობა და ესეც მიბძანა: „ეკლ-მწითეუ მობძანდება და, რასაც ღთი შემადლებიებს, ვეცდებიო“. და თქვენ ეს უწით, ბეჭითობას არ მაგიკლებო შენის სიამაუნისათვის, რომლითაც მე არა დამაკადება რა. თუ არ გამიწერები, ჩემს სიძეს დაკითს, ჰაჰუნა ოქრამსკედლისშვილს სუღახნოვს უბძანეთ, ერთი წიგნი მამწერას, ღთი იწაშოს, როგორ მშვიდობით არიან თავისის კერძობით და ანუ ჩემი ცოლ-შვილი და ეგ სხვლები და ან ვინა დგასო, და ან გაძღევენ რასმე ჩემს ჰენცას, და ანუ სხვასა-თქო. ეგების გაბედინო, რომ წიგნი მამწერას. მაგათი მწუხარება რაღა მოგახსენო, მეც დედოფაღს ანისა ვახლავარ. შენი მლოცველი ა ლ ე ქ ს ი დ ე კ ა ნ ო ზ ი ა ლ ე ქ ს ი ო ე.

418. ჯამაგირის დანიშნის წიგნი ნაზარალიხანისა, ანუ ერეკლე I-სა, 16 X 18 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში სპარსული წარწერა აქვს სპარსულივე ბეჭდით.

1701, მარტის 10.

ქ. გაგვიჩენია ჰამასაღად ჯამაგირი ჩუენის ჰ ა ჰ ი დ ა მ გ ი ლ ი ს

ელენეს თვინ სამი თუმანი ყოველს წელიწადს თავისის უაზით. ქალაქის ბაჟის ჩლექილამ(SIC) აიღებდეს და ჩვენის კარის მოკვლევი ამის უაზს შებაჟეს ანგარიშში ჩაუგდებდენ. ქვს ტ ჰ თ, მარტის ი. □ ბეკედს აწერია: „მეფე ნახარალიხან“.

419. სიგელი ერეკლე I-ისა, ბოძებული შიომ თუმანიშვილისადმი, 29,5 X 21 სანტ., დაწერილია ქალაქადზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1703, მაისის 20.

[. . . ჩვენ მეფეთ მეფემან ნ ა ზ ა რ - ა ლ ი ხ ა ნ და თანამეცხედრემან ჩვენმან დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრონიმან ა ს ა მ, შირშიომან და სასურველმან ძემან ჩვენმან, ჰატრონიმან იმამ-ყაყელიმ და ჰატრონიმან მამალ-ყაყელიმ და ჰატრონიმან თიბურაზ(SIC), ესე ამიერთი უკუჩისამდე ჟამთა და ხნათა გასათაყებელი წყალობისა წიგნი და სიგელი გიბოძეთ მენ, ჩვენსა უმასა, ერდგულსა და წესისაებრ ნამსახურსა თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ს ნაზირს მდივანს, შ ი ო შ - ბ ე კ ს, ძმასა შენსა მახუჩარს, შვილსა თქვენსა სულხანს, ნიკოლოზს, ქაიხოსროს და გიორგის(SIC) და შამაყაღათს სახლისა შენისათა, ასრე რომე ბედნიერს ყვეს ჩვენთუის უელარ-ადასობა და კახეთი ებოძებინა და ჩვენ კარზედ დაგებარებინეთ. იქ წაჟედით და შენ თან გაგიტანეთ(SIC), და შენი ცოლ-შვილი ბატონს დედოფალს ვახელით, იმთ სარჩოთ უბოძეთ უარსასობა, ადემურჩასლი, აჟი უარ-ოდლი თაყისას თაბენითა, რუვითა, საჩადთუქითა და ყოვლის მისის გასდევრითა, მისის მადუ-ჯათით, საჩვენო გამოსაღები მადი არა ეთხოვებოდეს რა. ქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან ჩვენსა ერდგულობასა და სამსახურსა შინა. აწე გიბძახებთ, კარისა ჩვენისა კეჭილ-ვეზირნო და სსეგნო მოსაქმენო, ბძახებთ ესე ჩვენი თქვენცა ასრე დაუმტკიცეთ და ნუ მოუშლით. დაიწერა კარისა ჩვენის მდივანის გორჯასშინ კელით. ქვს ტ ჟ ა, მაის კ. □ □ ბეკედებს აწერია პირველს: „მეფე ნახარალიხან“, მეორეს: „დედოფალი ანნა“.

- 420.** პირობის წიგნი აფრიამა დავითაშვილისა და გივი თუმანის-
შვილისა, 20 X 15,3 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი
მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყო-
ველი სიტყვის შემდეგ.

1703, მკათაუვის 29.

ქ. ესე წიგნი მოგაროეთ მე და ვითა სს მ ვ ი ღ მ ა ს . ა ვ რ ი -
ა მ მ ა ს თქვენ, ბატონის მდივანს გ ი ვ ს ა, ასე რომე შელიქას ძვე-
ლი სიგელი ოთახებისა ქარვასლისა შენთანს (sic) გარაოდ იყო. შე
ის ოთახები მამეიდე შესა და ეს ძველი სიგელიც იმასი მე მამეცი.
როდესაც თათარი მოვიდეს და სიგელი ძველი მოგინდეს, გაშოფა-
ტანო და თქვენ მოგაროვა. როდისაც თქუქი დაზარავი გარდასწყედეს,
ეს ძველი სიგელი ისრუე შევე შიბოძოთ. არის ამის მოწამე ქადაქის
შედაქ გიორგი და მამასახლისი ზაზუა, მე იესეს დამიწერია და მო-
წამეცა ვარ ამისი. დაიწერა ესე წიგნი კათაუვის ვით, ქვს ტ ვ ა +.

- 421.** პირობა გასპარა ხითარაშვილისა, მიცემული გივი თუმანი-
შვილისადმი ქირმას გიორგი მეფესთან წასვლის შესახებ, 20,3
X 15 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მარგვალი მხედრულის
ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის
შემდეგ.

1703—1709. ქ. ესე წიგნი მოკუც ხ ი თ ა რ ა მ ვ ი ღ მ ა
გ ა ს ზ ა რ ა მ თქვენ, მდივანს გ ი ვ ს, ასე რომე შენის კაცის მავი-
ერად ქირმასს გიორგი მეფესთან გამისტუმრე, ჩემი გული შეიკურე
და რაც ხსი იყო, გამოგაროვა. ჩემის ხარჯით უხდა წავიდე, რაც ამ
ჟარას კაცმა ქსას, მეც ისი ვქნა და იქ ქირმასს ბატონთან, ერთის
შენის კაცის მავიერ ანგარიშა გაუარა. ამასი მოწამე ქადაქის ძე-
ლიქა გიორგი [შელიქი გიორგი], მამასახლისი ზაზუა [მამასახლისი ჰაზუა],
მე თქმანიშვიდს 'ხადს დამიწერია, მოწამეცა ვარ, მოწამე მსმეაშვი-
ლი ბეკან +.

- 422.** ბძანება ვახტანგ VI-ისა, რომლითაც ის ფირან თუმანიშვილს
აწესებს თავილდრად, 20 X 15,2 სანტ., დაწერილია ქალაღზე

ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1707, თებერვალი.

ქ. ჩეხნი ბძსეპა არის: ბოქაუღთხუცებისა და რასაც ვერის სიახსეუღოს მოსვღისა თავიღდრად იუ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ფ ი რ ა ნ და ვიუქსებია. უამისოდ განახენს ნურავინ ღამღღავს, ის გავზახინიდეს და რამელიც სარგო მოვიღადეს, მართებულად თავთავის კერძის ნურავის დააკლებს. ვინც ან განახენს უამისოდ წაიღებს და ან სარგოს არ მოუტანს, ოცა შარხილი ვარამა გამოერთმეოდეს და სსჩეხიოდ შინაბრეუდენ. ქქს ტუქუ, თებერვალს □. ბეჭედს აწერია: „რტოდ ვარ ღავითის მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტიცებ მეფის ძეობით“.

423. პირობის წიგნი ჭონის აფრიაბა დავითაშვილისა, მიცემული გივი თუმანიშვილისათვის, 21,5 X 14,6 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1709. ქ. ეს წაენა მოგეცი მე და ვ ი თ ა შ ვ ა ღ მ ა ჭ ა ნ მ ა ა ფ რ ი ა შ ა შ მ, თქვენს, მღიფანს გივის, ასრუ და ამ ზირსა ჭყდანს, რომე თქვენთას თათარს მეღაქას ბატონის ბღღისეკენ რომ გავღღინას კარი გავა, იქ რომ ქარვასღა არის, იმ ქარვასღაში არი უჯრა და ერთი კარი და ნახეკარი ეზო გირათდ თქვენიოთის დავეკა და სიკელიც მოეკა, ის თათარი აქ არ იყო, თქვენ ის უჯრები და ნახეკარი კარი და ეზო და სიკელი მე მომეადეთო, აწ ვან იგის, ის თათარი მოვიღეს და თავისი გირათების დახსნა მოახიღამოს სამართღღისას სქამთ დავახსნეუენო და როსც განღადეს, ის სიკელიც მოეკატანო. არის ამისი მოწამე მეღაქ [მღღიქი გიორგი], მამასხღღისი [მამასხღღისი პაღღნი], [ხაღღელი ზურაბ], სსაკადე ჭყერაბ, მე თუმანაშვიღღის მამეკას დამიწერთა და მოწამეკა ვარ. ქქს ტუქუ. ამას იფასდ სმთუმის ნსსეკარი მოვართოთა და, თუ დახსნა მოეკეს, როგორც თქვენ იმ თათრისეკას ხიღათო, მეც იმ ასეკარიშით უნდა მომეკეს.

- 424.** თოხჩილისის მოურაობის წიგნი, მიცემული სომხთის მელიქისშვილების თეიმურაზის, რევაზის და იმაყულის მიერ გივი თუმანიშვილისადმი, 24,3 X 14,7 სანტ., დაწერილია ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1713, მაისის გასულს.

ქ. ესე წიგნი მოგეცე მე სომხთის მელიქის შვილმა თეიმურაზმა, რევაზმა და იმაყულმა, თქვენს მდივანს გივის, შეიღსა თქვენს და ვიოს და ზურაბს, ასე და ამა პირსა ზედა, რომე ჩვენის სოფლის თოხჩილისის მოურაობა ცვიხოვე, ვითაც ჩვენთვის კარგის *) მდამი იუავით და ბუერი სიკეთე და რგება გქნა ჩვენთვის, ჩვენც ამის გულისათვის მოგეცით თოხჩილისის მოურაობა. თქვენი ნაცვალი დაუენეთ და, რამელიც მოურაობის რიგი იყოს, წლის წლამდი ეველას მიერთმუქდე. არის ამისი მოწამე შადიკას-შვილი, სალარას ნაზირი, ედიშერ, მისი ძმა, თარეშო-ხუცესი, ზად: მე მდივანს ბეგთბეგს დამიწერია და მოწამეც ვარ. დაიწერა ესე წიგნი მაისის გასულს, ქსს უა. ბოლოზე სპარსული ბეჰელი უზის.

- 425.** სასახლის ნასყიდობის წიგნი პაპუა ბატონიშვილისა, 44,5 X 17 სანტ., დაწერილია ქალალზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1714, მაისის 16.

ქ. ჩებითა და შეწევნითა ღთისითა და არსება დაუსაზამოსათა, ოხითა და მეოხებითა უფროსად კურთხეულისა, დიდებულისა დედოფლისა ჩვენისა მღთის-მშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიაშოსათა, ძლიერებითა ცხოველს-მოყოფელისა და პატრიარქისა ჯვარისათა, წმიდათა ზეცისა ძალთა ანგელოზთა და მთავარ-ანგელოზთა მიქაელ და გაბრიელისათა და ეოველთა უკორცოთა და კორციელთა ზეცისა და ქვეყნისათა და ეოველთა წმიდათა თავდებობითა, და მინდობითა, და შუამდგომლობითა, ესე უკუნისამდე უამთა და ხანთა გასთავებუ-

*) დედანში სწერია: გარგის.

ლი, მტკიცე და უნაკლებელი ნასყიდობის წიგნი მოგაროვი მე ბატონისშვილმა ბ ა გ რ ა ტ მ ი ე ი ლ თ ა და მომავალთა სახლის ჩემისათა ეოველითავე თქვენს ბატონისშვილს, სახლთ-ხუცესს ხ ა ხ უ ა ს, შვილსა შენსა ლევანს, შვილთა და მომავალთა სახლისათა ეოველთავე, ასე რომ მოგუიდეთ ქალაქს ჩვენის სასახლის ნახევარი, სითაც მკარეს გეზრანებთ, იქით დაიჭირეთ და, თუ თქვენს საკერძოში ცხა გთხოვთ, რაც ცხა მომცე, იმითანი სხვა ალაგი იქვე მოგცე. ძველი ნასყიდობის წიგნა მე მაქვს, თუ ვინ იგის, ლაზარაკი ვინმე დაიწუოს, წიგნაც გამოვანინო და ზასუხიც მე გავსცე. აწე ავიდეთ თვისი სრული და უკლები, რითაც ჩვენი გული ჰგავდებოდით, აღარა დარჩომილს რა ჩვენს თქვენთან. გქონდესთ და გიბედნიეროს ღმრთი, როგორც სხვას აღაღს მონასყიდეს ქონადეს ეოველის კაცის უცოდებლად. აწე ვინც და რამაც კაცმა ეს ნასყიდობა მოგიშალოსთ, ისიმც შაიშლება თავისის სახისაგან და ნურათამც სინანულით ნუ იქნება კისა სეფისა მასისა ჯოჯოხეთისაგან და ჩვენთამც ცოდვათათვის იგიმც განიკითხვის დღეს მას დიდს განკითხვისას და რისხვისმც ღმრთი და ეოველი მისნი წმიდანი ზეცისანი და ქვეყნისანი, კორციელნი და უკორციანი, ამის. აწე არიან ამისნი მოწაშენი და დამხდურნი: ბატონისშვილა კასტანტინე □, და ბატონისშვილი ოტია □, ზედეგანიძე, სახლთ-ხუცესი დემეტრე □, ზედეგანიძე გიორგი + და ვარჯან +, თუში თამაზა ბურდიანისშვილი, მათრავი ქაიხოსრო +, დათუნისშვილი ქაიხოსრო +, ამოვანისშვილი ზურაბ +, სუხიტასშვილი ზაბა +, ქავთარაძე ზანუა +, და მე დეკანოზს გიორგის დამაწერია და მოწამეცა ვარ. დააწერა მას თექვსმეტს, ქვს უბ. □ ბეჭედს აწერია: „მონა მღმრთისა ბატონისშვილი ბაგრატ ბეგი ქს უბ(?)“ *).

პირველი გვერდის აშიაზე აწერია:

ქ. კადვე ამისა მოწამე ბაგრატის ძმა გავი.

- 426.** ბძანება იმამყულიზანისა თიანეთის მოურავისადმი, 26 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

*) ეს ასოები კარგათ არ მოჩანს და ამიტომ საეჭვოა.

1715, იანვრის 2.

ქ. ჩუკნი ბძსება ასე არის, თიანეთის მოურავი გარსევიან და სეურავო რამაჲ! რაც ამ ჩუკნს ნაბოძებს სიგელში გლეხები და ან მამული ეწეროს, ფარემუზისშვილებსათუინ, ზადისათუინ და ქაიხოსროსათუინ და ავთანდილისათუინ, გეობოძებია და ეს ჩუკნი ნაბოძები სიგელი ისევე გაგვიანდება და, რაც ამ(ა)ს გარდა სისხლი, თხუთმეტი კომლი კაცი მანუჩარს წიგნით ეჭიროს, ის ასევე მანუჩარს ქონდეს, და, რომელიც ამ ჩუკნს ნაბოძებს სიგელში გლეხები ფარემუზისშვილებს ეწერას, ეს ამ გლეხებთან გურამისშვილს მანუჩარს და ღურმიშხანს და ზურაბს და შიამისშვილს გიორგის და ღურასის და ან იორამიშვილებს ეჭიროს, ისევე ფარემუზისშვილებს დანებონ. ამ(ა)თ უბოძეთ თავათი(sic) მამული და კელი აუმართაო და ამათ შობარეთ, რაც ამ ჩუკნს ნაბოძებს სიგელში ეწეროს, ამ ფარემუზისშვილებს ქონდეს, რაც ამ სიგელში გლეხი ეწეროს, ამისი ახლა ან სიგელი და ან ოქმი ჩუკნი ნაბოძება, მოიტანოს და ან გაშოაჩინოს ვინმე, ახლა ის ედატათ მოგვასხსენოს და ედატია და მტკიცე ეს არის, ამას დანებეთ. ამ სიგელს ეს ასე გ(ა)ურავეთ. ჩუკნთან ნუდარ აჩივლებთ ამათ, თორემ მწვეთ ციწვეთ, ეს იცოდეთ. დაიწერა დამდგეს იანურის ბ, ქვს უ გ მეფე იმამყულიზან.

427. განჩინების წიგნი იასე ბატონისშვილისა, 12,5 X 11,1 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა იხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1709—1715. ქ. ლიპარიტ თუმანიშვილისა სამი თუმანი მართებოდა ლაზარესა, თამარეჲ ურდობაში დაჭკარგვია, სარგებელი დიად ბევრი გაუჩნდებოდა, მაგრამ სხვა ეკვლა გავაშკებინეთ. ჩუკნი მოურავიან, ბატონაშვილიან იესეჲმ, დარბაისელთა, მეღიქმამასახლისმა ასე გაუჩინეთ: სამი თუმანი შიანა და ერთი თუმანი სარგებელი. ეს თაზი თუმანი ლაზარეშვილიან ბეჟან ლიპარტის მისცეს. სხვა ერთმანერთან კელი არა აქეთ რა. სამდივანბეგო და საიან(ა)ულაოდ ბეჟან მისცეს. □ ბეჟელს აწერია: „მოსავი ღთისა ძე მეფისა ბეჟელს ვამტკიცებ იასე“.

428. ნასყილობის წიგნი გივი თუმანიშვილისა, 30,5 X 18,5 სანტ., დაწერილია ქალაღბზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1716, ოებერულის 20.

ქ. ნებითა დისისათ, ესე სამკვიდრო და სიბოლო ნასყილობის წიგნი მოგეც მე მახანბელმა ფარეშუზ და ქობულმა თქვენ, თუ მახანბელს ძღვიანს გივს და შვილთა თქვენთა დაჟიას და ზურახს, ასე რომე დაგვეჭირა და მოგიდეთ ჩვენი სამკვიდრო შიწა ორსავ ფშანშუა, მუხის შიწა ოთხის დღისა, ყოველის კაცის უცაღებლად. ავიდეთ ფასი სრული და უკლებელი, რიათც ჩემი გუღი შეკჯუროდა, არაოდეს არ მოგეშალოს. არის ამისი მოწამე: უკარასელსეილი ჭაჭანა, სუციშვილი ბეჟუა, ბერი ბეჟუატიშვილი, ბერი დალაქი. ავიღე ფასი სრული. მე თუმანიშვილსა მამუკას დამიწერია და მოწამეტა ვარ ამისი. და[იწქერა ოებერულის კ, ქვს უდ □.

429. სიგელი ქვათახვიას წინამძღვრისა ქრისტეფორე ფალავანდიშვილისა, ბოძებული ზალია ავთანდილაშვილისადმი, 58,5 X 21,6 სანტ., დაწერილია სქელ ქალაღბზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1716, ენკენისთვის 1.

ქ. სხეელთა სხიერას დაუსბამოს, დაუსრულებელის, მათუგონებელის, კანუზამელის, მიუწდამელის, გარ-შემოუწერელის, მღაიის მამისა, ძისა და სულის წმიდიითა, ჩვენის მღაის-შმობლის, მარად ქალწულ მარამისათა, მინდომობით და შუამდგომლობითა ზეცისა ისლათა ანგელაზთა, შთავარ-ანგელაზთა მიქელ და კაბრიელისითა, ოთხთა თავთა მკარებელთა: მათე, მარკოს, ლუკა და იოვანესითა, მინდომობითა და შუამდგომლობითა წმიხდათა ათ-ათორმეტ მოციქულთა თავთა, მოციქულთა ჰეტრესა და ჰეღესითა, წმიდათა წინასწარ-შეტრეულთა დაჟით, ესია, ერეშია და ეზიკელისითა, მინდომობითა და შუამდგომლობითა ამათისა და რაოდენიღ წმიხდანი დიდსა სამეფოს სვი-

ნაქსრძიდ სწერის, ამითის თავდებობითა, მინდობითა და შეამდგომლო-
ბითა, ესე უთუო და უთუშლო დროს დაუდებულა, მიწეს-შემოუდებელი,
ყოვლის ჩხუბისა და იდეათისკან გარჩეული სასუილობის სიგული
დავიწერე და მოგეც ჩვენ, ჯვარის მამამ ქავათხევის(სი) წინამძღუარმან
ფ ა ლ ა ვ ა ნ დ ი ს მ ვ ი ლ შ ა ბ ა ტ ი ს მ ა ქ რ ი ს ტ ე ფ ლ რ ე მ , აქვე
ა ვ თ ა ნ დ ი ლ ა ს მ ვ ი ლ ს ზ ა ლ ი ა ს ა და შვილსა აქვესსა ავთან-
დილს და ბეჟანს და სახლისა მამავლსა აქვესსა, მას უამს, ოდეს
ქველთა შატოსანთ ხელმწიფეთაგან გორგიჯანსშვილსა ქვათხევის
შღათის შმობლის მეწირულნი იუენუნ და შახდა სოფლის ჩვეულებ-
რეუ შეხანათრას და ძირითურათ აღმოაფხურესქს და კვალად განახლა
თკითაშვირობელმან შეფეთა-შეფეთს, შატოსმან ბაქარ მეწირულთა და
გუიბობა კაცი და ოქმა და აჭმარათა ხელთ გორგიჯანსშვილის მ-
შულსე, ემისა და სახლ-კარისა და რისც მქათსეული ეთფილიყო,
შნდა დატეკირა ისეუ იმითის აღებულას ვალისთვის და შოგეადე იმ-
თის სასახლის წინ სასადარი, თაჟი ტლუკანთ სახლის შიდგეშადი,
ბოლო ჩხელისშვილის ბოსტისა და სახლის შიდგეშადის, ქვეითი
გვერდი საქვენაქროთ ისეუ გორგიჯანსთ ემების სახლის შიდგეშადის,
საზენაქროთ ისეუ გორგიჯანსთ სახლის შიდგეშადის. ავილეთ ფასი
სრული, რითაც ჩვენი გული შეშჯურდებოდა, აღარა დარს რა ჩვენი
მენსედ, არც ერთის იოტის ფასი. გქონდეს და შოგანშაროს ღათან.
თე ახ გირათთ ეთფილიყო ვისთანსე, ახ სიგული ქახდეს ვისე,
ვისცა ვის ან დიდი და ახე მტირე ამ ჩვენგან შოხეიდულს ბადს შე-
მოგეცილთ, შირისა და შასუხის გამეცი მივენი ვიუენეთ. ვანცა და
რამც გვარმის კაცმის ამისათ შალათ და ქცევად ხელი ეთს, მასამც
რისსაჟს დაუსანამო ღათი და ეთველი შისი წმინდათა. კამც(სი) ედობის
კეთურა(სი) გეზისა, შამოთული იუდისა, ძრწოლა კენისა, დანთქმა და-
თახნ-აბორთისა და, სურათამც სინახულითამც სე იხსნების სული
შისი ჟოჯოხეთისკან. დამტვიტებული(სი) აჟურათის ღათს. არის ამისი
შოწამე თაკათ ღათი და ეთველი შისი წმინდანი, კაცოვან მამ(ა)სახ-
ლისი როსტამ [], ბეკედს აწერია: „მონა ღათის მამასახლისი როსტამ.
მამასახლისის შვილი აბელ, შირისანთი ფარსადანსშვილი გიორგი,
დანორანსშვილი ამირანა, კაჭკაჭანსშვილი ზურაბა [], ამარდანსშვილი
დალაშახა, ფიბასანსშვილი შასუჩარა, ესტატესშვილი დავითა [], შე

დავით მღვინისძეილს გიორგის დამიწერა, მოწამეტა ვარ ამისი. დაიწერა ეს წიგნი ენკენისთუვის დამტექს, ქვს უ ე □.

წინა გვერდის აშიაზე აწერია:

ქ. მე ხუდადნთა ბაღდასარა ამისი მოწმე.

ქ. მე გავინანთ ასატურასშვილი გორდქა ამისი მოწამე ვარ.

ქ. მე გარსეკანიშვილი იესე მოწამე ამისი.

ქ. მე თაყინასშვილი ფეშანგი ამისი მოწამე ვარ.

მეორე გვერდის აშიაზე აწერია:

ქ. მე ფარემუზასშვილი ზურაბა ამისი მოწმე.

ქ. მე გურდინასშვილი ავათანდილ ამის მოწმე ვარ +.

ქ. მე ჯუღასასშვილი მუშინიბი გოდურსი ამისი მოწმე □.

430. გარდაწვეტილობის წიგნი ძმილაშვილის მამუკასი და მანუ-
ჩარ თუმანიშვილისა, 11×20,3 სანტ., დაწერილია ქალალღზე
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერ-
ტილი.

1717, თებერვლის 17.

ქ. სებათა და მეწ(ე)ვხითა დითისთა ესე გარდაწვეტიების წიგ-
ნი მოგეტ ხეენ კუარხელმის მ მ ი ლ ა მ უ ი ლ მ ა ნ მ ა მ უ კ ა მ და
ხიხანამ და შვილმ(ა)ნ ხეენამხ, ასე რომ თაყის ძმის და ცისრის
დაჭრას შეწამებოდათ, გარდაგუწიეკიტე თქვენ თ უ მ ა ნ ი მ უ ი ლ მ ა ნ
მ ა ნ უ ჩ ა რ ა მ და ხეენი გუფი შეიჭერიე, აძილახორის შემტოდე ვი-
ყოთ, თუ შენდა წამოგ(ე)დათ. არის ამისი მოწამე ადაეულა ზადკაშვი-
ლა სასეიდა, თუმ(ა)ნიშვილი გოდ(ე)რმა. მე საქარას დამიწერია და
მოწ.მეტა ვარ ამისი. ქვს უ 'ს, თებერვლის იზ + +.

431. ბძანება ბაქარ მეფისა ფირან თავილდარისადმი, 21×11,4
სანტ., დაწერილია ქალალღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშ-
ნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდგე.

1717—1719. ქ. ხეენი ბძანება არის, თ ა ვ ი ლ დ ა რ თ
ფ ი რ ა ნ: მკრმე მენ რომ სმს გორელს კაცს თურამეტს თუმანსე

დაკაეკნეთ, მაკ თურამეტის თუშნის ანგარიშშია, ან ორმოცდაათი კოკა ღვინო გამუაროვი და ჯორები გამოგვავსაფნია, ზოგი აქა კა-
მაგვიგზაფნეთ და ზოგი მანდავ შეგვინახე. ეს ასე ახალგა(sic) გა-
რიგე, ღვინო არა გვაქვს მეფე ბაქარ!

აზიაზე აწერია:

რაც ტიკები მოუნდეს, ეგებ მანდ უშოკნეთ.

- 432.** ბძანება მეფე ბაქარისა, თუმახიშვილების მამულის გაყოფის შესახებ, 17,5 × 15,5 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1717—1719. ქ. ჩეკნი ბძანება არის: თ უ მ ა ნ ი მ ვ ი ღ ი ფ ი რ ა ნ და მისი წალი მესამედი და საუმტროსო გარდეკათ, მაშინც ასრე გაუკათა: საუმტროსო და მესამედი ფირანს მისცეს და საშეალო და მესამედი მანუჩარს მისცემოდა; საუმტროსო და მესამედი სხვასთუგინ გარდეკათ. ის სასა მომეგდარი-
ყო, შვილი არ დარჩომოდა. აწ ასრე უნდა იქნას: თავის საუმტროსო და მესამედი ფირანს დაიჭიროს, საშეალო და მესამედი მანუჩარს და-
იჭიროს. სასას კერძი საუმტროსო და მესამედი, სასას ვაღა რაც იყოს, ფირანს და მანუჩარს შუა გაიყოს, ვაღი საერთათ მისცენ. სხვა რაც მამის ვაღი გამოჩნდეს, ისიც ერთად გარდაიხადონ.
მეფე ბაქარ!

- 433.** ვალის აღების წიგნი ასლანიშვილის პაპასი, 18,5 × 16,2 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1721, აპრილის 16. ქ. ავიღე მე ას ღ ა ნ ა ს შ ვ ი ღ ი ზ ა ზ ა მ შენ ანის-სატის დეკანოზის შვილ მეტრესაგას რვა თუმანი, ახალი თეთარი. რაც ხნას(sic) ჩემს ხელათ დაქეოს, თუკში თუშნის თავს ორ-ორი მაკური სარგებელი მოგცე. არას ამისი გირაო ჩემი სახლი, თუ შენი თეთარი ვერ მოგცე, ჩემს სახლამ კაკცეს შე-

ნი თუარის ზსუხი. თუ გავსარჯო, სავიგანბეგოსა და სიასაუღას მამცემი შე ვაყო. არის ამისი მოწაშე სიონის დეკანოზის შვილი მიქელ და გიორგი მსეტვარი და დავით და შე ზაზას დამაწერია და ებეკლიტ მქეს. დაიწერა აზრილის იუ ცასულს, ქქს უ ა +.

- 434.** ჯამაგირის დანიშვნის წიგნი კახთ მეფის კოსტანტილესი, 23,8 X 11,5 სანტ., დაწერილია ქალაღბზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო და ორ-ორი წერტილი.

1723, ენკენისთვის 7.

ქ. გავიანენია უღვდის წღისათვის უ რ ი ს თ ვ ი ს სხლოთხუცის ქ ა ი ე უ ბ ა დ ი ს ა თ ვ ი ს ხუთი თუმანი ჯამაგირი. ამსსაღად ჩეენის კარის მოკეღენი ეოკ(ე)ღს წეღიწადს გავრჯეღათ ხუთს თუმანს მის-ცემდენ და უბზს გ.მთაროთმეღენ. არ მოეშაღას ჩეენცან და არცა სხღის ჩეენისა შეეეუთა და შეზატრონეათაგან. ქანდეს და უბეღნი-არას ღთს ჩეენს სამსახურსა და ერთეღუღობაში. ქქს უ ი ა, ენკენისთვის 8. მეფე კოსტანტილე.

- 435.** ბძანება მეფე ბაქარისა, რომლითაც ტანისპირს უბოღებს ზუ-რამ და ქაიხოსრო თუმანიშვიღებს, 15,3 X 15,3 სანტ., დაწერილია ქალაღბზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1724, ანკრის 21.

ქ. ჩეენი ბძანება არის, იასაუღო: შერეე ტანისპირი სამეკედროთაც ამათი ეოთვიღა და ახღაც თ უ მ(ა)ნ ი შ ვ ი ღ ი ს ნაზირის 'ს უ რ ა ბ ი ს ა და ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს ა თ ვ ი ს გვიბოღებთა. იასაუღო! ხელი აუმაროე და მიაბარე. ქქსა უ ი ბ, ანკრის კა მეფე ბაქარ.

- 436.** ბძანება მეფე ბაქარის მანუჩარ თუმანიშვიღის კაცების დარბევის შესახებ, 18,8 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალაღბზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1717—1724. ქ. ჩუკნი ბძანება არის, იასაულო: შერმე
 ი, უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ს მ ა ნ უ ქ ა რ ს ბიეთელნი ბაღურები მოხტა-
 მ(ი)ან და კაც(ე)ბი დაურბევით, ღვინო ამოყსხ:მო, ცხვრები დაუხს-
 ცათ და ზოგი თან წაუსხ(ა)მთ. შიდი, ჩაუდგკ და რაც ამისი ან
 წაუხდენით, ან წაუსხ(ა)მთ, სულ გამოურთივა, და, აუ ქართაუდა
ქანდესო რამე, ჩუკნს სამართაღშა მოფადნენ, სამართაღს უზ(ა)მთ.
 | მუფე ბქარ |.

437. ბძანება ვახტანგ VI-ისა, რომლითაც ის გივ თუმანიშვილს
 აძლევს ბარქლარას ნაყისოფლარის მოურაობას ტაშმირხედ,
 11,5×17,1 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის
 ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტ-
 ყვის შემდეგ

1703—1709 ქ. ჩუკნი ბძანება არის: ტაშირხედ ბარქლა-
 რას ჩასოფლარის მოურაობა შდივნის გივისთავი: კვიბოძეობა. რა-
 გორც იქაურაბის რიგი და წესი არის, იმ რიგად ამისთვის წყაღა-
 ბა გვიქნია. ვინც მოვა და დასახლდება, ძღვასა და უსამართლას არა-
 ვის უზამს. □ ბექელს აწერია: „რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით
 ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მუფის ძეობით“.

438. განჩინების წიგნი ვახტანგ VI-ისა შიო დათუნაშვილის საქ-
 მის შესახებ, 39,7×15,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა
 მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

ქ. კელითუბეჯა და თუნაშვილი შიო და თავის მეჩა-
 ბელა ჩაერთაშვილება ცოტა სქემეხედ შესარჩლეიფლიფენეს და და-
 თუნაშვილი ჩაერთაშვილს ბანხედ მიჭკლომოდა და შუღლის მგზაუ-
 სიერი ძღვალა სიტყვები ჩაქახხა. ამასობაშა ჩაერთაშვილიც შინა-
 დამ გამოსუღიყო და ორნივე ერთაშერთის გაცინებოდენ. შერმე კელ-
 და-კელ შუერაღიფენ და ერთაშერთისათვის უარადოდ კელით ეცათ.
 მას უკან დაეშუელეობინათ, მაგრამ სამსა-ოახს დდეს უკან დათუნა-
 შვილი შიო მაშკვლარყო. საკვდიღზედ შიას ეთქვა: „ჩაერთაშვილამა

რომ ქიხორი დამწია, მეორემ მძემ ბარი დამკრაო და იმით ვკდე-ბიოა“. შოვიდნენ ჩვენთან, ილაზარაკეს, ჩვენ მოკითხული ვქენით და კერვის ვინმე ვიძოკეთ მხსავა, რომ ბარის დაკვრა ენახა და არცა რა სხვა რამ ჭრილობა და ნაკრულობა აჩნდა. მაგრამ ის შიო იმა შელღზედ მალე მამკვარიყო, ნაგროზაშვილმა აშორო ითხოვა: ჩემის ნაკრულობით არ მამკვდარაო. რადგან აშორა ითხოვა, ამისთანს გაურჩეველს და მართლის შეუტეობარს საქმეზედ ფიცი მართებუ-ლი იყო, მაგრამ ფიცი ამისთვის აღარ მივეციო, რომ სექსად აშ-ბინდენ და თუ ვეღარ დაეუცნა, უფრო გაუძიგდებოდა საქმე. ვი-თაც თან-დატანებით შელღზედ მამკვდარიყო, მამ საბაბა ნაკროზა-შვილი იყო. სისხლად სამოცი ძროხა გაჟახინეთ, თხუთმეტი ძროხა დარბისელთ იბატოკეს. თხუთმეტი ძროხა ამისთვის ჩუტარეთ, რომ ნაკროზაშვილი შინ ყოფილიყო და დაიუნაშვილი ბანხედ მაჭკლა-შოდა და თავისავ ბანხედ წავიდებოდა, და ოცდაათი ძროხა მისცეს ნაკროზაშვილმა დაიუნაშვილს და, იყო რომ დაიუნაშვილს ნაკროზა-შვილისათვის ემტერებინოს და ან ძროხა და ან სხვა რამ ზირუტევი წაერთმოს, ამ ოცდაათის მისცემს ძროხაში გაუნკარიოს. რაც დარჩეს, ის მისცეს. □ ბეკედს აწერია: „რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით“.

439. გაყოფის წიგნი მამულაშვილებისა, 16,1X12,1 სანტ., და-წერლია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახ-მარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1731, იანუარის 10.

ქ. მ ა მ უ ლ ა შ ვ ი ღ ე ბ ი ერთმანეთს რომე ძმება გაეყარნენ, რაც ან სახლდონსათა, ან სისხლიანი საქონელი ეყანდათ და ან მამუ-ღებო ქონდათ, უყვდა ჩვენ, ბატონმა თქვენმა, მდივან ს უ ლ ხ ა ნ კაცივევით და ამ ერთს ძმას ებაღუას ძადა დაემართა გაურამი: სა-ქონელი არა გაეკა რა და იმის სამეჭფოთ, რადგან საქონლისაგან უწილა რჩებოდა, ბრადი იყო და, წინ რომე საერთო ნაფუხარი ერთი დღის მიწა ქონდა, ის ამ ებაღას დაეხეეთ, სხვებს ძმებს კელი არა აქეს, საპართალით ამს დარჩა. დაიწერა იანუარის 10, ქვს უ ი თ.

მდივანი სულხან.

- 440.** განჩინების წიგნი გურამ და ფარემუზ გურამიშვილების დავის გამო, 23,5 X 15 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თარიღი არა აქვს.

1730—1735. გურამიანთ გურამს და ფარემუზს ერთმანერთსთან სანიჯარი და სარჩელი ჰქონდათ და ხანთან იჩიუდეს. ხანმან ჩუენ სახლის უხუცეს რევაზს და მდივანს ოსანას გვიბასნა, ერთს ალაგს დასხედითო, და ეთესკობოსთა და თავადებსა და სანატიო კაცთ(ა) ზემო თარაფისა *), ეუელა მობასნდენ და, რასაც ჩუენი ტუხეპა მისწუდებოდა, სამართალი ვქენით: გურამს რომ ფარემუზის კაცი მოეკლა, უნდა მისცეს გურამ მისად სანაცლოდ ფარემუზს ერთი ცოლიანი კაცი უოვლის კაცისაგან მოუსარჩლებელ-მოუდეკარი, რომე არას ადგილით არას კაცს კელი არა ჰქონდეს და ფარემუზს კიდეც ტამაადგეს. სხვაც ბეური რამე იჩიუდეს. სანიჯარი ტავიგონეთ და ერთმანერთს შუეფარდეი და ჩავარონინეთ. სხვას ამას წინანდელს გაურაში თუ რამ მიწა და წყალი ან ვენაკი აშენებული ტაუეოველი დარჩომოდეს და ან ნაკარი, ხანმან კაცი უნდა ტავზანოს, სპატიოს კაცის შვილი, საქმე მართლად და რიგიანად უნდა ტაშინჯოს, გასეოფელი ტაუეოს სამართლით, თუ უნდა სათეცრით ვისიმე იეოს, დააფიცოს. რომელმანც ამაზედ ოაფი ტაიხაროს, მოვიდეს და ხანს მოახსენოს და თუ რამ ერთმანერთში იმთ ემეებს შუა სსამართლო და ან საქურდალი რამ იეოს, სამართალით ტაშეერთვას და მისცეს. რევაზ | თათრული |.

- 441.** ისაყ-ფაშის ბძანება, რომლითაც ის აძლევს ნებას მამუკა მუხრან-ბატონს დაიბრუნოს აყრილი სოფელი ხანდაკი, 24 X 19 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში უზის თათრული ბეჭედი.

1732—1735. ქ. ვეზირი ის ჰ(ა) ე-ფა შა ვიკადრებ. ჩუენ მაგიკრად მუხრანის ბატონის შვილს მამუკას ასე უანბეთ: მერ-

*) თარფი, თარაფი—მხარე.

მე შენის აზნაურბეილის რატიშვილის სოფელი ხანდაკი და ან სხვა სოფელი აურილი იუოს, ვისცა მამულში იუოს, ეკელა შოაკროვე და სურავის გაცარცვეინებ(სი) და, სადაც შენ გინდოდეს, იქ დაუენე. თუ წართვა ვინმე, მწვედ გარდავაკადვეინებ. იმ კაცესთან შენს შეტს კელა ნუ აქვს. ი ს ჭ (ა) უ (ჩართულათ).

442. ბძანება ისაყ-ფაშისა გივი ამილახორისადმი, რომ ბეჟან თუმანიშვილს დაუბრუნოს აყრილი ყმები, 26,5 X 20,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში უზის თათრული ბეჟედი.

1732—1735. ქ. ვეზირი ი ს ჭ (ა) უ-ფ ა შ ა ვიკადრებ. ჩვენს მაგიერად ა მ ი ლ ა ხ ვ ა რ ს ბატონს გ ი ვ ს ასე უანბეთ: შერმე ამ ბ ე ჟ ა ნ თ უ შ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს გლეხი სადაც იუოს აურილი კაცი, თქვენი კაცა გაცხავნეთ, შუბაშირად აუყრეთ და ისეგ თავის მამულზედ მოაკვირეთ. სურა კაცი თავის მემკვიდრეს გლეხს ნუ დაუჭერეს, თყარემ ზასუხს ვერ მოგვცემენ, ისეგ თავის სამკვიდრის მამულში კხას(სი) და თესონ, სხვაცან რატომ ან კვენ და ან დგანან? ი ს ჭ (ა) უ (ჩართულათ).

443. ქართლის გამგე უმტიციებს სულხან მდივანს თავის მამულს, 31,3 X 19,3 სანტ., დაწერილია კარგ ქალაღზე ერთი მხრით სარსულათ და მეორეს მხრით ქართულათ. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1735, მარიამობისთვის დამღები.

ქ. ჩენი ბძანება არის: ასე რომე ს ო ლ ხ ა ნ ბ ე გ მდივანს არზა მოგვართ(ვ)ა და მოგვახსენა თავის მამულის საქმეზედა და წუგლოობის თაღაუა გვთხოვა. შოკითხული ვქენით, ამაგ არზის ჰირზე საქართუელის თაღადებსა და კათალიკოსს ჭაუიუათი ვსთხოვეთ. მაგისი სიმართლე სულ უოკელამ(სი) თასდიეი ჭქნა და მოგვახსენეთ, ჩვერცა ვისძინეთ აჯა და მოხსენება, შიგვეით თავისის მამული ნასუიდი და

უსეიდი, მთითა და ბართა, ვითა კუღავ ჟამსა, რითაც მქონებელი უოფილიყოს, ამა სულხანს პდიჟანსათვის წყალობა გვიქნია და გვიბოძებია. გქონდეს და გიბედნიეროს ღ'თნ კელმწიფის ერთგულობა-შია, არას კელი არა ჭქონდეს. დაიწერა მარიამისთვის დამდექს(sic), ქქს უკგ. ბოლოზე თათრული ბეჭედი უზის.

444. ნასყიდობის წიგნი გოგობაშვილებისა, 48,5×17,5 სანტ., დაწერილია სქელ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ვრცელი შესავალი გამოვუშვით.

. 1736. ...ესე უგუნისმდე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი სამევიდრო ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერე და მოგვიდე შეთავუელი ის შვილმა გიგმა და სხვათა შვილთა და მომავალთა სახლისა მომავალთა ჩუენისათა უოგელთა, მოგვიდე თქვენს მოძღვრის შვილებს გოგობას შვილს წმინდის გიორგის გორის ჭვარის დუკანოზს რევაზს, ძმას შენს იესეს, ძმას-წუფლს თქვენს ჩოსიას, შვილს თქვენსა გიორგისა, ნიკოლოზსა და დავითსა, სხვათა შვილთა და მომავალთა სახლისა თქვენისათა უოგელთა, მოგვიდე ზედაძნავის მილის წყაროსთან მიწა ჩუენის განუოფებისაგან სარკები, მამა-პაპათ ნაქანი სამევიდრო ალაღი მიწა. ერთი გვერდი ზეით ყო-მარდიძის მიწამდი, ქვეითი გვერდი ლაღამის მიწამდი, თავი ლაღამის იესეს მიწის მიდგამდი, ბოლო სახენაქრთ ხეკამდი. ავიღეთ ფასი სრული და უკლები, რითაც ჩემი გული შეჟურღებოდა, არა დარწმობილა რა თქვენზედ არც ერთის იოტის ფასი. გქონდესთ და გიბედნიეროსთ ღმერთ(თ)მან, როგორც სხვას ალაღს მონასეიდეს ძართებდეს გასეიდვად, გაზითვად და რათაც გინდოდესთ, თავისის წელითა, გ'ხითა, შესავალ-გასავლითა მოგვიდე, ვინცა და რამცა გვარმა კაცმა ჩუენსა მონათესაუემ, დიდმან ანუ მცირემან ამასა დ(ა)მლაღ ხელ ფოს, ანუ მოშალას, მასცა რისხავს ღმერთა მამა, ქე და სული წმინდა, მასცა ეღების კეთრი გეზისა, შიშთვილი იეღასი, ძრწოლა კაენისა, შენთა ტეხა დიოსკორესი და თან დანთქმა დამბროყნისა(sic), წუევა ასათვისა და ცოღლისა მისისა, ხოლო დამსტეიტეპ-

ლი ამისი აკუროთხოს ღმერთმან. არის ამისი მოწამე თავად ღმერთი მამა, ძე და სული წმინდა, კაცთაგან: გოჩანსვილი გარსევან, ლადაძე იესე, კოპინასსვილი ნიკოლოზ, მახარასსვილი ბექუა და მე ვახუშტის მდივნის შვილს გიორგის დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი. დაიწერა ღვინობისთვის. დამდეგს. ამ მიწაში არც ათთობაში, არც ქართველობაში ამის დღა და ბარა არ გეთხავებოდეს. თუ ვინმე წამოგედოს და გთხოვოს ვინ(მ)ე რაზე, ჰასუხი მე მაგისტე. ქვს უკდ +.

445. ვალის აღების წიგნი, 15,2X8,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო და ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

173წ, თებერვლის დამდეგი.

ქ. ავიდე მე თ ა დ რ ი ს მ ვ ი ღ მ ა წ ა ჯ ე ლ მ ა თ ა ნ დ ი ღ ა მ და შვილმა ჩემმან ზაზამა, შენ ქ ა ქ ე ა ს მ ვ ი ღ ი ს კ ი გ ე ლ ი ს ზ ა ზ ა ს ა გ ა ნ სამი მინაღიუნი ახალი თეთრი. თუ ამ ერთს კვირაში შენი თეთრი უღაპარაკოდ მოგიტანო, მე სარგებელი არა მთხოვო და, თუ ამ ერთს კვირას გასცილდე, დღეში შაურ-ნახევარი სარგებელის მომცეპი ვიყო. არის ამისი მოწამე მეწვრიმანე არუთინა და იმისი გიორგა და მე იაკიმესსვილს მიქელას დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი. დაიწერა ესე წიგნი თებერვალს დამდეგს, ქვს უკდ +.

446. ეშიკალასბაში ელიზბარ და მისი ძმა ვახტანგ აძლევენ მზითვით თავის დას თამარს გოგო-ბიჭს, 15X5,15,3 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1740. ქ. მე ეშაკალას-ბაშმა ე ღ ი ზ ბ ა რ, ჩემს ძმამ ვახტანგ, ჩემს დას თ (ა) მ ა რ ს ეს ბიჭი თვისი ცოლით, ეს გოგო ორნივე ჩემი ნასიუდი ზითეფში მიმიცეპია. ამასთან ხელი არაყის აქს, ვისაც საღაპარაკო ქონდეს, ჩემთან მოვიდეს, ჰასუხს მე მივცემ, ჩემის აჯალის საქონელით ნასიუდნი არი:ნ. ერთი ნაწარგელი გოგო

წაღებული. დაიწერა ქვს 1740, მისი გასულს. □ □. ბეჭდებს აწერია ხუცურის ასობით: ელიზბარ, ვახტანგ.

447. ვალის ალების წიგნი ხითარანდ. ესაიას დედისა, 19,5×12 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1745, ღვინობისთვის 15.

ქ. ავიდე მე ხითარანთ ისაის დედამა შენ მეფეურნე არუათი სსსკან თორმეტი შინაღთუნი ახღი თუთრი, მოგეცი ამის გირათი ჩემი გარეთი ერთა თათხი, სსნამღის შენი თეთრი ჩემს კელა იეოს, არც მე ოათხის ქირა ვითხოფო და არც შენ თეთრის სარგებელი ითხოფო და როცა შენი თუთრი მოგეცი, ჩემი ოათხი მე დამანებო, და ღმერთმან ნუ ქნას, თუ კედელი დაიქცეს და ან ქაღაკიღი უნღოღეს, მე ისაიას დედამ გაუაკეთო. არის ამისი მოწამე შეწვრიღმ: ნე ავეტიქას შვილი ხატ. სს და თუთრანთ დავითა და მე შენტელაჭვიღი გიორგის დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი. დაიწერა ესე სსსათი ღვინობისთვის იე გასულს, ქვს უღგ +.

ბეორე გვერღზე სწერია:

ქ. კიდევ დავხარჯე შიგნიოთი კედელზე სსამი შინაღთუნი, კიდევ გარეთა კედელზე დავხარჯე ორი შინაღთუნი. მე ოჭანუხამ დამიწერია და მოწამეცა ვარ.

ქ. ამ თამასუქის თანხა მე მღივანმა გორჯასზიმ მივეცი, ეს თამასუქი დავიხსენ.

448. ნასყიდობის წიგნი თუმანიშვიღებისა, 30,5×21,6 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1748, აპრიღის 15.

ქ. ნებითა და შეწვნიითა მღრთისითა მამისა, ძისა და სუღისა წმინღისათა ესე ნასყიდობას წიგნი და სიტყელი მოგეცი მე დავით

მდივანის შვილმან ჰატარაკციმ, შენ ჩემს ბიძასშვილს გორჯასხის მდივანს და შვილს და მამაკლას სახლისა შენისსა, ასრე რომე მოგვიდე ხელთუბანს ჩემი ნაკროზანთ ვენახის ბოლოს მიწა: თაჲი ნაკროზანთ ნავენახობის მადგამდი, სასუნაქროთ ხევის ზირამდი, საქვენაქროთ ქიტესას ვენახის დაბოლოს მიწის მიდგამდი, ბოლო ჭიკარტას ვენახისა და ბახუტანთ ვენახისა თავის მიდგამდი, ეს მიწა ასრე მოგვიდე და ჯილე თასი სრული, რითაც ჩვენი გული შეგვრდებოდათ, აღარა დარჩა რა ჩვენში, არცა იოტის თასი. გქანდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან, რათაც ხელი გეწიფებოდეს, არვის გეცილებოდეს, თვინიერ მღთის მეტი, თუ ვინმენ წამოგედოს ვინმე, ზირისა და ზასუხის გამცემი მე ვიყო. არის ამისა მოწამე თავად ღმერთი და უფლები მისნი წმინდანი და კაცთაგან ჩვენი ბიძისშვილი მდივანი დემეტრე მდივანი დემეტრე და ბართუელა მდივანის შვილი გიორგი გიორგი და ჩვენი ბიძასშვილი სვიმონ, ტერმაკოზაშვილი ტერდავითა + და ტერაფარამაშვილი შებაჲე ბერუა და მე თუმანის-შვილს მღთისაგარს დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი. დაიწერა აზრილის იე გასულს, ქვს უღვ + გივი.

449. ვალის აღების წიგნი დათუნა ფალავანდიშვილისა, 12 X 14, 6 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ყოველი სიტყვის შემდეგ ორ-ორი წერტილი.

1752, აზრილის 10.

ქ. უნდა მოქცე მე ფალავანდათ ვახტანგის შვილმა და თუკა მთქვენ მდივან-ბეგ იოვანეს და ამილახვარ ამირიხდაოსათხი მანსლათუნი თეთრი, სიმი თუე ვადა; ვადაზე შენი თეთრი თუ არ მოქცე, თუეში ორი შაური სარგებელი მოქცე. არის ამისა მოწამე ჩოლაყასშვილი იოვანე და მე ყუბათ დავითასშვილს ისაიას დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა აზრილის ი გასულს, ქვს უმ +.

პირველი გვერდის აზიაზე აქვს მიწერილი:

ქ. მუჭრდალსა ათი შაური უნდა მივცე.

450. ვალის აღების წიგნი თეიმურაზ ფალავანდიშვილისა, 14,8 X 13,8 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1752, აპრილის 10.

ქ. უნდა მოქცე მკ ფ ა ჯ ა ნ დ ი ს შ კ ი ლ შ ა თ ე ი მ უ რ ა ს თქვენს(სიც) ბატონის მდივან-ბუკს იოვანეს და სარდალს აშოლას-ვარს ექვსი მინალოენა თეორი. სმა თეკ ვადა; ვადას, თქვენი თეორი მოგზაბრო. თუ თეორი ვერ მოგართო, თვეშა ორი შაური სარგებელი მოგცე. არის ამისა მოწამე; ჩოლაყასშვალდი ათვანე და მე უეზათა დაკითხისშვილს ისაას დაძაწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა აპრილის 10 ტასულს, ქქს უ მ +.

მე ეახული მაქ ამისი. თ ი მ უ რ ა ს(სიც).

451. განჩინების წიგნი მდივანბეგის იოანე ორბელიანსა, 43X17 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1752, დეკემბრის 23.

ქ. გო დ ე რ ძ ი ს ბ ე კ ა ძ ი ს და თ ე კ დ ო რ ე ს სამართალი ბედნიერს მეფეს ჩვენთვის ებძანა და ჩვენ, მდივან-ბუკ ორბელიანს(ა) იოანეს, ორივე ვალაზარაკო და გავსინჯეთ ამათა სსჩი ვარი და, რადგან თეკდორე ანობდა, რომ სმის წლით მივაბარეო და სმის წელიწადს უკან შუა უნდა გავკეყოთ, მაგისმა მამამ ორის წლის მეტი არ უყურეო და მამისხაო და ასე მითხარ, რომ სნეული შეკვიქნო და ვედარა უყურებო. და მელორე გოდერძას მამა ანობდა: არმოცდა-რვა იყოო. და ღორის შატრონი თეკდორე ანობდა: ოცდა რვის მეტი არ მოუბარებიაო. რადგან ღორის შატრონი ანობდა და მელორეს აქ მოწმე არა ევანდა და სხვისაც ბარებოდა და ამ ოცდა-რვისგან ექვსი სხვისა რომ ბარებოდა, იმას წ(ა)ესხა და ძირს დასკუ-ბოდა ოცდა-ორი. ამისგან შვიდი თაყნი შატრონიმ თეკდორემ აიუგანოს, და თხუთმეტი რომ მოგებულისგან, ათი ღორის შატრონიმ აიუგანოს და ხუთი მელორეს უნდა მისცეს, და მელორის ძმა რომ ანობდა, რომ ორმოცდა-რვა მივაბარეთო, თუ მოწმე იძოოს, რომ

ორმოცდა-რვა მიებარებინოს, რაც ოცდა-რვაზედ მეტი მიბარებოდეს, ისიც ორი წიფი ღორის ჰატონმა დაიჭიროს და ერთი მეღორეს მისცეს. მამის გადახვასა და სიკვდილს რომ ედავებოდა, ის კაის მოწმით უნდა გაინიჭოს და იმისი სამართალი ისრე იქნას. აქ მოწმები არავინ ჰქვენდათ. დეკემბერს კგ, ქვს უ მ. თაფის კაცზედ დამტკრევას რომ ჩიოდა, თუ მოწამემ უმოწმოს, თაფიც უზღაოს □. ბეპედს გარშემო ვრცელი გადასული მხედრული წარწერა აქვს და შუაში ხუტურათ უწერია: „იოანე“ და „1748“.

452. პირი განჩინებისა კრწანულების და თელეთელების დავის გამო. ამ განჩინებისა ჩვენ პირი გვაქვს მარტო მეცხრამეტე საუკუნის პირველ ნახევარში გადმოწერილი.

1755, ივლისის 9.

ქ. კრწანულები და ამილახვრის თელეთელები სამძღვარზე დაზარაობდენ, ჩვენ ა მ ი ლ ა ხ ო რ ი ბატონი ა მ ი რ ი ნ დ ო და ერთობილნი მცხეთელნი, სსლთხუცესი მალაღაძე გიორგი, მოღარეთხუცესი გელაონის ძე ჰაატა და კრწანისის მოურავი თაზიშვილი ჰაატა, წავედით და გვერთ ვიახელით ერთობილნი უფროსნი კაცნი კრწანულები და აგრეთვე თელეთელები უფროსნი კაცნი, მივედით, გავსინჯეთ, ვილაშარაკეთ; ერთმანეთმა რაც დავა გვეჭინდა და იეოფიცს ესევ ვარჩივეთ და ერთმანეთის ნება-დართვით ასე განვსაზღვრეთ და გაუარჩიეთ და სამძღვარი დავდევით: ვარდანას ჭადის ბაღას ზეით კლდიდამ რომ სამი ხევი ჩამოვარდება და მერმე ერთათ შეიერება და ის ხევი მტკვარს შეეერება, გაჭრილი კლდე მტკვრის ზირსა, იმას ზეით აქეთ კრწანულებს დარჩა და იმ ხეუს გაღმა თელეთელებისა. რაც აქათ სახნავი მიწები არის ზემოთ კლდეშიდნა, კრწანულებს დარჩა. დღეს ამას იქითა, ერთმანეთთან ამ საქმეზე კრწანულებისა და თელეთელების ძმობისა და მეზობლობის მეტი დავა და საქმე აღარა აქვს რა. ჩვენ ასრე განვსაზღვრეთ და გავასმართლეთ. სახნავს მიწებს კარდა კლდეთან კრწანულებს კელი არა აქვსთ და რაც სახნავი მიწები არის და ის კრწანულებს დარჩა. დაიწერა კელითა მალაღაძის მდივნის ნიკოლოზისათა ნიკოლოზი. თვესა ივ-

ლისსა თ, ჩღნე, ქქსა უ მ გ. ბეჭედებზე აწერია: „მონა ღთისა ამილახორი ამირნდო“, „მონა ღთისა სალთხუცესი გიორგი“, „გედეონის ძე პაატა“. „თაზიშვილი პაატა“.

ქ. ჩვენ ამილახურის შვილი უზბაში ნიკოლოზ ამ განასხევის და გარიგების მოწამე ვართ ამისი. ბეჭედს აწერია: „მონა ღთისა უზბაში ნიკოლოზ“.

453. შვილის გაყიდვის წერილი, 43×15,7 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებით ნახმარია ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1757, იანვრის 22.

ქ. ნებითა და შეწყვენითა მღთისითა, მამისა და ძისათა, ესე ამიერთა უკუჩისამდი ხანთა და ჟამთა საბოლოოთ გამოსადეგი, მტკიცე და უცვლელი ნასუილობის წიგნი და სიკელი დაგიწერე და მოგატე მე, იდალეღმა შალუა შვილმა მამაჯანამ შენ, ჯავახაშვილს მდივ(ა)ნს, მას ჟამს ოდეს დამეჭირა და მამისაგან ილაჯი აღარ მქონდა და მოკედე ჩემი შვილი მანა უფლის კაცის უცილებართა, ავიღევი ფასი სრული დაუკლებარი, რითაც ჩემი გული შეგჳრდებოდა. გუჳანდეს და გიბედნიეროს ღთ(ნ), რაგვართაც ერთს სხვას მონასუიდე მონასუიდე. თუ ვანმე წამოკედაოს, პირისა და მასუხის გამტევი მე ვიყო. არის ამისი მოწამე თავად ღთი და უოველი მისი წმინდანი, კაცთაგან: ამილახორის-შვილი ბატონი ბეჳან ბეჳან, მურდაშვილი არუთენა არულოუნა, მამისთვალაშვილი ძაგია □, ხოჯაშვილი მასესა □. ბეჭედს აწერია: „მონა ღთის მოსესა“, მისურამე ბეჳანა, ხოჯაშვილი გიორგი, ხოსინაშვილი მამია და მე, ცხინვალის მამასხლის ბეჳანს მამასხლის ბეჳან დამიწერია და მოწამე ვარ ამისი. დაწერა იანვრის კბ, ქქს უ მ ე+.

454. განჩინება მეფე ერეკლე II-ისა გურამიშვილების დავის გამო, ამ განჩინების ჩვენ პირი გვაქვს ხელში, მრგვალი მხედრულის ხელით დაწერილი ლურჯ ქალაქზე.

1758, ოქტომბრის 27.

ქ. გურამის შვილები რომ საბუის ბოლოს თავიანი მკელაზე აღდაჭანებდ დაპარაკობდნენ, ჩვენ შევეუ ერეკლემ ასე გაუსამართლოთ: გურამის შვილებმა უნდა გარს შემოუარონ და შემოფარგლოს და ფეხი დაადგან აქამდის ჩვენი მამული არისა. თუ რომ საბუელსი, აღმატელნი და გრემელნი რაზი შეიქნან და დასებონ გურამის შვილებს, ის იქნება, და თუ რომე არ დასებონ და საბუელთა, გრემელთა და აღმატელთ თავ-თავის მხარეს უნდა შეჭფიციონ და მიჰნა უჩვენონ: აქამდის თქვენი უოფილა და აქამდის თქვენი აზა უოფილაო. თუ ასე შეჭფიცეს, გურამის შვილებს კელი აღარ ექნება და, თუ ვერ დაიფიცეს, რასაც გურამის შვილები შემოუელთას და მოჭფარკელენ, გურამის შვილებს დარჩება. იესე ენისელთა მოურავის შვილა! შენ უნდა ასე გაურიგო. ღვინობისთვის კზ, ქვს უმკ. რასაც ფიცმა გურამის შვილების მამულს ჩაიტანენ, რომე ეს მამული, გურამის შვილებო, თქვენი არის აქამდისაო, ის მამული დარჩებათ გურამის შვილებსა, სხვასთან კელი აღარ ექმნებათ შევე ერეკლე.

სხვა-და-სხვა ხელით აწერია:

ამ სამართლის წიგნის ასლი ვნახე და გარდმოვსწერე იოანე შენტელაოვმა, აგვისტოს 6, ჩ.ე.ე.

ამ ასლის შირი ვნახე და ხელი მოვაწერე. თავადი მარშალი ბარათოფი სხამ.

ქ. ამ ოქმის ასლი ვნახე, რომ სწორეთ იმის შირი არის და ხელი მოვაწერე. თავადი გოსტაშბის შვილი დავით ბარათოფი.

ქ. ამ ოქმის ასლი ვნახე, რომ სწორეთ იმისი შირი არის და კელი მოვაწერე. ზასკდატელი საგინოაი დიმიტრაი.

455. ელიზერ მდივნის თუმანიშვილის წერილი თავის ძმის-წულთან კაცულთან, 8,8 X 14 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1758, მკათათვის 18.

ქ. ბაძი შენის მდივნის ედი შერის ორისკე თავადი სინ(ა)თ-

ლეგ, ძმის წულო კაც უავ! მერმე-მერმე ბეჟანს, ვარდუასს რაც თავისი წილი იუოს, ღაღა მიეც, რას აღაპარაკებ? მკათათვის ის, ქვს უმგ | მდივანი გდიშვილი.

456. განჩინების წიგნი ვახტანგ VI-ისა, 23×14 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1703—1709. ქ. ერთს ღ ი ჰ ა რ ი ტ თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ღ ი ს უ მ ა ს კ ო ჩ ე ა შ ვ ი ღ ს ფ ა რ ე მ უ ზ ს ღ ი ჰ ა რ ი ტ ი ს მ ხ დ ე ბ ე ლ ი მ ო ე ტ ა ნ ა და კახეთს წაუყვანა, იმის გამწეობას, წაუყვანას და თავის სსახლის გატეხას ერთს კახეთიღამ მოსუღს ბახუტას უმას დათუნას სწამობდა. ამაში დათუნა კატედა, ამაში რევა, თან გაყოლა და რევა და შამწეობა ვერ იუარა, მაგრამ ერთი სხვა ღიჰარიტის უმა ნავროზაშვილი ოთარა ამხანაგად დაიტანა და კიდევ გაიტეხა, რომ ისიც ამ საქმეში რეუღიუო და ორთავ თავს დაიდევს. აწე ამისი საქმე და საუნატიო გავსინჯეთ, ბეგრი იუო, მაგრამ გლეხი კაცნი ვერ შეიძლებდენ იმ მუახლის წამუყანის კანისათვის კიდევ გარდაეხდევინებინა, და ამ გამწეობისა და შიგ მრევის კანების: დათუნასა და ნავროზაშვილის ოთარასათვის ორასი მარჩიღი საუნატიო დაგვიდებოა, ასი მარჩიღი ნავროზაშვილისათვის დაგვიდებოა, ასი მარჩიღი დათუნასათვის დაგვიდებოა, და ამ ასის მარჩიღისაგან ორმოცი მარჩიღი ჩვენ ვიჰატივეთ და სამოცი მარჩიღი დათუნამ ღიჰარიტს მისცეს და გარდასწევიტონ. □ □ ბექდებს აწერია პირველს: „რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტყიკებ მეფის ძეობით“, მეორეს: „მონა ღა, უმა გიორგისა, დივანბეგი ერასტი.

457. განჩინების წიგნი ვახტანგ VI-ისა და ბაქარ მეფისა, 33×14 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1717—1724. ქ. გორეღი ხ უ და და შ ვ ი ღ ე ბ ი ბ ე რ ა ძ ე ღ თ ი ს ი ა და ე ს ტ ა ტ ე ს ნ ა ს ე ი დ ო ბ ი თ ი რ ჩ ო დ ნ ე ნ და

ძველად ნასუილობის წიგნიც მოიტანეს, მაგრამე ბერძენებმაც ხუდა-
დასკან თაუ-დახსნილობის წიგნი მოიტანეს და ხუდადაშვილებმა ის
წიგნი არ იუბუღეს, მაგრამე ბერძენებმა აშორა უთხრეს: ეს წიგნა
მართალია და თქვენის სხლის-კაცთაკანც თაუი დაგვიხსნათ, და
როსტომ შეეგეს რომე თუმანიშვილები გაუერია, მაშინ და მას (ა)ჩეთ
ჯიმშიტაშვილების ემანი ვართო, რა შენგან თაუი დაგვიხსნათ. ჩვენ
ამისი ასრე გაუჩინეთ: თუ წადგეს ბერძენე ღთისია და ესტატე და
ხუდადაშვილებს ასრე შეფიცონ, რომე შენის მამა-პაპათაკან თაუიც
დავიხსენით და ეს წიგნიც მართალი არისო, ხუდადაშვილები არას
ემართლებო და, რადგან დღეს აქამდი თუმანიშვილას გივისა და მისა
მამა-პაპათ ემანი ეოფილან, ისრევე გივის დარჩეს, სხვას კაცს კელი
არა აქუსთ და თუ ვერ იფიცონ, ბერძენები დარჩეს ხუდადაშვილებსა
და, რაც თუმანიშვილისგანა მიცემული სხელ-კარი, თუ მამელი აქეთ
ბერძენებს მიცემული, ის ისევე გივის მდივნისა(ა) და თუ რამ თუმა-
ნიშვილის ემობაში მოუგათ, საქართველოს სამართლის წესით შუა
გაიყონ. თუ შეფიცონ ბერძენებმა ხუდადაშვილს, რადგან ამდენის
ხნის ემანი არიან თუმანიშვილებისა, თუჩდა ისევე გორს დადგენ,
ვედარას შეუვა ხუდადაშვილი. ბოლოზე სამი ბეჟედი უბის. პირველს
აწერია: „არტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვაბტანგ ვამტკი-
ცებ მეფის ძეობით“, მეორეს: „მეფე ბაქარ“, მესამეს: „მონა ღა ყმა
გიორგისა, დივანბეგი ერასტი“).

458. სიგელი ქალბლათი-ხანისა, ბოძებული გურგენ და დემეტრე
მილახვარისადმი, 38,5 X 20 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვა-
ლი მხედრულის ხელით. მეორე გვერღზე სპარსული ტექსტია.
ნიშნებათ ქართულის ტექსტისა ნახმარია სამ-სამი წერტილი
ყოველი სიტყვის შემღევ.

1735—1737. ქ. ნებიოთა და შეწენითა ღთის(ა)თა ჩვენ
დიდი ღის(ში) და ცამღინ ამადლებულის კელმწიფის მუსიბმან, უარაბალის
ბეგლარ-ბეგმან, კახეთის აქამან, სარდალმან ქალბელი ხახხ**) შეგი-

*) ზორცმეტი ასოები სიტყვებში ხშირია, განსაკუთრებით ა, მაგ-
რამ ჩვენ არ ვიცავთ.

**) ეს სიტყვა სტრიქონს ზემოთ აწერია უფრო წერილის ხელით.

წყაღეთ და გიბოძეთ შენ, ჩვენსა ერთგულსა და თავ-დადებით ნამ-სახურსა ემას, ჩვენს მიღახვარს გურგის ბეგსა (და) დემეტრესათი კვაძლი კაცი, კარდანიკს აფხ(ა)ზისშვილის ნაქონი მამული ზურაბისა დანაშაულსკად და ძმის დაქრახსკად ჩვენგან წართმეული გაწეროძით, რომ სხვამ ვედარვინ ქნ(ა)ს აშგვარი საქმე, მ(ო)კვიცემია ჩვენს ერთგულობას და ს(ა)მსახურსა შიგან მისის შითათ, ბარათ, წყაღით, სწინსკეაღათ, ეოფლის მისის შესავაღ-კასავლით. კქონდეს და გიბედიეროს ღთს ჩვენს ერთგულობასა შიგან. ბოლოზე თათრული ბეჭედი უზის.

459. თეიმურაზ II-ის განჩინების წიგნი. ამ წიგნისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ლურჯ ქალღღებ დაწერილი, ნიშნები არა აქვს.

1753, მაისის 10.

ქ. ზემო ციციშვილის ფარსადანისათვის ქვემო ციციანთ ბადურიშვილს გლახასს ეიზილბაშობას თავისი მამული მიეზარებინას და ფარსადანს ასე წიგნი მიეცა გლახასათვის: შვიდს წელიწადს შერი მამული მე ვგვამო და მალუჯათი მე ვაძლიო და არცა ტყვე და არც მამული გაგიუიღო. ამაში ფარსადანს გვარამაძე იასეს შვილი ღოში მთავარ-ეფისკოპოზს კირინესთან მოსულიყო, რადგან ამისი უმცროსი ძმა ბეჟან მთავარ-ეფისკოპოზს გაუზარდა და იმას ახლდა, ძმაც იმასთან მისულიყო. შოვიდა გლახა და შემოგვიყვლა. ჩვენც გვერც გიახელით მდივან-ბეგი და დარბაისელია, მთავარ-ეფისკოპოზი და ღოში ბეჟია მოვიყვანეთ, ამათა სსჯულა და საჩივარი ვისმინეთ და გავისხჯეთ. რადგან ფარსადანს წიგნი მიეცა გლახასათვის, რომა ტყვე არა გაგიუიღო, ჩვენც ასრე გავისაზართლეთ: რადგან გლახას არა გაგიუიღნა ესა, უფროსი ძმა ღოში ისევე გლახასს მივეცით და უმცროსა ძმა ბეჟია მთავარ-ეფისკოპოზს რომ ახლავს, რადგან დიდი ამაგი დ(ა)ეღვა და მატარა გეზარდა, და ტყვეობისაგანაც მოერჩინა, ისევე მთავარ-ეფისკოპოზს ახლდეს. ღთს აშოროს, მთავარ-ეფისკოპოზი ან მოკვდეს და ან ქართლიდამ სხვანგან წავიდეს სადმე, ის ბეჟია თან ვერსადა წაიყვა-

ნოს და გლახას მისცეს, ამასვე დანებდეს, სხვას ამასთან ხელი არავის არა აქვს. მაისის ი გასულს, ქვს უ მ ა მეფე თეიმურაზ |.

მე კეთილშობილმა გვერწითელმა, რუისის მღთაების მღდელმა მაქსიმემ, ამისი ასლი ვნახე და ეს ჰარი გადმოვსწერე უმეტ-საკლებ.

460. ნასყიდობის წიგნი დიმიტრი ამილახვარისა, ამ წიგნისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ხელში ლურჯ ქალაღზე დაწერილი მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. შესავალი გამოფუშვით.

1759. ...ესე... ნასყიდობის წიგნა და სიკუდი მოგართვი და მოგეცით ჩვენ ხერხეულიქემ ავთანდილის შვილმან იოვანემ და ძმამნ ჩემმან სვიმონ თქვენ, ამილახვარის შვილს კელმწიფის საღთხუცესის, ჰატრონს დიმიტრის და შვილას შენსა გიორგისა, იოვანეს, ალექსანდრეს და ნიკოლოზს და მოძავლითა სხელისა თქვენისა უოველსავე ასე და ამ ჰირსა ზედა, ავის დროთი და ჟამთა ვითარებით დამეჭირა და მოგუიდეო ჩვენისეუ ნებით და ჭერ ჩინებით თქვენ შემოგეხვეწებით და მოგუიდეო ჩვენა შვიდრი და ბარათა კამოყოლილი ქრცხინკალს შემკვიდრე და მსახლობელი ჩამოვარდნასშვილი ეყიტა, ამისი შვილი ბეჟანა და თანდელა თავუთის სასღ-კარითა, ჭერ-მარნითა, დუქსებითა, მამულითა, წულითა, წისქვილითა, ვენახითა, სხნაკითა, უხნაკითა, ჭალითა, სათიბითა, უთიბითა, მთითა და ბარათა, სასოფლათი, სასყიდათა და უსყიდათა, თავუთისა ნატამლითა, დუქს რისც მქონებელი იუთს და ან უოფაღიუოს, თქვენთვის მოგვიუიღნია, მოგვიერთმეკია და მოგვიცემია უოვლის კაცის უციღებულად და უღაზარაკოდ და მოუღევრად და ერთი დუქანა მამის ჩვენის ავთანდილის წიგნით და ბეჭდით ძავთა ურისა აქვს დაგირაგებულა, ის დუქანა ჩვენ უნდა დავიხსნათ და თქვენ უნდა მოგართვიოთ. აწე ეს ჩვენგან მოსყიდეულნი კაცნი თქვენთ(ვ)ის მამულითა გქონდესთ და გიბედნიეროსთ ღმერთმან, ვითარცა სხვათა მრავალთა აღაღთა მონასყიდეთა და გერავინ გეღაოსთ თვინიერ მღთის შიტი და თუმცა ამისა შლად და ქრევად კელ-უოს დიდმან, ანუ მცირემან, ანუ ჟამთა ცვალებათა და დრო ჰოვნათა მიერ, მასამც

რისხამს დაუსაბამო ღმერთი და ეოველნი მისნი წმინდანნი და ნურთ-
მცა იხსნეა სული მისი ჭოჯობხეთისგან განუხსრეულად სავიერელთა-
გან, მხოლო დაძაბტკიცებელი მისი ღმ(ე)რთმან აკურთხოს. არიან
ამისნი მოწამენი და დაძსწრებელნი ჰირველად ღმერთი, კანთაგან:
ციცისშვილი ნაზირი დიმიტრი +, მდივანი გოჯასში +, მდივანი
უარან +, მდივანი ედიშერ +, თაქთაქისშვილი ელიზბარ +,
გორის მამასახლისი ბაბალასშვილი გიორგი +, ქრცხინვალის მამა-
სახლისი იესე +, მე სვეტის-ცხოვლის კათალიკოზ-პატრიარქის
მდივანს მალაღასშვილს ნიკოლოზს ამ ხერხეულიძეს უაბულობით და-
მიწერა და მოწამეცა ვარ ამისი. დაიწერა მარტის კო, ქვს უ მტ,
ქრისტეს აქეთ ჩ დნ თ. მე უორიასა-უზბაშ ზაზა თარხნისშვილი
მოწამე.

ქ. მე ზემო ციციისშვილი ბუქაულთ-ხუცესი გლახა მოწამე.

ქ. მე მდივანი ავთანდილ მოწამე.

ქ. ამისი ასლი ვნახე და ასლთან თანასწორი გადმოკსწერე
უმეტ-ნაკლებით მე დადიანაძე მდღეელმა ჰეტრემ.

ქ. ამისი ასლი ვნახე, რომ უმეტ-ნაკლებო იყო და ასე შევა-
მოწმე მე, შეტხრე იეგირის მღუდელ-დეკანოზი ჰველე ჯავახოვი.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ჩვენ ეოგვლად უსამღვდელოესი მოავარ-ეპისკოპოზი მროველი,
ნიქოზელი მიტროპოლიტი იუსტინე ხელს ვაწერთ ამ ნასყიდობის
სიგელსა, ასლი ვნახეთ, რომე ხერხეულიძეს დიმიტრი სალახუციკს
ამ ღახერისთვის მიუეიდნა და თითონ ჩემის ძმ-ს ნიკოლოზის მდივ-
ნის ხელით არის ასლი დაწერილი და ესეც ასლთან თანასწორი.
პრილის კე, წელსა ჩ ე. ი. იუსტინე (ჩართულათ).

461. სასიხლო სიგელი კოსტანტინე მეფისა, ბოძებული ტირლი-
ლასძეთადმი, 257 X 22,7 სანტ. დაწერილია სქელ, მაგარ და
კუდათ შემუშავებულს ეტრეტხედ, რომელიც შესდგება ოთხი
ერთმანეთზე წითელი აბრეშუმის ძაფით მიკერებულის ნაჭრები-
საგან. თავში უნდა აკლდეს ერთი ნაჭერი, რომელზედაც მხატვ-
რობა უნდა ყოფილიყოს სიგლის მიმცემის მეფისა და მისთა
შვილთა. ძაფები, რომლებითაც ეს ნაჭერი ყოფილა მიკერებუ-

ლი, დასულია. წერა მრავალი მხედრულია, ლამაზი, ნაწერი ძრიელ მეჩხრად, სიტყვები და სტრიქონები და შორებულია ერთმანეთზე, მელანი ძლიერ მქრალია, ზოგ ადგილ-ს სრულიად გადასული, ამას გარდა პირველი შენახული ნაჭერი ეტრატისა სრულად არ არის დასული, ადგილ-ადგილ მარცხენა კედარო მოხეული აქვს და ზოგიერთი სიტყვები და ასოები აკლია. ნაკლული ჩვენ აზრით მოუმატეთ და დიდ ფრჩხილებში ჩავსვით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ქორონიკონი სიგლისა უდრის 1408 წელს, ხოლო ინდიკტიონი უჩვენებს კოსტანტინეს გამეფებას 1405 წელს. რომელი კოსტანტინე უნდა იყოს ეს კოსტანტინე? ჩვენს წყაროებში ცნობილია იმერეთის მეფე კოსტანტინე II, შვილი ბაგრატ I-ისა. ეს კოსტანტინე გამეფდა 1395 წ. და მოკლულ იქნა 1401 ანუ 1402 წელს. ამას გარდა ცნობილი ქართლის მეფე კოსტანტინე II, ძე მეფისა ბაგრატ V-ისა დიდისა, რომელიც მიიკვალა 1414 წელს და დასაფლავებულია ვარძიაში, მისი ძმა მეფე გიორგი VII გადაიკვალა 1407 წელს. მიღებული ქრონოლოგიის მიხედვით, ჩვენ სიგელში მოხსენებული კოსტანტინე უნდა იყოს ეს უკანასკნელი კოსტანტინე. ესე იგი ბაგრატ V-ის დიდის შვილი. თუმცა გელათის მეღვინეთ-უზუცესისათვის სიგლის მიცემა ჯერო კოსტანტინე II-ის იმერეთისას უნდა შეეფერებოდეს, მაგრამ იმ დროს, რომელსაც სიგელი ეკუთვნის, იმერეთი ხან უერთდებოდა ქართლ-კახეთს, ხან შორდებოდა და მეფეებს რიგი, თუ რომელი რომელს შემდეგ მფობდა, ჯერ საქმოდ გამორკვეული არ არის, ამიტომ საბოლოოდ გადაწყვეტა იმისი, თუ რომელ კოსტანტინეზეა აქ საუბარი, მომავლისთვის მიგვიჩვენია. ჩვენ შევნიშნავთ მხოლოდ, რომ შვილები არც კოსტანტინე II-ის იმერეთისა და არც კოსტანტინე II-ის ქართლისა ცნობილი არ არიან ჩვენს წყაროებში. რამდენათაც ჩვენი სიგელის ტექსტის მელანი მქრალია, იმდენათ შავია და კარგათ დასული ხელ-ჩართულნი, კრებილიანი ხელის მოწერანი სიგლის ბოლოს. ეს სიგელი ძლიერ საყურადღებოა, ის ჩვენის აზრით, ამტკიცებს ვახუშტის ცნობას, რომ ბაგრატ V დიდის შემ-

დღე მეფეთ იყო ჯერ გიორგი VII და შემდეგ კონსტანტინე II. ბროსემ კი ეს ცნობა უარყო. სიგელი გამოგვიგზავნა ბ-მა რაჟდენ დათეშიძემ.

1408, ივლისის 4.

სხელათა დმროთისთა კონსტანტინესგან ბაგრატიონისა, ძისა ბაგრატიის, და ძეთა ჩუენთა [სსურკეთა ალექსანდრე, ბაგრატ, და გიორგი] იხსენს, ნებთა ღთისთა აფხაზთა, ქართველთა, რაზთა, კახთა და სომეხთა შეუქმთა, შარვანძა და შანშე [და] ყაფლის აღმოსავლეთის, საქართველოს და ჩრდილოეთის, ღიბთ-იმერის და ღიბთ-ამერის კელმწიფედ თუთა მიფლად ბელ-მჭერობელასსა, მოვიდეს წინაჲ (წე) ჩუენს ცირდილასიძენი დიდის გენათისა და ცათა შობასთვის, ახლისა იერუსალიმისა, მეღვინეთ-უხუცესისა სავროზ, მისნი ბიძისა და ძმანი, ვარდან, შალვა, ივანე, დედუნაი, ესტატე, გუეაჲს და შოგუაჲსენეს, რათამცა ერთგულობა-ნამსახურთა მისთას სანაცვლოდ სიგლითა ამით შეგუეწყადა, შან(ა)თა ჩუენთაგან ძეგლად შეწყაღებულნი სსისხლოთა სიგლითა და დასხმულნი კელდასმით*). ძმისა ჩუენისა, მეფისა გიორგის, სიკუდილისა შედგად მათითა აკვანობითა კურსებმან ძეგლი სსისხლო სიგელი დაუწვეს და წაუხდინეს. დაგუაჲკერა დმერთმან, ვისმინეთ ჰ(ა)ჲს და მოჲსენებ დიდად კართა ჩუენთა ზედა და ჩრდილთა და ნამსახურთა და დიდის მონასტრისა, ახლისა იერუსალიმისა, გენათისა მეღვინეთ-უხუცესისა ჩავროზისი, მისთა ძმთა და ბიძთა, ცირდილასიძეთა, ვარდანისი, შალვასი, ივანესი, დედუნასი და ესტატესი შეუწყაღეთ და მიუბოძეთ ახლად ძეგლი იგვე სისხლი, შან(ა)თა ჩუენთაგან გახენილი, ას ოცი ზასი ძეგლი თუთრი მისთა დასამსხლელ(სი) სსისხლოთა. ჰქანდეს სსისხლო სიგელი ესე ცირდილასიძეთა, მეღვინეთ-უხუცესსა ჩავროზს, ვარდანს, შალვას, ივანეს, დედუნას და ესტატეს, მათთა შვილთა და სამშობლოთა და სხლასი შვილთა და მომავლთა ყაფელთაჲ ბრძნება (ბზ) და სიგელი ესე ჩუენგან ბოძებული, კარისა ჩუენისა ვაზირთა, ერისთავთ კონსთავთა, მანდატურთა უხუცესთა, დადიანთა, ათაბაგ-

*) დედანში სწერია: კელდასმათ.

ამისასაღარათა(sic), სუანთა ერისთავთა, გურიელთა, ქართლის ერისთავთა, დიდებულ აზნაურთა, ქალაქთა ჩუენთა ამირათ ამირათა, მეჭურჭლეთა და მეჭურჭლეთ უხუცესთა, ციხის თავთა და ყოველთავე ჩუენთა კელის-შქონე ულთა, დიდთა და მცარეთა, დაუმტკიცეთა და სუ ვან უმლათ ბრძანებესა და სიგელსა ამას და სურცა რას ვინ დაკლებო(sic), სუ დადთა და სუ მცირეს, თუ(ი)ნიერ თანა დგომისა და შეწყებისა, და თქუენ, წმიდანთა მეუუენთა, აფხაზეთისა და ქართლისა კათალიკოზ(ნ)თა და ყოველთავე მადლეთ-მოძღუარნო, დაჯერებით დაუმტკიცეთ. დაიწერა ბრძანება და სიგელი ესე ჩუენი ინდიკტიონისა მკობისა ჩუენისასა წელსა მესამესა, ქრონიკონისა(sic): ჟუ: აგლისისა: და: კელთა მწირველისა ჩუენისა გ უ რ გ ე ნ ი თ ი ა :

პირველი ხელის მოწერა, ჩვენის აზრით, უნდა ნიშნავდეს:

ქ: კოსტანტინე- ნებითა დმრთისათა.

მეორე ხელის მოწერა, ჩვენის აზრით, უნდა ეკუთვნოდეს ალექსანდრე მეფეს, მცხეთის ამშენებელს (1413—1442) და ასე იკითხება:

ქ: შეუეთა შეუეთ: ალექსანდრე: მოწამე: ვარ.

462. სასისხლო სიგელი ორალელისძეთა-კვიტაშვილთა, ბოძებული მეფე გიორგი მე-IX-ის მიერ, 171,5 X 20 სანტ., დაწერილია კარგს ეტრატზედ მრგვალი მეთუთხმეტე საუკუნის მხედრულის ხელით. თავში პირველი სტრიქონი და ტექსტის მეორე ნახევრიდან ახალი პარაგრაფების დასაწყისის ორ-ორი ასოები ნაწერია წითელის მელნით, დანარჩენი ტექსტი შავის მელნით. ნიშნებათ ნახმარია ყოველი სიტყვის შემდეგ ორ-ორი წერტილი. ეტრატი შესდგება სამი ერთი ერთმანეთზე მწვანე აზრეშუმის ძაფით მიკრებულის ნაჭერისაგან. მარჯვენა მხარე ეტრატისა, მეტადრე მესამე ნაჭერში, დაზიანებულია და ზოგიერთი სიტყვის ნაწილები აკლია. ნაკლები ასოები ჩვენ დავუმატეთ და დიდ ფრჩხილებში ჩავსვით. აგრეთვე ძრიელ დაზიანებულია თავი სიგელითა, სადაც ყოფილან ფერადებით დახატულნი: მეფე ალექსანდრე, დადიანი ლიპარიტ და ლიპირიტის ძე გურიელი მამია*). სახელები

*) რამდენათაც შესაძლებელი იყო ეს სურათები გადმოიღო ახალგაზდა-მხატვარმა შავარდნაძემ. გიორგი IX აქ იპავე ტანისამოსით არის წარმოდგენილი ტახტზედ ფეხ-მოკვეციტ მჯდომარე, როგორც ურულის

სურათებისა თუმცა მკრალათ, მაგრამ მაინც მოჩანან. სიგელი ძრიელ საყურადღებოა. აქ პირველათ გვხვდება ზოგიერთი საყურადღებო ტერმინები. ამას გარდა იმ დროის დადანი ლიპარიტ და ძე მისი გურიელი მამია სხვა წყაროებში ცნობილნი არ არიან. თუმცა ვიცით, რომ მამია II გადაიცვალა 1414 წელს, მაგრამ იგი მოხსენებულია ვამეყ I-ის შვილათ (H. G. II, 2, p. 646). ამ გიორგი IX ეკუთვნის ჟურულის სასისხლო სიგელიც, რომელიც ჩვენ დავსტამბეთ „საქართველოს სიძველენის“ პირველს ტომში, № 2. ინდიკტიონი ჩვენი სიგლისა გიორგის გამეფებას უჩვენებს 1448 წელს, ხოლო მიღებულის ქრონოლოგიით ის გამეფდა 1445 წელს, ქორონიკონი უდრის 1463 წელს. სიგელი დროებით ჩამოგვიტანეს იმერეთიდან.

1463. ქ. სსხელითა და ნებითა ღთისითა, შეწყენითა და თანა მოქმედებითა ძისათა, და მადლათა სულასა წმიდისათა, და მეოხებითა უოკელთა წმიდათა შისთათა, და შუამდგომელობითა ეოვლად უბიწოისა მშობელისა მისისათა, ჩუენ, ორისავე ტახტისა და სამეფოისა, ღიხთ-იმერისა და ღიხთ-აშერისა, აფხაზთა, ქართუელთა, რანათა, კახთა და სამეხთა, იესიან, დავითიან, ნებროთ-სოფლამონიანისა, თუითა ფლობით კელშწიფედ, მტეიცედ მზერობელმან, შეიუეთა შეიქმან გიორგი, და თანაშეცხედრემან ჩუენმან, დედოფალთა დედოფალმან ნესტარ-დარეჯან, და ქემან ჩუენმან ჰირმშომან ადექსანდრე, ესე წყალობისა და შეწყალებისა ჰიტაკი, სიგელი და მანშუარი(sic) განაჩენი ამისად ნიშნად გიბოძეთ და შეგიწყალოთ, და გაგიახდეთ ძუელად განაჩენი სასისხლოი სიგელი. შემოვიდეს შუადანი ღიხარიტ და ქე მისი გურიელი მამია და სხუანი იმერელნი, თავადნი და დარბაზის კრნი. ვქენით მოკიასკელი და ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი, და ძუელსა განაჩენსა ზედა გაგიჩინეთ ახალი ესე ჩუენგან შეწყალებით მოტეპული სასისხლოი განაჩენი სიგელი და ძუელად ჩქ წადებული, თქუენ, ჩუენსა დიდად

სიგელში. გიორგი მეფე ზემოთ არის დახატული, მის ქვემოთ მარცხნივ ხატია დადანი წარწერით: დადანი ლიპარიტ, და მარჯვნივ — გურიელი წარწერით: გურიელი მამია.

ერთგულად და თავდადებით ნამსახურთა, ჩუენსა თანა-აღზრდილს-
შეზრდილსა, ო რ ა ლ ე ლ ი ს ძ ე თ ა კ უ ი ტ ა ს შ ვ ი ლ თ ა, მღღელ-
მონახონსა ი ო ვ ა ნ ე ს და თქუენთა ძმათა, თ ა ე ა ს, გ ი ო რ გ ი ს,
ა ს ა თ ს, ს უ ლ ა ს და ს ა გ ი ნ ა ს ა, და გაგინიეთ სრული სისხლი
ოთხასი ათასი ძუელი ცხუშური, სხანხშირესა, ს'ხანს და წინა-გასა-
ძღომისა გარეთ, და სრულის სისხლისა წინ-გასაძღომი ოცდა-ათი-
ათასი ცხუშური. ძუელს:ც განჩენს:ც აგრე ეწერა და ჩუენცა მითვე
წესითა გაგინიეთ.

ღმერთმან (ღ'წ) ხურადეს მოაუღინოს, რათა კაცისა კელითა
უბრალოისა კაცისა სისხლი დაიახიოს, და თუ მოჰკადეს და შენი
გუარი კაცი მოიკლას კაცისა კელითა, დიდითა შემოხუეწათა და წინ-
საძღომითა ოცდა-ათი ათასითა, ოთხასი ათასი ძუელი ცხუშური და-
გუურვოს და ამავე განჩენსა მოკითხვითა:

თუ ცოლი წაელოს თქუენსა გუარისა კაცსა, ორასი ათასი ცხუ-
შური დაგიურვოს.

და თუ ვინმე იკადროს და ზედა დაგესხას და დაგარბიოს, თუ
სასახლეს ზედა დაგესხას, რაცა ალაფი წაელოს, უკლებად შემოაკემ-
ცეს და სრული სისხლი დაგიურვოს.

და თუ ცოლი მოუ...ნას, ნახუვარი სისხლი დაგიურვოს.

და თუ ანუ თუადისა წამოგდესითა და ანუ სხუად საე ჩარისა
დადებითა, — სისხლისა შემოახუდი დაგიურვოს.

და თუ გუამად ეკლესია კაციტუხოს, რაცა ებიკოპოსთა და
რჳუელმან უეოს, იგი კარდაჰკადეს.

და თუ ვინმე ჭოგი კაციტუხოს, სისხლისა შემოახუდი დაგი-
ურვოს.

თუ აგინოს ზირდაზირ დაშქართა ზედა უსმართლოდ, ოთხი-
ათასი ცხუშური დაგიურვოს.

თუ უღირსმან კაცმან კაცინოს, სამოცა ათასი დაგიურვოს.

თუ უსმართლოდ მუფეთა წინაშე (წ'ე) შეგასმანონ, სისხლისა
შემოახუდი დაგიურვოს.

თუ დადი იუოს უჩინარსა ადგილსა, მისითა წესითა უზღოს,
რაც სრულისა განჩენისა გახუდიბოდეს.

თუ წუერი დაგლიჯოს, ანუ მოჭკუეთოს, ორი გერმა დაგიურვოს.

თუ უმეიომანს კაცმან ანუ კელთა შეგიბურას, ანუ საომარი წავიდოს, ანუ ცხენისაგან ჩამოგავდოს, სისხლისა ნახუვარი დაგიურვოს.

თუ თქუენი ქალისა შვილი ვინმე მოკლას, თქუენი ნახუვარი სისხლი დაეურვოს დედულობით, მასითა სსხათთა და სსხაკმარათითა.

თუ ვინ მოახლე წავიდოს, ას ოცი ათასი დაგიურვოს.

თუ უსმართლოდ შექარა ვიხთოს, ათი ათასი დაგიურვოს.

თუ ზედ დასხმას შიგან დედაკაცისა შვილი მოსწყდეს, სრულად სისხლი დაგიურვოს.

თუ სოფელი დაგიბობოს ვინმე, ალთაუი უკლუხად შემოგექცეს და ათი ათასი ცხუმერი დაგიურვოს.

თუ ვინმე წისქული გავიტეხოს, ოცი ათასი დაგიურვოს, ამით რომე ეთქვან ადამის შვილისი მისგან იზრდებიან.

თუ თქუენისა გუარისა კაცი ერისა ხუცესი გამოვიდეს და მის ანუ ცოლი წავიდოს, ანუ მოეტ.ნას გინა უზედაკისისაგან, გინა უქუედაქისისაგან, მისსა სისხლსა სამოცი ათასი სხვა ემატოს.

აწ რაცა თქუენისა გუარის კაცისაგან, ანუ დიდი და ანუ მტარი, ანუ ტ[ანი]თა, ანუ თაყითა, ანუ შვილითა და მსახურითა, ანუ ქალითა და მოა[ხლითა] და ანუ სხუითა რათამე უზატობითა, ვინცა ბრჴენი და [მოსამ]ართლენი, შოურავნი დასხდებოდენ, ამა ზემოდ წერილითა განახინითა განხდებოდეს.

გქონდეს ბრძანება და სიგელი ესე ჩუენგან წყალობით ვახეხადი თქუენ, ჩუენსა დიდად და ერთგულად თავ-დადებით ნამსახურსა და თანა-აზრდილ-შეზრ[დილსა] ო ღ ა რ ე ლ ი ს ძ ე ს ა (სი), მდღელსა-მოსახონსა ი თ ვ ა ნ ე ს და თქუენთა [ძმს]თა უკუენისმდის წყალობით ვა'ათავებული სრული სისხლი[სა] განახინი ჩიქი და სიგელი, გქონდეს და გიბედნიეროს დმერთმან (ღ'ნ) [ჩუუ]ჩსა ერთგულად სამსახურსა შიგან და არავინ იყოს შილ ღი და შქცუეული ამა ჩუენგან შეწყულებით მტკიცედ ბრძანებულისა (ბ'ბულისა) სსსსხლოისა სიგლისა, თუნიერ შეწყუენისა და თანადგომისა. და აწ თქუენცა, ქრისტეს შიერ გურთხეულსა ქართლისა და ე. [იხთ]-იმერისა ებისკოპოსსა,

უკუვარობით დაუშტკაცეთ. დაწესება ბრძანება (ბრძა) და საგეგმა ესე ქეთათის ინდიკაციისს შეყვანისს *) [სე]ქსისსს ათხუთმეტს, კნსს(sic): რსა: კელათს ფრად ცოდველსის კართვა ვერუდას-შიფდისათს. თავში პირველ ხელის მოწერას აკლია ერთი სიტყვა, დანარჩენი მქრალის მელნით ნაწერი იკითხება:

...ქემს შეყვანს შეყვანს გ.ა. (მოხუცს ადგილზე უნდა წერებულყო ჩვენის აზრით: „გიბოდეთ“). შემდეგ მოყვანილია შავის მელნით ხელჩართული ხელის მოწერა მეფე ალექსანდრესი, რომელსაც ჩვენ ასე ვკითხულობთ:

ქემს ალექსანდრესი შეყვანს და გიბოდეთ. ეს ხელის მოწერა ან უნდა ეკუთვნოდეს გიორგი IX შვილს ალექსანდრესს, რომელიც „ქართლის ცხოვრებაში“ მეფედ არ იხსენიება, ან იმერეთის მეფეს ალექსანდრე II (1484—1510).

463. განჩინება მეფე ალექსანდრეს და ბატონიშვილის ერეკლესი ასლან ბებურიშვილის და ფარსადან ონანაშვილის ერთმანეთის დაკრის შესახებ, 31 X 10,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. აქ მოხსენებული მეფე ალექსანდრე არის კახეთის მეფის დავით მეცამის შვილი, ალი-მირზადაც წოდებული, რომელიც გამეფდა კახეთში 1736 წელს.

1737, იანვრის 21.

ქ. ბებურიას შვილი ასლან და ონანას შვილი ფარსადან ცოტას საქმეზედ წავიდებულნი და ერთმანეთით დაეჭრათ, მაგრამ ბებურიას შვილი ასლანს უფრო დაჭრილი იყო და ასლანს მის შაკადამიდიყო ონანას შვილს. ახლას მოუადრეს და ილაზარაკეს. ჩვენ შეფუძნა ალექსანდრეს და ბატონიშვილსა ერეკლეს და დარბაისელთ ევისკაზაჩებთან ეს ერთმანეთის დაჭრილობა და მის შაკადამს გაგმინჯეთ. რადგან ასლანს ძალიან დაჭრილი იყო და სთესუნა იყვნენ ერთმანეთისა, სისხლი მისთავის შეუძლებულეთ და ათხუთმეტს კაცს კაცს გაუხსნეთ ასლანს ბებურიას შვილს. ამ ათხუთმეტს კაცში ორა კომლი ამის დაჭრილობაში და მის შაკადამისთავის ჩურთეინეთ და ერთი კომლი კაცს ბატონს და დარბაისელთ ვაჭარბეეთ და ერთი კომლი კაცს თავისას მსმულით ასლანს შაკადამით. და დღეის

*) ეს სიტყვა გამეორებულია დედანში.

იქით ერთმანეთთან ძმობისა და მსაყრდისის მეტი სიდავითა და სიდა-
ზარაკით აღარა აქვთ რა. დაიწერა იანვრის კა, ქარანნიკანს უკკ.
ის ერთი გამომდი ასეთი მიეცით, რამ არც კარგი იყოს და არც
მდარე. ბეჭდებს აწერა: „ძირ მოდგამ დავითიანი ალექს.ნდრე ვარ სვი-
ანი“, „ბატონიშვილი ერეკლე“, ღვთის მონობით მეფის ყმობით ენი-
სელთ მოურავი დავით“, □ □ □. კ ა თ ა ლ ი კ ი ო ზ ი (ხართულათ).

464. მეფე თეიმურაზ II-ის წერილი თავის შვილის ირაკლისადმი, სპარსეთიდან მოწერილი. ეს წერილი დაბეჭდილია „ცისკარში“ 1859 წ. № X, გვ. 156. წერილი როგორც ეტყობა, ნათარგ-
მნია რუსულიდან, ხოლო ქართული დედანი მისი სად არის, ან იყო, ამაზე ცნობა არა გვაქვს. წერილი უნდა ეკუთვნოდეს იანვარს 1737 წლისა, ან დეკემბერს 1736 წლისა, ვინაიდან ვიცით, რომ ამ წერილის გამომ ირაკლი გაემგზავრა სპარსეთში თებერვალში 1737 წლისა.

1737₂. იანვარი.

სისურველო ძეო ჩემო! სიდაცა სპარსეთი შეგვემთხვეკის, იქ
საკეთებთა მოგვედის. მეცა იძულებითა მოგაწერ ესრეთ, რამე მსჯეს
ჭსურს განთავისუფლებას ჩემი ტყვეობისგან, განნა მხალად ითსავს
მოსვლას შენს და რათა თანა წარმოიყვანო ასუღიცა ჩემი და და
შენი ქეთევან. მხალად მოსვლად შენი აქა, სწარსკითად, მომანთქების
შე განთავისუფლებას ტყვეობისგან. ესრეთიას ნება მსჯის. შეევე
თ ე ი მ უ რ ა ზ .

465. წერილი ერეკლე ბატონიშვილისა თავის დედა თამართან მი-
წერილი განჯიდან. დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის
ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ყოველი სიტყვითა შემდეგ ორ-ორი
წერტილი. ერეკლეს თან ახლდა სპარსეთში გამგზავრების დროს
სხვათა შორის მოხუცი ასლან ონანაშვილი, მაგრამ რადგან ის
გზაში უქეიფოთ შეიქნა, ირაკლიმ დააბრუნა უკან საქართვე-
ლოში და ეს წერილი მოსწერა დედოფალს.

1737, თებერვალი.

ქ. ღმერთმან ბატონის დედაფლის ერთიას წუთიას შექვენის

ჭირის სწავლა ამოფოს მკათის მოშორებისათვის დიდათ შეწუხებული ერეკლე. შერმე ეს ასლანი ერთი ბერი კაცი არის და თან აღარ წავიფანე, ისევ დაჰბრუნე. რასაც ამასედ თვალს და უურს დაიჭერთ და გებრალებათ, თქვენ იცით. გავს*) რომ ამას ემა ეკანდა, ამისი მეც წყალობა უფავი და თქვენც წყალობა უფავითა, რადგან ეკელას ვისმენ უბოძეთ, ამას ისევ უბოძეთ ჩვენის გულისთვის, თუ არა, იხტიერი თქვენია, ამასედ სუ გამიწერებთ. ბატონიშვილი ერეკლე.

466. სიგელი ერეკლე ბატონიშვილისა, ბოძებული ასლან ავალი-შვილისადმი ინდისტანს, ქალაქსა შაჰჯანაბადისასა, დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ოროი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1738. ნებითა და შეწვენიათა ღვთისათა, ესე წყალობის წიგნი გიბოძეთ ჩვენ, ბატონიშვილმა ერეკლემ, შენ, ჩვენს ერთგულს და თავდადებით სამსახურსა ავღლიძგისასლანს მილახვარს, ასე რომ უნდაარს რომ შაჰნადირ ევენმა გვიბძანა, მაშინ შენც თან მახლდი, ბუერს გვემსახურე და კიდე ინდისტანს ჩამოგვეუე და იქაც ბუერს გვემსახურე. ახლა ამ სამსახურის სანუეკეთ, გიბოძეთ ჩვენი სახსო ჩუღაყი. უწინაც შაჰის ჩემის, ბიძის ჩემების წიგნები გქონებოდა. როგორც იმაში ეწეროს, ისრე ჩვენც გიბოძებია და დაგვიმტკიცებია. გიბოძეთ და წყალობა გიუავით დავითს ნახირს და შენს ბიძაშვილს ასლანს მილახვარს და შვილს შენსა გიარგის და მომავალთა სახლისა შენისათა. მოგცეს და გიბუნდეროს დურეთმა ჩვენს ერთგულობასა და სამსახურსა შინა. არა ჩვენგან და არცა შემდგომთა ჩვენთაგან არ მოგეშალოს. დაიწერა წიგნი ესე ინდისტანს ხელითა ზარეთისათა, ოკლონერს ბ, ქალაქსა შაჰჯანაბადისასა, ქარონიკონს უკუ. ბატონიშვილი ერეკლე.

ამ სიგელს ხელახლა ამტკიცებს მეფე ერეკლე 22 მაისს 1784 წ. და მასთან ერთათ სიგელს ამტკიცებენ 23 მაისს დედოფალი დარეჯან, ბატონიშვილი გიორგი, იულონ და ალექსანდრე.

*) უნდა იყოს: „გავახს“.

467. საფიტრის წიგნი, მორთმეული გივი ამილახვარისადმი მისი სახლის კაცებისაგან, დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1735. ქ. ესე ძმობის და ერთობის წიგნი და ზარი მორთვით ჩვენ, ა მ ი რ ი ნ დ ო მ და ძმამან ჩვენმან, მროელმა ათასნასემ, თქვენ ა მ ი ლ ა ხ ო რ ს გ ი ვ ს, ძმასა თქვენსა იოთამს, ბისძვილსა თქვენსა იანეს, დემეტრეს და ბარძიმსა, ასე რომე რევანიშვილმა იოთამს და ბეუნიშვილებმა უდასაშუალოთ ჩვენი წახდენა მოინდომეს, არაგვის ერისთავი ბარძიმ და ამერიჭიბი ალი-ყული-ბეგ მოიხმარეს, ხანთან გვაბეზლეს დაუნაშავებლათ, ამილახვრობაც იოთამს იშოვნა, ჩვენი და თქვენი დაკარგვა და დახოცა მოინდომეს. გამოვეცდენით, რაც რამ ან სთავისთავ, ან საუთო ჩვენი წილი დაახელეს, აიკლეს, დაარბიეს, ვინც გამოასწრა, მამული და უმა გაუშვეს, ჩვენთან მოკიდნეს ჩვენი მსახური აზნაურიშვილი, ჩვენ უწინაც ერთნი ვიყავით და ახლაც ეს ზირობა დავდევით: ჩვენ ერთმანეთს არ უმტყუნოთ, ერთთა ვიყუნეთ, ამ სჯამეზე სიანი და სარგებელი ერთი იყოს, ვინც გვინდომოს, ერთგან ვინდომოთ, ვინც არ გვინდომოს და მტერი იყოს, ჩვენც იმას ერთად უმტეროთ. რომელმაც ბატონმა ერთს წუალობა გვიყოს, მეორესაც უშოვნოთ, ერთმანერთი გამოავიტნათ. თუ რამ გვექნდეს, ერთმანერთისთავის არა გვშურდეს, ვინც მოგვედეთ, ერთმანერთი დავმარხოთ, ვინც ცოცხალი დარჩეს, იმას მოუაროს; ვინც თქვენ არ გინდომოს, ჩვენ ის კაცი არ ვინდომოთ. რევაზ რომა ციხეში მიუხდა და დაიჭირეს, იმისიც, როგორც კამჯობინოთ, ისე ვქნათ. თუ კიდევ იმისგან უფრო ჩვენი წახდენა მოინდომეს ჩვენმა სახლის კაცებმა, ჩვენც ერთად უმტეროთ. ეს ზირი და თეცი დავგვიდა, ვინც ამჟამი იმტყუნოს, მასმცა რისხავს მამა, ძე და სული წმიდა, დაუსაბამი ღმერთი და უოველნი მისნი წმიდანნი, და ორსავე სოიველსამც დაიკარგების. არიან ამისი მოწამენი: ჩვენი სახლთ-ხუცესი შიამი, მოძღვარი-წინამძღვარი შელქიზედევ, ჩიკოტიძე ამირან, ქარუმიძე თამაზა, ქარუმი და ბესარიან, დემეტრე, დაზნელი ზურაბ, ჯიშარიტიშვილი ბეუან, სულ ჩვენი მსახური და აზნაურიშვილი. მე დავითს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაწერა ქვს უბბ.

468. ბძანება ალი-ყული-ბეგისა, გამამადიანებულის ამირეჯიბისა, რომელიც ყენის ვეკილათ ითვლებოდა ცოტა ხანს ქართლში, მდივან გორჯასპისადმი, $21,5 \times 10,6$ სანტ., დაწერილია ქალღმერთზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1735. ქ. ვეკილის ალი-ყული-ბეგის კეთილად მოსაგონარო მდივანო გორჯასპის შერმე, რასაც წამს ეს წიგნი მოგივიდეს, რაც რამე ანგარიშის დაუთარები გქონდეს, ან სურათისათვის ან სხვა რამ დაუთარი, სულ თან წამოაიდეგ და ახლავ წამოადი, არ დაიგვიანო. თათრული ბეჭედი უხის.

469. ვეკილის ალი-ყული-ბეგის ბძანება ასპანისადმი, $15,8 \times 11,5$ სანტ., დაწერილია ქალღმერთზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1735. ქ. ვეკილი ალი-ყული-ბეგის დიდა დევის წუგალობა, მხოლოდ ბატონო ასპანის მრავალი მოკითხვა და კარგად ყოფის სიხარული მომხსენება. შერმე ქაზუმხანისა და აკმრის ჯარის სურათით, რაც თუმანიანთ ეწერა, აქ გორჯასპის მდივანს და ამის ბიძაშვილებს გამოართვეს. ნაშუა თუმანიანთა ხელში ვერ ჩაეგდათ, რაც ამის ნაშუას წილათ სურათით შეკვდონ და შეხვდებოდეს, გამოურთვი და მოახარე გორჯასპის მდივანს. □ (თათრული).

470. ბართი ბეგან თუმანიანისაგან სურათის მიღების შესახებ, $9,7 \times 6$ სანტ., დაწერილია ქალღმერთზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი

1636, იანვრის 11

ქ. მოიტანა თუმანიანის შვიდი ბეგანამ ზემო ქართლის სურათისა, კოდზე არა შურისა, ათი თუმანი, იანვრის (ია), ქვს უკდ. □ (თათრული).

471. სიგელი დედოფლის თამარისა, თემურაზ II-ის მეუღლისა,

ბოძებული აბელ მოურავის ანდრონიკაშვილისადმი, დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1736, თებერვლის 25.

ქ. ჩვენ, ქართველთ მეფის ასულმან, დედოფალთ დედოფალმან, ბატონმან თამარ, ესე წყალობა გიყავით თქვენ, ჩვენს დიდათ ერთგულს და თავდადებით ნამსახურს მოურავს, ბატონს აბელს, ასე რომე იორსედ ჩვენი სადედოფლო ელი არუხლუ თქვენთვის სამკვიდრათ გვიბოძებია და წყალობა გვიქნია, როგორაიაც წესი და რიგი იყოს, იმ რიგათ სამევიდრათ მოგვიბოძებია, რამ სსვას ხელი არავის ქქონდეს. დაწერა თებერვლის კე, ქკს უკდ. □ ბეჰედს აწერია: „ბატონიშვილი თამარი“.

472. წყალობის წიგნი თამარ დედოფლისა, თეიმურაზ II-ის მეუღლისა, იასე ეშიკადასბაშის ანდრონიკაშვილისადმი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ ეს წყალობის წიგნი წინა სიგელის შემდეგ უნდა იყოს დაწერილი და გამოწვეული აბელის დაბეზლებით თამართან.

1736—1737. ქ. ჩვენ მაგიერად იასე ეშიკადას-ბაშს ასე უნბეთ: მერმე შენც მიაიკითხე და მართალი შეიტყე, შეცდამათ არ მოგივიდეს, ჯავახის წიფსედ ხელი ამართუ და კიდეც შიიბარე და ბეჰანისშვილის წიფს მამულთან ხელი სუ გაქვს და არც გვიბძანებია. ბეჰედს აწერია: „ასულო ჩემო, დავით მრქვა, შენ იყავ ჩემი ამარი, ვანტანგ მეფისა ასული და დედოფალი თამარი“.

473. ბარათი თუმანიშვილის სურსათის დანარჩომის ყაბზის მობარებისა შანავაზ ბატონიშვილისადმი; დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1737, თებერვლის 11.

ქ. მოგვებარა ჩვენ ბატონისშვიფს შანავაზს მირზას ოუშანისშვილის ძეგლის სურსათის დანარჩომის ყაბზი ოცდასამის კოდისა და ექვსის ლიტრისა, თებერვლის კე, ქკს უკე [შანავაზ].

- 474.** მობარების წერილი, 12×5,8 სანტ., დაწერილია ქალაქში ნუსხა მხედრულის ხელით; ნიშნებით ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1737, თიბათვის 7.

ქ. მამუბარა მე ს (ე) ი თ ა უ ს ი ნ ა ს თ უ მ ა ნ ი ს შ ე ლ ი ე ა რ დ ა შ ა ს და გ ი ო რ გ ა ს კ ა ნ ა ე ე მ ა ქ შ ა ს მ ა ნ ს ი ლ ა ს ც ი ხ ი ს მ უ შ ა ს თ ე თ რ ი მ ი ნ ა ლ ა თ უ ნ ი თ ხ ე თ ი მ ე ტ ი, თ ი ბ ა თ ვ ი ს შ ე ი დ ს, ქ ე ს უ კ ე. □ (თათრული).

- 475.** მირის მიბარების ბარათი, დაწერილია ქალაქში ნუსხა მხედრულის ხელით.

1737, თიბათვის 15.

ქ. მამუბარა მე ს ე ი თ უ ს ე ი ნ ა ს წ რ ე ვ ა ნ დ ე ლ ი მ ი რ ი ს, მ უ ხ რ ა ნ ბ ა ტ ო ნ ს ო რ მ ო ც ი თ უ მ ა ნ ი ე წ ე რ ა, ი მ ი ს ა ნ გ ა რ ი შ შ ი, ქ ა ვ თ ა რ ა ძ ე დ ა ვ ი თ ა ს ა გ ა ნ, ს ტ ე თ ა ნ ა ს შ ჯ ლ ი ბ ე რ ი ს ა გ ა ნ, გ ო ვ ა ი ს ა შ ჯ ლ ი ტ ე ტ ი ა ს ა გ ა ნ ხ უ თ ი თ უ მ ა ნ ი. ი ე თ ი ბ ა თ ე კ ს, ქ ე ს უ კ ე. □ (თათრული).

- 476.** ბძანება სეფი-ხანისა, რომლითაც ოსებს უბოძებს ლევან მუხრან-ბატონიშვილს, დაწერილია ქალაქში ნუსხა მხედრულის ხელით.

1737, მკათათვის 12.

ქ. ჩეენი ბრძანება არის, რაც მუხრანის ბატონისა, ან აზნაური ან გლეხი, კაცი და ციხეებია მთასა თუ პარს, შ ა ნ შ ე ს ძ ა ლ ა თ ე კ ბ ი რ ა ო ს ე ბ ი, ი ს ე ე ს ე ლ მ უ ხ რ ა ნ ბ ა ტ ო ნ ი ს დ ე ვ ა ნ ი ს ა თ ა ს წ ე ა ლ ო ბ ა გ ე ჯ ნ ა ა და ა მ ი ს ა თ ა ს გ ვ ბ ო ძ ე ბ ი ხ ა რ თ, ე ვ ე ლ ა ნ ი მ ო ლ ე კ ე თ და მ ა ს ა მ ს ა ხ ე რ ე თ და ა მ ი ს ი ს ს ი ტ ე ვ ს მ ო რ ჩ ი ლ ი ი ე ა ვ ი თ. დ ა ი წ ე რ ა მ კ ა თ ა თ ა ს ი ბ, ქ ე ს უ კ ე □ (თათრული).

- 477.** მობარების წერილი 15,5×8,8 სანტ., დაწერილია ქალაქში ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1737. ქ. მამუბარა მე ს ი ა თ ა უ ს ი ა ნ ა უზბაშ(ს) ამა ბარათის თეთრია(სიე) ცხრა თუშანი თამამათ, ქვს უკე. □ (თათრული). გვერდზე უწერია: ქ. თუშანათი ა (ცხრა თუმანი).

478. მობარების წერილი 14,8 X 9,5 სანტ., დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. მეორე გვერდზე სპარსულათ არის დაწერილი და უზის სამი ბეჭედი.

1737. ქ. მამუბარა მე ს ე ი დ-ჰ უ ს ე ნ ბ ე გ ს ამ ბარათის კეზი*) ცაშეტი თუშანი, ქვს უკე. გვერდზე უწერია: ამ წლის თ უ შ ა ნ ი ს შვიდების მირის ბარათია შვ (ცამეტი თუმანი). □ (თათრული).

479. მობარების წერილი 6,5 X 6,5 სანტ., დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი. წერილს აკლია.

1737. ...ჩვენ თ ა რ ხ ნ ი ს შვიღს ზ ა ზ ა ს და ასან აღიბეგს უზბაშს თუშანიანთ სურსათის შ... რომ ამბარში მიბარა და ე... [სეფი]-ხანის რუემში ეშატიეკებინა... ის. ქვს უკე □ (თათრული). მეორე გვერდზე სწერია:

მამუბარა მე ზ ა ზ ა და ასან-აღიბეგს უზბაშის სურსათის რვა ხარვარი თამამათ, მარიამობის რ(ვას)... განზე უწერია:

შვიღის ხარვარის ებზის ებზა სეფი-ხანის სურსათისა.

480. ბრძანება სეფი-ხანისა 31 X 20 სანტ., დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. ნახევარი ნაწილი სიგელისა უჭირავს სპარსულ ტექსტს.

1737. ქ. სარდარი ს ე ფ ი - ხ ა ნ გიბრძანებ თსვეღნეღებო და ვისაც თუშანის შვიღებისათვის მიწის მამული თუ ვენახი მიგიუიდათ, ამათ თავისის სოფლის ნასვიღისა და უსვიღის მირი თაგეთ-

*) უნდა იყოს ვეჯი

თვის აწერია და ის მირი ამითი უნდა მისცენ, თქვენი ამთი დაღას-
თან ხელი ნუ გაქვსთ, რაც თქვენგან მოსყიდული გქონდესთ, დაღას
ამათი არის, და თუ სხვა რიგად სიტყვა გქონდესთ ვისმე, ჩვენ მო-
გაკახსენეთ. ქვს უკე □ (თათრული).

481. წყალობის წიგნი სეფი-ხანისა ოთარ ამილახვარისადმი, 22 X
15,2 სანტ., დაწერილია ქალღღებ ნუსხა მხედრულის ხელით.

1737. ქ. ჩვენ მაგიარ ჩვენგან ჰატიე დებუელს ოთარ
ამილახვარს ასე უამბეთ: მერმე სხლელების და ჭაყვის ხეობის
ოსი შენაჲს მოგუბარებია და შენი ზაფთში იყუნენ, ან თქვენ წადით
და ამათი კომლი ასწერეთ და ან ერთი შენი კაცი გაგზავნე, რომ
ამათი კომლი დასწეროს. თუ თქვენ წახვდეთ ქცხინვადს, მამასხ-
ლისიც თან იახელით, და თუ შენი წასვლა არ მოხდეს, ერთი შენი
კაცი და მამასხლისი გაგზავნე, რამდანი კომლი არის დასწეროს და
დაეთარი შეინახე. როცა სხვას ოსებს ბეგარას გამოფარომუეო, იმ
რიგათ, რაც მაგათი გამოსაღები ბეგარა იქნება, მაგათ ბეგარასაც
მაშინ აგადებინებთ. დაწერა: მარიობის ა. ქვს უკე. ჭაყვის სეობის
ოსებო, ოთარ ამილახვარის სიტყუს მარჩილა იყავით და რასაც ჩვენს
სამსახურს გეტყუადესო, გაუგონებდეთ. □ (თათრული).

482. პირობის წიგნი ვაჩნაძიანთა კარდანახის ციხის აშენების შე-
სახებ, დაწერილია ქალღღებ ნუსხა მხედრულის ხელით.

1737, მარამობისთვის 23.

ქ. ნებითა და შეწყვენითა ღვთისათა, ესე წიგნი მაგართვთ ჩვენ
ვაჩნაძემ ბებურიის შვილებმა—მამრიზამა, ბებურ და
თამაზ, გიორგიმ, ომან და რამაზ, გორჯასიმი, აადემურ, რევაზ—
შვილებმა და მამაკალთა სახლის ჩვენისათა—თქვენ ვაჩნაძეს
დასანს, ქაიხასროს შვას, აფხაზის შვას დაყაოს, აკათომშვას ბე-
რანს, აკათომშვას რევაზს, შვლათა და მამაკალთა სახლის თქვენი-
სათა. კარდანახის ჩვენი სახლი ვამჯობინეთ საციხეთი, ჩვენც ყაბული
ექენათ, დაუდევით საგვარეულოთ, არას ჩვენის სახლის კაცს საქმე არ

ქქინდეს საძეოთ და სავგარეულოთ ამიერა უკუნისამდინ. მღკოთის
თავდებობით არაიერი ღაშარაკი არა იყო რა. დაიწერა ესე წიგნი
მარამობისთჳს ოცდა სამს გასუღს, ქქს უკე □ +.

483. სურსათის მიღების წიგნი, 8,2×4,4 სანტ., დაწერილია ქა-
ლალღზე ნუსხა მხედრულის ხელით; ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი
წერტილი. რიცხვი ასი ამ წერილში არაბულის ციფრებით
არის მოყვანილი.

1738. ქ. ქქს უკე: მოვიღა თუშანიანი სურსათის საღიანი
რუიდიამ, ახლადიბიდამ და გარეჯურიდამ ზური, ლიტრა ორასი, იქს
სახეკარი 100 □. ბეკედზე კაცის თავია გამოხატული.

ქ. კანჯის სურსათი ავთანდიღას უაბზია.

484. მამულის მირის შეწერა თუმანიანთათვის, 12×14,6 სანტ.,
დაწერილია ქალღღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ
ნახმარია თითო წერტილი.

1735—1738. ქ. ბატონის აღავერდი-შირისა და ვექი-
ლის აღიუღი-ბეკის დიდათ იმუღათ მისსჩენულო მდივანო
გორჯასში და ერთობით თუშანიანი! ოქქენი მამულის მარი
აცი თუშანი, ონდალუხი ორი თუშანი, ეს თუთარი გარიგეთ. თუ
გინდათ სურსათი ჩამოიტანეთ გორს. ბეკედს აწერია: „ალავერდი,
ქქს უკე. (გარდა პირველი ასოისა სხვა ასოები ქორონიკონისა არ განი-
რევა). □ (თათრული).

485. წყალობის წიგნი ალი-ყუღი-ბევისა, 15×11 სანტ., დაწე-
რილია ქალღღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმა-
რია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდგე.

1735—1738. ქ. ვექილი აღიუღი-ბეკის დიდა მღთის
წყალობაჲ, ძმა ბატონო ივარსა და ნი მერმე მრავალი მოკითხვა
მომიხსენებია. მერმე ხიდისთავს რაც თუშანიმუღას ქაისოროს მამ-
მული მთუეიდა გარბიელასათვის და ტანს ზირი, მოკითხული ვქქ-
ნით და სათუშანიმუღოზუდ ყოფიღა და მენ ამით ღაღასთან ხელი
ნუ გაქათ, დაეხსენ. მეორე გვერღზე უზის თათრული ბეკედი.

486. სითარხნის წიგნი თეიმურაზ II-ისა, ბოძებული გოგია ცისკარაშვილისადმი, დაწერილია ქალალღზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1737. სებიითა და შეწყენითა ღვათისათა ჩვენ იესიან, დავითიან, სოლომონიან ზნკრატანმან, შეუეთ შეიუემან და თვით კელმწიფემან, დიდის კელმწიფის კაკელმწიფეებულმან შეუემ თ ე ი მ უ რ ა ზ და თან შემცხედრემან, დედათვლად ღირს ქმნილმან, ქარაიელთ შეუეთ ასულმან, დედოფალმა თ ა მ ა რ მ ა, ზირმომან და სასურველმან ქემან ჩვენმან ბატონისშვილმა ერეკლეშ და იოანემ, მისწულმან ასანპირხემ, ეს წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწყალებით და გიბოძეთ შენ გურჯაანელს თამაზის უმას ც ი ს კ ა რ ა ს შ ვ ი ღ ს გ ო გ ი ა ს, ღვინიანს, გურამს, მამუკას, შვილთა და მოძაყადთა სახლისა შენისათა, ახატობის წყალობა, არა სათხავარ არა გეთხოვებოდეს რა: არა საკელმწიფოთ, არა საბატონო გამოსადეგები, არა ზური, არა დავინო, არა საკლავი, არა გამოსადეგები არა გეთხოვებოდეს რა, უწინაც ნამსახური კაცი იყავ; ახლა ბატონისშვილი ერეკლე უკენს კარზე ახლდა, იმის საშისხურზე გავისტუმრეთ. იმის სახუფეთთ ჩვენ ეს წყალობა გვიქნია. არ მოგეშადოს ჩვენგან, არა სხვათა შეუეთ და შენატრანეთაგან. გიბრძანებთ, კარისა ჩვენისა კეჩილ-ვაჭირნო და ეოკელნო მისაქმენო, თქვენც ასე დაუბტეიცეთ, როგორათაც წიგნსა და ნიშანში ეწერას. ქვს უ კ ე. [თეიმურაზ], [თამარ], [იოანე].

ქ. ჩვენ ხეუე ერეკლე ვამტეიცებთ ამ წიგნს, თკდამბურს დ, ქვს უ მ თ. | თრელე |.

487. სითარხნის წიგნი, ბოძებული ანდრონიკაშვილების მიერ გოგია ცისკარაშვილისადმი, დაწერილია ქალალღზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1737, მარიამობისთვის გასულს.

ქ. ესე წყალობის წიგნი გიბოძეთ შენ ჩვენს უმას და ერთკულს ც ი ს კ ა რ ა ს შ ვ ი ღ ს გ ო გ ი ა ს და გურამს და მამუკას და ღვინიანს, ასე რომ შენ ჩვენს ერთგულთაზე და ჩვენის ქვენის გულისაივის ბატონისშვილს ერეკლესთან ნაქრათ წახველ და ჩვენც ეს

წყალბა გიუავით თ ა მ ა ზ ი ე შ ი კ ა დ ა ბ ა შ მ ა და სვიმონ და ჰანუმა და დათუმა, ასე რომე, რაც ჩვენი ბეგარა და გამოსავალი გედვით, არაფერი აღარა გეთხოვებოდეთ რა არც შენ და არც შენს სახლის კაცს ჩვენგან ამის მეტი, რომა, საცა შენი სახლის კაცი იუოს, და ჩემმა სახლის კაცმა წყალბის მეტი არაფერი არა გამართოს რა და არც ჩვენ და არც ჩვენმა სახლის-კაცმა. დაიწერა მარაამბობისთვის გასულს, ქვს უკე.

488. არზა პაატა ცისკარაშვილისა და არზაზე მიწერილი ბრძანება ერეკლე II-ისა, დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1796, მაისის 9.

ქ. დმერთმან ბედნიერის კელმწითვის ჭირი გურჯაანელს ცისკარაშვილის ჰასტას მომცეს. მერე ამას მოგახსენებ: ქიზიუის მოურავის ემა განხლავარ და იმ ჩემის ბატონიდგან აზატობის წიგნი მაქვს, რომ მე არაფერ ხარჯში არ უნდა გამრიონ და კურთხეული მამათქვენის, მეფე თეიმურაზის, წყალბის წიგნიცა მაქვს, რომ არაფერი არ უნდა გვეთხოვოს და თქვენგანაც დამტკიცებული მაქვს და ახლა არც თქვენგანა მაქვს შეღავათი და არც ჩემის ბატონისგან. წყალბას ვითხოვ, რომ რაც ამ წიგნებით წყალბა მოგიღიათ და გავიზატებიან, იმ აზატობაზედ დაგვამტკიცოთ და არა გამოგვართოს რა თქვენ სადღეგრძელოთ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბრძანება არის, მოხელენო და რომელნიც ჩვენის კარიდამ იასაულნი წარიგზავნებოდეთ. მერე ამ არზის ჰასტრონის ნეტარად ხსენებულის ბატონის მამის ჩვენის წიგნი აქვს აზატობისა და ის წიგნი ჩვენგანაც დამტკიცებული არის. ჩვენ იმ წიგნს ვერ მოუშლით, როგორც იმ წიგნში უცხადებს, ისე უოვლის სათხოვრისგან აზატი არის, ნულარავან შეაწუხებთ სათხოვარზედ, თორემ დიდათ გიწყენთ, იცოდეთ იმ წიგნის მოშლას არას გზით არ იქნება. ეგვლამ ასე იცოდეთ და ამ ჩვენის ბრძანებისაკებრ მოქექეთ. მაისის 9, ქვს უკდ.

ქ. ბატონო ქიზიყის მოურავო ზაქარიავ და მინაშო აბულ! ამას კურთხეულის მამის თქვენის წიგნაცა აქს თქვენის სთხოვრისაგან გათარხნებისა და როგორც მამის თქვენის წიგნში უცხადეს, თქვენც ისე უნდა აღუსრულოთ. აღმათ, ბევრს დაეძრათა მაშინ ეს საქმე: ჩვენს სასახლას, კეღესიების ემებისა და თავადიშვილების ემებისა და ამასაც ასე უნდა აღუსრულებს. ერგლე .

489. ბძანება თამარ დედოფლისა, თეიმურაზ II-ის მეუღლისა, 40,5 X 18 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1738, მარტის 28.

ქ. ჩვენი ბძანება არის სულ ერთობლივ კიზიყელან(sic) უფროსნო და უმცროსნო: მეტყუა აბელო მოურავი ოჯახით და ჩამომავლობით ერთგულნი და დიდათ გარჯილნი უფილან და ნამეტჩავათ ეს აბელო მოურავი. ჩვენ ამისთვის მოურავობა მიგვიცია და არც გამოგვირითყვია. უინცავინ ჩვენი ერთგულნი ხართ და ან ჩვენი თავი გინდათ, ამ აბელო მოურავს შემოეხვიებით. მაგ გიოს ბებურიშვილისათვის არც მიგვიცია და არც თქვენში საქმე აქვს. მოურავობა ამისთვის მოგვიცია, მაგას მაგ ქვეყანაში კელი არა აქვს. დააწერა წიგნი ესე თვესა მარტსა კან, ქან უკვ. □ ბეჭედს აწერია: „ასულო ჩემო, დავით მრქვა, შენ იყავ ჩემი ამარი, ვახტანგ მეფისა ასული და დედოფალი თამარი“.

490. შერიგების წიგნი ენისელთ მოურავის დათუნასი და ენდრონიკაშვილის დავითისა, დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წიგნი უნდა ეკუთვნოდეს 1738—1739 წლებს.

1738—1739. ქ. ესე ვარდაწვეტის წიგნი მოგვცით ჩვენ ენისელთ მოურავსან და თუნამ თქვენ ენდრონიკაშვილს დავითს, ასე რომ ზიარელთ და ჩემს ბიძაშვილს შერაბს ცოტა რამ

ჩხუბი გამორეოდათ და ბატონს თეიმურაზთან ვიღაზარაკეთ და კაის გზით შეგვარიცა თქვენთან და ზიარულთან კელი აღარა გვაქვს რა, აღარც შე და აღარც ჩემს სახლის კაცს. არის ამიოი მოწმე მარტუოფის მოურავი ჩერქეზი ჩაიხოსრო. შე ზაად ბაზიერთხეტიშვილის დაძიურია და მოწამეცა ვარ. □ □.

491. საფიცრის წიგნი თეიმურაზ II, მიცემული ენდრონიკაშვილებისადმი, დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. თარიღი არა აქვს, მაგრამ სიგელი უნდა ეკუთვნოდეს 1739 წ.

1739. ქ. ჩვენ, ღვთივ გვირგვინოსანს მუეუმან და კელმწიფუმან ზატრონმან თეიმურაზ, ზირმომან და სასურველმან შვილმან ჩვენმან, ბატონმან ერეკლე, ესე უკუნისამდე უამთა და ხანთა გასათაეუბელი საბოლოო მტკიცე და უცვაღებელი წიგნი და სიგელი შეგიწყალეთ და გიბოძეთ თქვენ, ენდრონიკაშვილს და თუნას, მასა თქვენსა გორჯასზის, ადამს, შვილთა და მოძავდითა სახლის თქვენისთა ასრე და ამა ზარსა ზედან: ღმერთმან თუ ჩვენ კახეთის ზატრონობა მოგცეს, ვიუენეთ თქვენითის კარგნი და მოზატეენა, არც კანთო და არც კაზიანთო და გაუკითხავად არ შეგიბეზლოთ და არც, რისაც მამულისა და სახელის მქონებულნი იყოთ და ეოფილიყოთ, არც იმისაგან დაგამციროთ, და თუ ვინმე თქვანი თაუი შემოგუახეზლოს, გაუკითხავად არ გავიწერეთ. ამისა გარეთ კიდევ რაც მამული ან ჩემს ბატონობაში გქონდეს და ან გემოვხოს, არც ერთი მოგიძლოთ და არც დაგამცროთ. თუ ბედნიერმა ეაენმა ჩემი მამული მიბოძოს, შეთქვენ არა მოგიშალოთ რა *).

492. სიგელი თეიმურაზ II-ისა, ბოძებული ომან ჩოლაყაშვილისადმი, დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1739. ქ. ნებითა და შეწყენითა ღვთისათა ჩვენ აქსიან, დაფითიან, საღომონიან, ზანკრატოვანმან, შეუეთ მუეუმან, თვით კელ-

*) ეს ზაზ-გასმული სიტყვები თვით თეიმურაზის ხელით არის ჩაწერილი.

მწიგუქმან ბატონმან თეიმურაზ და თანა შემცხედრემან ჩვენმან ქართველთ მიერის ასულმან დედოფალთ დედოფალმან ბატონმან თამარ, პირმშომან და სსურველმან ქმან ჩვენმან ერეკლემ, ძმასწულმა ჩვენმან საზარალი-მირზამ და ასან-მირზამ ასე და ამ პირსა ზედა, მოხუდით კართა დარბაზისა ჩვენისათა, ბაკურციხეს თქვენს სამკვიდროს ემან ჯადუგიძვილებს გვეჯვით, ვისძინეთ აჟა და მთხსენებ: თქვენი და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენს ერთგულთა და თაკდადუბით ნამსახურთა ემათა ჩვენთა, როდეთა მკილს ჭიკურთა მთურავს თმანს და ძმასა შენსა ჯამბურს და ქაიხორის, ბიძაშვილსა შენსა ხააღს, ანდერძისს და დავითს, ასე რომე ჟამთა ვათარეობისაგან ცოტას ხანს გამოგრაძვილდათ და ოსნაშვილს მისცემოდა. გავსინჯეთ და თქვენი სამკვიდრო უოფილიყო, ჩვენ ძმასაც თქვენთავის ებოძა და ახლა ჩვენც თქვენ დაგიბტკიცეთ, უანდაარს გვანდით და ბუკრი გვესახურეთ და თქვენის სამსახურის სანუქთოდ ეს ჯადუგიძვილები, როგორც თქვენს მამა ზამას ჭქიხებია, ისრე თქვენთავის გვიბოძებია და დაგიბტკიცებია სხელით, კართთ, მითითა, ბართთა, შესავლითა, გასავლითა, წელითა, წისქვილითა და ყოვლის სამართლისისა სამხურთთა, გქონდეს და გიბედნიეროს ჩვენს ერთგულთასა და სამსახურსა შინა და არადეს არ მოგუძალთ არც ჩვენგან და არცა შემდგომთა ჩვენთაგან. თუ ვინმე ამ მამულის წაგნი წამოაქოს, ამ წიგნით გავამტეუნებია, ხურყის კელყოფთ მლად ამისა. დაიწერა ბრძანებ და ნიშანი ქვს უკ'ს. |თეიმურაზ|, |ერეკლე|.

493. წყალობის წიგნი მეფე თეიმურაზ II-ისა, ბოძებული გურგენიძეებისადმი, 41 X 28 სანტ., დაწერილია ეტრატზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილები, მძიმეები და წერტილ-მძიმეები.

1740. ქ. წყალობითა ღთისათა ჩვენ ღთივ ზენით გურგენისანმან, იესიან, დავითიან, პანკრატთანს, საქართველოს მიერით შეფემან, ბატონმან თეიმურაზ და თანამეცხედრემან ჩვენმან, დედოფალთ დედოფალმან თამარ, პირმშომან და სსურველმან ქმან ჩვენმან ბატონისშვილმა ბატონმა ირაკლიმ, ესე წყალობის წიგნი და ნიშანი დაგიწერეთ და მოგიბოძეთ სამლოთოს ჩვენდა ბრძანებულისა წესითაებრ კეთილ მონისა და სახიერისა მსგავსად მრავალსა ზედა დადგინებისა ბატონითა,

რომელმან მსახურებას შინა ჩვენსა იტყუოთ სიცხე მზისა და სიმძიმე ღამისა და შუშაკისაებრ სასიყდელისა ღირსისა ჩვე(ნ)ცა მოწყალებანი ერთგულათჳს მიუხვეპულნი საგლითა დაკომტვიცით თქვენ, მრავალგვარად თავდადებულს და ჩვენსა სამსახურისა შინა ნიამაგ მზად შეოფნას და ერთგულება დაჯერებულს ემთა გურგენიძეს და ჩვენს არმან უშაკაღაბაშა ბეჟან ბეგის შვილს სოლომონს, შვილსა შენსა გიორგის და შვილის-შვილსა შენსა სიმონს და მომავლთა სახლათა თქუენისათა ეოგულთაჳს ამაღ, რომე როდეს ნადირშამ ერანი დაიჭირა, მაშინ აქ მობძინდა, ჩვენს ძმისწულს ალექსანდრეს ქართველთ ბატონობა უბოძა, ჩვენც ბევრა ძალიანი სამსახურა დავსდევით: ღვეა და ურუმი გავრადენ, ხალციხის უსუფ-ფაშა ქართლში ბატონობდა, ვარაღაჳის ციხე ეჭირა, დიდის ჯარით და თოფხანით გამოვიდა კახეთჳდ, ჩვენსა, მაჭმაღ-ყული-ხანის სიკუდილიც და დარბაისელთ და ეზისკაღზოსთ ამოწეუეტაც თავს ეღვით მიუხალობით, დთასი მოწყალებით დედოფლის წყალზე დაექსენათ, ქალაქშიდა ვდივით, ბევრა ამგვარი სამსახურები გავსწიკვით, მაგრამე არ დავკინდო: გორს დაგვიჭირეს ჩვენ და ქართველნი, ბარძამ ერისთავი ამარაზგარი გივი და თარხანი. ექენი ისმანის ბძანდებოდა, წავკვასხეს ტუსადათ, შენ თავდადებით დაუმტვიგათ გვახელ, გზებზედ კარგად გვმსახურე. მერმე ექენმა ისმანს წყალობა გვიყო, კარგათ შეგვაწყენარა, მგრამ ეანდარსხელ ტალიაშქრა, ჩვენ თან წავკვასხა, ვინც გვერთ გვახდდენ დიდათ შეწუხდენ და თხოვნა შექნეს: მე ეუფელთ თავისუფლათ გავხადე, წამოყოფის ნება მივეც. მაშინ შენ და შატას ტუსიშვილს ჰირობა გქონდათ, თავგარდადებით გარდმო(გ)ეუევეთ ისმანისდამე, მანამდის ეანდარს ჩაკიდოდით, გზახელ მრავალი განსაცდელები გარდაგვხვდა და ომიც: შირ-ეიხის შვილი ეაენი თავს დაგვესხა ორმოცის ათასის კაცათ ღამით, მაშინ კარგათ გინარაჳე, სანგარზედ ექენის ეულებითან დასწრებოდი, ცხენიც მოგვეკლა. ეულებს მოგესუნებინა ექენისთაჳს: თეამურაზ ხანის ეულება ჩვენთან დაქსწრენო და კარგად გაინარაჳენო. ებრძნებინა: გურჯებს ამითთანაში არ ჰგრცხენინათო. მეორეს დდეს მადრიელობა ებრძნათ. მივედით ეანდაჭრს, შემოებნენ, დიდსხანს ომი იყო; ვინც ქართველნი გვახდდენ, ან კახნი, კარგა იუენეს, შირ-ეიხი კიდევ დაამარცხეს, ეანდარი მთა-

სირი გახდა. მერმე ჩვენი შვილი არაკლი დაიბარა, ჩამოიუყოს. ექუს თვეს მოასარი იყო ეხდაარი, იერიშით აიღო. შენ ციხეში გადახველ, იქაც კარგათ იყავ. ჩვენ დიდის ზეტვიით და წყალობით ვუყუხდით. მერმე ინდოეთისაკენ გაილაშქრა და ჩვენ მურახასი გვიყო, აქათ გამოგვისტურა. ჩვენი შვილი არაკლი თან წაიყუნა. გაყრის დღეს დიდი მწუხარება შეგვექნა, თვისან შეზღვიანი ვმანა დაეთხოვნენ და წამოვიდნენ, შენც ჩვეთახვე წამოგიყუანათ. ბატონისპილის გარისათვის დიდათ შეწუხებული ვიყუვით ბატონ-ემიანათ: არც მოიხე ეუხნდა, რომ ზარსული სცოდნოდა. ჩვენს უდასტურათ წარჩველ და გზასკად მოეწიე და თან იახელ. ინდოეთში მრავალი განსაცდელი გარდაგებდოდათ, დიდრონი თმი გზასკედ, ტახტის სიხლავს მჭჭანბათის ინდოეთ მეფე შემობმოდ, დიდით სილამაძი თმი უოფილყო, ნადირშის გამარჯვებოდა, ინდონი ოცი ზოსა მეტი მომუყადარიყო, ინდოთ მეფე მამად-შაჰ სანკრიდამ გამოეყუნა, მიბძინდა და მჭჭანბათის ქალაქი აიღო, ინდოეთს თვითონ მეფედ დაჯდა. მასუკან დაბრუნდა და სინდეთი დაიჭირა და სინდეთ მეფეც შეიპურა და ისეკ ეხდაარს მიბძინდა. თითონ ჩინეთისაკენ წამძინდა, ბატონისპილი აქეთ გამოესტურებინა ჩვენსკენ. მოხვედით მშვიდობით, ალაკურდს შევიყარინათ. ჩახეთ, ჩვენი და დედოფლის რა სიხარული იქნებოდა! მშინ დაგვეჯენით და კისმანეთ ავა და მოხსენება თქვენნი და ესოდენის ჩვენსე თავკანწირვით ერდგულობით სმსხერი მოვიკსენეთ და წყალობის თვალთა მოგხელებით და შევიწყალეთ და გიბოძეთ იელავს ბაზრის ტარულობა. მერმე ნადირშ დაღისტანიდამ მობრუნდა და კარგათ ვემსახურენით და მავკუბენით და ქართველთ ბატონობა გიბოძას. შაჰის ძველთაგან ჩვენ მამა-შამათაგან დიდების მორათობის წყალობა გჭირებოდათ. ჩვენც იმ რიგით დიდების მორათობა გიბოძეთ, როგორათაც ძველს სიკელში გვერისთ. და რადგან შაჰის კადეე ეხდაარს ევასხელე, იქავ ნადარბათში ქაზიყის ქალხირობა გიბოძეთ და წყალობა გიყავით. გჭირდეს და გიბედხირისთ ღმერთმან ჩვენს ერდგულად სამსხერსა შინა. არაოდეს მოგეშალოს ჩვენგან და არცა შემდგომთა ჩუენთა მეფეთა-შემპატრონეთაგან. და რამეხიცა ღთის მოუყარენა მეფენი, კეთილ-მორწმუნენი დედოფანნი, კეთილად-შობილნი ძენი და ასულნი

ჩვენსა შემდგომად ბძინდებოდათ, ნუვე მოუშლით და მწყალობელი იუენიათ, რათა თქვენცა გავებული დმერთმან გეოთლ უმჯობესად გახვას. აწე გიბრძინებთ, კარის ჩვენის ვექილ-ვეზირთა და სხვანო მოსაქმენთ, ბრძინება და ნიშანი ესე ჩვენი თქუენც ესრეთ დაუმტკიცეთ. დაიწერა ბრძინება და ნიშანი ესე კელითა კელიანის მხატვრის გრიგორ მღვდლის დეკნოზის ძის ადექსი დეკანოზისათა, ქრისტეს განკორციელებიდან ჩ დ მ, ქრინიკანის უკტ. მეფე თეიმურაზ.
აშიაზე აწერია:

ქ. ჩვენ ეოელისა ზემოასა საქართველოს მშერობელმან, მეფეთა მეფემან ერეკლე ესრეთ გახვაცესეთ, რომელ, რანაცა გახვას ანუ მამულანი და ანუ სახელანი უზერიან ამათ ბოძებულნი ჩვეუენან, ესე ეოკელი სოლომონს და მისსა შვილსა დარჩეს, და რაც ქრათლში მამული თუ სახელა და დიდების მოურაობა ჭქონდესთ, ესე ეოკული ბარამს და მისს ძმას დარჩეს. ქრისტეშაბის კ, ქრისტეს აქეთ ჩ დ მ დ. □ ბეჟედს აწერია: „მე ფერბთ განბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე. ერეკლე“.

494. წერილი დემეტრე ქარუმბიძისა, 28 X 11 სანტ., გვი ამილახვარისადმი, დაწერილია ქალაღზე ნუხხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება თითო, ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1740, აზრიღის 2.

ქ. დმერთმან ბატონის ა მ ი ლ ა ხ ო რ ა ს ჭირი მოსცეს ქარუშაძეს დეჟეტრეს, კალთას კაცნას მოკახსენებთ. ჩვენიკის წაგნი გებოძათ და გებძინებანი: კასპს*) მუნობას ვაზირობითა, დაგებარებინენით: აქ ჩამოდიო, მოურავი ხარო, სარქრაბა ქენით, მართებულად შენი არისო, თუ რომ არ ჩამოხვადო, მოურაობას სხვას უბოძებო. ჩვენცა ეს მოგვჩხსენებთ: ჩემი ჩამოსვლა მანდ არ იქნება, ვერც გეხვლები დაღისტანში, ვერც დავდგები, ვისაც გინდოდეს იმას უბოძეთ კასპის მოურაობა. დმერთმან მშვიდობაში შოაკმაროს. კასპელა კაცი საღდა არის, სულ ამოწევე(ტ)ლია. თათო ბიჭი საღდაც კარდარნობილია, იმათა ზოგნა ვის შეუძლია? ვერცა იმათს ცაღლოში ჩავდგები, ბატონო. აღიწერა აზრიღის ბ, ქქს უკტ.

*) დღანში სწერია: კასპას.

495. წყალობის წიგნი თეიმურაზ II-ისა, ბოძებული ნახორის დავით ავალიშვილისადმი, ამ წიგნის ჩვენ პირი გვაქვს ხელში მართებლობის მიერ შემოწმებული.

1740, ენკისისთვის 22.

ქ. სეითა და შექეხითა ღთისათა ჩვენ იესიან, დავითიან, სილამონიან ზანკრატოვანზან, მეფეთ მეფემან და თვით კელმწიფემან ზატონიან თ ე ი მ უ რ ა ზ და თანამეცხედრემან ჩვენმან, საქართველოს მეფის ასულმან, დედოფალთ დედოფალმან, ზატონიან თ ა მ ა რ და სსუწველმან ქემან ჩვენმან ბატონიშვილმან, ზატონიან ერეკლემ, და ქმის წულმან ჩვენმან ასან-მირზამ ესე ამიერთი უკუნისამდე უმთა და ხანთა გასთავებელი წყალობის წიგნი და სიგელი ესე შეგვიწვლეთ და გიბოძეთ შენ, ჩვენსა ერთგულსა და მრავალ გვარად თავდადებით დიდათ ნამსახურს უმთა ჩენითა, ა ვ ა ლ ი შ ვ ი ლ ს ნ ა ხ ი რ ს დ ა ვ ი თ ს, მალახვარს ასლანს და ქმასა შენსა დემეტრეს და შვილთა თქვენთა გიორგის, ქაიხოსროს და არსენს და უოკელთაჲკ მამაკალს სხლისა შენისათა ასრე და ამ ზირსა ზედან, რომე ძველადგან დიდათ ნამსახურნი და ჭირხანახნი იუვენით, მრავალგან გაჭირებასა და ერთგულობაში მამა-ზაზათ თანა ხლებოდი. ახლაც ჩვენს შვილს ერეკლეს ასლან მალახვარი ინდოკოს მჭკვანაბადთან ხლებოდა, მრავალი ჭირი და გაჭირება გარდაეხადნა და კიდევ სინდოისაც დიდს გაჭირებამი თან ახლდა ერთგულად ჩვენს შვილს. ოდეს დმერთმა ხელი მოეშარათა, იქილამ დიდს კელმწიფეს მანქმას უერახსა ი მიუცა და მშვიდობით ბატონ-უმანი მოხვედით, მრავალი სამსახური და ერთგულობა გარდაეხადათ. უწინდელი ზაზის ჩვენის ძველი წიგნი, კურთხეულის მამის ჩვენის წიგნიც ხელი გქონდათ, ჩვენის ქმისა მეფის იმამუელიხანასა და ჩვენგანაც წიგნი გეჭირა კელში და ხელახლად წიგნითა ამით გავიხლეთ ამ შენის სამსახურის სანუთქოდ ჩემდაეს ჩენი სხასო გლეხები და რაც იუოს შენი და უშენი თავისის მიწაწვლით, შათათა და ბართა, შესავლითა და გასავლითა—წყალობა გვაქნათ და გვაბოძებათ თქვენს სიუმოდ, როგორათაც ძველს წიგნებში გეწეროს, იმავე რიგითა უოულის კაცის უდილეზად. გიბედიეროს დმერთმან ჩვენს ერთგულებასა და სამსახურსა შიგან, არ მოგეშალოს

ჩვენგან და არა შემდგომთა შეიქცეა და შეპატრონეთაგან. აწე გიბ-
ძანებთ კარისა ჩვენისა ვეჭილ-ვეზირნო, აქვენც გაუთავეთ და ნუ
მოუშდით, რა რიგათაც ფარმანსა ამას შიგან ეწეროს. დაიწერა ბრძა-
ნება და ნიშანი ესე ენკენისთვის კბ, ხელთაა ზურაბ მღვინისათა,
ქვს უკც. შეფე თეიმურაზ, თამარ, ერეკლე, □ (თათრული).

მეორე გვერდზე სწერია:

ქ. ჩვენი ბძანება არის, მორდალო ჳ ა ა ტ ა ვ! ჩუმლაყი ჩვენი
სახსრო ხელი აუშართე დავით ნაზირსა და ასლანს, ბატონიშვილას
მილახვარს მიაბარე, როგორც უწინ სჭეროდეს იმ გზათ, ქვს უკც.
თეიმურაზ!

496. თეიმურაზ II ბძანება საამილახვრო მკვიდრთადმი, დაწერი-
ლია ქალაქდზე მხედრულის ხელით.

1742, მკათათვის 18.

ქ. ჩვენი ბძანება არის, სულ ერთობით სამილახვრო ახსნუ-
რო, გლეხთა და რაითთ: ა მ ა რ ი ნ დ ო ა მ ი ლ ა ხ ვ რ ი შ კ ი ლ ი
კემწიფის სამსახურის ბეჯათი არის და ჩვენი ერთგული, რათგან
თავადი კემწიფის დოვლათს ეძებს, ჩვენგან მართებულა ამისი ზუ-
რის მიცემა. გივია-ბეგ გაიქცა, კემწიფის ხანია შეიქნა, ამილახვრობა,
როგორც ამითი ოჯახის სამკვიდრო იყო და გივს ჰქონდა, იმ წესით
ამირინდოსთავის გვიბოძებია. გივი თუ იავის ხვბით მოვა, კემწიფის
კარზედ უნდა გავისტუმროთ, თუ არა, ამ ქვეყნიდამ უნდა დავკარგოთ,
იმისი თქვენი ბატონობა აღარ იქნება ამას მოუდექით, ეოველი კა-
ცი ამისი სიტყვის მორჩილი იყავით, რაც კემწიფის სამსახური გი-
თხრათ, გაუგანეთ, ვანც უარის შეოფელი შეიქნებით გვაბძანება:
თამბას გიზამსთ, სომოცდა თხუთმეტა თუმხან ამ თარალიდამ წელი-
წადში ტოდნული გავგვიჩენია. ამ ახლო ხანს კემწიფის რაქამსაც მო-
ურტანებთ, ზემო ქართლას საბატოს კაცისშვილნო, ახსნურო და
რაათნო, ვითაც სხვას ამილახვრის მორჩილი იყავით, ზემო ქარ-
თლას ამილახვრობას ამას წყალობა უყავით, რომ კემწიფისა დიდათ
ერთგული და ნამსახური იყო. დაიწერა მკათათვის აბ, ქვს ულ. □

497. საფიქრის წიგნი, ბოძებული თეიმურაზ II-ის მიერ რევანში ამილახვარისადმი, დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის ხელით. შესავალი განგებ გამოშვებულია.

1744, იანვრის 12.

ქ. სახელითა ლეთისთა... ესე წყალობას და მტკიცე წიგნი გიბოძეთ ჩვენ შეიყუთ შეიყუთ კახეთის, არაგვის და ქსნის ზატრისძანთ ე ი მ უ რ ა ზ და ძემან ჩვენმან ერეკლემ, ესე ფიცი და ზირი მოგცეთ, თქვენ, ა მ ი ლ ა ხ ვ ა რ ი შ ვ ი ლ ს რ ე ვ ა ზ ს, ასე რომ შენ და რაც შესთან კაცი არიან, რადჯან ჩვენი ერთგულობა და საძსხურა ქენ, მახველ, ჩვენგან წყალობას და ზატცივის შეტი არა დაგემართოს რა, დიდი წყალობა გიყოთ. თუ ამერთმან და კემწიფემ ქართლი მიბოძა, ამილახვრობაც შენ მოგცეთ, შენა მძმუდაცა. თუ რომ ქართლი არ მოგვცა. რაც კახეთში შენა უმა არას, ის მოგცეთ, ერთი სოფელი საჩხოდ წყალობა გიყოთ. არც უიზიდაშს ჩვენ მიგცეთ, არც ჩვენგან ფიქრი და საზიანო მოვიწადამოთ. ამა-ზედ გული დაჯერე. ჩემი შვილას ადგილზედ თვალი და უური მოგივლოთ, ზატცივი არ დაგაკლოთ, რაც ჩვენგან იქმნებოდეს. თუ შენ ჩვენზედ არა სტურო რა, არას დრას ეს ზირი და ფიცი არ გაცეცხობო. ამისდა გასთავებლად მოგვანიშნა თავად ღმერთი, უოგელი მასი წმანდა ხორციელნი, უხარცობა, ზეციისანი და ქვეყნისანი. დაიწერა ბრძანება და ნიშანი ესე კარისა ჩვენის მდებარის გარჯისძის ძის ზურაბისათა. იანვრის იმ, ქორონიკონს უღბ.

498. ბძანება ერეკლე II-ისა ჰაჰუა ანდრონიკაშვილისადმი, 24,2 X 10,2 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1746, აპრილის 9.

ქ. ჩვენ მაგიერად მოურავის შვილს ზ ა ზ უ ა ს ასე უნებთ: მერმე კლავის აურა რომ გიბძნეთ, ახლა ათახალილას თაბუნა, ყარა-მადი და ღასაიბარამახის თაბუნა ქეშკალას თქვენი უმა ასევე თამაზ მოურავასა. შენთვას და ქ ა ი ხ ა ს რ ა ს ა თ ვ ი ს, ისევე თქვენთვის

წყალბა გვიქნია და გვიბოძებია, მანდაკუ შეინახეთ ეგ თქვენი ყმა. აპრილის თ, ქს უ ღ დ. [ქუფი არეალე].

499. არხა გორის მელიქის ფარსადანისა თეიმურაზ II-ისადმი, 24,1×17,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1746. ქ. დშერთმან ბედნიერის ხეშწიფის ჭირი მოსცეს მათი მიწა იყებთა შტეკრას(SIC), გორის მელიქ ავარსადანსა. ჩვენს მოწყალეს ხეშწიფესა ამას მოვახსენებთ: ავღნის ჯარი გებობებინა ირი უზბაში იაფისი თაბუნებითა, თითოს ოროდი ცოლი, სამ-სამი ტევე, სამ-სამი, ოთხ-ოთხი ცხენი და იაბუ ყავთ. მოგეხსენებთ, ამათი საუოფი სახლი გორს არ არის, ზამთარი არის, ოთხი-ხუთი კომლი რიითი ქეთხუდები თითო სახლში დამიყენებია, სხვა ამათ მიეყცა. კიდევ არ ეუოფათ, ქალანთარმა ნახა, ახლა კიდევ უსუმა-ბეგი უზბაში შოფიდა თავის თაბუნთა, ხიზნითა, ტევითა; ალაგი აღარ არის, რომ ამასაც ალაგი მიფსცეთ, დიღ ფერიმანი შეიქნა რიითი, თუ ამთ ერთს წყალბას არ გვიზამთ, ერთს და ერთს უზბაში სხვაგან არ უბრძნებთ დადგომასა, გორა დიღ წახდება. ჩვენ მოგვიხსენებთ და საბაქტიარი თქვენ ბძანდებით. ბზის წყალბაც კვიფავთ, ქალანთარს უბძანოთ რომ სოფლებში ავლა უეოს, დღეში ოთხას არმოდდა ათი დიტრას ბზეს თხოულბენს, რასაც სახლის შატრბებისას და ხარჯვენ იმას გარდა, აძღენი უნდებთ. ერთი რა-უაშიც მიბოძეთ, ციხე უულაები კარები გაამაგრონ და ქეშივი ცას-წიან. [შელიქი ფარსადან]. მეორე გვერდზე ბეზდის ქვემოთ სათაურივით აწერილია: „ქს უ ღ დ. ბარსილისა ზემო ქართლის სათუმანისშვილოს ყა-ბზი-ბართი“.

500. წერილი ვახუშტი აბაშიძისა ბეჟან ნახუტრიშვილისადმი, 15,4×10,6 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1740—1746. ქ. ა ბ ა შ ი ძ ე ვ ა ხ უ შ ტ ი ს კეთილად სახსენებელსა ნ ა ხ უ ც რ ი შ ვ ი ღ ო ბ ე ქ ა ნ ! შერშე ნიკოლაჲს დიასამი-

დემ თავისი შვიდის სახსარი ორი თუმანი თეთრი აქ მე მომბარა, მე მქვეს. ამ ორ თუმასს მე მოცემე, შვილი მიცე, ადარაფერსუდ გასაჯო. ვ ა ხ უ შ ტ ა.

501. ბძანება თეიმურაზ II-ისა რევაზ ამილახორიშვილისადმი, 18, ნ X 16 სანტ., დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარხა ორ-ორი წერტილი. ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1746, გიორგობისთვის 12.

ქ. ჩუენი ბძანება არას, თიდუა ძეკლადამაც სახასო ყოფილა და ახ-
ლაც ისევ ჩუენთვის სახასო გაკვიხდია, სხვას კანც ხელი არა აქეს. ა მი-
ღ ა ხ თ რ ი ს შ ვ ი ღ ო რ ე ვ ა ზ! ეს თიდუა შუენთვის მოგვიბარებია,
თვლი და უური გუტროს, ძაღსა და უსამართღოს ნურავის აქნევი-
ნუბ, რაც ამითი სახელმწიფო მალითი იყოს, ყოველ წლიუ მიაბა-
რებდენ და სხვის გამოის ამით ნურავის გარჩევიანებ. გიორგობის
იბ, ქს უღღ ბებუღს აწერია: „ქ. დავითის ტომად, მევიდრ ტახტზედ
ბჯღომად მეო საქართველოსა ღმერთმან ცხებულად. მეფე თეიმურაზ“.

502. წყალობის წიგნი ერეკლე II-ისა, ბოძებულის ასლან ვაჩნა-
ძისადმი, დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1751, დეკემბრის 1.

ქ. სახელათა დეთისათა ჩუენ იესიან, დავითიან, (სოღომო-
ნიან, ბატრატოვანმა), საქართველოს მეფეთ ცხებულის თეიმურაზის
ქემან ვახთა მეფეთ მეფემან და თვიუ კელმწიფემან, შატრონმან ჭერეკ-
ღემ, და თანა შემდებარემან ჩუენმან, დადიანის: სულმან, დედოფალთა
დედოფალმან შატრონმან დარეჯან და შირმომან და სასურველმან
ქემან ჩუენმან, ორთავე საქართველოს უფლისწულმან ბატონისშვილთა
მან შატრონმან ვახტანგ და გიორგიმ, ესე ჟამთა და ხნთა გასათა-
გებელი შამუღის წიგნი და სიგელი შეგიწუღეთ და გიბოძეთ შენ,
ჩუენს ერთგუღს და ჩუენს საშსხურზედ მრავალ-ფურად გარჯიდს და
ნამსახურს ვაჩნაძეს ასდანს, მშისწუღსა შენსა ფარსადანს,
შვიდსა თქვენსა ვაფლანს და შვილის-შვიდსა შენსა ღურაბის, ასე
და იბა შარსა ზუღან, მოხუდითი კარსა დარბაზისა ჩუენისასა და შე-

ნის ბიძაშვილის გიორგის განაყოფის ამოწვევტილის სწანდიარის შვილის გიორგის საქონს მამულს გვიანებით. ვისმხეთ ავა და მოხსენება თქვენა და რადგან თქვენის ოჯახიდან განაყარი იყო და სახლის კაცია, ისევე მისი საქონი მამული კოლაკი სოფელი და ჩაღაუბანი მისი წილი გლეხებით, ზვრით, მარნით, ხოცაბუნებით, შითი, ბართი, წელით, წისქვილით, შესკულით, გასაკულით და ყოკლის მალის სამართლიანის საძმდერით გვიბოძებია თქვენის სამსახურობის სანუიქად. ჩვენს ერთგულთანზედ ჩვენს მამა-მამათ წინ ბევრნი დახორცილხართ და ერთი შენა შვილად ოთარი ჩვენს ბიძაშვილს ახლად ინდოეთის სივარში და აქ მოციკვდა, შენა ძმისწული ივრსადანც იქ გვახლდა ინდოეთს და სინდეთის ომებში და ბევრჯელ ჩვენს წინ კარგათ გასარჯა, და ახლად ჩვენი ერთგული და სამსახურის მომჭირნენა ხართ და ამ სამსახურობისათვის და ერთგულობის სანუიქად გიბოძეთ შენისა ბიძაშვილის გიორგის მამული უფლის კაცის უცილენ-მოკლეურად. (უ)ქონდეს და გიბუნდეთ (ს) დმურამხ ჩვენს ერთგულთანში და სამსახურში. . . *) დაიწერა ინდიკტიონსა შეუბაძას ჩვენისა წელსა მეთესა, თვესა დეკემბერსა ა, კელათა ქვაბელიძის მდივნის ოთარასათა, ქსე უ ლ თ.

503. განჩინების წიგნი კახა სავანელის და ქაიხოსრო რამინისშვილის დავის გამო, დაწერილია ქალალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1751, გიორგობისთვის 20.

ქ. სავანელი კ ა ხ ა რ ა მ ი ნ ი ს შ ვ ი ლ ს ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს უხილდა: „ჩემი ძმა ქსნის ერისთავს მამქსნის იყო და ის ჩემი ძმა რომ მოკვდა, იმის სიკვდილის უკან იმ ჩემი ძმის ცხენი, იარაღი და მსახური შენ გამოგატანათ ქსნის ერისთავმა და არც მსახური მაგვარე და არც ცხენი და იარაღი. გზაზე გაყიდე, თუ რაცადა აუტეხე იმ ჩემის ძმის მსახურსათ აღარც მკვდარი და არც ცოცხალი აღარ გამოიხდომ“. ამაზე სარჩელი ქანდათ. რამინისშვილის სიტყვა ეს იყო: შენი ძმის მსახური მისის ცხენ-იარაღით მართალი

*) აქ ჩვეულებრივი წყევლა განგებ გამოშვებულია.

არის ჩემთან აზიარება წამოსვლასაო, მაგრამ მას უკან მე აღარ გამოძევაო, გზიდან გაბრუნდაო. ასე სიქვა: საცხენის საქმე შაქვს, მე იქ ავალ ამაღამ, იქ ვიქნები და ხვალ წამოვალაო. ის კახის ძმის მსახური საცხენისკენ გაბრუნდა, იქით წავიდაო და მე ჩემთვის ჩემს გზაზე წამოველ და ჩემს სახლში მოველო. მას უკან აღარც მინახავსო და არც ის ვიცი, მოკლა ვინმემ, თუ ცოცხალია დაიჭირაო. მაგრამ სავანელი ამ რამინიშვილს სწამობდა: შენ გამოვიდე, თუ მოკალიო, შენ იციო, რა ერისთვის გამოყრისაო შენ და ჩემი ძმის მსახური ერთაო წამოსვლასაო, ის მას უკან საცხენისს აღარ წასუღაო. რადგან ასე აუო, ჩვენ ასე გაუსამართლეთ: რამინიშვილს სამიჯის მოწმიო იფიცი დაკადევით, ამის გამო ოცდაათი მოწამე ჩავატარეთ და სავანელს კელი ავადებინეთ და ოცდაათის გლეხის კაცით ჩხუძის ემით წადგეს რამინისშვილი და ასე შევიცდოს კახა სავანელს, რომ შენის ძმის მსახური იქავ სავანისთვის გამოეყარა და საცხენის თავის საქმეზე წავიდა, აღარც ჩემთან მგზავრათ წამოსულა და არც სიკვდილით და არც კასიადვით მე იმის საქმეში არც არას ურეკავარ და არცა რა ვიცი იმ შენის მსახურის სიკვდილისა და სიცოცხლისა და არცა რაში ვურეკავარო. იასაულო, ეს ასე შეაფიცე. გიორგიობის ე. ქს. უ. ლ. ა. □ ბეჭედს აწერია: „უფლისა მიერ მეფედ ცხებული. თეიმურაზის დამტკიცებული“ *)

504. განაჩენი დიმიტრი ციციშვილის და ზურაბ ფურცელაძის დავის გამო, 22,7 X 16,5 სანტ, დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით.

1760. აპრილის 23.

ქ. ციციშვილძის ზნუნაშვილძის დამტკიცებულად ურცულად ქს. უ. ლ. ა. ს. ერის კომისის ჩუქბერაშვილს ბუ.

*) სიგელ-გუჯარნი, აღბეჭდილი 463. 503 ნომრებით, წინეთ დანისტამბა ვრცელის განმარტებით პ. კარბელაშვილის მიერ გახეთ „ივერიაში“ („მეფე ერეკლე და მისი წერილები“, ივერია 1902 წ. №№ 18, 54, 55, 101, 102; 1903 წ. № № 26, 31, 65, 69, 78, 104, 110, 112, 115, 118, 120, 121, 127 და 131). დედნები ამათი ზოგი გადმოსცა ჩვენს საზოგადოებას პ. კარბელაშვილმა და ზოგი თავად-აზნაურთა სადეპუტატო საკრებულოში აღმოჩნდა. რომელ ნომერთაც ზომა არ უწერია, ის ივერიიდან არის გადმობეჭდილი.

რუხუდ. მოვიუვანეთ ორნივ, ერთად ვ(ა)ღ(ა)მ(ა)რაკეთ, ამითი სხივარი გავისინჯეთ და ასე გვიბრძანებია: მასე ჩუტკერაშვილმან ბერუამ წაეენოს ერთი თავისი უადრი ჭავ(ა)ნი კაცი, რომელიც დემეტრემ ძეუგდოს უმტერ-უმოურა მოძღვრანის და არც დემეტრეს უმა უნდა იუოს, წაეენოს ჩუტკერაშვილმან ბერუამ თავაკატად და ასე შეათვიცოს, რომ ეს ჩუტკ(ე)რაშვილი ბერუა, არც ამისი ზნა და არც ამისი მამა შენი უმა არ ეოფილიუოს და არც ამ(ა)სიან ხელი გქონებოდეს. თუ ასე იფიცოს, დემეტრე ციციშვილი ვეღარას მიედაოს, და თუ ვერ იფიცოს, ეს ჩუტკერაშვილი დარჩეს დემეტრეს, ასე გარდაწუდეს. ჩვენი ბრძანება არის, მამაცაშვილო ნიკოლოზ, შერმე როგორც ამ განახენში გვებძინებინოს, თუ დაიფიცოს, ხელი არა აქვს, და თუ ვერ იფიცოს, აუერე და მიერ. აზრილის კტ, ქვს უ მ ს | ერეკლე.]

შემდეგ სხვა ხელით:

ქ. ამის სამართალი ასე გარდასწულა, როგორც მოფიცარი ამ განახენში სწერია: ალექსიძე როსებმა ამ კაცს შეაკდოს, ამ ერთს მოფიცრით ასე შეჭვიცოს, რომ არც მამახეში და არც მე არც მამაშენისა და არც შენ უმათ არ ვუოფილიუოთ, ჭავახეიოიღამ გარდმოეკლით ატენს, ბატონის სხასოში მოკუდაით და სამს წელიწადს იქ ვიუავი. თუ ასე დაიფიცა, ალექსიძეს ამ კაცთან კელი აღარ ექნება, თუ ვერ დაიფიცა, მამის იმის უწინ ალექსიძის ემა. . . .*) ეოფილა, მაგრამ თუ ფიცს უკან ალექსიძემ . . . სობუთი ქნა, რომ მამა ამისი ალექსიძის უმა ეოფილიუოს, ამ კაცს ჭარიმა გარდახდება და ჩუტკერაშვილი ალექსიძეს დარჩება. იასულო . . . იშვილო ბერო, ეს ასე გარბეკ: თუ ამ კაცმა ასე დაიფიცა, რადგან ჭავახეთს ზნა ამისი გარდასუდი ეოფილა და ამდენი ხანი გამოსუდა, მას უგან ატენს ჩვენს სხასოში მოსულა, ეს კაცი ხიდისთავს ჩვენს ემათ უნდა დადგეს. აღიწერა დეკემბერს ივ, ქვს უ კ ს. ამ კაცმა ასე რომ დაიფიცოს, დემეტრე ციციშვილს რაც ამ კაცისათვის გამოურთმევია, ის ისეკ უნდა ამ კაცს მოსცეს. | ერეკლე.]

505. წერილი მირიშქარ მელიქ-აღასი გელასთან, 16,8 X 9,7 სანტ., დაწერილია ქალაღღე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნაბმარია თითო წერტილი.

*) აქ ერთი სტრიქონი გადასულია და აღარ განირჩევა.

1761, მაისის 24.

მირიშქარ მედიკალია და ს კეთილათ სახსენებელი ძმაო გე-
ლია ვ! ბედნიერს შეუეს თეიმურაზ ოქმი უბოძებია ბეჟან ფიონა-
ნასშვილისათვის, შეტა ბერასშვილისაგან რომ ძველთაგან ნასუიდი მი-
წა ჰქონათ საერათო, მდივანი ედიშერ რომ მანდ მოვიდეს, ბედ-
ნიერი მეფის ოქმში რომ სწერია, უნდა შეა გაიყოს. ედიშერ მდი-
ვანს იახელი, ბეჟანს მანდ იქნება, ის მიწა რომ ოქმში სწერია, შეა
გაუყუ და სწილი ჰყარეთ, ჩვენ რაც წილი გვერგოს, ისიც მამწერე
და სხვას რაც ერგოს, ისიც. ზურაბა ჩვენი მოყვარე და ისწარი მა-
ცისი გაუიფაში. მაისის 16, ქვს უ მ თ □.

506. განაჩენი თუმანიშვილის გორჯასპის და ისაია გასპარაშვილის
დავის გამო, 42×15,2 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუხსა
მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყო-
ველი სიტყვის შემდეგ.

1762, დეკემბრის 7.

ქ. თუმანიშვილი მდივანი გორჯასპის ხითარანი
გასპარაშვილის ისაიას უბოძაზე უჩიოდა, ბედნიერს კემ-
წიფეს, საქართველოს მეფეს ირაკლის, ამათი სამართალი ჩვენი-
თვის ებძინებინა. ჩვენ მდივან-ბეგმა, ციციშვილმა ფარსადან, ამათი
საჩივარი გაუშინჯეთ, მდივანმა გორჯასპიმ გივი მდივნის დაწერილი
დაუთარი წამოაყენა და გიორგი მდივნის დაწერილი ბართი, რომ ეს
ხითარანთ გასპარაშვილი ისაია მდივნის გორჯასპის მამა-ბიძათ რგე-
ბია წიღში. მისკარბაშისა და ქალაქის ქეთხუდებისაგანაც ვიკითხეთ
და ქალაქის დავთარში ბატონის უმათ არსად წერებულყო. ამ გა-
შინჯვით ეს გასპარაშვილი ისაია მდივნის გორჯასპის უმა არის. ეს
ისაია მდივანს სახლებზე რომ ელაპარაკებოდა, ის სახლები თათხმე(რ)
თუმნათ გირათო ეთილიყო და მდივანს გორჯასპის დაეხსნა. მაგ-
რამ თუ ის სახლები ამ ხითარანთ გასპარაშვილის ისაიას მამა-პაპის
ნასუიდი არის, ან ნასუილობის წიგნი მოიტანა და ან მუხტაბარი მო-
წამე მოიყვანა, ამ ისაიას სამართალი მიეტემა, და თუ ან წიგნი და
ან მუხტაბარი მოწამე ვერ მოიყვანა, ის სახლები მდივნის გორჯას-
პის მამა-პაპის ნაწყალობევი იქნება და დარჩეს მდივანს გორჯასპის.
იმ სახლებზე ხითარანთ გასპარაშვილი ისაია თავის ბატონს მდივანს

გორჯასზის ვერას შუეუა. აღიწერა დეკემბერს ზ, ქვს უნ. მდივანს გორჯასზის თათხმეტი თუშანი რამ მიეცა და სახლეზი დაცხსნა, ის თამასუქეზი ჩვენ გავშინჯეთ, ისიას სახელობით იუა აღებუდი. ეს ისიას რამ დეკარგული ყოფიდიუა, მდივანს გორჯასზის ეს თათხმეტი თუშანი მოვალეებისათვის მარამდინ(SIC) არ მიეცა, მარამდინ ამ ისიას სიკვდილის ხმა არ დეკარდნიდიუა. როცა ამ ისიას სიკვდილის ხმა დეკდლოთ, რადგან იმისი კარისი არავინ ყოფიდიუა, მდივანს აულო თეთრი და მოვალეებისათვის მიეცა და თამასუქეზი ტამოერთმია. ახლა ეს ისიაც რამ მოვიდა, მდივანმა და მან ჩვენთან ილაზარაკეს. ამათი სამართალი ასე გავვიჩენია, როგორც ზემოთა სწერია. ფარსადან, მდივანი ელიშერ, □.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენ შუეუემ ირაკლიმ ამ განახენს ასე ვამტვიცებით, როგორადაც მდივანბეკებს ეს განახენი დეუწერიათ ამ ვარარზე, ამათი სამართალი უნდა იუოს. აზრილის ა, ქვს უნ ა ერგლე !.

507. პირობის წიგნი ყარანგოზაშვილის ნასყიდასი, ეშიკალასბაშის ვივი ასლანიშვილისადმი მიცემული, 25,5 X 15,5 სანტ., დეწერილია ქალღმრთე მორგეალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახზარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შებდეგ.

1765, მარტის დამდეგი.

ქ. ესე წიგნი მოგართვია მე, ბოვნისელმა უარანგოზაშვილმა ნასყიდამ და შვილმა ჩემმა მამიამ, თქვენ ეშიკალასბაშის ასლანის შვილებს გივისა და აოგანეს, ასე რამ თქვენი ნასყიდი ვიყავით და წყალობა გვიყავით, თავი დეგვასხსწვენიეთ და ჩვენს სოფელში კაცი არა სახლობს, მარამდინ ჩვენი სოფელი ისეუა შენდებოდეს და კაცი დასახლდებოდეს, ისეუა შენს მამულში კიდგე და, როგორც მამისხურია, ისე გეშისხურა. დემერთმან რამ მადროსოს და ჩემი სოფელი აშენდეს, ისეუა ჩემს სოფელში წავიდე და თქვენ ჩემთან საქმე და სადაო აღარა გქონდეს რა კარ-კაცობის შუეტი. არის ამისა მოწამე: ჩემილასის ნაცვალი ზალი ბურდიაშვიდი, შერმასან ოსოშვიდი, ბერი ყაჩაშვიდი ოთარა, ყოდაშვიდი გელა, მე სიონის დეკანოზის შვილს დავითს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დეიწერა მარტის დამდეგს, ქვს უნ ბ + +.

508. არზა ბერი იმნაძისა და არზაზე მიწერილი ბძანება ირაკლი II-ისა, 22×14,1 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1765, აპრილის 13.

ქ. ღონ ბედნიერის კემწიფის ჭირი მოსტეს მათ ფეხთა მიწა-მტკერს იმნაძე ბერს, შერმე ამას მოგახსენებთ ჩვენს მოწყალეს კემწიფეს, რომ თქვენი აყრილი ხიზანი რამ სამოვიდა, ჩემი ხარი და კატი და კუთანი და კუთის იარაღი იმათ იან ჩამოყვა და თქვენი ბძანება კი არა შქონდა, რომ ხიზანი ჩამომეყვანა და, როცა თქვენი წყალობა დამემართება, ხიზანს შაშინ ჩამოვიყვან და ახლა ამას ვეგვადრებთ ჩვენს მოწყალეს კემწიფეს, რომ ფარეშთა ხუტეს გივს მიგვაბაროთ, რომ სცა იმ ხიზანმან მოხნას, ჩვენს იქა ვხნათ. ჩვენს საყრისთაღში ველარ დავდგებთ, თქვენათ გასამარჯვებლათ, ბედნიერო კემწიფევე. დაიწერა აპრილის ივ, ქვს უნგ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბძანება არის, შერმე ამ იმნაძეს რადგან რაღსტომ შეფის წინათ შეუეების და ჩვენის მამა-მამათა და ჩვენის ჩამომავალთ წიგნები ჭქონდა, რომ ჩვენი სახსო უოფილიყო, და ეს არც გატეპულა, ის იმნაძე ჩვენს სახსოთვე დაგვიჭერია და თუ თარხანს ან წიგნი აქვს რამე და ან სიტყვა, ჩვენ მოგახსენოს და სამართადი მიეტემა. აღიწერა აპრილის ით, ქვს უნგ. თუ არა და დაეხსნას, ხელი აიდოს. ერეკლე |.

509. მოხსენება ავეტიქასი გორჯასპი და გოვპარ მდივანის ცილობის შესახებ და მოხსენებაზე მოწერილი ბძანება ირაკლი II-ისა, 37,×21,7 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1769, იანვრის 24.

ქ. ღონ ბედნიერის კემწიფის ჭირი მათს ფეხთა-მტკერს აგეტიქასს მომტეს.

ქ. გორჯასში მდივანი და გორჯასში მდივანი სახლზედ რომ ცილობენ, იმისი ჰადილათის მოხსენება გეძინათ.

ქ. ეს სახლები კელმწიფის უმა ასლანასი არის, თითონ უძეოდ ამოყარდნილა და ნიჭ. კეფ*) ვალი დარჩომია, ეს სახლი უნდა გასეიდუ-ლიყო და ამ ვალებში, როგორც ქალაქის რიგი არის, ისე მისცე-მოდა.

ქ. რათგან (sic) გორჯასში მდივანი იმისი მოყვარე არის, ცხებულის კელმწიფისათვის მოუხსენებია და კელმწიფის მელიქ მამასახლისზე რაქში უბოძებია, როგორც ქალაქის განწესება იუოს, ისე გარეგონ. იმ ხანად ეს საქმე შეუსრულებული დარჩომილიყო.

ქ. რათგან დარბაზი მელიქ აშხარბეგის თამასუქში გირაოდ სწერია, მირიშქარ-ბაშს გორჯასში მდივანისათვის ეთხოვინა, თექვს-შეტო წელიწადი უქირათ მდივანს ეჭირა.

ქ. მრავალჯერ ეს დარბაზი ეთხოვნათ, რომ დაგვიცალო, რომ გავეიდოთ და არ დაეცალა, რომ შავერდი მუშრიბი მოწამე გან-ლაგსთ **).

ქ. რათგან თავისის ნებით არ დასცალა, ბატონს მდივან-ბეგებს მოვასხენე, იმათ უბძანეს: ან სახლი შენ იყიდე და ან დასცალო; ქვეხულები მოვასხით, დაათასეს ჳზ. ც.

ქ. მრავალჯერ მოვასხენე გორჯასში მდივანს: ან შენ იყიდე, ან ჩვენი თეთრი მოგვეცი და შენთან გირათ იუოს. იმ ხანად არც იყიდა და არც დაიგირავა, ამისი მოწამე თავისი სიძე შაქარ გან-ლაგსთ ***).

ქ. რათგან ნახარ-ბეგის შვილთანაც გირათ იუო, ის ოცდაათ თეჰანს აძლედა.

ქ. მას უკან გორჯასში მდივანმა მოინდომა, ჩემი მოყვრის სახლებს მე ვიყიდო, ბატონის შვილის გიორგისაგან მირიშქარ-ბაშზედ წიგნი მოიტანა, როგორც ქეთხულებს დაუთასებიათ, ისევე ამას ასეიდვიყო.

*) ასოები პატრივით თუჰანებს ნიშნავს; „ც“-ს მაგიერ დედანში „ჰ“ სწერია.

**) აქ სხვა ხელით ჩაწერილია: „მე შავერადი მუშრიბი ამისი მო-წამე ვარ“.

***) აქაც სხვა ხელით ჩაწერილია: „ამის მოწამე ვარ მე შაქარმა“.

ქ. რათგან მდივანმა იმ ხანად იმ ფასად არ ინდობა, თავისი მოყვარისაც იყო ეს სახლი, გოგუზარ მდივანს დაჩებდა და გოგუზარ მდივანმა ამისის მიზეზით თავისი სახლი სხუკან დააგირავა და ამ სახლის ვალებში მისცა და თამასუქები დაიხსნა, ზოგი კიდევ უნდა დაიხსნას.

ქ. ამ ხანად ამ სახლის ვალის თამასუქი რვა თუშნისა, რომ შეტრე დეკანოზისა იყო, გორჯასში მდივანს ან სუადვით და ან სხვა მიზეზით, ის თამასუქი კვლში ჩაეგდო, რათგან იმ თამასუქმა გირათთ ეწერა და ჯერ არ დახსნილიყო, ამისი მიზეზით სიგელი არ დაიწერა. სხვა ხელით ჩაწერილია: „რაც ამას ზემოთ მოგახსენე, ბანდა ავიტოვებ მოგახსენე“ [ავტორი].

ქ. ამ ხანად გორჯასში მდივანი ერთს ამ მიზეზით ეჭიდება, ჩემს სახლზე ახლოს არისო.

ქ. მიორეს (ში) მიზეზიც, რათგან ის გირათს თამასუქი უშოვნია დეკანოზისაგან, რათგან ჩემთან გირათად არისო, მე ვიყიდიო.

ქ. გოგუზარ მდივანი ამ მიზეზით ეჭიდება: ჩემი მოყვარისა არისო.

ქ. მეორე ცხებულის კვლმწიფის ოქმი მე მაქვსო, რომ იმისი ვარასი მე ვარო.

ქ. მესამე მოქალაქე ვარო და მოქალაქის სახლი მე შერკებაო.

ქ. მეოთხე იმავე თავით მე ვიყიდეო და ჩემი სახლები დაფარავო, თუ გორჯასში მდივანს უნდოდაო, სახლი რათ დასცალა და არ იყიდაო.

ქ. როგორც ამ სახლის საქმეს გაუგვია, ან რაც ამათი სიტუაცია არის, ეს არის, რომ კვლმწიფეს მოვახსენეთ.

ქ. ქალაქის განწესება ეს არის: ვინც მამულში შეტეს ფასს გაიღებს, იმას ერგება, შეტად ამისიანა სახლისა, რომ ვალი ბეკრი არის, რომ გირათს გარდა თუმანზე ექვსი აბაზი ერგება.

ქ. მეორეც რომ მოქალაქის სახლი მოქალაქემ უნდა იყიდოს და კვლმწიფის სამსახური იმით გასწიოს.

ქ. ქალაქის რიგი ეს არის, რომ მოგახსენეთ, და სახლის ბოძებისა, ვისაც უბოძებო, ბძანება კვლმწიფისა ათავდეს. იანვრის კდ, ქვს უნ ზ. □ □ □ □ □.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენნი ბძანება არის: რადგან ეს ასე ეოფიდა, ეს სხვლები ცოტარ მდივნისა კიდას. აგვისტოს იე, ქვს უნს. სხვას ამ სხვ-
ლებთან კელი ნურავის აქვს ერეკლე |.

ამიაზე აწერია:

ქ. ჩვენ ბატანის შვილი გიორგი ამ ბატანის შამის ჩვენის
ბძანების თან მოწამე ვართ. აგვისტოს ით, ქვს უნს. შემის ძე გიორგი |.

510. სიგელი ერეკლე II-ისა, ბოძებული გორჯასპი თუმანიშვი-
ლისადმი, 59,5 X 27,1 სანტ, დაწერილია კარგ ქალაღზე
მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია
თითო წერტილი.

1769, მარტის 23.

ქ. წყალობითა ღთისათა ჩვენ იესიას, დავითიან, სოლომონის
ბატონოვანძის, ძემან ცხებულას შეფის თეიმურაზისძისმან, შეორე
ი რ ა კ ლ ი მ, შეუკმან საქართველოსმან: ქართლისა, კახეთისა, ყა-
ზახისა, შამშადილოსა და ბორჩხალოს მშერობელ-შქანებელმან, თანა-
შემცხედრემან ჩვენმან დადასნის ასულმან, დედოფალმან შატროსმან
დ ა რ ე ჯ ა ნ, ძემან ჩვენმან შრჩობლთავე სამეფოთა უფლის წყალობის
შატროსმან გიორგიმ, ალექსან, იულოს კახტანგ, თეიმურაზ და შა-
რიან, ძისა ძემან ჩვენმან დავით და იოვანეშ, ესე მამულის წყალობის
წიგნი და ნიშანი გიბოძეთ შენ, ჩვენს დიდათ ერთგულს და თავ-
დადებით ნამსახურს კარისა ჩვენისა მდივანს თუ მან ი შ ვ ი ლ დ ს გ ო რ-
ჯ ა ს ჰ ა ს, შვილსა შენსა სულხანს, მანიუხარს და ეაფანდარს და შა-
შაყალთა სხვლისა თქვენისათა, ასე რაჟე შენის განყოფის აბდულა-
შვიდის ქიშვარისშვილს ალხაზას და მის ძემბეს თუ რამ ემა ჭყო-
ლოდათ და მამულა ჭქანებოდათ, ეგელა შენთაჟის შქმოკვედრებისათ
და მოკცათ და თითონ რუსეთს წასულეიკენს. ქიშვარისშვილეთა სამ-
ნაჲ ძმანი: ალხაზა, საამა და ბეჟან უშეაღოთ ამოწკეკტილიყვსენ,
იმათი მამულა ბეათაღმნათ დარჩამილიყო და შენ გეჭირა. იმის გა-
ყრილი განყოფი დკოისავარა მოკადა და იმ მამულს წამოგედავა.
ჩვენ ამის მაკითხული ვქენით, სწორეთა შეეატევეთ, რამ აბდულას-

შვილებადამ დუაისავარას მამა-მამა გაყრილი ყოფილიყვენ და რად-
გან ამოწვევტილის კაცის მამული იყო, ბეთილმანი იქნებოდა, მო-
ხვედით კარსა დარბაზისა ჩვენისას და ამ ბეთილმანის წყალობას
დაგვეკურნათ, ვისმინეთ მოხსენება თქუენი, ციბოძეთ და წყალობა
კიუვათა შენის განყოფის ანდუღანთ ქიშკარისშვილის აღხაზასი და
მისას ძმების მამული, რისაც მქონებულე ყოფიდას ხელაუბანს და
ზემო-რეხას, რაც ემა და მამული ჰქონებოდათ, სასხდის აღაგი თა-
ვისის ქვერ-მარნითა, ნახურევი, ხოდაბუნი, წყალი, წისქვილი, სხ-
ნავ-უხნავი, სათიბი, უთიბი, ყოველი ამათი ნაქონი ემა და მამული,
რაც არის, შენთვის და შვილთა შენთათვის კვირბობითა თავისის სა-
მართლიანის სახდურით, ყოვლის კაცის უცდილებულად. გქონდეს და
გიბედნიეროს ღთს ჩვენსა ერთგ(უ)ლად სამსახურსა მისა, არადეს
არ მოგეშალოს არცა ჩვენგან და არცა შემდგომთა მეზატრონეთაგან.
გიბძნებთ, კარისა ჩვენისა ვეჩილ-ვეზირთ, ბძნება ესე ჩვენგან ბო-
ძებულე ფარმანი, თქუენც ასე დაუმტყვიეთ. აღაწერა კელითა კარისა
ჩვენისა მდივან-მწიგნობრის ბეგთაბეგის ძის სულხან ფეშქაშისი-
სათა. მარტის 26, ქვს უნ 16. უზის ბეჭდები: მეფის ერეკლე I, დე-
ლოფლის დარეჯანი I; მეფის ძეთა: გიორგისი, ლევანისი, იულონისი,
და ვახტანგისი; მეორე გვერდზე უზის ბეჭედი სახლ-ხუცის დავითისი
და ერთი კიდევ სხვა, რომლის წარწერა გადასულია.

511. არზა ტერ-ყაზარასი და არზაზე მიწრილი ბძანება ირაკლი
II-ისა, 18,5 X 10,5 სანტ., დაწერილია ქალღვალდზე მორგვალლო
მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1769, მაისის 8.

ქ. ღთს ბედნიერი კელიწივის ჭირა მოსტეს აუკლელს მ:თ
ეპის ტერ-ყაზარას მკვიდს გიორგის, თასეთის ხიზნათ
ცახლდით, თქუენის ბძანებათ გიხეღით აუკლას, გივი სუფრაჯის
ქვრები შეუბნება: თუ ჩემ კედლათ არ დასდგება, აქ არ დაჯიუტებო,
შე ამის კედლათ დგომს არ შემიძლია და თუ იმ ქვეყანას არ დამა-
ქუენებს, ემა თქუენი ცახლავარ და ნება თქუენია. მასის 18, ქვს უნ 16.
თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენა ბძანება არი არზის მეტრონო: თუ დადა ხნის მისე-

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ბატონო მოსამართლენო! ეს კარგათ შეიტყუეთ ამ მამულის ზეტონი, ან გარჯასში მღაფანს როგორ ექვის, ან დეთისკარას, ამთა ჩამომავლობა დასწერეთ და შეორე ეს შეიტყუეთ: დათისკარას მამა და ამ მამულის ზეტონი რომ გავრდიან, ისევე შეურადან, თუ არა? თებერვლის კნ, ქს უნზ მრავლ.

513. განაჩენი გივი გურამიშვილის და ავეტიქა ტერნაკაშვილის დავის გამო, 33,5 X 14,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1769, მაისის 10.

ქ. მის სიმაღლეს ბატონაშვილს გიორგის გურამაშვილის და გივის შვილის ზაღის და ტერნაკაშვილის ავეტიქას სასართალი ჩვენ მღაფანეკებისათვის ეძისხა. ჩვენ ეს მოვიკითხეთ და სარწმუნო შევაქენით, რომ ეს კაცა სასართალს გავს გურამიშვილის მისივლით. სასართალით ეს ღორუდა ტერნაკაშვილა ავეტიქა ზაღ გურამაშვილს დარხა. ამის სასართალში მის სიმაღლეს, ბატონაშვილს გიორგის, ვახლდით და ასე გარდასწდა. ამ კაცთან სხვას ხელი არავის აქვს. აღაწერა მაისის ა, ქს უნზ. □ □ □ □. ბეჭდებს აწერია: იოანე ორბელიანი; ფარსადან; მონა ღეთისა ამილახვარის შვილი მოურავი იესე.

თავში უწერია:

ქ. ჩვენ ბატონაშვილა გიორგია ამ მღაფანეკების განწესებულს სასართალს ვამტკიცეთ. აღაწერა მაისის ა, ქს უნზ. მფის მე გიორგი.

514. არხა იოანე ბარამაშვილისა და არხაზე მიწერილი ბძანება ირაკლი II-ისა, 34 X 20,7 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1671, აგლისის 12.

ქ. ღთ ბედნაერის კელმწიფას ჭირა მოსტეს ბარამის-მუკალს ილანეს. ამას მოვასხეხებთ ჩვენს კელმწიფეს: თქვენც

კარგად მოგვსენებსა, რომ იმ კაცსში ოცდა ათრმეტი თუმანი გა-
 ლეიული მატეს. ანდრიიდან გარდემიიყვანა, იმის მეტი კაცი არა
 შეეანდა, ის იყო თიასქმის ჩემი სიცოცხლე. ეს მეხუთე წელიწადი
 არის, რომ ჩემი კაცა მკვლია, ზირობა ასე იყო: როდესაც ბატონი
 ქართლში მობძანდეს, ამოდი *) და შენი კაცი მოგაბაროა. ახლა რომ
 ქართლში ბძანდებოდით, ვიჩივლეთ და იასაული მიბოძეთ, იასაულმა
 მოგახსენა: ეულარადასმა გააქცია და ოსეთში დამალა. ოთხი წე-
 ლიწადი არის, რომ ვსჩივა და თავს გაწყენ, სამართალმა მომცა და
 იმან არ დამანება. ღთაი გავიმარჯვებთ, ერთის გზიანის საქმიით
 ერთმანერთს მოგვაშორეთ, რომ აღარც ნიდაგ თქვენ გაწეინოთ თავი
 და არც ჩვენ ვმფოთაყდეთ, ბედნიერო კელმწიფეუ! ივლისის ია, ქვს
 უნთ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბძანება არის, მერე ის კაცი ბარამიშვილს ელაშკრს
 რადგან ორჯერ დახსნილი ჰქვანდა, ამისათვის თავის კაცი არ უნდა
 დაეჭირათ. ჩვენ ერისთავსაც და ეულარადასსაც ამის მიცემა შეუთ-
 ვადეთ, იმათ ერთმანერთზე შეეგდოთ და არ მოეცათ. რადგან ამ
 ავანე ბარამისშვილს თავის კაცი არ მოსცეს, ქსინის ერისთავის ემა,
 სცა კახეთში ამ ავანემ იწოვოს, ორი კომლი კაცი უნდა მოეცეს.
 იასაულს ავადისშვილს გიო! სცა ამ ივანემ ერისთავისა და ეულარა-
 დასის ემა იწოვოს, ორი კომლი კაცი აუყარე და შობარე. აღიწე-
 რა ივლისის იბ, ქვს უნთ მეფე ერეკლე.

515. არზა ნიკოლოზ თუმანიშვილისა და არზაზე მოწერილი ბძა-
 ნება ირაკლი II-ისა, 19X14,1 სანტ., დაწერილია ქალალღზე
 ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1671, დეკემბრის 5.

ქ. ღთნ ბედნიერის კელმწიფეას ჭარი მათს ავარსთა მტკუნს
 თუ მანის შვილს ნიკოლოზს მოსცეს. მერმე თქვენი უხვი
 წუალობა ჩვენს თავზედ მოვიდა, მამული გვებოძა, ზოგიერთი ოძლაკ-
 რობით და ურდობით სხვათ უჭირავსით. ანცა აქვთ სასუალობის წა-

*) დედანში სწერია: ამიდი.

გნები და მოწმებიც შოგახსენებენ და მამულის ნატრონებიც, რომ
 აქვენი (sic) ნაწყლობები არის. ერთი იასაულის წყალობა გვიყოთ, ვი-
 საც წიგნი ქონდეს გვიჩვენოს, ვისაც არა ჩვენი მამული დაგვანებონ.
 დპერთა გაგიმარჯვებინო!

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი იძახება არის, იასაულო დავით ჩერხეულიძე: მერე არ-
 ზით რომ მოუხსენებია, ვისაც ამითი მამულია ეჭირათ, თუ ვისძეს
 ნასყიდობის წიგნი ქონდეს ვისმე, ჩვენ სამართალში მოატანინე, და
 ვისაც წიგნი არა ქონდეს და მამარვითა და მძღაფრობით ეჭირათ,
 ეკელას გამაურთავა თავისა მამულია და მოაბარე. სეკლეძის ე, ქმს
 უნთ. ერეკლე ქ.

516. სიგელი ფანიაშვილებისა, ბოძებული მეფე კონსტანტინე მესა-
 მისაგან, 49 X 14,6 სანტ., დაწერილია ეტრატხედ ლამაზის
 მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერ-
 ტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1491. ქ. სახელითა ღთისთა შეუეთ შეუთას კონსტან-
 ტანესგან და ძეთა ჩუენთა დავით (ღთ), გიორგი (გგი), თაგ-
 რატ, და დიმიტროსგან, ნებითა და შეწყვენათა ღთისთა, აფხაზთა
 და ქართველთა, ვახთა, რანთა და სომეხთა შეუთას, შინა და შირ-
 ვანსა და ეოფლის ჩრდილოეთისა და საქართველოს მტკიცედ-კელ-
 მწიფედ მპერობელ-მქონებელთასა, მოვიდეს წინაშე ჩუენსა ჩუენნი
 დიდად ერთგულნი და ძალისებრ მათისა დიდად ნამსახურნი ივანო-
 ს სეკელი ა დ ბ ე და და ძმანი მისნი ნუგზარ, სევედაფლე,
 ჩუენნი და ვახაბერი, გუაჩხეს და შოგახსენეს, რათამცა ერთგულო-
 ბა ნამსახურთა მათისა სამეფოდ ჩუენსა მათიუის წყალობა გუეყო და
 სიგლიათა ამით შეგუეწყადნეს. ვისძიხეთ აჟა და მოკსენებთ მათი და
 მათობით რ უ ა ს სეუდრას უბანს ე ლ ი ა ს სეკელი მისითა სსახ-
 ლითა, ვენახითა, ჭურ-მარნითა, სახეხითა, ნასუადითა, წყლითა, წი-
 ქილითა, ჭაღითა, სთიბითა, საფიხნულოთა, სანადიროთა, საკმრი-
 თა და უკმრითა, სძებრითა და უძებრითა და მისითა შიმდგომითა
 სამართლანითა სრულად და უკლებად, ტიბუდნიეროს დპერთან (ღწ)

თქვენ თანასწორილთა აღბუღას, ნუგზარს, სეფედავლეს, ჩუბინსა და კახაბერსა, ძმათა, შვილთა და მამაკვლთა სხედის თქვენასათა ყოველთავე რუსი საედრის უბანს ელასიშვილა მისითა მამუღათა, სსსხლოთა, ეკლესიითა, სსსსუღათა, შიგნით და გარეთა, ჭურ-მარნიათა, წყლითა, წისქვილითა, ჭაღითა, სათბობითა, საკნავითა, შინდორითა, საიხიხუღითა და ხასუღითა, სკობითა და უკობითა, სძებრითა და უსებრითა და მისითა მხდვრითა და მიშდვრითა სმართლიანათა, ერთობ ყუღათა. არა შეგეცვლოს და არა მოგეშდოს არა ჩუგჩან და არა შეშდვრად ჩუგჩანს მამაკვლთა მეფეთა და დედოფლთაგან და არა სხუთა შეხატონეთაგან და არავინ გუაბრძნებთა მშდვლი და მქცველი მტკიცედ ბრძანებულასა (ბებელისა) ამის ჩუგჩანსა, თუინაურ სიმტკიცისა და თანადგომისაგან კადე. დაიწერა წიგნი და სიგელი ესე ქვს რთი, კელითა მტხეთის ქადაგის მახანბეღისათა. შევეგოსტანსე (ხართულათ).

517. განახენი ნახირის ბარამის (გურგენიძის) დაჭრის გამო მორღლის გიორგის მიერ, 36X20,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალღმრთე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო და ორ-ორი წერტილი. სიგელი ეკუთვნის გურგენიძეებს და ინახება თავდაზნაურთა საღებუტატო საკრებულოში 493 ნომრით დაბეჭდილ სიგელთან.

1793, იანვრის 28.

ქ. მორღლის გიორგის და ნახირის ბარამის ლაზარაკი მოსვლადათ, მორღლს ვიქურად კახა წაქცხეიბნა ბარამისათვის: თვადს ქვემოთ ქუთუთა გაქვრა. რადგან ბარამს ბრალი არა ქანოდა რა და გავაურებთ მორღლს წაქცხეიბნა და თვადთან დიდათ გაქვრა, ბარამს ჭრილობა გაჭომოთ, ცხრა ქერის მარცვლის ზომას ჭრადობა ვქონდა. ბარამ რადგან მესამე თაუდათ არის აღრიცხუღა, მესამე თაუადის ერთას ქერის მარცვლის ზომას სსსხლი არის ვთუმანა და თთხი მიღანთუნი, რომ იქნებ ცხრა ქერის მარცვლას ჭრილობის სსსხლი, ნუ ორმოცდა ჩვიდმეტი თუმანა და ექვსი მიღანთუნი. სამართალი ასე სწერს: კახითა გაჭრადი ხმლას გაჭრი-

ლის ნახევარზედ უნდა ჩავარდეს. ამ სამართლის ძალით ნახევარზედ ჩავადგევით, რადგან ვოხით გაჭრილი ქონდა, რომ იქნება ამისი ნახევარი უნდა იყოს და რვა მილანთუნი. რადგან მისის უძალესობის კარის მოხელეა, ამის გამო სამართალმა დაუეორკეცა, რომ იქნება წს. ხ. ნაზირი ამასაც ასე ჩიოდა თვალს კილო გაშიწვდაო. აქიძნი მოაყვანინეთ და თვალა გავახსრეკინეთ და უთხარათ, მართლა კილო გასწვევტია და ახ მოაბას თუ არა? აქამთა თქვეს: გაწვევტელი აქვსო და აღარც მოკებდისო, სხაჩრად დარ(ჩებოა), რომ შეიქნა ორისაგ სისხლი წს თუძანი და ექვსი მილანთუნი, აქელამ სამართალმა ჩვეულებისაგან იმატია სი) წს თუძანი და ექვსი მილანთუნი, დარჩება ო. თუძანი. ეს ო. თუძანი ნახევარა ჩადი და ნახევარი ვეჯი უნდა მორდალმა გიორგიმ მოსტეს ნაზირს ბარამს. ბატონო ემიგადასინამო გარსეკან, ეს ასე აღსრულდებანე. იხვარს კწ, ქწს უ ზ ა. უზის ექვსი მღივანბეგის ბეჭელი; ნიკოლოზისა, სოლომონისა, ლეონისა, თეიმურაზისა და სხვათა.

თავში აწერია:

ქ. ჩვენი უოფლისა ზემომსა საქართველოსა, კახეთისა და სხვათა შეევე შერთე ირაველი ვამტკიცებთ განჩინებასა ამასა. ეშაკადათბამო გარსეკან, ესრეთ აღსრულე. ფეებერვარს კე, ქწს უ ზ ა. თრეკლე.

ქვემოთ სხვა ხელით აწერია:

ქ. გამტკამბისსკილო ნიკოდაოს და სამიშეალო ბუცაყე! ეს ბატონასა ბძახეას ასე აღსრულეთ, რაცოტრ ეს განჩინება აღხადებდეს. სეკდემბრის კბ, ქწს უ ზ ა. გ ა რ ს ე კ ა ნ (ჩართულათ).

- 518.** ანუკა ბატონიშვილის მზითვის წიგნი, 24,5 X 20 სანტ., დაწერილია ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით რვეულის მსგავსათ შეკერილს ქაღალდზე, რომელიც შეიცავს 25 დაწერილს გვერდს. პირველი სამი სტრიქონი დაწერილია წითელის მელნით, დანარჩენი ტექსტი შავის მელნით. ნიშნებათ ნახმარია ორორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. წიგნი ეკუთვნის 1712 წელს, ვინაიდან ანუკა ბატონიშვილი ამ წლის თებერვალში მისთხოვდა ვახუშტი აბაშიძეს. პირველათ ეს მზითვის წიგნი დაისტამბა გაზეთ „ივერიაში“ 1888 წ. (№ 234 და 235)

„ესომის“ მიერ. წიგნი ინახება წერა-კითხვის საზოგადოების ბიბლიოთეკაში და აღნიშნულია № 1287.

1712, თებერვალი.

ქ. უპირველესთა ჩამოსა, ოდეს შეურეკელძან გვაძოყნებითა სამ ხატოვანძან მღთაეპაძან და სამქიამან სრულძან, დიდებითა და სამარადისობითა და შეუყუებითა არ განყოფილძან, არცა უცხია ქმნილძან, რომელი არაოდეს მოაკლდა ძე მამსა, არცა ძეს სული, არცა აღორძინდა ერთობა ორობად, არამედ უქცევულად ჰგებულძან ღმრთის სამქიამან, ერთ-არსეპაძან, ერთ-ღთაეპაძან, ერთ-ძალიძან, ერთ-შეუყუებამან, უკუდავამან, დაესაბამომან, მიუწდომლობითა ცნობილძან, დამბადებულძან უოველთა არსთამან, ჟამთა და წყლთა სიმრავლისათვის დაუბრუნამან, უკუდავითა და მოკუდავითა ცხოვრების მომნაჴებულძან განხრახებითა და სიბრძნითა შექმნა ცა და ქუეყანა და იყო ქვეყანა ესე უხილავი და განუშხადებელი და ბნელი იყო მდგომარე ზედან უფსკრულთა და სული ღმრთის იქცეოდა წყლთა ზედან, ინება და დაბადნა ანგელოზნი სულად და მსახურნი მისნი ალად ცუცხლისად შიოსკარ ანგელოზნი, უფლუიანი და ძაღნი, მრავალ თვალ[ნი სერაბ]ინნი და ექუს-ექუს ფროიენნი ქერაინნი და გაჩუჩინა [ანგელოზნი], რომელნი არა გარდაკლებან სწავლართაგან მისთაგან და განსაზღვრნა კმელინი, დაბადნა მონი და ბორცენი მადღისა და მდაბღნი, ეოველნი უძრავნი და მოძრავნი, დღე და ღამე, ქროლა ქართა, ცა მეორე გრილი მუასვარე, გაუენა წყლნი სიმაღლედ და სიმაბღლედ, აღმოაცენა ზირისგან ქუეყანისა ეოველნი მდელთანი, მწვანე მწვანელნი თავის სათესავი, სე ხილთვანი და უხილო, მზე და მთოვარე და ვარსკვლავნი, დაბადნა ეოველნი იძვრისნი, ფრანკელნი, ქვე-წარმავალნი, კეშანნი ზღვასა შინა და კმელთა სედან ეოველნი ზირტეენი, მკეცნი, ხადირნი, იძვრისნი ქვეყანასა ზედან. ოდეს სრულ იქმნა ცანი და ქუეყანა, ეოველი სამკაულნი მათნი განსრულდა და განისვენა ეოველთა საქმეთა მასთაგან, რომელნიცა ქმნა. შემდგომად ამისად შექმნა კაცი ღმრთის შტკერისა მიმდებულძან ქვეყანისაგან და შობაერა ზირსა მისსა სული სიცოცხლისა და იქმნა კაცი სრულად ცხოველად და დასხა სამთოსე ედქმსა აღმოსავლეთი და დადვა მუნი კაცი, რომელი შექმნა, აღმოვე-

არენა ქვეყანათ უთველი ხე, შვენიერი ხიდეჲად, კეთილი სარქმელად. ხე ცხადვრებისა შორის სამოთხედ და ხე იგი ცნობადი კეთილისა და ბოროტისა. შერძე თქვენა ღთს: „არა კეთ[ად] არს კაცისა ამის მარტოსა“, და უქმნა შემწე მსგზავისი მისი და [დაადგი]ინ განკვირვება ადამის ზედან და დაიბინა და მოიღო თქ[რდისსკან] ერთი გვერდის მისისა და აღმოუგო კარცითა მის წიდა და აღუშენა გვერდი, რომელი მოელა ადამისსკან, ცოფად და მოაუგანა იგი ადამისად და თქუა: „ადამ, აწ ესე ძვალი ძვალთა ჩემთანი და კარცნი კარცთა ჩემთანი, ამის უწოდოს ცოფ, რამეთუ ქმრისა მასისსკან გამოადებულა იქმნა, ამისთავის დაუტეოს კაცმან მამა და დედა თვისი და შე(კ)უოს ცოლსა თვისსა და იუხუნს ჭრნავე ერთკარც“. ხელა შემდგომნი ამასინი მოგითხრნესთ წერილმან სხვამან, და ჩვენ მივიქცეთ ზირველსავე სიტყუასა ზედან. ამაღ დაბადნა ესე უთველნი არა არსთა არსებნად მომევენებელმან ღთს, რათა ჰქონდეს კაცთა საშველებლად და ესე ორნი შექმნა კელაგებით კელათა საუფლოთა, რათა ამათ მიერ აღშენდეს და განმრავლდეს ქვეყანა თესლ-ტომითა მათითა და უთვლებდეს უთველთა ზედან, აღიდებდეს და თაყუანისცემდეს მარადსა დაძმადებულნი დამბადებულსა თვისსა. მას აქათთგან იქარწინებდენ და განიქარწინებდიან და განმრავლდენ და აშენეს კაცნი ღთისა სთნობ ჩინილა. ანელ მართალა, ნაცოთსსად ღთისსად მსსვერბდისი შემწირველი, ესეუქ უკუდავ ქმნილა, სამათხესა მკეიდრო, ნოე წყლით (ზ)ღვასსკან განმარინებელი, აბრამ მუხსსა მამბრესა თასა სამების სტუმრად დირს ქმნილა, ისაკ სანოესსა ხესა ვერძ ვიდუთთა განთავისუფლებული, იაკობ ქუეყნისსკან ცად აღწევინდად კაბეთ მხიდეველი, მოსე სცოთურისსკან მეგვიბტერის განმარინებელი, ჰარონ კვერთხით უკუდავ მუთოლისსა ნაყოიას გამომდებელი, დავით მიევე, რომელსა უწოდდა ღთს მამასა, ძე მისი სოლომონ აღთქმითგან სობრძნით მობალი, სხვანა რაადქნინა: ნათლის-მცემელი იოვანე და აოვანამ, კაცი მართალთა მშობელი, რომლისსკან აშვა მშობელი შემოქმედისა ღთისა. მარადის ქალწული მარია და ამისგან იშვა უთველი და მიუთვე დამბადებელი ჩვენა, ღთა იესო ქრისტე, რომელითა მოგვეცა ნეტარება ივა ზირველი, ჩვენ მიერ ურჩებით წარწემდელთა, და მოველით წარმარაქისა ორსავე სოიველსა ცხადვრებისსა და აღსრულე-

ბას უკუდას კეთილასსა. ამისთვის მისსაბეძემის მისმან და ცუად და თარყად მიხდობილმან ხსენება ვჰყო ღთივ დიდებულისა ამა წინასწარმოტყველთა ძირთაგან აღმოცენებულისა და მათგან რტოდ გარდმოტყინილისა, ღთივ აღმატებით დაშარებულისა და ღთივ ზეცითა გვირგვინოსანისა, ზირუელთაგანვე ზეცითა საქართველოს მეფედ განკუთხილისა და აწ სასუფეველს ცათა შინა სულ ბრწყინვლად მანათიულის, იასიან, დავითიან, სელამთიან, ზანკრ(ა)ტოიანის, მხნე-ახოვან; ქველ-დიდებულის შიუის, ზატრანის შ ა ჰ ნ ა ვ ა ზ ი ს ა, რამჟღელთა მუთობდა ქართველთა და კახთა ზედან, კლმითა დამზერობელ იქმნა ღიხთ იმერისცა, სამთავუ სამეფოსა იუხანოსიანცა, ვადრე შავს ზღვადმდე. ვახსენთო ამა მადლის მეფისა მუერ აღმობრწყინებულთა და განმანათლებელი უფელთა მიდამთა, უსწორად ქვეყნად სახელ-განთენილი, ძე მისი ზირმშო მუევე, ზატრანი ა რ ჩ ი ლ, რომელი არს უხილავთა და ხილულთა მტერთა კალათებრ დამცემელი არათუ შურდულთა, არამედ ძლითა ვუარასათა და სითისა მღვიძრად ებგურად ჩინებულთა ქრისტეს სტრატელატა კაცი, კულის სათქმელი ღთასა, რომელსა იტყუის: „აუზავე კაცა კულისთადა ჩემიდა“, რომელმან მიწვესულთა თაგა თვისი ზატოისანი ხაზართა მეფე მეიასად და ვიეს ცხოვრებთა და ზატოით სწორებით მისათ, კულად ვთქვნიეთ ძე მისვე ზირუელ კსენებულისა მეფასა, სვიეტრ მეფობისა და ტახტი გვარგუინისა შესაფერი ძლითა-მძღვევეთა, მტერთა კულისის ზაზებთა შემადწუნებელთა, აღთი ღთითა, გმირთაგა უგმირესი, მეფე ქართველთა, სრულად ერანის სხასლარა, ვანდარისა და ქირმანის ბეულარბევა, ვირიშქისა და აღასათის მჭირავი გ ი ა რ ტ ი, კმობალი მუარე მანავსხან, რომელმან მიწვესულ ქმნა ძლითა და სიმკნითა თაგა თვისი სახლეთამდე, ვითარცა ვახტანგ გურგას(ა)ლ, რომელი აღესრულა მუნ ზატოისანთა გვამთა მისთა მქვამელ უფლით.

აწ სხვისა ვაწეთა ძის მასვე მეფისა და მოძიეთა ამა მეფეთა უმრწველესა, რომელი იყო საქმითა სრულთა, განსრახეთა მდლარნი, მამულთა საქმითა საბაწყანთა წინასწარ მოქმელი, თაგა თვლასი-ფოსითა, მძვიდა. უხუა და თუ მდამდა, მართლად განმსჯელი და გარდაწყველად მოსაპროთუ. სრულად ერანის მღვანბევა ზატრანი ღ ე ვ ა ნ, და ძე მისი ქართველთა მეფე, სრულად ერანის სხასლარა

რი, თავრიზის და აღიბეჯანის ბეგლარბეგი, მეფე, ზატონი ხოსროს, რომელი იყო დასახაში უოფლის სიკეთის და აღზრდილი გულმწიფეუთა ქრეკითა, ბრძალათა შიგან გულსრულად შემტაკებელი, მრავალ გენათა რაზმითა შემადრწუნებელი და მიტოვებული სახელის და მეთმობისა. აწ ჩვენ დროის ერთ არსების და სამ ხათლად ცნობილისა, მამისა, ძისა და სულის წმინდისა გულ-მხურვლად და ჭეშმარიტად მადიდებელმან და თავუხანის მტკემელმან უბიწოდ მშობელის ძისა დროისა, მრადის ქალწულისა მარამისა მშობავმან და მინდობილმან, წილ კლამილთა მისთა ქვეყანათა შინა ქართლისათა, მკუი-დრქმნილმან, უფლისა და მკუუფისა ჩვენისა იესოს ქრისტეს კვაროსა და სვეტისა დროს აღმარებულსა და მირონსა აღმამდინარეს ზედან აღმუნებულის დედა ქალქსა შინა მცხეთასა, სომოციქულთ კათალიკე ეკლესიისა, მტკემელმან, ძისა ძემან ზირველ ხსენებულისა მეფისა ზატონის მსჯნავაზისმან და მმისწულმან მეფის არჩილისა და მეფის გიორგისმან, ძემან ერანის მდივანბეგის დევიანისმან და ძემან მეფის ხოსროვისმან, საქართველოს გამგებელმან, ბატონის-შვილმან, ზატონმან უახტანგ და თანა-მეცხედრემან ჩვენმან, ჩერქეზთ მეფისა ასულმან, დედოფალთ დედოფალმან, ზატონმან რუსუდანი, ნებიოთა, განგუბითა და წადილთა ჩვენითა, თანაზრახვითა და შეწევნითა ქართლისა და კახეთისა და სამცხე-სა(ა)თაბაგოს მაკურთხეველის (sic) მცხეთას ხარისხის ზედან მდგომელისა და სსკედ მშეობებელის ძმისა*) ჩვენისა ზატონარქისა, ზატონისა დომეტისათა, უოფლის სიკეთის მქონებელის, მობურთალ-მთასზარეზის ძმისა ჩვენის, ბატონის-შვილის, ბატონის იანესითა, უოფლის სამლო-სამხედრო ზნეობით აღსავის ძმისა ჩვენისა, ბატონის-შვილის ბატონის სვიმონისითა, ზირმშოსა და სასურველი ძისა ჩვენისა ბატონის-შვილის ბატონის ბაქარისათა, ვიკულეთ და ვიკულისმოდგინეთ, წყალბა ვეკეთ და მიუბოძეთ დიდკვარ თავადსა, დიდებულსა და წარჩინებულსა, ერთგულსა და მისანდოსსა, ხვამაღიას**) ჩვენთა შემნახავსა, თანა შეზდილსა და გაზდილსა, მრავალფერად და უცხო სახედ თავდადებით ხამსახერსა, მეუნებლეთა

*) დედენში სწერია: ძისა.

**) დედენში სწერია: შვაშიადსა.

ჩვენი მონათესავე თავდადებულსა, განძლიერებისა და დიდების ჩვენისათვის მომჭირნეს, ძალ-მწყისა აბაშიძეს ბატონს ვახუშტის მივთხოვეთ მეუღლედ და თანამეცხედრედ ასული ჩვენი სუსრუელი, ქრისტეს სარწმუნოებაზე*) აღზრდილი, მზის ციციმთაქობრთა აღმშენებელსა, მისთა სხივთა შიშველებით ნათელ მომთხილედ, თვარის მოდავედ მქნელა, ათხუთმეტ დღას მისავე სხივთა გავსილი, უებროდ საკედ სინჯ-დაუდებელი, თვით სხეობით მკაღითი, ნათელი თავდათა ჩვენი და სიხარული**) გონებათა ჩვენთანი, ბატონის შვილი ახუკა. აკურთხნეს ღმერთ მეუღლეთა ამათნი, ვითარცა აბრამ და სარა, ის(ა)გ და რებეკა, იაკობ და რაქელ, იოკიმ და ანა, ზაქარია და ელისაბედ და დავით მონა თუასი, რომელსა აღუთქვა ნაყოფის მუცლის მისისათა დასმა სკადართა მისთა, ვინა თუ აღეს ესტუმრა უფალი ჩვენი იესო ქრისტე განას გალიდას მექორწინეთა და აკურთხნა, ეგრეთ აკურთხევით იუფნ ქენი და ძის ქენი და თვის-ტომნი ამათნი, რომელსა იტყვიით, და ვით ხე დახერგული თანა წარსადისელსა წყალთასა, რომელმან გამოსცის ნაყოფი მისი ჟამსა თვისსა და ფურცელნი მისნი არა დასცვივენ და უოველი, რაცა ეონ, წარუმართოსთა სიმართლით, ვითარცა ფინიკი აღუგავნეს და, ვითარცა ნაძვი ღობანისანი, განმრავლდენ დახერგულნი, სახლსა მინა უფლისათა ევაგოდან და აკურთხნეს გვირგვინი წყლიწადათ ამათანა სიტკბოებითა და ველნი მათნი აღივსნენ სიზნითა. წარგვიტანებთა ზითევე თანა, რომელსა მრავალთაგან მცირელსა მოკინებრთ: წარგვიმძლვარებთა წინა სურვილით შემკობილნი ზატოისხნი ხატნი და ვვარნა, მრავალ ნაწილნი და სასწაულთ-მოქმედნი, წიგნი სამღთისნი ეოვლითურ მოუკლებანი, ბერნი და მღვდელნი სიწმინდისა იარადით, სამკაულნი და საუნჯენი კაცთაგან მიუწდომელნი აღრაცხვითა, თკალ-ტკარნი შუქთა მომთხილენი, მარკალიტნი უსასუილდონი, ოქრო და ვერცხლი აღწერელნი; ნიზნითა ზარქაშანი, სტავრა და სასლა ოქროთ ნემსურნი ქსოვილნი ხატაკეთ-მინა და მხევალნი ხადუმითურა და შვილნი ათავადთა და აზნაურთანი სარანგითურ; საუდრის იარადი: მაცხოვრის ხატი მერასა ოქროთა მოკვდილი თორმეტის ზატოისხნის იაკუნ-

*) დედანში სწერია: სარწმუნებაზედ.

**) დედანში სწერია: სიხული.

დითა, ათის ჰეტოლასის ბადახშოკანის ლაღითა, თოთხმეტის ნიშბურას ფირუხითა, ორმოცდა ათი ხომრის მარგალიტითა და ვერცხლის ბუდიო შექვაბილი; ძელი ჭეშმარიტი ჰეტარა მურასსად მოჭკედილი ცხრის ხომრის მარგალიტითა, შვიდის იაკუნდით, ოთხის ნიშბურის ფირუხითა; ეოვლად წმინდას ხატი მურასსად მოჭკედილი ექუსის იაკუნდითა, ექუსის ნიშბურის ფირუხითა, სპის ხომრის მარგალიტითა; წმინდის მარინას ხატი მურასსად მოჭკედილი ექუსის იაკუნდითა, ექუსის ნიშბურის ფირუხითა, ოთხის ხომრის მარგალიტითა; აიაზმის ჯვარი მურასსად მოჭკედილი თოთხმეტის ხომრის მარგალიტითა, თერსამეტის იაკუნდითა, თურამეტის ზურმუხტითა; ვერცხლიო მოჭკედილი სწილიანი ჰეტარა ჯვარი, თურამეტის ხომრის მარგალიტითა, ხუთის სეილანითა; მურასსა თაწმინდური ჯვარი ოთხმოცის ზურმუხტითა, თევზის კბილის თაწმინდური მოჭკედილი; თორამეტ სუფლო ხატი ერთი; კიდევუ თაწმინდური ხატი ერთი, რუსული აშია მოჭკედილი სამების ხატი ერთი; რუსული აშია მოჭკედილი წმინდის ნიკოლოზის ხატი ერთი; აღდგომის ხატი თორამეტ სუფლო ერთი; წმინდის გერასიმეს ხატი ერთი, მოჭკედილი მურასსად; სანარება ერთი; კადემუ სანარება სტამბისა ერთი; სამოცაქულო სტამბისა ერთი; ჟამნი სტამბისა ერთი დაკითხა სტამბისა ერთი; კელიო დაწერილი ჰეტარა დაუთანი ერთი; სტამბის მხედრული დაუთანი ერთი; სარწმუნების სტამბის წიგნი ერთი, თაჯისის ოქროქლოვლიო ბოხსებითა; სადმანისშვილი დიაკონი ერთი; ს(ა)ეროს წიგნისაგან: ვეფხის ტყაოსანი ერთი, ჯახულოთ დახატული ერთი; ლეოლ მკვანური ერთი; უსუფ ზილახსიანი ერთი; ს(ა)მიანი ერთი; სთამაშო ჭადრაკი ერთი; ნარდი ხათანანდისა ერთი; განჯაფა ერთი; სავ'ხი სურხი ერთი; კურდღელი და ავაზა ერთი: თაგვ-თიშიგი ერთი; კიდემ სხვა წურელიო სათამაშოები.

მარგალიტის ქუდი ერთი მრავლის ხომრის მარგალიტითა, სანკრა სანსამურითა; ი(ა)ლქანი ერთი კარგი და ჰეტოლასის მრავლის ხომრის მარგალიტითა, შიგ სხედს ბევრი ვარგი ზურ(მ)უხტი და იაკუნდი მისის ოქროს თითრებიითა; შირის მარგალიტი ერთი კარგი და ჰეტოლასანი, არას მარცხალი დიდროვანი მარგალი(ტი) სამოცდა შვიდი, შიგ სარევი ხომარი მარგალიტი სამოცდა შვიდი თაჯისის ოქროს

მურასსა ჯაჭკუბითა, ოთხის მურასსა კაკუბითა; საყური წყეული ერთი, ორის ეირშიზის ბადახმანის ლალითა, ორას ობლას მარგალიტითა, ორის ნიშა(ბ)ურის ფირუზითა, თავისას მურასსა ჯაჭკუბითა, შიგ სხედს ეირშიზი აკუნდი ოცდა თექვსმეტი; სირზა ერთი კარგი და შატო-ოსანი ცხრას ოქროს ქულაინითა, შიგ სხედს შატოოსანი ზურმუხტი, შვიდი ეირშიზი, აკუნდი ოცი, ხომორ მარგალიტი ორმოცდა ცხრა-მეტი მისის მურასსა კაკუბითა და თათრშებით შემკობილი; ყაში მურასა ერთი, კარგი და შატოოსანი, მრავლის ფერფანის თუღითა და მარგალიტითა შემკული; ჯილა ერთი კარგი და შატოოსანი, შიგ ზის ეირშიზი აკუნდი, ფრანკ-ფანადნი ორა, ეირშიზი ლალი ბა-დახმანისა შვიდი, შატოოსანი ზურმუხტი ოთხი, ყუთაული აკუნდი ერთი, თავისას ორის ოქროს მურასსა ჯინჯილითა, ორის მურ(ა)სსა შტოთაი, თავში უსხედს ორი ობლი მარგალიტი, თექვსმეტი შატოოსანი ზურმუხტი, თათრშეტი ეირშიზი აკუნდი, სხვა მრავლის თუღითა და მარგალიტითა შემკული; კიდეშ მორე კილა ერთა, შიგ ზის სამი შატოოსანი ობლი მარგალიტი, ოთხი ეირშიზი აკუნდი, ორმოცდა ოთხი ხომორი მარგალიტი მისის შტოუბითა და ჯინჯილითა; ეელსბაში ერთი კარგი და შატოოსანი, ხუთის-ხუთის ოქროს ქულაინითა, შიგ სხედს ფრანკ-ფანადი, ეირშიზი აკუნდი ცხრა, ზურმუხტი ორი, ნიშა(ბ)ური ფირუზი ცხრა, ეირშიზი ლალი სამი, ლურჯი აკუნდი ორი, ხომორი შატოოსანი მარგალიტი ორმოცდა ნუადმეტი მრავლის ოქროს ქერითა და ბარკითა, წყურაღის აკუნდი და ფირუზითა და სილსილეებით და სილსილეებითა შემკობილი; ყაში ერთი კარგი და შატოოსანი, მრავლის შატოოსნის თუღითა, მარგალიტითა, ოქროს ქულაინითა და სინსილითა შემკული; დუნბარჩა წყეული ერთა ოქროსი, მრავლის შატოოსნის თუღითა შემკული; მურასსა ოქროს ეელ-ჯაჭვი ერთი, ვარდა არის ორმოცდა ერთი, შიგ ზის ეირშიზი აკუნდი ორმოცდა ერთა, ზურმუხტი ორმოცდა ერთა, სხვას მრავლის აკუნდი და მარგალიტითა შემკული; ამბარჩა ოქროსი ერთა, კარგი და შატოოსანი, შიგ სხედს დიდრფანის ეირშიზი აკუნდი, ოთხი დიდრფანი ზურმუხტი, ოთხი ხომორი მარგალიტი, თათრშეტი სხუას აკუნდი და ზურმუხტითა შემკული; კიდეშ კარგი და შატოოსანი ოქროს ეელ-ჯაჭვი; კიდეშ ერთი შატოოსანი მარგალი-

ტის ეელი(ს) ჯაჭვი, არის მარცვალი დიდროვანი მარგალიტი ასი: აქროს ბირკი ორმოცი; ომასიტანი ზატიოსანი მრავლის მარგალიტი-
 ტათა და სამოცის აქროს მადეობით შექმობილა; ეალბაღა წყეიღა
 სამი, შიგ ურევია დიდროვანი მარგალიტი ას სამოცი, ოთხმოცდა:
 აექუსმეტ აქროს ქერიას და ბარკითა, სხვას მრავლის იერავანის
 თვალთა შექეული; ზერანგის იახ კარვი და ზატიოსანი, არის მსხვი-
 ლი მარგალიტი მრავალი, შიგ სხედს ზატიოსანი ზურმუხტი აქროს
 ბუღეობითა; თათხმეტი ასრეე ეირმიზი იაკუნდა; თათხმეტი ბუქედი,
 კარვი და ზატიოსანი, ათი აღმასისა, ეირმიზის ფრანგულის ივასს-
 დის იაკუნდი ორი, ლურჯის იაკუნდისა ერთი, ეირმიზის იაკუნდისა
 ერთი, ზურმუხტისა ორი, ნიშ(ბ)ურის ფირუზისა ერთი, კარვას და
 ზატიოსნისა მარგალიტისა ერთი; იამხსუდ მტკედილი საბუქედი
 ერთი; კიდეშ სხვა აქროს საბუქედი აქროსი ერთი; სანარას იუ-
 რემისი აქროთ მტკედილი სარდაფი ერთი, თავის აქროს მტკე-
 დილის იაკუთა; მუხანახს იერის აქროსი კალთეი ერთი; სასურმე
 აქროსი ერთი; საწებავე აქროსი ერთი; აქროს ჩოფი ერთი; აქ-
 როს მურასა სანხირე ერთი; აქროს ჩხარი ოთხი; აქროს თმის
 საყოფა ერთი, თავმა უხას ეირმიზა იაკუნდა ერთი; აქროთ მტ-
 კედილი მურასა სარეე ერთი მისას მარგალიტით ბუღითა, მარგა-
 ლიტის სასურმე ერთი იაკისას აქროს მტკედილის ჩხირითა, ბრთ-
 ლის აქროს მ(ო)ტკედილის უმანდის სალესავი ერთი, მისის ვერ-
 ცხლის სინათა; წყეიღა ივალა ვერცხლისა ერთი, თაკისას ვერცხლის
 ნაღბაქითა; სანხის ნაღბაქი ვერცხლისა ერთი; ჩოდრათ ვერცხლისა
 ერთი; დიდა სანხეე ვერცხლისა ჯამთასი ერთი; აქროთ მტკედილი
 სარეე ერთი; სია სარეე სეთა; სანარას-იურემის ვერცხლის გოდორა
 მტკედილი ერთი; ლქიქი დარღეული(შიც) ცხრა; დურღეული ლქიქი
 ცხრა; სანასეეე მტკედილი ცხრა. ანისის იარადი: სუზანი ერთი, ე-
 დიუა ორი, ზერანგი ხალსად ნაკერი ერთი, შირასხოცი ორი, ფე-
 თა დარჩას ორი, ამასი დარჩას და ნაკისკას ოთხი, არხოვა
 ერთი, ქქა ერთი; ვერცხლის სანხეეე დიდი ჯამი ერთი, ჩოდრ-
 თა დიდი ერთი, სათბობი თუხვი ერთი, სანხეეე ტაშტი ერთი,
 ქქაბი ერთი; ზერანგი და მისი ტალი: ზერანგი სამი ცხრა-ცხრა,
 ბერსეულისა ცხრა, მერდინასა ცხრა, იერანდის მავისა (ცხრა), ზერანგის

დიდი ობოლი ზატოქსისი მარგალიტის მარცვლი ცხრა, ბადახშნის ეირშიზი ლაღის ერთი, გილახური გულქანდა კანს თულებითა მურასა ზერანგის დილა ცხრა, კიდევ ოქროს თვალებითა შეშკობილი დიდი ორი ცხრა, კიდევ ერთი ოქროს ბუღით, სმის მარგალიტით, ერთის ფირუზით გაკეთებული ზერანგის დიდი, ამათი ტოლი ფურადის სდა ხარის ცხრა, დარაი-ბანთის ცხრა, შიდიშის ცხრა; ახალუხი თურადის დარაიბუთის ცხრა, უირში(ხი)ს სმის, თეთრი ერთი, ბროწეულ თუვაღის თური ერთი, ისეთური ორი, ჩინი ერთი, მწვანე ერთი, თურადი დარაისა არხალუხი თეთრი ერთი, ეირშიზი ორი, ხარინჯი ორი; ხახის ეელი ერთი, ლულა თუანისა თეთრი ერთი, მწვანე ორი, იქს არხალუხის ჯამა ორი ცხრა; თვასისი ზატოქსისის დოღბანდის საგულავეები ეირშიზის სმის მისის ზატოქსისის დილებითა და ხრიკებითა, ეირშიზის ზატოქსისის ებავარის საგულე, ერთი მისის დილთა და ხრიკებითა, კიდევ ზატოქსისის გულიხარის ებავარის საგულე ერთი, მისის შვიდის ოქროს დილითა და ხრიკითა, კიდევ ზატოქსისის შიშქეს ჩერქეზ-ბანის საგულე ერთი, დილითა და ხრიკებითა, კიდევ თურადისა საქსოვისა საგულე სმის, ეირშიზისა ერთი, ხარინჯისა ერთი, ისეთურისა ერთი; საგულის ჯამი ცხრა; კაბა ისმანის დობის თუათელი და ზატოქსისი ერთი, შვიდის ფირუზქარის გილახურის ოქროს დილითა, მისის ოქროს ხრიკებითა, წითელის ისმანის საქსოვისა კაბა ერთი, ცხრის მარგალიტის დიდრთკანის დილითა, ერთი ცხრის მარგალიტის დილითა და ხრიკებითა; ისეთური იუხდის საქსოვისა კაბა ერთი, ჩალილუღის(SIC) გილახურის დილითა და ხრიკებითა; თუათელი ოქროქსოვილი კაბა ერთი გილახურის გულქანდას ოქროს დილითა და ხრიკითა; ისმანის საქსოვის კაბა ერთი, გილახურის ჩალილუღითა და ხრიკებითა, თუათელი ისმანის საქსოვის კაბა ერთი, გილახურის ჩალილუღითა და ხრიკებითა; ხარცის თური ისმანის საქსოვისა კაბა ერთი, გილახურის ჩალილუღითა და ხრიკებითა; ისეთური საქსოვის კაბა ერთი გილახურის ჩალილუღითა და ხრიკებითა, უირშიზითა და მწვანითა; ჩაქსული კაბა ერთი, შვიდის მარგალიტის დილითა და ხრიკებითა; კიდევ ისეთურის იუხდის საქსოვისა კაბა ერთი, გილახურის ჩალილუღითა და ხრიკებითა; თურანგის ატლასის კაბა ჩაღის თური ერთი,

ორის არშითა, ცხრის წუეილის ოქროს ჩაურასტითა და ხრეკებითა; დარაიბაბთის კაბა ცხრა, სამი წითელი, სამი ისფერი, სამი მწვანე, მისის ღიღითა და ხრეკებითა; ზარღუ-ჩაქანის კაბა ხუთი, წითელი ორი, მწვანე ერთი, ეუითელი ერთი, ისფერი ერთი, მისის ჩაღ-
 ლუღითა და ხრეკებითა; თეორის იეზდის დარაიბაბთის კაბა ერთი, ცხრის ოქროს ფირუზქანის ღიღითა და ოქროს ხრეკებითა; სდა ჩაქანის კაბა ცხრა, წითელი ერთი, ნარინჯისა ორი, კაკბის ეელი
 სამი, ისფერა ორა, ფირუზის ფერი ერთი, მისის ღიღითა და ხრეკითა; სდა ფრანგულას ხრისა კაბა, ფერად-ფერადი ცხრა, წი-
 თელი სამი, ეუითელი ორი, ფირუზის ფერი ორი, ისფერი ორი გიღნის ჩაღლუღითა და ხრეკებითა; ფერადის დარაიბა კაბა ცხრა, ორწუეულ ეუავილის ფერი ორი, ეუითელი სამი, ფისტია სამი,
 თეორი ერთა მისის ღიღებითა და ხრეკებითა; კიდევუ სამი დარაიბა კაბა ჩაქანის თეორი ერთი, ეუითელი ერთი, ნარინჯი ერთი, ოქნა
 კაბას ჯემული ექესი ცხრა და სამი; წელ-საკადის: წელ-საკადის მურასად ზატოისანი დანა ერთი ზატოისანი თვალებით, კრიალასანი
 მარჯნისა ორა, ერთა ხუთის ოქროს ბარკითა, ქარვისა ერთი, გიშ-
 რისა ერთი, სხვა ფერადი ხუთა, კიდევუ სხვა ზატარა ჯაყუა-დანა ოქროსა ერთა კარგა და ზატოისანი; მძიმე ოქროს ქამარი ერთი,
 სარტყელი ასნანისა ერთი კარგი და ზატოისანი, ბუთა-დარი ისფერი, ეუითელი მურასა ზატოისანი; სარტყელი ერთი თეორი, მძიმე მუ-
 რასა სარტყელი ორი, მურასა ეუითელი სარტყელი ერთი; მუშტა
 მადი, უნაბის ფერი ზატოისანი ერთი, კიდევუ ზატოისანი მუშტა
 მადი ერთი, თეორა მუშტა მადი ერთი, ოქნა ჯამა სარტყელის
 ცხრა: ოქრო-მკვდით ქსოვილი წმინდა კვლისხოცი ერთი, თეორი
 ჯორაბი ხაკური სამი, ღიღისა ორი, ფერადის ხაქსოვისა ოთხი, ხა-
 ლასად ჩაგერი და ზატოისანი; ქათაბი ერთი, კარგი ზატოისანის სა-
 სამურით დაბეწვილი; ქათაბი ასნანის ეუითელი ღიღისა ერთი, კარგი
 და ზატოისანის სასამურით დაბეწვილი, იეზდის ისფერის კარგისა
 და ზატოისანის ხაქსოვის ქათაბი კურდღლით დაბეწვილი, კიდევუ ერ-
 მიზის ხრისა ქათაბი კურდღლით დაბეწვილი; ტყუა ერთი მარგა-
 ლატისა დიდის ამითა, მრავლას ზთისის ხომორის მარგალიტითა,
 ურმიზს ფრანგულას ატლასზე ჩაგერი, კარგსა ზატოისანის სასამურით

დაბეწვილი, ათხის წყულის აქრას მურასას ქერთუბლითა, შიგ სხედს ათხი ურმიზი აგუნდი, ათხის ნიშანურის ფერუზი, სხვა მრავლის აგუნდათა და ფერუზითა შექმული, მარგალიტის ეფანი-ბათა, აქრას სინსილეპითა, აქრას ქსოვილის ზონრეპითა; კადევე ტყავი ერთი უეათელის ისინის დიბისა, ზატაოსნის სასამურით და-ბეწვილი, სამის წყულის ხომარის მარგალიტის ქერთუბლებითა, აქრას ქსოვილის ზონრეპითა და აქრას სინსილეპითა; თეთრი ისინის დიბის ტყავი სასამურით დაბეწვილი, სამი წყულია ქერთუბ-ლებითა, აქრას სინსილეპითა, აქრას ქსოვილის ზონრეპითა; ფრან-გის შდიშე ურმიზის ხარის ტყავი სასამურითა დაბეწვილი; სამი წყულის მარგალიტებითა, აქრას სინსილეპითა, აქრას-ქსოვილის ზონრეპითა; კადევე წითელის ფრანგის ატლასი, ზარანბის ტყავი სასამურით დაბეწვილი, მისის ქერთუბლებითა და აქრას-ქსოვილის ზონრეპითა; თეთრის ქამხის ტყავი ერთი, გურდელით დაბეწვილი მისის ქერთუბლებითა და აქრას ქსოვილის ზონრეპითა(SIC); ხარისჯი ქამხის ტყავი გურდელით დაბეწვილი ერთი მისის ქერთუბლებითა, აქრას ქსოვილის ზონრეპითა; წითელი ხარის ტყავი ერთი კურდ-ელით დაბეწვილი მისის ქერთუბლებითა, აქრას ქსოვილის ზონრე-ბითა; უეათელი ხარის ტყავი ერთა, გურდელით დაბეწვილი მისის ქერთუბლებითა, აქრას ქსოვილის ზონრეპითა; ცის ფერი ხარის ტყავი ერთა, არმითა გურდელით(SIC) დაბეწვილი მისის ქერთუბლები-თა და აქრას-ქსოვილის ზონრეპითა; აეზდას ისფერის ნაქსოვის ტყავი ერთი, ზარდათ დაბეწვილი, მისის ქერთუბლებითა და აქრას ქსოვილის ზონრეპითა; დიდი ნიშთადის ნაქსოვის ტყავი ერთი, ზარდათ დაბეწვილი, მისის ქერთუბლებითა და აქრას ქსოვილის ზონრეპითა; კადევე ისფერის ნაქსოვის ტყავი ერთი, ზარდათ დაბეწვილი მისის ქერთუბლებითა და აქრას-ქსოვილი ზონრეპითა; ხალასად ნაკერი და ზატაოსანი ტყავ-კაბა ერთი, სასამურით დაბეწ-ვილი, მისის მარგალის(SIC) ქერთუბლებითა, აქრას სინსილეპითა, აქრას ქსოვილის ზონრეპითა; კადევე ერთი დიბის ტყავ-კაბა გურ-დელით დაბეწვილი, მისის ქერთუბლებითა და აქრას-ქსოვილის ზონ-რეპითა, ესე უოველი სამის ცხრის ნაკერისა აქრას-ქსოვილის და-რის ბოხებითა; ცხრა ხალასად ნაკერი წულა, სამი ხალასად ნაკერი

მამია ექუსი, კიდევ სხვა იყრადი მამია არი; წუეილი ნექმა წითი-
 ლი და იეთრი; გამდელი ერთი და ზატოასნის თაგის თვალი და
 მარკალიტის სმკაულითა, კარგითა და ზატოასნის მარკალიტის სკ-
 ბურითა, ცხრა აქრის დილითა, სმის ზატოასნის ტყავითა, ერთი
 დამისა სისამურითა დაბეწვილი, არი იესდის ნაქსოვის, ერთი გურ-
 დღლითა დაბეწვილი, ერთი კურნითა დაბეწვილი, მისის თორმეტის
 ხელის აქრ-ქსოვილისა; კაბა სკულითა, აქრ-ქსოვილის სარტული-
 ბითა, სმის აქრ-ქსოვილის კურდღლით დაბეწვილის ქათიბითა
 და ტყავ-კაბითა, მისის უფლის რიგის ტანისამოსითა; ზირისფარეში
 კარგი და ზატოასნი ერთი, მისის რიგის სმკაულითა; იესდისა ნაქ-
 სოვის ტყავი არი, კურნითა და კურდღლით დაბეწვილი, ორის აქრ-
 ქსოვილის ქათიბითა და ტყავ-კაბითა, ცხრის ხელის აქრ-ქსოვი-
 ლის კაბა-სკულითა, სარტულითა, მისის უფლის რიგის ტანისამო-
 სითა; მუდამაკე მხლებელი არი, თითო ორის ქსოვილის ტყავბი-
 თა, ერთი კურდღლით დნიეწვილი, ერთი კურნით დაბეწვილი, არი
 აქრის ქსოვილის ქათიბითა და ტყავ-კაბითა, ცხრის ხელის აქრ-
 ქსოვილის კაბითა და სკულითა, სარტულითა და მისის უფლის რი-
 გის ტანისამოსითა; აგრევე მორე მუდამაკე ორის აქრის ქსოვი-
 ლის ტყავითა, ერთი კურდღლით დაბეწვილი, მორე კურნით და-
 ბეწვილი, ორის აქრ-ქსოვილის ქათიბითა და ტყავ-კაბითა, ცხრის
 ხელის აქრ-ქსოვილის კაბა-სკულითა, მისის უფლის რიგის ტა-
 ნისამოსითა; მოღარე ერთი, მხლებელი ორის აქრის ქსოვილის
 ტყავითა, ერთი კურდღლით დაბეწვილი, ერთი კურნით დაბეწვილი,
 არის აქრის ქსოვილის ქათიბითა და ტყავ-კაბითა და მისის უფ-
 ლის რიგის ტანისამოსითა და ცხრის აქრ-ქსოვილის კაბა-სკული-
 თა; კიდევ სხვა ტყავანა მხლებელი არი კარგი და ზატოასნი,
 ორის აქრ-ქსოვილის ტყავბითა, ერთი კურდღლით დაბეწვილი,
 ერთი კურნით დაბეწვილი, ორის აქრ-ქსოვილის ქათიბითა და ტყავ-
 კაბითა, ცხრა ხელის აქრ-ქსოვილის კაბა-სკულითა, სარტულითა
 და უფლის მისის რიგის ტანისამოსითა; სმი უმცროსი მხლებელი
 შვიდის ხელის აქრ-ქსოვილის კაბა-სკულითა და აქრ-ქსოვილის
 ქათიბითა და მისის რიგითა და ტანისამოსითა, მისის სარტული-
 ბითა; გამდლის მუხსე ერთი, მისის შუფერებულის სმის ხელის

ტანისამოსითა და ჭათიბითა, ესე ყოველი უფროს შუდეგნი მსლე-
ბეღნი, მათ მათის მარაებულის ქვეშ-საგებლით, ქვეშ-საფენითა და
ზანღუკებითა, მათრამებითა, ტაშტ-წუმწუმითა, სუფრითა, თასითა,
სურითა, ყოვლის მისის რიგის სუფრის იარაღითა უკლებად გაწყო-
ბითა გარეგებულები; ს:წოლის*) იარაღი: დიდი ქირაშის თაქნადადი
წუქილი ერთი; ოქრო-მკვდზე ნაკერი სუზანი ერთი; ცაბა ერთი;
ხელასა დოვრი ერთი; ვერცხლის თუღუფთანი ერთი; ფარდა ოთხი:
თახნა-ფუნი ექუსი; ჩინისა და ვენეტკის თუღში და ჯამი, სურა,
სირჩა, შიგ უცხოად სახე უუავილებიანი მინა; ჩინისა კულა, იქნა ჯა-
მი ოზდა(ში) ხუთი. ვერცხლის იარაღი ერთი; ფიში-ბუხარი შაბაქა ერ-
თი, მისის ჯავრდენის თემქაშითა და მუაშითა, მასის საის ზირან-
დაზითა; სკივრა ოთხი, არი ხათაბანდისა და ერთი დიდი და ერთი
შატარა სარკისა, ერთი დახატული; ვერცხლის ოქროთ დაფერული,
დაწნული გიდელა ერთი; შირაზის მინა მრავალი; ვერცხლის დიდი
სურა; ერთი შატარა ვერცხლის სურა; ერთი კიდე ვერცხლის სურა;
ერთი თასი ოქროსი; თასი ვერცხლისა ხუთი; ფიალა ვერცხლისა
არი; სანაურე დიდი ვერცხლისა ერთი; სანაურე კიდე ვერცხლისა
ერთი; თას-ყაშუღი ვერცხლისა ერთი; სამარილე ერთი; კოვზა ერთი;
სურა-ყაშუღი ვერცხლისა ერთი; სანაურე დანა ოქროთ მოჭედელა
ერთი; ზირანდაზი კარგი თაღათანისა ერთი; ოხტანი ერთი; ხელისა-
ფუნი საისა ერთი; სპილენძისა სურა არი; აზარაფეშა ვერცხლისა
ერთი; წინ-დასაფუნი ზირანდაზი ერთი; ვერცხლის ფიალა შვიდი:
ვერცხლის ჯამი შვიდი; ვერცხლის ხალბაქი შვიდი; თუგმა ვერც-
ხლისა ხუთი; სპილენძის ჩაშჩა ერთი; აგვარდანი ერთი; ბაღია ერ-
თი; მაჯმა ხუთი; ხალბაქი ცხრა; ფიალა ცხრა; ხონჩა ხუთი; ქაშა-
ხური ჯამი ცხრა; ხალბაქი ცხრა; ფიალა ცხრა; მინა ცხრა; კოვზის
დასტა ერთი; სადომაკო კარგი, სრული და შატროსანი, დომაკის
ხვედის ზირანდაზი; ერთი ბუნბულა ეუვისა, სანირე კარგი და შა-
ტროსანი, ოქრო-ქსოვილის მძიმის ნაქსოვისა; ერთი დომაკი შატრო-
სანის ხვედისა; ერთი ზეწარი კარგის ულაქარისა; ერთი დორი
კარგისა და შატროსანის ოქრო-ქსოვილისა; ერთი ბალიში კარგისა და
შატროსანის ისპანის დიბისა; სანირე ერთი კარგი ნაქსოვისა; ბალი-

*) დედანში სწერია: საწოლის.

შის საზიარე ერთი; საბანი ხელასდ ნაკერი კარგი და ჰატიოსანი ერთი; საბანი კარგის ჰატიოსნის ისმანის დიბისა ერთი; საბანი კარგის დარანიბითისა ორი; დოვრი ოქრო-ქსოვილისა ერთი; შაფრამა სალათინისა წყვილი ერთი; ფარდაგისა წყვილი ორი; თუღუბთისი ვერცხლისა ერთი; სხვა თუღუბთისი ორი; საფარუშის იარაღი კარგი და სრული: ორხოვა ქირმანისა წყვილი ორი; ხალიჩა ორი; თაქსაბადი ცალი სამი; თეზოზი ვერცხლისა ერთი; თეღანი და ვოკუნი ვერცხლისა ერთი ზირანდაზითა; შამდამი ვერცხლისა ერთი, თაგის ვერცხლის ზირანდაზითა და მუკამითა; სმიღუქმის თეზოზი ორი; ტამტ-წუმწუმს ვერცხლისა ერთი, სმიღუქმისა ორი; თეზოზი-სათობობი თუხტი ერთი; სუფრა და ჰატიოსნის ნაქსოვისა ერთი; ვაღამქრისა ორი, სხვა ჩითისა ოთხი; აქსდაზი ერთი; მუღალი ორი; ნიამდანი ერთი; სამზარეულოს იარაღი: დიდი სმაროხე ქუბი ერთი; სხვა ქუბა სამი; ტაფა ერთი; თანგირა ერთი; ყაბა და ზარეუმი მკიდა; თუღუბი სამოცდა ათი; ჭამი ოცა; სუფრა-უაშუხი ერთი; თუღუფალანგი ერთი; ავგარდანი ერთი; გაროს ტაფა ერთი; შამფური ხეთი; ხათათი ერთი; სხაბაზოს იარაღი: ქუბი ერთი, სმტკიცი ერთი, სატყრა სამი, ჩანგალი ერთი, ყოყღისუერის მისის იარაღითა; საზინდროს(SIC) სრული და კარგი: ბეღური ცხენა ერთი; უნაგირი მერასა ოქროსა, კარგი და ჰატიოსანი ერთი; თაქალთა ხელასდ ნაკერი ერთი; რახტი ოქროსა, კარგი და ჰატიოსანი ერთი; ბიღანა ვერცხლისა დაფურული ერთი; ზიღფუმი სანისა ერთი სმარქათათი მუქამადითა და უოყღის მისის იარაღითა, ჩუღითა და სმტკეუბ(ი)თა, ოქრო-ქსოვილის ზონრითა და მრავლის ხაშარის მარგალიტითა; მათირი ერთი მისის მუკამუღობათა, მისის ორის ხეღის ტანისამოსათა; ნახუგრასმუღი ბეჯენ მერაქიფ(ე)თ, სავანელი ამირასა მერაქიფეთ, რუსმუღი გიორგი მერაქიფეთ, მათის მუდარეუღის ტანისამოსათა; თუშმღათ მათამუღი ბეჯუთ, მისის მუდარეუღის ორის ხეღის ტანისამოსათა; მალარეთ ხეღისმუღი დათუნა, მისის მუდარეუღის ორის კეღის ტანისამოსათა; ფარეში ერთი ორის ხეღის ტანისამოსათა; ზინდარი ერთი ორის ხეღის ტანისამოსათა.

კ ა ხ ტ ა ნ გ (ჩართულათ).

519. მზითვის წიგნი ქსნის ერისთვის დავითის ასულისა ელენესი, რომელიც ცოლათ მიეცათ უზბაშ ქაიხოსრო ავალიშვილისათვის, დაწერილია გრაგნილ ქალაღღე მრგვალი მხედრულის ხელით, თავი აკლია, ქვემოთაც ზოგიერთი კიდევები მოხეული აქვს, დაცული ქალაღღის სიგძე და ვანი არის 514 X 24 სანტ., ეს მზითვის წიგნი მივიღეთ თ-ის ზაქარია ერისთვისაგან.

1713, სექტემბრის 5.

. . .ის გონება ღთისა თან. . . . ტაცებული. . . .ს სა-
 ეოფისა [უ]ქისარესცა და ჟურცა ამა კელმწიფეთაგან მოუყსად კსე-
 ნებულმან, საქართველოს წარჩიხებულმან თაფადმან, ქვეყნისა მშრო-
 ბელის, ვიდრე შავ-ღვავაძი მჭირაუას, დიდისა [კეისრის] იუსტ-
 ვინიანეს მეთვისაგან დიდად გულმოდგინებით სიძლიერედ აღწევილი-
 მან და გამდიდრებულ-გამდიდრებულმან, ვიდრე აქამამდე შემდგომთა
 კელმწიფეთაგან შატო-საფარველ მოუკლებარმა, მისვე [ძლიერისა იუს-
 ტვინიანეს] მეთვისაგან ერისთავთ-ერისთავად გამობილმან, შეოტემან და ეო-
 ფადმან [რა] წერილისა მისა მსგავსად ქვიშას ზედან მენებულმან, არა-
 მუდ კლდესა ზედან დამუარებულის სახლისა და საფაროს მქანებულმან,
 სახელისა და სიკეთის მძებნელმან, საქართველოს მეფეთა სიქადულ-
 მან და უნაკლულად საღმრთო-სამხედრო ქვეყითა, ერისთავმან
 ბატონმან და ვით, ძემან როსტომისამან, საჩატრელმან სიჭაბუ-
 კით, ეოკლითა სავაჟვაცოთს სამხედროთა სწავლითა აღსებულმან
 უულარაღასმა მან მემ, იესემ, გიორგიმ, რევაზ,
 საღმრთო სწავლითა უნაკლულად ქრისტე იფორემ ნებითა და
 ბრძნებითა ღთისათა, ვქმენით მძახლობა, მოუყსად მოვი-
 დება ხსენებულისა დიდ-გვარ დიდებულის ესე ვითარისა და კელ-
 მწიფეთაგან მოუყსად დირს-ქმნილისა, რომელსა არა აკლია შა-
 ტოვი კელმწიფეთაგან, რამეთუ ოხრვილი იყო გულმოდგინებით, შა-
 ტონის ერახის დივ(ა)ნუგის ლევანის მიერ შემცხედრედ გიორ-
 გის ასული თინათინ. ესე იყო საჩხოებით, გონებით ღვთისაღასა
 აღტაცებელი, სულის წმინდისაგან გამორჩეული, მისგანვე განმე-
 ნებულ-განათლებული. ამა კელმწიფეთა მოურობითა გამდიდრე-
 ბულს, რომელთა არა მოკლებია შატოვი შირველაოცა და ამა მეთე-

თა და შემატრობითაგანცა, ზემო-ქართლის თაკადს აკალისკის გიორგის, ლუარსაბს, საღმრთო მეტეუელს, ქრისტეს საკუთარს მსახურს ნიკოლოზს, შვითარს, როსტომს, დაგვესიძა და მიკათხაკეთ ძისა მათისა, უოკლისა საკაჟკაცოს 'ხნობით აღსავსის და სიკეთით უნაკლულს, ჰარმშოსა უზბაშის ქახოსროსთვის ასული ჩვენი სასურველი, აღ'ხრდილი ქრისტეს სარწმუნოება-ზედ, უოკლის შექნიერებთა აღსავსე, უნაკლულთ ბანოვანთა ქრევი-თა, მეორე მზე, მეორე მთავარე, სინათლე თვალთა ჩვენთა, სიხარული გონებისა ჩვენი, ჰატრანი ელეჩე. აკურთხეს ღთის გვირგუთი ქორწინება ამათი, ვითარცა აკურთხნა ღთის აბრამ, სარა, ისაკ, რაბეკ(810), იაკობ, იოკიმ და ანა, 'ხ(ა)ქ(ა)რია და ედისაბედ, აკურთხეს ღთი შართაღისი ესე; ჭყრითა სათნობისთა გურგზნოსან უოს, სიტყუანი ამათი ურად იხუჩეს უთვლმან, გულის კმა უოს ღაღადებას ამისთვის, ღოხედნეს ღთის კმასა ლოცვისა ამათისსა.

აჲ ესე რა წინამძღრობითა მისეუ ცხოველს-მყოფელისა ჯკარი-სათა, მ'ხითვის უწინარეს შოგიძვანეთ ჰატოსანი, უოგლად განმაცხოველებელი ჯკარი, ბერძულად მოჭრილი მინაქრით; კიდევ ჯკარი ბერძულად მოჭრილი; ჰატარა |ტანი|ს ხატი, ძვალზედ ათრმეტ საიფლოდ მოჭრილი; ხატი სამებისა, რესულად მოჭვდილი; ხატი უოგლად წმინდისა დახატული; ხატი აღდგომისა დახატული, ხატი კიდევ უოგლად წმინდისა დახატული, თ.კეთის 'ხარბაბის ბუდებითა და 'ხარბაბის ივრდითა.

ქრისტეს საიფაგის სახე სადაფით ჩასხმულია.

სამღათო წიგნებისაგან: სახარება, დავითანი კელთი ხაწერ(ი), კერცხლის ბირკებითა; ჟამნი ერთი კელთი ხაწერი, ჰატარა ჟამნი; სტამბისა ჟამნი ერთი; უოგლად წმინდის სავედრებელი ერთი; წმინდის შარისს ცხორება ერთი, სარწმუნოება ერთი.

აელქანი მკეს ატლასზედ მისამედ სირმით ხაკერი.

ჯილა ჰატოსანი მურასად შექმული ერთის დიდის დალით, გარემუშო ოთხის იაგუნდით, ორის 'ხურმუხტით, მკარე შირი ერთის დიდის ლურჯის იაგუნდით, ორის დალით, ორის 'ხურმუხტით; 'ხეითა თელის იუქი მუადის იაგუნდით, ოთხის 'ხურმუხტით,

გარეშეშა აშია წვრილის აგუნიდით, შერე შირი აშია წვრილის ნიშბურის ფირუხით.

ოთხი ტოტი სამოცდა ორის ხომარის მარგალიტით, ორის დიდის მარგალიტით, ორის ლაღით, ოქროს თოთრისმეშობით(სიცი), ორის შურასას ჭინჯილით, ოთხის აგუნიდით, ოთხის ზურმუხტით, ორის კავით, მისის თოთრით მარგალიტით, სისილითა და ოქროს თოთრისმეშობით.

საურთი შატოსხად შეშეული ორის ბადახშანის, დიდროანის ლაღით, ორის ობლის მარგალიტით, ოთხის მსხვილის მარგალიტით, ჭინჯილით შურასას, ორმოცდა ოთხის ნიშბურის ფირუხით, სამოცდა თორმეტის მარგალიტით, ოთხის კავითა, გარეშეშა წვრილის აგუნიდით, ორი ოღით.

ეულსაბამი ოთხმოცდა ექვსის დიდროანის მარგალიტით, ერთის დიდის ლურჯის აგუნიდით, ხუთის ლაღით, ათის ზურმუხტით, ათის ფირუხით, ორმოცდა თხუთმეტის დახვრეტილის აგუნიდით, ას ექვსის ოქროს ბირკით, შურასას ბოღოებით.

სირიზა შატოსხანი ერთის დიდის ბადახშანის ლაღით, ერთის კიდევ აგუნიდით, ოცდა ათის ზურმუხტით, ათის წვრილის აგუნიდით, ცამეტის ხომარის მარგალიტით, მისის ოქროს სისილიებით, ორის კავით.

თმისატანება ხუთი სიმ-სამ გოზგრანის, სამის ათასის შადის მარგალიტით, აცდა თექვსმეტის ოქროს შილით, სამოცდა თორმეტის აგუნიდით, სამოცდა თორმეტის ზურმუხტით, მისის ოქროს ქულისებით.

გულის შირის ჩამოსუკუბი ათას ხუთასის მსხვილის მარგალიტით, თოთრისმეტის ზურმუხტითა, ოცდა რვის აგუნიდით, სამის ფირუხით, მისის ოქროს ქულისებით(სიცი).

შირის მარგალიტისა ორას ჭინჯილი, ოთხი კავი.

შურანგის დიდი შურასას ერთი.

ოქროს ჭაჭვი შურასას აშბარხით, ხუთის დიდროანის ზურმუხტით, რვის დიდროანის აგუნიდით, თექვსმეტის წვრილის აგუნიდით, ორმოცდა ცამეტის ნიშბურის ფირუხით, ერთის მსხვილის მარგალიტით.

ბეჭედი წითლის იაკუნდისა ერთი; ღაღისა ერთი; ეუთლის იაკუნდისა ერთი; თბლის მარგალიტისა ერთი; ზურმუხტისა ორი, მოჭრილი ფირუზე(SiC) ერთი; ორი დიდრთანის ნიშბურის ფირუზისა, იქნა თ.

საშირის-ფარემის იარაღისაგან: ცადორი ჭრელის ხაყედი ერთი, შირისხოცი ერთი, სვარცხელი თეკზის კბილისა დახატული ერთი, სვარცხელი მუშახანად მოჭრილი ოთხი; სავ(ა)რცხელი რქისა ერთი.

აგრევე მიჭვრიტანა ვერცხლისა თეკთა მოჭრილი ა; მიჭვრიტანა დიდი სადაფისა ერთი, მიჭვრიტანა დიდი დახატული ერთი; სადაფი ვერცხლისა თეკთა მოჭრილი თავის მოჭკედალის თავსაბურავით; საღესავი ბრალისა ოქროთ მოჭკედილი, ერთის მარგალიტით, მისის ზარბაზის ბოხისა; სურმის ჩხირი ოქროთ მოჭკედილი ერთის მისხვილის მარგალიტით, ორი ვერცხლის ჩხირი, ერთი თმის საუფი მათის ვერცხლის . . . . ჩოფი ვერცხლისა, ჩქაფი ვერცხლისა, სწვერელი ვერცხლისა, ჰატარა თასი ინისა, მკრატელი კავისა [ერთი], ხალაქი ვერცხლისა, საბამე ვერცხლისა; მოჭრილი [საქინძისთვე ხალასათ საკერი ორი დიდროვანის [მარგალიტის ქინძისთვით, ხალასათ საკერი სასურმი, სა..ღფიალე ბრალისა ერთი; ზედ გარდასაფარებელი ხალასად ხაყერი თახჩა-ფეში; ეუთი დახ(ა)ტული ერთი, თავისის ზანდუკით, ზედ გარდასაფ(ა)რებელის ხაღით.

აგრევე თავსაკრავი ხაყერი სირმით სამი, დატუდელი მუკაი-მით ერთი, საა სამი.

აგრევე ღეჩაქი თორმეტი მისის სახაშებლის ტაყთა.

აგრევე ჰერანგები ფერად-ფერადი თორმეტი მისის იეზდის დარაბავთის ბოხითა.

აგრევე არხალები ხარანჯი დარისა ერთი, საკერი ხოხბის ეული დარისა ერთი, საკერი ქარმიზი დარისა საკერი ერთი, ყალაქრისა ერთი, საგულე სამი, იქნა ჭუმალი შვიდი.

აგრევე კაბა თეთრი იეზდის ზარბაზისა შიში: კიდევ კაბა თეთრი იეზდის ჩიგნისა ერთი; შალ-ჩიგნის ზარაფე, ჩქსულა ერთი; სოსნისფერი ჩაქანი ზარაფე ერთი; ისფერი ჩაქანი ზარაფე ერთი;

წითელი ჩაქანი ერთი; ყუითელი იუზდის ჩაქანი ერთი; ხარინჯი ჩაქანი ერთი; ზარღუ ფისტა დარბაუთი ერთი; ჩაქანი ისყერა ერთი; მწვანე ზარღუ დარბაუთი ერთი; თეთრა იუზდას დარბაუთი ერთი; ათის სირმის ქურთუბი: დათ, კლატოთ და მარგალიტით მართული ა; თეთრი იანდაურა ლაქური 'ხარღუ ერთი; ხარინჯი გილანის დარბაუთი ერთი; თახთახი დარბაუთი გილანისა ერთი; ჩინი დარბაუთი ერთი, მისის ზარბაზის ბოხით, ჯუმალი იქნა თექვსმეტი.

აგრევე წელსარტუმა მისის ფირუხქრის ოქროს დანითა; კრიალესანი მარჯნისა; კიდევ კრიალესანი დიდროვანის ქარვისა; კრიალესანი გიშრისა, დიდროვანი და დიდროვან ქარვა-ხარევი, ქარვის ჯვარათ, სირმის ფოქებითა; კიდევ კრიალესანი ქარვისა; გიშრის კრიალესანი; ერთი კიდევ ქარვისა; ერთი კიდევ თეთრი კრიალესანი, ერთი თაუთავის სარმის ფოქებით; კიდევ შინისა ერთი, მარგალიტის გოხგროთა.

აგრევე კელსახოცი სარმითა ჩაკერი ერთი; კიდევ სირმითა ჩაკერი ერთი; ულაშქრისა ერთი; კიდევ ულაშქრისა ერთი; კიდევ ოქრომკედითა ჩაკერი ერთი; კიდევ ჩაკერი ერთი; იქნა ჯუმალი ექუსი.

აგრევე სარტუელი თეთრი დიბისა ერთი; მწვანე თირმაშალი ჩიგინი ერთი; თეთრა თირმაშალი ერთი; ჩიგინი წითელი ქირმანი შალი ერთი; ხორცის ფერი თირმაშალი ერთი; მავი თირმაშალი ერთი; ბასმა სარტუელი ერთი; იქნა ჯუმალი შვიდი მისის ჩარბაზის ბოხით.

აგრევე ქათობი მძიმე იუზდის დიბითა, სინჯათის ბეწვითა ძალარით; კიდევ იუზდის ჩაქსოვის ქათობა წეროს ფერო, მისის სინჯათის ბეწვით, მისის ზარბაზის ბოხით.

აგრევე ტუავი ისპანის ქარხნის, დიბა აშოდრად ქსოვილი, მავის სიასმურის ბეწვით, ერთის ჯუფთის მარგალიტის ქურთუბადით, ორის დიდის მარგალიტით, შვიდასის მარგალიტის მარგალიტით; კიდევ შავის მძიმეს იუზდის ჩაქსოვის ტუავი მისის სიასმურის ბეწვით, ერთის ჯუფთის მარგალიტის ქურთუბადით; ისპანის თეთრის დიბის ტუავ-კურდღლით, მისის ქურთუბადით; თეთრი მძიმე იუზდის ჩაქსოვი კურდღლის ბეწვით და ქურთუბადით, ფრანგულის ატ-

დასისა, კურდღლის ბეწვით და ქურთუბადით; უუთუელი იეზდის ნაქსავისა, კიდევ მისის სანჯაყის ბეწვით და ქურთუბადით, თაგ-თაგის ოქრომკედის ზოღებით; კიდევ ხორცის ფერა იეზდის ნაქსავისა, სინჯაფის ბეწვით (და) ქურთუბადით, ერთის გილანურის დიდას ბოხნით, იქნა ჯუმადი ტყავი შვიდი.

აგრევე ტოლამა იეზდის ნაქსავისა ცისიერი მისის ქურთუბადებით, მისის ზარბაზის ბოხნით.

აგრევე ჯოღბები ხალასთ ნაკერი დიბისა და იეზდის ნაქსავისა მისის წუღებით, ჯუმადი ცხრა.

აგრევე მაშაები კემურტისა ოთხი.

აგრევე აბანოს იარადისაგან: ქირმანული ხალისა, სეზანი ერთია, აბანოს პერანგი ერთი, დარის ფუთა ერთია, ჰირსახოცი ერთია, ქისა - ორი, უადიფა ელამქრისა ერთია, თავსახვევი ორი, კელსახვევი ზარბაზის ჯუფთა ერთი, ფეხსახვევი ჯუფთა ერთია, მათის დარის ბოხნით, ჩოდრათა ერთი, ტაშტი ერთი, ფეხის ქა მოჭედლია ერთია, ლეჩაქების ტაშტი ერთი, სარეცხის ტაშტი ერთი, საბანო დიდი ტაშტი ერთი, ალთაფა ერთი, ქუაბი დიდი ერთი, თუნგი ერთია.

აგრევე სწოლის მათეენილობა: ორხოვა წუედი ერთი, ჯეჯიში წუედი ერთი, თაქნაზადი წუედი ერთი, ქუნთა ერთი, ქეჩა ერთი, სეზანი ერთია, დორი ნაკერი ოქრომკედით ერთია; ბუხრის იარადი: ფიცარი, თაშქაში, მაშა.

დიდი თარდა ერთი მძიმის იეზდის ზარბაზისა ქობათ, ლაინის სარჩულით, თოკით, ოღებით.

აგრევე სკივრი ხათაბანდისა ერთი, ხაველით შემოსილი, ვერცხლით მოჭედლი დაფერდი ა; კიდევ უუთა ჩინრისა მისის ბოხნებით და წვრიმლით.

აგრევე გარეშეს წიგნისაგან: ვეფხის ტუაოსანი, 'ხილიხანიანი ერთია, ირდუხტანი ერთი.

განჯაფა ერთია, ხარდი ხათაბანდისა თევზის კბილის კაცებით, კ(ა)მთალით.

აგრევე სწერული სადაფქრისა ერთია, ვერცხლის თავით და გაწეობილობით.

აგრევე ქუეშაკებისაგან: დაშაკი, ქაშანის ჩიგინი შალეუინის სარჩულით, კიდეკ ბუმბული ისურას წარბაბისა, ერთის ეუთნის სარჩულით, ერთის ჟუფითის საქლეჟოს(სიო) მათრასით, ქუემოურის გარდასაფარებელის ჟუფითითა, კიდეკ დორი იეზდის ნაქსოვისა, ზეწარი მისხლისა.

აგრევე ბალიში მწვანე იეზდის ნაქსოვისა ეუით, კიდეკ ისეგერი იეზდის დარიაჟთის ბალიში ეუით, ეურის ბალიში იეზდის ნაქსოვისა ორი.

აგრევე საბანი ხარცის თერი იეზდის დარიაჟთისა, კიდეკ საბანი ეუითლის დიდის დარიაჟთისა, წითლისა და ჩანის იეზდის დარიაჟთის აშიებითა, კიდეკ საბანი თათანის ეუთინისა, კიდეკ საბანი თათანის ეუთინისა მათის გუილეჯლის სარჩულებით, მისის ქვეშ-საფინის წითლის დაწარის ხალიჩა-ფუნიით, წუქალის მათრასით, ზედ-გარდასაფარებელის ფარდაკებით(სიო).

აგრევე ვერცხლის იარაღისაგან: სასწორლე ვერცხლისა ერთი, მისის მათრასით და ზირას-დაწით, ლიტრას წუქლის სასმელი ვერცხლისა ერთი, ტაშტი ვერცხლისა ერთი, ავთაფა ვერცხლისა ერთი მისის იეზდის ნაქსოვის მუკელზე გარდასაფარებელით.

სურს ექლმაღალი ერთი ვერცხლისა, სურს ეურინი ვერცხლისა ერთი, თქრთს თასი ერთი, ვერცხლის თიფაღა ორი, ვერცხლის თასი ორი, სამარლე ვერცხლისა ერთი, საეინულე ვერცხლისა ერთი, გოფზი ვერცხლისა ერთი, თიეში ვერცხლისა ერთი, სურს სვილენისა ერთი, სამარლე სვილენისა ერთი, იეზდის ნაქანის ზირას-დაწით, იქნა ეუეფას ვერცხლის იარაღის ჟუმალა თქრთს თასით ჩეიდმეტი.

აგრევე სუფრა ეუითლის იეზდის წარლე ნაქანისა წითლის და-რიაჟთის აშიით, ქობით, სარჩულით; ბაბამთის ჩითის სუფრა დიდროანი წუქელი ერთი; ურდუარის ჩითის სუფრა წუქელი ერთი, მათის ლანის სარჩულებით, ჟუმალა სუფრისა ხუთი, იახტანი ერთი.

აგრევე ქარხნის იარაღისაგან: თუში თიფაღა ცხრა, ხაღბაქი ცხრა, ბომლაბი ოთხი-ცხრა, აშის ჟამი კიდეკ ცხრა, დიდი აშის ბაღა ერთი მისის აშეაშულით, ეაბი ერთი, მისის წარფუშით, კიდეკ ეაბი ერთი მისის სარფუშით(სიო), კიდეკ ეაბი ერთი მისის წარ-

ფუშითა, სუფრაცაძეულითა; დიდი საძროხე ქვაბი ორი, საცხურე ქვაბი ორი, ქაფქირი ერთი, ავგარადანი(810) ერთი, თუშთაღანგი ერთი, შამიფური ერთი, ზედადგარი ერთი.

აგრევე ფისოზი სპილენძისა ორი, მისის ზირანდაზები, ფიდანო ერთი, კოუზი ერთი; ფანარი ერთი; მაშხალა ერთი, იქნა ჭრუმალი ნაჭერი სამოცდა ორმოცი.

აგრევე საცხენოს იარაღისგან: ტყავკაბა შავს ატლასსუდ მძიმედ სირშით ნაკერი, საუსკე სიასამურის ბეწვით, ქურთუბადებითა და ზონრით.

ოქრომკედლით შეკერილი ჩივინი, ექლსაგდები ჭრუნია.

თაკსადები ჭრუნია მისის მძიმის მუკაიშის ფათათა, მისის დარაის ბოხითა.

აგრევე საწვიმარი სარძის აშიით მისის ბოხითა.

ჩექმა ერთი, კელსაჭერი მარათ ერთი.

აგრევე ზანდუკი ქაშანისა წყუილი ერთი, თაყთაყის ზედ-გარდასაფარებელის ფარდაკებითა.

აგრევე და ცხენის იარაღი: უნაგირი ოზბეგური ვერცხლისა, მუღასილი, ოქროთ დაფურეილი, ვერცხლის რახტით, მისის ზანნიშნის აკუანდებითა, თაქალთო სილისა, ორთუკი წითლის სილისა, მძიმეთ ნაკერი.

აგრევე გამაგუიტანებია ცამდელი ზატოოსანი, სამის ზატოოსნის ხატითა, მანდილითა, მარგალიტის საუბურითა, ჯაჭვითა, ცხრის ოქროს დილით, ოქროს ბეჭდებითა, ერთის ოზდის ნაქსოვის ტყავათა, შავის სიასამურის ბეწვითა; კადეუ მუთრის იეზდის ნაქსოვის ტყავით, ისჰანის თეთრის დიბის ქათიბით, სინჯაფის ბეწვით, კიდეუ იეზდის ნაქსოვის ქათიბით, სინჯაფის ბეწვით, იეზდის სუთის ტოლამით. კვერნის ბეწვით, ცხრის ზარბაზის კაბებით, ორის დიბის სარტყლით, ერთი თირმა-შალით, ხუთის კელის მუყებით და მურდისებით, ხუთის ღუჩაქებით; აგრევე ვერცხლის დიდის თასით, სპილენძის სურათ.

აგრევე ქექმატებისგან ექუსის კაის სანით, ერთის ბუმბუდით, ერთის დარით, სამის კაის ბაღიშითა, ორის ქაშანის ზანდუკითა, ოოხის მარაშითა, ხადისკითა, ჭკუამუბათ, ფარდაკებით. სპილენ-

ძის იარაღისაგან: ხუთის ქუაბით, 'ზედადგრიო, თეფშებით, ჯამბუ-
ბით, ფისოსით, სასხნაღით, ტაშტით, აუთაიუთ, თუჩვით, ტაფით.

აგრევე მხლეულებთა ბიჭთა, აზბეგურის უხატრით, ვერცხლის
რახტითა, შისის იარაღითა, იე'ზდის ნაქსოვის სასისამურის ბეჭვის საყ-
სათ, ტყავ-კაბით, ორის საწვიმრითა.

აგრევე ახნაურმუილის ფიცხელაურის ქალი შატოსასნი, ორის
ხატით, ოთხის კელის ტახისამოსით, იე'ზდის ნაქსოვის ქათაბობით(შიც),
სარტყელით, ლეჩაქებით, დიღით, ბეჭდით, შისის ქვეშაცებით, ჩექ-
მით.

აგრევე შირის-ფარეში შატოსასნი შისის ორის ხატით, შშიშის
იე'ზდის ნაქსოვის ტყავით, ტყავ-კაბით, ცხრის ოქროს დიღით,
'ხარბაბის ქათობით, ექესის კელის კაბით, ლეჩ(ა)ქებით, დიბის სარ-
ტყელათ, ქარმანის შალათ, საწვიმრით, ორის საბნით, დამაქით,
ბაღიშებით, ხაღაშითა, ჟეჯიშითა, ფარდავითა, 'ხანღუკითა, მაფრა-
შითა, ჩექმითა, ჯამბუბითა, თებშებითა, ცხენის იარაღით.

აგრევე შოღარე შატოსასნი ორის ხატითა, იე'ზდის ნაქსოვის
ტყავითა, ტყავ-კაბითა, ქათობითა, საწვიმრითა, ცხრის ოქროს დი-
ღითა, ექესის კელის კაბითა, შისის ფურადების შერანგებით, დიბის
სარტყელათა, ქარმანის სარტყელით, ლეჩაქებით, 'ხანღუკითა, მაფრა-
შითა, საბნით, ბაღიშით, ლეუბითა, ჟეჯიშებითა, ფარდავებითა, თეფ-
შებითა, ჯამბუბითა, ცხენის იარაღითა, ჩექმითა და შაშიითა.

აგრევე შუღოშაკე შატოსასნი იე'ზდის 'ხარბაბის ტყავითა, ტყავ-
კაბით, ქათობითა, ცხრის ოქროს დიღითა, ექესის კელის კაბებითა,
დიბის სარტყელათ, თარმა-შალათ, საბნებითა, ბაღიშებითა, ლეუბი-
თა, 'ხანღუკითა, მაფრაშითა, ჯამბუბითა და თეფშითა, ჟეჯიშებითა, ფარ-
დავითა, ცხენის იარაღითა, საწვიმრითა, ჩექმითა და შაშიითა.

აგრევე კიდევ მხლეულები ტყავ-კაბითა, ქათაბითა, ხუთის კე-
ლის კაბითა, შერანგებითა, სარტყელითა, ლეჩაქებითა, შაფურაშითა,
ქვეშაცებითა, ჩექმითა, შაშიითა.

აგრევე გამოგვიტანებთა შერიქოვით ახნაურმუილი [ფ]იციქელა-
ური ზაზა მათის ოროღის ხელის კაბითა და ტახისამოსითა.

აგრევე კიდევ ახნაურმუილი აბუღაძე გიორგი.

აგრევე შათირი.

აგრევე გამოგვიტანებია ფარეში ჩიქვადე შერმზანს, [კადე] ფარეში გოგილური თამაზა.

აგრევე შხარეული ლეგასაშვილი.
ხაბაზი.

აგრევე ცხენას ჯოჯი ცხრა მისის მეჯოჯით.
სამეხრეო გაძართულის მისის გუთინის-დედით.
სადასხლანსო ფური ცხრა მის დიასხლანსით.
ცხვარი ასი მისის მეცხვარიითა.

ღორი ოცდა ათი მისის მეღორათა.

ჩვენი შორეშა, დიდება, ეოფა, სიტაცხლე [თქვენი]-
ვის მარადის უმურველია ახად, რომე [დაიმტკა]-
ცა ჩვენ შორის მოყურობასა სიტებო [სიე]-
ურულის ძეგლი, რომე დღეს ამის [მემდეგ თქვე]-
ნ ხრთ ჩვენი ზურგი შემწე და სქულმან წმნ
დამკიდრას ურთი-ერთსა შინა, სითინოკა და
მხიარულება მოყვლებელა, სიუარული ურცვლელი
უკუნისამდე. იკურთხე გვირგვანი ღმრისა სი. . .
ამათისა თვესა სეკდენბერსა ხუთს, ქვს უა.

520. არხა ჯაბიაშვილის ქიტესასი და არხაზე მოწერილი ბძანება ირაკლი II-ისა, 19,2X16,5 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1772 იანვრის 10.

ქ. ღმრის ბედნიერის კელმწიფის ჭირი მოსცეს ჭავჭაველის }
ქ ა ბ ი ა ს შ ვ ი ღ ს ქ ი ტ ე ს ა ს. ცამეტი წელიწადი დაღისტანში }
ტუვეთ გახლდი, თქვენი ბძანება რომ ქვეყანაზე განეუთინა, ტუვეთ }
სათიკის ახადობა გემძახათ, გამოეწიე და თუშთ მოგრაეა თუშთი გა- }
ხლდათ, ჭანთიის ჭარი რომ მოვიდა, ამ ჭარს მოვეყე, ჭარიდამ }
გამოეყნარე, მთელი თუშთ იცინს, მამუკა საგინასშვილმა, გივი ფა- }
რეშთ-ხუტესამც იცინს, თუშთ-მოგრაეა(SIC) იმ საშთარს ქალაქს ჩამოვიდა, }
აქ თქვენი ჭირის სანაცვალად შეიქნა, მე იმ საფხულს ვარ მოსული.

ჩემი მოსვლის ორი-სამი წელიწადს უწინ ტყვეობაში ვაკისმოდა: ბატონმა ტყვეთ მურახსლობა უბძინა, იმ თარიღს აქეთ მოსული ტყვენი თავისუფალნი იქნებინა; ხელა თქვენის ბძინებით ტყვეთათვის დადებული წიგნი ეირომელს გიორგი ივეიქარსა აქვს, ის წიგნი აი-თხეინეთ, თუ იმ წიგნის უკან არ ვიყო მოსული და ტყვედით მო-ცახსენებდე, რა რაგათაც ღირსი ვიყო, გადამხდევინეთ. ცოლი და შვილი იქ გამოიყვა, მე ამ ამბავზე მოგსულყვარ, სუ დაგვიკარგავ, ღთო გავიმარჯვებს. იანვრის ი, ქვს უ მ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ბატონო მსაჯულნიო! ამ არჩის მატონის რამ მოუხსენებთა, ეს გამოიხვეთ, ეს რამ ტყვეობიდან მოსულა, თუ თავისაც ბატონთან მოსულა და მასთან ხანი დაუყვია, თუ იმაც თავისაც ბატონის ქმობა არ უნდოდა, არ უნდა მოსულიყო, რადგანც მთავი და მასთან ხანი დაყო, ვეღარ წაუა. რომელიც ამისი ბატონი არის, მაწმით საბუთი უნდა უყოს, რამ იმასთან მოსულიყოს და იმისი ემა იქნება, და თუ საბუ-თა ვერ უყოს და თავის ბატონთან არ მოსულა, ვისთანაც უნდა მივა. იანვრის დ, ქვს უ მ [თავში].

521. წიგნი დიმიტრი ორბელიანისა, მიცემული თავის მამიდა თამარისთვის, 17 X 12,8 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ხახმარია თითო წერტილი.

1777, თებერვლის 24.

ქ. ესე წიგნი მოგართვი მე დ ი მ ი ტ რ ი ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ს ა თქვენს მამიდასთვის თამარს, მამა-თქვენისგან და ბიძაქონს თქვენისგან უხლოვით გამოტანებულ(ა) აღიხსნაშვილი და დონდარაშვილი გუვანდით, მეც ასე დამიტკიცებთა მამების ხელის ბძინება. მოგვიერთოქვია დონ-დარაშვილი და აღიხსნაშვილი, მოდაყა(ში) არეის გუვანდეს, არც მე და არც ჩემი შვილები, ღთს დაგვრძელონ(ა) გახმაროს. თებერვალს კდ, ქვს უ მ ე. დ ი მ ი ტ რ ი (ხართულათ).

522. არხა ხაალ გურამიშვილისა და არხაზე მიწერილი ბძინება ორაკლი 11-ისა, 21 X 12,7 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე მორ-

გვალა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია ორ-
ორი წერტილი.

1779, მარტის 2.

ქ. ლ^ან ბედნიერის კელმწიფის ქირი მისცეს გ უ რ ა მ ი ს-
მ ვ ი ლ ს ზ ა ა ლ ს. ეი^ახადმაშობას თრიალეთიდან ტერ-ე^ახანა ჭავ-
ჭავასს მამჩემს მისვლია, ეოფელა ჭავჭავასს, არბობას ჭავჭავ-
ლები რომ აურილან, ის ტერტერაც ჭავჭაველათ თან მიჩეოლია; მას
უკან არბობა რომ გარდაეარდა და ჭავჭაველები თავიანთ ალაგს მთა-
სულან, ის ტერტერაც თან მთავალა. ბოფაწისის გადავანს რომ
აკეთებდნენ, ამ ხანათ ჭავჭაველნი სეგურამის მაგიდნენ, ის ტერ-
ტერაც ჭავჭაველებთან სეგურამის მისულა, აქიდან რომ ჩამოსელან
ჭავჭავასს, ისეკ თან ჩამოჩეოლია. რომ კიდევ წახდა ავჭავა, ის
ტერტერაც ავჭაველებთან თიანეთს მივიდა, რომ იმ ტერტერასმი-
ლი მამა სემს მისურათ ხლებია, ტერტერა თიანეთს მაგიდა. ამას
წინათ ავჭავა რომ კიდევ აშენდა, იმ ტერტერა შეიღმა თქქს^ას არ^ახა
მაგარათათ, გურამისმიელი ემად მეჭიდებათ. აქმი გეობებინათ,
რადგან ეი^ახადმაშობის ჩასული ხარ, გურამისმიელს ველარ გამაგარ-
თმეეთ. ახლას ეს ტერტერასმიელი კიდევ მისივის, არ ვევიშობია.
თქქს^ასგან საბადები წყალბობს თქმი კელმა მიჭირაყს. ამ კაცს მი-
ბადებთ, თუ გამაშართმეეთ, ნება თქქს^ასია. მარტის 2, ქქს უ.ა.ზ.

ბოლოზე ექვსი ბეჭედი უზის. თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ხეგნი ბძანება არის: რაგორც მსაჯულთ განწყენათ, ეს ისე
უნდა აღსრულდეს. აზრიდის იზ, ქქს უ.ა.ზ [გრეკლე].

აშიაზე აწერია:

ქ. მისის სამადლისიკან განწყენებულნი მსაჯულთ შეკრებულება
მოგახსენებთ, ბატონო გარსეუკს ეშეგალასბაშა: ამასხედ ერთი ასი(ა)-
ული ანისეთ, ამ არ^ახის შატრონი და ამისი მთადი(ში) სამართადში
მათეუჩასის და აღამარაკას. აზრიდის იზ, ქქს უ.ა.ზ.

523. მოხსენება ზაალ გურამიშვილისა ირაკლი მეორისადმი მისი
ყმის მიქელის საჩივრის პასუხად, 20 X 10 სანტ., დაწერილია
ქალაქდზე მორგველო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათად
ნახმარია თითო, ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი.

1779, მაისის 24.

ქ. ღ თნ ბედნიერის კელმწიფის ჭირი მასტეს გ უ რ ა მ ი ს -
შ ვ ი ლ ს ზ ა ა ლ ს. ჩემს ემას მიქელის შვილს თქვენითვის არზა
მოურათვევია: „ბატონმა ჩემმა ერთი კარი წამართოა“. კარის წართ-
მევის მიზეზი ეს არის: შემძლებელი კაცი არის, დავკარგე და არა-
ფრით დამაღვა, დედა მომაკუდა, რიგი იყო, რომ უნდა შემოაქვია
რამ და არაფერი შემომავია; თუ აზნაურშიელობს, მსახური უნდა
მხლადეს ამისი, და თუ მოყაღნეა, რაც სხუა მოყაღნე კაცი მემსასუ-
რება, რატომ ესეც არ მემსახურება? ბატონათ არ მაგაღებს და არა-
ფერს მემსახურება; კარის წართმევის მიზეზი ეს არის. მე და ეს
მიქელის შვილი ან თქვენს სამართალში, ან მსაჯულთ სამართალში
გვალაზარაკეთ, თუ აზნაურშიელია და ან აზადი კაცია, იმ რიგი სამ-
სახური დაიდას ჩემი, და თუ მოყაღნეა, მოყაღნის სამსახური დაი-
დას და, თუ ჩემი ემს არ არის, კელა ამაღებინეთ. მაისის კდ,
ქქს უ ა ზ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩუენი ბძანება არის მიქელი შვილი! ამ არზით ბატონი შენი
რომ ასე გინავის, ამისი მოხსენებული თუ მართალი არის, ამას
კასი გზით შეურიგდი, თორემ თუ სამართალში ღაზარაკი მოგიხ-
დათ და სამართალში გავიმტყუენა, ავათ მოგივა. თიბათვის დ, ქქს
უ ა ზ. ერეკლე.

აშიაზე აწერია:

ქ. უფალო მსაჯულნო! ესენი თქვენთან ღაზარაკეთ და სამარ-
თლიანის გზით ბატონ-უმობის სამსახურზე თქვენ გაარიგეთ. თუ
ბერკლის ია, ქქს უ ა ზ ერეკლე.

524. სია კაკაბელთ ასაყრელის კაცებისა და სიაზე მოწერილი ბძა-
ნება ერეკლე II-ისა, № 28, 4 X 14, 7 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1779, თებერვლის 17.

- ბ ქ. კაკაბელი კაცი ასაყრელი მოვიდა კორაშიელი, იქვე
იმისი სახლისკაცი დაღისუყრას.
- ა ქ. თახთაგალში კაკაბელი ბერო.

- ა ქ. რუისში მისი ქემშიშვილი ზურაბა.
- ა ქ. მურეის ახალგადასახლებული.
- ა ქ. ახალციხეში ქემშიშვილი.
- ა ქ. თელავის მესხბერიშვილი.
- ა ქ. თელავის მჭედბერი.
- ა ქ. კანდალს მუკრისშვილი.
- ა ქ. შიდალს მენიგეი დავითა.
- ა ქ. შიდალს ხახარა.
- ა ქ. შიდალს ტუჩაშვილი.
- ა ქ. ევარელში ციქუბაძე.
- ა ქ. ევარელში კონა.
- ა ქ. კუჭატანში თერდელაშვილი კაკაბელაშვილის ფატიო გა-
მოტანილი.
- ა ქ. ჭიკანში თქომეშვილი.
- ა ქ. გელამინდარს ტაბლის ჭირა.
- ა ქ. გურჯანში იაღანაშვილი.
- ა ქ. ვაჭირში ბერამიშვილი თათარა.
- ა ქ. შირვანში ალუღიშვილი.
- ა ქ. საგარეჯოს იოსებ.
- ა ქ. ქალაქს სტეფანე მჭედელი.
- ა ქ. გელამინდარს კუჭატაძე სვიმონა.

ჯ ა მ ი კ დ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩუენი ბძანება არის. ცოცხალიშვილი! მერმე ამ კაკაბეთის
კაცების ახალგადასახლებულ მერ დატვირთვებისარ იასუფად. ახლავ უნდა წახ-
ვიდე ამ სოფელს, რომელსაც სოფელში ამ სის კაცის კახეთში ესახლას,
ახლავ უნდა აუარა და კაკაბეთის უნდა მოიყვანა. თუ ვისმე ამ სის
კაცთ თუ ვასმე ჩუენთან თქმი ქანდეს, ის კაცი ჩუენთან მოვიდეს და
ილაშარავოს და ვისაც არ ქონდეს, ახლავ უნდა აუარა და მოიყვანა.
ამ საქმესად თუ ბეკათად არ მოიქცე, იცოდე მენ კარდაცხადეკო-
ნებით, ავებურუღის ის, ქვს უ ა ზ.

ქ. ესენი არც მამულად დაძვარან, უმამულოთ არიან კახეთ-
ში. რათ უნდა იუფენ? ალავერდელის უმამი არიან და კაკაბედნი არიან,

უნდა აიყარნენ ახლავ და კაკაბეთის თავისავ შესობლებითან მოვიდნენ. ერეკლე |.

525. შეყრილობის წიგნი თუმანიშვილებისა, 44×11,5 სანტ., დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. წიგნი 1779 წელზე უფრო ადრე უნდა იყოს დაწერილი. ამ წელს მართო ბეჟანიშვილის გოგიას დამტკიცება ეკუთვნის.

1779, თიბათვის 10.

ქ. ნებიას და შეწყენიას მღთისათა მამისა, ძისა და სუღისა წმინდისათა, ესე ამიერთი უკუნისამდი ჟამთა და ხანთა მტკიცე და შეუცვალაბელი და სობლოყოთ გასათავებელი წიგნი და ზირი დაგდეკით ჩვენ აუ მ ა ნ ი მ ვ ი ღ მ ა ი ფ ი რ ა ნ და ჩემა შეიღმა ბეჟანმა, ასე რამე მოვედით და თქვენ ჩემს განყოფის მან უჩარასი შეიღს გოგჯასის შემოგეყარეთ, ასე რამ მანამდი ცოცხალი ვიყოთ, შენ არ გაგეყაროთ, ჩვენს სსახლითა და ემითა და მამუღით, თუ რამ გვაქვს ქონებითა და ამ ზირობითა, რამ მანამდი ცოცხალი ვიყოთ, არ მოგშორდეთ და ჩვენს უკან ჩვენი მამუღი და სსახლე და თუ რამ გვაქვს, ისიც სუღ შენა იყოს. არა კაცი არ გედ(ა)კვებდეს და კერც ვინ მოგმადლოს. ვინცა და რამც კაცმა ამის შღათ ხელი უას, მასმც რისხავს იავად ღმერთი და ყოველი მისი წმინდანი ხორციელი და უხორცონი. არის ამისი მოწმე თავად ღმერთი და ყოველი მისი წმინდანი, კაცთაგან: თუმანიშვილი მღაყანა ბირთველი □, ქრისტეფორე+, ასანა+ და სლმზ(ა)ნა+ და ზანუასასეშიღლი, ტურ-გრაქალა+, შე თკით(ა)ნ ფირანს დამიწერია და უბუღიც ვარ+. შე ზანუას თუმანისშიღლი ამის მოწამე+.

ქ. შე თუმანისშიღლის ბეჟანის შვიღს გოგიას ამ კურთხეუღის ზანის ჩემისაგან და მამის ჩემისაგან მოცემუღის შეყრილობის წიგნის უბუღი მქვს, ღთ სიერცხლეც და სიკვდიღიც თქვენთან მამცეს. თიბათე. ი. ქვს უ ა ზ. გ ი ო რ გ ი.

აშიაზე აწერია:

შე ისესშიღლი ზანუას ამის მოწამე+.

526. არზა ზაალ გურამიშვილისა და არზაზე მიწერილი ბრძანება დარეჯან დედოფლისა, 20,2×15 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1781, მაისის 7.

ქ. ღთნ ბუღნიერის კელმწიფე-დედაფელის კირი მათ მაწას ოგრაძიშვილს ზაალს მოსტეს. შერე ამას მოგახსენებთ: ასემც თქვენს ორგუღს გაუჭირდება, როგორათაც ობლობით მე საქმე შიჭირდეს. ჰემო ხემწიფეკ, შრავალჟერ მასს სიმადღეს შეკეს თავი ვაწუინე და არა მეშეკელა რა; ღამის ჰემა სახლის-კაცებმა სუღიან-ხორციანათ დამკარგონ. მე მოშიხსენებთ, რომ ეგენი მე არ მაცოცხლებენ, მე თქვენის მოწყალეებით, თქვენს საფარველს ქვეშე ტასდილი ვარ, აქავ თქვენს კარზედ გღებთ სუღს ამოვიროთმე და მე ჰემი მამუღი, როტა იქნება, მოუკლავს არ გაშიშვებს. ის მამუღი თქვენთეის სიხასათ დაღვეით, ჰემი წიღი მამუღი ღთნ თქვენ მოგახსართი და იმათ უსამართლოს ნურას აქნევინებთ ჰემთეისა და აწერთი კაცი უჩინეთ თქვენი, რომ ჰემის უმიღამ და მამუღიღამ სწორეთ წიღს აიღებდეს და, რატორც სამოურაოს რიჯია, ისე აიღებდეს, მოურავი დაუეენეთ და ისე იმსახურეთ, ან ერთი ტზა მომეცით რამე, ღთთა შვიღებს ტიცოცხლებს, მიშეკელეთ რამე. მაისის ზ, ქვს უ მ თ.

. თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჰვენო ღთნ წყადობავ, შვიღო გიორგი ამ ზადს და მის სიხლის კაცებს სიმართალი უსაჯეთ; ბატონი წამღას დაღვეკას აზირებს და სიხავარი არ იქნება. თქვენტან დიად იმედი მაქვს, რომ კარკად ტასინჯავთ და სიმართაღს უსჯათ. დიად მადლობელი ვიქნები, რომ ესქი გაშეკელთ. მაისის ვ, ქვს უ მ თ. მეტად წუხს და შიღოთათ რად ტაქსათ, და მადღიჯ არი მათი გაშეკელება დედოფლი დარეჯანქ.

527. სია გურამიანთ ყმებისა, 21×16 სანტ, დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი.

1781, ივნისის 21.

ი. ქ. ზაალ გურამიშვილის უმა ავტადას კომლი ათი, ერთი კომლი ახნაურშიელი და ერთი ობოლი არჩავდალ...

ბ. ქ. გურამიშვილის უზბაშის გიორგის უმა კომლი 6.

ზ. ქ. გურამიშვილის უზბაშის გიორგის და ეფრემის უმა კომლი 5.

ვ. ქ. გურამიშვილის მამუკას უმა კომლი 3.

ზ. ქ. მილახვარ ეოფლის გურამიშვილის დოღენჯის უმა. ჯამი კომლი 2.

ქ. ბატონს მდივნებს მოეახსენებ დაჟიო მდივანი, მათის უმაღლესობის შეივის ოქმის ძლით მოეახსენებთ: გურამიანი ამანედ უნდა ეთხოვოდეს ხარჯი. ივნისის 23, ქვეს უ. ა. თ. | დავით.

528. განჩინების წიგნი ახალ სოფლებების და კვარხითელნის დავის გამო წყალზე, 49 X 20,6 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1782, ენკენისთავის 12.

ქ. ერთობით ახალსოფელის და ერთობით კვარხითელნი, სოფლის სარწყავს წყლის რუხედ დაზარაობდენ: ამათ ძველათგან ორი რუ ჭქონიათ, ერთი მექვე(?) რუ და მეორე ზედლეულიათ რუ, ორის რუს წყალზე ახალსოფელის კვარხელებს ამას ელანარაკობდენ, რომ ორი წილი წყალი ჩვენ ახალსოფელელებს უნდა წამოვიყვანოთ და შესამედი წყალი თქვენ კვარხითელთ უნდა წამოვიყვანოთ. კვარხითელნი ამას უპასუხებდენ ახალსოფელელთ, რომ ძველათგან ამ ორის რუს წყლიდამ ჩვენგან ჩვენი ეთავილა და ჩვენგან თქვენ ახალსოფელელებისათ. ჩვენ ბატონისმდივანს ვ. ა. ხ. ტ. ა. გ. ჩვენთან საქართველოს მსახურეთ შერეულეების თანადსწრებით, ამათი ეს ზემო სიხივარა მოვიწყინეთ, თუ(მ)ცა წყლის საქმეზე შეტყაველიობაზე დაზარაობდენ, მაგრამ ჩვენ ახლა ასე გაუსამარსდეთ, რომ ამ ზემო-ხსენებულს ორს რუში რაც წყალი შემოვიდეს, იქვე კვარხითის თავს სწორეთ შუა უნდა გაიყოფეთ, ნახევარს წყალს თქვენ ახალ სოფელისი წამოვიყვანდეთ და ნახევარს წყალს თქვენ კვარხით-

თელნი წამოიყვანდეთ. ამასვე მეტ-საკლებობით ერთმანერთზე წყლის წამოიყვანა არ იქნება და, როდესაც ამ ორს რუსი გააკოიება უნდოდეს, ასრეივე სურთოთ უნდა გააკოიებდეთ და შერუესაც ერთათ უნდა და-იჭერდეთ, და აუ ვისმე ამ ზემო-ხსენებულის ორის რუს წყალზე მოღაპარაკე გაგინხდესო, სამართლიათ თქვენ ორმა სოფელმა უნდა გასცეთ ზისეუხი და ამ წყლის გამოისათ ერთმანერთში მტკიცე ზირობის დადებით წერილი უნდა დასდოთ, რომ გაყოფილს წყალზე, რომელმაც ნაკლებობა იხმარას, კარდაახდევინოთ. ერთი ამისთანა განხენი თქვენ კვარხითელათაივას მოგვიცია და ერთი ამისთანა განხენი ახელ სოფელელათაივის მოგვიცია. იასულო, ახსნურშიელია მადურისშიელია, მოურათა ფირას! როგორათაც ამ განხინებაში ექვროს, ასე აღასრულე. ეხგენისთუას იბ, ქვს უო. □ ბეჰელს აწერია: „ლომად იუდას ბაკეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად“.

529. ბძანება მეფის ძის გიორგისა ზალ გურამიშვილის ყმების შესახებ, 20 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1782, სექტემბრის 17.

ქ. ბატონისშიელი გიორგი კიბისანეთა აღიხანასკოლო ბეჰანასკ, იასულო მურე ზალ გურამისშიელი და თაეისი ყმები რომე ღაპარაკობდეს, გულაშიელი გოგია დაასასლისათ უნდა იმყოფებოდეს და საქუასშიელი დათუა ხაბაზათ უნდა იმყოფებოდეს და ზადისაგან ამ ორს კაცს თაეისა სათხავარი არაიკერი არა ეთხავება და, რომელიც საქვეესო გამოსადები შეხვდებათ და შეეწერებათ მისის სამაღლას ბატონისაგან, ის კი უნდა გამოიღოს და მორიგე მისცენ. ამას კარდა, ეს თაეისი შებატონე ვურას გამოართმევს და სხუასი, ვინცა ჭეუვანას, რაგანისას და სამართლიანის საქმით უნდა იმსახუროს და ასე რიგინათ ამყოფას. სეკდემბერს ა'ს, ქვს უო. მეფის ძე გიორგი|.

530. განწეება სარუსთველო დროშის შესახებ და მისთა სპათათვის კახეთის მეფის დავით მე-III-ისა, ანუ იმამ-ყული-ხანისა.

ამ განწყობებისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს, რომელიც გადმოღე-
 ზულია მღვდლის პეტრე ტაბლიევის მიერ 1852 წელს და დაცუ-
 ლია წერა-კითხვის საზოგადოების ხელნაწერში № 1557 (გვერ-
 დი იე—კ). მართლ-წერას ვტოვებთ ჩვენი დედნისას, თუმცა ნამ-
 დვილში არ შეიძლებოდა ყოფილიყო ზ. სიტყვებში: „უკეთუ“,
 „ანუ“, ასო „უ“-ს უზის მახვილი, ჩვენ ზ ვხმარობთ, ვინაილ-
 გან მახვილიანი „უ“-ნი სტამბაში არ არის. ტაბლიევის დედა-
 ნი, როგორც მინაწერი უჩვენებს, გადმოწერილი ყოფილა რუს-
 თველ ეპისკოპოსის ზოსიმეს ბრძანებით ვინმე მიხაილის მიერ.

1710, მარტის 3.

დროშისა და სპათათს, რომელნი განუწყესტიათ შირველთა
 შეფეთა უწინარეს ჩვენსა და აწ კეჟადად ჩუქნება ესრეთ დავამ-
 ტვიცეთ, რომელი ესე აღგვაწერია.

ამიერიოვან ვ(ა)უწყეთა ძირთა და შოდგომბათა თავადთა, აწსა-
 უროთ, უმასკობოსთა, წინამძღუართა და გლეხთათვის, თუ რავდენნი
 ფუქსნი და თავადთა ძენი მიუბოძებინა დროშასა ქვეშე და ანუ სწანი
 თვისნი დაუმორჩილებინა რუსთაველთათვის ესე ვითარად: უკეთუ ამა-
 სისა დროშისა დადი, ანუ მცირე, საღმრთო გინა საერო, თავადი,
 ანუ შოურავი და ერისთავი სხუას დროშასა ზედა მიეხიროს. ანუ
 ბატონსა, ანუ ქაზიუას ჯარსა შინა დეგობადეს, როდენ ძალ-ედვას,
 ბატონთან შეასმინოს და ბატონებმა მამულისა წართით განხატაჲს
 და რუსთაველთაგ ძლიერად სწათა თვისთა საგვემელად მისარჩლიას
 ამთგანი უმანი და სახელანი ეოკელნივე, ოდეს დროშისა ამართვა
 ანუ რუსთაველისა კალაქურება შეფეთა ბრძანონ, კარასა ჩვენისა მდი-
 ვანნი და შოკელნი ჯართა ანაწერსა და რაოდენობისა რიცხვსა რუს-
 თაველთა მისცემდენ და რა გამგზავრდებოდენ რუსთაველნი, უიღებთ
 აქვს და ბრძანება ძველთაგანცა შეფეთა და ჩვენცა აგრევე ვბრძანეთ:
 შიკიდუფსა შინა ეროგზას ჯარსა განთავლიდეს და ვისცაჲნი დააკლდეს,
 კარსა სარესთაგ წართმიდენ რუსთაველნისა შეჯახენი და მარჩილსა
 მისი იასაუფნი გამართმიდენ, ნაკლებსა თავადსა ბატონს შეასმენდენ
 და შეფეთა ატეკმინოს ანუ მამულთა, ანუ კვერთხითა, ამისნი დრო-
 შისი შტვიროსდენი სორიას ჭაჭასაძენი ეოფილიეხენ და ჩვენცა მათ-

ვე მივანდევით, ეგრეთ რომე, ოდეს დროშა წასვვენან, ერთს ძლიერსა და უმჯობესსა კეთილ-ცხენოსანსა კაცსა კელთა მიათვალეკედენ და სხენი ჭიჭინასენი გარე შემოეხეკოდენ ომსა შინა, გინა მშვიდობასა და, ოდეს ადგილსა დაისვანონ, ქეშიკი და მცველობა ამათ მანდონ დროშისა. ოდესცა ნებითა ღისათა მტერთა ჭისდონ და ნატუვენი ქვეუხანი ეოველივე ღუთაების დროშის ჯარის შოკებულისაგან, ფანჯიქი სხვიროდ და სარუსთველოდ ასწკრდენ ჩვენნი შოკელენი და რუსთველის მედროშენი, და ერთად შეჰკრებდენ ცხავარსა, ზროხასა, ცხენსა, გინა რვალთა, ანუ ვეცხლთა და ოქროთა ეოველსავე ორად გაჰყოფდენ, ნახევარს ღუთაების დროშასა და რუსთველს მათომიდეენ, ნახევარს ჩვენნი შოკელენი წამოიღებდენ. ვითა კვესმა რიგნი ძველთა მეფეთანი, ესრეთ ეოთილიევენს და სხელაყანსა და მრავალჯერ ომ გამარჯვებულს ბატონს თეიმურაზსაც ეგრეთ დაემტკიცა და ჩვენცა ეგრევე დავამტკიცეთ, და არა რა მთავრადღეთ, არამედ უმეტეს დაუმტკიცეთ და რისხუა ღისა მშლეულთა დადგენით, და წყალობა და შეწევნა ხატისა ღუთაებისა და ზირისა სუიელთა დამამტკიცებელთა დაუმტკიცეთ.

აქ დროშასა სარუსთველთა მინაწერნი თავადნი ესე არიან: თავადნი ერისთავნი, ებისკოპოსნი და გლეხნი. შირველად აღდგეს რუსქოველი და აღიდას დროშა ბრძანებითა ჩვენითა და სადაცა ვაძინათ, ემითა თვისითა და სამოურათთა თვისითა მარტყოფითა ჩვენის სახელსოთა და ერთს ადგილს დაიყოფნოს. ამას შემოეყაროს სამეიული უკარმო და ავალის-ქენი, აქადვანე იორთა ზუდა და სამ-გორთა შინა საპირის სახლნი, არაგვის პირნი, ძვენა-კორანი და გურამის-შვილნი და ხერგის კვენი; შიერთგან გარდაღმა კახეთნი, თიასეთნი, იშხანნი და ხევისურნი, ერწონი, ყაღუდნი და მათ შინა მასახლენი ახნაყანი და თავადნი, ჩამაიარონ ჩოლავაშვილნი, გილდაშვილნი, სამაყანონი, მაყაშვილნი, ჯანდიერიშვილნი, ზემონი თელავნი და გაშოღმა რუსის-შვილნი, შაშიან კალაურნი, კახის უბნის და ჭიბითის შოურავნი, საკელათ ოხია უარჩინ ქენ(ი), მდივან-ბეგისა და თარხნის სახლნი ემით და სახელათ, კადმართ საგინაშვილნი, ქუმის-შვილნი, ზანკისა კეობა; იშხველი და ძირბის კაცნი ართანა, იუღთანნი და გვერდის ძირნი, სობუვე, ვეძის კევი, ენისელი შოურავის სახლნი,

ჯორჯაძენი*) ენისელთა და უმით, ნოდარიშვილნი უმით და სახელთა დიდთა, ნეკრესელი ნეკრესის უმით, კოსტანტინეშვილნი მისის სახლით, გავაზი და ევარელი, საწინამძღვრო, ჭაერო მოურავი სახელთა და უმით. ესრეთ შემოეყარნენ ღვთაების დროშასა და, ვითა ძველთა შეფეფა ებრძნა, ანუ ჩვენ განზავით, ამრიგად რუსთაველთა მონაღებდენ და სიტყუებს გაუგანებდენ და მათსა რჩევასა და სამჯობინარს და ჩვენის ჯარის რიგს, თავადების რჩევით, რუსთაველნი ყოველბადენ ამა სპითა და ჯართა, რომელნი აწ დაგვიწერას.

ესენი არიან იავაღნი, ახსაურნი, ეპისკოპოსნი, გლეხნი და წინამძღვარნი: ენისელი მოურავი, ენისელი უმით და სახლის-კაციც; ნოდარიშვილი სახელთა დიდთა, უმით და სახლის კაციც; ნეკრესელი ეპისკოპოსი უმით, სამწესთა; კოსტანტინეშვილი უმით, სახელთა, სახლის-კაციც; შატისაშვილები სახლის კაცით, განყოფით და უმით, საკელთა; სვიმონლისშვილები განყოფით, უმით, სახელთა; ტავტავაძე(ე)ნი განყოფებით, მთისა და ბარის უმით, სახელთა, სახლის-კაციც; რუსისშვილები სახლის-კაციც, უმით და საკელთა; კარის წინამძღვარი უვარელიც; ყარაღაშვილი უმით, სახელთა, სახლის-კაციც; ბაიბაშისშვილი უმით, საკელთა; საღთხუცესი საზვერელი უმით, სახელთა, თუშით, სახლის-კაციც, ბებურისშვილნი უმით, საკელთა; ზეტრიაშვილნი მით, უმით და განყოფით; ნათანლისშვილები უმით, განყოფით და სახლის-კაციც; ურდაღაშვილნი განყოფით, უმით და სახლის-კაციც; ჩოღაყაშვილნი ერთობილად: სახლთ-ხუციშვილები, რამაქისშვილები; თაინეთის მოურავი თაინეთით, თუშით, კეკეშური(SIC), სახლის-კაციც, უმით და სახელთა; გილაღაშვილები ერთობით, განყოფით, უმით და საკელთა; ხარჭაშელი ეპისკოპოსი უმით, სამწესთა; ტარიელისშვილნი განყოფით, უმით, სახლის კაციც; ახსაურისშვილნი სვიმონელი უმით, სახლის-კაციც; ერწონი კომლნი სრულიად და სახლისა შემძლე მკომარნი; ხიმშიაშვილნი ერთობილნი, განყოფით, უმით და სახელთა, სახლის-კაციც; ტუსისშვილნი უმით, მით, განყოფით და საკელთა; გიჯაყრელნი(SIC) ერთობით, უმით, საკელთა და განყოფით; მაწობლიძენი სახელთა, სახლის-კაციც და განყოფით; გარაუნაძენი განყოფით, უმით და საკელთა; კურამი-

*) დედანში სწერია: ჯორჯაძენი.

შვილნი ერთობილნი ვმიან, თავიან განყოფიანად; ჯვარის წინამძღვარი; ზედაინის წინამძღვარი; დაუჭამიაშვილი; ავალიშვილნი სხლისკაცით, საემოთ, საკელთ; სამებელი ეზისკობისი, სამებით, საემოთ, სამწესოთ; ჯანდიერიშვილნი ქისტაურით, ერწოთ, სამთავროთ; საგინაშვილნი განყოფით, უმით და სხლისკაცით; მძღვართ-მძღვარი უმით, სამწესოთ; ხოდაშნის წინამძღვარი ხოდაშნის უმთა; მავაშვილნი ერთობით, უმით, საკელთ; რუსისშვილნი თელავით; უორჩინაშვილნი სხლისკაცით; კისისხევის წინამძღვარი უმით, თავით; თაუშვილნი და ბახუტაშვილნი; აზნაურნი: ოხია უორჩინაშვილნი სხლისკაცით, უმით, შაშინ-კალაურით და კადმა მამულით; თარხანიშვილი სხლისკაცით, უმით, კადმართით და კამოდმართით; ბარამიშვილნი უმით, სახელთ, კახის-უბნით, ჯიშითით; ჩუძლაჟი სარუსთაჟლო.

აწე სახსონი ჩუენნი ესე არიან: სახსო ენისელი, სახსო ჭიური, სახსო ზანკისი, სახსო ფშაჟელი, სახსო მადრანი, სახსო თუშეთი, სახსო ხოდაშენი, სახსო თიანეთი, სახსო ერწო, სახსო ჩეკური, სახსო ნადაკრა, სახსო ბოროტაძე, სახსო ოდიშელიძენი, სახსო ლაფანაშვილნი, სახსო ბიწენი, სახსო ჭილაურნი, სახსო მარტოფი, სახსო შაშინ-კალაურნი და ხოდაშენი, სახსო კარისუბანი, სახსო ახალ-შენი, სახსო ჯიშითით. ესე სახსონი და თავადნი ესრეთ განუქნითა რუსთვლისა და დროშასათვის და ღვთაებისა სოფარქისლისა ქვეშე შეუკედრებით ძველითა მიეკეთა და უფროსდა ბატონს თეიმურაზს დაემტკიცებინა და ჩუენც ესრეთ. ვინცა შეფუძან, ანუ უფლისწულთ ერთი რომელიმე სახსოთა სოფელთაგანი, ანუ თავადნი, გინა აზნაურნი გამოაკვან, ანუ თავთავისთვის, ანუ სხეთათა დროშათა მიუბოძან თვინიერ თხრებისათვის, ესე ზემონი წეკვანი უკველნივე თავსა მათსა ზედა დაუხდების, და უკეთუ შეფუძან სახლობით ინუბას, ანუ გამოაკვებს, რომელიცა ენებოს, რუსთვლისა ნება დართკითა იგი ვლახნი, ანუ თავადი, გინა სხუა რომელიმე იახლეს და გამოსაკვებლად ანუ შიწადებს და სინიდაგოდ.

ესე ესრეთ დაჟამტკიცნენ ნებითა და შეწეგნითა ღვთისათა და შუახებითა მამისა წმიდისა ანტონისათა, აწ და უკუნისამდე დამატკიცებულნი ამისნი დ'თნ დაამტკიცნეს და განძლიეროს, ამინ. ქვს უი.

ესე ზემო აღწერილი თხზვითა ყოვლად სამღებდლოს რუსთაველ არხივისსკოპოზის ზონიმესითა გარდმოინუსხა გუჯარისაგან, რომელი უბოძებდეს მეფესა დავითს იმამუჭლიხან ზედ წოდებულსა, შვეკრულისაგან წიგნად, ბოლოდ დადებულისა, ქეშმარიტებით, ვითარ იგი ეწერა, უწყის ქეშმარიტებამან. მარტის გ, წელსა ჩ დ ი. მ ი ხ ა ი ლ (ჩართულათ).

ნამდვილიდგან გადმოიწერა ჩუნბ წელსა, მარტის ა დღესა. მღვდელი პეტრე ტაბლიევი.

531. არხა გიორგი თუმანიშვილისა და არხაზე მიწერილი ბძანება მეფის ძის ვახტანგის, 30,5 X 16 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1783, აპრილის 3.

ქ. ღთს ბედნიერის კელმწიფის ძის ვახტანგის ჭირი მათ მსახურს თუმანიშვილს გიორგის მოსცეს. მერმე ამას მოგახსენებთ: ახალ-დაბას ერთი კომლი გლეხი კაცი ჩემი ემა ამოვარდა და აღარავინ არ დარჩა და იმისი მკვიდრი ფირბეშაული ნაქონი მიწა, ხუთის დღისა მიწა, ჩემს განაყოფსა კაცულს წამართვა და სჭამს. ამას გვეუდრებით, რომ ერთის ოქმის წყალობა დატვართათ, ახალ-დაბელს ვინცა ვინცა გლეხნი კაცებნი იუუნეს, რომ ღთს წინაშენ ის ჩემი გლეხის კაცისა გაუგონათ, თუ არა და ან იმისგან მოხსნული და ნაჭამი უნახათ, თუ არა, მოიკითხეთ და ღთს აუციტო და მამის თქვენისა და თქვენი მზე და თავანთი სარწმუნება, ის მამული ჩემი არის, თუ ჩემის განაყოფის კაცისა? ჩემი განაყოფი ამას მეუბნება, რომ ჩემი გლეხის კაცისა არისო. ღთს გადაგვრძელებთ, ახალდაბელს უფროს კაცებს აფიცეთ და ვისიც უფოფილა და ან სჭერია, ისინი მოგახსენებენ. აპრილის გ, ქვს უოა.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ბატონიშვილი ვახტანგ გიბრძანებ ერთობით ახალ-დაბელს: ვინცა ვინც ხართ ბერნი, თუ მოხუცებულნი, ღთს გაფიცებთ, რომ როგორც ღთს წინაშე ამ არზის ზატონის ასე მოხსენებულნი ქეშმარიტათ იცოდეთ, ისე წერადითა და სით მარხვარის დასწავლით მოგვანსენეთ, როგორც თქვენ იცოდეთ. აპრილის ზ, ქვს

უკა. სწორეთ, როგორც იცოდეთ, ამისა თაღილათ(ი) ჩვენ მოგვასხსენეთ.
 ბექედს აწერია: „ლომად იუდას ბაქეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად“.

532. არზა თუმანიანთა და არზაზე მიწერილი ბძანება ერეკლე II-ისა, 83,3 X 15,1 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ყოველი მუხლის ბოლოს უზის ორ-ორი წერტილი. სხვა ნიშანი არა აქვს.

1783, აგვისტოს 9.

ქ. ღთნ ბედნიერის კვლმწიფის ჭირი მოსცეს ერთობ თუ მანია. ამას წინათ გორს ჩუწნის სამკუიდრო ზატარა ეოკლად წმიდის ეკლესიის საქმეზედ ზაალთაეინაშვილისაგან სანივარი მოგასხსენეთ. ოქმი გვიბოძეთ და ზაალი დაიბარეთ, ზაალცაქ გახლათ, ჩვენ ასე გვეწადა, რომ სამართლიანის საქმით ერთმანერთთან მოვრიგებულეიუვიით და თქვენთვის თავი აღარ გვეწეინა, მკრამ აღარ მოხდა და აღარც იმ ჟამად ზაალმა მოიცადა, რომ სამართალში გავეგელო, გორს წავიდა და იქ ზატარა ტერ-საჭკამ გორელები შემოჭყარა და ასე გამოუცხადა: რადგანც თუმანიანი ამ თავიანთ საყდარზე გველაზარაკებიანო, ჩვენ იმითის შურით სხუა ეკლესია ავაშენოთო, სამღთო და საერო ხალხი ჩვენსაშენებულს საყდარში შევიდეთო და ის თავიანთ ეკლესია გაუქმდესო. აქ განიხიეთ იმათ უსვინიდილობა რა განუზრახავთა აშენებულის ეკლესიის გაუქმება და განხარბება, მივეირს, ღთისაგან ვითარ არ შეიკდიმეს, და ვეკლამ თავ-თავის ნებისით, ვის რა ეშეტებოდა, თეთრის დადება აღთქმეს, რომ ეკლესია ააშენონ და ეკლესიის აშენებასაც იქავ ჩვენის ეკლესიის ახლო აზირებენ.

ქ. როდესაც იქ ეკლესია აშენდება ჩვენის შურით, ჩვენს ეკლესიაში გორელები ხომ აღარავინ შემოკა და სოფლებიდან მლოცავიც აღარავინ მოვა და ის ეკლესია გაუქმებული და განხარბებული შექნება. ამათი ქტკვა და ყოფა მოგეხსენებათ, თუ ღთის სათნოთ შურებაან და შურით არ ჩადიან.

ქ. გორს ორი-სამი ეკლესია არის, რომ სამიარკელები ჩაერი-

ღია და ისე ხარბათ არის, იმაში რომელიც უნდოდესთ, ის გააკეთონ, რომ ღთის სათნოც იქნება და უძფოთვარაც იქნება. ამასკდ ბევრი რიგი საჩივარი გვაქვს და თქვენც მოხსენიებული გვაქვსთ, მაგრამ მშვიდობისათვის არ ვახდებთ, მაგრამ ესენი კიდევ არ ისვენებენ.

ქ. ამ მოწყალებას ვითხოვ: ერთი თქმი გვიბოძეთ აქა მყოფს წინამძღუარზე, რომ დეკანოზები შემოჰყაროს და ეს ჩვენი საჩივარი გაძინჯონ, თუ ან სჯულიერის კანონით, ან ქვეყნიერის სამართლით ეპიკლესია ერთი მეორესკდ შურით ამუნდება, ან ისე ახლო ამქნების რიგია და ან სამრეკლო მოეშლება და გამოეწირება, ესენი გასინჯონ და წერილით მოგახსენონ. აგვისტოს თ, ქწს უოა.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენ მაგიერად არაჯნუარის კარაპეტს ასე უამბეთ: შერე ამ არხას ბატონებს რომ ასე მოუხსენებიათ, ქალაქის დეკანოზები შენთან დაისწარ, ამათი სამართალი ჭეშმარიტებით გამოადიეთ და განახივით გარდუწვევით, რომ სდაო ადარა ჭქონდესთ რა. აგვისტოს კი, ქწს უოა. [ფორმულა].

533. განჩინების წიგნი მეფის ძის გიორგისა გივი ავალიშვილის და რუსთვლის ყმის დავის გამო, 36 X 14 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1783, აგვისტოს 11.

ქ. ავალიშვილი გივი უხილდა ჩემდაყს რუსთვლის ყმას დედაბრძვილს დაუდის, ასე რომ ამისი ყმა მამია ამ დაუდის სახლის კარსკდ მასუღაყო, დაუდის მან სტუმრები უოლოდა და დვინო სასოში უოაილიყო. ამ ზემოხსენებულს გივის ყმას დაუდი კარსკდ გამოესმო სიტყვას რისამე სათქმელად, რამწამ კარსკდ მოსუღაყო, ამ დაუდს შამოეგინებინა უშკერი სიტყვიოთა და მამასკდ შეეგინებინა. შუაში ჩხუბი მოსლოდათ, წაჭადებუღაიკენ და ამ დაუდს ხანჯლები ჩაეტა და ეს მამია მოეკლა. მოვიდნენ ეს ზემოხსენებული ავალიშვილი გივი და რუსთვლის ყმა დაუდი მათს უკანასაღებუღესობის ბატონიშვილს გიორგისთან, აღაპარაკეს და ამათი

სამართალი ჩვენ მოსამართლეთ გვიბძნა. რადგან ამათ საქმეს ესე ზემო მოხსენებულისებრ ასე გაუგლია, რომ ი მამიას მავთონი დასა-
შაული არაფერი არა ქონია რა და უბრალო სული მათუგლავს, ჩვენ
მათის უმადლესობის ბედნიერის კემწიფის გაჩენილის სამართლისებრ
სამართალი გაუჩინეთ, ასე რომ ამგვარმან კაცმან რომ ამგვარი კაცი
მოკლას, ბძანებული არის მათის უმადლესობისაკან, რომ ერთი-ორად
სისხლი უნდა დაჰკრვოს, რომ იქნება : მისი სისხლი ოცდა ოთხი
თუმანი. ეს ოცდა ოთხი თუმანი ზოგი ნადდი და ზოგი ჯინძი და-
უდიძა და ამასმან მვიდეუბმან ამ ზემო ხსენებულის მამიას ობოლს
უნდა მისცეს. იასულო ადამ კრასტიშუალო ეს ასე შენ უნდა გარი-
გო და მადემინო. რაც მისცეს ეგულა დირებულის ოასით უნდა და-
ატყინო. აგვისტოს ია, ქქს უ ო ა □ □.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენ ბატონიშვილი გიორგი ამ სამართალს კამტყიციებო.
აგვისტოს იბ, ქქს უ ო ა. შეთის მე გიორგი.

534. წერილი ნახირი დავითისა ყმების მიბარების შესახებ, 15,5
× 15,3 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხე-
ლით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერილი.

1783, დეკემბრის 5.

ქ. ძმას ბატონს თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ს მათი სიკეაის მიწადე
ნახირი და ვით მოკითხვას მოვახსენებ. შერე ეს ჩვენი ეპები:
ოჭანა და ათუა რომ მანდა სახლობენ; ესენი უნდა თქვენ გებარებო-
დესო მინემ მე მოვაკეიხევედე და ამათზედ ასე თვად-უერი უნდა მო-
უკლათ, რომ არაუინ არა ტაგლიფონ რა, და შერის ძისობისაკან ამას
კული, რომ, როდესაც ჩემი ემები მოვიკითხო, ესენი ისევე თქვენვე
მამბარათი და აბაზას მცხვართან, მინემ არ ცაიუოვა, არცერთის კული
არა აქქს. დეკემბერს ე, ქქს უ ო ა. ნახირი დავით.

მეორე გვერდზე სწერია:

აბაზაც ამათან უნდა მოვიდეს, მატკლას და უველს ამათან მო-
იტანდეს, მაგრამ რიგანაოვე უნდა დახარჯონ. ნახირი დავით.

535. სიგელი ერეკლე II-ისა, ბოდბეული იოსებ თუმანიშვილისადმი, 77X35 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1784, იანვრის 7.

ქ. წყალობითა ღთისითა ჩვენ იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ჰანკრატოვანმან, ცხებულისა მეივის თეიმურაზის ძემან ირაკლი შერეკმან, ჰატრონმან მეფემან ქართლისა, კახეთისა, ერევნისა, განჯისა, შამქორისა, შამშადილისა და ბორჩაღისაძან და თანა-მეცხედრემან ჩვენმან დადიანის ასულმან, დედუთაღმან ჰატრონმან დარეჯან, პირშემან და სასურველმან ჩვენმან უფლის-წულმან ძემან ჩვენმან, ჰატრონმან გიორგიმ, ჰატრონმან იულონ, ჰატრონმან ვახტანგ, ჰატრონმან შარაან, ალექსანდრემ და ფარნავაზ და ძინ-ძეთა ჩვენთა, დავით, იოანე, ბაგრატ და თეიმურაზ, ესე მტკიცე და შეუცვალუბელი წყალობის სიგელი შევიწყაღეთ და გიბოძეთ შენ ჩვენს კარს მდივანს მწიგნობარს თუმანიშვილს იოსებს, შეიღსა შენს დიმიტრის, ზაქარიას, გიორგის, დავითს, სვიმონს, იოანეს, სოლომონს და სახლისა შენისა მომავალთა, ასე რომ ბიძას შენის ფარემუხისშვილა ოთარ შენი გაზდილა იყო და ცოტა რამ სამღურავი მოგსლადათ და ამას წინა წყაღაწადს სამ ძმად გაიყარენით და ახლა ის ფარემუხისშვილა ოთარ უშვილოდ ამოკარდა და არა დარჩა რა, მოგვიდეკ კარსა დარბაზისა ჩვენასისა და ამ ფარემუხისშვილის ოთარის წილს უმას და მამულს დაგვეჭუე. ჩვენც გისმინეთ შენი აჯა და მონსენება, რადგანც სანატრელის ბატონის მამას ჩვენის ერთგულად და თავდადებით ნამსახური იყო კურთხეული მამა შენი და ასრუთვე ჩვენც დიდათ ერთგულათ ნამსახური იყო და შენც საყრობითვე ჩვენს ნამსახურში აღზრდილიყავ, ამ ნამსახურობისათვის შევიწყაღეთ და გიბოძეთ შენას ბიძაშვილის ფარემუხისშვილის ოთარის წილი უმა და მამულა, რაც ამას თავის წილათ ბარათათ რეგობა, სრულებით შენთვის და სახლისა შენისა მომავლისათვის გვიბოძებია და საკვდილის დღესაც იმ შენს ბიძაშვილს ოთარს თავისის ნუბით თავისი წილი უმა და მამულ(ი) შენთვის კანდერძებანა. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთს ჩვენს ერთგულსა ნამსახურსა შინა, არ

მოგვამალას არა ჩვენგან და არცა შემდგომთა ჩვენთა შეუყუთა და შე-
პატრონეთაგან. აწე გიბძნებთ, კარის ჩვენისა ვექალ-ვეზიარნა და
სხვათა საქმეთა გამგეთ დადგინებულნო: წყალაბის სიგელი ესე ჩვენ-
გან ბოძებულე, თქვენც ასე დაუმტკიცეთ და შლად ნურავინ კელჭეოფთ.
ადიწერა ფარმანი ესე კელითა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნობრის
აუმანავის (sic) მდივანის გორჯასშის ძის მდივან დაშქარნივისის მანუჩა-
რისათა. თვესა იანვარსა ზ, წელთა ქეც აქეთ ჩ დ ჰ დ, ქქს უ ა ბ.
ბოლოზე ათი ბეჭედი უზის: მეფე ერეკლესი, დედოფლის დარეჯანისი,
მეფის ძის გიორგისი, იულონისი, ვახტანგისი, მირიანისი, ბატონიშვი-
ლის დავითისი, იოანესი, ბაგრატისი და სპასპეტ-სახლთ-ხუცის დავითი-
სი (ციციშვილისა).

აშიაზე აწერია:

ქ. ჩვენ სრულიად ქართლისა, კახეთისა და სხვათა შეუყე გი-
ორგი, კურთხ(ე)ულის მეფის ბატონის მამის ჩვენისაგან ბოძებულს
წყალაბის წიგნსა ამას ვამტკიცებთ. ივლისის ზ, ქქს უ ჰ ზ. □
ბეჭედს აწერია: „მეფე სრულიად ქართლისა და კახეთისა და სხვათა გი-
ორგი“.

536. პირი ვენახის შეწირულობისა წმ. თევდორესადმი, გადმოღუ-
ბული ძველი სიგლიდან 1784 წელს, 32,7 X 16,3 სანტ., დაწე-
რილია ქალღმერთ ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშ-
ნებთ ნახმარია თითო წერტილი. ძრიელ დაზიანებულია და
მარჯვენა მხარე ჩამოხეული აქვს. პირს ამტკიცებენ ბატონი-
შვილი გიორგი და დავით.

1786, აზრილის 1.

ქ. ჩემთა და შეწუგნითა მდთისათა მამისა და სიულისა წმინ-
დისათა, ესე ამიერ უცხოებისმდი უამითა და ხანთა დას(ს)რულამდე, უა-
კელთა კაცთა უცილებელი ჩემი სამეკიდრო მამული ჩ. . . გის
კვერდზე ბოლოს იოსების ბოს. . . ძღვრამდინა, კვერდზედ
გზამდინ თავის . . . დიდამ გზამდინ, რადგან ბატონის [შვილმა
გიორგიმ ის ბაგა შესწირა წმინდას . . . ს იმ ვენახის სწუნხლის
აღაგი ისიუ. . . დვილს მახარებელს თინაჟაშვილს ბატონიშვილის
გიორგის სადღეგრძელოდ და ჩემის ცოდვილის გულის საოხად
შემიწირავს წმინდის თევდორესათვის ესე სწუნხლის აღაგი. შვილ-

სა . . . თანეს და ეესტათის, რათა მეოხ გვექუას | . . . იელათაცა და დღესა მას განსჯისასა. . . შეწირულობის სიგელის ზირიდამ კარდმ[ოვილ]ქე მე ნიკოლოზ მღვდელმა ჩოლაყაშვილმა [სიგელ]ი ქველი იყო, ასე ეწერა, მეტ-ნაკლები არა არის რა ამასი. მოწამეცა ვარ ამასი. აღიწერა აზრილის ა, ქვს უ ო დ.

აზიანე აწერია:

ქ. მისის უმადლესობის შეფის ძე გიორგი ვამტკიცებ სიგელსა ამას. თებერვალს კვ, ქვს უ ო ე | გიორგი |.

მეორე გვერდზე აწერია:

ქ. ბატონის მამის ჩვენის ბატონისშვილის გიორგის დამტკიცებულის თანა მოწამე ვარ და ვამტკიცებ სიგელსა ამას ბატონის-შვილი დავით. თებერვალს კვ, ქვს უ ო ე □. ბეკედს აწერია: „ერთს ღთსა ვესავ სამობით, დავით ღთის მამის ტომობით“.

537. განჩინების წიგნი თუმანიშვილი მდივნის და სულხანის დავის გამო, 27 × 15,5 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუხსა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1785, მკათათვის 11.

ქ. თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი მდივანი ს უ ლ ხ ა ნ და მდივანი მ ა ნ უ ჩ ა რ ჩიოდნენ: ერთი მოახლე გუგანდა, იოანე მდივნის შვილი ავთანდილ გადაეცადა, დაორსულა, შვილი აყოლა. მოახლე მოგვიკვდა და თავისგან შექნილი შვილი ავთანდილს მიუტღვევით. ავთანდილმა თავისგან შექნილს შვილს ზრდა დაუწყო. ის ბუშიც მოკვდა, და-მარხა. ახლა სამართლით ჩემის მოახლის სისხლს ვითხოვთ, სამართალი გვაღირსეთო. ჩუტკნ საქართველოს მსაჯულთა შეკრებილებამ ავთანდილ მოგაუგანანეთ და ვადაზარაკეთ. ავთანდილ ასე ჩიოდა: „შენა მოახლე კახა იყოო, სხვათაც ჰეკარობდა და მეც გადაშეკიდაო და შატღინაო“. რადგან თავს იდგა იმ მოახლესთან სიყვა, უნდა მოახლის სისხლი მოსცეს, რომ იქნება ცეცა ოთხა იუშანი. იასულაო უაუიზაშო ბერო! ცეცა ოთხი თუმანი გამოართვი ავთანდილს და მიეცი მდივანს სულხანს და მანუჩარს, მათათვის ია, ქვს უ ო გ. ბოლოზე ხუთი ბეკედი უზის.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენ შევე საქართველოსი ირაკლი მეორე, ამ განაჩენს ვამ-
ტკიცებთ. იანვრის თ, ქვს უაღ. ერეკლე.

538. არზა თუმანიშვილებისა და არზაზე მიწერილი ბძანება ერეკ-
ლე II-ისა, 23,2X20 სანტ., დაწერილია ქალალზე ნუსხა მხე-
დრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი
სიტყვის შემდეგ.

1785, აგვისტოს 3.

ქ. ღან ბედნიერის კვლმწიფის ჭირი მასცეს მათს მიწას
თუ მან იშვილებს. როდესაც თქვენი წყალობა ახალ-დაბა მო-
გვცემია, დიად დიდის ხნის ამავია. ახლა გარსევა აშვილებ-
ბი ქურდულაა და უახსურათ მოგვპარვენ და მოგვტაცებენ ხოლმე;
არც ზატრონებს შეატეობინებენ, ვინც მოხნავს. საქართველოს და-
ლის აღება ასე არის: უნდა ზატრონი მიუყვანოს, დაუთვალოს და
დალა ისე აიღოს. გარსევა აშვილი უზატრონთა, როდესაც ან კვირა,
ან უქმე იქნება, მივა და მოიტაცებს. მთლათ სოფელი ჩივის, ზო-
გისა შესაძელი მოუტაცნია, ზოგისა შეოთხედი, ორი წელიწადი იტა-
ცებს, გვატყუა: სიგელი მატქსო. რაც სიგელში უწერია, არც ჩვენ
ვეცილებით, ახალი სიგელიც არის და იმისი უბუღიცა გვაქვს. გა-
მოატანოს, გვიჩვენოს, სდამდინაც უწეროს, იმისი იყოს. დიად ბევ-
რი კაცი არის მტოდნე, ან იმან მოაუყვანოს, ან ჩვენ მოვიუყვანთ.
ერთი არზა ქალაქს მოგართავით, კაცი დავიქირავეთ და ახლა ეს მო-
გვირთმეუვა. ორასი კოდი ზური ძეტი მოგვტაცა შარშან და წლეულ.
ერთი ბესაბი არის სვიმონა, გლეხს კაცებს ზოგს თაფი წართო,
ზოგს სახნისა, რომ დღესაც გაყიდული აქვს. მოგვხსენებთა, ჩვენ
დიად ბესაბისა და ჩხუბის მორიდადნი გახლავართ. ერთის იასაულის
წყალობა გვადირსეთ, ჩვენი მოგვცეს და სამართალში გვევლანარაკოს,
დმურთი გაგიმარჯვებსთ. ამილახვართან ვიჩიულებთ, ასე გვიბძანა: „მე
იმასე სამართალს ვერ გიზამა“.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბძანება არის, იასაულთა ამილახორიშვილთა ერასტი!

შერე ამ თემანინთ მამულის დაღა გარსეფანაშვილებს რომ მოუტაც-
ნათ, თუნდა ის მამული საცილებელი ყოფილიყოს, სამართალში უნდა
ელაზარაკნათ და სამართლით გაეტანათ. რაც დაღა წაელასო, ის გა-
მოურთავი და ამით მოეტ. თუ გარსეფანაშვილებს სიტყვა აქვსო რამე,
მას უკან სამართალში ელაზარაკნენ და სამართლით გაიტანონ. ადი-
წერა აგვისტოს გ, ქქს უ ო გ ერეკლე.

539. ვალის აღების წიგნი 15,5×17,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ
ქალღღებ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1786, ოქტომბრის 13.

ქ. ავიღე მე ციცი ს შვილმა საღო-ხუცესმან ზ ა ქ ა რ ი ა მ ა ნ ,
ოქვენ თავიღდაში ო ა ნ ე ზ ა ს ა გ ა ნ ოცდა ათი თუმანი თეთრი,
იქს ნახევარი ოქ (თეთხმეტ თუმანს) ამდენს, რაც ხანი ჩვენს ხელთ დაუოს,
თუმნის თავს თვეში ორი შაური სარკებელი მოგცეთ. ღვითთ ჩვენ
რომ მოვიღეთ და შენი თეთრი გაუელაზარაკებოდა თამამად მოგცეთ თა-
ვის სარკებლითა. თუ(ი)თ მე ამღებს საღო-ხუცეს ზაქარას ჩემის
ხელით დამიწერია და ეს თეთრიც ჩვენ (მი)გვიღია. ოქტომბრის იც,
ქქს უ ო დ.

540. ვალის აღების წიგნი, 21,5×15,8 სანტ., დაწერილია ქა-
ლღღებ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო
წერტილი.

1787, თიბათვის 1.

ქ. ავიღე მე გ ო ვ ჳ ა რ მდივნის შვილმა ა ვ თ ა ნ დ ი ლ მ ა , შენ
მდივანი მანუჩარისაგან ექვსი თუმანი, ახალი ზარაფხანის ოთხი დანგანი
აბაზი, რომ იქს ამისი ნახევარი ოქ (სამ თუმანს) ამდენი და მოგცე ამის
გირაო ჩემი სახლები. მადამდე ეს თეთრი ჩემს კელთ დაჭუოს, შენ
თუმანზე ორი შაური სარკებელი მოგცე და სახლებში ისევე შეკე ვი-
დგე. როცა შენი თეთრა მოიდლო, მოგართო. არის ამისი მოწამე
ავეტოქანთ ოქანუზა □ და მეწერიღმანე ჰაზა პაპა და მე გოვჭარ
მდივნის შვილს ავთანდილს დამიწერია და უბაუდიცა მაქვს ამ სანა-
თისა. დაიწერა თიბათვის ა, ქქს უ ო ე . ა ვ თ ა ნ დ ი ლ (ჩართულათ).

ქ. ამ ზემო ნაწერის მოწამე ვარ შადინათ ისიასშვილი თომამ(ში) აუთანდილის სიტყვით. □ ბეჰედს აწერია: „შდინთ თომა“.

ქ. აუთანდილის სიტყვით, ამ სანთის მოწამე ვარ მე ბეჰანათ ავეტიქას შვილი ბეჰანა. □ ბეჰედს აწერია: „მნა ლთისა ბეჰან“.

541. არხა ამირადაშვილის თამაზასი და არხაზე მოწერილი ბძანება დედოფლის დარეჯანისა, 21,3×11,2 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1788, მარტის 8.

ქ. ღთნ ბენიერის ხემწიფე დედოფლის ჳირი მოსტეს ამირა და შვილის თამაზასისა. ჩემს მამა-მანისაგან ნასუიდი დუქანა ხეჩასშვილს ტერეაზარას უჭირავს და სჭამს, ეს ექვსი წელიწადია წყალობას ყითხოვ ერთი ოქმისსა ოთარ ამილახორზედა, სამდედლო და საერო მუქყაროს და კვალაპარაკოს. თუ ჩემის ცღს (კულის) გასატყუებელი წიგნი ქონდეს, ხომ უჭირავს და ჳქონდეს, თუ არა და ჩემი დუქანიც დამნებდეს და რაც ხანი ჩემი დუქანი ეჭირავს ისიცა. მარტის ჳ (=წ), ქქს უ ო ვ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ბატონო ამილახვარო ოთარ! ამ არხით თამაზ ამირადაშვილს ასე რომ მოუხსენებია, როგორც უთხოვნია, გორკენი სამლოთო კაცნი და მოკთაბარნი საერო კაცნი დაუსხი და რომელსაც დუქანზედ ეს ჩივის, იმ დუქანის საქმე კარგად ზედ-მაწყვებია გამოიძიონ და ჳემ-მარიტებით საშართაღი მისტენ და გადაუწყვიტონ და ნუღარ აჩივლებენ. მარტის ია, ქქს უ ო ვ. და თუ ჳემშარიტი სიტყვა ჳქონდეს ჩვენ შოკვახსესოს. |დედოფალი დარეჯანი|.

542. ყმობის წიგნი, რომელიც მიუტია მამუკა ლომჯანიძეს ოთარ ამილახვარისათვის, 23,5×16,8 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. სიტყვებს ხშირათ ხმოვანი ასოები აკლია.

1785. მისის 2.

ქ. ესე წიგნი მოგართვით თქვენ, ბატონს ა მ ი ლ ა ხ ვ ა რ ს
 ო თ ა რ ს მ ე რ ა ჯ ე ლ მ ა ლ ო ბ ჯ ა ნ ი ძ ე მ მ ა მ უ კ ა დ ა ტ ე ე შ ე
 ლ ა შ ვ ი ლ მ (ა) გ ო გ ი ა მ. ასე რომე ჩვენ ნ(ე)ბა-ყოფლობით
 მოც(ე)დით, შენ(ი) ბატ(ო)ნ-უმობა მოვიხდომ(ე)თ, შენ შწკალობ(ე)ლ
 ბატონი იე(ო), ჩვენ ერდგული უმან(ი) ვიყენ(ე)თ, არც შენ შეტი
 ბატონ(ი) საქართვე(ე)ლოშ(ი) მოვიხდომ(ო)თ, არც არავინ მც(ი)ლ
 გპაგს, თუ სხვა ბატონ(ი) მოვიხდ(ო)მთ, ამ ჩვენმ(ა) მოც(ე)მ(უ)ლ-
 მ(ა) წიგნმ(ა) გაგვამტუნოს. მისის 6, ქმს უ ო გ.

მეორე გვერდზე სწერია:

მე სოლომან ჭავჭავაძის დამიწერია, ამათი სიტყვით მოწა-
 შეცა ვარ.

ქ. მე გორის მამსახლისი ამირადასშვილი ზურაბ ამ წიგნის
 მოწამე ვარ ამათი სიტყვითა □.

ქ. იარაღისშვილი ბერუა ამისი მოწ(ა)მე ვარ, მე მარდახს დამი-
 წერია ბერის სიტყვით.

ქ. მე მამისთავაღასშვილი მარდახი ამისი მოწამე ვარ, ეს ჩემი
 ხელია.

ქ. მე იარაღასშვილი იოსებუა ამ ზემო ნაწერის მოწამე ვარ,
 მამუკასა და გოგილას სიტყვითა, ეს ჩემი ხელია +.

ქ. მე გრიქოლასშვილი ფარსადანა ამა ზემო ნაწერის მოწამე
 ვარ, ეს ჩემი ხელია +.

აშიაზე აწერია:

ქ. მე ალის მამსახლისი იოვანე ამ წიგნის მოწამე ვარ, ეს
 ჩემი ხელია.

ქ. ჩვენა შერმახანასშვილი არუთინა ამა წიგნის მოწამე ვართ, ეს
 ჩვენი ხელია.

წინა გვერდის აშიაზე აწერია:

ქ. მე დავითიშვილი ზაალ ამისი მოწამე ვარ ამ კაცის სიტ-
 უვით.

ქ. მე თარხან ბეცია ამისი მოწამე ვარ ამ კაც(ე)ბის სიტყვით.
 □ ბეჭედს აწერია: „მნა ლნა მე თარხნისა იოანე“.

ქ. მე ხ(ე)რხ(ე)ულიძე ჭამსხი ამისი მოწამე ვარ.

- 543.** არზა გოგი თუმანიშვილისა და არზაზე მოწერილი ბძანება ბატონიშვილის ვახტანგისა, 21,1×15,7 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1788, გიორგობისთვის 8.

ქ. ღთს ბედნიერის კელმწიფის ძის ვახტანგის ჭირი მათს უელუნის თუ მანიშვილს გოგის მოსტეს. შერე ამას მოგახსენებთ: ჩუმა განყოფუმა კაცია მახლ-დაბას შაწები წამართვა და თქვენ არზა მოგართვით და მახლ-დაბელეებზედ თქმი მიბოძეთ და აღდათი იკითხეთ: ეს გოგია თავის განყოფის რომ უჩივის მანდაურს დათას მიწახედათ, ეგ მიწა ამ თუმანიშვილი გოგისი არისო, თუ კაცია სია? და მახლდაბელეების მუჟალამაც ხომ თქვენ მოგართვით, რომ ასე მოგახსენებეს, რომ მსმლობას აქეთ სულ ამ გოგის ზმას და მამას უჭირამსო და ამის უმა შტამდათ და არც არავისგან მოდავობას გვინახამსო, დიდს ფიცით მოგახსენებეს და მახლ მე ამას გვედრებთ, რომ ერთი თქმი და მასული გვიბოძეთ, რომ რაც ამ ჩემს განყოფის კაცის ჩემთვის მიწები წერთიმოს, ხელა აუმართოს და ჩემი მიწები და ან რაც დალა ელოს ჩემს მამულშია, იხიც გამართვას და მე მამებაროს, ღთი გავიმარჯვებით. გიორგობის წ, ქვს უოვ.

თავში სხვა ხელით უწერია:

ქ. ბატონიშვილის ვახტანგის კეთილად სახსოვარო მამამსო მათარ! შერ(ე) ამ არზის მატონი და მისი მოდავე ორივე შენ მიუკანე და მათი დაბა გამინჯე და ჭეშმარიტათ ღთის წინაშე უსმართლე და ერთმანერთისგან ასე განამორე, რომ ამ მოსსენებულთან სადავოთ საქმე აღარ ჭქონდეთ. ნ(თ)ემბრის ი, ქვს უოვ. □ ბეჭედს აწერია: „ლომად იუღას ბაკეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკეთად“.

- 544.** არზა მანუჩარ ლაშქარნივისისა ერეკლე მეორისადმი, 14×10,1 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1788, გიორგობისთვის 18.

ქ. ღთს ბედნიერის კელმწიფის ჭირი მათს მონას და მქარ-

1788, მაისის 2.

ქ. ესე წიგნი მოგართვით თქვენ, ბატონს ა მ ი ლ ა ხ ვ ა რ ს
 ო თ ა რ ს მ ე რ ა ლ მ ა ლ ო ბ ჯ ა ნ ი ძ ე მ მ ა მ უ კ ა და ტ ე მ უ
 ლ ა შ ვ ი ლ მ (ა) გ ო გ ი ა მ. ასე რომე ჩვენი ნ(ე)ბა-ყოფლობით
 მოგ(ე)დით, შენ(ი) ბატ(ონ)-უმობა მოვინდომ(ე)თ, შენ შწყალობ(ე)ლ
 ბატონი იე(თ), ჩვე(ნი) ერდგული უმან(ი) ვიენ(ე)თ, არც შენ მეტი
 ბატონ(ი) საქართველ(ო)ბ(ი) მოვინდომ(თ)თ, არც არავინ მც(ი)ლე
 გკვაგს, თუ სხვა ბატონ(ი) მოვინდ(ო)მთთ, ამ ჩვენ(ა) მოც(ე)მ(უ)ლ-
 მ(ა) წიგნ(ა) გაკვაძტუენოს. მაისის 2, ქვს უოვ.

მეორე გვერდზე სწერია:

მე სოლომან ჯავახიშვილს დამიწერია, ამათი სიტყვით მოწა-
 მუცა ვარ.

ქ. მე გორის მამასახლისი ამირაღასშვილი ზურაბ ამ წიგნის
 მოწამე ვარ ამათი სიტყვითა □.

ქ. იარაღისშვილი ბერუა ამისი მოწ(ა)მე ვარ, მე მარდახს დამი-
 წერია ბერის სიტყვით.

ქ. მე მამისთვალასშვილი მარდახი ამისი მოწამე ვარ, ეს ჩემი
 ხელია.

ქ. მე იარაღაშვილი იოსებო ამ ზემო ნაწერის მოწამე ვარ,
 მამუკასა და გოგილას სიტყვითა, ეს ჩემი ხელია +.

ქ. მე გრიქოლასშვილი თარსაღანა ამ ზემო ნაწერის მოწამე
 ვარ, ეს ჩემი ხელია +.

აშიაზე აწერია:

ქ. მე აღის მამასახლისი იოვანე ამ წიგნისა მოწამე ვარ, ეს
 ჩემი ხელია.

ქ. ჩვენა შერმასახლისი არუთინა ამ წიგნის მოწამე ვართ, ეს
 ჩვენი ხელია.

წინა გვერდის აშიაზე აწერია:

ქ. მე დავითიშვილი ზაალ ამისი მოწამე ვარ ამ კაცის სიტ-
 ვით.

ქ. მე თარხან ბეცია ამისი მოწამე ვარ ამ კაც(ე)ბის სიტყვით.

□ ბეკელს აწერია: „მნა ლნა ძე თარხნისა იოანე“.

ქ. მე ხ(ე)რხ(ე)უდიძე ჯამსი ამისი მოწამე ვარ.

543. არზა გოგი თუმანიშვილისა და არზაზე მოწერილი ბძანება ბატონიშვილის ვახტანგისა, 21,1X15,7 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1788, გიორგობისოვის 8.

ქ. ღ'თს ბედნიერის კელმწიფის ძის ვახტანგის ჭირი მათს უუღუნს თუ მანიშვილს გოგის მოსტეს. შერე ამას მოგახსენებთ: ჰემა განუოფმა კაციამ ახალ-დაბას შაწები წამართვა. და თქვენ არზა შოგართვით და ახალ-დაბელეკბუდ ოქში მიიძოქთ და აღდათი იკითხეთ: ეს გოგია თავის განუოფის რომ უჩივის მანდაურს დათას შიწახედლო, ეგ შიწა ამ თუმანიშვილი გოგიასი არისო, თუ კაციასიო? და ახალდაბელების შუჟალამაც ხომ თქვენ შოგართვით, რომ ასე მოგახსენეს, რომ ოსმალობას აქეთ სულ ამ გოგიას ზაზას და შაშას უჭირამსო და ამის უმა შკამდლო და არც არავისგან შოდაფობა გვინახამსო, დიდის ფიცით შოგახსენეს და ახლა შე ამას გეგედრებიო, რომ ერთი ოქში და იასუელი გვიბოძოთ, რომ რაც ამ ჰუმს განუოფეს კაციას ჰემთვიის შიწება წერთშიოს, ხელი აუმართოს და ჰეში შიწები და ან რაც დალა ელოს ჰუმს მამულშია, ისიც გამაშართვას და შე მამებაროს, ღ'თი ტაციმარჟუბით. გიორგობის 8, ქვს უოკ.

თავში სხვა ხელით უწერია:

ქ. ბატონიშვილის ვახტანგის კეთილად სახსოვარო მიმბასო ოთარ! შერ(ე) ამ არზის შატრონი და შისი შოდავე ორიუ შენ მიუვანე და ამთი დაობა გაშინჟე და ჭეშმარიტათ ღ'თის წინაშე უსმართლე და ერთმანერთისაგან ასე განაშორე, რომ ამ მოხსენებულთან სადავოთ საქმე აღარ ჭქანდეთ. ნ(ო)ემბრის ი, ქვს უოკ. □ ბეჟელს აწერია: „ლომად იუდას ბაკეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად“.

544. არზა მანუჩარ ლაშქარნივისისა ერეკლე მეორისადმი, 14X10,1 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1788, გიორგობისოვის 18.

ქ. ღ'თს ბედნიერის კელმწიფის ჭირი მათს მოსას და შქარ-

ნიკის მანუჩარს მისცეს. შერე ამას წინათ ზემო ქართლიდამ არზის მორთმეუთ და მას უკან აქ ორჯელ ზირათ მოხსენებით ჩუენის სამევიდროს ვარაზის მამულისა ბოძება მოგახსენე და ბოძების წყალობა მებძანა. მრავალნი სულნი არიან თქვენი მონანი, რომ თავაის მამულებს გარდა თქვენი წყალობა სხვა მამულებიც ბოძებიათ.

ჩვენს სანატრელის ცხებულის კელმწიფის და თქვენის სიმაღლის მოწყალებით გვიდგია სული და ვცნოვრობთ და ვინცა ვინ ჩვენს სახლში ემანი-მონანი გახლავან, იმათაც თქვენის ბედნიერობის მოწყალებით და თქვენის შვილების საფარველ ქვეშ უნდა იცხოვრონ. ჩვენის მამულისა ამა ჟამადინ სხვაოგან ჭერა და მოხმარება საკმარებელია, ვედრებით ვითხოვთ, რომ თქვენი ბძანება ასეთს მოწყალებათ მოჰფინოთ თქვენს მონათ, რომ არა თუ ჩვენი, სხვა მამული გებოძებინოსთ და თქვენს ემან-მონათ ის მამული არ დაეკარგოსთ და სხვათ აღარ მიუბოძოთ.

შოშისათვის და საბრალის ჯიმშერისათვის აღვითქვამთ ბოძება და იმათ აღირსეთ თქვენის ბედნიერის კალიის თავუანის ცემა, ნება და ბძანება თქვენის სიმაღლისა აღსრულდეს. გიორგობის იწ, ქქს უოვ.

545. არზა მანუჩარ ლაშქარნივისისა და არზაზე მოწერილი ბძანება ირაკლი II-ისა, 21X15,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1789, მარიამობისთვის 29.

ქ. დონ ბედნიერის კელმწიფის ჭირი მდავან ლაშქარნივისისა მანუჩარს მამცეს.

შერე ჩემის ბიძაშვილის ნიკოლოზისაგან რაც უსამართლობა მჭირს, ის სხვა არზით მოგხსენდებათ. რაც თქვენი წყალობა ორით კომლი ვატი გახლავთ და ან მამული გვაქვს, ის ხომ თქვენს სიმაღლეს მოეხსენება, რომ ამას წინათ ხელაუბანი და ახალ-დაბა როგორ წახდა და დატყვევდა მტრისაგან და რაიც გარდაჩხენ, იმათ ხომ ნიკოლოზისაგან მოსუენება არა აქვსთ, რომ მტერზე უარესათ ეპურობა და სულ აქა-იქ დაგვიფარტა, რომ ზოგისა არც კი ვიცი

სად წავიდნენ. საქონელი და იარაღი არავის შეარჩინა, რამ არ წარ-
თვა. ამას წინათ სამს კომღს კაცს ქურდულები ხუთი ურემი ჰური
ამოუყარა და გაუეიდა. თუ ბატონობით წართავა, უფროსი ერთი ჩემი
იყო, ჩემთვის უნდა მოეცა და თუ დაუნაშავებლივ წართავა, ჩემს გლეხთ
იმას როდის დავაკარგებინებ. წყალობას ვითხოვ: ერთი აქმი მიბა-
ძოთ, რომ ის ხუთი ურემი ჰური იასუღმა ნიკოლოზს გამართვას
თავისის მოსავლიდამ და თუ სიტყვა ჰქონდეს, სამართალში შელანა-
რავოს. მარიაშობის კთ, ქვს უ ო ზ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბძანება არის ეშვიკადა-ბაშო ავალისშვილო ჰეტრე
მერე ამ არხით მანუჩარ ლაშქარნივისი ასე რომ ჩივის, ამის ბიძა-
შვილს ნიკოლოზს გლეხი კაცებისათვის რომ ჰური წაურთმეყავა, ის
ჰური ნიკოლოზს ახლავ თავის მოსავლიდამ უნდა გამართავა და
მანუჩარს შაბანრო. ხუთი ურემი ჰური ეოფილავ და ხუთი ურემი უნდა
გამართავა და თუ ნიკოლოზს სიტყვა ჰქონდეს, ჩამოვიდეს და აქ
ჩვენს სამართალში ელანარავოს. აგვისტოს კთ, ქვს უ ო ზ.

ქ. ამისი მძა სწისახურსედ არას წასული და ამის შეუტყობრად
და უიმისოთ ამისი კაცები რათ უნდა არბიოს? ერგვლე 1.

546. არზა მანუჩარ ლაშქარნივისისა და არზაზე მოწერილი ბძა-
ნება ირაკლი II-ისა, 21,5 X 15,6 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1789, მარიაშობისთვის 29.

ქ. ღთნ ბედნიერის კელმწიფის ტირი ლაშქარნივისის მ ა ნ უ-
ჩ ა რ ს მამცეს.

მერე თქვენი წყალობა აქმი გვაქვს ბოძებული ამას წინათ ამა-
ლახარს რევაზსე, რომ სურთოს მამულიდამ ჩვენი ბაძაშვილები
მამულს ვერ გაგვიყიდინ და ვერც არავინ იყიდი' და, ვისაც ნაყო-
დაბა ექხებათ უცადინარობათ, ისიც ძირს უნდა დასდევნ. ჩემი ბი-
ძაშვილის ნიკოლოზისაგან რაც უსამართლობა მჭირს, ის სხვა არხით
მოგხსენდებათ. ახლა რომ ჩემი უფროსი ძმა კაიგულა და მე დამი-
მარტახელა, ახლა მამულს სეიღვა დაუწყო, ზოგიერთი ისეთი მამუ-

ღუბი გვაქვს, რომ იმაში სომართლით, არც სულ ხელი არა აქვს და რაც მამულები გვაქვს თქვენი წყალობა, იმისი ზოგაერთისა მუათ- ხედი და ზოგაერთისა მერვედი ერგება და ის საუკეთესო მამულებს გვიუიდას. ახლა ერთი ვენახი გაუუიღნია რუისს და გორელს ტერ- ტრაშვილს ზურაბას უუიღნია, რომ ამას ჩემგან იცოდა, რომ ჩვენს მამულს ახლო არ უნდა მისდგომოდა. წყალობას ვითხოვ, რომ ერთი თქმი შებოძოს, ის ნასეიდობა დადგეს და ის ზურაბა თავისის ნას- ეიდობის წიგნებით, აქ სამართალში გიხდოს და შელამარავოს. მა- რიამობის კა, ქვს უ ა ზ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბძახება არის, ავადიშვილო ეშიკ-აღა-ბაშო ჰეტრე: შე- რე ამ საქმეზედ ჩვენი ძველი თქმიც არის, რომ ამას თავეთი სსს- ლის-კაცები მამულს კერ გაუუიღან და თუ ვინმე იუიღის, ის ნას- ეიდობაც დაუქსეული იქნება. ტერტრაშვილს ზურაბას ამისი ბიძა- შვილის ნაკოლოზისაგან რუისს ვენახი რომ უუიღნია, თუთონ ამ მანუხარისაგან ზურაბას ნათქაშა ჰქონია, რომ არ უნდა უუიღნა და რომ უუიღნია დაუშავებია; ახლა იმ მაგასაგან ნასეიდს ვენახზედ კე- ლის ამართვის თქმი სხვა გეობოქია, მაგას ის ნასეიდობის სიგ- ლები ჩამართავა, დაბეჭდე და აქ გამოტვიტავს, და თუ ზურაბას სამართალში ლამარავა უნდადეს, ჩამოუიღეს და აქ სამართალში ელა- მარავოს. აღიწერა აგვისტოს კა, ქვს უ ა ზ. ქრამლე.

547. არხა ნიკოლოზ თუმანიშვილისა და არხაზე მოწერილი ბძა- ნება ირაკლი II-ისა, 21,6 X 16,6 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღდე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1789, ქსკენისთავს 17.

ქ. ღ'თნ ბედნიერის კელმწიფის ჭირი მათს მიწას თუ მ ა ნ ი- შ უ ი ღ ს ნ ი კ ა ღ ო ზ ს მისცეს. მერმე თქმი აუღაა მანუხარ მდივანს: ჰეტრე ავადიშვილი იასეული არის, რუისს ვენახზედ კელი აუშართეო და სიგლებიც წართეო. სსმოცდა თხუთმეტის წლის ნას- ეიდობის სიგელი ერთი მქვს, ორმოცდა თხუთმეტის წლის სიგე-

ლიც ერთი არის. ორი წელიწადია ის ვენაკი გამოვიტანე, თქვენი რისხვა არა მაქვს, ან გორჯასში მდივანს ენახოს, ან მამა ჩემს და ან მანუჩარას ჰპას და ან ჰპა ჩემს შიომ მდივანს. მე გამოვიტანე შარ-შინ, ხომ მოგეხსენებათ, თრთვილმა წაკლინა წელს, ცოტა რამ შერ-ჩა, სამუშაოს ფასიც არ გამოვა. ჩემთვის მიმუშავნა, არას მუშაკს კელი არ მოეკრება, იმდენი თქვენი წყალობა მაქვს, რამდენი ბეითაღმანი ვენაკი კარგი ჩვენს სამს სოფელში იყოს, იმუშაოს და თავისთვის ჰქონდეს. ამაზედ უსამართლოს ნუ მიზამ, დმერთი გაგი-შარჯევისთ. ისაუფლებდ რქში მიბოძეთ, რადესაც სამართალში მიბ-ძანოთ, თუ არ გაახლო, კელიც ამიმართეთ და იმას უბოძეთ, ტუუ-ილად რათ მტანჯავს?

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბძანება არის, ავადისმეილა ემიკ-აღა-ბაშო ჰეტრე და მამაცაშვილა იოსებ: შერე ამ არხით ნიკოლოზ თუმანიშვილს ასე რომ მოუხსენებია, მადამდისინ მანუჩარ მდივანი და ეს ნიკოლოზ ერთად სამართალში არ ილაპარაკებენ, მაგ კენახზედ ხელს ვერ აუ-მართათ, კელი აილეკით. მშვიდობა არის, ქლაქს რომ ჩავალა, ნიკოლოზა იქ ჩამოვა და სამართალი იქ გადასწუდება. ენკენისთვის იზ, ქქს უოზ. | ერეკლე.

548. არბა მანუჩარ ლაშქარნივისის თუმანიშვილისა და არბაზე მიწერილი ბძანება ერეკლე II-ისა, 16,5X9,7 სანტ., დაწერი-ლია ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს

1790, იანვრის 17.

ქ. დონ ბედნიერის კელაშვილის ჭირი და საქარნივისის მანუჩარს მაძეს.

შერე ამას მოვახსენებ: ჰამაქარას ქლაქს მოსახლე შვიდის კომ-ლის კაცის სურსათი შემოუწერია ჩემთვის, ფიცით ვარწმუნებ თქვენს სიმაღლეს, რომ ერთის კომლის კაცის მეტა მხენელ-მთესველა არა მუავს და სხვანი ხელათების წახდენის უკან აქ ხიზნათ გახლავან, რომ ამათიგ მსახურები გუყავს. ორი მსახური ჩემს ძმასთან გახ-

ლავს და იმას ცოლს-შვილს სარჩოს მე ვაძლევ და სურსათი ვის გამოვართო და მოვართო?

ერთისა მსახურიც აქ მე მყავს, ერთიც მწარეთ უმოწყალე, გლახა და ღარიბი გახლავსო, აუთოხ(მ)ეტის თუძნის მოვალე რომ ამას ახლა იმერლები უდგანან სახლში, ცოლი და წვრილი შვილები გარეთ უერია, სახლში თუ რამ უბრალო რაგინდა რა ჭქონია, ის სულ აუკლიათ და გაუფუჭებიათ და სახლსაც უქცევენ, ბოძებს უერთან და უწვიენ.

ერთისაც ობლები გახლავან და არა შეუძლიათ რა, მოწყალეო კელმწიფეჲ, თუნდა ეს ზემოხსენებული მიზეზები არა ჭქონდესთ, მაშინც აქვენი მოწყალეობა უოკელს სულზე ასე ეოფიდა: თუ რომელიმე კაცი ან სამსახურზე წარგიგზავნიათ და ან ერთი რამ განსაცდელი მისდგომია, აქვენი ნუგეშისცემა არა ჭკლებია.

ჩემი ძმა ხომ აკერ რა ერთი ხანია სამსახურზე გახლავს, იმის წასვლის უკან მე რამთენი რიგი განსაცდელი და შეწუხება მამდგომია, ესეც მოგეხსენებათ. წუალობას ვითხოვ: ამ სურსათის წუალობაც მოილოთ და ჩემის ძმის მოსვლამდინაც აღარაზე შემაწუხან. იანვრის იზ, ქვს უოც.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენო მოხელენო! ამ არხით მღივანს მანუჩარს რამ ასე მოუხსება, რაც სურსათი შეგიწერიათ, ისიც გვიწავებია და სანამდინ მღივანი სულხან მოვიდოდეს, მანამდინ ნუღარს სხვას რასმე შეაწერთ. იანვრის კდ, ქვ უოც, აღბათ. ურეკლე.

549. არზა მანუჩარ თუმანიშვილისა და არზაზე მიწერილი ბძანება ერეკლე II-ისა, 19,5 X 10,6 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1790, მარამაბისთვის 23.

ქ. ღონ ბედნიერის კელმწიფის ჭირი ღაშქარნიკისს მანუჩარს მამცეს.

მერე რა მღივანი აქვენს სამსახურზე კაცისტუმრებაათ, ბეკრი რიგი მწუხარება მამდგომია და დღესაც დიდს მწუხარებაშ(ი) გახლავ-

ვარ, მაგრამ თქვენთვის თავი არ მიწეუნია. ოცდა ცამეტი სული შე-
სნახავი გვეყავ, ანათ სსმელ-საჭმელი და ტანთ-საცმელი ძვირე არ
ეუთვათ. ასრეოვე თორმეტს ზირუტევეს ცხენსა და ჯორს ვინახავთ,
ამათს ხარჯს, თქვენის წყალობით, ორნი ძმანი რის ღონისძიებით
ავლიდათ, ახლა მარტოკა მე რის შემძლებელი ვარ, რომ ამათ
ხარჯი მე შემეძლას?

დღეში რვა ლიტრა ფქვილი და რვა ლიტრა ქერი გვინდება
და ჩვენს სახელზე ერთის დღის მიწა არ მოიხვნება და ამთენის ზუ-
რისას და ქერისას სულ სეიდვით გახლავართ.

რაც თქვენი ბედნიერი ავალი მე და ჩემს ძმისწულს არა გვხუ-
დავთ ტანთ ჩაცმულს, სხვანი ვინცა ვინ გვეყვანხან, თიაქმის სულ
შიშველნი გახლავან და იქური მდივნის ცხოვრებაც ხომ მოგეხე-
ნებათ.

თქვენ შენამ ამ მოწყალების ჩვეულება გაქვსთ, რომ, რამე-
ლიც კაცი თქვენსა და ქვეყნის საძსახურზე გაგისტუმრებათი, იმისი
გლეხნი თქვენის და ქვეყნის სათხოვრიდამ გითარჩნებიათ და თავისი
ბატონი გაუძლებინებათ. შენ ამ წყალობას ვითხოვე, რომ მდივნის
ხლებამდან, ის მოწყალებაც ინებოთ და წრევანდელი ჩვენის გლეხების
სურსათი ამთენის სულას გამოსახრდელათ გვიბოძათ, რომ სხვა
ილავი არსით გვაქვს. მარიაძობის კვ, ქვს უო ს.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბძანება არის: ვინცა ვინ წრევანდელის სურსათის მო-
ასილნი იუვხეთ, შერე რაც სულხან მდივნის ემას ჩვენის მოხელე-
ებისაგან სურსათი შესწერებოდეს, სულ სულხან მდივნის და მანუჩარ
მდივნისათვის გვიბოძებია, თქვენ კი კელი აიღევით და ამათ გამო-
ართვან აავიანათავინ. ენკენისთვის გ, ქვს უო ს, აღბათ ქვემოთ 1.

550. არზა გივი ავალიშვილისა და არზაზე მოწერილი ბძანება
ერეკლე II-ისა, 23 X 15 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1791, გორგობისთვის 10.

ქ. ღთნ მოწყალე კემწივის ჭირი მათს მონას ავალი შეიღს
გიკს მისცეს.

მართალია შე და ჩემს ძმას ერთმანერთთან დაპირაკი მოგვიხდა, ერთად ვეღარ დავდეგით, ოტია მდივან-ბეგი გადმოეყვანა, მამული გაყო, არც გაურა მინდოდა, არც ბარათები ვინდოშე. ჩემი ძმა თქვენი სკირის სანაცვლო შეიქნა. ჩემი რძალი ფიცხლავ ჩემთან შემოვიდა, რაც შემქძლო მკუდარიც დავმარხე და ჩემს რძალსაც ვინახევი.

ჩემს მტრებმა ჩემი რძალი ჩემთან აღარ დააუენეს. მოგეხსენება, ჩვენი ემა და მამული კასყოფი არა არის რა.

თუ ინებებს ჩემი რძალი, მტრის ქართულს არ აჭეუება, რაც შემქძლება ჰატივით შევიხანავ და თუ არ ინებებს ჩემთან დგომას, როგორც სხვას კანწესებია ჰური, ღვირა და სცმელი, ჩემს რძალსა და ობოლსაც ასე განუწესეთ და შეტობით შამაცემინეთ, ობოლი როცა გააზარდოს, რაც შემქძლება, ისე გავისტუმრებ.

თუ ასე არ ინებებთ, ჩემი თაგი თქვენი სკირის სანაცვლო ქმნას ღმერთიან. ბრძანება თქვენი აღსრულდეს. გიორგობის ი, ქვს უოთ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბძანება არის, ავალიშვილო გიო! შენ ხათრამაში იყავი, შენის ძმის იოანეს წილი ემა და მამული შენ არ გამოგერთმევა, შენთვის გვიბოძებია. შენი რძალიცა და შენი ძმის-წული ობოლიც შენ უნდა შეიხანო, ობოლი გაზარდო და გათხოო და შექძებისაებრ გაისტუმრო, და რაც შენს ძმას ვალა დარჩენია გელაა შინჯიკაძე-ლისა, ესეც შენ უნდა მისცე და შოიშარო. ამაზედ ჩვენთან ნულარ ილაპარაკებ. გიორგობისიუის იგ, ქვს უოთ 1 თოკლე.

551. არხა მანუჩარ თუმანიშვილისა და არხაზე მოწერილი ბძანება ერკლე II-ისა, 16,5 X 10,2 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაქ-დზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებთ ნახმარია თითო წერტილი.

1793, მკათათვის 8.

ქ. ღონ ბენიერის კელმწიფის კარი მათის მონას და აშქარ-ნიკისს მანუჩარს მამცეს. ჩარჩისშვილი მქარა თაყისის მო-

ცემულის თამასუქით თეთრს არას გასცემს. წყალობას ვითხოვ, ოქმი შებოძოს, რომ ჩემი თეორი თავისის ანგარიშით გამოძირთოს და მოშობაროს. მკათათვის წ, ქვს უ ზ ა.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩუენი ბძანება არის, ემიკადათ-ბაშო თამაზ! მერე ამ არზით დაშქარნივისი მანუჩარ ჩარჩიშვილს შაქარას თამასუქით თეთრს რომ უჩივის, თავისი ჰხუი ახლავ გამოურსავი და მოეც და თუ ჭკმ-პარატი სიტყვა ჰქონდეს რამე, მოგვასხენოს. მკათასთვის კ, ქვს უ ზ ა. ერგლე.

552. სიგელი ხელმწიფის შვილის ელენესი და მისი შვილის მანუჩარ ათაბაგისა, ბოძებული წინამძღვარ იოვანე და ზაქარია ავალიშვილებისადმი, 22 X 15 სანტ., დაწერილია ქალაქზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. სიგელი ძრიელ დაზიანებულია, თარიღი არა აქვს. აქ მოხსენებულია ათაბაგი მანუჩარ III და დედა მისი ელენე, სვიმონ I-ის ქალი და ათაბაგის მანუჩარ II-ის მეუღლე.

1600—1605. ქ. ესე წყალობისა წაგნი გიბოძეთ ჩუენ კელმწიფის შვილმა ბატონმა ე ლ ე ნ ე და ძეძან ჩუენმან ა თ ა ბ ა გ მ ა ნ, ჰატრონმან მ ა ნ უ ჩ ა რ, თქუენ ა ვ ა ლ ი შ ვ ი ლ ს, წინამძღუარს ბატონს ი ო ვ ა ნ ე ს და თქუენს ძმასა ზ ა ქ ა რ ი ა ს ა, ასე და ამა ჰიკსა ზედა, რომე რას წამ ღ თ ი ნ ი ზ რ ი ა ნ ო ს და ჩუენი საბატონო ჩუენ დაგურჩეს და, ჰინ იცქის სოფლის საქმე, თუ ესრომიშვილი ჰაზუნა უშვილოდ კარდავლინდეს, ჩუენ იმისი კერძი მამულიცა და თქუენი კერძი მამულიცა კელ შეუადად თქუენ გიბოძოთ, თუ მოხვიდეთ და ჩუენი ყმანი შეიქნათ, და არა ძე კაცი არ შემოგაცილოთ. ამისად გათაყუებისა თავდებად მოგუეცემია ღ თ ი და უოკლნი მისნი წმინდანი. ე ლ ე ნ ე (ხართულათ).

553. სიგელი გიორგი X-ისა, ბოძებული ზაქარია ავალიშვილისადმი, 20 X 14,1 სანტ., დაწერილია ქალაქზე მრგვალი მხე-

დრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1605, მკათათვის 11.

ქ. ესე წყალობისა წიგნი და ნიშანი გიბოძეთ ჩუენ ღთიუ გუიგუინოსანს მუფეთ მუფუმან, ზატრონმან გიორგი, თქუენ ავალი შვილს საქარისს, ასრუ და ამა ჰირსა ზედა, რომე ამირეჯიბი რამინ სადამდის ცოცხალი იეოს, მისის მამულითა თქუენთუის მოგუიბარება და კარგა შეინახეთ და, რა სოფელმან მისი წესი არ დაიშალოს და რამინ მოკუედეს, რაც ბატონის მამის ჩუენისაგან რამინისათუის მამული არის ნაბოძები და ფარვანაში უწერია, მის სამართლიანის სამძღურითა და საქმიითა, ის მამულიც თქუენთუის გუიბოძებია, კქონდეს და გიბედნიეროს ღთმან ჩუენსა ურდგულად სამსახურსა შიგან. დაიწერა ბრძახება ესე ქვსა სჟგ, მკათათუეს ია. გიორგი (ჩართულათ).

554. საფიცრის წიგნი არაგვის ერისთვის დავითისა, მიცემული ლეონ ავალიშვილისადმი, 24,8 X 22,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1629—1635. ქ. ჩებითა და შეწყენითა ღთის(ა)თა და მოხებითა უდ წმიდისა უხრწნელისა, უმეტესად კურთხეულისა დედოფლისა ჩუენისა მღთის მშობელისა, მარადის ქაღწულისა მარიაშისათა, მოხებითა ცხოველს მუთაფელისა კვარის(ა)თა, წმინდის დიდებულის წინასწარმეტყუელის, წინამორბედის ხათლის მტემელის ია(ა)ნესითა და ითანე ქაღწულ მახარებელის(ა)თა, წმინდის სვეტისა ცხოველისა, კვართისა საუფლოსა, მარონ ღთ მოთაფელისათა, ესე უარებელი ფიცი და ჰირი შოგუც შე ერისთ(ა)გშა, ზატრონმან და ფით, ძმამ ჩუენმან რევაზ, შენ აგ(ა)ლის შვილს ლეონს, ძმას შენსა დემეტრეს, გიორგის*), ზაღს, შვილითა თქუენთა დათუნას, ასე და ამა ჰირსა ზედან, ვიყენეთ კარგნი და კარგის

*) ეს სიტყვა ხაზ ზემოთ არის მიმატებული სხვა ხელით და მელნით.

მდომნი, იუ გავიჭირდეს, რაც შეგვეძლოს ბატონთ(ა)ნ მოკმარებითა, ან იუ აგრე საქმე მოკდეს, ჩვენთან დარჩეთ, კარგა მოგეპყრათ, კარგა დაგ(ა)რჩინოთ, არცა ვის შტერს დაგანებოთ. რაც ღითითა და კაციითა კარგი დაგეპართოს, იმისი მტდეღნი ვიუთ. ამის(ა)თ გას(ა)-თ(ა)ვებლათ მომიცემა ღთა და უოველნი წმინდანი მისნი, კორციელნი და უკორციანი. ამას ზევიათ რანიცა წმინდანი სწერას, ამათის მოწმობითა და თავდებობითა მართლათ გავითაო ეს შირობა. დავით ერისთავი].

555. ბძანება მარიამ დედოფლისა, 10,6×15 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თარიღი არა აქვს.

1659—1681. ქ. ჩვენ შავიერად შ ა ტ ბ ე რ ი შ ვ ი ლ ს ჰ ა ა ტ ა ს და შ ა ნ ა შ ვ ი ლ ს თ ა ნ ი ა ს ასრე უამბეთ: მერმე ამას წინათ წიგნი მოგწერეთ და არ დაგინებებია. თამთის წყაროს ნასყიდი მიწა ჭქონდათ და ნასყიდობის წიგნიც კელთა აქვს. ჩვენის წიგნის გაცუდება, არ გეჭობ, რომ ან თქვენ კარგად მოგივიდეს. აწე რას წაშს ეს წიგნი მოგივიდეს, ამ მირადსთან და ღოღამაზასთან კელი ნუ გაქვს, თავისთვის მოკნახ, ამისთვის გეობოძებოთ, და იუ რამ სელაზარაკო საქმე გქონდეს, ამ ჩვენს კარზედ იუბენით. მ ა რ ი ა მ (ხართულათ).

556. სიგელი ელენე დედოფლისა და მეფის ნახარალიხანისა, ანუ ერეკლა I-ისა, 18,2×23 სანტ., სიგელის მარტო ერთი პატარა ნაწილია დაცული, თავი და ბოლო აკლია. დაწერილია ქალღმრთელ ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი და ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1693—1703. ...და წინა შარბედის ნათლის-მცემლის ოვანესითა და ოვანე ქადწულ მახარებელისათა და სხვათა მოციქულთა წინასწარმეტყუელთა, მდრდელთ-მოდვართა, მოწამეთა და რანიცა წმიდანი და ანგელისნი წმიდასა და ჰსტიოსანსა სვიანქარსს

შინა შიხისენების, ამათი შუამდგომლობითა, ესე უთუო და უთუმ-
ცო, დრო დაუდებელი და მიზეზ შემოუდებელი სითარხნის წიგნი
და სიგელი გიბოძეთ თვით ჩვენ მდთის სარწმუნოებაზედ აღზრდილ-
მან, დედოფალთ დედოფალმან ელენემ და ქემან ჩუენმან იესი-
ან, დავითან, სოლომონიან, ბგრატაგანმან, მეფეთ მეფემან ჰატ-
რონმან ნ ა ზ ა რ ა ლ ი ხ ა ნ თქუენ ჩუენსა ერდგულსა და თაუდადუ-
ბით ნამსახურს დიდმელს ემან ჰ ა ზ ა ძ ე ს ა ბ რ ა მ ს, შვილთ შენ-
თა სვიმონს და ადამს, ძმას. . . .

მეორე გვერდზე დატულია შემდეგი დამტკიცებანი:

...[ჩუენ მეფე მეორე ირაკლი ვამტკიცებთ სიგელ]ს ამა
მაისის გ. . . .

ქ. ჩვენ უფლისა ზემოისა [საქართველოსა]. . . დედოფალი
დადიანის ასული, ჰატრონი [დარეჯან] ვამტკიცებთ მკათათვის ლ,
ქვს უ. . .

ქ. ჩუენ ბატონიშვილი იულონ [ვამტკიცებთ] ამ ბატონებისგან
ბოძებულს სიგელს. ქვს უ. . .

ქ. ჩუენ ბატონიშვილი ალექსანდრე [ამ ბატონებისგან ბოძე-
ბულს სიგელს ვამტკიცებთ. იულისის. . . [ქვს უ]ო. . .

ქ. ჩვენ უფლისა საქართველოსა კათალიკოზ-ჰატრიარხი, მე-
ფის ირაკლის ძე ანტონი, სითარხნის სიგელს ამა ვამტკიცებ. იუნი-
სის იბ, ქვს უ. . . ანტონი (ჩართულათ).

557. წყალობის წიგნი იმერეთის მეფის გიორგისა, ბოძებული
მთავარ ეპისკოპოსისადმი, 29 X 17 სანტ., დაწერილია ქალა-
ღზე მრგვალი ლამაზის მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია
ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თა-
რილი არა აქვს. მეფე გიორგი, მისი მეუღლე თამარი და შვი-
ლები ალექსანდრე, როსტომ და მამია იხსენებიან კიდევ ამბრო-
ლაურის ეკლესიის წარწერაში რაჭაში (იხ. ბროსეს Bapp. XII,
p. 62), მაგრამ დაბეჯითებით ძნელია თქმა მეორე გიორგი იგუ-
ლისხმება აქა († 1585), თუ გიორგი III († 1639). ჯერ-ჯე-
რობით ჩვენ ამ სიგელს ვაკუთნებთ გიორგი მესამეს.

1625—1639. ქ. სახელითა ღმრთისათა, ჩუენ ღმრთიუ აღმატე-
ბულმან და ღმრთიუ ღამყარებულმან, ძლიერმან და უძლეველმან, ჩუენ

დმრთავ გვირგუინოსსმან მუუეთ მუფემან, ჰატონმან გიორგი და
 თანამეცხედრემან ჩვენმან, დედოფალთ დედოფალმან, ჰატონმან თამარ
 და ძეთა ჩვენმან ზიშშომან, ჰატონმან ალექსანდრე, როსტომ და
 შამიამან, ესე წყალობის წიგნი და სიგელი გიბოძეთ თქვენ, ბატონს
 შთავარ-ეუთისგობოზს და თქვენსა ძმასა ზაქარიას, შის შვილსა და
 მომავალს, ასრე და ამას ზირსა ზედან, რომე დაგვიკავებით და ჩვენ
 ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი და გიბოძეთ ნავარძეთს, რაც
 ხოხუას მაჭავარიანს ჩვენგან გლეხი და მამული ჰქონდა, ესენი მათის
 სახლ-კარიას, ტყითა, ველითა, ვენახითა, საყანითა, სათიბითა,
 კელესითა, სასაფლაოთა, წელითა და საწისქვილოთა, მათის უფლის-
 ეურითა, მართლის სამართლიანის სამზღურითა, რაც ხოხუას მაჭა-
 ვარიანს ნავარძეთი ჰქონდა, უუელა უკლებლად თქუენთვის გვიბოძე-
 ბია. ქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან ჩვენსა ერთგულობასა და
 სამსახურსა შიგან, ამისად გასათავებლად, თავსდებად მოგვიცემათ თა-
 ვად ღმერთი და უფუელნი მისი წმიდანი □.

558. სიგელი თეიმურაზ I-ისა, ბოძებული გივი გურამიშვილისა-
 დმი, 33 X 15 სანტ., დაწერილია ქალაღებ მრგვალი მხედრუ-
 ლის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი.

1627, მარტის 5.

ქ. ნებითა და შეწევნითა ღმრთისათა ესე წყალობის წიგნი მე-
 გიწყაღეთ და გიბოძეთ ჩვენს მუუემან, კელმწიფემან, ბატონმან თამარ-
 რაზ და თანამეცხედრემან ჩვენმან, დედოფალმან ბატონმან ხვარა-
 შის, და საუუარკლმან ძემან ჩვენმან, ჰატონმან დავით თქვენ, ჩვენსა
 ურდგულს და თავდაღებით სამსახურსა უმასა გურამიშვილს
 გივისა და ზალს*) და მომავალთა სახლისა თქუენისა უფუელთავე,
 ასრე რომე მოგვადეგით კარსა და მამულისა წყალობასა დაგვიკავე-
 ნით, ჩვენ ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი, შეგიწყაღეთ და გი-
 ბოძეთ საფული ღერწამი, თემურყუთუნის ნაქანი, მათითა უფული-
 თავე მათითა, ბართა, ველითა, ვენახითა, წელითა, წისქვილითა,
 ჭაღითა, სათიბითა, სასაფლაოთა და მათითა სამართლიანითა უფუ-

*) ეს სიტყვა შემდეგ გადაკეთებულია სხვა მელნით.

ლითაგე. გქონდეს და გიბედნიეროს ღ'თნ ჩვენსა ერდკუდად სამსახურსა შიგან და თუ ვისმე იმ მამულის წიგნი და ნიშანი ჰქონდეს, სიგლითა ამით გაგვიცუდებია და თქვენთვის დაგვიმტკიცებია. აწე ვინცა და რამანც კაცმან ესე ჩვენგან ნაბოძვარი სიგელი მოგიმალოს, რისხავსმცა ღ'თი მამა, ძე და სული წმიდა, კრულ-წყეულ და შერვესებულ იუოს ნაწილი და სახსენებელი მისი. დაიწერა წიგნი და ბძანება ესე ჩვენი ქვსა ტ ი ე, მარტსა ხუთსა, დამამტკიცებულნი ღ'თნ აკურთხნეს და დამტკიცნეს. თ ი ე მ უ რ ა ზ (ხართულათ).

559. სიგელი თეიმურაზ I-ისა, ბოძებული არსენი საფარელისადმი, 60,5 X 21 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში აკლია.

1630, სექტემბრის 9.

. . . . .თა უოველთა საკუთრეულებათა შხვავსა. . . . .თა მომფერელსა სასოსა მცველსა შერ. . . . .მუარველსა და მეოხად ქრისტეს წინაშე ჩ. . . . .ებელსა, დიდებულსა და ნათლ-შემოსილსა . . . . .[საკუთრეულსა, საფარისად საფარველად სახელ წ[ოდებულსა], რამდლისა მადლნი დიან უხუებით, კურჩებანი უწამლეულებად წყარაიან, რომლისა კურჩებანი და საკუთრეულებანი ვერცადა უღ'თითა აკარანთა ზედა მოსულამა დაეჩნეს, დაღაცათუ საედრით შინით ექსარია გუუეს, არამედ (ა'დ) მოუკლებელადვე აღასრულებ ნიშთა მხელთანთა, რამეთუ [ჯაჭუ]თა დაბორკილებულთა ეშმაკეულთათა აოტებ, ეშმაკთაგან დაიხსნი მტერთა ძეგლთაგან ეშმაკეულთა დაბორცხეულთა, ხოლო ჩვენ მონღობილნი თქუენნი, მუფე თ ი ე მ უ რ ა ზ და დედოფალი ხ ე ა რ ა შ ა ნ და ძე ჩუენი უოვლად სასურველი დ ა ვ ი თ, შეგივრდებით და კვედრებით, რათა გუიხსნე ხილულთა და უხილავთა მტერთაგან და შემუსრნე ჭუეშე ვერკითა ჩუენთა ხილულნი და უხილავნი მტერნი ჩუენი, მას ჟამსა ოდეს უღმთითა მოაქმადიანთა მაერ მოსასტერი თქუენნი უოვლად დიდებული მოკებუელიყო, ზატიასანი ხატი წარმოსურნებულიყო, მამუღანი, მეტოქია, სოფელანი, დაბანი და აკარაიანი წაკდომიდაუენეს, ხოლო რაადენნიმე დაშთომილიყო უმანი წმიდისა მონასტრისა თქუენისანი, მოვაგროეთ და დავასახლეო სანა-

ხებსა ქართლისასა არადეთისა ბოლოს, რომელსა ზედა სხლბუღლი-
 ეუნეს სხუნინცა მესხნი და ეკლესიაცა ნაოკარიცა იყო და დავსვით
 წინამძღურად და მამად წმიდისა ხატისა თქუენისა ძმის-წული ჰირ-
 ველისა მღვდელთ-მთავრისა, ქართლისა მთავარ-ეფისკოპოზისა, კაცი-
 სს წაყლათა უფესკრულისა და ზეცის ბედის სრულისა და ფელასო-
 ფოსისა იოვანე, შეთახედ იოვანედ ღირსისა, ავალიშვილი, აღზრ-
 დილიკუ მისი კეთილად და სამონად ქრისტესა და შედგომილი
 კუალსა მონაზონებისა არსენი, კაცი სარწმუნო, რამეთუ ჰირველ-
 თა ესენი ნათესაობით ღირს-ქმნილა-იუნეს სხდომად საედარსა თქუენ-
 სს ზედა, და რაღდენია ვინ იქმნეთ და გამოაკვათ წმიდასა ამას ხატსა
 და წინამძღურასა, კუებულ იქმნენით საუფლისაგან ჟურასა სოიელი
 ესე უოვლად და უოვლითურთ მისითა სამართლიანითა უკვებლად,
 ანუ წარმლებ რასამე ვინ იქმნეთ თავნიერ თახადგომისა და შეწკ-
 ნისაგან კიდუ, ანუ ადგილთა, ანუ სხეთა საკმართაგანისა, წყლითა,
 ტეთათა, ძიწითა, საკნავითა და უკნავითა, მთათ, ვადრე ბარამდე და
 ვინცა ესე მოძლოს, წყუელ იუნეს ღთისა დაუსბამოსაგან მამი-
 საგან და ძისაგან და სულისა წმიდისაგან, უოველთა წმიდათა ღთი-
 საგან, ზეცისა და ქუეჩისაგან, კორციელთა და უკორცილთაგან, ესე
 მკუიდრი და საბოლოდ გასათავებელი წიგნი თქუენცა, ქრისტეს ძაღი-
 დებელნი მღვდელთ-მთავარნი და ერნი, ესრეთ დაუმტკიცეთ წინამ-
 ძღურასა საფარისასა ავალიშვილსა, უფელსა არსენის. ხო-
 ლო დაიწერა წიგნი ესე ქვსა ტიშ, სეკდებებრსა თ, იოაკიმ და
 ანას, მღვდელთ-მოდღურობას საქართველოსასა დიდისა მის უოვლად
 ბრძნისა ზაქარია კათალიკოზისასა, გარნა კელითა უოველთა უნარჩე-
 კისასა, უოვლად მცოდკელასა ზებედეესითა. დამამტკიცებელნი ამასნი
 ღთს აკურთხეს და წმიდამ ღთის მშობელამან, ამინ. თეიმურაზ
 (ხართულათ).

560. სიგელი თეიმურაზ I-ისა, ბოძებული ჯაბჯაურს ბერუასადმი, 40,8 X 15 სანტ., დაწერილია ქალღღებ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია სამ-სამი წერტილი ვოველი სიტყვის შემდეგ.

1631, თეიმურაზის 21.

ქ. ნებოთა და შეწეგნითა ღთისათა, ჩუეს ღთიკ გუირგუენო-

სახმან შეფემან, კელწიფემან, ჰატრონმან, თ ე ი მ უ რ ა ზ, თანამე-
ცხედრემან ჩუენმან დედოფალმან, ჰატრონმან ხ ვ ა რ ა მ ა ნ და შირ-
მშომან საუარელმან ძემან ჩუენმან, ჰატრონმან და ვ ი თ, ესე უკუ-
ნისამდე გასათავებელი წყალობის წიგნი და სიგელი გიბოძეთ სა-
გურამოს თქუენ ჟ ა ბ ჟ ა უ რ ს ბ ე რ უ ა ს ა, იოკიმესა, გიორგასა,
თევდორასა და გიორგისა, შვილთა და მომავალთა სახლისა თქუენი-
სა უოველთავე, ასრე რომე, ოდეს მოგუიდეგით კარსა დარბაზისა
ჩუენისათა და საკელმწიფოს გამოსადების თარხნობას დაგუეჯენით,
ვისმინეთ აჟა და მოხსენება თქუენი და მოკითხულიცა ვქენით და
ამას წინათ ბედნიართ ჩუენს მამა-შა(შა)თაგანც საკელმწიფოს გამო-
სადების თარხანი უოფილიუენით და ჩუენც გათარხნეთ და გათავი-
სუფლეთ, ასრე რომე არა გეთხოვებოდესთ არა შური, არა ღწნა,
არა ძროხა, არა ცხუარი, არა სამარხო, არა სახსნილო, არა სამდგურ-
რო, არა შასწევარი, არა საური, არაფერი საკელმწიფო არა გეთხო-
ვებოდესთ რა ერთის დაჰქარ-ნადირობის მეტი. ესე ასრე გაგითავ-
დეს და არა მოგემა(ლო)სთ არა ჩუენგან და არა ჩუენს უკან სხუათ
შომალთ(sic) შეუე-შეშატრონიეაგან. გიბძახებთ, კარისა ჩუენის ვაქილ-
ვაზირნო(sic) და კარის მოსაქმენო, თქუენცა ასრე გაუთავეთ, რა რი-
კადაცა ამ ჩუენს ხაწყალობებს ფარვანაში ექკროს. დაიწერა სიგელი
ესე თუესა თებერვალსა კა, ქვსა ტ ი თ. თ ე ი მ უ რ ა ზ (ხართულათ).

561. სიგელი როსტომ მეფისა, ბოძებული ბერუა ჯაბჯაურისადმი,
დაწერილია წინა სიგლის ბოლოში მრგვალი მხედრულის ხე-
ლით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის
შემდეგ. ბოლო დაზიანებული აქვს.

1 ს 5 1. ქ. ჩუენ ღ თივ გუირგუენისაჲსაჲ ქართლისა და კახეთისა
ორისავე მშურობელმან, შეუეთ შეუემან, კელმწიფემან, ჰატრონმან რ თ-
ს ტ ო მ და ძემან ჩუენმან, ჰატრონმან ღ უ ა რ ს ა ი, ესე წყალობისა
და სითარხნის წიგნი და ნიშანი შეგიწყალებთ და გიბოძეთ შენ ჟ ა ბ-
ჯ ა უ რ ს ბ ე რ უ ა ს ა, იოკიმეს, გიორგის, თევდორას და გიორგას,
შვილთა და მომავალთა სახლისა თქუენისა უოველთავე მას ჟამსა, ოდეს
სითარხნის წყალობას დაგუეჯენით, შეგიწყალებთ და ასე გათარხნეთ,

რომე არაფერისთანა სსხუენო სთხზაკარი და გამოსდები არა გეთ-
ხოებოდეს რა ერთის ლაშქარ-ნადირობის მეტი, და რაგურადაც ამ
ლიგლით თარხანი ხარ, იმ რიგად ჩუენც გუითარხნებხართ და ეო-
კელმა ჩუენმა მოსაქმეთა ამ რიგად ამუოფეთ. ქჷსა ტ ლ თ.

562. ხაფიცრის წიგნი თეიმურაზ I-ისა, ბოძებული ზაქარია ავა-
ლიშვილისადმი, 25,5 X 16,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ლა-
მაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იზმარება ორ-
ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თარიღი არა აქვს.

1630—1633. ქ. ღთისა და უბიწოდ მშობელის მისისა თავდე-
ბობითა, მოწმობითა და შუამდგომლობითა, ყოველთა წმიდანთა ღირ-
სთა ზეტისთა და ქუეყანისთა, კორციელთა და უკორცთათა, ამათი-
თა თავდებობითა, მოწმობითა და შუამდგომლობითა, ესე უცვალებუ-
ლი, უმიზეზო, ყოვლისა ხლათისა, ილათისაგან გამოსული, მტკიცე
და შეუცვალებელი საფიცრისა წიგნი გიბოძეთ ჩუენ კელმწიფემა მე-
ფეჷმან, ზატრონმან თ ა ი მ უ რ ა ზ და თანა მეცხედრემა ჩუენმა, დე-
დოფალთა დედოფალმან, ზატრონმა ხ ვ ა რ ა შ ა ნ, და ზირმშომან ძე-
მან ჩუენმა, ზატრონმა დ ა ვ ი თ თქუენ, ჩუენსა ერთგულთა და თავ-
გარდაღებითა ნამსახურთა უმათა ა ვ ა ღ ი შ ვ ი ლ ს ა, ზატ(რ)ონსა ზ ა
ქ ა რ ი ა ს და შვილთა თქუენთა ბოდებელ მთავარ-ებისკობოზსა ზატ-
რონსა არსენის, ავალსა, ქაიხოსროს, დავითს, დონენასა და ბე-
ჷანს, ასე და ამა ზირსა ზედა, თუ ან უეენმა და ან როსტომხან თქუ-
ენი თავი მოგუიღვას, არას მიზეზისათვის არ შიგცეთ და არც ჩუ-
ენის ქუეყანით დავითხოფოთ, არც ჩუენ და არცა ბძახებისა ჩუენისა
მოსმინოს კაცისაგან არა გეგნოს და არც არა გეზიანოს და, თუ
ვინმე საძალთ მოგინდომოს, არას მიზეზისათვის არ დაგანებოთ.
ესე ასე გავითაოთ და არა გიმტუეფნოთ, და ვინცა ესე ასე არ გა-
კითაოს, თავადმც რისხავს ღთი და ყოველნი მისნა წმიდანთა და
ავითა ყოვლად წმიდა ღთის მშობელი. თ ე ი მ უ რ ა ზ, ხ ვ ა რ ა
შ ა ნ (ჩართულები), ა რ ჩ ი ღ (ეს ჩართულათ სხვა მელნით სწერია).

563. სიგელი თეიმურაზ I-ისა, ბოძებული ზაქარია ავალიშვილი-

სადმი, 34 × 22,4 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავი მოხეული აქვს და აკლია.

1633, მასის 30. ...კელმწიფემან თაიმურაზ და თანამეცხედრემან ჩუენმან, დედოფალთა დედოფალმან, ჰატრონმან ხურაშან, და ჰირმშომან და სასურველმა ძემან ჩუენმან დავით თქუენ, ავალდიშვილთა ზაქარიას, შვილთა მენტა არსენის, ავალსა, ქაიხოსროს, დავითს, და ღონენასა და შომაველთა სახლისა თქუენისა უველთავე მას ჟამსა, ოდეს ქართლს ეკეჩი მოგუაკდა და გელარ დაუდგით და გარდავედით ღიხთ-იმერით და გარდმოგუევეით თანა და შრავალი ჭირი და განსაცდელი, ერთგულობა და სამსახური თავს იდუებით, ხოლო ჩუენ ბრძახებითა დთისათა თქუენისა ერთგულობისა და ჭირსახულობისა სახაცულოდ, გიბოძეთ ისე თქუენი სამეუიდროდ შეუეთაგან მოცემული სოფელი სომანეთი და აბასი მათის სამართლიანითა, რა რიგანა ჰირველ გქონებოდა და შენის მამიდაშვილის ფავნელდიშვილის იოთაშის კერძი მამული, რაც განაყოფთაგან მოხლომოდა, გლეხითა, აზნაურითა, სუდრათა, სასაფლაოთა, მთითა, ბარიათა, წუღითა, წისქვილითა, საკნავითა, და შინდურითა, და რაც მამის მის განაყოფთაგან მოხლომოდეს, მასის სამართლიანითა და გაღმა ჰერედვითა და რაცა ვის რამ მისის მოხლომალის მამულისაგან ჰქონოდეს, ან ჰქონდეს, ყოველითერთ თქუენოჯს გუიბოძებია და დაგუიმტკიცებია საბოლოოდ, შეუიდრად და შეუცილებლად. ჰქონდეს და გიბედნიეროს დონ ჩუენსა ერთგულათ სამსახურსა შინა, ესე ასრე გაგითაოთ და არ გიტუეთო. ამისა გათავებისა თავდებად და შეამდგომელად დაუსაბამო დთი, ყოველად წმიდა დთის მშობელი და ყოველნი წმიდანნი დთისანი ზეცისანი და ქუეუანისანი, კორციელნი და უკორცონი თავდებათ მოგუიცეპია. დაწერა წიგნი და ბძანებია ესე ქვის ტკა, თუკსა მასსა ლ. ესრეთ იუოს, ვიდრე გებადმდე სოფლისა, ამან. თეიმურაზ, ხურაშან (ხართულები).

ქ. ამათვე იოთაშ ფაგნელიშვილის (ეს სიტყვები ასე განცალკევებულად სწერია).

564. სიგელი როსტომ მეფისა, ბოძებული ზაქარია ავალიშვილი-

სადმი, 32,5 X 14,7 სანტ., დაწერილია ქალაქზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1637. ქ. ნებიითა და შეწევნიითა ღთისათა, ჩუენ მეუკეთა მეუქ[მა]ნ, ჰატრონმან როსტომ და თანამეცხედრემან ჩუენმან, დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრონმან მარიაჲ, ესე წყალობისა წიგნი და ნიშანი შეგიწყალეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩუენთა ერდგულთა ეშთა ავალი შვილთ ზაქარიას, შეილსა თქვენთა ავალსა, დავითს, ქაიხოსროს და დონენასა, შეილთა და მომავალთა სხლისა თქუენისათა ეოკელთაჲ, მას ჟამსა, ოდეს მოგუიდეგით კარსა და თქუენსაჲ ნაქონს სამეუიდროს სომ(ა)ნიეთს გუეჲჲნიათ, შეგაწყალეთ და გიბოძეთ ხიდიობეგის მესხებს გარეთ ორი კუამელი თქუენი მკუიდრი ეშა და ალაგი სამართლიანის სამძღურითა, რისაც მქონებელი სომანიეთი ეოფილიეოს, იმ სამკჷმით თქუენთუის გუიბოძებაჲ. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთონ ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შინა და არა-ოდეს არ მოგუშალოს. აწე გიბრძანებთ, კარისა ჩუენისა კეკელი-გეზირნა და სხუანა მოსაქმენო, დდეს ვინცა ვინ იუენეთ და ანუ დდეს წადმა იქნებოდეთ, თქუენც ასრე გაუთაჲკეთ და ნურას მოუშლით და შეცადებით. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქქს ტკე, კელითა კარისა ჩუენისა მდავან-მწიგნობრის თუშანიშვილის ბირთუელისითა. მარიაჲ (ხართულთ).

565. განწესება მორღლის სარგოისა, ბოძებული როსტომ მეფის მიერ მანუხარ თუმანიშვილისადმი, 32,5 X 14,5 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. მეორე გვერდზე სპარსული წარწერა აქვს სპარსულის ორის ბეჭედით.

1638, მკათათუის 2.

ქ. ნებიითა და შეწევნიითა ღთისათა, ჩუენ ქართლისა და კახეთის არისაჲ ტახტის მჰერობელმან, მეუკეთა მეუქმან, ჰატრონმან როსტომ, ესე უკუნისამდი ჟამთა და ხანთა გასათა-კეპელი, ეოვლის კაცისაგან მოუსარჩლედი და მოუდეგარი წყალობისა და სარგოს წიგნი და სიგელი გიბოძეთ თქვენ, ჩუენთა ერდგულთა

და მრავალფერად წესისაებრ თავდადებით კრდგულად გულთი მისნადოსა და ხუშაადის შემნახავს უმასა თუ მ ა ნ ი მ ვ ი ლ ს, ჩუენის ბეჭდის შემნახავს მუერდარს(sic), ზატრონს მ ა ნ უ ჩ ა რ ს, მას უამსა თდეს მოკუიდეგით კარსა და საბეჭდავის სარგოს წყალობას დაგუიფენით, ჩუენცა ვისმინეთ აჟა და მოხსენება აქქენი, მოკაითხული ვქენათ და შეციწუდეთ და გიბოძეთ საბეჭდავის სარგო: თუ სთაუელს გავსცემდეთ, კუაძლის თავს აუიოთოს მარჩიფს აიღებდე; გლეხის სითარხნუხედ არი მარჩილი; სამოურათხედ აას კუამდხედ სამი მარჩილი; მსახურის ჟამა გირხედ აუშნის თავს ერთი შაური; ინამხედ აუშნის თავს თუითა აბაზი; ჭამასლავხედ თუშნის თავს არი შაური; თათრის საბაღახუხედ ოცი მარჩილი; თათრის ზარისთავხედ ასი ცხუარი; კადისშურის წიგნხედ კაცის თავს თითო მარჩილი; აუშტუქეს სამოურათხედ ოცი მარჩილი; საბაღახუხედ კიდეკ თასილდარის თავს თუითო მარჩილი □; ზარაუხანის წიგნხედ ოცი მარჩილი; ვინც იჯარადარი იუას, თუშნის თავს ერთს შაურს აიღებდე; გილანის თასილდარიდამე ხუთი მარჩილი; ვისაც ანგარიში გამართავს და მუივარა დაუწერონ, თუშნის თავს თუითო იუელი; საურის თასილდარხედ, რაც მესაურეს ერგოს, თუშნის თავს თუითო აბაზი □. ეს ამ გუარად გავუიჩენია და გავუირიგებია და წუალობად გუიბოძებია, უხაკლულად აიღებდეთ. უხედაესთა მოგახსენებით და უქქუდაესთა გიბისხებთ, კარსა ჩუენისა კუილავებორსა და სხუანთ მოსაქმენთ, აქქენცა ასრუ გავთავკო, რა რიგადაც ამ ჩუენგან ნაწუალობეკს საგელშიგან ეწეროს, სურათდეს ხუ შეუშლით და ხუ შეეციდებით თუიხიერ თახა-დგამისა და შეწუკნისაგან □ კადე. უხედაესთა მოგახსენებით და უქქუდაესთა გიბიძახებთ, ვისაც ჩუენგან წუალობა დაკემართოს, რა რიგადაც ამ ჩუენს საბიძახებში ეწეროს, ხურა კაცა სარგოს ხუ დაუჭერო და სურც დააკლებთ. დაიწერა ბისნება, წაგნი და სიგელი ესე ქწსა ტ კ ვ, მკათაუკეს ბ, კლათა ჩუენის სელარას მუშნაივის გარეულის ავირადლისითა □ □.

566. განწესება მორდლის სარგოსათვის, დაწერილია ლიბერ ნახევარ თაბახ ქალალდზე მეცხრამეტე საუუენის დასაწყისის ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია მძიმეები და წერ-

ტილები. ეს განწესება შეადგენს მე-78 მუხლს ვახტანგ მეფის დასტურ-ლამაღისა (დაბეჭდილში მე-77 მუხლათ არის აღნიშნული), მაგრამ ცოტა განიხრჩევა დაბეჭდილისაგან, და ამიტომ მოგვეყავს აქ როსტომ მეფის განწესების დასამატებლად და შესაღარებლად.

1703—1724. განწესება შარდღისა.

36. ქ. გლეხის გაცემასკად კომლზედ მარჩილი, სამოყრაოთ რომ გასცემს, კომლზედ აბაზი და ორი იუული; გათარხნებასკად კომლზედ ექუსი შაური; კადის-პურის გაცემასკად ცხრა აბაზი თითო მხარესკად; აგრევე საადახესკად. აგრევე ნახირის თავსკედ; შირის თავებსკედ თითო მარჩილი; გიღანს წამსულელესკად სამი მინალთენი; შუფასასკად ექუსი მაღასთენი; თათის¹⁾ ჯამაგირსკედ თუმანსკედ შაური; ანამსკედ თუმანსკედ აბაზი; ქადაქის ბაჟის ოქმსკედ თორმეტი მიღასთენი; თამბაქოს აჯარასკედ, რამდენს თუმანთაც აიღებენ, თუმანსკედ შაური; ზარაიესკედ²⁾ თათისკედ მინალთენი; დაბახანასკედ თუმანსკედ შაური; აგრევე ყაფნისასკედ; ბატონის განაჩენსკედ თუმანსკედ აბაზი; არაუხანასკედ თუმანსკედ შაური; ცარიელი სკამდლოს მიცემასკად ექუსი შაური; იუქსოქის³⁾ ბარხნიდამ საპონი ლიტრა ა, პროწყეული ხუთი, ზეთის ხილი ჩარქი ა, ხახვი გ. სხვა ამისი შკმდგომი მდაფან-ბეგების გასაჩენის ბოლოს ამიეთ, სხვაგან ვიპოვე და იქ დაესწერე, აქ არ დაეცა.

სამორდლო გამოყვა: აქლემსკედ სამი აბაზი, უღაუ ცხენსკედ სამი შაური, ჭკ ცხენსკედ ორი შაური, ძროხასკედ ერთი შაური, ვირსე ერთი შაური, ტუქესკედ ერთი აბაზი, კამბენსკედ ორი შაური, ყორსკედ ერთი აბაზი, ცხვარსკედ და ღორსკედ ორი იუული⁴⁾.

567. ბძანება თეიმურაზ I-ისა ზაქარია ავალიშვილისადმი მამულის ბოძების შესახებ, 13,8 X 9,6 სანტ., დაწერილია ქალღმერთზე

¹⁾ 3. უმიკაშვილის გამოცემაში: თათრის.

²⁾ Ibid.: კარაფხედ.

³⁾ Ibid.: მუშთუქუნის.

⁴⁾ ეს ოთხი სტრიქონი უმიკაშვილის გამოცემაში მოთავსებულია მე-101 მუხლში, რომლის სათაური არის: „მდივან-ბეგის ასაღებისათვის“.

მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1642. ქ. კალაურში ზაღდასტინისეული მამული, შენი და უშენი, მათითა და ბართი, რისცე შქანებელი ეოფილიუას, ეუელა უკლებლად ზ ა ქ ა რ ი ა ს ა და ა ვ ა ლ ი ს ა თ კ ი ს და მისის ძმუბისათვის გუბობქება. ქვსა ტ კ ი. თ ე ი მ უ რ ა ზ (ხართულათ).

568. სიგელი როსტომ მეფისა, ბოძებული თუმანიანთადმი, 50 X 21,5 სანტ, დაწერილია კარგ ქალაღლე ლამაზი ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში სპარსული წარწერა აქვს სპარსულის ბეჭედით.

1649, მარტის 21. ქ. სეზითა და შეწეკნითა ღთისითა ჩუენ მეფეთ მეფემან, ზატრონმან როსტომ და თანამეცხედრემა ჩუენმან, დედოფალთ დედოფალმა, ზატრონმან მარიაშ, ზირშომან და სასურველმა ძემს ჩუენმან, ზატრონმან დუარსაბ, ესე წყალაბის წიგნი გიბოძეთ თქუენ, ჩუენთა ერდგულთა უმათა თუეშანთან მამუკაშვილთა და მამავალთა სახლისა თქუენისათა, მას ჟამისა, აღეს მოგუიდეკით კარსა თქუენის სათავნასა და თქუენის უმის ამნამაშნაშვილის ხუდადასა, უზარასა და ზაზიას სითარხნეს დაგუიჯენით, ჩუენ ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი, ასრე გათარხნეთ, რომე სამოცის თუმნისა, რაგინდა რა სავაქრო მოქალაქემ თქუენმა უმებმან ამგზავროს ჩუენს საბატონოში, არა ქალაქს, არა გორს და არა სხუაგან ბაჟი არ ეთხოებოდეს ამ საქმითა, რომე სხუის კაცის საქონელი არ იმისნოს ამ სამოცს თუმანს გარდაისად და არც ამისგან ნამეტნავი არონინოს. უხუდაესთა მოგახსენებთ და უქუედაესთა გიბძნებთ, კარისა ჩუენის ვექილ-ვეზირნო, ქალაქისა, გორისა და ჩუენის საბატონოს მოურავნო, შუმრიბნო და მებაჟენო, თქუენცა ასრე დაუმტკიცეთ და ნურას შეეცილეებით და მოუშლით თუინიერ თანადგომისა და შეწეკნისაგან კიდე. დაიწერა ესე წიგნი და სიგელი ქვსა ტ ღ ზ, მარტის 21, კარისა ჩუენისა საღაროს მუშრიბის ფირაღისითა. ვინ-გინდა-ვინ მებაჟეთ მოსაკლავს იჯარაღარნი ხართ,

რახდენიც(SIC) გზობა ქნას, უბზი გამოართვით და ჩუენ ახგარიშნი(SIC) ხაგიგდებო. რ ო ს ტ ო მ, მ ა რ ი ა მ, ღ უ ა რ ს ა ბ (ჩართულები).

569. ნასყიდობის წიგნი მიცემული არაგვის ერისთავთა მიერ მოლარეთ უხუცეს ქაიყუბათ კოხიაშვილისადმი, 43,5 X 16,6 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თარიღი არა აქვს. ვრცელი შესავალი და ბოლოს წყველა გამოვეუშვით.

1675—1700. ...ესე ამიერ უკუნისაჲდუ უამთა და ხანთა კასთავეტელი, შიხუზ შემოუღებელი, დრო მოუდევარი, სმკვიდრო და საბოლო ნასყიდობის წიგნი და პირი გიბოძეთ ჩვენ, არაგვის ერისთავის შვილ მან, პატრონმან ჰატამან, პატრონმან 'ხად, ნუგზარ, რეკას და ზურაბ და ედიშერ, შვილთა და მამაკალთა სახლის ჩუენისთა, შენ ჩვენს ნამსახურს უმას კოხიაშვილს მოღარეთ ხუცეს ქაიყუბათ, შვილსა შენსა ზადსა, შვილსა და მამაკალსა სახლისა იქვენისთა, ასე და ამ პარსა ზედა, რომე მოგუადე მუხჯის შვილი ხუცესი მარკოზ იმისის ცოლითა, შვილითა და მოსადევრითა უცილებლივ, რომ არას კაცს შენთან კელი არა ქონდეს, მოცტეს და გიბედნიეროს ღმერთმან, ავიდეო ჩვენ შენგან იასი სრული და უკლებელი, რითაც ჩვენი გული შეგუკერდებოდა, აღარა დარჩომილა რა ჩვენსა და თქვენსი საღაზარაკო კაის საქმის მეტი...
ბოლოზე ხუთი ბეჭედი უზის.

570. სიგელი მარიამ დედოფლისა, ბოძებული ავალიშვილებისადმი, 41 X 17,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ლამაზი მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თარიღი არა აქვს.

1651—1660. ქ. სახელისთა(SIC) სახიერის, არსება დაუსაბამოსა და დაუსრულებელისა დთისა მამისა, ძისა და წმიდისა სულთისთა, თავსმღებობათა, მინდობითა და შუამდგომელობითა ეოვლად წმიდისა უხრწნელისა და უმეტესად კურთხეულისა დედოფლისა ჩუე-

ნის, ღთის მშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიაშისითა, ძლიერებითა და ცხოველს მეოფელისა, ჰატოსნისა ჟურისითა, რომელსა ზედან განიხურნა ჰატოსანი და უხრწნელნი მკლავნი თუისნი ქრისტემან ღთნ ჩუენმან კსნისთავის ჩუენისა, ამათითა თავმდებობითა, მინდობითა და შუამდგომელობითა); წმიდისა წინასწარმეტყუელისა, წინამორბედისა ნათლის-მცემელისა იოვანისითა და იოვანე ქალწულ მახარებელისა და ღთის მტყუელისითა, წმიდათა ზეცისა ძაღთა ანგელოზთა და მთავარ ანგელოზთა მიქაელ და გაბრიელისითა, წმიდათა მღდელთა-მოდელართა, მოწამეთა და უოველთა წმიდათა ღთისათა კორციელთა და უკორცთა, ზეცისა და ჭკეუანისათა თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომელობითა, ესე აუარებელი ფიცო, ზირი და წიგნი საბოლოდ გასათავებელი გიბოძეთ ჩუენ დედოფალთ დედოფალმა, ჰატონმან მარიაშ, თქუენ ავალაშ-შვილს ალაგერდელს, ჰატონს არსენს, ძმას თქუენს ავალს, დათუნას, ქახოსროს, დონუნას, ასრე და ამა ზირსა ზედა, რომე, თუ თქუენ ჩუენი ურდგულნი, კარგის მდომნი ემანი თუენეთ, ჩუენზე არა სტუეთა რა, ჩუენ ვითუენეთ მართლად გულ-განწმედით, თქუენთას კარგნი და კარგის მდომნი და მოხატოკენი, არც ტუეთად მტრის ენით შეგობეზღოთ, არცა რა გაუნოთ, არცა რა გაზიანოთ, არც სიკუდილითა, არც დაჭკერითა და ტუეეობით, არც სათათროს ტუეთს გამორთმუეთ, არც საავოდ და საძალოდ კაცს დაგანებოთ, და რაც წმიდას გიორგის ალაგერდის მამული თქუენ ბატონის თეიმურაზისაგან მოგბარებოდეს, იმისგან არც ერთი კუაძლი კაცი არ მოგიშალოთ; კიდევუ, რაც თქუენს ძმების მამულეობი ჭქონდეს, არც არა იმათ შოუშალოთ. ამისად გასათავებლად და თავდებოდ თავად მოგვიცემითა ღთი მამა, ძე და სულე წმიდა და თუით უოვლად წმიდა ღთის მშობელი, მარადის ქალწული მარიაშ, სვეტი ცხოველი, გუართი საუფლო და მირონი წმიდა ღთ მეოფელი, უოველთა მოწამეთა ძორის წარხინებული, მოწამეთა მთავარი წმიდა გიორგი ალაგერდისა და უოველნი წმიდანი მღთისანი, ზეცისა და ჭკეუანისანი, კორციელნი და უკორცონი, ჭეშმარიტად კელციტ ასრე ჩავვირთავს, რომე სხვა თქუენი საზიანო გულში აღარა აღვიაროთ რა. მარიაშ (ხართულათ).

571. გაყოფის წიგნი თუმანიშვილებისა, 104 X 21 სანტ., დაწერილია კარგ სქელ ქალღმერთ ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ბოლოს რამოდენიმე ნაწილი ქალღმერთისა დაუწერელია. თარიღი არა აქვს.

1653—1658. ქ. ზე აღიღეს ღთის მეფეთ მეფე, ჰატრონი როსტომ და სსურველი და სუფარელი ძე მისი, ჰატრონი ვახტანგ, ბრძანებითა მისითა ჩუენ სახლთ-უხუცესი ჩოღაჯას შვილი, ჰატრონი ბიძინა, თბილელი უფისკობოზი, ჰატრონი ელისე და მდივნა ყოფიანას შვილი მეტაბ, მიკედით კელთუბანს თუმანიშვილის თაყსი, მდივნის ბირთუელის, მორჭდრის მახუჩარისა და ჯამშიტას მამულის გასაყოფად, სარხელი და სჩივარი ეუელას გაუსინჯეთ და ღთის შიშის ქეექი, რსაც მიუხდით, სამართლიანის საქმით გავჯარსეთ და მამული გაუბრათეთ და მივეციეთ მახუჩარს და ჯამშიტას საჭირსასხოთ ქალაქის მსახრისშვილი მხითარ, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს; კიდევ დარბას ღამიტაშვილები, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს; მიხუდა კელთუბანს ფრუასშვილები მათის მამულითა ბერია და მახუნა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყუნეს; ჩოკურასშვილები მათის მამულითა; გოგლია გოგოლაური მისის მამულითა; ხუცისშვილი და მქანდარა, რისაც მამულის მქონებელი არის; ებია მისის მამულითა; დამამსშვილები მათის მამულითა და ზედ დავადვეით დათუას, რომ თორტიზის მკრასაკენ მიწა გამოვართვით; ამირასშვილები მათის მამულითა; კაცია მისის გერებითა, რისაც მამულის მქონებელი იყოს; ბოგანო მკელია და ძაქელა მათის მამულითა; ჰატასშვილი თავის ბაკითა და მიწის ბოლოთა; მიხუდა ერთაჲ ახადანას ხოსროასშვილი ბერია, კავკოზასშვილის ვენახი რომ ეჭირა, იმითა და დეპეტრაულის მამულითა, დღეს რისაც მქონებელი იყოს; იქვე ხოსროასშვილის ჰატას შვილები მათის მამულითა, კაკოზასშვილის მესამედის მიწის მამულითა; ავბეკვასშვილი მისის მამულითა; ელიასშვილი ბასილა, რისაც მამულის მქონებელი არის და თმანთ შუა შვილის დღის მიწითა; ასათა მისის მამულითა;

მამასხდლისი ათია, რისაც მამულის მქონებელი იყოს; ეუბათასშვილები, რისაც მამულის მქონებელი არიან; შურადასშვილები, რისაც მამულის მქონებელი არიან; ხაცვალი გოგია მისის მამულითა; ხუცესი დავით მისის შვილითა და მამულითა; გარეჯვარს ლელუასშვილი ხადირა და ქრისტესია მათის მამულითა; ეჯუბა მისის მამულითა; სიოლთახანსშვილები მათის მამულითა; დედაბრისშვილი ბაინდურა თავის მამულითა; შობატა მისის მამულითა; მამასხდლისი ზატა მისის მამულითა; საქილა მისის მამულითა; ბერი მურადა მისის ვენაკითა, ორი შურადას მიწა და ძამას მიწა სამად უნდა გაიყოს თაყამ ბირთველმა და ჭაშშიტამ, რეხას ანდრია და ება მათის მამულითა; წყალბახსშვილი გიორგი მისის სახლკარით, ჭაგითა, უშიწით მიხუდა; გორს ასატურასშვილი ზაზინა მისის კერძის ემითა და მამულითა; წატურასიშვილი როსტომ მისის ემითა და მამულითა; არუთინა მისის ძმითა და მამულითა; ბარილუსა მისის მამულითა; აღიხანა მისის მამულითა; შურდასხგა მისის მამულითა; ჭარუა მისის მამულითა; იქავ გორს სახურეკას შეთახედი, ახალციხიდან მოყუანბილი ჩურადა მისის მამულითა; ორი თვალი წისქული, იქივ გორს მქვისქუილე ავანე მისის მამულითა; მიხუდა დარბას წილში მამული, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს; აბრამასშვილები მათის მამულითა.

572. სიგელი როსტომ მეფისა, ბოძებული ავალიშვილთადმი, 36,2 X22 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1651. ქ. ნებითა და მქვევითა დთისითა, ჩუენ დთიკ გუარგუინოსანმან, შეუეთ შეუეუმან, კელმწიფეუმან, ზატრონმან როსტომ და თანამცხედრემან ჩუენმან, დედოფალი დედოფალმან, ზატრონმან შარია მ, ზირმშომან და სასურველმან ძემან ჩუენმან, ზატრონმა ლუარსა ბ, ესე უკუნისამდე უამთა და ხანთა გასათავებელი, შტკიცე და უცვალებელი საშეუდრო და საბოლო წიგნი და ნიშანი შეტიწყალებით და გიბოძეთ თქუენ, ჩუენსა ერდგულსა და მრავალეურად თავდადებით ნამსახურით ემათა ავალიშვილთა ავაღსა, ძმა-

სა თქუენთა დავითს, ქაიხოსროს, ღონენასა, შვილთა და მომავალთა სახლისა თქუენისათა ეოველთ. ვკი, მას ჟამს, ოდეს მოგუიდეგით კარსა და ამოყარდნილის გომზარი შვილის ვახნაძის დავითის კერძს მამულს დაგუიჯუენით, ჩუენცა ვისმინეთა აჯა და მოხსენება თქუენი, ვითაც თავის სიტოცხლეში ამას შემოგუენხუეწეს, რომე ჩუენს სიკუდილს უგან ვისაც ეს ჩუენი უმცროსი შვილი შერთოთ და წყალობა უერთოთ, ჩუენი მამული და ალაგიც იმათ უბოძეთო. აწე იმისი შვილი თქუენს სახლში გამოკათხიკეთ და მამულიც თქუენ დაგიმკუიდრეთ და გიბოძეთ შთითა, ბარითა, სასახლითა, წყლითა და წისქუილითა, კულითა და კენახითა, სასაფლაოთა და ეკლესიითა, შენითა და ოკერიითა, სიძებრითა და უძებრითა, სკაპრითა და უკპრითა, შესაფლითა და გასაფლითა, ეოფლითურ უნაკლეფლოდ თქუენთუის და თქუენთა შვილითა ვის ამ წესით გუიბოძებთ, რომე სადამდი დავითის ცოლიყოფილი ცოცხალ იყოს, მამულშინაც ეკიოხოდეს და ზატოცხნადაც მოეზერათ. გქონდეს და გიბედნიეროს ღონ ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შინა და არა როდის არ მოგეშალოს არა ჩუენგან და არა შემდგომად სხუათა შეიუეთა და შეზატრონეთაგან. აწე გიბძახებთ, კარისა ჩუენისა ვექილე-ვეზარნო და სხუანო მოსაქმენო, ვინცა ვინ იუენეთ და ანუ დღეის წადმა იქნებოდეთ, თქუენცა ასრე დაუმტკიცეთ და ხურაოდეს ნუ მოუშლით და შეცილებით, თუნიერ შეწევნისა და თანადგომისაგან კიდე. დაიწერა ბრძახება და ნიშანი ესე ქქსა ტ ლ თ, კულითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრის თუშანიშვილის ბართუელისითა. რ ა ს ტ ო მ (ხართულათ).

573. სიგელი მარიამ დედოფლისა, ბოძებული ავალიშვილთადმი, 30×18 სანტ., დაწერილია ქალალზე მრგვალი მხედრულის ხელით, ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. თავში ცოტა აკლია.

1653, დეკემბრის 8.

[ქ. სახელითა ღონისითა ჩქვენ დადიანის ასულმა, დედოფალთა დედოფალმან, ზატრონისა მარია მ, შევიწყაღეთ და გიბოძეთ ესე საბოლოო ჟამთა გასათავებელი, მტკიცე და უცვალებელი წყა-

ღობისა წიგნი და სიგელი თქვენ, ჩუენთა ერდგულთა და თავდადებითა ნამსახურთა ეშათა, ა ვ ა ღ ი შ ვ ი ღ ს ა ვ ა ღ ს ა, დაუთას, ქაიხოსროს, დანენას, ლუკას და ზაღს, მას ჟამსა თდეს მოგუიდეგით კარსა, მამულისა წყალობასა გვეაჭენით, ჩუენ ვისმინეთ აჭა და მოხსენებთ თქვენნი, შეგიწუალებთ და გიბოძეთ კისისხევეს კარდიშვილი დათუნა მისის მამულითა; ძკანაშვილი მისის მამულითა; კურდულაშვილი ირუმ მისის მამულითა; თათარიშვილი ზაზია მისის მამულითა და ორი კვამლი სახლის-უხუცის რვეაზის ნაქონი დათუა და გიორგი მათის მამულითა და რაც რვეაზის ნაქონი ბეთაღმალი მამული იუოს, უკლებრად თქვენთვის გვიბოძებინ(ა); გქონდეს და გიბეღნიეროს ღთონ ჩუენსა ერდგულობასა და სამსახურსა შიგა, ესე ასრე გაგითავდეს და არადეს არ მოგეშალოს არა ჩუენგან და არა შემდგომად სხვათა შეპატრონეთაგან. აწუ ვინცა და რამამცა კაცმა ესე ჩუენი წყალობა შეგიშალოს, ღთონ შეშალოს რჯულისა ქრისტიანობისაგან, რისხავსმცა ზირველად დაუსაბამო, დაუსრულებელი ღთონი მამა, ძე და სული წმინდა, უაგეღნი წმინდანნი ღთონისანი, ზეტისა და ქვეყანისანი, კორცაღნი და უკარცანი, ხოლო დამატკიცებულნი ამისნი ღთონ აკურთხუნეს. დაიწერა ბძანებთა და ნიშანი ესე ქქს ტ შ ა, თუკეს დეკემბერსა 6, კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრისა მარტიროზის შვილის ავთანდილისითა. მ ა რ ა ი ა მ (ხართულათ).

574. სიგელი მარიამ დედოფლისა, ბოძებული ავალ ავალიშვილისადმი, 30 X 14,8 სანტ., დაწერილია ქალალზე ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1655. ქ. ნუბითა და შეწუენითა ღმთისათა, ჩუენ დედოფალთა დედათაღმა, ზატრანმა მ ა რ ი ა მ, ესე უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი, მტკიცე და შეუცვალელებელი წყალობისა წიგნი და სიგელი შეგიწუალებთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩუენთა ერდგულთა და მრავალ ფერად თავდადებითა ნამსახურთა ეშათა, ა ვ ა ღ ი შ ვ ი ღ ს ა, ზატრანს ა ვ ა ღ ს ა, ძმისა შესსა ქაიხოსროს და დანენას, შვილითა შენთა ლევანს და ზაღს, შვილითა და მამავალთა სახლისა თქუენისა-

თა უოკელთავე ასრე და ამა ზირსა ზედან, რომე მოგუიდეკით კარსა და კისისკევისა მოურაობისა წყალობასა დაგუიჯენით, ვისმინეთ აჟა და მოხსენებს თქუენი, შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ კისისკევისა მოურაობა ეოვლის მისის საძარათლიანის მოსაკითხავითა, რა გვარდაცა ამას წინათ კახის ბატონების უამში ეოათაღიუოს სამოურაოს სარგო და მოსაკითხავი, ისრევე ცაცემულ გაუცემელზედ კელი გედვას და თქუენ მოიკითხუვდეთ, თუ ვინმე ნაცულობა ითხოოს, არცა ვინ ნაცვალა დაგიუენო. ესე ასრე გუბოძებია, ეოვლის კაცის შემოუცილებლად. ქანდეს და გიბედნიაროს ღმთის ჩუენსა ერდგულობასა და სამსახურსა შიგან, არაოდეს არა მოგეშაღოს არცა ჩუენგან და არცა სხუათ კელმწიფეთაგან, ვინცა და რამანცა კაცმა ესე ჩუენგან ნაბოძები წყალობა და მოურაობა მოგიშაღოს, თაფადმცა რისხავს დაუსაზამა, დაუსრულებელი ღმთი და ეოველნი წმიდანი ღმთისანი ზეცისა და ქუეუნისანი, კარციულნი და უკორცონი. კიდევუ ვარდიშვილის სანაცულად იქივე კისისკევის ძნელა გიბოძეთ მისის მამულითა, შესავლითა და გასავლითა, მითთ ბარამდის, რისაც მქონებულნი იუოს, ეოვლის კაცის უცილებლად თქუენთვის გუბოძებია. დაიწერა ბრძანება და სიგელი ესე ქვის ტომკ კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრისა მარტიროზიშვილის შაფუასითა. მ ა რ ა ი მ (ხართულათ).

575. სიგელი როსტომ მეფისა გივი გურამიშვილის მამულის შენახებ, 24 X 14,4 სანტ., დაწერილია ქალღმრთე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ეოველი სიტყვის შემდეგ. მარჯვენა აშია დაზიანებულია და მისი წარწერა სრულად არ იკითხება.

1655. ქ. ესე წიგნი დაგდეკით ჩვენ კელმწიფემან, შეივეთ შეიქემან, ბატონმან რ ო ს ტ ო მ ასრე და ამა ზირსა ზედან, რომე გ უ რ ა მ ა მ ვ ა ღ ი გ ი ვ ი, მისი ძმა და სახლის კაცნი იერებოდეს და მოკითხული ვქენით და ვითაც გივის თაჟას აღაგას და მამულზედ ბეკრი ჭირნახული დაეღვა, ამისთვას საჭირნახულად ერთი კუაძლი ვარდანაშვილი ტურია, ერთი კუაძლი შამყიაშვილი, ერთი კუაძლი ჩაააშუაშვილი ლახარე, გივისგან აშენებული ღურაოს ზე-

არი, ესები უწილოდ გივსა და მისთა შუილთათვის გუიბოძებია და სსხუა რაც იუოს, მართლის სამართლიანის საქმით ჩუენის კარის მოსაქმეთ გაუეონ, ქქსა ტ მ გ. რ ო ს ტ ო მ (ჩართულათ).

აშიაზე აწერია:

ესე ჩუენი ბძანება ასრე უნდა, რომ გათავდეს, თუ კიდევ რაც ამ წერილში სწერია..... და არც რას ემართლების. რ ო ს ტ ო მ (ჩართულათ).

576. ნასყიდობის წიგნი თუმანიშვილებისა, 22,5×16,7 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. შესავალი გამოვეუშვით.

1659, აპრილის ჩ.

ესე წიგნი და სიგელი მოგეცით ჩუენ, თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ მ ა ს ო ს ი ტ ა მ და შვილმა ჩუენმან აბდულამ და ესტატემ თქუენ, ჩუენს განაყოფს მუურდარ მ ა ნ უ ჩ ა რ ს, ძმათა თქუენთა ჯიშითასა და შვილთა თქუენთა ზურაბს, სულხანს, ქიშვარს და ულანდარას, მას ჟამსა, ოდეს მოკვიდეთ ხეჩატურას ნაქონი მიწა, ერთი გუერდი გოგლაურის ნაფუზურამდინ, ერთი გუერდი ბუდახაშვილის მიწამდინ, სიგეჲ აკოთაშვილის მხითარას მიწამდინ. ავიდეთ თქუენგან ფასი სრული, რითაც ჩუენი გული შესჯერდებოდა. არიან ამისნი მოწამენი მარკოზაშვილი გოგინა, ორბელაშვილი ამირანა, მოურავი გოჩია. დაიწერა ესე სიგელი ქქსა ტ მ ზ, აპრილის ვ. შე მდივანს ფირადის დამიწერია და მოწამეცა ვარ + + + +.

577. ქალის გაყიდვის წიგნი, 20,2×15,2 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო, ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი.

1676, აპრილის 18.

ქ. ესე წიგნი მოგეცე შე ახალადებულ სულხანის ემა ჰ ა ტ ა მ ა შენ, მე რ ა ბ ა ს ასე და ამა ჰირს(ა) ზედ(ა)ნ, რომ ჩემი ქალი მა-

რამ შენ მოგეც ჩემს ნებით მოახლეთ, ჰქონდეს და გიბედნიაროს, }
 შენის ნებით ქმარიც შეერთო და შენთვინ ემათ დასახლო, ამის იქით }
 შენთ(ა)ნ კელი არაჯის არა ჰქონდეს, არც ბატონი და არც ემა, არც }
 ჩემის გუარის კაცი, ერთი ღ'თიერისა მეტი. თუ ვინმე მაგისი მო- }
 დავე გამოჩნდეს, პირის და ჰასუხის გამცემი მე ჰატამა ვიყო. და არის }
 ამისი მოწამე ბეროა და მე გასჰარსა დამიწერია და მოწამეც კარ }
 (ა)მის(ი). დაიწერა ქჷს ტ ნ ი დ, აზრიდის იჰ (=ინ⁶) გასულს +.

578. გუჯარი ქსნის ერისთვის ქვენიფნეველის შალვასი, ბოძებუ-
 ლი ლარგვისის მონასტრისადმი, 167X17 სანტ., დაწერილია
 კარგს ეტრატზე ლამაზის ნუსხა ხუცურის ხელით. ნიშნებათ იხ-
 მარება წინადადების გათავების შემდეგ თითო წერტილი, მუხ-
 ლების გათავების შემდეგ სამ-სამი და ზოგჯერ ორ-ორი წერ-
 ტილი. ეტრატი შესდგება ოთხი ერთი-ერთმანეთზედ მიკერებუ-
 ლის ნაპერისაგან. პირველ ნაპერზედ დახატულია წელს ზეით
 თვით ერისთავი შალვა ფერადებით, სურათი ცოტა დაზიანებუ-
 ლია, ეს გუჯარი ძლიერ საყურადღებოა, ვინაიდან მასში მო-
 თხრობილია ისტორია ლარგვისის მონასტრის განახლებისა და
 კანონ-მდებლობა იქ ჩადენილს დანაშაულობის შესახებ. გუჯა-
 რი მივიღეთ თ-ის ზაქარია ერისთვის ოჯახისაგან.

1470). ეჰა არსებით დაუბადებელისა და ხატოვნებით გა-
 ნუზომელისა, გონება მიუწოდმელისა, ძალ-უხუავისა, უხილავისა,
 სიტყვა-მიუგებელისა, უტყუელისა, უსაზღვაროჯისა, უოველთა არსთა
 მბადისა, ნიშებ-შემოსილისა, უოველთა მისთა დაბადებულთა წყალო-
 ბისა თვალითა მხედველისა, მისთა მცნობელთა აღმაშადლებელისა და
 ვერა მცნობელთა მიწვივ ჯოჯოხეთად შთაშთხეველისა და კუალად
 ჩვენისა ცხორებისათჳს ზეციით ქუეყანად გარდამოსრულისა, ჯუარ-
 ცმულისა, დაფლულისა და შესამეს დაღეს აღდგომილისა, ჯოჯოხე-
 თისა დამარღვევლისა და შემშუსრველისა, ქუეყანით ზეცად აღმადლე-
 ბულისა და მარჯუენით ღ'თის მამისა მჟდომარისა, დაუსაბამოჯისა
 ღ'თისა სიტყუსა მქადაგებელისა, დასაბამს სოფლისა სიხარულისა,
 შთაიბეს მას მაუწუებელსა მზისა სიმართლისასა, ნაყოფსა მადლისასა,

წყაროს უგუდავებისა, უფსკრულს მას ზირველ წინა მომდინარეს, შენ, ქუეყანის ანგელოზსა და ზეცის კაცსა სრულსა, სულთა და ძალითა ელიამსითა ქრისტეს მოსლვისა ქადაგსა, მეფეთა მამხილებელსა, უდაბნოელსა მოყუარესა, წინამორბედსა სიბერისა, სჯულთა (სჯულთა) დამკსნელსა, მთიებისა (მთებისა) ზირ-მეტეუელსა, მამის უტეულებსა საკრველად აღმატეულებელსა, მოწამესა სარწმუნოსა სემებისა წმიდისსა, ქადაგსა მეუფისსა (მფისსა), წინასწარმეტეულებლთა ბეჭედსა, ხარებითა მუცლად დებულსა, სანთელსა ნათლისა მის დუგადისა წინა-აღნთებულსა, მიწისაგან ბუნებისა უსხეულოდთა წესითა*) გამოჩენილსა, სიხარულსა ცხოველთასა, ქულებსა (ქსენლად) შიასრულთა სულთა ხათლისა უსხეულოდთა მახარებელსა, უოველთა დედათა ნაშობთა უადრეს წარჩინებით წოდებულსა, სულისა წმიდისა მხილველსა და თვთ ერთისა სიმებისაგანისა, ჭეშმარიტისა ქრისტეს ღთისა, მესნელისა ჩეგნისა და მაცხოვრისა, ნათლის მიუახრდილებელისა მომეგნელისა, წარმართთა მოსალოდებელისა, წინასწარმეტეულებლთა მიერ მოსწავებულისა, უფლისა და ღთისა ჩუწნისა ძრწოლითა შეხებითა თაყვისა ხელისა დაშლებელისა და ნათლის მცემელისა, ურწმუნობათა დადუმებულისა ზაქარიას აღმატეულებელსა ძისა შობ(ი)სა, და აღვსებულმან სულთა წმიდითა და დედისაგან მოხუცებულისა შობილსა, მთავარ-ანგელოზისა გაბრიელისგან ხარებულსა, მხოლო ზაქარიას არა ჭრწმენა შობისათვის წინამორბედისა, არამედ უტეუ იქმნა ვიდრე შობადმდე და ჟამსა შობისასა აღწერა, ვითარმედ ეწოდენ მამას იოანე (იე), ვითარცა მუწეა მე ანგელოზმა უფლისამან, შენ ხათლის მცემელსა ქრისტესა, რომლისა მიერ იძლია ბრძენთ მეტეუელებამ და მოუძღურდა სიბრძნე კაცთამ და რიტორობამ დრ(ა)-მატიკოსთამ და ეოველთა განუცნდა სიტყვამ ჰადლისამ და განუხენა სოფელსა ბქსი სინანულისნი, და აღმოუბწეინდა სოფელსა ნათელი დაუმეტელი და უუვალი დაუწნობელი, წყაროდ უგუდავებისამ აღმოცენებელი, წინასწარმეტეუელთა ეოველთა უადრეს წოდებულსა მოწამესა, სარწმუნოსა ჭეშმარიტისა ქრისტეს ღთისა ჩეგნისასა (ჩწნისას), ბერწისა სამოდასგან შობილსა, ზირველ მზისა ცისკარსა მოკლენებულსა, სამდუმლოდსა დაფარულისა გამომეტეულებლსა და ბუნე-

*) ეს სიტყვა გამეორებულია დედანში.

ბის სენტა მკურნალსა, წინასწარმეტყუელუბისა და მტერ-
თა სირცხელისა შემომსელსა და მორწმუნეთა ხათლისა მიმფენელსა,
დიდებულსა ჭკმხარიტისა ღთისა ჩუჩისა ქრისტეს ხათლის-მცე-
მელსა, გურიტსა უდაბნომსსა და იადონსა ხმა-ტეზილად მკომბარესა
იონხეს (ი-ეს)! და შენ დიდსა ღუაწლისა მძელსა და საღმრთომსსა
(ს-ღ-მ-ს) სარგის მკხედ აღმასრულებელსა, ძლევისა გურგზნისა და მ-
დგმელსა, სარწმუნოებისა ჭურსა, მახელსა მადლისსა, ჭურისა (ჭ-ის)
ძლიერებ(ი)სა შემომსელსა, წინააღმდეგობთა ძალთა დამცემელსა, ანგე-
ლოზთა თანა-მოხარულსა, ეშმაკთა გუნდისა დამცემელსა, სიკუდილი-
სა ნეფსით თავს-მდელებელსა, უკეთურისა და სულ-მურაღისა ვეშანისა
შემმესურელსა, ძოწყუღისა ბრწყინვალისა შემომსელსა სისხლითა
ღუაწლოთა, მენაგეთა თანა-მოგზაურსა, მძინარეთა მღვდარებსა, ღელ-
ვა გულმულთა ხავთ-სადგურსა, ჭირვეულთა შემწყესა, დიდისა მეფისა
მკხესა მკედარსა, სათნო მყოფელსა შ-ღთისსა, გერძთა მსახურებისა
აღმომფხურელსა და საცდურისა საეშმაკომსა და მკხენელსა, საგერძთა
ბომბთა შემმუსრგელსა, ღუაწლითა წამებისაღთა ცად აღწევნულსა,
ანგელოზთა მხურულებ(ა)სსა (სი-ი), ეშმაკთა მწუნარებ(ა)სსა, ვლახკთა ზედა
სიმიდარისა განმანებველსა და დიდებისა საუკუნომსსა სასრებითა (ს-ს-ბით)
ღუაწლითა წამებისაღთა შემომსელსა, ქრისტეს ვნებთა შობამსსა და
თანამკედრსა მყოფისსა, სათნოებთა ხყოფისა განმამრავლებელსა და
შემდგომთა წამებისა ბილწად ნახორუკთა მკეტიებისა გან ჩუწნებითა
გამომკხენელსა, წარჩინებულსა მწამესა თეოდორესსა

მე მიწოდებდებიან ცვა-ფარკთა თქუენთამან (თ-ქნთამ-ნ) და გულს-
მოდგინედ მსასრებელმან ქუენ იფნე ველმან, ერისთავმან შალ-
ვა, ვიგულსმოდგინე შემდგომად ჩემთა (მ-დ-ჩ-ა) ჩამომავალთა
ერისთავთა და ხელ-ვეფე მათგან სასრებით აღმკენებულსა საუკუნოსა
სამკედრებელსა საქთაელსა ჩუენსა, მონასტურსა ღარგვსსა, რომელი
(რ-ი) სულ-გურთხეულთა ზან(ა)თა, მამათა და ჩამომავალთა ჩუენთა
აღმკენა და ყოვლითურთ უსაკულად შეემკო ხატითა, წიგითა,
ხატვითა და ყოვლითა მოწყობილობითა და შემდგომად მათისა მუ-
წესა საღ-თომთა განგებულებითა და ვიწუე მუნობად. ზირველად და-
გახატვინე კამარათა უკანითი წმიდისა თეოდორესსა თაკვი ეკელსათა და
აღმმართე ჭურბი საგურთხეულისა კართა, საესე ნაწილიანითა ხატუ-

ბითა, დავაწერინე ახალა სუელ-დავითი და სწინასწარმეტყუელად ერთ წიგნად, ერთა დიდი თეთში ვეცხლასამ, დავაგაზმინე წიგნები ნატატურასი(sic), დავდევე შესამოსელი მოწყობილი, ალვაშენე ეგლე-სიამ ნათლის მცემელისამ, დავახატ ვინე და შევამკვე ხატითა, წიგ-ნიითა და შესამოსლითა სრულიად უკლებად; შემოვაველენ ზღუდენი და ალვაშენენ ტრახუნნი და მოვაწვევენ ზედა ჩარდახნი და შევხურენ სი-პითა; ალვაშენენ ძარანნი ჩარდახთა წინამთ და მო(ვ)აწვევენ ჭურები-თა; მოვჭედენ კარნი კომპისანი და ზღუდისანი, ალვაშენე ზღუდისა კართა ზედა სამრეკლოდ, დავხურე სიპითა და დავასუენე ზედა ჯუარი სპილენძისამ, დავდევენ ბეღელნი და ჩავდევი მათ ქუეშე ჭური, ბიუ-რით მივიტანე:-

და სხუამ (სხ^ა), რამცა ეკლესიისა შეშკობილებამ უნდოდა, შევამკვე მონასტერი ესე ჩუენი საძუაღვე და სუეუროდ სამკვიდრებე-ლი, სულისა ჩუენისა მეოხი და ნუგეშინის მცემელი, ზირველითგან სუელ-კურთხეულისა ისტუჩიანესგან ბერძენთა მეუფისა და თუთ-მპერო-ბელისა აღშენებული და ჩუენთა ჩამომავალთა ერისთავთა და ნათი-სავითაუზს საძალად ბოძებული და წინამს ჩუენსა უოკელთა ჩუენთა ჩამომავალთაგან სურვილით ჰატოვ-ცემული და შეშკობილი. აწ კუა-ლად მადირსა დმურთმან და უოელითერთი უჩაკლულად ალვაშენე და შევამკვე ქ(ო)რ(ო)ნი(ო)ნსა მკათოთხმეტედ მოქცეულსა: ონი: ონი: ონი: სრულ ვეავით მეუბნასა და თიავ გურგუნოსნისა მეუფეთა მეუფისა ბაკრა-ტისსა, სამლოცველოდ სულისა ჩუენისა და წარსამართებლად ერის-თავობისა ჩუენისა და ძასა ჩუენისა. ალვაშენენ სოფელნი: მეჭუდის კეეს სოფელი ახალ-უბანი ასეთსა ადგილსა, რომე ადამისითგან იქი კაცი არ სახლებელ-იყო, შემოუკრიბენ მამულნი და უჩანე მზღვარი უოკელისა კაცისგან უსარჩელელი; ალვაშენე ზუარი და გაუჩინენ სავე-ნაკენი:-

ალვაშენე სოფელი ივრეთი, რომელ (რ^ა) მურვანის ქამსა უკა-ნიათ კაცი არ სახლებელ-იყო. აგრევე ქსანზედა სოფელი ჭერედად ოკერი ალვაშენე და ზუარი, ქერთამ და სხუამ, ვინცა ლარგვასა მო-ნასტრასითუზს შეწირული იყო ჩუენთა ჰან(ა)თა და ჩამომავალთაგან, კერეთივე უნდაღებულად იქოს:-

და ამას გარეთ ესე ჩემგან მოსაღუაწებნი და უკაცურნი სო-

ფელნი, სამნი აგარაკნი აღმიშენებინ შეფეთა, კრისთავა, ქართლისა ერისთავთა და ეოველთა ბატონისა (sic) და ხელის-უფალთაგან შეუვალი და თავისუფალი და მოუსარჩლელ-მოუდევარი და შემოგწირენ ამის საქმიისა და წესითა, რომე მეორედ ქრისტეს მოსლავადმდე და ვიდრე გებადმდე ყამთა ვერავინ კელ-უოს შლად და ქტევა ჩუენგან სსსოებით და სურვილით გულს-მოდგინებით ჩუენისა სულისა სამლოცველად, საადაჰედ და საკსენებლად სულისა ჩუენისა შემოწირულთა ამთ სოფელთა და არცა რამ ვის საქმე უდ ამათთანა (ამბრა), არცა სულიერსა კაცსა არა. და თუ ვინმე კელ-უოს შეცვალებად, შლად და ქტევად თზნიერ შეწევისა და თანა-დგომისა ანუ მძლავრობით, ანუ ბატონობით (sic), ანუ მიტაცებითა რამთაჲ, ღმერთმან ჩემთა ცოდვათაჲს იგი გაიკითხოს. ამისთჲს აღვაშენე და განვადდე მონასტერი ესე ჩუენი საუკუნომ სსმკვდრებელი და სძულე ჩუენი და საკსენებელი სულისა ჩუენისაჲ, რათა სხუათა მიერცა აღიდებოდეს და ჰსტივ-იტეშობდეს, შეემატებოდეს და არამ დააკლდებოდეს. ვისცა აქა სოფლაჲ ვინდა და ანუ სლოცავი, რაიც ოდენ ძალ ჰქონდეს, ძალ-მიცემით შეუმატებდეს და არას აკლებდეს. და ვინც ამის ჩუენსა მონასტერსა შემოსავალსა, მამულსა აკლებდეს და არა უმატებდეს, ღმერთმან და სათღას-მტეშელმან ქრისტესმან და წმინდამან ქრისტეს მოწამემან თეოდორემ მას დააკლოს და ამთ ეოველთა წმიდათა (წთა) ნაწილთა მადლმან და სტრთამან, რომელნი მონასტერსა ამის შინა მკვდრ არიან, და ვინცა შემდგომად ჩუენსა ერისთავნი იუვენთ მუქაფა თქუენ უეავით და შუდ ნაწილად თქუენ გარდააკლევინეთ, და ჰსტივ ეცით საკვდრებელსა ამათ ჩუენსა და სძულ(ა)ლესა, საუკუნომსა აღდგომისა მოსლოდებულსა:-

და განუჩინეთ ესე რომე, ნუმცა ვინ იკადრებს შეუდლსა, ანუ სიძვასა, ანუ ჰარვასა, ანუ ღაღატისა მოკონებასა, ანუ მღდელთა, მონაზონთა, დედაბერთა და ენკრატისთა უზსტიობ(ა)სა:-

და თუ შეუდლი ვინმე იკადროს და მახული იკადოს მონასტერსა შინა, ანუ კაცი დაჭრას, ანუ კიდე სისხელი აღინოს, მისი აბჯარი ეგელისას შეიღებოდეს და თუთ იგი კაცი ცემით და ჯალეკით განიძებოდეს, და რამ გინდა უმართლე აუოს, მისი სსმართალი წაკდეს. აგრევე თუ მკისხლე მკისხლესა შეუუაროს, შორს უსაუბროდ აღხდე-

ბოდეს და თუ არა დასკლავად გამოამატოს და ვეღარ მოკლას, სისხლისა ნახევარი გაუცრუდეს და კართა და ერთითა სანჯღინითა ზურ-ღვნითა ეკლესიას შემომხუეწებოდეს, და მაშინდა ცაფბრჭობოდენ და ეკლესიის უმჯობობისა საქმე ბჭობითა ითქუებოდეს, ამაღ რომე აქა კრძლასა ამოღებამ არ იკადრებოდა. და თუ მოკლას, მისი სისხლი გაცრუდეს და მოკლულსა სრული სისხლი დაუურვოს:-

ესე მანდადის არის, სადამდისცა საჩქელისა და ზარისა კმაღ (კ'ღ) ისმადეს. თუ ვინმე მონასტერსა შინა სიძუამ ქნას, თრგვით და უმჯობობით გაიძებოდეს და მისი კანონა მოძღურანსაგან დაუღებოდეს:-

და თუ ვინ აზაროს, შუღ ნაწილად ეზღვიოს, და მონასტრისაღ უმჯობობამ დაეპრჭობოდეს, და თუ ვინმე მღდელი უსამართლოდ უმჯობოდ გაკადოს, ანუ საცემელი შესდგას, მისსა სამართ(ა)ლსა დიდითა შებურწითა ნახევარი სხუამ ემატოს. დედაბერთა და მონაზონთა უმჯობობამ და ენგრატისთამ ზატრახისა ბრძანებითა წინამძღურისაგან და მძათაგან მოღკითხვოდეს და გაეკლინებოდეს, ავისა მქნელსა ზატრისა უყოფდენ და კარვისა მქნელსა ზატრისა:-

ესე ასრე გავჩინეთ, შუგწირეთ და დავამტკიცეთ კითხულობითა და ბრძანებითა დთივ გვრგვინსისა შეფეთა შეფისა ბატონისითა სამღალცკელოდ, სადაზოდ და საკსენებულად სულისა ჩემისა და რათა ვაკსნე საუკუნეთა სატანჯველთაგან და ღირს მუოს ნაწილსა მართალთასა და ხილვად ნათლისა ჰირისა მისისსა დმერთმან უტუელმან, რომელსა უოველთა კატამ ჰნებაჟს ცხორებამ და შეცნიერებასა ტეშმართებისსა მოსლვამ და რათა გულსმეს სანატრელი იგი კმამ, მიძწოდებელი ნათელსა მას დაუღამებელსა, დაუსრულებელი საუკუნობისსა, ტობილსა მას და წარუგასსა:-

და გვკსნისსა ბნელისა მისგან გარკსნელისა, ცეცხლისა უშრეტელისა და ბნელისა წყუდიადისა, ღრჭენისგან კბილთამისა და მატლისა უძლისა, რომლისგან გვკსნენ ჩუენ, უოვლო! და შემდგომად ჩუენსა, რომელნიცა იევენეთ ერისთავნი, ერისთავთა ერისთავთანი და უოველნივე სახლისა ჩუენისა მძანი და მოურავნი, უოველთავე დაუმტკიცეთ მონასტერსა ამას ჩუენსა, საუკუნესა სამკვდრებელსა, სამუღელსა ჩუენსა:-

ესეონი სოფელნი მომიკსენებიან და მინიჭებიან მონასტრისა ჩუენისათჳს და მიჩენია წინამძღუარი ჟურჯული სევილი გიორგი (გ'ი) და შვილნი მისნი*) და გამირიგებია, და ჩუენისა მამულისათჳს ერთი გლეხი არ დაშიკლია, ეუელაჲ (ე'ლაჲ) კანები სხუაგნით მომისხაჲს და ოკერნი სოფელნი ამით აღმიშენებიათ და ამით ჩემი და ჩემთა გუართა საფლავი, ღ'თაჲ გურგუნოსნისა ბერძენთა შეფისა ისტრნიანესკან საღ'თოღთა გამოცხადებითა აღშენებულჲი ეკლესიაჲ და ჩუენთა ჰან ა)თათჳს სახუაღედ ბოძებულჲი, აღმიშენებია, შემიმკვია და გამიდიდებია:

და ამას გარეთ აღმიშენია და შემიმატებია უკაცური სოფელი ჩემისა მამულისათჳს და აღშენებულა ჩემსა მამულსა შინა ჩემითა ძალ-მიცემითა და ზირველ (ზ'ლ) ნებითა ღმრთისაღთა (ღ'ღთა) და შეწევნითა ზოგი ჩემგან და ზოგი ჩემთა ემათაგან ჩემსა ერისთავობასა შინა ეკლესიაჲ:

და აწ ვინცა და რამანცა კანძან ამას ჩემგან სასოებით და სურვილით აღშენებულსა, შემკობილსა და გადიდებულსა ეკლესიასა მტრობაჲ და კლებაჲ დაუწყოს თჳნიერ შემატებისა და გადიდებისა, ღმერთამან და ამით უოველთა წმიდათა მადლმან, ჩემნი ცოდვანი და ბრალნი უსაკროდ მას ჰკითხნეს. უოველთაჲვე წინა დაიხედავნით, რამეთუ მიწად მიქცევაჲ წინა გუნც ცოდვილთა და მართალთა. ესე საწუთოჲ უხანოჲ და წარმავალი არს და ადგომად მკუდართაჲ და განახლებიაჲ საუკუნოღთსა ცხორებისაჲ დაუსრულებულჲი და წარუვალ არს. ამისათჳს გვღირს, რათა უოველნი საუკუნოღთსა ცხორებისათჳს ვიზრუნვიდეთ.

579. გუჯარი ქსნის ერისთვის იასესი, ბოძებული ლარგვისის მონასტრისადმი, დაწერილია წინა გუჯარის მეორე გვერდზედ ნუსხა ხუცუროს ხელით. ნიშნებათ ნახმარია წინადადების ბოლოს თითო წერტილი, ხოლო მუხლების ბოლოს სამ-სამი. თარიღი არა აქვს. მაგრამ სიგელი ხელის მიხედვით ე.უთვნის მეთექვსმე-

*) ეს ხაზ-გასმული სიტყვები წითლურით სწერია, მაგრამ პირველი სიტყვა ვადასულია და საკმაოდ არ მოჩანს.

ტე საუკუნეს. ყველა ამ სიგელში მოხსენებულნი პირნი იესე ერისთვის ოჯახისა იხსენიებიან აგრეთვე გუჯარში, რომელიც დაწერილია ყანჩაეთის ტყავის სახარების აშიაზე და ამ სახარების გუჯარსაც იხეთი სპარსული ბეჰედი უზის, როგორც ჩვენსას (იხილე „ძველი საქართველო“, ტომი I, განყოფილება III, გვ. 64—65).

XVI საუკუნე.

ქვა არსებით დაუბადებელისა და ხატოვნებით განუზომელისა, გონება მიუწდომელისა, თვალ-უხვავისა, უხილავისა, სიტყუა-მიუგებელისა, უტუგელისა, უსაზღროსა, ეოყელთა არსითა მბადისა, ნიშებ შემოსილისა უოყელთა მისითა მადიდებელთა, წყალობით იუფლათა მხედველისა მისითა მცნობელთა, და შენ დიდსა ლეწლისა მძღესა და სდამრათს (ს'დამათს) სრბისა მკნედ აღმასრულებელსა, ძღუვისა ცვრვანისა დამდგმელსა, სარწმუნობისა ჭურსა, მახვლსა მადლისსა (მადლისსა), ჯურისა ძღიერებასა შემომსელებსა, წინა-აღმდგომთა ძალოთა დამცემელსა. ანგელოზთა თანა-მოხაროლსა (sic), ეშმაკთა გუნდისა დამცემელსა, სიგუდილისა ნეფსით თავს-მდებელსა, უგეთურისა და სულ-მურაღისა კეშაშისა შემმუსვრელსა, ძოწუელისა ბრწეინვალისა შემმოსელებსა, მენაკეთა თანა-მოგზაურსა, დიდისა შეთვის მკნესა მკედარსა, სათნა-შეოფელსა მადლისსა, კერზო-მისხურებისა აძომფხურელსა, ლეწლით წაშებისათა ცად აღწევნულსა, ანგელოზთა მხარულებასა, ეშმაკთა მწუხარებისა და ქრისტეს ვნებით მობაძაკსა და თანა-მკვდრსა შეუფასასა (შ'ფისსა), სათნა-შეოფის განმარაკლებელსა და წარჩინებულსა მოწამეს იეოდორეს! შე მინდობილმან ცვა-ფარკათა თქუენთამან და გულს-მოადგინედ მასსაოებელმან ერისთავთა ერისთავმან, ძემან ქუწინიფეკელისმან, ჰატრონმან ი ა ს ე და თანაშეცხედრემან ჩუენმან ჰატრონმან რო და მ და ძეთა ჩუენთა ლ ა რ გ უ წ ლ მ ა ნ და ქ უ წ ნ ი ფ ნ ე კ ე ლ მ ა ნ და ჩუენთა მამოტან სასოებითა აღშენებულსა საუკუნოსა საშკვდრებელსა, ჯარგუის მონასტერსა წმიდადს იეოდორეს, ვიგულს-მოადგინედ და შემოგწირეთ თეში ქუერთა*) და ციხა**) ჩუენთს და ჩუენთა ძეთა სადღეგრძელ-

*) უნდა იყოს ქურთა.

**) ეს სიტყვა ხაზ-ხეშოთ არის მიმატებული სხვა ხელით და მელნით.

ლოდ და სულისა ჩემისა საკრად, მისით სამართლიანით გამოხსალ-
ბითა, მთით, ბარით, წყლითა, წისქვილითა, ველით, ვენაკით, საკმა-
რითა და უკმარითა, სეუეობითა და ჩხვითა და იესუვითა, რაჲც საუ-
დარს მოუნდებოდეს, ან წინამძღვარსა, ასრე რომე ლაშქარ-ნადირო-
ბისა და სათეუზოს ძლევის(SIC) მეტი ჩუენგან არა კეთხაფეობდეს
რაჲ. ვინცა და რამანცა კაცმა, მეფემან, ან კელმწიფემან, ან დედო-
ფალმან, ან დიდმან, ან მცირემან, ან ჩუენის გუარის კაცმან, ან
ძლეურობით, ან შიტაცებითა, ან სხუით რაჲმე მიზეზითა ესე ჩუენ-
გან შეწირული გამოაკოს, ჩუენტამცა ცოდვათაჲს იგი განიკითხვის
უსაკროდ და ზასუხა თქუენ კაცეთ, წმიდაო თეოდორე! რისხავსმცა
ღმერთა, მამა, ძე და წმიდაჲ სული და ეოკულნა წმიდანი ღთისა-
ნი, ზეცისანი და ქვეყნისანი, ხილულნი და უხილავნი, კორციელნი
და უკორცონი და შემცაედების ცეცხლი გუენის(SIC), ძრწოლაჲ კაენისა.
შიშთვალი აუდასა, დანთქმა ღათან და აბირონისა, კრულ, წეუელ
და შეჩუენებულმც არის სული მისი აქაცა და მას საუკუნესა. გამოთ-
ვებელნი და დამატკიცებელნი ღმერთმან აკურთხეს. □ (ბეჭედზედ
მუსულმანური წარწერა არის).

580. ყმობის წიგნი ზურაბ და სულხან თუმანიშვილებისა, 27X
15,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მორგვალო მხედრულის ხე-
ლით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1670, ენკენისთვის 24.

ქ. ესე წიგნი მოგვცა მე ზ ა ზ უ ნ ა მ და ჩე(მა) შვილმა ქრის-
ტესიამა შენ, მდ(ი)ვასს ზ უ რ ა ბ ს, მას თქუენს მდივანს ს უ ლ-
ხ ა ნ ს ასე და ამა ზირსა ზედა, ახალ-გორელთ, ხელთუბნელთ, ხა-
რისელთ ვადი მეშართა ორმოცი მარჩალი, შიმშილობაში დაშიხსენ
და მოვადებას მამარჩანე. მანამდინ თქუენს ორმოცს მარჩალს მო-
გართმევდე. იმის სარკებელში მე გ(მ)ს(ა)ხურებდე, არც შენის თეთრის
სარკებელი იეოს, არც ჩემი ვამაგირა, მანამდინ თეთრა არა მო-
გართო, არც მე კაცეარო. არის ამის მოწამე თუმანიშვილი ბეუან,
თქუენა ეშები: შაქლა, გოგია, ქერა, მე ზავიაშვილს ბ(ა)ნდურას

დამიწერია, მოწამვე ვარ ამის. დააწერა ენგენისთვის აცდა ოთხს, ქვს ტ ნ ჰ (=ტნ^გ). + +.

581. ფიცის წიგნი არაქელაშვილებისა თუმანიშვილებისადმი, 27 X 14,8 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1679, მკათაავის 1.

ქ. ნებიოთა დ^თისითა, მამისა, ძისითა, სუღისა წმინდითა ესე სპატრონუმო წიგნი მოგართვით ჩუენ, ა ლ ი ხ ა ნ ა შ ვ ი ლ ე ბ მ ა რ ა ქ ე ლ ა შ და ა ს ა ტ უ რ ა მ და ბ ა ი ნ დ უ რ ა მ და ჩუენმა შვიღმა თქვენ, ბატონს ჩუენს, ბატონს მდივანს ზ უ რ ა ნ ს და სუღისანს, ეადანდარს, გიგს, დაყითს, შიოს და თქუენის სხღისა მამავალი თოვეფთაჲე ასრე, რამ თუ ჩვენ უმობით საღმე წაგვიღეთ, თუ ეიზიდბაშის ქვეყანას წაგვიღეთ, ეენის შესისხღე ვიეთ, თუ ურუმის ქვეყანას წაგვიღეთ ხონთქრისა და თაშის შესისხღე ვიეთ, თუ ქართლის ქვეყანას წაგვიღეთ, გიორგი მეუღისა და ამიღახორის შესისხღე ვიეთ. არის ამისი მოწამე ნაზირი ზად, ჩუეღაბაშვილი ბეჟან, თუმანისშვილი ბეჟან, მე ჰაჰუას დამიწერია და მოწამვე ვარ. კათათვის ა, ტ ნ ი ზ □ ბეჟელს ქართულათ და სომხურათ აწერია: ასატურა. +.

582. სიგელი ბატონიშვილის ლევანისა ბოძებული ზურაბ და სულხან თუმანიშვილებისადმი, 32 X 20 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1680, მარტის კასეღს.

ქ. ნებიოთა და შუწუენითა დ^თისითა ესე ამიერ უგუენისაღმდე ვამთა და ხანთა გასათაგებელი წუადობისა წიგნი და ნიშანი შეგიწუღეთ და გიბოძეთ ჩუენ, ბატონისშვიღმან, ჰატრონმა ლეკანს, ძამანს ჩუენმა, ჰატრონმა ლუარსაბ და ჰატრონმა სუღაიამან, შუიღმან

ჩუქენი, ჰატონის ქაიხოსრომ და ვახტანგ, თქვენ, თუ მანის-
 შუიღის მდივანს ზურაბს, ძმის თქვენს მდივანს სულხანს და
 ყაღანდარას, შეიღოს თქვენთა გავსა, დავითსა და შიომსა, მომ-
 ვაღოს სხლისა თქვენისათა მას ჟამსა, ადეს შენს განყოფის ესტა-
 ტეს თავისი ემა ელისბარაშვილი თავისის მიწა-წყლით მოევიდნა,
 ჩუქენს შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ ელისბარაშვილი თავისის მამულითა,
 მიწა-წყლით, შესავალ-გასავალითა, გქონდეს და გიბედნიეროს ღთ-
 ხუენსა ერდგულობასა და სიმსახურსა შინა, არადეს არ მოკეძალას
 არა ჩუქენგანა და არა შემდგომად სხვათა მეზტონეთაგან. დაიწერა
 ბიხუება და ნიშანი ესე ქსტნიის, მარტის განყოფისა. ლეკვანს.
 სულეიძის (ხართულები).

583. სიგელი გიორგი XI-ისა, ბოძებული ზურაბ და სულხან თუ-
 მანიშვილებისადმი, 49,5 X 23,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ
 მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერ-
 ტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში ვრცელი სპარსული
 წარწერა აქვს სპარსულისავე ბეჭდებით.

1681, მკათათვის 20.

ქ. ნუბათა და შექენითა ღთისითა ჩუქენ ღთავ კვირგუინოსანსა,
 შეუეთა შეუემანს, კელმწიყემან ჰატონისან გიორგის, თანამეცხად-
 რ(ე)მან დედათადათ დედათადათან, ჰატონისან თამარ, ზარმომანს და
 სასურველმან ძემან ჩუქენისან ჰატონისან ბატრატ, ესე წყალობისა
 წიგნი და სიგელი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ თქვენს, ჩუქენსა ერ-
 გულსა და მრავალ ფერად ნამსახურსა ემათა თუ მანის შუიღის
 მდივანს ზურაბს, მდივანს სულხანს, ყაღანდარას, ლიპარიტს,
 შვალთა თქვენთა გავს, დავითს, შიომს და მანუხარს, ასე და ამა
 ზარას ზედან, რომე სულხანის შვილები, ქრისტესიანის შვილი ბასილა,
 მახრობლის შვილი ყაჟონა, მამუკაშვილი დათუნა, ზახუნა, სუიომონ
 შლრდელი, მისი ძმა ძამა, მისიტა, ბასილა, ხოსიტა და ბერიაშვი-
 ლი გუგუზა, ესენა შემეუიდრე წოდორულნი ჟავახანსა ემანი ყოთი-
 ლან, როიცა ამთი ბატონი ჟავახიშვილი ამოვარდნილა და უქელო
 გარდაულებილა, იქიდან ესენი რასიტომ (მ)ეუეს ზურასა და ალეკბარში

დაუსახლებია და სახასოდ დაუტკერია, ვითაც სულხანიანთ აქედამ წოდორეთის თავიანთ მამული ვეღარ ეჭამათ, დასჭირებდათ და თავიანთ წოდორული სამკუიღრო და ნასუიდი-უსუიდი მამული სრულაბით მითითა. ბართა, ველითა, ვენახითა, წყლითა, წისქვილითა, სსახლითა, ჭურ-მარხითა, კაღო-სამძღითა და რისაც წოდორეთ მამულის მქონებელი ეოფილიეუჩენ, სრულაბით თქუენთვის მოეუიდათ და რითაც თავიანთ გული შესჯერებია, ფასი აულით და ნასუიდაბის წაგნიც მოეცათ. მოხუედიო, ამავე მამულის წყალაბის წიგნს დაგუე-აჯებით, ჩუენც ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი, რა რიგადაც იმათ მოეუიდა და ნასუიდაბის წაგნი მოეცათ, იმავე სამძღურით და წესით ჩუენც წყალაბა გიუაკით და ამავე სიგლით გიბოძეთ უოვლის კაცის უცილებლათ. ქონდეს და გიბუდნიეროს დ'ან და არაოდეს არ მოგეშადოს არცა ჩუენგან და არცა შემდგომათ მუეუ-დედოფალთაგან. აწუ გიბძახებთ კარისა ჩუენის ვეჭილ-ვეზირნო და სხუანო მოსაქმენო, თქუენცა ასრუ გაუთავეთ და ნურაოდეს ნუ მოუშლით უცილებით, თვინიერ თანა-დგამისა და შეწყვისსაგან კიდე. დაიწერა სიგელი და ბძახება ესე ქსა ტ ნ ი თ, მკათაუის კ, ველითა კარისა ჩუენის მდივან-მწიგნობარის მანდენაშვილის რასტყვანიითა. გ ი ბ რ გ ი (ხართულათ).

584. სიგელი ბატონიშვილის ერეკლესი, ბოძებული ლევან და სხვა ავალიშვილებისადმი, 49,5 X 24,1 სანტ., დაწერილია ქალაღბე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ქორონიკონში შეცდომით სწერია ტით, „ტათ“-ის მაგიერ. ეს იმიტომ, რომ მე-XVII საუკუნეში მხედრულში „ა“ ჯერ კიდევ არ იყო შემოღებული. ვრცელი შესავალი გამოუუშვიო. აქ მოხსენებული ბატონიშვილი ერეკლე უნდა იყოს ერეკლე I, შემდეგ მეფე კახეთისა და ქართლისა.

1681, აგვისტოს 18.

ესე მტკიცე და უცვალებელი სიგელი და საფიცარი შეგიწყალა (sic) და გიბოძეთ მე იესიან, დავითიან, სოლომონიან და ბაგრატიონმა, ბატონმა, ბატონასშვილმა ერეკლემ, შვილმა ჩემმა და მამავალმა მათ ყოველთავე შენ, ჩემთა ერთგულთა ემათა ავალი ს-

შვილთა თქვენთა დათუნას, გ(ი)ესა და მამავალთა სახლის თქვენისათა უოკუელთავე, ასრე და ამა ზირსა ზედა, რომე ორჯერ ჩვენის გულისაივინ რუსეთის მეგვიზევედით და გვემსახურებით, წყალობას გვაჯენით, ვისმინეთ აჟა თქვენი, წყალობა გიყავით და გიბოძეთ კავებოთი მისის სამართლიანის საქმიითა, მითითა, ბართთა, წყლითა, წისქვილით, სანავითა, უკნავითა, შესავალითა, გასავალითა ეოვლითავე; კიდევ წყალობა გიყავით და გიბოძეთ საბადახე დეპურჩასლისა ამასლად ეოვლის კაცის უცილებელი, ვინცა და რამცა ჩვენმა მანათესავემა, ანუ მეფემა, ანუ დედოფალმა, ანუ დიდმა, ანუ მცირემა ესე სიკული და სივიცარი მოგიძალის რისხამსცა დაუსაბოლოთი მამა, ძე და სული წმიდა, ეოკულები მისი წმინდანი ზეცისა და ქვეყნისანი, კორციელნი და უკარტონი, შემცვალელებს (შეცვალემა) რკულისკან ქრისტინახობისა და მას ზედამცა აღესრულეების მესადა რვე იგი ფსალმუნი და ნულარმცა იქნების კხა სულისა მისისა. ქონდეს და გიბადნიაროს დმერთმა ჩვენსა ერთგულობასა შინა. დააწერა ესე წიგნი თვეს აგვისტოს თრმატის (თვრამეტის), ქწის ტით*).

ქ რ ე კ ლ ე (ხართულათ).

585. პირობა სამდივნო შემოსავლის გაყოფის შესახებ ოთარ და გივი თუმანიშვილებისა, 10,5 X 15,7 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1781, მარტის 24.

ქ. ესე უკუნიამდის გასათავებელი, მტკაცრე და უცვალებელი სამდივნოს საქმეზედ ზირობისა და ამხანაგობის წიგნი მოგაგრი მე, მდივანმა ოთარ, შენ, ჩემს ბიძაშვილს მდივანს გივის, ასე და ამა ზირსა ზედა, რომე სასამდის ცაცხალი ვიუუნეთ და ზირში სული მედგას. რაც სამდივნო საწიგნო რუსუმი, ან თემის აწერა, ან სხვას საქალისის აწერაზედ, ან რაც ქართლში ვიძოვო ქრთამი, სახეკარი შენ მოგართვა. ვინ იცის, რომ შენ სხვანს იყო და ან შინ იყო და მე ბატონთან ვიყო, რაც რომე ვიძოვნო ქრთამი, თუ სარგო, სახე-

*) უნდა იყოს: ტათ.

ვარი უკლებლივ ძოვდება. შენ რომ ერთი მხერი კერ იშოვო და შე
ასი თუმანი ვიშოვნო, მაშინც წილი არ დაგაკვდო. თუ ელის აწერა,
თუ სხვა რიგი თათარზედ გასევა, ელის აერა, ამ რიგი სამოვარი,
რომელმაც ვიშოვნოთ, ერთმანერთს წილი არ დაუკვლოთ. ვინ იცის,
რომ ბატონმა წყალობა გვიეოს და სხვას ქვეყანას სამსახურზედ გა-
გუგზავნოს და ან ვმისჯან და ან სახელას სოფელში ვიშოვნო რამ,
იმაში ერთმანერთს კელი არ გვაქეს. ვინც ეს ჩვენში ერთმანერთში
მიცემული წიგნი და პირობა მოშალას და გასტყუას, მასამც რის-
ხავს დაუსაბამო დამიადებელი ღთა მამა, ძე და სული წმინდა, მა-
სამც ედების კეთრი გუზისა და შიშთიღვი იუღისა, დანთქმ. ღათან
და აბირონისა, ნურათამც ნუ იხსნიის სული მისი ჯოჯობხუაიდაძან;
დამტკიცებელი ამისი აკურთხას ღთს. არის ამისი მოწამე უოკელისა
წმინდანი ზეცაურნი და ქვეყნიურნი, კორციულნი და უკორცილნი, კან-
თაგან მოწამე: შე მახდარ-ბაში ალაკურდი და თუმანიშვილი ყარსია.
თუ მოგპარო რამ და ან დაგიმადო, მას მეთრეთ მოსულას ზასუხი
გაგცე. ქვს ტ ა ლ, მარტის კდ ოთარ მდივნისა.

586. ანგარიშის გაწვორების წიგნი ლევან მელიქიშვილისა და გი-
ვი თუმანიშვილისა, 8,2 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე
მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერ-
ტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1688, თიბათვის დამდეგი.

ქ. ესე წიგნი მოკეტი შე, შელაქი შვილძანს ლევანს,
თქუენ, მდივან გივის, ასე რომე, თქუენი თეთრი შემართა, რაც
ძეგლის თამასუქის მამა თქუენს და თქუენ მოგცემოდა, იმის ყაბზე-
ბი მქონდა, ხელში ვერ ჩავიგდე, რაც ყაბზი ჩამოჩადეს (sic), გაცუდებუ-
ლია, ეკვლას გამოსუღვართ, ამ ოცდაათ თ(უ)მ(ხ)ში არ ურეკია. ქვს
ტ ა ვ, მთიბათვის დამდეგს □.

587. სიგელი იმერეთის მეფის სოლომონ II-ისა, ბოძებული სოლომონ
მდივნის ლეონიძისადმი, რომელშიაც მოთხრობილია სოლომონ
ლეონიძის დამკვიდრება იმერეთში და როსტომ რაჭის ერისთა-

ვის მოქმედებანი, 55X35 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღღზე
 ნუსხა მხედრუღის ხელით. ნიშნებათ იხმარება მძიმე და წერტილ
 მძიმე. სიგელი ღრუებით გაღმოგვცა თავაღმა ლეონიძემ.

1804, აკღომბრის 3.

წყაღობით ღთისათა ზვენ შუგუღს სრულაღ იშერთა და სსვა-
 თაღს წინაშე ღთისა შუარუღ მოსვღასა მას საძინელის მისტანა
 ესე წიგნა, მოწმობითა მღვღელთ-შიავართათა და წმინღათა ზსტი-
 სანთა საძღვღელთათა და თავაღთა იშერთისათა, გიბოძეთ შენ თავაღს
 მღიუნბეტს სოღოშონ ღიონიძეს, შუღღსა შენსა იონეს,
 აღექსანდრეს. შუღღთა და შოავღათა თქვენთა ასე, რომ ბატონის
 ზაღის ზემის, სსატრელის შუღის ერეკღესაღან, შენი საეღარულა ქვეკან-
 ზედ განცხადებულა იეს, რომ ერთი ერთის შუღღს შენ ერზიე, და ბატონ-
 ემობის გამოთქმულა საეღარულა თქვენზეღ დასრულღებოღა; რაღღან
 მისი მისთანა საეღარულა იეს და მის საეუღღღს უკან აძღღებულღის
 მისის ოჯახის დაძღღღებეს ვეღარ გაუძელ და ზვენთან მოსვღა ინე-
 ბე, ზვენც სსატრელის ზაღის ზვენის, შუღის ერეკღესაღან, ღიღას ჭირ-
 ნახულობის ზვენზეღ ვაღი შენ მისს საეღარულზეღ ასე გარღაღიღღთ,
 რომ შტეაღითა ამით და ღუხსსელათა ბატონემობითა, საუღუნოღ ემღღ
 ზვენღა დაგაშვიღრეთი სსმეღღას მინა ზვენსა იშერთს, და გიბოძეთ
 ეოვღღის გაცისაღან უციღღებულა და მიზეღს შემოუღღებულა ზვენსა სა-
 უთღღას-წულღ გაცხი სსგღღღსე წულღით გაცხერთათ; და გიღვე გიბო-
 ძეთ რაჭან წესი სრულაღ სსსხღღით ჭეღღესა ბარაგონით, ხო-
 ღას-ვარა და შინღა-ციხე შემოაშავღათ, რომღღღღა ეზერა უწინა-
 რეს როსტომ რაჭის ერისთავს. და თუშღა იშყოღებინ იშერთს ძენი
 და მის ძენი შინა. გარნა ორგულღებითა ღიღითა ქვეუნისათა და ღაღა-
 ტითა შუღისათა, სწულღითა სსზოგაღღებინსაღან და შუღისა წეკღით და
 შუკღებებით დაავღღენ შემკვიღრეობის რაჭისსსა შუღღითი შუღღაღ-
 მღე საუღუნოღ. ვინათგან ღროს ბიღის ზვენისა, შუღის სოღობინისსა,
 ორგულღებითა შუღისა და ქვეუნისათა, განღვა რაჭის ერისთავი როს-
 ტომ, მისცა თუღი უსწულღათა შინშღღინათ. შთანმოეღღან იშერთს ჳა-
 რა თათართა, და უმრავღღესთა ქრისტეანეთა, თავაღთა, აზნურთა და
 საძღვღღღათა დათხეღღათა სისღღათათა დაიშრეს თათართა იშერთი და

განსჯენეს მეფე სოლომონ, შემკვიდრე სჯულიერი; კვალად შეწვენი-
 თა ღთისათა შემოვიდა იმერეთს მეფე სოლომონ; და იგივე ორ-
 გული ქრისტეანობისა და ათასწელ შემკვიდრისა მეფისა, შერთული
 შტერთათახა შეება მეფეს. დაამარცხა მეფემან სოლომონ, დაიწერა
 იმერეთი, მოიყვანა როსტომი, მიუტყვა უსჯულოება და სსნივედილო-
 ნი ორგულეებისა თვისნა, მისცა კვალად რაჭის ერისთობა, და მან
 კვალადცა მსგავსებითა იუდასითა ადილა მახვილი მეფეს თვისსა ზე-
 და, და მრავალ-გზის შემოება ჯარსა შეთვისსა, და ესე ვითარ დაუ-
 ცხრომელეთა ორგულეებისა მასითა, მრავალნი ქრისტეანენი სამღვდე-
 ლონი და სერონი დააკლდენ სიცოცხლეს; უკანასკნელ მისცა ღმნ
 ორგული იგი უაფლისა სამეფოსა და მამულისა კელთა მეფისა სო-
 ლომონისათა; მიუღა მეფემან ციხენი და მამული რაჭისა ნასისხლად
 მეფობისა თვისისა, და დააკლა იგი სხედველთა შვილებითა თვისითა,
 და დასდვა წერილი წიკვითა და შებუნებითა მსოფლიოთა ზატარახ-
 თაგან, რათა დასასრულადმდე ქვეყანისა ძენი და ძის ძენი და შთამო-
 მავლობანი მათნი არღა რა შიღებულ იქმნენ შემკვიდრედ რაჭისა წარ-
 ვიდა შემდგომად ძე როსტომისა ნაბერადი მეოთხედი, შთამოუძღვა იმე-
 რეთს ჯარსა ოსმალთასა, შეება მეფე შვედრობითა თვისითა, დაამარ-
 ცხა, შეიწერა ტყვედ მეოთხედი და დასთხარა თვალნი. წარვიდა კვალად
 ძე როსტომისა გიორგი თვალდამწვარი ხვანიჭრისათან, აღუთქვა მი-
 ცემად თათართა ციხენი და ტყვენი იმერეთისანი, და ცდილობდა მრ-
 ვალთა წელთა დაძმობისა მეფობისა აპერიელთასა. ხოლო ოდეს მი-
 ვიდე სჯულიერი მეფობა შემკვიდრემან იმერეთისმან, დავიშვიდრე
 ნასისხლად ჩუბდა მამული რაჭისა სხასოდ და სამეფოდ; აქვით სხვა-
 თა სხელის წულთა და ხოესავითა რაჭის ერისთავისათა თვის თვისნი
 მამულნი და ავარაგნი: და თვით ძეთაგა გიორგისათა, ღირსთა სრუ-
 ლად აღმოთხვრისათა, შიგვით მთწყალეებით შვირდენი მამულნი სარ-
 ხოდ მათდა; და ზემოხსენებულნი იგი ციხე-ძინდა და ევლესია ია-
 რაკონი მათითა შემომავალით სჯულითა სამეფოთა ნასისხლად მეფო-
 ბისა ჩვენისა, წიკვით და შებუნებით უკუნისამდე მათგან და უფლის
 კაცისაგან უცილებელად და უმიზეზოდ გიბოძეთ და დავაშვიდრეთ
 მას ზედა საშვილიშვილედ ემად ჩვენდა სუკუნოდ; და უკეთუ დღეთა
 მეფობისა ჩემისათა მენ და ძენი მენნი დავაკლო წყალობასა მას ჩვენ-

ველს ამისს ვსწევუ და შევასწუნებ სულითა ედ წათა და მღუდელთა მთავრობითათა კელმწიფეებითა ზეგარდამო ჩვენდა მოცემულითა □. ბებელს აწერია: ყდ სამღუდლო ქუთათელ მიტროპოლიტი დოსითოს.

იკენ ედ სამღუდლო გაენათედ მიტროპოლიტი ეფთვიმი ვამტკიცებ ამა წერილს და დამარღუჭველს ამისს ვსწევუ და შევასწუნებ სულითა ედ წათა და მღუდელთა მთავრობითათა კელმწიფეებითა ზეგარდამო ჩვენდა მოცემულითა □. ბებელს აწერია: გენათელ მიტროპოლიტი ეფთვიმი.

იკენ ედ სამღუდლომ მთავარ-ენისკაზისმან ანტონი დავაშტკიცე წერილი ესე და დამარღუჭველს ამისს ვსწევუ და შევასწუნებ სულითა ედ წათა და მღუდელთა მთავრობითათა ხელმწიფეებითა ზეგარდამო ჩვენდა მოცემულითა ოკტომბერს თ: წელით: ჩე დ □. ბებელს აწერია ხუტურად: მთავარ ეპისკოპოსი ანტონი.

იუნ ედ სამღუდლო ჟუმასელ მიტროპოლიტი მაქსიმე ვამტკიცებ ამა წერილს, და დამარღუჭველს ამისს ვსწევუ და შევასწუნებ სულითა ედ წმინდათა, მღუდელთა-მთავრობითა კელმწიფეებითა ზეგარდამო ჩნდა მოცემულითა: მაქსიმე (ხართულათ).

თავადი წელუკიძე კაცია ვამტკიცებ □. ბებელს აწერია: მონაღისა წულუკიძე კაცია.

იუნ ედ სამღუდლო ნიკოლაოს-წმინდელ არსიენისკაზისა სოფრონიოს, განმტეუელი სდ რაჭისა, ვამტკიცებ ამა წერილს და დამარღუჭველს ამისს ვსწევუ და შევასწუნებ სულითა ედ წათა და მღუდელთა მთავრობითათა კელმწიფეებითა ზეგარდამო ჩვენდა მოცემულითა. □. ბებელს აწერია: ნიკოლაოს წმინდელი სოფრონი.

ქრონოლოგიური სამიებელი.

(პირველი ციფრი უჩვენებს ან-ს, რომლითაც სიგელი აღნიშნულია გამოცემაში, ხოლო მეორე გვერდს).

წელ.		ან. გვ.
1408.	იულისის 4. სასისხლო სიგელი კონსტანტინე მეფისა, ბოძებული გელათის მეღვინეთ-ხეცესთ ცირდილასძეთადმი	461—432
1463.	სასისხლო სიგელი ორდელისძეთა-კვიტაშვილთა, ბოძებული მეფე გიორგი მე-IX მიერ .	462—435
1470.	გუჯარი ქსნის ერისთავის ქვენიუნაველის შლეჯასი ბოძებული ღარგვისის მონასტრისადმი .	578—555
1491.	სიგელი თანაშვილებისა ბოძებული მეფე კონსტანტინე III-საგან, რომლითაც უბოძებს რუის საედრის-უბანს ერთ გამლ კაცს ელასშვილს .	516—475
1580,	თიბათავის 30. მეფე სვიმონ I უბოძებს თრადონ სააკაძის შვილებს სოფლებს: სამღერეთს, ახალშენს და აბაღას	162—140
1584,	ოკტომბრის 16. სიგელი კახთა მეფის ალექსანდრე II, ბოძებული რაისაბ ჯანდიერასადმი .	202—185
1593,	მკათათვის 24. დედოფალი ნესტან-დარეჯან, მეუღლე სვიმონ I-სა, უბოძებს სააკაძეთა ნასოფლარ-ნათხარს ჩაღის-ციხეს	163—140
1578—1600.	გუჯარი იტრიის ეკლესიისა, სურამის მხალაბლათ, რომელშიაც მოთხრობილია მთელი ისტორია იტრიის მონასტრისა, შავთამაზ ექვანის მიერ აკლესა ქართლისა და სხვა	155—124
XVI საუკუნე.	გუჯარი ქსნის ერისთავის იასესა, ბოძებული ღარგვისის მონასტრისადმი	579—561
1600—1605.	სიგელი სვიმონ I-ის ქალის ელენესი და მისი შვილის თაბაგ მანუჩარ III-ისა წინამძღვრის ივანე ათაბაგისადმი	552—533

- 1605, მკაათავის 11. სიგელი გიორგი X-ისა ზაქარია ავალიშვილისადმი . . . . . 553—533
1610. სიგელი კათალიკოსის დომენტი II, ბოძებულმცხეთისმღილის ზიარადისადმი . . . . . 203—186
- 1626, ქრისტეშობისთვის 15. მეფე სვიმონ II უბოძის თაჲს სააკაძეს საბარათშვილადმი მამულს ბაგის-ფარს . . . . . 165—142
- 1627, მარტის 5. სიგელი თეიმურაზ I-ისა ბოძებული გივი გურამიშვილისადმი . . . . . 558—437
- 1629, თებერვლის 3. მეფე სვიმონ II უბოძებს თამაზ სააკაძეს მისი ბიძაშვილის თიარას ნაქონს მამულს საბარათშვილადმი . . . . . 164—141
- 1630, სექტემბრის 9. სიგელი თეიმურაზ I-ისა ბოძებული არსენი საფარელისადმი . . . . . 559—538
- 1631, თებერვლის 21. სიგელი თეიმურაზ I-ისა ბოძებული ჯაბუაურ ბერუსადმი . . . . . 560—539
- 1630—1633. საფიცრის წიგნი თეიმურაზ I-ისა ბოძებული ზაქარია ავალიშვილისადმი . . . . . 562—541
- 1633, მისის 30. სიგელი თეიმურაზ I-ისა ბოძებული ზაქარია ავალიშვილისადმი . . . . . 563—541
- 1629—1635. საფიცრის წიგნი არაკვის ერისთავის დავითისა, მიცემული ღუთს ავალიშვილისადმი . . . . . 554—534
1636. მეფე თეიმურაზ I უბოძებს იოთამ ამილახვარს შვილებითურთ მისი განაყოფის თამაზის მამულს 1 — 1
1637. სიგელი თეიმურაზ I ბოძებული ჯანდიერიშვილებისადმი . . . . . 204—187
1637. სიგელი როსტომ მეფისა ბოძებული ზაქარია ავალიშვილისადმი . . . . . 564—542
- 1638, მკაათავის 2. განწყისუა მორდღის სარგოსი, ბოძებული როსტომ მეფის შიერ მანუჩარ თუმანიშვილისადმი . . . . . 565—543
- 1625—1639. წყალბის წიგნი იმერეთის მეფის კარგისა ბოძებული მთავარეპისკოპოსისადმი . . . . . 557—536

1642. ბძნების თეოპურაზ 1-ის ზაქარია ავალიშვილი-
სადმი მამულის ბოძების შესახებ . . . . . 567—545
- 1643, თებერვლის 22. როსტომ შუიუ უბოძის ფარ-
სადან ბარათაშვილს გლეხებს ენაგეთს . . . . . 166—143
1645. როსტომ შუიუ ჰსწირავს იტრიის ეკლესიას ჩუ-
მათელიძეებს . . . . . 156—129
- 1649, მარტის 21. სიგელი როსტომ შუიუსა თუმ-
ნიანთადმი . . . . . 568—546
1650. როსტომ შუიუ უმტვიტებს თაზიშვილებს შიას
და ანთაყისუფლებს ზანუნს ციციშვილის დავისგან . . . . . 168—145
1651. როსტომ შუიუ უახლებს სიგელს თავის კარის
შესტუმრეს დანდარა ეჭუბისშვილს და უბოძის
სოფლების ეუდრას და შახნაბის სომხითში . . . . . 2—2
1651. სიგელი როსტომ შუიუსა ბოძებულა ბერუა ჯაბ-
ჯურისადმი . . . . . 561—540
1651. სიგელი როსტომ შუიუსა ბოძებულა ავალიშვილ-
თადმი . . . . . 572—550
- 1653, დეკემბრის 8. სიგელი მარამ დედოფლისა ავა-
ლიშვილთადმი . . . . . 573—551
1655. სიგელი მარამ დედოფლისა ავალ ავალიშვილი-
სადმი . . . . . 574—552
1655. სიგელი როსტომ შუიუსა გივი გურამიშვილის
მამულის შესახებ . . . . . 575—553
- 1653—1658. გაყოფის წიგნი თუმანიშვილებისა . . . . . 571—549
- 1659, აბრელის 6. ნასყიდობის წიგნი თუმანიშვილებისა . . . . . 576—554
- 1651—1660. სიგელი მარამ დედოფლისა ავალიშვი-
ლებისადმი . . . . . 570—547
1664. სიგელი გიორგი XI ბოძებულა შაველა ფორდა-
ნაშვილისადმი . . . . . 214—202
- 1670, ენკენისთვის 24. უმბის წიგნი ზურაბ და სულ-
ხან თუმანიშვილებისა . . . . . 580—563
- 1673, იანუარის 1. ქალაქის მთურავა მანუხარ იქნის ხა-
რატაშვილის კლიზბარისგან მამულს ტფილისში . . . . . 3—3

- 1676, ანრილის 18, ქალის გაყიდვის წიგნი . . . . . 577—554
- 1679, მკათაოვის 1. თეოდოსის წიგნი არაქელაშვილების
თუმანიშვილებისადმი მიტყუული . . . . . 581—564
- 1659—1681. ბძინებო მარიამ დედოფლის მატერო-
შილის ზნატას და მანაშვილის თანაოსადმი . . . . . 555—535
- 1680, მარტის გასულს. სიგელი ბატონიშვილის ლე-
ვანისა ზურაბ და სულხან თუმანიშვილებისადმი . . . . . 582—564
- 1681, მკათაოვის 20. სიგელი გიორგი XI-ისა ზუ-
რაბ და სულხან თუმანიშვილებისადმი . . . . . 583—565
- 1681, აგვისტოს 18. სიგელი ბატონიშვილის ერეკ-
ლესი ავლაშილებისადმი . . . . . 584—566
- 1684, მარტის 17. მეფე გიორგი XI ათარხნებს თა-
ვის სახსო აზნაურებს ეორღანაშვილებს . . . . . 167—144
- 1688, თიბათვის დამდეგა. აზგარიშას გასწორების წი-
გნი ლევან მელიქიშვილისა და გავი თუმანი-
შვილისა . . . . . 586—568
1689. მეფე ერეკლე I უმტკიცებს თავის სახსო აზ-
ნაურებს ეორღანაშვილებს თავანთ მამულებს . . . . . 4—4
- 1696, გიორგობისთვის 15. მეფე ნაზარაღანს უმტკი-
ცებს ფავნელაშვალს ზნატას ძმებათურთ მამულს
შერათულს . . . . . 169—145
- 1675—1700. ნასეიდოსის წიგნი მიტყუული არაგვის
ერისთავთა მიერ შოღარეთი უხუცეს ქაიხურბათ კო-
ბააშვილისადმი . . . . . 569—547
1700. სიგელი კათალიკოზის იოანე დიასამიძის ბოძე-
ბული ხუცია მალაღამისადმი . . . . . 115—203
- 1700, ანრილის 12. დედოფალი ანა, ერეკლე I მეუ-
ღლე, ჰსწირავს იტრიის კელესას თორმეტი
დღას მიწას . . . . . 157—131
- 1701, მარტის 10. ჯამაგარის განწესების წიგნი ნა-
ზარაღანისა ანუ ერეკლე I-ისა . . . . . 418—404
1701. აგლისის 1. სიგელი ერეკლე I ბოძებული გი-
ორგაშვილის ჰეტრასადმი . . . . . 205—189

1701. ანუკა ციციშვილის ქალი შვილებითურთ უმტკიცებს ახნაურს ღამი გვარამძეს კახი ბერეკაშვილების მამულს . . . . . 170—146
- 1693—1703. სიგელა ელენე დედათელის და შვიის ერეკლე I-ის ბოძებულა აბრამ ზაზაისადმი . 556—535
- 1703, მაისის 20. სიგელი ერეკლე I-ის ბოძებული შიშ თუშანიშვილისადმი . . . . . 419—405
1703. მკათაოვის 29. ზირობის წიგნი აფრიაძე დავითისშვილის და გავი თუშანიშვილისა . . . . . 420—406
- 1704, ივნისის 15. შუიუ დავით III აძლევს ყოდაღაშვილს ვასკეხს ნახევარ კახეთის მდავნიბას . 171—147
- 1706, თებერვლის 15. ვახტანგ IV უთარხნებს ინღა გაბაშვილს შის კერძ ეშებს . . . . . 172—149
- 1707, თებერვლი. ბძნება ვახტან VI-ის, რამდლითაც ფირან თუშანიშვილს აწესებს თავილდრად . 422—406
- 1703—1709. ზირობა გასზრა ხითარაშვილისა, მიცემულია გავი თუშანიშვილისადმი ქირაშხს გიარგი შვიკისთან წასვლის შესახებ . . . . . 421—406
- 1703—1709. ვახტანგ VI აძლევს გავი თუშანიშვილს ბარქაღანს ხსთავარის მრურაბას ტაშირზედ . 437—416
- 1703—1709. განხიება ვახტანგ VI შიო დათუნაშვილის საქმის შესახებ . . . . . 438—416
- 1703—1709. განხიების წიგნი ვახტანგ VI-ის ქალის შატავების შესახებ . . . . . 456—428
1709. ზირობის წიგნი მიცემულია გავი თუშანიშვილისადმი აფრიაძე დავითაშვილისა . . . . . 423—407
- 1710, მარტის 3. განწესება სარუსიველა დროშის შესახებ და შისთა სზათაოვის კახეთის შვიის დავით III-ისა . . . . . 530—509
- 1710, მაისის 12. სიგელი დავით III იშმ-ეული-ხანის ბოძებული ავთანდილ ჟანდიერიშვილისადმი . 206—193
- 1711, აგვისტოს 2. ნიკოლაზ რატიშვილა უიღულობს ზაზა ციციშვილისაგან გლეხებს . . . . . 15—14

- 1704—1712. ვახტანგ VI ბძინებს გლეურჯიძეს მამუ-
ლი გაუყიან . . . . . 173—150
- 1703—1712. ბძინებს ვახტანგ VI ბეჟან აშილასვარდი-
სადმი . . . . . 223—210
- 1703—1712. ბძინებს ვახტანგ VI ბეჟან აშილასვარი-
სადმი ტარსაიჭაშვილების შესახებ . . . . . 224—211
- 1712, თებერვალი. შიუვის ვახტანგ შექქვისის ასულის
ახუკა ბატონიშვილის შობისთვის წიგნი . . . . . 518—477
- 1712, აპრილის 28. ვახტანგ VI უმტკიცებს ინდო გა-
ბაშვილს ჰადისს . . . . . 174—151
- 1713, მაისის გასულს. სამხითის მუღიქისძვილები აძ-
ლეკენ ტივი თუმანიშვილს თახჩილისის მთურაბას . . . . . 424—408
- 1713, სექტემბრის 5. შობისთვის წიგნი ქსნის ერისთვის
დავითის ასულისა ელენესი, ქიხასრო ავალიშვი-
ლის ცალასა . . . . . 519—492
- 1714, მაისის 16. სასახლის სასუიდაბის წიგნი ზანუა
ბატონიშვილისა . . . . . 425—408
- 1709—1715. განჩინების წიგნი იასუ ბატონიშვილისა . . . . . 427—410
- 1715, იანვრის 2. ბძინებს იმამყულიხანისა თინჯეთის
მთურაყისადმი . . . . . 426—409
- 1715, თებერვლის 8. იესე შიევე უბაძისს ავანგული-
შვილს ზატას ქრცხინვალს ვლესებს . . . . . 175—151
- 1716, თებერვლის 30. სასუიდაბის წიგნი ტივი თუმ-
ანიშვილისა . . . . . 428—411
- 1716, ენკენისთვის 1. სიგელი ქვათახუვის წინამძღვრი-
სა ქრისტიანურე ავალავანდიშვილისა ზადის აკ-
თანდილისშვილისადმი . . . . . 429—411
- 1717, თებერვლის 17. კარდაწყვეტილადბის წიგნი მძი-
დაშვილის მამუკასი და მანუჩარ თუმანიშვილისა . . . . . 430—413
- 1717, გიორგობისთვის 20. რუსულან დედათვალი, მუ-
რდლე ვახტანგ VI-ისა, უმტკიცებს ბახუტა სა-
აკასეს ამავარდნილის სეხნია საგინაშვილის მა-
მულს . . . . . 176—152

- 1718, მარტის 8. სიგელი ბაქარ მეფის ბოძებული
ხოსიტა თავუელიძისადმი . . . . . 216—204
- 1718, ივლისის 15. მამუკა და სხვა ორბელასები უბო-
ძებენ ფარსადან მაჯარისანს სოფელს გელდიგო-
ლანს შაკუს . . . . . 177—154
- 1717—1719. ბძნუა ბაქარ მეფის ფირან თავილდა-
რისადმი . . . . . 431—413
- 1717—1719. ბძნუა ბაქარ მეფის თუშნისძელების
შაბულის გაკეთის შესახებ . . . . . 432—414
- 1721, აპრილის 16. ვალის აღების წიგნი ასლანიშვი-
ლის შიშისი . . . . . 433—414
- 1723, ენკენისთვის 7. ჯამაგირის განწყობის წიგნი
კახო მეფის კოსტანტინესი . . . . . 434—415
- 1717—1724. ბძნუა მეფე ბაქარისა მახუნარ თუშნი-
შილისი კაცების დარბევის შესახებ . . . . . 436—415
- 1717—1724. განჩინება ვახტანგ VI-ისა და ბაქარ მე-
ფისა სულდაშვილების და ბერძენების დავის გამო 457—428
- 1703—1724. განწყობა მარდლის სარკისი . . . . . 566—544
- 1724, იანვრის 21. მეფე ბაქარი ტახის შირს უბოძებს
'ხუნად და ქახისარო თუშნისძეების . . . . . 435—415
- 1725, თებერვლის 1. ბაქარ მეფე გავს ცალქლასანძის
უთარხნის მის წილ საბახტეფს რუსეთში სამ-
სახურისთვის . . . . . 178—155
- 1725, თებერვლის 21. კათალიკოზი დომენტი III უბ-
ტკიცებს ხუცია მალადასს აძენდის შოურაობას 207—194
- 1728, მარტის 25. კოსტანტინე მეფე უმტკიცებს ჯან-
დიერისშიდის ზაფს ერწოს სამთავროს შოურა-
ობას . . . . . 179—156
1728. განჩინების წიგნი კახო მეფის კოსტანტინესი
მამუკა ხაველიძის და გივი თარასშილის და-
ვის გამო . . . . . 217—205
- 1723—1729. წყალობის წიგნი კახო ბატონის კოს-
ტანტინე II-ისა ვიდახან ხეთაგურისადმი. . . . . 265—252

- 1731, იანვრის 10. ტაყაფის წიგნი შამურაშვილების. 439—417
- 1730—1735. განჩინების წიგნი გურამ და ფარეშუხ
გურამიშვილების დავის გამო . . . . . 440—418
- 1732—1735. ისაყ-ფაშის ბძნება, რომელითაც ის აძ-
ლეკს ნებას შამურაშვილებს დაიბრუნოს
აერილი ხანდავი . . . . . 441—418
- 1732—1735. ბძნება ისაყ-ფაშის გივი ამილახვარის-
სადმი, რომ ბეჟან თეიმურაზიშვილს დაუბრუნოს აე-
რილი უმეტი . . . . . 442—419
1735. ქართლის გამგე უმტკიცებს სულხან მდივანს თა-
ყის მამულს . . . . . 443—419
1735. საფიცროს წიგნი მიტოვებული გივი ამილახვარის-
სადმი მისი სხელის კაცებისაგან 467 442
1735. ბძნება კეჭელის ალი-ყული-ბეგის მდივან გორ-
ჯისძისადმი . . . . . 468—443
1735. კეჭელის ალი-ყული-ბეგის ბძნება ასძნასადმი. 469—443
- 1736, თებერვლის დამდეგი. ფაშის ალბან წიგნი . 445— 421
- 1736, მარტის 30. საგელა ალაფერდელის, ბოძებული
ნაცვლითებისადმი. . . . . 251—239
1736. ნახიდაბის წიგნი ვაგიშაშვილების . . . . . 444—420
1736. ბარათი ბეჟან თეიმურაზისა სურსათის ძილების
შესახებ . . . . . 470—443
1736. დედოფალი თამარ, თეიმურაზ II-ის მეუღლე,
უბოძებს აბელ თეიმურაზს ანდრონიკაშვილს ელს
არახელის იარაღად . . . . . 471—443
- 1735—1737. საგელა ქაბაღასი ხანის გურგენ და დე-
მეტრე ამილახვარისადმი . . . . . 458—429
- 1736 - 1737. წყალობის წიგნი თამარ დედოფლისა თსუ
ანდრონიკაშვილის ემიკაღასძისადმი 472 444
- 1737, იანვრის 21. განჩინება შეჟე ალექსანდრეს და
ბატონიშვილის ერეკლესი ასლან ბეგურიშვილის
და ფარსადან თანაშვილის ერთმანეთის დაჭრის
შესახებ. . . . . 463—439

- 1737, ახვარი. თეიმურაზ II-ის წერილი თავის შვი-
ლის ირაკლისადმი . . . . . 464—440
- 1737, თებერვლის ნ. ბარათა ბატონიშვილის მსხვე-
რძის ეპისკოპოსის მიხარების შესახებ . . . . . 473—444
- 1737, თებერვლი. წერილი ერეკლე ბატონიშვილისა
თავის დედა თამართან . . . . . 465—440
- 1737, თიბათვის 7. ფულის მიხარების წიგნი . . . . . 474—445
- 1737, თიბათვის 15. მირას მიხარების წერილი . . . . . 475—445
- 1737, ძვანათვის 12. ბიძუბა სეფი-ხანისა, რომელითაც
რსებს უბიძებს მიხარის ბატონს ლეკანს . . . . . 476—445
- 1737, ძვანათვის 23. ზირობის წიგნი ვასნიძის-
თა კარდისხის ცხისა აშენების შესახებ . . . . . 482—447
1737. თეიმურაზ II საარსებებს გავია ციკვარისშვილს,
ერეკლე ბატონიშვილის ხელისათვის . . . . . 486—449
1737. ანდრონიკიშვილები საარსებებს გავია ციკვარის-
შვილს ერეკლე ბატონიშვილისადმი ხელისათვის . . . . . 487—449
1737. თეორას მიხარების წერილი . . . . . 477—445
1737. კეკას მიხარების წიგნი . . . . . 478—446
1737. მიხარების წერილი სეფი-ხანის სურსათისა . . . . . 479—446
1737. სარდარ სეფი-ხანის ბიძუბა, რომ მირა თუშ-
ნიშვილებს მისცენ თხევანელებს . . . . . 480—447
1737. სეფი-ხან აბრეის თირა ამილახვარს სხველების
და ჭავის ხეობის რსებს . . . . . 481—447
- 1735—1738. მამულის მირას მეწერა თუმანიასათვის . . . . . 484—448
- 1735—1738. ალი-ყული-ბეკ უბისების ფარსადის ცა-
ხის ზირას ლაღაზე ხელი ალით, რადგან სა-
თუმანიშვილი არის . . . . . 485—448
- 1738, მარტის 28. თამარ დედოფალი უმცირეების აბელ
ანდრონიკიშვილს ქაისიის მიურავობის . . . . . 489—451
1738. სიკელი ერეკლე ბატონიშვილსა ბიძებულა ას-
ლან ავლაშვილისადმი . . . . . 466—441
1738. სურსათის მადების წიგნი . . . . . 483—448
- 1738, ენკენისათვის 9. თეიმურაზ II აძლევს ბეჟან სა-

- ცელიშვილს ლეკებზე გამარჯვებისთვის კორკლის და ობოლადის შიურაობას . . . . . 180—157
- 1738—1739. შერატუბას წიგნი ენასელ შიურაუის და-
თუნასა და ანდრონიკაშვილის დაფითის . . . . . 490—451
1739. საჯაროს წიგნი თეიმურაზ II-ის მიცემული
ანდრონიკაშვილებისადმი . . . . . 491—452
1739. თეიმურაზ II უბიძგის ომის ხელშეწყობის ჭაყ-
რის შიურაობას . . . . . 492—452
- 1740, აპრილის 2. წერილი დიმიტრი ქარეშიძის გო-
ვა ახალაჩხარისადმი. ქარეშიძე უნარ აძობს კას-
პის შიურაობაზე . . . . . 494—456
- 1740, ენკენისთვის 22. თეიმურაზ II აძლევს ავღა-
შვილს ნაწილს დაფითს ერეკლე ბატონიშვილ-
ისადმი ანდოკოში სამსახურისთვის ჩემდავის ს-
ხსია გლეხებს . . . . . 495—457
1740. ემიკლასხაში ელაწიარ და მასა მის ვახტანგ ა-
ლექსის მსაოჯიო თავის დას ოსმანს გოგობაჰს. 446—421
1740. წყალობის წიგნი თეიმურაზ II-ის გურგენიძე-
ბისადმი, რომელშიც მოთხრობილია ამ დროის
საქართველოს ისტორია და სოლომონ გურგენი-
ძის ლაქწა თეიმურაზ და ერეკლესადმი. . . . . 493—453
- 1742, მკათათვის 18. თეიმურაზ II უბიძგის ახალა-
ჩობას აძირილი ახალაჩხარის ხელგადად გაქრე-
ლის გაყო-ბეკ ახალაჩხარისა და ბახებს მის
მორჩილებს . . . . . 496—458
- 1744, ანკრის 12. საჯაროს წიგნი თეიმურაზ II-ის
რევაზე ახალაჩხარისადმი . . . . . 497—459
- 1745, ღვინობისთვის 15. ვადის აღებას წიგნი ხიას-
რანო ესიას დედას. . . . . 447—422
- 1740—1746. წერილი ვასილტი აბაშიძის ბეჟის ხ-
ხუგრიშვილისადმი . . . . . 500—460
- 1746, აპრილის 9. ბახებს ერეკლე II-ის შიურა ანდრო-
ნიკაშვილისადმი ეფების ყურის შესახებ . . . . . 498—459

1746. არზა გარის მკლავის ფარსადანის თეიმურაზ მეთრისადმი ავღინის ვარის გარში შუნახვის მუსხე . . . . . 499—460
- 1746, გიორგობისთვის 12. თეიმურაზ II აბარებს რუგაზ ამილახვარს თილვას . . . . . 501—461
- 1748, აზრილის 7. ერეკლე II უმტკიცებს ზაზაშვილს სერგიას ამოწვევით ბერუკას მამულს და ქუჩხობას . . . . . 208—195
- 1748, აზრილის 15. სსიელიდობის წიგნი თეიმურაზისადმი . . . . . 448—422
1750. ბძახუბა ირაკლი II-ისა სზარსუღათ დაწერილა და ქართულათ ჩათარგმნი . . . . . 364—349
- 1750, თებერვლის 19. ზირი ბძახუბისა ირაკლი II-ისა მახელე კათარისადმი . . . . . 365—349
- 1750, ნოემბრის 28. დედათვალა ანახანუბ უმტკიცებს კაცია თვალუნიშვილს ქრტიხვალს მის მამულს . . . . . 181—158
- 1750, გიორგობისთვის 29. ბძახუბა თეიმურაზ II, რამე კაცია თვალუნიშვილს თავისი მამული დაწებობ . . . . . 182—159
- 1751, გიორგობისთვის 20. განხიხების წიგნი კასის სავანელისა და ქაისისათი რამინიშვილის დავის გამო . . . . . 503—462
- 1751, დეკემბრის 1. ერეკლე II უბოძებს სთაველ კალაჯს ასლან ფაჩჩაძეს ანდოკაში და სხვაგან სსილსურისათვის . . . . . 502—461
- 1752, აზრილის 10. ყაღას ავღინის წიგნი დათქმს ფავლავანდიშვილის . . . . . 449—423
- 1752, აზრილის 10. ყაღას ავღინის წიგნი თეიმურაზ თვალავანდიშვილის . . . . . 450—423
- 1752, მკათათვის 2. განხიხება მუხე კერეკლე II-ის ჩრდილელ ჩრდილელიშვილისა და ლელუშვილის მუსხე . . . . . 218—206
- 1752, დეკემბრის 23. განხიხების წიგნი მღვანბეგისათი თრბელახისა . . . . . 451—424
- 1753, მასის 10. თეიმურაზ II-ის განხიხება ციციშვილების დავის გამო . . . . . 459—430

- 1753, ღვინაბისთვის 6. წერილი თეიმურაზ II-ის
დავით ამილახვარის შვილათს . . . . . 266—252
- 1754, თიბათვის 28. სიგელი თეიმურაზ II ბოძებულ
ამირინდა ამილახვარისადმი . . . . . 219—206
- 1755, ივლისის 9. ზირი განჩინების კრწანისელების და
თელეთელების სომხლავარზე დავის გამო . . . . . 452—425
- 1756, თებერვლის 7. თეიმურაზ II უწყადობის სერ-
გი ზამბაშიელს ლეკებზე გამარჯვების დროს სა-
მსახურისათვის მამულს და გლეხებს . . . . . 183—160
- 1757, იანვრის 22. შვილის გაყიდვის წიგნი . . . . . 453—426
- 1758, მკათათვის 18. წერილი ედიშერ მღვინის თუმ-
ანიძელის თავის ძმისწულთან კაცუხთან . . . . . 455—427
- 1758, ოქტომბრის 27. განჩინება ერეკლე II-ის გუ-
რამიძელების დავის გამო . . . . . 454—426
1759. ნსეიდაბის წიგნი დიმიტრი ამილახვარისა . . . . . 460—431
- 1750—1760. კახეთის ბაგების გარიგება და მათი გა-
ნაწილება ბატონისა, მთურავისა და სხვა მახუ-
ლეთა შორის . . . . . 160—133
- 1760, თებერვლის 14. თეიმურაზ II-ს კამარეიდა
ლეკისგან წიგნითა ახსიური დანდლაშვილი ბე-
ჯანა. წიგნიშვილები: სარდალი ალექსანდრე, გა-
კია, ზაქარა, გლასა და სიკოლაზ ზირაბის აძლე-
ვენ თეიმურაზს, თუ ხასარჯი ვერ მისცეს, ბეჯანა
მას დაუტოვან. . . . . 16—14
- 1760, აპრილის 23. განჩინება დიმიტრი წიგნიშვილისა
და ზურაბ ფურცელაძის დავის გამო . . . . . 504—463
- 1761, მაისის 24. წერილი მირიამქან მელიქ-აღასი
გელასთან . . . . . 505—564
- 1762, დეკემბრის 7. განჩინება გარჯანში თუმანიშვილის
და იხათ განზარაშვილის დავის გამო . . . . . 506—465
- 1764, თებერვლის 28. იძინება ირაკლი II-ის დიდმის
მამსახლისის დავითის მიმართ . . . . . 380—363
- 1764, ივნისის 8. სიგელი ერეკლე II-ის ბოძებულ

- მღვდლის იესე მაჭვარიანისადმი, რომელშიაც მოთხრობილია მხნე გარჯილობა მაჭვარიანის სხვა და სხვა ერეკლეს თემებში . . . . . 209—197
- 1764, ქრისტეშობისთვის 17. მოქალაქე უმეკნთ სტეფანასშვილის ასეუვას ცოლი სიხოვს ირაველი მეორეს, მეკვლეებმა დააჩაღონ მოსულა ჭ ვალის გადანდა თავის ქმარს და ერეკლე დასტურს აძლევს 5—5
- 1765, მარტის დამდეგი. ზირაბის წიგნი ეარანგაზაშვილის ჩსვიდასი და გივი ასლანიშვილისა . 507—466
- 1765, აზრილის 13. არზა ბერი იმსაძისა და არზაზე მიწერილი ბძახება ირაველი II-ისა . . . . . 508—467
- 1766, ღვინობისთვის 10. არზა ღამი გვარამაძისა და არზაზე მიწერილი ბძახება ერეკლე II-ისა . 184—161
- 1768, თებერვლის 7. მეუვის ირავლის ძე გიორგი უბოძებს სუამონ .მაესშიდს, თავის კარის ემიკვლას ბაში, მებადეს მარქარაშვილს ავაქს . . . . . 6—6
- 1768, მარტის 7. მოქალაქე სადელოთლო უმეკნთ ასეუვას ჯალაბი უჩივის შიხ-მაჰმადს სხლას ქირას. ერეკლე II სწერს ჩემი ხათრისთვის ამ ზამთარში კადევ ქირთა დაეუხეა . . . . . 7—6
- 1769, იანვრის 24. მოხსენება ავეტიქსი გარჯასში ჭ გაუჭარ-მდივანის ცილობის შესახებ და მოხსენებაზე მიწერილი ბრძახება ირაველი II-ისა . 509—467
- 1769, თებერვლის 8. არზა მდივანი გარჯასში და არზაზე მიწერილი ბძახება ირაველი II-ისა . . . . . 512—472
- 1769, მარტის 23. სიგელი ერეკლე II-ისა ბაძებულთ გარჯასში იუშანიშვილისადმი უმების და მამულუბის შესახებ . . . . . 510—470
- 1769, აზრილის 4. კათალიკოსი ანტონ I აძლევს კუნახს სვეტიცხოვლის უმებს ქაბელას, იესეს და შამსახლის დაუთოს . . . . . 8—7
- 1769, მაისის 8. არზა ტურ-უახარასი და არზაზე მიწერილი ბძახება ირაველი II-ისა . . . . . 511—471

- 1769, ივლისის 31. წერილი ერეკლე II იესე მსხბ-
ლისადმი . . . . . 210—199
- 1769, სექტემბრის 18. განხილება ბერძნისტიკის მს-
მულზე დავის გამო დამტკიცებული ერეკლე II-ის
მიერ . . . . . 225—211
- 1769, მაისის 10. განხილვი გავი გურამისტიკის და
ჰეტიქა ტერნაკისტიკის დავის გამო . . . . . 513—473
- 1771, მარტის 13. არზა ქახისისრა სსაკისის და არ-
ზაზე მიწერილი ბძსნება ირაკლი II-ის . . . . . 185—162
- 1771, მაისის 3. არზა ქახისისრა სსაკისის და არზაზე
მიწერილი ბძსნება ირაკლი II-ს . . . . . 186—163
- 1771, ივლისის 12. არზა იოანე ბარამისტიკის და არ-
ზაზე მიწერილი ბძსნება ირაკლი II-ის . . . . . 514—473
- 1771, დეკემბრის 5. არზა ნიკოლაზ თემისტიკის
და არზაზე მიწერილი ბძსნება ირაკლი II-ის . . . . . 515—474
- 1772, იანვრის 10. არზა ჯანისტიკის ქიტესისი და
არზაზე მიწერილი ბძსნება ირაკლი II-ის . . . . . 520—501
- 1772, თებერვლის 23. მოქალაქე ასევე სოხაუს ირა-
კლი II-ს მიერეს ნება დირიუნდეს ქალაქმა, რომ
მეკალეებმა მელავათი მისცენ . . . . . 9 — 8
- 1773, თებერვლის 16. განხილება ქალაქის მოერვის
დავით ციციშვილის და მელიქ-მამასხლისის ჰე-
ტიქისი მესხებ უმეკანთ ასევეს მამულის გა-
ყოფის თემანათი მოვალეების შორის . . . . . 10— 9
- 1773, აპრილის 24. თხოვნა ჩრდილელის და თხოვნა-
ზე მიწერილი ბძსნება ერეკლე II-ს . . . . . 226—213
- 1774, ნოემბრის 26. არზა სმანგულასტიკის იასები-
ს და არზაზე მიწერილი ბძსნება ერეკლე II-ს . . . . . 227—214
- 1775, იანვრის 18. გამთიებთ წიგნი ნიკოლაზ ჩო-
ლავასტიკის და თადო თემისტიკის მესხებ
დამტკიცებული გიორგი XII-ის მიერ . . . . . 228—215
- 1777, თებერვლის 24 წიგნი დამიტრა თბელისის
მიერული თვის მამდა თამარისთვის . . . . . 521—502

- 1777, ივლისის 22. სააზგ მელიქაშვილის ასული ელი-
საბედი, ჩხეიძის მკუდლე, ჭსწირავს იტრიის კვლე-
ლის ერთ კომდს კაცს ზაატა უღუმბელაშვილს . 158—132
- 1777, აგვისტოს 25. განხილებს ერეკლე II-ის სვიმა-
ნიშვილის ბუქსისა და მისი ემის ეახსანაშვილის
ხაზის შესახებ . . . . . 229—216
- 1777, ოქტომბრის 27. წყალბის წიგნი იმერეთის
მეფის სოლომონ II-ის კარის მწერლის ანთოუ-
რე ჭავჭავაძისადმი . . . . . 267—253
- 1778, მარტის 4. წერილი დაეთო სარდლის ორბელი-
ანის მამასახლისს აფხაზთან . . . . . 187—164
- 1778, აპრილის 3 არუთის ამირხანაშვილი ექიმობა ზა-
ზა ელიარაშვილს . . . . . 188—164
- 1778, ოქტომბრის 24. დაეთო ციციშვილი სარდარ-
მოურავი ეადელაშის სსსხლეს იოსებ ელიოზი-
შვილასთან . . . . . 19—18
- 1779, თებერვლის 17. სია კავბელთ ასერელის კაცების 524—504
- 1779, მარტის 2. არზა სააღ გურამიშვილისა და არ-
ზაზე მიწერილი ბოსხებს ირაკლი II-ის . . . . . 522—502
- 1779, მაისის 24 მანსეხებს სააღ გურამიშვილის
ირაკლი მეორისადმი მისი ემის მიქელის სსჩიუ-
რის ზსესად . . . . . 523—503
- 1779, თიბთავის 10. მკერდობის წიგნი თუმანიშვი-
ლების . . . . . 525—506
- 1780, მაისის 16. კათალიკოსო ასტონ I უბრუნებს თე-
ხარელს ნიკოლაოზს მამუკაშვილის ხაქონს მა-
მულს სოფელ შეტუხში . . . . . 189—165
- 1780, აგვისტოს 7. ასტონ I კათალიკოსო აძლევს თავის
სოფლის დარბაზის მორათბას თახაშვილებს . 190—167
- 1780, დეკემბრის 15. ქალაქის მორათვა დაეთო ციცი-
შვილი უჩაეის ეზისკაშას დაეთო ნიქოზელს მან
მადრ მბარბეულს ორ კომდს კაცს და ორს ხუცესს 11—10
- 1781, მაისის 7. არზა სააღ გურამიშვილისა და არზა-

- 'ზე მოწერილი ბრძანება დარეჯან დედოფლისა . 526—507
 1781, ივნისის 21. სია გურამიანთ ემებისა . . . . . 527—508
 1782, იანვრის 8. სუფრაჯი ზურაბ ზურაბიშვილი თავს
 ახსნის რამზაშვილს გურგენას . . . . . 20— 20
 1782, მაისის 6. ერეკლე II უბრუნებს რუსეთიდან მო-
 სულს მხუჩარ ეორდნაშვილს თავის მამულს . 191—167
 1782, ენკენისთვის 12. განხილვისა წიგნი ახალ სოფ-
 ლების და კვარხათელის დავას გამო წყაღზე . 528—508
 1782, სექტემბრის 17. ბძნება შეუას ძის გიორგისა
 ზაად გურამაშვილის ემების შესახებ . . . . . 529— 509
 1783, აპრილის 3. არზა გიორგი თუმანაშვილისა და
 არზაზე მიწერილი ბძნება შეუას ძის ვახტანგისა 531—514
 1783, აგვისტოს 9. არზა თუმანაიანთა და არზაზე მი-
 წერილი ბძნება ერეკლე II-ისა . . . . . 532— 515
 1783, აგვისტოს 11. განხილვისა წიგნი შეუას ძის გი-
 ორგისა გავა ავალიშვილის და რუსთაულის ემის
 დავას გამო . . . . . 533—516
 1783, გიორგობასთვის 25. შატა ციციშვილი უმთწ-
 შებს დავით სარდალს თუ რა ეწერა ციციშვილუ-
 ბის სისისხლა საგელში, რომელიც კირილე
 ეპისკოპოსმა დახია . . . . . 12— 11
 1783, დეკემბრის 5. წერილი ნახარა დავითიას თუ-
 მანაშვილთან ემების შიბრების შესახებ . . . . . 534—517
 1784, იანვრის 7. ერეკლე II უმტკაცებს ითებს თუმან-
 აშვილს მისი ბაძაშვილის ფარეშუასშვილის
 ოთარის ემებს და მამულს . . . . . 535—518
 1784, თებერვლის 25. შეუე ერეკლე II აძლევს და-
 ვით ციციშვილს ქალაქის მორაბას ძეგლას
 წესით. საგელს ამტკიცებენ შეუე ერეკლის ოჯა-
 ხის წევრები . . . . . 13— 12
 X 1784, მარტის 4. დავით სარდალი ციციშვილი, ქალა-
 ქის მორაგა, სოხაკის მოქალაქეთა დასამოწმან:
 შეუე ერეკლე I-ის დროში, ვახტანგის VI-ის

- და თეიმურაზ II-ის დროში ქლავში მეუბის მო-
ურავის მეტა მთურავი და მეღაქის, მამსახლა-
სის და სიგველის მეტა მთხელე ეთიფალა ვანში თუ
არა? ეკვლანა ამტკიცებენ, რომ მეტა არ ეთიფალა. 17— 15
- 1784, ენკენასთავის 9. სარდალ-სლათხუტის ითანე მუხ-
რან-ბატონის წიგნი ითსებ მაშკარბაშის. . . . . 34— 41
- 1784, თქტომბრის 14 ითანე მუხრან-ბატონის წიგნი
ითსებ მაშკარბაშის. . . . . 30— 27
- 1784, დეკემბრის 2. წერალი ერეკლე II-ის ბოძებულა
ფარსადან ესატაშვილისადმი . . . . . 268— 254
- 1785, მარტის 24. წერალი ბატონიშვილის გიორგის
ბატონიშვილს თელისთან . . . . . 21— 22
- 1785, მკათათვის 4. არ'ზა ზაზა ელიარაშვილის და არ-
ზაზე მაწერალი ბიხიუბა დარეჯან დედოფლის . 192— 169
- 1785, მკათათვის 11. განხიხების წიგნი თუმხაიშვილა
მდავნიის და სელესნის დავის გავით . . . . . 537— 520
- 1785, აგვისტოს 3. არ'ზა თუმხაიშვილების და არ'ზა-
ზე მაწერალი ბიხიუბა ერეკლე II-ის . . . . . 538— 521
- 1785, აგვისტოს 6. წერალი ერეკლე II-ის მდავანუ-
თა სიკოლოზისადმი . . . . . 193— 171
- 1785, თქტომბრის 5. წყალობის წიგნი ამერეთის მე-
ფის დავით II-ის თხოფრე ჯავარბიძისადმი . 269— 254
- 1785, დეკემბრის 12 წერალი ერეკლე II-ის ხე-
ვის თავის ფარსადან მახბლისადმი . . . . . 211— 199
- 1786, თებერვლის 9 ამერეთის მეფის დავით II-ის
წყალობის წიგნი თხოფრე ჯავარბიძისადმი . 270— 256
- 1786, მარტის 24. ზირობა სიმდიფნო მეშოსავლას გა-
ეთიფის შესხებ თათარ და გათა თუმხაიშვილების 585— 567
- 1786, აპრილის 1. ზირო ვენახის მეწარელობის წმ.
თეკლორესადმი . . . . . 536— 519
- 1786, ივლისის 11. წერალი მალახვარ-ბაშის თსიკუის-
სავან მაშკარბაშ ითსებთან . . . . . 22— 23
- 1786, თქტომბრის 13. ვალის აღების წიგნი ზაქარა

	ციციშვილის სისხლისუკვამის	539—522
1787,	ზნობას 10. წერაღა ბატონიშვილა გიორგის ათსებ მაშკარბაშის	24 — 24
1787,	ზნობას 10. კახახის ჯვარდნიის არხს ერეკ- ლე II-სთან	55 — 42
1787,	თათბრის 1. კლასის ჯვარდნიის წიგნი გოჭქარ მდა- უნის შვილის ჯვარდნიის	540—522
1787,	მკათათვის 14. წერაღა ერეკლე II აგრანდის მხანდასადმა	212 200
1787,	ჯვარდნიის 14. ერეკლე II წერაღა აუღის ბა- ტონიშვილის	56 — 43
1787,	სექტემბრის 23. ერეკლე II-ს წერაღა ათსებ მაშკარბაშის	25 — 25
1787,	ოქტომბრის 6. წერაღა ერეკლე II მაშკარბაშ ათსებსადმა	23 — 24
1787,	ოქტომბრის 6. მეუბის ერეკლე II წერაღა ათ- სებ მაშკარბაშის	26 — 25
1787,	ოქტომბრის 6. აუღის ბატონიშვილის წერაღა ათსებ მაშკარბაშის	27 — 26
1787,	ოქტომბრის 7. ერეკლე II წერაღა ათსებ მა- შკარბაშის	28 — 26
1787,	ოქტომბრის 13. გიორგი ბატონიშვილის წერა- ღა ათსებ მაშკარბაშის	29 — 27
1787,	ოქტომბრის 14. აუღის ბატონიშვილის წერა- ღა ათსებ მაშკარბაშის	31 — 28
1787,	ოქტომბრის 16. ერეკლე II წიგნი ათსებ მა- შკარბაშის	32 — 29
1787,	ოქტომბრის 22. გიორგი ბატონიშვილის წიგნი ათსებ მაშკარბაშის	34 — 30
1787,	ღვინობისთვის 24. წერაღა მაშკარბაშ ათსებ- სადმა მასა სიდედრის შუამხასჯან	35 — 30
1787,	ოქტომბრის 23. გიორგი ბატონიშვილის წერა- ღა ათსებ მაშკარბაშის	33 — 29

- 1787, თქტამბრის 26. გიორგი ბატონიშვილის წიგნი
იასეებ მიჰკარბაძთან . . . . . 57— 44
- 1787, თქტამბრის 30. წერილი გიორგი ბატონიშვი-
ლის მიჰკარბაძ იასეებისადმი . . . . . 36— 31
- 1787, ღვექმბრის 10. ქახოსრა მურვანიშვილის წე-
ლი იასეებ მიჰკარბაძთან . . . . . 37 — 32
- 1787, ღვექმბრის 13. წერილი გიორგი ბატონიშვილის
მიჰკარბაძ იასეებთან . . . . . 38 — 33
- 1787, ღვექმბრის 16. წერილი აუღას ბატონიშვილი-
ს მიჰკარბაძ იასეებთან . . . . . 39— 33
- 1787, ღვექმბრის 19. წერილი იასეე მუნთან-ბატონი-
ს მიჰკარბაძ იასეებთან . . . . . 40— 34
- 1788, იკურის 31. წერილი ერეკლე II მიჰკარბაძ ია-
სეებთან . . . . . 41— 34
- 1788, იანურის 31. წერილი ბატონიშვილის თეფანის
მიჰკარბაძ იასეებთან . . . . . 42— 34
- 1788, მარტის 8. არზა ამირაღაშვილის თამაზსა და
არზაზზე მოწერილი ბახეებ ღვედიულის დარეკა-
ნისა . . . . . 541—523
- 1788, აზრელის 13. წერილი ბატონიშვილის ვახტან-
გის მისი მძის თეფანისადმი . . . . . 43— 35
- 1788, აზრელის 13. წერილი მირზა მისაილის მი-
კარბაძ იასეებისადმი . . . . . 44— 35
- 1788, აზრელის 20. წერილი ირაკლი II ბატონიშვი-
ლის თეფანისადმი . . . . . 45— 36
- 1788, აზრელის 21. წერილი დარეკას ღვედიულის მი-
კარბაძ იასეებთან . . . . . 46 — 36
- 1788, აზრელის 24. წერილი დარეკას ღვედიულის მი-
კარბაძ იასეებისადმი . . . . . 47— 37
- 1788, აზრელის 28. ერეკლე II წიგნი თეფან ბატო-
ნიშვილთან . . . . . 58— 44
- 1788, აზრელის 30. ერეკლე II წიგნი თეფან ბატო-
ნიშვილთან . . . . . 59— 45

- 1788, მასის 2. ემობის წიგნი მიტროპოლი მამუკა ფომ-
ვახიძის მიერ ათარ ამლახურისადმი . . . . . 542 — 523
- 1788, მასის 26. იულის ბატონიშვილის წიგნი მიშ-
კარბაშას . . . . . 60 — 46
- 1788, მასის 30. წერილი ბატონიშვილის იულისის
მიშკარბაშ იასკებთან . . . . . 48 — 38
- 1788, თაბათის 11. წერილი ერეკლე II მიშკარბაშ
იასკებთან და ქახოსო მურვანიშვილთან . . . . . 49 — 38
- 1788, თენისის 27. განახეხი ხიმშიაშვილის სულხანის
და მისი სხლის კაცების დავის გამო . . . . . 213 — 200
- 1788, სექტემბრის 9. წერილი იასკე მუხრან-ბატონი-
ს მიშკარბაშ იასკებთან . . . . . 50 — 39
- 1788, სექტემბრის 9. წერილი იულის ბატონიშვილი-
ს მიშკარბაშ იასკებთან . . . . . 51 — 40
- 1788, სექტემბრის 13. წერილი იულის ბატონიშვი-
ლის მიშკარბაშ იასკებისადმი . . . . . 52 — 40
- 1788, ლეინაბისთავის 18. წერილი ბატონიშვილის გი-
ორგის მიშკარბაშ იასკებისადმი . . . . . 53 — 41
- 1788, გიორგაბისთავის 8. არზა გოგი თუმანიშვილი-
ს და არზაზე მიწერილი ბძნეხ ბატონიშვილის
ვახტანგის . . . . . 543 — 525
- 1788, ნაემბრის 17. წერილი ბატონიშვილის ვახტან-
გის . . . . . 61 — 47
- 1788, გიორგაბისთავის 18. არზა მხუჩარ ლაშქარა-
ვისის ერეკლე შერისადმი . . . . . 544 — 525
- 1788, ნაემბრის 19. წერილი იასკე მუხრან-ბატონი-
ს მიშკარბაშ იასკებთან . . . . . 62 — 47
- 1788, ნაემბრის 24. წერილი ბატონიშვილის იული-
ნის მიშკარბაშ იასკებთან . . . . . 63 — 48
- 1788, ნაემბრის 25. წერილი სხლახუცის თეიმურა-
ზის მიშკარბაშ იასკებთან . . . . . 64 — 48
- ✓ 1789, აპრილის 26. არზა მეტეხელუბის ერეკლე შერის-
ადმი . . . . . 65 — 50

- 1789, მასის 25. წერილი ბატონიშვილის დავითის მიშკარბაშ იოსებთან . . . . . 66— 51
- 1789, მასის 30. მორიგების წერილი დავით სარღლის ციციშვილისა და შალივაშვილებისა . . . . . 18— 17
- 1789, თაბათავის 28. წერილი იოანე მუხრან-ბატონისა მიშკარბაშ იოსებთან . . . . . 67— 51
- 1789, მკათათვის 6. ერეკლე მეორის წერილი იულონ ბატონიშვილთან . . . . . 68— 52
- 1789, მარიამობისთვის 29. არზა მანუჩარ ლაშქარნივისისა და არზაზე მოწერილი ბძსნება ირაკლი II-სა 545—526
- 1789, მარიამობისთვის 29. არზა მანუჩარ ლაშქარნივისისა და არზაზე მოწერილი ბძსნება ერეკლე მეორისა . . . . . 546—527
- 1789, ეჩქენისთვის 17. არზა ნაკოლაზ თუშანიშვილისა და არზაზე მოწერილი ბძსნება ირაკლი II-სა 547—528
- 1789, სეკტემბრის 29. იულონ ბატონიშვილის წერილი მიშკარბაშ იოსებთან . . . . . 69— 52
- 1789, ღვინობისთვის 10. წიგნი ბატონიშვილის იულონისა მიშკარბაშ იოსებთან . . . . . 71— 54
- 1789, გიორგობისთვის 1. ერეკლე II-ეს წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან . . . . . 72— 54
- 1789, ნოემბრის 4. იოანე მუხრან-ბატონისა წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან . . . . . 70— 53
- 1789, დეკემბრის 14. წერილი ბატონიშვილის დავათისა მიშკარბაშ იოსებთან . . . . . 73— 55
- 1790, იანვრის 17. არზა მანუჩარ ლაშქარნივისისა თუშანიშვილისა და არზაზე მოწერილი ბძსნება ერეკლე II-სა . . . . . 548—529
- 1790, აგვისტოს 7. წერილი ბატონიშვილის იულონისა მიშკარბაშ იოსებთან . . . . . 74— 56
- 1790, მარიამობისთვის 23. არზა მანუჩარ თუშანიშვილისა და არზაზე მოწერილი ბძსნება ირაკლი II-სა 549—530
- 1790, ეჩქენისთვის 3. წერილი ერეკლე II-სა მიშკარ-

	ბაშ იოსებთან	75 — 56
1790,	ნოემბრის 8. იოანე შუხრან-ბატონის წიგნი იოსებ მიშკარბაშიანს	76 — 57
1791,	იანვრის 4. იულონ ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მიშკარბაშიანს	77 — 57
1791,	აგვისტოს 4. ერეკლე II სწერს ქალაქის მთურავს დავით ციციშვილს, გამოცხადდეს ის დიდ თავადებით ქალაქში ფერისცვალების შესახებ დღეს საქვეყნო საქმეების შესახებ.	14 — 13
1791,	სექტემბრის 27. განჩინება მდივანბეგისა თანაშვილების შესახებ დამტკიცებული ერეკლე II-ის მიერ	230 — 217
1791,	ოქტომბრის 8. წერილი დარეჯან დედოფლისა იოსებ ყორღანაშვილისადმი.	253 — 241
1791,	ოქტომბრის 12. წერილი ერეკლე II ფარსადან მახაბლისადმი	220 — 207
1791,	გიორგობისთავის 10. არზა გივი ავალიშვილისა და არზაზე მოწერილი ბძანება ერეკლე II-სა	550 — 531
1791,	დეკემბრის 26. ბძანება ერეკლე II-სა ქურთების აყრის შესახებ	231 — 219
1792,	იანვრის 4. წერილი ერეკლე II სახლთხუცის გიორგი აბაშიძისადმი	194 — 171
1792,	მარტის 2. წერილი ერეკლე II ხერთვისისა და იბრეიმ-ბეგთან და მაშკარბაშ იოსებთან	78 — 58
1792,	მარტის 6. წერილი დარეჯან დედოფლისა იოსებ ყორღანაშვილისადმი	254 — 242
1792,	მარტის 14. ქაიხოსრო აბაშიძის წიგნი იოსებ მიშკარბაშიანს	79 — 59
1792,	მარტის 14. წერილი ერეკლე II-სა იოსებ მიშკარბაშიანს	80 — 61
1792,	მარტის 16. წერილი ბატონიშვილის იულონასა ხერთვისისა და იბრეიმ-ბეგთან	81 — 62
1792,	ანრალის 27. წერილი ქალაქის მთურავის დავით	

- ციციშვილისა შიშვარბაშ იოსებთან . . . . . 82— 63
- 1792, აპრილის 29. დარეჯან დედოფლის წერილი იოსებ შიშვარბაშთან . . . . . 83— 64
- 1792, აგვისტოს 24. წიგნი ერეკლე II-ისა შიშვარბაშ იოსებთან . . . . . 84— 65
- 1793, იანვრის 28. განახენი ნაზირის ბარაშის გურგენიძის ღაჭრის გამო მორღლის გიორგის შიურ . 517—476
- 1793, თებერვლის 6. არზა კაცია ფავლენაშვილისა და არზაზე მიწერილი ბძანება ერეკლე II-ისა . 195—172
1793. მკათათვის 8. არზა მანუჩარ თუმანიშვილისა და არზაზე მიწერილი ბძანება ერეკლე II-ისა . 551—532
- 1793, ივლისის 7. ბძანება დარეჯან დედოფლისა ზუავ დონდორაშვილისადმი . . . . . 306—291
- 1793, ივლისის 8. წერილი შალახვარ იოსებისა ზურაბ დონდორაშვილისადმი . . . . . 381—364
- 1794, აგვისტოს 22. წერილი ფარნაოზ ბატონიშვილისა ალალო ეორღანაშვილისადმი. . . . . 334—320
- 1784—1795. სინანულის წიგნი გოდერძის ძევის ირაკლი შიორის წინააღმდეგ შეთქმულობაში მონაწილეობის მიღების გამო . . . . . 137—105
- 1784—1795. მახსენება გოდერძის ირაკლის წინააღმდეგ შეთქმულობაში მონაწილეობის მიღების შესახებ . . . . . 138—106
- 1794—1795. ზირა წერილისა ალა-მაშად-ხანის შესახებ. 139—108
- 1794—1795. წერილი ბეჟან ავალიშვილისა იოსებ ეორღანაშვილისადმი . . . . . 383—366
- 1799—1795. შავი წერილისა დარეჯან დედოფლისა შიოშ თუმანიშვილისა მამსთან შიოშის ცოლის შერთვის შესახებ . . . . . 410—395
- 1795, იანვრის 5. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა ალალო ეორღანაშვილისადმი . . . . . 234—221
- 1795, იანვრის 11. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა მილახვარ იოსებ ეორღანაშვილისადმი . 235—222

- 1795, იანვრის 21. წერილი შუფის ძის შირიანისა იოსებ ზურაბოვისადმი . . . . . 341—330
 1795, აპრილის 9. წერილი ბატონიშვილის გიორგისა შიშკარბაშ იოსებთან . . . . . 85—65
 1795, მაისის 8. განჩინების წიგნი მგალთბლიშვილის დიმიტრის დავის შესახებ საწინააღმდეგოდ . . . . . 232—219
 * 1795, ივლისის 17. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილის დარეჯან დედოფლისადმი . . . . . 236—222
 1795, სექტემბრის 24. წერილი დარეჯან დედოფლისა შელიქ დარჩიასთან ფარჩის გამოგზავნის შესახებ. . . . . 255—244
 1795, ოქტომბრის 7. წერილი დარეჯან დედოფლისა იოსებ ყორღანაშვილისადმი . . . . . 256—244
 1795, ოქტომბრის 11. წერილი დარეჯან დედოფლისა სტეფანე ყორღანაშვილისადმი . . . . . 257—245
 1795, ღვინთობისთვის 30. წერილი მირიშქარ იოსებისა შილახვარ იოსებ ყორღანოვისადმი. . . . . 374—356
 1795, ოქტომბრის 30. წერილი დარეჯან დედოფლისა ოსეუა შილახვართან . . . . . 382—364
 1795, ნოემბრის 1. წერილი დარეჯან დედოფლისა შილახვარ იოსებ ყორღანაშვილისადმი . . . . . 309—293
 1795, გიორგობისთვის 13. მოხსენება იოსებ ყორღანაშვილისა დედოფალ დარეჯანისადმი . . . . . 375—357
 1795, ნოემბრის 27. წერილი შიომ თუშანიშვილისა ალალა ყორღანაშვილისადმი . . . . . 406—392
 1795, გიორგობისთვის 28. მოხსენება იოსებ ყორღანაშვილისა დედოფალ დარეჯანისადმი . . . . . 376—358
 1795, ქრისტეშობისთვის 9. მოხსენება იოსებ ყორღანაშვილისა დედოფლისა დარეჯანისადმი . . . . . 378—361
 1795, დეკემბრის 22. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა იოსებ ყორღანაშვილისადმი . . . . . 342—331
 1795. წერილი დარეჯან დედოფლისა სტეფანე ყორღანაშვილისადმი . . . . . 258—245
 1795. მოხსენება იოსებ ყორღანაშვილისა დედოფალ და-

- რეჯანისადმი . . . . . 377—360
- ✓ 1794—1796. წერილი სანით ფაშისა დედოფლის და-
რეჯანისადმი . . . . . 399—385
- ✠ 1796, იანვრის 1. არზა მოქალაქეთა შუიუ ირაკლი II-ის
მიმართ. . . . . 325—311
- ✠ 1796, იანვრის 23. წერილი იმერთა დედოფლის ასნა-
სი ავალთა ყორღანაშვილისადმი . . . . . 366—350
- 1796, თებერვლის 18. ბძახება ერეკლე II იოსებ მ-
შკარაბაშისადმი. . . . . 86— 66
- 1796, მარტის 1. საიჯარადრო ზირაბის წიგნი სმ-
ლებორს შესახებ დარეჯან დედოფლის მიერ მი-
ცემული იასე უსტიაშვილისადმი . . . . . 259—246
- 1796, აპრილის 4. წერილი თანეზასი დედოფალ და-
რეჯანისადმი . . . . . 337—324
- 1796, აპრილის 16. მოხსენება შელაქ დარჩასია ირა-
კლი მეორისადმი რუსების ბარკის გარაკების
შესახებ . . . . . 344—332
- ✠ 1796, აპრილის 21. მოხსენება შელაქ დარჩასია ირა-
კლი მეორისადმი რუსების დარუხანდში გამარჯვე-
ბის შესახებ . . . . . 345—332
- 1796, აპრილის 24. არზა თადიფიხან-ოღლის-ავასი და
არზაზე მიწერილი ბძახება ბატონიშვილის გა-
არვისა . . . . . 314—302
- 1796, მაისის 9. არზა შაატა ცისკარაშვილისა და არ-
ზაზე მიწერილი ბძახება ერეკლე II-ისა . . . . . 488—450
- 1796, მაისის 14. წერილი დარეჯან დედოფლისა იო-
სებ ყორღანაშვილისადმი . . . . . 260—247
- 1796, მაისის 27. ბძახება ირაკლი II-სა იოსებ ყორ-
ღანაშვილისადმი . . . . . 343—331
- ✓ 1796, მაისის 30. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილა-
სა დედოფალ დარეჯანისადმი . . . . . 237—223
- 1796, ივნისის 16. წერილი დამიტრი ორბელიანისა
დარეჯან დედოფლისადმი . . . . . 388—371

- 1796, ივნისის 24. წერილი შიომთხმედიშვილისა ჯალალ ყორღანაშვილისადმი . . . . . 407—393
- 1796, ივლისის 15. არზა ლუარსაბის ძიძის დარეჯან დედოფლისადმი . . . . . 446—333
- 1796, ივლისის 16. ბძახება ერეკლე II-ს იოსებ მიშკარბაშისადმი . . . . . 87—66
- 1796, ივლისის 23. წერილი დიმიტრი ორბელიანის მილახვარ იოსებისადმი . . . . . 390—373
- 1796, ივლისის 26. ბძახება ერეკლე II-ს იოსებ მიშკარბაშისადმი . . . . . 88—67
- 1796, მკათათვის 29. წერილი დიმიტრი ორბელიანის მილახვარ იოსებისადმი . . . . . 389—372
- 1796, ივლისი. წერილი დიმიტრი ორბელიანის დედოფალ დარეჯანისადმი . . . . . 391—375
- 1796, აგვისტოს 4. წერილი ბატონიშვილის ვახტანგის მილახვარ იოსებ ყორღანაშვილისადმი . . . . . 328—314
- 1796, მარაშხვილისთვის 4. წერილი საბით-ფაშის მიშკარბაშ იოსებთან . . . . . 129—97
- 1796, აგვისტოს 24. მოხსენება სულთან მდივნის ირაკლი II-სადმი . . . . . 347—334
- 1796, აგვისტოს 26. წერილი სელაიმ-ალა უაფიანის იოსებ მიშკარბაშისადმი . . . . . 89—67
- 1796, აგვისტოს 26. წერილი ბატონიშვილის ვახტანგის მილახვარ იოსებ ყორღანაშვილისადმი . . . . . 329—315
- 1796, სექტემბრის 3. წერილი დიმიტრი ორბელიანის დედოფალ დარეჯანისადმი . . . . . 392—375
- 1796, ენკენისთვის 7. წერილი იოანე მუხრან-ბატონის იოსებ მიშკარბაშისადმი . . . . . 90—68
- 1796, სექტემბრის 19. ზირი წერილის დარეჯან დედოფლის ზოლკოფენაკ ივან ეფრემიჩ სირხევესთან 261—249
- 1796, სექტემბრის 19. ზირი წერილის დარეჯან დედოფლის ზოლკოფენაკ ივან ეფრემიჩ სირხევესთან 262—249
- 1796, თვამბრის 13. ბძახება ირაკლი II-ის იოსებთან

ეორღანაშვილისადმი	315—303
1796, დეკემბრის 31. წერილი ალექსანდრე ბატონი- შვილის ალფო ეორღანაშვილისადმი	238—224
1796. წერილი ჭავჭავაძის დედოფალ დარეჯანისადმი.	312—300
1796. ზირი წერილის დარეჯან დედოფლის ჭავჭავაძის- ადმი.	313—302
1797—1797. არზა მთავარქეთა ირავლი II-სადმი	326—312
1795—1797. ზირის შეუესთან ბატონიშვილის გიორ- გის მაგიერ სოლომონ ლეონიძისგან მიწერილის წერილის	386—368
1795—1797. ზირები სოლომონ მდივნის ლეონიძის სადმი წერილის	387—370
1797, იანვრის 8. ზირი წერილის დარეჯან დედოფ- ლის არქიერ იოსებთან	263—250
1797, იანვრის 15. წერილი შიომ თუმანიშვილის ალ- ფო ეორღანაშვილისადმი	408—394
1797, თებერვლის 2. წერილი ბატონიშვილის ალმას- ხანის დედოფალ დარეჯანისადმი	242—229
1797, თებერვლის 7. წერილი გარსევან ჭავჭავაძის და- რეჯან დედოფლისადმი	348—335
1797, თებერვლის 11. წერილი დედოფლის ანასის ალ- ფო ეორღანაშვილისადმი	367—350
1797, თებერვლის 19. წერილი დიმიტრი ორბელიან- ის მიწახვარ იოსებისადმი	393—377
1797, თებერვლის 23. წერილი ახეზასი დედოფალ დარეჯანისადმი	339—327
1797, მარტის 5. წერილი ახეზასი დედოფალ დარე- ჯანისადმი	340—329
1797, მარტის 11. წერილი ბატონიშვილის ვახტანგი- ს ალფო ეორღანაშვილისადმი	300—316
1797, მარტის 18. წერილი ევთიმი ბერის დარეჯან დედოფლისადმი	349—335
1797, მარტის 27. წერილი შიომ თუმანიშვილის ალ- ფო ეორღანაშვილისადმი	315—303

- ლო უორლანსჰეილისაღმბი . . . . . 409—395
- 1797, მარტის 30. წერილი შირიშქარის იასეების ალა-
ლო უორლანსჰეილისაღმბი . . . . . 379—362
- 1797, აბრილი წერილი შეუის ასულის ანასტასია შიშ-
შქარბაშ იასეების ცოლთან ქალუხსთან . . . . . 91—69
- 1797, აბრილის 7 წერილი თანეხსი დელოფალ და-
რეჟანისაღმბი . . . . . 338—326
- 1797, აბრილის 15. წერილი გიორგი არხი-უბისკოზო-
სის კათალიკოს ანტონ II-სთან . . . . . 324—310
- 1797, აბრილის 26. შირი წერილის დარეჟან დელო-
ფლის იმერეთის კათალიკოსის დასთიუფისაღმბი. 264—251
- 1797, აბრილის 28 იულონ ბატონიშვილის ბძნება ქა-
რუშ ქარუშიქ და სარმანსჰეილი რამაზისაღმბი . 271—257
- 1797, მაისი 1. შირი წერილის, რომელიც შიუწერია
დარეჟან დელოფალს ზოლოფნიკ ხელიდოვისაღმბი 275—265
- 1797, მაისის 14. შირი წერილის, რომელიც შიუწე-
რია დარეჟან დელოფალს მაქსიქ კატკატაუისაღმბი. 276—266
- 1797, მაისის 14. შირი წერილის დარეჟან დელოფ-
ლის არქიურ იასეებ არღეთაშვილისაღმბი . . . . . 277—267
- 1797, მაისის 20 წერილი შეუის ირაკლი II ასულის
ქეაუჟანას შიშქარბაშის ცოლთან ქალუხსთან . . . . . 92—70
- 1797, მაისის 20. შირი წერილის დარეჟან დელოფ-
ლის ხელიდოვისაღმბი . . . . . 278—267
- 1797, მაისის 23. წერილი მანუხარ კატკატაუის დარეჟან
დელოფლისაღმბი . . . . . 350—337
- 1797, მაისის 23. შირი წერილის დარეჟან დელოფ-
არქიურ იასეებ არღეთაშვილისაღმბი. . . . . 279—268
- 1797, ივნისის 1. წერილი შიოშ თუშანიშვილის ალა-
ლო უორლანსჰეილისაღმბი . . . . . 411—397
- 1797, ივნისის 2. წერილი შიოშ თუშანიშვილის ალაფუ
უორლანსჰეილისაღმბი . . . . . 352—338
- 1797, თიბთაუის 3. ბძნება ირაკლი II-ის იასეებ უორ-
ლანსჰეილისაღმბი . . . . . 316—303

- 1797, თიბათვის 6. განხიება შხმე მილახვარის და შა-
სი განყოფილის დაკითხვილის ზაალის დავის გამო 196—173
- 1797, თიბათვის 12. ბძხება ერეკლე II-ს იოსებ მიშ-
კარბაშისადმი . . . . . 93— 71
- 1797, ივლისის 12. წერილი შიომ თუმანიშვილისა ალა-
ლო უორღანაშვილისადმი . . . . . 412—398
- 1797, ივლისის 6. წერილი მეუის ძის ფარნახაზის
იოსებ უორღანაშვილისადმი. . . . . 353—339
- 1797, ივლისის 21. წერილი მანუჩარ კაჭკაჭოკისა და-
რეჯან დედოფლისადმი . . . . . 351—337
- ✓ 1797, ივლისის 28. წერილი სიბუთა-ფაშისა დედოფალ
დარეჯანისადმი . . . . . 243—230
- 1797, აგვისტოს 18. წერილი სულამესი, ბატონი-
შვილის იუღანის ცოლისა, მიშკარბაშის ცოლ-
თან . . . . . 94— 71
- ✗ 1797, აგვისტოს 27. წერილი სარდარ-სახლიხუცის
იოსებ არბეღიანის იოსებ მიშკარბაშთან. . . . . 95— 73
- 1797, აგვისტოს 30. ბძხება მეუის ძის გიორგის
იოსებ უორღანაშვილისადმი . . . . . 317—404
- 1797, ენკენისთვის 21. წერილი იუღან ბატონიშვი-
ლის იოსებ მიშკარბაშისადმი . . . . . 96— 73
1797. აკტამბრის 5. წერილი მეუის ძის გიორგის
იოსებ უორღანაშვილისადმი . . . . . 354—339
- ✗ 1797. აკტამბრის 8. წერილი მეუის ძის გიორგის
დარეჯან დედოფლისადმი . . . . . 318—305
- ✗ 1797, ნოემბერს. ზირა წერილის დარეჯან დედოფლი-
ს ივან ვასილიანთან . . . . . 280—268
- 1797, ნოემბრის 16. განხიების წიგნი მდივანბეგის
შელარეგების შესახებ. . . . . 221—208
- ✗ 1797, ნოემბრის 21 წერილი ალექსანდრე ბატონიშვი-
ლის დედოფალ დარეჯანისადმი . . . . . 239—225
- ✓ 1797, გიორგობისთვის 22. წერილი ბატონიშვილის
ალექსანდრესა დედოფალ დარეჯანისადმი . . . . . 240—226

- ✠ 1797, ნოემბრის 28. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა დედოფალ დარეჯანისადმი . . . . . 241—227
 ✧ 1797, დეკემბრის 22. წერილი იულიან ბატონიშვილისა დედოფალ დარეჯანისადმი . . . . . 335—320
 1797. ბძინება დარეჯან დედოფლის სვიმონ მდივნისადმი. 281—269
 1790—1798. წერილა შიომთხეთისა დედოფალ დარეჯანისადმი . . . . . 405—391
 ✧ 1794—1798. წერილი ერეკლის მაძღვრისა დარეჯან დედოფალთან . . . . . 400—387
 ✠ 1795—1798. წერილი იმერეთს მეფის სოლომონ II-სა დარეჯან დედოფლისადმი . . . . . 247—235
 1796—1798. ზირი წერილისა ჯავახისა და იბრეიმ-ხანის შესახებ. . . . . 140—109
 1797—1798. წერილი დედოფლის ანხასი ალაფი ყორღანსა და შიომთხეთს . . . . . 368—351
 1797—1798. წერილი დედოფლის ანხასი ალაფი ყორღანსა და შიომთხეთს . . . . . 369—352
 ✧ 1797—1798. წერილი დედოფლის ანხასი ალაფი ყორღანსა და შიომთხეთს . . . . . 370—353
 1798. წერილი ჯავახისა დარეჯან დედოფლისადმი . 402—389
 ✠ 1798. სიმონისა წერილი ჯავახისა დარეჯან დედოფლისადმი . . . . . 403—389
 ✧ 1798. სიმონისა წიგნი იბრეიმ-ხანისა დარეჯან დედოფლისადმი . . . . . 404—396
 ✧ 1798, იანვარი. ზირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა გუბარნიისადმი . . . . . 287—274
 ✠ 1798, იანვარი. ზირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა ბეზარბაგოსადმი . . . . . 289—275
 ✧ 1798, იანვარი. ზირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა ბეზარბაგოსადმი . . . . . 290—276
 ✠ 1798, იანვარი. ზირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა იმერეთისადმი . . . . . 282—269
 ✠ 1798, იანვარი. ზირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა

	იმპერატორისადმი	283—270
✠ 1798,	იანვარი. ზირი წერილის დარეკან დედოფლის იმპერატორისადმი	284 -- 272
1798,	იანვარი. ზირი წერილის დარეკან დედოფლის ენაჲს კურაკინისადმი.	285—272
✠ 1798,	იანვარი. ზირი წერილის დარეკან დედოფლის მუსინ-შუშკინისადმი	286—273
✠ 1798,	იანვრის 5. ზირი წერილის დარეკან დედოფ- ლის გუდოვიჩთან მიწერილი	288—275
1798,	იანვრის 30. წერილი იულან ბატონიშვილის აოსებ მიშკარბაშისადმი	97— 74
1798,	თებერვლის 6. წიგნი დარეკან დედოფლის აო- სანე მუხრან-ბატონთან	98— 75
1798,	მარტი. წერილი თამაზ ორბელიანის ალაფუ ეორ- ლანაშვილისადმი	355—340
1798,	მარტის 22. წერილი შელიქ დარჩიასი ალაფა ეორლანაშვილისადმი	396--382
1798,	მარტის 23. აზატობის წიგნი ბოძებულა გიორ- გა XII-ის მიერ	233—220
1798,	აპრილის 22. ისხება დარეკან დედოფლის გო- რის მორავისადმი	291—277
1798,	მაისის 8. წერილი ბატონიშვილის იულანის მიშკარბაშ აოსებთან	99— 76
1798,	მაისის 13. წერილი ბატონიშვილის იულანის მიშკარბაშ აოსებთან	100— 76
✠ 1798,	მაისის 14 ზირი წერილის დარეკან დედოფ- ლის გრაფ არაკლი ივანითან	292—277
✠ 1798,	მაისის 27. წერილი გიორგა XII-ისა დარეკან დედოფლისადმი	319... 306
1798,	მაიათაყვის 31. წერილი ბატონიშვილი იულანის ცოდლის სალაშქსი მიშკარბაშის ცოდთან ქალუგს- თან	101 77
1798,	ივლისის 16. გიორგა XII უმტკიცეს კლიზ-	

- ბარ მახაბულს ვარინს მამულს . . . . . 222—209
- 1798, აგვისტოს 19. წერილი გიორგი XII-ის ად-
ლოფად დარეჯანისადმი . . . . . 320—307
- ✧ 1798, სექტემბრის 1. წერილი დარეჯან ადლოფის
გიორგი XII-სადმი . . . . . 293—279
- 1798, სექტემბრის 4. ზირი წერილის დარეჯან ადლო-
ფლას გრაფ ირაკლი ივანიშვიან . . . . . 294—280
- 1798, ენკენისთვის 5. განხილების წიგნი ბატონიშვი-
ლის აუღონას ბერძნისშვილების მამულზე დავის
შესახებ. . . . . 245—231
- 1798, სექტემბრის 5. წერილი გიორგი XII-ის ად-
ლოფად დარეჯანისადმი . . . . . 321—308
- 1798, სექტემბრის 18. მეორე განხილება დავათიშვა-
ლის ჩაადის და მანძე რამზისშვილის დავის
გამო . . . . . 197—180
- 1798, ოქტომბრის 2. არჩა ტუტის მგალობლიშვილი-
ის და არჩაზე მიწერილი ბძახეა გიორგი XII-ს. 246—234
- 1798, ოქტომბრის 15. წერილი გიორგი XII დავით
ბატონიშვილისადმი . . . . . 102—78
- ✧ 1798, დეკემბრისთვის 20. ზნა ფეიქრიშვილი თავის
თავს შვილებათურთ მიჰყიდის სვიმონ ქართვე-
ლიშვილს . . . . . 244—230
- ✧ 1798, ნოემბრის 12. ზირი წერილის დარეჯან ადლო-
ფლის კელმწიფესთან მიწერილი . . . . . 295—281
- 1798, დეკემბრის 5. წერილი ათაბაგ ექიმის ალაფუ
ეორანსშვილისადმი . . . . . 356—340
- 1798, ქრისტეშობისთვის 11. წერილი მელიქ დარჩა-
სი ალაფო ეორანსშვილისადმი . . . . . 397—383
- 1798, დეკემბრის 12. წიგნი გიორგი XII-ის იოსებ
მიშკარბაძისადმი . . . . . 103—79
- 1798—1799. წერილი ადლოფლის ანხსი ალაფუ ეორ-
ანსშვილის მიმართ. . . . . 371—354
- 1798—1799. წერილი ადლოფლის ანხსი ალაფო ეორ-

	ღანაშვილისადმი	372—354
1798—1799.	წერილი ჭავჭავაძისა დედოფალ დარე- ჯანისადმი	401—388
✶ 1799,	იანვრის 19. წერილი შირიან ბატონიშვილის აღლო ეორღანაშვილისადმი.	357—341
1799,	იანვრის 27. წერილი ბატონიშვილის იუღონის შეუღლის საღომესი მიშვარბაშის ცოღიან ქა- ღუსთან	104— 80
1799,	ფებერუღას 2. წერილი შეღიქ დარღიასი იოსებ ეორღანაშვილისადმი	398—384
1799,	ფებერუღის 14. წერილი შირიან ბატონიშვი- ლისა იოსებ ეორღანაშვილისადმი	358—342
1799,	ფებერუღის 14. წერილი შირიან ბატონიშვილი- სა აღაღუ ეორღანაშვილისადმი	359—342
✶ 1799,	მარტის 7. ბძანება გიორგი XII-სა ასეღუ ეორ- ღანაშვილისადმი	322—309
1799,	მარტის 20. წერიღის შეღის რძღის ქეღეღანის- სა აღაღო დორღანაშვილისადმი	327—314
1799,	მარტის 29. წერილი იუღონ ბატონიშვიღისა მიშვარბაშ იოსებთან	105— 81
1799,	მაისის 13. წერილი შეღის ძის ვახტანღისა აღა- ღო ეორღანაშვიღისადმი	331—318
1799,	თიბათუღის 17. წერილი შეღის რძღის საღომე- სი მიშვარბაშის ცოღიან ქაღუსთან	106— 81
1799,	შვათათუღის 22. წერილი შეღის რძღის საღომე- სი მიშვარბაშის ცოღიან ქაღუსთან	107— 82
✶ 1799,	აქტომბრის 18. საღეღოს გაწერის საა	272—258
✶ 1799,	აქტომბრის 19. ბძანება გიორგი XII-სა მამუ- ღა ხადირბეღიშვიღისა შესხებ	198—182
1799,	ნოემბრის 1. ზირი წერიღისა დედოფალ დარე- ჯანისა გიორგი XII-სთან	296 -- 281
1798—1800.	ზირი განცხადებისა ჭავჭავაძისა შესხებ შეღის გიორგი XII-ისა მიშვარბაშ იოსებთანადმი.	135—103

- 1796—1800. წერილი იმერთა შეთვის სოლომონ II-სა
მილახორ იოსებ უორლანაშვილასადმი . . . . . 249—237
- 1800, თებერვლის 2. წერილი შეთვის ასულას ქეთევან-
ნისა მიშკარბაშის ცალათან ქალუასთან . . . . . 108—83
- 1800, თებერვლის 15. შავა წერილისა დარუჯან დე-
დოფლისა კელაშეთისადმი . . . . . 297—283
- 1800, მარტის 1. სიგელი დედოფალ მარიამისა გიორ-
გი ციციშვილისადმი ბოძებული . . . . . 360—343
- 1800, აპრილის 21. თხოვნა ჯანდიერებისა და თხოვ-
ნაზე მაწერილი ბძხება გიორგი XII-ისა. . . . . 199—182
- 1800, მაისის 3. წერილი გიორგი XII თავის შვილის
ბაკრატიასადმი ხარჭაშნელისშვილის მამულის შე-
სახებ . . . . . 248—236
- 1800, მაისის 15. გიორგი XII უშტკიცებეს თეოდორე
კოტეჯიშვილს კავთისხევის სადეკანოზო მამულს. 200—183
- 1800, ივნისის 25. ჯარის შეწერა სათარხნოს და სა-
ციციანოსა . . . . . 273—260
- 1800, აგვისტოს 26. წერილი გიორგი XII მიშკარ-
ბაშ იოსებთან. . . . . 109—83
- 1800, ოკტომბრის 30. ზირა წერილისა დარუჯან დე-
დოფლისა დამატრი ზააღიჩისადმი . . . . . 298—283
- 1800, ნოემბრის 27. არზა უცნობი ზირისა მალახვარ
იოსებისადმი . . . . . 299—285
- 1800, დეკემბრის 2. წერილი დარუჯან დედოფლისა
იოსებ მიშკარბაშთან . . . . . 110—84
- 1800, დეკემბრის 4. წერილი გიორგი XII მიშკარბაშ
იოსებთან . . . . . 111—85
- 1798—1801, ივნისის 11. წერილი გენთიელა კეთი-
შესი დედოფალ დარუჯანისადმი. . . . . 141—110
- 1801, იანვრის 13. ზირა წერილისა დარუჯან დედოფ-
ლისა ივან ზეტროვიჩისადმი . . . . . 300—286
- 1801, იანვრის 15. ზირა მანიფესტისა ბატონიშვილას
დავითას . . . . . 323—309

- 1801, ანრიფის 8. მოხსენება იოსებ ყორღანაშვილის
საქართველოს შმარაველის დავითისადმი . . . 384.—367
- 1801, ანრიფის დამლეკა. სუსხა სადღოფლო მამულე-
ბასა და სოფლების დარეჯან დედოფლას მიერ
წარდგენილი . . . . . 311—295
- 1801, ივნისის 11. წერილი ბარბარე კნორინდის დე-
დოფლას . . . . . 142 — 112
- 1801, ივლისის 5. წერილი მეფის ძის დავითის სერ-
გეი ლაზარისძის მიწერილი . . . . . 361—343
- 1801, აგვისტოს 2. წერილი ალალ ყორღანაშვილის
მეფის ძის ვასტანგისადმი . . . . . 394—378
- 1801, სექტემბრის 3. წერილი იფანავაზ ბატონიშვი-
ლის ალალ ყორღანაშვილისადმი . . . . . 336—324
- 1801, ენკენასავის 23. იამაზ ობუელიანას წერილი
იოსებ მაშკარბაშთან . . . . . 112 — 86
- 1801, ოქტომბრის 11. ამერეთის მეფის სოლომონ II
წერილი იოსებ მაშკარბაშთან . . . . . 113— 86
- 1801, ოქტომბრის 25. მოხსენება ბეკთაბეგ მდივნის
დედოფლასადმი . . . . . 362—345
- 1801, დეკემბრის 8. დარეჯან დედოფლის წერილი იო-
სებ მაშკარბაშთან . . . . . 114 - 87
- 1801, დეკემბრის 9. იუღონ ბატონიშვილის წერილი
იოსებ მაშკარბაშთან . . . . . 115 — 87
- 1801, დეკემბრის 18. იუღონ ბატონიშვილის წერილი
მიშკარბაშ იოსებთან . . . . . 116 — 88
- 1801, დეკემბრის 21. წერილი მეფის რძლის სალო-
მესი იოსებ მაშკარბაშისადმი . . . . . 117 — 88
- 1801, დეკემბრის 21. წერილი იუღონ ბატონიშვილის
იოსებ მაშკარბაშთან . . . . . 118 — 89
- 1802, იანვრის 27. წერილი იუღონ ბატონიშვილის
იოსებ მაშკარბაშისადმი . . . . . 119— 89
- 1802, იანვრის 31 ღირა წერილის დარეჯან დედოფ-
ლის ზეტრე გრიგოლაჩისადმი . . . . . 302—289

- 1802, იანვრის 31. ზირი წერილის დარეჯან დედოფლისა ზროთაძობ ალექსისთან . . . . . 303 — 289
- 1802, თებერვლის 24 წერილი იულონ ბატონიშვილისა შიშკარბაშ იასებთან . . . . . 120 — 90
- 1802, მარტის 12. წერილი შეჟის ძის დავითის თამაზ სულთანთან და დეშურჩიანის აღაღარებთან . 121 — 91
- 1802, მარტის 25. ბძახეა დარეჯან დედოფლისა შილახვარ იასებთანადმი . . . . . 304 — 290
- 1802, მარტის 25. წერილი შეჟის ძის ვახტანგის იასებ უორლანაშვილისადმი . . . . . 332 — 318
- 1802, მარტის 26. წერილი შეჟის ძის ვახტანგის აღაღო უორლანაშვილისადმი . . . . . 333 — 319
- 1802, აპრილის 1. წერილი დარეჯან დედოფლისა აღაღო უორლანაშვილისადმი . . . . . 305 — 290
- 1802, თიბათუვის 10. ზირი საგლის დარეჯან დედოფლისა, ბოძებულა ქავანაკა აღი-აღასათვის . 301 — 287
- 1802, მკათათუვის 17. წერილი ბატონიშვილის იულონას შიშკარბაშ იასებთან . . . . . 122 — 91
- 1802, მკათათუვის 19. წერილი იასებ უორლანათვის თაკის შვალეების აღაღო, ავანე და თამასადმი . 373 — 355
- 1802, ივლისის 21. წერილი სელიმ-აღო ხემშიის ძისა შიშკარბაშ იასებთან . . . . . 123 — 92
1802. ხესხა ვახეთის ბაჟების და შათი განაწილება, კადაწერილი 1802 წელს რევაზ ანდრონიკაშვილის შიჟერ. . . . . 161 — 138
- 1803, იანვრის 11. წერილი სელიმ-აღო ეაფუანის იასებ შიშკარბაშისადმი . . . . . 136 — 104
- 1803, მარტის 1. წერილი სელიმ-ბეგ ხემშიას ძისა შიშკარბაშთან . . . . . 124 — 92
- 1803, მარტის 19. ბატონიშვილი დავითის წერილი შიშკარბაშ იასებთან . . . . . 125 — 93
- 1803, აპრილის 20. წერილი სელიმ-აღო ეაფუანისა შიშკარბაშ იასებთან . . . . . 126 — 94

- 1803, ივნისის 4. წერილი სელაიმ-ხანს ეთიოპიანის მიმ-
კარბამ იასეხთან . . . . . 127— 95
- 1803, აგლისის 11. კათალიკოზი ანტონ II უბოძებს
სვიმონ თაზიშვილს სსსამხეთიში დარბაზში ორ
კამელ კაცს . . . . . 201—184
- 1803, აგლისის 21. წერილი სელაიმ-ხანს ეთიოპიანის მიმ-
კარბამ იასეხთან . . . . . 128— 96
- 1803, აგვისტოს 26. წერილი სელაიმ-ხანს ეთიოპიანის
მიმკარბამ იასეხთან . . . . . 130— 97
- 1803, სექტემბრის 10. წერილი სელაიმ-ხანს ეთიოპიანის
მიმკარბამ იასეხთან . . . . . 131— 99
- 1803, ნოემბრის 4. წერილი შოლარუ ვარდაგის სტე-
ფანე უარლანსჭვილის . . . . . 413—399
- 1803, დეკემბრის 14. წერილი იასეხს მიმკარბამის ჯა-
კობსთან . . . . . 132— 99
- 1803, ქრისტეშობისთვის 25. წერილი სელაიმ-ხანს ეთ-
იოპიანის მიმკარბამ იასეხთან . . . . . 143— 113
1803. მთხრობა იასეხს ბუბუთაგისა ზუღე დამატრის
ძის ციგანოვისადმი. . . . . 133— 101
1803. წერილი სელაიმ-ხანს ეთიოპიანის მიმკარბამ იასეხ-
თან . . . . . 134—102
- 1804, ანჟრის 13. წერილი დარეჯან დედათულის შო-
ლარუა-ხუცისა ავალა უარლანსჭვილისადმი . 307—291
- 1804, ოქტომბრის 3. სიგელი ამერეთის მეფის სო-
ლომონ II-ის, ბოძებული სოლომონ მდაუნის
ლეონიძისადმი, რომელმაც მთიხრობილას სო-
ლომონ ლეონიძის დამკვიდრება ამერეთში და
როსტომ რაჭის ერისთავის მოქმედებანი. . . 587—569
- 1803—1805. წერილი მამისთავა ეთიოპიანის მიმკარ-
ბამ იასეხისადმი . . . . . 144—114
- 1805, ანჟრის 30. შირა წერილის ავალა უარლანს-
ჭვილის მეფის ძის მარაჩისადმი. . . . . 395—379
- 1805, ენკენასავის 8. წერილი თამარსა თავის ძმს

- აღაღუ ეორდანაშვილისადმი . . . . . 363—347
- 1805, სექტემბრის 12. წერილი დარეჯან დედოფლის
აღაღო ეორდანაშვილისადმი . . . . . 308—292
- 1806, მაისის 22. წერილი დარეჯან დედოფლის ალა-
ღო ეორდანაშვილისადმი . . . . . 310—294
- 1806, მაისის 22. წერილი დარეჯან დედოფლის მო-
ღარეუბის მრიაძისა და იამარასი ალაღო ეორ-
დანაშვილისადმი . . . . . 414—400
- ✕ 1806, ენკენისთავის 19. ჰირი წერილისა ლესერად-
მათარის ნესევეტაუვის ალექსანდრე ბატონიშვი-
ლისადმი . . . . . 145—115
- 1808, აგნისისის 14. წყალობის წაგნა ამერეთის მე-
მას სოფამონ II კარის მღვდლის რაქდენ ჭა-
ფარიძისადმი . . . . . 274—262
- 1808, ოქტომბრის 9. წერილი დავით ბატონიშვილი-
სა მიშვარბაშ იოსებისადმი . . . . . 146—116
- ✕ 1808, დეკემბრის 2. წერილი ბატონიშვილის იოანესა
მიშვარბაშისადმი . . . . . 147—117
- ✕ 1810, დეკემბრის 21. წერილი ბატონიშვილის ალექ-
სანდრესა მიშვარბაშ იოსებისადმი . . . . . 148—118
- 1812, მაისის 12. წერილი დარეჯან დედოფლის მო-
ღარეთი მსახურების მრიაძისა და იამარას სტე-
ფანე ეორდანაშვილისადმი . . . . . 515—401
- 1812, მაისის 12. წერილი დარეჯან დედოფლის მო-
ღარეუბის ვარდაგ და მრიაძისა ალაღო ეორდა-
ნაშვილისადმი . . . . . 416—403
- 1812, მაისის 12. წერილი ალექსი დეკანოზისა სტე-
ფანე ეორდანაშვილისადმი . . . . . 417—404
- ✕ 1814. მზვი წერილისა იოსებ მიშვარბაშისა მეფის ძის
ალექსანდრესადმი . . . . . 149—119
1814. მზვი წერილისა იოსებ მიშვარბაშისა ალექსანდრე
ბატონიშვილის მხლებელ თაყაღიან 150 121
1816. მაისის 6. წერილი უცხოობის სოფამონისა ალა-

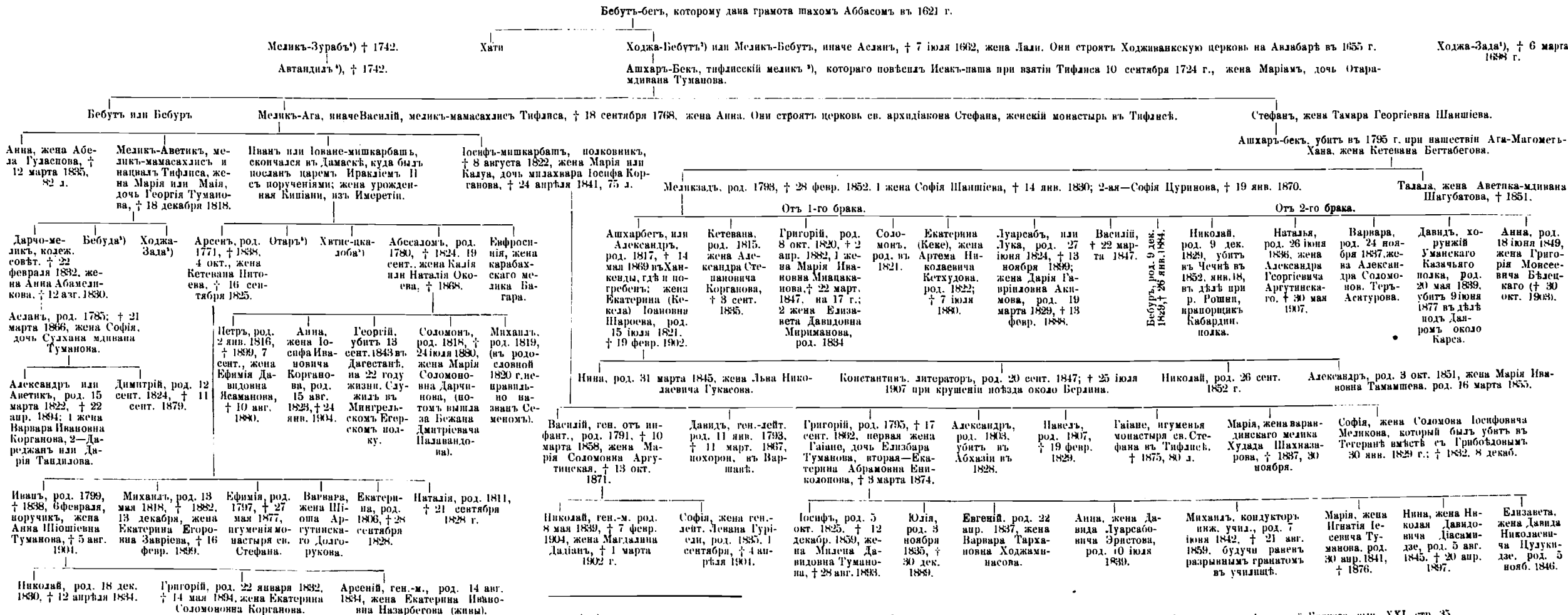
ლო სტეფანის ეორდნაშვილისადმი	250—237
1816, ივლისის 1. წერილი მეფის ძის იოანესა მამ- კარბაშ იოსებთან	151—122
1816, თებერვლის 17. წერილი მეფის ძის დავითისა აღალო ეორდნაშვილისადმი.	385 — 367
1816—1822. წერილი მეფის ასულის მარიაშისა მამ- კარბაშის ცოლის ქალუხსადმი	152 — 122
1816—1822. წერილი მეფის ასულის მარიაშისა მამ- კარბაშ იოსებთან	153—123
1822, თებერვლის 6. წერილი მეფის გიორგის ასუ- ლის სოფიისი, ღუჯარსაბ თარხნიშვილის მეუღ- ლისა, იოსებ ბეჟუაშვილისადმი	154—123
1836, ნოემბრის 15. ღუჯან აბაშიძე ჭირვარუს იტრიის ეკლესიას ჭადის მამულს	159—132

შენიშნული მთომილებანი.

გვ.	სტრიქონი.	დაბეჭდილია.	უნდა იყოს.
34	10 ზემოდამ	ალთხუცესი	სალთხუცესი
36	5 ქვემოდამ	ერეკლე	ერეკლე
42	15 ზემოდამ	ერესლე	ერეკლე
105	11 —	ბაქარა	შაქარა
—	4 ქვემოდამ	ხომ	რომ
106	1 ზემოდამ	აღას	აღარ
—	5 —	და რომ	რომ
—	9 ქვემოდამ	მაგრა	მაგრამ
107	12 ზემოდამ	მაგაზედ	მამაზედ
—	7 ქვემოდამ	მაშინ	და მაშინ
118	12 ზემოდამ	1811	1810
140	11 ქვემოდამ	თათრული, თათრულივე	სპარსული, სპარსულივე
142	5 ზემოდამ	თათრული	სპარსული
—	1 ქვემოდამ	თათრული	სპარსული
148	7 ზემოდამ	1702	1704
304	12 —	7797	1797
318	5 —	იოსებ	აღალო
329	1 —	თედოფალ	დედოფალ
331	3 ქვემოდამ	ბრძანებაა	ბრძანება
339	9 ზემოდამ	აღალო	იოსებ
350	10 ზემოდამ	2796	1796
384	9 —	აღალო	იოსებ
416	8 ქვემოდამ	ქ	1703—1709. ქ.
432	7 —	ტილრილასძეთადმი	ცილრილასძეთადმი
466	3 —	ყაჩაშვილი	ყოჩაშვილი
473	3 ქვემოდამ	1671	1771
474	6 —	1671	1771
577	2 ზემოდამ	IV	VI

NB. მე-II ტომში „საქართველოს სიძველენისა“, გვ. 12, ნაჩვენებია: „ქქს იკ“. უნდა იყოს: „ქქს ლკ“.

Генеалогическая таблица рода Бебутовых.

¹⁾ Онъ упоминается въ одномъ хронологическомъ перечнѣ событій, изданномъ мною (см. Сборникъ для описанія племенъ и мѣстностей Кавказа, вын. XXI, стр. 35).

²⁾ Ibid. ³⁾ Ibid. стр. 39.

⁴⁾ Они были убиты палочными ударами Имамъ-Кулиханомъ, но чьи они сыновья, не извѣстно (ibid. стр. 43).

⁵⁾ Въ одномъ актѣ 1771 г. въ числѣ сыновей Мелика-Аветика и его брата мишкарбаша Ивана упомянуты: Дарчія, Бебуда и Ходжа-Зада; въ трехъ актахъ 1776, 1782 и 1786 г. г. упомянуты: Дарчія, Бебуда, Ходжа-Зада, Арсенъ, Отаръ, Абессаломъ и Хвтицкалоба, безъ указанія, кто чей сынъ.